

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม

JOURNAL OF MCU SOCIAL DEVELOPMENT

ISSN (Print) : 2539-5718 ISSN (Online) : 2561-1215

JMSD ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2567 VOL. 9 No. 1 JANUARY - APRIL 2024

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai-Journal Citation Index Centre

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม

Journal of MCU Social Development

ISSN (Print) : 2539-5718, ISSN (Online) : 2651-1215

วัตถุประสงค์

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นวารสารที่เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ หรือบทความปริทัศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัย โดยเน้นสาขาวิชาการพัฒนาสังคม สังคมวิทยา การพัฒนาชุมชน เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่นำมาตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบความสมบูรณ์ตามรูปแบบเป็นขั้นแรก แล้วจัดส่งผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง

บทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ๆ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบหลังจากผู้ประเมินบทความตรวจอ่านบทความแล้ว

คณะกรรมการการการศึกษา

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศาตราจารย์ ดร.
พระธรรมวัชรบัณฑิต (สมจินต์ สมมาปัญญา), ศาตราจารย์ ดร.
พระเทพพรเมธี (ประสิทธิ์ พรหมรสี), รองศาสตราจารย์ ดร.
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฺฒิกโร, รองศาสตราจารย์ ดร.
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.
พระอุดมสิทธินายก, รองศาสตราจารย์ ดร.

ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์
อธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.โกณัฐ ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ดร.วสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
รองศาสตราจารย์ ประณต นันทียะกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา สังขวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชีโนกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร บุญเสริม
รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ยอดทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทุม อังกูโรหิต
รองศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมทิพย์ ศรีทอง
ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยมหิดล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยบูรพา

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา, ศาตราจารย์ ดร.
พระราชปรีดิมนี, รองศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.

พระครูปริยัติกิตติธารัง, รองศาสตราจารย์ ดร.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รองศาสตราจารย์ ดร.

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญญา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาจีระวัฒน์ กนตวณโณ, รองศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม

รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คณะนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู

รองศาสตราจารย์ ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบลวรรณ ภวกานันท์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์ สุริชัย หวันแก้ว

ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล ปธานวนิช

ศาสตราจารย์ สายันต์ ไพเราะญจิตร

ศาสตราจารย์ รพีพรรณ คำหอม

ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ

ศาสตราจารย์ ดร.สุวัจนรา เปี่ยมญาติ

ศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ พวงงาม

ศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์

รองศาสตราจารย์ ปาริชาติ วลัยเสถียร

รองศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์

รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวคนธ์ สุดสวาสดี

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังธรรม

รองศาสตราจารย์ ดร.ช่วงโชติ พันธุเวช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นักวิชาการด้านโบราณคดี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

รองศาสตราจารย์ ดร.พิศมัย จารุจิตติพันธ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมทิพย์ ศรีทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ แอดสกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ ขำเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ แสงเงิน
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม
รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุวีรางกูร
รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
ดร. พิมพ์ตะวัน จันทน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี มะนะเวศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงชัย ทองปาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกริช สังขมณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทุม อังกูรโรหิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ยอดทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด
ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ

Professor Dr. Surya Prakash

Professor Dr. W.K. Sarawade

Assistant Professor Dr. Ranjay Vardhan

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยเกริก
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Stamford University
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
มหาวิทยาลัยศิลปากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
Panjab University India
Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada
University, India
Post Graduate Government College
for Girls, India

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาสุเทพ สุปณฺธิโต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ ดาวเหนือ บุตรสีทา
นายอานนท์ นรมาตร

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

พระมหาชาติชาย ปญฺญาวชิโร พระครูสังฆกิจโสภณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดชา กัปโก

ฝ่ายแพร่และประชาสัมพันธ์

อาจารย์เดชอุดม แสงบุญ อาจารย์ จ๋ามยุ้น ลุงเฮือง

ฝ่ายเหรียญก

นางสาวจิราพร อรรถารส นางสาววิไลวรรณ อิศรเดช

เจ้าของ

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสาร มจร การพัฒนาสังคม

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โซน B ชั้น M อาคารเรียนรวม เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ : 035-248-000 ต่อ 8278, โทรสาร : 035-248-000 ต่อ 8279, 096-329-7975

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยา
และมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับนี้เป็นปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑
(มกราคม - เมษายน) ๒๕๖๗ ซึ่งอยู่ในระยะเวลาที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) โดยการ
สนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ทำการประเมินคุณภาพวารสารรอบที่ ๔ ในปี พ.ศ.

๒๕๖๓ ซึ่งในการประเมินคุณภาพครั้งนี้ ทุกวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI จะต้องได้รับการประเมินคุณภาพใหม่อีกครั้ง โดยภายหลังการประเมิน จะมีระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารเป็นระยะเวลา ๕ ปี คือ ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ มีเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า วารสารกลุ่มที่ ๒ และ กลุ่มที่ ๓ สามารถขอรับการประเมินได้ใหม่เพื่อปรับกลุ่มคุณภาพ ภายในระยะเวลา ๒ ปี (๒๕๖๔ และ ๒๕๖๕) ดังนั้น กองบรรณาธิการได้ตระหนักถึงคุณภาพวารสารตามกรอบการประเมินคุณภาพวารสารเป็นอย่างดีจึงได้คัดเลือกกลั่นกรองบทความวิชาการและบทความวิจัย ที่มีผู้เขียนส่งมาอย่างเข้มข้น เพื่อให้บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพวารสารให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ กองบรรณาธิการได้ปรับปรุงทั้งตัวรูปแบบและรายละเอียดของเนื้อหาภายในเล่มให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น วารสาร มจร การพัฒนาสังคม หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน) ๒๕๖๗ นี้ ประกอบด้วยบทความวิชาการและบทความวิจัย จำนวน ๓๒ บทความ สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่า บทความวิชาการและบทความวิจัยที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นกับการศึกษาของประเทศไทย หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอขอบคุณและยินดีน้อมรับไว้เพื่อปรับปรุงวารสารให้ดียิ่งขึ้นไป

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง
บรรณาธิการวารสาร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	
บทความวิชาการและบทความวิจัย :	
การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มร.สส. กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์	1-13
ชุมชนแห่งความปึกแผ่น: บทบาทการสร้างบูรณาการทางสังคมของพระธรรมทูตไทยในสวีเดน สายชล ปัญญชิต และ ภูเบศ วณิชชานนท์	14-26
แบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการคนเก่งกับความภักดีต่อองค์กร ณัฐชยา อุดมชัยรัตน์ และ นนทิพันธุ์ ประยูรหงษ์	27-42
การสร้างแบบจำลองของการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการกับการตัดสินใจซื้อ นฤตม ต่อเทียนชัย และ วิจิต อุ๋อัน	43-57
การกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ วิภาวี คุปติมาลาธร	58-70
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนา ระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บุญยานุช สุขร่าง, สมชัย ศรีนอก และ สายรุ้ง บุษพาพันธ์	71-81
การจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ของนักศึกษาจีนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประจำปี 2565 กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์ และ นภาพรณณ์ ลับบัวงาม	82-88
รูปแบบนวัตกรรมการจัดการขยะแบบยั่งยืนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา ศิริประภา นิลสยาม	89-100
แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตาม หลักสารณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรีเขต 1 ศิริวรรณ พิมาลัย	101-118
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ ประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร บารมีบุญ แสงจันทร์, ชานนท์ คันธฤทธิ และ อนันต์ มณีรัตน์	119-126

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทย วัยมิลเลนเนียล ปฎิภาณ ผลมาตย์ และ ดุษฎี आयวัฒน์ (Corresponding Author)	127-139
การพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำ ชุมชนสตรี นิพัทธ์ กานตอัมพร และ วรณวีร์ บุญคุ้ม	140-153
การพัฒนาแบบการบริหารจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของ การท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบุรี ศิรินทร พงษ์หา และ และ วรณวีร์ บุญคุ้ม	154-166
การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท พระปลัดอนุรักษ์ ขนติจิตโต	167-176
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วย โรคความดันโลหิตสูง จังหวัดพิจิตร ธนัตถ์ภัทร์ ภูโพธิ์ และ วีราสิริ วสีวีร์	177-187
ระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาการพัฒนาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระมหาอานนท์ อานนโท (ศรีชาติ), พระมหาสมบุญ สุธมโม และ พระวิเทศพรหมคุณ	188-203
สภาพปัจจุบันและปัญหาในอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อการบริโภคในกลุ่มวิสาหกิจขนาด กลางและขนาดย่อมในประเทศไทย ทานตะวัน บุญเล็ก, ชัยวุฒิ จันมา และ เกียรติชัย วีระญาณนนท์	204-214
จัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน วัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท พระมหาธีรไฉย ปรียตติ	215-225
กระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักทวารวดีธรรมเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็งกรณีศึกษาชุมชน บ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระนพดล อนาลโย (บุญประจักษ์)	226-233
รูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม ดวงนภา ศรีนนทวงศ์, คณิต เขียววิชัย และ วรณวีร์ บุญคุ้ม	234-247

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
รูปแบบการยกระดับศักยภาพทางธุรกิจวิสาหกิจชุมชนตะกร้าอยุธยาศึณีโดยทีมมจร. จิตอาสา กบเจ้าโครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาค 14 อุบลวรรณ ภวากันันท์ และ วิวัฒน์ หามนตรี	248-266
การพัฒนาจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน พระใบฎีกาณพชกร กนฺตวณฺโณ (ปิ่นทอง)	267-278
การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม Phra Daooudone Innakhone	279-297
การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพันอำเภอราทุนม จังหวัดนครพนม พระคำไพ สญญโม (จันทรงษ์)	298-321
การสร้างแบบจำลองของเทคโนโลยีและนวัตกรรมกับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร วริษฐกัญย์ ทองดี และ วิจิต อุ๋อัน	322-336
ทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษา บ้านเรณู หมู่ 2 ตำบลเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม Kittiphid Voravong	337-353
แบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพส่วนบุคคล นิโลบล ป้องภัย และ ประพันธ์ ชัยกิจอุราใจ	354-373
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รชา พูลพวง, ชาญชัย วงศ์สิริสวัสดิ์ และ อรสา จรูญธรรม	374-384
ปัจจัยที่ส่งผลต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พัชรา กาจุลศรี, ชาญชัย วงศ์สิริสวัสดิ์ และ อรสา จรูญธรรม	385-396
รูปแบบการจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสามยอต จังหวัดลพบุรี สายใจ เลิศวิริยะประภา	397-421
ชุมชนคุณธรรม ต้นแบบการแก้ไขปัญหาสังคมแบบยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนราชทรัพย์ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร LITSAVANH CHITTAKHAME	422-442
ความเสี่ยงของสตรีชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าสถานบันเทิงในกรุงเทพมหานครประเทศไทย ภัทรหทัย โกมลหิรัญย์	443-462

การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มร.สส.*

DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT INNOVATIONS TO DEVELOP CREATIVE AND
INNOVATIVE SKILLS OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN FACULTY OF
EDUCATION SUANUSANANTA RAJABHAT UNIVERSITY

กัญญรัชการย์ เลิศอมรศักดิ์

Ganratchakan Letamornsak

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Email: Ganratchakan.le@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อ 1) พัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่เรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ และ 2) ทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพของวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นนักศึกษาที่เรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการวิจัย พบว่า 1) วัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่ได้คือ แผนการสอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ ประกอบด้วย เนื้อหาและรายละเอียดของเนื้อหา วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผล 2) ผลการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า นักศึกษามีทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมโดยภาพรวมที่เพิ่มขึ้นมาอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 77.84 และ 3) ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่มีต่อแผนการสอน อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุดทั้งสองกลุ่มเรียน

คำสำคัญ: วัตกรรมการจัดการเรียนรู้; ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม

* Received September 15, 2022; Revised March 11, 2024; Accepted March 12, 2024

ABSTRACT

This research article is part of a research project on the development of learning management innovations to develop creative thinking skills. and innovation of undergraduate students, Faculty of Education. The objectives of this research are to 1) develop learning management innovations to develop creative thinking and innovation skills of undergraduate students, Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University. who study in the subject Innovation and Information Technology for Communication, Education and Learning, and 2) trial and examine the quality of learning management innovations to develop the creative thinking and innovation skills of undergraduate students. which are students studying in the subject of Innovation and Information Technology for Educational Communication at Suan Sunandha Rajabhat University. The results of the research found that 1) learning management innovation to develop creative thinking and innovation skills of undergraduate students, Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University The result is a lesson plan for designing learning management and learning innovation with learning management innovation to develop creative thinking and innovation skills of undergraduate students, Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University. The subject of Innovation and Information Technology for Communication, Education and Learning consists of content and details of the content. Behavioral objectives Teaching methods and teaching activities Teaching media and measurement and evaluation 2) The results of the development of creative thinking and innovation skills of undergraduate students, Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University, found that the students' overall creative thinking and innovation skills increased to a very good level. Represented as 77.84 percent and 3) Results of the study of satisfaction levels of undergraduate students, Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University, with the teaching plans. It is at the most satisfied level in both study groups.

Keywords; Innovation in learning management; Creative thinking skills and innovation

บทนำ

การออกแบบการเรียนรู้เป็นการออกแบบที่มีเป้าหมายความเข้าใจในการเรียนรู้ ผู้ออกแบบหรือผู้สอนจึงต้องคิดอย่างนักประเมินตระหนักถึงหลักฐานของความเข้าใจซึ่งประกอบไปด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการอธิบาย ความสามารถในการแปลความ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ ความสามารถในการมองมุมที่หลากหลาย ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความสามารถในการเข้าใจตนเอง (กรองไต่ อุณหสุต, 2554) การออกแบบระบบการเรียนรู้มีความจำเป็นและมีความสำคัญยิ่งต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพทางการเรียนของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนจากการใช้เทคโนโลยีแบบพกพา (Mobile Learning) ซึ่งเป็นสื่อเทคโนโลยีที่เป็นที่นิยมกันทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับกุ๊กกั๊ กูร์ม และแทร็กเลอร์ (Kukulka-Hulme and Traxler 2013, pp. 244 - 257) ที่ได้กล่าวถึงการออกแบบการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญคือ การออกแบบเนื้อหา การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการออกแบบการสื่อสาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเสริมสร้างศักยภาพ

และความสามารถทางการเรียนของผู้เรียนในสังคมยุคที่ทุกคนต่างเรียกว่าสังคมไร้สายที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ทั่วโลก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ สังคมแห่งยุคดิจิทัล (Digital Age) กระบวนการเรียนรู้ของครูและผู้เรียนในยุคสังคมดิจิทัลจะต้องมีระบบของการออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และการออกแบบการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงปัจจัยองค์ประกอบสำคัญหลากหลายปัจจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ ดังนี้คือ 1. ปัจจัยด้านคน หรือบุคลากร 2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม บริบทของการจัดการเรียนรู้ และ 3. ด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นเสมือนแหล่งความรู้ที่จะเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อใช้เป็นปัจจัยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ จากสภาพการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้นักศึกษาในยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติการใช้ชีวิต การเรียนรู้ครอบคลุมตลอดจนภาวะเสี่ยงต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงสังคมและความทันสมัยทั้งปวง ดังนั้น นักศึกษาจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ เพื่อการดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้มีความสามารถในการปรับตัว จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต (ทศนา เขมณีและคณะ, 2555) และต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ เพื่อความอยู่รอดในสังคม (Martin, 2010) ดังนั้น นักศึกษาในยุคนี้มีความเป็นเลิศในเนื้อหา (สาระของการเรียนรู้หลัก) ไม่เพียงพออีกต่อไปแล้ว ในยุคที่มีความรู้และข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นักศึกษาต้องมีทั้งความรู้ในเนื้อหาและทักษะที่จะประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนความรู้เหล่านั้น ให้เข้ากับเป้าหมายที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์รวมถึงเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามเนื้อหาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี ใฝ่เรียนรู้ พัฒนาตนเอง จัดระบบความคิด การวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ความรู้และสร้างผลงานใหม่ได้ มีความสามารถในการบริหารจัดการและการทำงานเป็นทีม สามารถใช้ภาษาในการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีได้ดี รวมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิตและประกอบวิชาชีพ การพัฒนานักศึกษาให้เป็นครูที่มีความรู้ความชำนาญ มีความเข้าใจเทคนิคการสอนใหม่ ๆ มีความสามารถในการใช้เครื่องมือ สื่อ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้เท่าทันตามสถานการณ์บ้านเมือง ซึ่งในปัจจุบันวิธีการจัดการเรียนการสอนจะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ

จากการที่กลุ่มภาคีเครือข่ายเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้กำหนดกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 Model ทำให้การศึกษามีความตื่นตัวและให้ความสำคัญอย่างยิ่งและกลายเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนานักศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษามีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 รู้จักคิด รู้จักเรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา และการสื่อสาร เป็นการเรียนรู้ที่ยึดผลลัพธ์ของผู้เรียน (Student Outcome) เบญจวรรณ และคณะ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อ นักศึกษาสำเร็จการศึกษาจะต้องมีความเชี่ยวชาญในวิชาแกน (Core Subjects) (ภาษาอังกฤษ การอ่าน หรือ ศิลปะการใช้ภาษา เศรษฐศาสตร์ ภาษาสำคัญของโลกภูมิศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ การปกครองและหน้าที่พลเมือง) ผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหา รู้ในเนื้อหาอย่างเดียวนั้นไม่พอ จะต้องมีความรู้ที่จะประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนความรู้เหล่านั้นให้เข้ากับเป้าหมายที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ รวมถึงเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามเนื้อหาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป วิชาการหลักสำคัญเหล่านี้ นำมาสู่การกำหนดกรอบแนวคิดที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Inter disciplinary) เพื่อให้เกิดคุณลักษณะและเกิดความคิดสำคัญที่นักศึกษาพึงมี ซึ่งประกอบด้วย 1. ความรู้เกี่ยวกับโลกเพื่อการดำรงอยู่ในอนาคต มีคุณสมบัติ ได้แก่ จิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้พื้นฐานด้านความเป็นพลเมือง มีความรู้ด้านสุขอนามัย และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

2. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ประกอบด้วย การคิดแบบมีวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น 3. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Media and Technology Skills) ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ ความรู้พื้นฐานด้านสื่อ และความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และ 4. ทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills) ประกอบด้วย ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การเพิ่มผลผลิตและการรับรู้ผิด และความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ได้จัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตครูรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ระดับปริญญาตรี 5 ปี จำนวน 7 หลักสูตร โดยมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้คู่คุณธรรม สร้างเสริมทักษะทางด้านวิชาการและวิชาชีพครู พัฒนาศักยภาพของนักศึกษาด้านความรู้ บุคลิกภาพ และปลูกฝังความเป็นครู เพราะครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนในอนาคต ด้วยคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ต้องผู้ที่มีความรอบรู้มากขึ้น มีความเป็นมืออาชีพ มีความสามารถและมีศักยภาพสูง เป็นผู้มีนวัตกรรมการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ผลการเรียนรู้ที่ต้องการ และเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กนักเรียนในการเข้าสู่โลกของการทำงานในศตวรรษที่ 21 มีความรักในอาชีพ มีชีวิตเรียบง่าย และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ซึ่งสมรรถนะของครูโดยภาพรวมประกอบด้วย 1. ความรู้ในเนื้อหาวิชา 2. การสื่อสารและการใช้ภาษา 3. การพัฒนาหลักสูตร 4. การจัดการเรียนรู้ 5. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6. การบริหารจัดการชั้นเรียน 7. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษา 8. การวัดและประเมินผล 9. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 10. จิตวิทยาสำหรับครู 11. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 12. คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ 13. ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม 14. การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ 15. การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตครูนั้นผู้สอนจึงต้องพร้อมที่จะปรับตัวและพัฒนาตนเองให้เท่าทันเทคโนโลยีอยู่เสมอ และต้องมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาทักษะและวิทยาการให้ทันสมัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เทคนิควิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อผลิตครูรุ่นใหม่ตามคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communications Technology: ICT) มาใช้ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและพัฒนาครูได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งยังช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู ตลอดจนลดความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาในโรงเรียนที่ห่างไกลอีกด้วย โดยปัจจุบันได้มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ใช้สำหรับการพัฒนานวัตกรรมในรูปแบบต่างๆ ทั้งอาจารย์และนักศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้ให้เท่าทันเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาคณะครุศาสตรบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ได้จัดการเรียนการสอนในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ รหัสวิชา EDC2103 มีแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ตามความสำคัญของกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 Model ที่ทำให้การศึกษามีความตื่นตัวและเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนานักศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพของนักศึกษาที่พึงมี คือ ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creatively and Innovation skills) ซึ่งปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนเป็นการจัดแบบ Online โดยหลักสูตรยังไม่ได้พัฒนานวัตกรรมเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบนี้ ซึ่งหากได้จัดการเรียนการสอนด้วยนวัตกรรมจัดการเรียนรู้

เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นแล้ว จะสามารถช่วยพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาได้หรือไม่ และนักศึกษามีความคิดเห็นอย่างไรต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 5 ปี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จึงมีความสนใจจัดทำวิจัยในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร 5 ปี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่เรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร การศึกษาและการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิชาที่มุ่งให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะปฏิบัติในหลักการของ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศได้เป็นอย่างดี ให้มีการคิดสร้างสรรค์ (Think Creativity) มีการทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ (Work Creativity with Others) และมีการนำเอานวัตกรรมมาสู่การปฏิบัติ (Implement Innovations)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่เรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้
2. เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่เรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยใช้ศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ จำนวน 338 ท่าน

กลุ่มเป้าหมาย

1. นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้กลุ่มเดิม จำนวน 36 ท่าน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)
2. นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้กลุ่มเรียน 002 จำนวน 36 ท่าน ซึ่งได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยจัดกลุ่มตามกลุ่มเรียน (ไม่รวมกลุ่มเดิม) แล้วดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลากด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม คือ แผนการสอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้

ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย แผนการสอน เนื้อหาสาระ แบ่งเป็น 4 เรื่อง ประกอบด้วย 1. การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ 2. กระบวนการการสร้างและพัฒนานวัตกรรม 3. การออกแบบและพัฒนาสื่อ CAI และ 4. การออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน การจัดการสอนและกิจกรรมส่งเสริมสื่อการเรียนการสอน วิธีการวัดและการประเมินผล

2. แบบวัดทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษา เป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ตรวจสอบทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษา

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาต่อนวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม มี 4 ด้าน ได้แก่ 1. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน 2. ความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากการเรียนการสอน 3. ความพึงพอใจต่อเนื้อหาที่เรียน และ 4. ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการเรียน

3.1 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมนั้นมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

3.1 ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษา นำผลจากการศึกษามาสร้างนวัตกรรมฯ ฉบับร่าง

3.2 นำนวัตกรรมฯ ฉบับร่าง ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม หรือครูผู้สอนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสม และความครอบคลุมของนวัตกรรมฯ ฉบับร่าง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้องครอบคลุม ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และด้านความเหมาะสม จากนั้นนำผลการตัดสินของผู้เชี่ยวชาญไปคำนวณดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruency Index: IOC) ใช้เกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป

2. แบบวัดทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษา เป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ตรวจสอบทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษามีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

2.1 กำหนดขอบเขตของเนื้อหาและคุณลักษณะของทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่มุ่งวัด โดยแบ่งแบบวัดทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาตามความรู้ความเข้าใจ และการลงมือปฏิบัติของนักศึกษา ตามกรอบแนวคิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ได้แก่ การคิดแบบมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.2 ทำตารางวิเคราะห์เนื้อหา

2.3 เขียนข้อคำถามตามตารางวิเคราะห์เนื้อหา

2.4 ผู้วิจัยพิจารณาความสอดคล้องเหมาะสมของคำถามและคำตอบ พร้อมให้ผู้เชี่ยวชาญคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruency Index: IOC) โดยนำข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นข้อคำถาม และข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 นำมาปรับปรุงแก้ไขต่อตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.5 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่เรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ

การสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ กลุ่มเรียน 001 จำนวน 35 ท่าน และหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .954

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาต่อนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบปลายเปิด มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการตรวจสอบความคิดเห็นของนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการนำนวัตกรรมไปใช้ มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม

3.2 กำหนดขอบเขตของเนื้อหา ดังนี้ 1. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน 2. ความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากการเรียนการสอน 3. ความพึงพอใจต่อเนื้อหาที่เรียน และ 4. ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการเรียน

3.3 เขียนข้อคำถาม

3.4 ผู้วิจัยพิจารณาความสอดคล้องเหมาะสมของคำถามและคำตอบ พร้อมให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมพิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruency Index: IOC) โดยนำข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นข้อคำถาม และข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 นำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.5 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่เรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ กลุ่มเรียน 001 จำนวน 35 ท่าน และหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .955

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แผนการสอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้โดยใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน รวม 5 สัปดาห์ 12 ชั่วโมง โดยใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 2 สัปดาห์ 8 ชั่วโมง ติดตามกิจกรรมโครงงาน 3 สัปดาห์ 3 ชั่วโมง และอีก 1 ชั่วโมงเป็นเวลาสำหรับทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้

2. ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษา ดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงก่อนเรียนและหลังเรียน

3. ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงหลังเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1. หาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) และ 2. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัค

5.2. ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

5.3. การเปรียบเทียบทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาก่อนและหลังเรียนด้วยการทดสอบ t แบบไม่อิสระต่อกัน (Dependent sample t-test)

5.4. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาก่อนนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่เรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ มีดังนี้

การพัฒนานักศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นอกเหนือจากการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระวิชาแกน ที่จะทำให้เกิดทักษะพื้นฐานแล้ว จำเป็นต้องพัฒนาทักษะ ด้านความรู้เกี่ยวกับโลกเพื่อการดำรงอยู่ในอนาคต ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะชีวิตและการทำงาน จัดทำลักษณะสำหรับอนาคต เพื่อความสำเร็จทั้งการทำงานและการดำเนินชีวิต และจรรโลงให้สังคมในอนาคตน่าอยู่มากยิ่งขึ้น โดยมีแนวทางการพัฒนานักศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 คือ กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในด้านทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และทักษะอนาคตใหม่ กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา จัดทำแผนพัฒนานักศึกษา สร้างระบบและกลไกในการพัฒนานักศึกษา พัฒนาระบบบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการพัฒนานักศึกษาแบบองค์รวม พัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษา สร้างความตระหนักและสร้างการมีส่วนร่วมแก่นักศึกษาให้พัฒนาตนเอง และเตรียมความพร้อม เพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประเมินกระบวนการดำเนินงาน ปรับปรุง/พัฒนากระบวนการ และมีแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงาน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่เรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ มีดังนี้

ตารางที่ 4.1 ผลการศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ด้าน	กลุ่มเรียน 001						กลุ่มเรียน 002					
	Pretest			Posttest			Pretest			Posttest		
	$\bar{X}$	S.D.	%	$\bar{X}$	S.D.	%	$\bar{X}$	S.D.	%	$\bar{X}$	S.D.	%
TC (4)	1.55	0.5	38.87	3.08	0.65	76.66	1.49	0.51	37.00	2.95	0.67	73.23
WC (4)	1.49	0.51	37.22	3.04	0.60	76.15	1.50	0.51	37.50	3.02	0.71	75.65
II (4)	1.49	0.51	37.22	3.04	0.63	76.15	1.50	0.51	37.50	3.17	0.67	75.65
GH (4)	1.49	0.51	49.65	2.48	0.52	83.00	1.39	0.46	45.52	2.55	0.50	85.00
Prod (4)	1.74	0.66	43.50	3.00	0.63	75.00	1.65	0.75	41.24	2.89	0.65	71.43
รวม (20)	7.75	2.03	40.74	14.65	2.40	77.99	7.88	1.99	39.38	14.69	2.55	77.69

จากตารางที่ 4.1 เมื่อพิจารณาผลการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มเรียน 001 ในภาพรวม พบว่า ก่อนเรียนนักศึกษามีคะแนนความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเฉลี่ย เท่ากับ 7.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.03 คิดเป็นร้อยละ 40.74 ซึ่งอยู่ในระดับต้องปรับปรุง ส่วนหลังเรียนพบว่า นักศึกษามีคะแนนความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเฉลี่ย เท่ากับ 14.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.40 คิดเป็นร้อยละ 77.99 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก นอกจากนี้เมื่อพิจารณาระดับความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมรายด้าน พบว่า ก่อนเรียนนักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยด้านการจัดการกระทำใหม่ (GH) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.65 รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างและพัฒนา (Prod) และด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์ (TC) คิดเป็นร้อยละ 43.50 และด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์ (TC) 38.87 ตามลำดับ ส่วนด้านการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ (WC) และด้านการสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ (II) มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.22 ซึ่งคะแนนความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับต้องปรับปรุง ส่วนหลังเรียน พบว่า นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยด้านการจัดการกระทำใหม่ (GH) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.00 อยู่ในระดับดีเยี่ยม รองลงมา ได้แก่ ด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์ (TC) คิดเป็นร้อยละ 76.66 อยู่ในระดับดีมาก และด้านการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ (WC) กับด้านการสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ (II) คิดเป็นร้อยละ 76.15 อยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านการสร้างและพัฒนา (Prod) มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.00 อยู่ในระดับดีมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการอภิปรายตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ซึ่งสามารถที่จะแบ่งได้ 2 ประเด็น ได้แก่ 1. ผลการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และ 2. ผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาที่เรียนตามแผนการสอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ ดังนี้

1. ผลการพัฒนานวัตกรรมจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

จากการสร้างนวัตกรรมจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ฉบับร่าง ได้เป็นแผนการสอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและ

การเรียนรู้สอดคล้องกับแนวคิดทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 อันเป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) เพื่อให้เกิดคุณลักษณะ และเกิดแนวคิดสำคัญที่นักศึกษาพึงมี คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย การคิดแบบมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น (เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และคณะ, 2559)

การของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ 1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2. การจัดการเรียนรู้แบบ Collaborative Learning 3. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม 4. วิธีการและรูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และ 5. การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่อยู่ในกลุ่มที่เน้นกระบวนการสารสนเทศ เป็นกระบวนการคิด โดยมุ่งส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษา โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติในการพัฒนานวัตกรรมในการผลิตชิ้นงาน ที่ได้สรุปรูปแบบการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพรู ได้แก่ 1. รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการสอนในกลุ่มกระบวนการประมวลผลสารสนเทศ (information-processing family) ที่เน้นการสร้างทำความเข้าใจและจดจำสารสนเทศและการพัฒนาความคิดสติปัญญา การเข้าใจปัญหาต่างๆ การคิดหาวิธีแก้ปัญหา ตลอดจนการสร้างความคิดรวบยอดและการใช้ภาษาที่เหมาะสมในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดวิธีการแก้ปัญหา นั้น โดยมุ่งเน้นความสำคัญไปที่ความสามารถทางการคิดของผู้เรียน และวิธีการต่างๆ ในการพัฒนากระบวนการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ได้แก่ การสอนการคิดเชิงอนุมาน การสอนการสร้างมโนทัศน์ การฝึกกระบวนการสืบสอบ การสอนการจำ การสอนการให้โครงสร้างทางความคิด การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาทางปัญญา 2. รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิสัมพันธ์กับสังคม (The Social Family) เน้นความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยการใช้การประนีประนอมในการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมกับผู้อื่นตามหลักการประชาธิปไตย การทำงานร่วมกัน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ได้แก่ การสอนแบบค้นคว้าทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ และการศึกษาสังคมด้วยกระบวนการสืบสอบ 3. รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาตนเอง (The Personal Family) เน้นการพัฒนาที่ตัวบุคคลกระบวนการพัฒนาผู้เรียนแต่ละบุคคล กระบวนการสร้างและพัฒนาเอกลักษณ์ อารมณ์ของตนเองมุ่งสอนให้รู้จักการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เสริมสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และรับผิดชอบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ได้แก่ การสอนแบบไม่สั่งการ และการสอนเพื่อเพิ่มมโนทัศน์ในตนเอง และ 4. รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นพฤติกรรม (The Behavioral System Family) รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ได้รับแนวคิดมาจากทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพฤติกรรม เน้นการปรับพฤติกรรมตอบสนองหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียน รูปแบบการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อให้ควบคุมตนเอง การเรียนแบบรอบรู้ การฝึกฝนตนเอง การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข การสอนตรงสถานการณ์จำลอง และการเรียนรู้สังคม นำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ประกอบด้วย การคิดแบบมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ได้แก่ 1. มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ และ 2. ผลิบทบเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนได้ สำหรับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การพัฒนานวัตกรรมในการแนะนำตัว และการจัดทำโครงงานการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วย CAI สอดคล้องกับประมวลรายวิชา EDC2103 วิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ สัปดาห์ที่ 12 - 16 โดยกำหนดการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ นั่นคือ 1. ประเมินแผนการสอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมจัดการ

เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 2. ประเมินผลงานจากชิ้นงาน และ 3. สังเกตพฤติกรรมการเข้าเรียน การทำงาน และการนำเสนอผลงาน

2. ผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาที่เรียนตามแผนการสอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้

ผลการวิจัย พบว่า ในช่วงที่ 1 นักศึกษาในกลุ่มเรียน 001 ทุกคนมีพัฒนาการทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเพิ่มขึ้นทุกคน โดยนักศึกษาส่วนใหญ่มีพัฒนาการอยู่ในระดับกลางและระดับสูง ในช่วงที่ 2 นักศึกษากลุ่มเรียน 001 และกลุ่มเรียน 002 ส่วนใหญ่มีพัฒนาการอยู่ในระดับกลางและระดับสูง ซึ่งนักศึกษามีพัฒนาการทักษะการคิดเพิ่มขึ้นทุกคน โดยนักศึกษาส่วนใหญ่มีพัฒนาการอยู่ในระดับสูง ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาความรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนดีขึ้น ทำให้นักศึกษามีทักษะการคิดที่ดีขึ้น จากในช่วงแรกที่ส่วนใหญ่ ผู้เรียนมีพัฒนาการอยู่ในระดับกลาง เมื่อทำการวัดในช่วงที่ 2 นักศึกษามีทักษะการคิดอยู่ในระดับสูง การจัดการเรียนรู้ที่ดำเนินการตามแผนการสอนที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน ทำให้ครูผู้สอนได้เตรียมตัวในการสอนอยู่เสมอ รวมถึงรูปแบบการทำกิจกรรมที่เน้นให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ เน้นการทำงานร่วมกัน ติดตามผลการเรียนเป็นระยะ ๆ เนื่องจากใช้สื่อ LINE เป็นเครื่องมือในการติดตาม ส่งผลให้นักศึกษาสามารถทำผลงานนำเสนอได้ดีและรู้ในสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ส่งผลให้นักศึกษามีความสุขในการเรียนรู้ในรูปแบบ Online มีความกระตือรือร้นและอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของบุคคลที่มีอุปนิสัยนักคิด สอดคล้องกับอรรถพรพร พรมสีมา (2539) ที่กล่าวว่า การสอนเพื่อให้เกิดการคิด จะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อครูจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการให้ผู้เรียนคิดคำตอบซึ่งต้องเป็นคำตอบที่เกิดจากการวิเคราะห์ การจัดหมวดหมู่ประมวลข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ ก่อนตอบคำถาม

ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษา พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่เพิ่มขึ้นมาอยู่ในระดับดีมาก โดยมีทักษะด้านการจัดการกระทำใหม่ (GH) อยู่ในระดับดีมาก รองลงมา คือ ทักษะด้านการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ (WC) และทักษะด้านการสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ (II) มีค่าร้อยละเท่ากัน ตามด้วยทักษะด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์ (TC) และส่วนด้านการสร้างและพัฒนา (Prod) ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะในนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มีการนำเครื่องมือและเทคนิคในการสอนในรูปแบบต่างๆ ตามลักษณะข้อมูลของผู้เรียนศึกษามาใช้ โดยเครื่องมือเหล่านี้จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และการคิดขั้นสูงผ่านการลงมือปฏิบัติ นำเสนอออกมาผ่านชิ้นงาน ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาแสดงทักษะคิดออกมาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อนวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม นั่นคือ แผนการสอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ ความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากการเรียนการสอน รองลงมา คือ ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการเรียน ความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนรู้ และความพึงพอใจต่อเนื้อหาที่เรียน ตามลำดับ จากผลการวิจัยจะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยดำเนินการตามแผนการสอนที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน ทำให้ครูผู้สอนได้

เตรียมตัวในการสอนอยู่เสมอ พร้อมกับการนำเครื่องมือและเทคนิคในการสอนในรูปแบบต่างๆ ตามลักษณะข้อมูลของผู้เรียนศึกษามาใช้ รวมถึงรูปแบบการทากิจกรรมที่เน้นให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ เน้นการทำงานร่วมกัน ติดตามผลการเรียนเป็นระยะๆ เนื่องจากใช้สื่อ LINE เป็นเครื่องมือในการติดตาม ส่งผลให้นักศึกษาสามารถทำผลงานนำเสนอได้ดีและรู้ในสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ส่งผลให้นักศึกษามีความสุขในการเรียนรู้ในรูปแบบ Online มีความกระตือรือร้น และอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. ควรส่งเสริมให้ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้นำรูปแบบการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมด้วยแผนการสอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่เน้นการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง และจัดสรรสนับสนุนงบประมาณในการนำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ฯ ไปใช้กับนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมมีการติดตาม นิเทศผลการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ฯ และนำมาปรับปรุงพัฒนา หรือนำร่องการจัดการเรียนการสอนด้วยการพัฒนานวัตกรรมในรายวิชาอื่น ๆ จนประสบความสำเร็จ เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสร้างสื่อสำเร็จรูปหรือนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาที่นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนอกเวลาเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ควรมีการสร้างสื่อสำเร็จรูปหรือนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนอกเวลาเรียน ส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรองไธ อุณหุต. (2554) การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย. สืบค้น 20 มกราคม 2566, จาก <http://www.ns.mahidol.ac.th>
- ทิตินา แคมมณีและคณะ. (2544). วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และคณะ. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 3(2), 208-221.
- อรพรรณ พรสีมา. (2539). การพัฒนาด้านการคิดและสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในโครงการนาร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยะภาพเด็กและเยาวชน (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

- Ergeneli, A., Gohar, R., & Temirbekova, Z. (2013). Transformational leadership: Its relationship to culture value dimensions. *International Journal of Intercultural Relations*, 31, 8-13.
- Kukulska-Hulme, Agnes and Traxler, John. (2013). Design principles for mobile learning. In: Beetham, Helen and Sharpe, Rhona eds. *Rethinking Pedagogy for a Digital Age: Designing for 21st Century Learning* (2nd ed.). Abingdon: Routledge.
- Martin, J.M. (2010) Stigma and Student Mental Health in Higher Education. *Higher Education Research and Development*, 29, 259-274.

ชุมชนแห่งความปึกแผ่น: บทบาทการสร้างบูรณาการทางสังคมของพระธรรมทูตไทยใน สวีเดน*

A COMMUNITY OF UNITY: THAI BUDDHIST MISSIONARIES' ROLE IN CREATING SOCIAL INTEGRITY IN SWEDEN

สายชล ปัญญชิต และ ภูเบศ วณิชชานนท์

Saichol Panyachit and Phoobade Wanitchanon

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

Email: saicholpa@g.swu.ac.th and pb.wncn@gmail.com

บทคัดย่อ

สถานการณ์การย้ายถิ่นของคนไทยไปต่างประเทศได้รับความสนใจในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีการศึกษาออกไปอย่างแตกต่างหลากหลาย การศึกษาครั้งนี้ให้ความสนใจไปที่บทบาทการสร้างบูรณาการทางสังคมของพระธรรมทูตไทยในสวีเดนที่มีต่อชุมชนคนไทยในประเทศสวีเดน ภายใต้กรอบของวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) ศึกษาคุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ 2) วิเคราะห์บทบาทการสร้างชุมชนคนไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นของพระธรรมทูตไทยในสวีเดน และ 3) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน โดยอาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน เมื่อได้รับข้อมูลการวิจัยครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า พระธรรมทูตไทยในสวีเดนมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างการบูรณาการทางสังคมให้กับชุมชนคนไทยในสวีเดนภายใต้คุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศที่มุ่งเผยแผ่หลักพุทธธรรมคำสอนและปฏิบัติการใช้ชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาจนก่อรูปเป็นบทบาทหลัก 3 บทบาท ประกอบด้วย 1) การเป็นหมุดยึดของเครือข่ายคนไทยในสวีเดน 2) การระดมทรัพยากรเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนา และ 3) การประสานของเครือข่ายทางสังคม นอกจากนี้ งานวิจัยครั้งนี้ได้เสนอให้พระธรรมทูตไทยในสวีเดนได้พัฒนาแนวทางและบทบาทของตนด้วยการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสวีเดนและการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของบทบาทได้ต่อไป

คำสำคัญ: พระธรรมทูตไทย; การบูรณาการทางสังคม; ความปึกแผ่นทางสังคม

* Received December 15, 2023; Revised April 8, 2024; Accepted April 18, 2024

ABSTRACT

The fact that Thais have migrated to live overseas has gained attention as a social phenomenon which has been studied in different aspects and in many ways. This study pays particular attention to the Buddhist missionaries' role in creating social integrity to the Thai community in Sweden. Its objectives are to 1) study the characteristics of Thai monks who are on a religious mission abroad; 2) analyze their role in unifying the Thai community in Sweden; 3) analyze the guidelines for developing the role of Thai monks who are on a religious mission in Sweden. To understand the role of the monks, this quality research was conducted by employing a semi-structured interviewing technique, questioning fifteen informants who are monks and laymen. After gaining all the information needed, the researcher analyzed it with the use of content analysis.

The research outcomes show that the Thai Buddhist missionaries in Sweden have played an important role in creating social integrity in the Thai community in Sweden through the characteristic of overseas Buddhist missionaries who aim to propagate Buddhist Teachings and in their practice of the Buddhist way of life, thus contributing to the emergence of their three major roles; namely, 1) serving as pegs that secure the network of Thais in Sweden; 2) mobilizing resources for organizing religious activities; and 3) coordinating social networks. This research also proposes that Thai Buddhist missionaries in Sweden develop their way and role by building a network to propagate Buddhism in Sweden as well as developing and promoting cultural activities to ensure the sustainability of their position.

Keywords; Thai Buddhist missionaries; Social integration; Social solidarity

บทนำ

ท่ามกลางสังคมของการเคลื่อนย้าย (Mobility) ที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตทางสังคมซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางสังคมหนึ่งไปอยู่ในอีกสังคมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนย้ายจากพื้นที่ชนบทไปสู่พื้นที่เมืองเพื่อขยับชั้นทางสังคม (Social Mobility) ที่ผูกติดกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ การเคลื่อนย้ายจากประเทศต้นทางไปยังไปประเทศปลายทางด้วยเหตุผลทางการเมือง และชีวิตส่วนตัว เช่น การแต่งงานกับชาวต่างชาติ การมุ่งสู่ประเทศปลายทางที่สามารถให้คุณภาพชีวิตที่ดีกว่า และการทำงานในต่างประเทศ เป็นต้น การเคลื่อนย้ายด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ จึงได้ผูกเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมอย่างแนบแน่น โดยการศึกษาครั้งนี้ให้ความสนใจไปยังกลุ่มทางสังคมที่หลอมรวมขึ้นด้วยบริบท และหน้าที่ทางศาสนา คือ พระธรรมทูตไทย (Thai Dhammaduta หรือ Buddhist Missionary Monk) ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการสร้างแรงเหนี่ยวทางสังคมให้กับคนไทยที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศ ในที่นี้หมายถึงประเทศสวีเดนซึ่งมีสภาพแวดล้อมเป็นรัฐสวัสดิการที่สร้างคุณภาพชีวิตให้กับคนไทยที่ไปอยู่ในต่างประเทศเป็นอย่างดี

มุมมองทางสังคมวิทยาต่อการทำความเข้าใจการย้ายถิ่นตั้งอยู่บนฐานของปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีส่วนสัมพันธ์ในลักษณะของการของการข้ามพรมแดนไปมาระหว่างรัฐสองรัฐ อีกทั้งการย้ายถิ่นยังเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Castles, 2007) การย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นการมองในมิติที่ผูกไว้กับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ และก่อให้เกิดการขยับเชิงโครงสร้างโดยเฉพาะโครงสร้างของ

ประชากร และทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมใหม่ ๆ จากการย้ายถิ่น (Startup, 1971) นอกจากนี้การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเผชิญหน้ากับสถาบันทางกฎหมายที่ควบคุมกำกับวิถีชีวิตของผู้ย้ายถิ่น เช่น การจ้างงานในพื้นที่ปลายทางที่ถูกควบคุมการทำงานของกลุ่มแรงงานทำงานบ้านข้ามชาติด้วยกฎหมายที่ให้อำนาจนายจ้างในการจัดการแรงงาน ซึ่งมีผลต่อการจัดการวิถีชีวิตแรงงานของนายจ้างออกไปนอกเหนือบริบทของพื้นที่การทำงาน เป็นต้น (Parreñas, Kantachote and Silvey, 2021; Kantachote, 2023) หรือการปะทะประสานกับการบูรณาการทางสังคม (Social Integration) ในประเทศปลายทางที่มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน (อารี จำปาคล้าย และคณะ, 2563) อย่างไรก็ตามการมองปรากฏการณ์ย้ายถิ่นกระแสหลักมักมองเฉพาะผู้ย้ายถิ่นที่เคลื่อนย้ายออกไปจากประเทศต้นทางเป็นหลัก แต่ในความเป็นจริงยังมีปรากฏการณ์ทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่งที่ควรให้ความสนใจคือ การย้ายถิ่นกลับ (Homecoming) หรือแรงงานคืนถิ่น (Return Migrant) ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การดำรงชีพของสภาพสังคมและเศรษฐกิจในประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง (สร้อยมาศ รุ่งมณี, 2565)

สำหรับผู้ย้ายถิ่นที่เป็นคนไทยสามารถจำแนกกลุ่มผู้ย้ายถิ่นออกเป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นจากเหตุผลด้านครอบครัวและการแต่งงาน กลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่แสวงหาความก้าวหน้าในชีวิต เช่น การย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง เป็นต้น กลุ่มผู้ย้ายถิ่นตามฤดูกาล และกลุ่มผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ต้นทางกรุงเทพมหานคร (ปิงปอนด์ รักอำนวยกิจ และศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, 2562) ขณะที่ในพื้นที่ปลายทางโดยเฉพาะการย้ายถิ่นไปต่างประเทศมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของเครือข่ายทางสังคมที่มีส่วนต่อการจัดการวิถีชีวิตใน 3 ด้าน คือ การใช้ชีวิตประจำวันที่ต้องบูรณาการตนเองเข้ากับวิถีชีวิตในพื้นที่ต่างวัฒนธรรมการทำงานผ่านการแนะนำของเครือข่ายทางสังคมทั้งที่เป็นเครือข่ายออนไลน์ และเครือข่ายออนไลน์ และการให้คำปรึกษาด้านการเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของการส่งสมทบทางวัฒนธรรมผ่านการเรียนภาษาต่างประเทศ ซึ่งล้วนเป็นบทบาทที่มีส่วนต่อการขยับขึ้นทางสังคม (Social Mobility) ผ่านเศรษฐกิจและการศึกษา (ธนพฤษ์ ชามะรัตน์, 2560) โดยเครือข่ายทางสังคมยังมีส่วนสำคัญต่อการเจรจาต่อรองกับอำนาจรัฐที่ทำงานผ่านกลไกการควบคุมของสถาบันทางสังคมเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การดำรงชีพที่ยืดหยุ่น (Resilient Livelihood Strategies) (Ayuttacorn, 2019) อีกทั้งผู้ย้ายถิ่นชาวไทยที่ต้องเดินทางไปทำงานในต่างประเทศยังต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนของชีวิตจากการทำงานในพื้นที่ต่างแดน ซึ่งถูกก่อรูปขึ้นภายใต้อำนาจทางกฎหมาย เช่น การคุ้มครองทางสังคมของแรงงานต่างประเทศที่ทำงานในภาคการประมงที่มีโอกาสในการเกิดความเสี่ยงต่อชีวิตและการสูญหาย เป็นต้น (Chantavanich and Jitpong, 2023) ประเด็นดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของวิถีชีวิตทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นออกนอกประเทศได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยนี้ให้ความสนใจหลักอยู่ที่การย้ายถิ่นออกนอกประเทศของคนไทยไปยังประเทศสวีเดน ซึ่งพยายามทำความเข้าใจผ่านมิติของการบูรณาการทางสังคมควบคู่กับสถาบันทางสังคมที่เน้นไปที่สถาบันพระพุทธศาสนาในต่างประเทศที่มีส่วนสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของคนไทยในประเทศสวีเดน โดยในปัจจุบันมีคนไทยโดยกำเนิดอาศัยอยู่ในประเทศสวีเดนอยู่ที่ 45,631 คน (Statista Research Department, 2023) ในแง่ของการศึกษาพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศส่วนใหญ่มุ่งไปที่การศึกษารูปแบบและการเสริมสร้างพระธรรมทูตไทยเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหลักภายใต้กรอบโครงสร้างเชิงสถาบันไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย พระธรรมวินัย หลักธรรม หลักสูตรการอบรมพระธรรมทูต หรือระเบียบแนวทางปฏิบัติของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต (พระมหาชัยวิชิต ชยาภินนทโท (โสภาราช), พระครูพิพิธสุตาทร และสยาม ราชวัตร, 2560) พระมหาบุญทิน ปุณฺณโช (เทาศิริ), 2562, พระมหาสุเทพ สุวฑฺฒโน, 2563, พระมหาทองเก็บ ญาณพล, 2563, พระครูสุธรรมธัชชัย และพระครูสิริสุตานุยุต, 2565) ซึ่งยังไม่เคยถูกนำมาทำความเข้าใจในทางสังคมวิทยามากนัก ผู้วิจัยจึงชักชวนให้มองพระธรรมทูตไทยผ่านมุมมองทางสังคมวิทยาที่แสดงให้เห็นถึงการสร้าง

ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมให้แก่ชุมชนคนไทยในต่างประเทศ รวมไปถึงการทำความเข้าใจการกระทำทางสังคมของพระธรรมทูตไทยที่มีส่วนสัมพันธ์และเชื่อมต่อกับสถาบันต่าง ๆ ในฐานะโครงสร้างทางสังคม

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวภายใต้วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ ได้แก่ 1. ศึกษาคุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ 2. การวิเคราะห์บทบาทการสร้างชุมชนคนไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นของพระธรรมทูตไทยในสวีเดน และ 3. การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน โดยผลการศึกษาที่จะได้รับจากการเก็บข้อมูลภาคสนามจะช่วยให้พื้นที่และเติมเต็มองค์ความรู้ในการศึกษาการย้ายถิ่นของคนไทยและนำไปสู่การกำหนดนโยบายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทการสร้างชุมชนคนไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นของพระธรรมทูตไทยในสวีเดน
3. เพื่อการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง SWUEC/E-010/2566 ขอค้นพบจากการวิจัยดำเนินการภายใต้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ไปที่ระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นหน่วยการวิเคราะห์ที่ถูกให้ความสนใจในวิธีวิทยาทางสังคมวิทยาในการศึกษาการย้ายถิ่น (ดุขฎิ์ อายุวัฒน์, 2562) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เป็นพระสงฆ์และผู้ย้ายถิ่นชาวไทยในประเทศสวีเดนรวมทั้งสิ้น 25 รูป/คน ด้วยการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากพื้นที่การวิจัยในเมืองสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีวัดไทยและชุมชนคนไทยอาศัยอยู่

สำหรับวิธีการวิจัย (Methods) ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary) เพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างและคุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ จากนั้นทำการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ณ เมืองสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ภายใต้แนวทางการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทการสร้างชุมชนคนไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นและแนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน ควบคู่ไปกับการสังเกตการณ์ (Observation) ในการทำกิจกรรมภายในวัดไทยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสังเกตการณ์แบบออนไลน์ในชุมชนคนไทยในสวีเดน เมื่อทำการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในลำดับถัดไป

สรุปผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิจัยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ คุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศบทบาทการสร้างชุมชนคนไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นของพระธรรมทูตไทยในสวีเดน และแนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน

คุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

พระธรรมทูตไทยในต่างประเทศเป็นไปตามพระพุทธานุญาตของพระพุทธเจ้าที่มีต่อพระพุทธรักษาภิกษุสงฆ์ที่ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ว่า “จรถ ภิกขเว จาริกิ พุทฺชนฺหิตาย พุทฺชนฺสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย” (ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนจำนวนมาก เพื่อเกื้อการุณย์แก่โลก) (วิ มหา. 4/32/398) ซึ่งเป็นปฐมบทของการเคลื่อนย้ายของพระพุทธรักษาศาสนาที่เป็นทั้งตัวบุคคลและหลักธรรมออกไปในพื้นที่ปลายทางด้วยสิ่งที่เรียกว่า “ธมฺมจาริก” (ธรรมจาริก) ดังที่พระพุทธองค์กล่าวถึงการทำงานของพระธรรมทูตที่เกี่ยวธรรมจาริกว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอ เมื่อจะบำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น จงแยกย้ายกันเที่ยวจาริกนำธรรมไปให้แก่มนุษย์ทั้งหลาย ตลอดทั่วแผ่นดินนี้” (พุทฺธ.อ. 2/23) โดยการเคลื่อนย้ายของพระธรรมทูตไทยไปต่างประเทศมีความเชื่อมโยงกับการเคลื่อนย้ายภูมิทัศน์ทางความคิด (Ideoscape) ที่เป็ความคิด หลักธรรม และหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา และภูมิทัศน์ทางชาติพันธุ์ (Ethnoscape) ที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคน หรือปัจเจกบุคคลซึ่งในที่นี้หมายถึงการเคลื่อนย้ายของพระธรรมทูตไปยังต่างประเทศ (Appadurai, 1990)

พระธรรมทูตไทยในต่างประเทศเป็นส่วนสำคัญในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ที่ให้ความสำคัญกับมิติความมั่นคงของพระพุทธศาสนาด้วยการเผยแผ่เชิงรุกผ่านช่องทางการสื่อสาร การสร้างกลุ่มทางสังคมอย่างชมรมทางพระพุทธศาสนา การบริหารจัดการการเผยแผ่ด้วยนวัตกรรมที่มีความทันสมัย การพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธเพื่อเสริมสร้างความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา (พระราชวรเมธี และคณะ, 2560) ทั้งนี้ ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2564 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาครอบคลุมการเผยแผ่ทั้งในและต่างประเทศ โดยกำหนดความหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ว่า “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง มีผู้เคารพศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย น้อมนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการนำหลักการของพระพุทธศาสนาผสมผสานเข้ากับวิถีชีวิตทางสังคมของผู้คนที่นับถือพระพุทธศาสนาด้วยการนำหลักธรรมไปปฏิบัติใช้ได้ในชีวิตประจำวันอันเป็นหน้าที่สำคัญของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

จุดเริ่มต้นของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศเริ่มต้นด้วยการที่พระพุทธศาสนาเดินทางไปยังประเทศพม่า อินเดีย ยุโรปและอเมริกาโดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ซึ่งเป็นปฐมบทของการส่งพระธรรมทูตไทยเดินทางไปยังต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา จนเกิดวัดไทยในประเทศต่าง ๆ เช่น วัดไทยพุทธคยา วัดพุทธปทีป เป็นต้น จนกระทั่ง พ.ศ. 2515 คนไทยเริ่มย้ายถิ่นไปอยู่ยังต่างประเทศ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ได้ส่งพระธรรมทูตไทยไปตามคำเชิญของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเพื่อเกื้อกูลและเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ (Social Cohesion) ให้กับคนไทยที่อาศัยอยู่ในลอสแอนเจลิสและได้สร้างวัดไทยลอสแอนเจลิสขึ้นมา (พระมหาสุเทพ สุวฑฺฒโน (เหลาทอง), 2561) ผลผลิตสำคัญจากการเริ่มออกเดินทางของพระธรรมทูตไทยไปยังต่างประเทศคือ การเกิดขึ้นของโครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ และพัฒนามาสู่การจัดตั้งเป็นวิทยาลัยพระธรรมทูต โดยโครงการฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่การอบรมให้พระธรรมทูตได้ใช้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่ และสามารถปฏิบัติศาสนกิจในพื้นที่ต่างเขตวัฒนธรรมได้ ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้กลายมาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดอบรมตั้งแต่ พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา จนกระทั่ง พ.ศ. 2557 ได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตเพื่อการเรียนการสอน การฝึกอบรมพระธรรมทูตโดยตรงจนถึงปัจจุบัน (วิทยาลัยพระธรรมทูต, 2566)

พัฒนาการดังกล่าวของพระธรรมทูตได้ก่อรูปความสัมพันธ์ของโครงสร้าง-ผู้กระทำการตามความคิดของ Anthony Giddens (1984) ที่โครงสร้าง-ผู้กระทำการมีลักษณะของการพึ่งพิงกันและไม่สามารถ

แยกขาดออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด ซึ่งโครงสร้างเป็นส่วนที่ทำงานในลักษณะเป็นกรอบที่ครอบผู้กระทำการไว้ แต่ในขณะเดียวกันกรอบดังกล่าวสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยผู้กระทำการ ในการศึกษาพระธรรมทูตสิ่งที่เปรียบเสมือนโครงสร้างอยู่ที่กฎเกณฑ์ระเบียบของการอบรมพระธรรมทูตด้วยกลไกของสถาบันใน 2 ลักษณะ คือ 1) หลักสูตรการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ที่ต้องผ่านการอบรมครอบคลุม 4 ส่วน ประกอบด้วย สาธารณูปการ วิปัสสนากรรมฐาน ฝึกทักษะและประสบการณ์พิเศษ และวิชาการ โดยเนื้อหาการอบรมส่วนใหญ่เน้นไปที่หลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ และ 2) หลักสูตรประกาศนียบัตรพระธรรมทูต (ป.พท.) ซึ่งเริ่มเปิดรับสมัครในปีการศึกษา 2566 เป็นรุ่นแรก โดยเน้นไปที่การใช้หลักสูตรสร้างคุณลักษณะของความเป็นพระธรรมทูตและมุ่งสู่การเป็นพุทธปัญญาสากล มีวิชาบังคับในการเรียน ได้แก่ พระไตรปิฎกศึกษา การต่างประเทศ วิปัสสนากัมมัฏฐาน พระธรรมทูตภาคปฏิบัติ ภาษาอังกฤษสำหรับพระธรรมทูต เทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่สำหรับพระธรรมทูต หลักพุทธธรรมภาคภาษาอังกฤษ และการจัดการแนวพุทธสำหรับพระธรรมทูต (วิทยาลัยพระธรรมทูต, 2562; 2566; สำนักทะเบียนและวัดผลมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566) โครงสร้างดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนสถานภาพ หรือพิธีผ่านภาวะ (Rite of Passage) ในการเปลี่ยนสถานภาพของพระสงฆ์ในฐานะผู้กระทำการไปสู่การเป็นพระธรรมทูตอย่างสมบูรณ์ (Van Genep, 1960) อย่างไรก็ดี พระธรรมทูตมีอิสระในการการเลือกกระทำในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามพันธกิจให้สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของตนเองได้ เช่น การศึกษาสงเคราะห์ สัมมาชีพ ศิลธรรมและวัฒนธรรม สาธารณสงเคราะห์ และสามัคคีธรรม เป็นต้น แต่ยังคงไว้ซึ่งหัวใจหลักของการเป็นพระธรรมทูตที่มีจุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ศาสนา

นอกเหนือไปจากการศึกษาอบรมเพื่อเปลี่ยนผ่านสถานภาพไปสู่พระธรรมทูตแล้ว หลักการทางพระพุทธศาสนายังเป็นโครงสร้างที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการสร้างคุณลักษณะของการเป็นพระธรรมทูต ซึ่งการยึดมั่นในหลักพุทธธรรมเป็นคุณสมบัติข้อแรกของพระธรรมทูตที่ต้องมีทั้งที่เป็นหลักแห่งความรู้และหลักแห่งการปฏิบัติในพื้นที่ต่างเขตสังคมและวัฒนธรรม ในคุณสมบัติประการต่อมาอยู่ที่พระธรรมวินัยที่เป็นตัวกำหนดแบบแผนพฤติกรรมและวิถีชีวิตทางสังคมของพระธรรมทูตที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการดำเนินตามหลักพระธรรมวินัย พระธรรมวินัยจึงเป็นสิ่งที่พระธรรมทูตต้องยึดถือให้มั่นเมื่อไปอยู่ในต่างประเทศ ขณะที่บทบาทของพระธรรมทูตมีหัวใจหลักอยู่ที่การเป็นที่พึ่งให้กับคนไทย การเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยในต่างประเทศ และเป็นสื่อกลางทางพระพุทธศาสนาให้กับคนไทยและคนต่างประเทศที่สนใจในพระพุทธศาสนา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตอาจยึดหลักอรรถ 3 ได้แก่ ภูมิธรรมมีกัตถะ หลักอันเป็นธรรมที่เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน สัมปรายิกัตถะ ธรรมอันเป็นประโยชน์ในภายหน้า และปรมาตถะ ประโยชน์สูงสุดในพระนิพพาน (ขุ.จ. 30/673/333; 455/389.) ซึ่งมุ่งให้พุทธศาสนิกชนในต่างประเทศได้เห็นประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และยังจำเป็นต้องยึดหลักสาธารณิยธรรม 6 เพื่อให้พระธรรมทูตสามารถดำเนินกิจการของสถาบันพระพุทธศาสนาให้ประสบความสำเร็จ โดยสาธารณิยธรรมเป็นหลักในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งพระธรรมทูตจะต้องช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ (เมตตาทายกรรม) แนะนำสั่งสอนและตักเตือนด้วยความสุภาพ (เมตตาวจิกรรม) คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ (เมตตาโมกกรรม) แบ่งปันผู้อื่น (สาธารณโภคี) ทำตามระเบียบวินัย (ศีลสามัญญตา) และเคารพในความแตกต่างหลากหลาย (ทิวฐิสามัญญตา) (ที.ปา. 11/317/257; อภ.ฉก. 22/282-283/321-323.)

คุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศบนกรอบโครงสร้าง-ผู้กระทำการสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางสังคมในการเปลี่ยนภาพสถานภาพจากพระสงฆ์ไปเป็นพระธรรมทูต และการกระทำของพระธรรมทูตเมื่อเคลื่อนย้ายไปอยู่ต่างประเทศ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องอย่างหลากหลายทั้งหลักสูตรการอบรม หลักพุทธธรรม และหลักพระธรรมวินัยที่ถูกผลิตซ้ำโดยพระธรรมทูตภายใต้การดำเนิน

ภารกิจเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ อีกทั้งยังมีกิจกรรมทางศาสนาที่มีความแตกต่างหลากหลาย ออกไปตามแนวทางของพระธรรมทูตแต่ละรูป ซึ่งเนื้อหาถัดไปจะได้นำเสนอบทบาทของพระธรรมทูตไทยใน สวีเดนที่มีส่วนต่อการสร้างชุมชนและการบูรณาการทางสังคมให้คนไทยสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในต่างแดน

บทบาทการสร้างชุมชนคนไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นของพระธรรมทูตไทยในสวีเดน

“ความเป็นไทย” (Thainess) เป็นกลยุทธ์ของการก่อรูปชุมชนคนไทยในสวีเดนที่มีพระธรรมทูตไทยเป็นหมุดยึดสำคัญ ความเป็นไทยที่เกิดขึ้นนี้แสดงออกผ่านความศรัทธาของคนไทยที่มีต่อวัดไทยใน สวีเดน ซึ่งก็คือความเชื่อและประเพณีไทย โดยเฉพาะการผูกพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในทุกการ เปลี่ยนผ่านของช่วงวัยแห่งชีวิตทั้งที่เป็นความเป็นและความตาย พระธรรมทูตจึงเป็นหมุดยึดของชุมชนคนไทย ในสวีเดน

1. บทบาทในการเป็นหมุดยึดของเครือข่ายคนไทยในสวีเดน ความเป็นปึกแผ่นของชุมชนคนไทยในสวีเดนพัฒนาขึ้นจากเครือข่ายทางสังคมที่มีความสนิทสนมในลักษณะของความเป็นปึกแผ่นเชิงกลไก (Mechanical Solidarity) ที่มีความแน่นแฟ้นของคนไทยที่มีสำนึกความเป็นไทยร่วมกัน ซึ่งความเป็นไทยในที่นี้ก่อให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดจัดตั้งเป็นเครือญาติระหว่างกัน เนื่องจากการอยู่ห่างไกลจากถิ่นที่เดิมทำให้เกิด ความรู้สึกกระตือรือร้นถึงอยู่อย่างสม่ำเสมอ การที่จะทำให้ “ผู้ย้ายถิ่นมาอยู่ใหม่” ไม่รู้สึกโดดเดี่ยวดัง “ผู้ย้ายถิ่นมา อยู่ก่อน” ที่เคยรู้สึก การสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านกิจกรรมทางศาสนาโดยใช้พื้นที่วัดไทยในสวีเดนจึงเป็นส่วนช่วยให้ความรู้สึกกระตือรือร้นถึงบรรเทาลงได้ด้วยการใช้โครงข่ายความสัมพันธ์ที่ช่วยสร้างการพึ่งพา (Figurations) ทั้งยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวให้กับผู้ย้ายถิ่นมาอยู่ใหม่ให้มีการรับรู้ถึงวิถีการใช้ชีวิตใน ต่างแดน นอกจากนี้ พระสงฆ์ไทยในสวีเดนก็เป็นส่วนกระตุ้นให้ความรู้สึกแปลกแยกของผู้ย้ายถิ่นมาอยู่ใหม่ลด น้อยลงจากการสร้างกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกันด้วยการร่วมสมัย (Temporality) ของเวลา เช่น การ จัดทำบุญวันเข้าพรรษา การทำบุญสงกรานต์ ในวันและเวลาที่คล้ายกันกับประเทศไทย เป็นต้น กิจกรรม ดังกล่าวนี้จึงเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดชุมชนคนไทยที่มีความเป็นปึกแผ่นเชิงกลไกที่เข้มแข็ง

2. บทบาทเชิงรับในการระดมทรัพยากรเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนา พระธรรมทูตไทยใน สวีเดนมีสถานะของบทบาทอยู่ในทั้งเชิงรุกและเชิงรับ บทบาทในเชิงรับเกิดจากการผสานทุนทางวัฒนธรรมที่ สถาบันพระพุทธศาสนามีอย่างแข็งแกร่งเข้ากับทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคมของสถาบันอื่น ๆ ตัวอย่างที่ เห็นได้ชัดคือ การจัดงาน World Peace Day ซึ่งเป็นงานที่เกิดขึ้นในทุกปี สามารถรวบรวมเครือข่ายผู้ศรัทธา ได้จากทั้งคนไทยที่อาศัยอยู่ในไทยและคนไทยที่อาศัยอยู่ในสวีเดน หรือผู้มีแรงศรัทธาจากประเทศอื่น ๆ ใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ถูกขับเคลื่อนผ่านสถาบันทางวิชาการและสถาบันในภาคประชาสังคมที่ เกี่ยวข้องกับศาสนากับสันติภาพ การผสมผสานทุนระหว่างสถาบันต่าง ๆ นี้ทำให้คนไทยในสวีเดนได้เข้ามามี ส่วนต่อการช่วยเหลือและดึงทรัพยากรที่ตนเองมาช่วยให้งานที่วัดไทยในสวีเดนจัดขึ้นประสบความสำเร็จไปได้ อย่างไม่รู้ก็ติ ผู้ย้ายถิ่นคนไทยในสวีเดนมีความแตกต่างกันของทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจก็จะตระหนักถึง ความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับสถานะของตน

3. บทบาทผู้ประสานของเครือข่ายทางสังคม บทบาทในการเป็นผู้ประสานระหว่าง เครือข่ายทางสังคมของคนไทยในสวีเดนกับภาคส่วนต่าง ๆ ในสวีเดน โดยเฉพาะภาคส่วนราชการไทยในสวีเดน พระธรรมทูตไทยในสวีเดนถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการเชื่อมต่อชุมชนคนไทยกับส่วนราชการ หากมีการต้องการความช่วยเหลือระหว่างกัน พระธรรมทูตไทยอยู่ในฐานะที่เป็นผู้นำอำนาจเชิงบารมี (Charismatic Authority) ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนไทยในสวีเดนและภาคส่วนราชการจากการเพียบ พริ้วด้วยคุณงามความดีและจริยธรรมเชิงปฏิบัติที่เห็นเป็นรูปธรรมของพระธรรมทูตไทยในสวีเดน ซึ่งมีความสัมพันธ์แบบเป็นทางการกับส่วนราชการไทยมาเป็นอย่างดีจนนำมาสู่การทำกิจกรรมร่วมกันและเกิดการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมโดยมีส่วนราชการไทยในสวีเดนเข้ามาเป็นเครือข่ายได้อีกด้วย ดังเช่น การจัดกิจกรรมงานกฐินสามัคคีที่วัดไทยในสวีเดนของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงสตอกโฮล์ม ก็เป็นส่วนดึงดูดคนไทยจากเมืองต่าง ๆ ให้เข้ามาทำบุญร่วมกัน

แนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน แนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางออกเป็นดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสวีเดน กล่าวคือการเปิดพื้นที่ให้เครือข่ายองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสวีเดนสามารถร่วมมือกันกำหนดทิศทางการสนับสนุนให้พระธรรมทูตในสวีเดนสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยหน่วยงานที่มีความสำคัญมากประกอบด้วย สำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศควรมีบทบาทในการประสานให้เกิดฐานข้อมูลพระธรรมทูต พระสงฆ์และบุคลากรในวัดไทยในประเทศสวีเดน รวมทั้งยังสามารถใช้ช่องทางราชการที่เป็นทางการประสานความร่วมมือกับสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศสวีเดนในการร่วมมือพัฒนาระบบการติดต่อสื่อสาร การจัดการฐานข้อมูล รวมทั้งการจัดทำเอกสารราชการต่างๆ ที่จะสามารถอำนวยความสะดวกให้การสร้างเครือข่ายทางสังคมให้กับพระธรรมทูตในต่างประเทศได้มากขึ้น

นอกจากนี้การที่วัดไทยในสวีเดนไม่มีโครงสร้างการดำเนินงานระหว่างองค์กรวัดด้วยกัน ได้ส่งผลให้การจัดการความสัมพันธ์ภายในค่อนข้างอยู่ในลักษณะกึ่งทางการ เนื่องจากส่วนหนึ่งมีความสัมพันธ์ในฐานะสมาชิกเครือข่ายพระธรรมทูตภาคพื้นที่ยุโรป จึงมีความสนิทสนมจากการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน แต่อีกมิติหนึ่งระดับโครงสร้างของความสัมพันธ์ในประเทศสวีเดนกลับไม่ได้มีคณะกรรมการร่วมระหว่างวัดต่างๆ ที่ชัดเจน ข้อเสนอที่สำคัญของการพัฒนาเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตรงพื้นที่นี้ คือการร่วมกันกำหนดและกระจายการบริหารจัดการภายในเครือข่ายให้ครอบคลุมทั้งสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศสวีเดน ผู้แทนสมาคมคนไทยในประเทศสวีเดน องค์กรพระพุทธศาสนาไทยในสวีเดน รวมทั้งสำนักงานกำกับพระธรรมทูตไทยไปต่างประเทศ เพื่อให้มีการจัดตั้งการบริหารจัดการเครือข่ายที่ชัดเจนและนำมาสู่การสร้างพื้นที่ประสานงานทั้งในด้านฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัดไทยและพระสงฆ์ที่เดินทางมาจำพรรษาหรือเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสวีเดน และด้านการพัฒนาองค์ความรู้กฎหมาย วัฒนธรรมและภาษาที่จะช่วยให้พระสงฆ์สามารถเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในการเป็นพระธรรมทูตในประเทศสวีเดนได้ดียิ่งขึ้น

2. การพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม กล่าวคือการที่พระธรรมทูตในประเทศสวีเดนได้เข้ามาทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในนามของคณะสงฆ์ไทย เห็นได้ถึงกิจกรรมที่สำคัญคือการสืบทอดประเพณีและความเชื่อทางพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ในกลุ่มคนไทยหรือชาวต่างประเทศที่สนใจ อย่างไรก็ตามกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ปรากฏขึ้นท่ามกลางช่วงเวลาปกติในชีวิตประจำวัน กลับมีความสำคัญและสร้างความประทับใจให้กับผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างดีเช่นกัน อาทิ การจัดทำบุญวัดลอยกระทง การจัดประเพณีสงกรานต์ การจัดสอนภาษาให้กับเยาวชนลูกครึ่งไทย-สวีเดน กล่าวในมิตินี้การใช้กลไกทางวัฒนธรรมที่สามารถสนองความสนใจของเฉพาะปัจเจกบุคคลได้ช่วยดึงดูดให้ผู้คนที่สนใจเนื้อหากิจกรรมเข้าร่วมได้ไม่ต่างจากการดึงดูดผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้บทบาทของพระธรรมทูตไทยในการสร้างกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของชุมชนคนไทยในประเทศสวีเดนได้อาจไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น

จากการศึกษาภาคสนามของผู้วิจัย พบว่ากิจกรรมที่กลุ่มชุมชนคนไทยในประเทศสวีเดนเห็นว่า จะช่วยสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมและระบบความเชื่อทางพระพุทธศาสนา คือ กิจกรรมแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่องค์กรพระพุทธศาสนา ร่วมเป็นแกนนำการจัดกิจกรรม โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน

วัฒนธรรมระหว่างเยาวชนไทยและเยาวชนลูกครึ่งไทย-สวีเดน จะสามารถเป็นต้นเริ่มต้นของการแลกเปลี่ยนหรือสร้างการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่ไม่ได้ใช้บทบาทศาสนาเป็นแรงจูงใจ แต่ใช้พลังของกลุ่มทางสังคมที่เป็นรุ่นเดียวกันในการสื่อสารและยกระดับการเรียนรู้ของการทำความเข้าใจวัฒนธรรมและระบบความเชื่อ หากสามารถพัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนทั้งพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ของสังคมไทยได้ น่าจะเป็นแนวทางการพัฒนาที่มีความยั่งยืนและสนองต่อความต้องการของคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นบทบาทการสร้างบูรณาการทางสังคมของพระธรรมทูตไทยในสวีเดนมีความเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศที่มีการเคลื่อนย้ายถิ่นเพื่อออกไปยังพื้นที่ปลายทางด้วยธรรมจาริก ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงเข้ากับการเคลื่อนย้ายของหลักพุทธธรรมที่เป็นภูมิทัศน์ทางความคิดและคนไทยที่อยู่ในกรอบภูมิทัศน์ทางชาติพันธุ์ตามที่ Appadurai (1990) ได้เสนอไว้ พระธรรมทูตไทยมีหน้าที่หลักเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อให้เกิดการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในเชิงปฏิบัติ การเปลี่ยนผ่านจากพระสงฆ์ทั่วไปไปสู่พระธรรมทูตไทยจำเป็นต้องผ่านการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นให้เกิดการเข้าใจกฎระเบียบ บทบาท และหน้าที่ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศอันเป็นกรอบเชิงโครงสร้างที่ถูกผลิตซ้ำจากผู้กระทำหน้าที่ Giddens (1984) ได้นำเสนอเอาไว้ ผลของโครงสร้างดังกล่าวนี้จึงนำมาสู่การสร้างเชื่อมโยงของสถาบันพระพุทธศาสนาเข้ากับชุมชนคนไทยในสวีเดนผ่านการทำกิจกรรมทางศาสนา วิปัสสนากัมมัฏฐาน และการเผยแผ่หลักธรรมให้คนไทยได้เข้าถึงแก่นสาระของพระพุทธศาสนา บทบาทและหน้าที่ดังกล่าวนำมาซึ่งการบูรณาการทางสังคม (Social Integration) เพื่อดำรงไว้ซึ่งแบบแผนทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางสังคมในลักษณะของการผสมผสานคุณลักษณะที่พบในประเทศปลายทางเข้ากับความเคยชินของวิถีชีวิตจากประเทศต้นทาง (อารี จำปากลาย และคณะ, 2563)

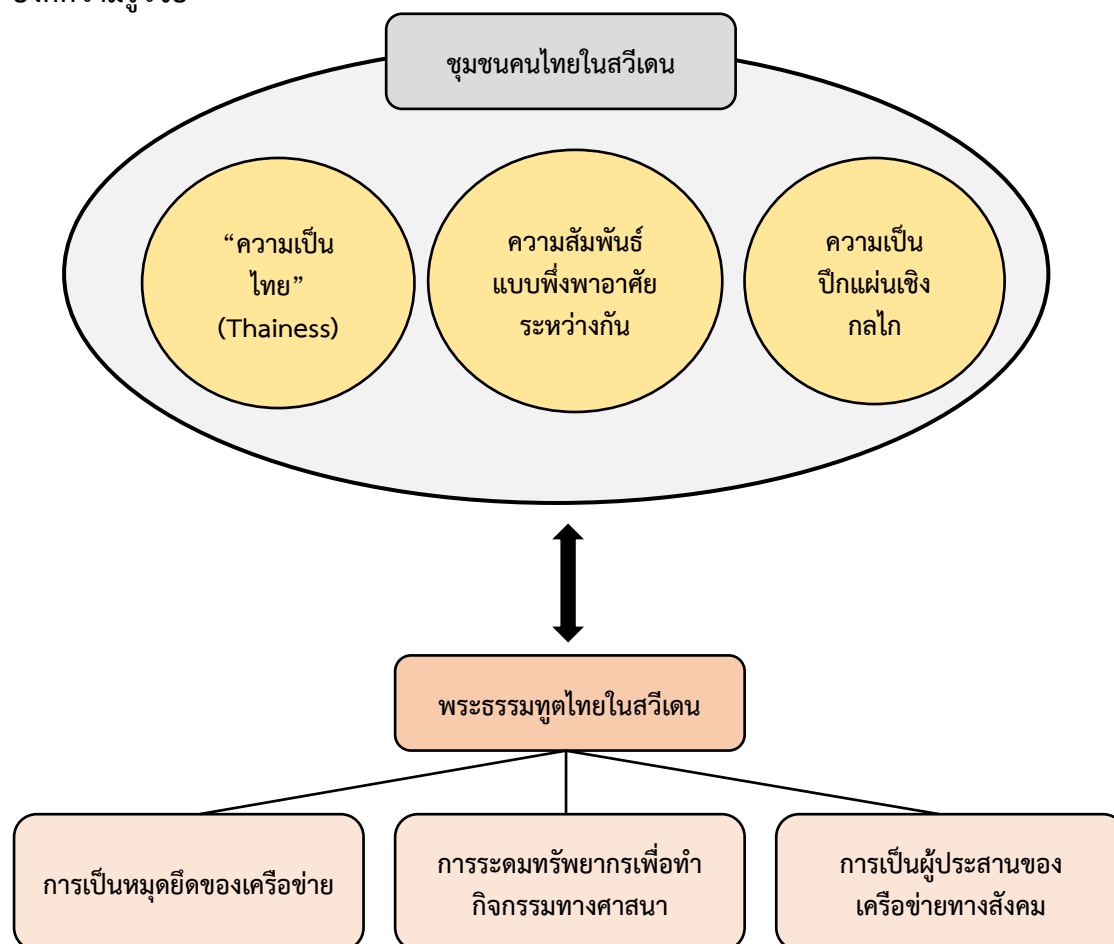
เมื่อพิจารณาบทบาทของพระธรรมทูตไทยในการสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของชุมชนคนไทยในสวีเดนแสดงให้เห็นผ่านบทบาท 3 ลักษณะคือ 1. บทบาทในการเป็นหมดยึดของเครือข่ายคนไทยในสวีเดน 2. บทบาทเชิงรับในการระดมทรัพยากรเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนา และ 3. บทบาทผู้ประสานของเครือข่ายทางสังคม ซึ่งทั้ง 3 บทบาทมีส่วนสัมพันธ์ไปกับทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคมของวัดไทยในสวีเดนที่พัฒนาไปสู่กิจกรรมทางศาสนาที่มีร่วมกันจึงทำให้คนไทยในสวีเดนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันสามารถพึ่งพาหาระหว่างกันได้ อีกทั้งคนไทยในสวีเดนก็มีส่วนช่วยให้เกิดการระดมทรัพยากรเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนาอีกด้วย นอกจากนี้ พระธรรมทูตไทยยังมีบทบาทเป็นผู้ประสานเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายสามารถขยายตัวออกไปได้อย่างเป็นวงกว้าง ในแง่ของความเป็นปึกแผ่นเชิงกลไกและโครงข่ายความสัมพันธ์ที่ช่วยสร้างการพึ่งพาที่เกิดขึ้นในชุมชนคนไทยในสวีเดน ซึ่งถูกตรึงไว้ด้วยทุนทางวัฒนธรรมของสถาบันพระพุทธศาสนา Emile Durkheim สะท้อนให้เห็นคุณลักษณะของความเป็นปึกแผ่นเชิงกลไกอยู่ที่มีความสนิทสนมกลมเกลียวกันจากการมีความเชื่อ แบบแผนทางสังคม และวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน อีกทั้งสถาบันทางสังคมยังมีส่วนต่อแบบแผนพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้เกิดความรู้สึกร่วมกันอย่างแน่นแฟ้น (สายชล ปัญญชิต, 2566)

ในส่วนของทุนทางสังคมเป็นทุนที่ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงศักยภาพทุนทางสังคมของผู้คนภายในกลุ่ม หรือเครือข่ายจนทำให้เกิดปฏิบัติการบางอย่างจากการใช้ทุนทางสังคม (Bourdieu, 1986) สำหรับ Putnam (1993a) เองได้ชี้ให้เห็นว่าเครือข่ายทางสังคมมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่มีบรรทัดฐาน (Norms) และความไว้วางใจ (Trust) จึงทำให้เครือข่ายนั้น ๆ สามารถดำรงอยู่ได้ ขณะที่ ชลวิทย์ เจริญจิตต์

(2565) ขยายความของเครือข่ายทางสังคมให้ครอบคลุมไปถึงการมีส่วนร่วมของสถาบันพระพุทธศาสนาที่ได้ใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นการเพิ่มพูนทางปัญญาและหลักพุทธธรรมมาใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเครือข่ายทางสังคมที่มีพระพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมจะช่วยก่อให้เกิดการสร้าง ความตระหนักถึงความรู้สึกร่วมได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกันกับ ธนพลฤกษ์ ชามะรัตน์ (2560) ที่ทำให้เห็นว่าเครือข่ายทางสังคมที่มีความใกล้ชิดกันและมีความสัมพันธ์แบบส่วนตัวมีส่วนสำคัญต่อห่วงโซ่การย้ายถิ่น (Chain Migration) ทั้งนี้ ในเครือข่ายทางสังคมของผู้ที่ย้ายถิ่นมีความเท่าเทียมต่างระดับตามสถานการณ์ภายในเครือข่าย โดย ดุษฎี อายุวัฒน์ (2562) อภิปรายให้เห็นว่ากระบวนการย้ายถิ่นเองมีความเกี่ยวข้องกับเครือข่ายทางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยเฉพาะเครือข่ายที่มีคุณลักษณะใกล้ชิดกันเป็นเครือข่าย การมีเครือข่ายทางสังคมเหล่านี้อาจเป็นยุทธศาสตร์การกระจายความเสี่ยง (Risk Diversification) จากการย้ายถิ่น ซึ่งมีทั้งเครือข่ายที่เป็นทางการและเครือข่ายไม่เป็นทางการ มิติของเครือข่ายทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นยังแฝงไปด้วยความสามารถในการใช้ประโยชน์ได้จากเครือข่ายอีกด้วย

องค์ความรู้วิจัย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

เมื่อพิจารณาแผนภาพที่ 1 เกี่ยวกับองค์ความรู้จากการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระธรรมทูตไทยในสวีเดนกับชุมชนคนไทยในสวีเดนที่มีส่วนสัมพันธ์ต่อกัน ภายในชุมชนคนไทยมีลักษณะร่วมกันของความเป็นไทย ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน และความเป็นปึกแผ่นเชิงกลไก ขณะที่พระธรรมทูตไทยในสวีเดนได้มีบทบาทในการตรึงชุมชนคนไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้บทบาทหลักคือ การเป็นหมุดยึดของเครือข่าย การระดมทรัพยากรเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนา และการเป็นผู้ประสานของเครือข่ายทางสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. มหาเถรสมาคม ควรสั่งการให้สำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไทยไปต่างประเทศจัดทำฐานข้อมูลพระธรรมทูตไทยที่ไปต่างประเทศให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งกำหนดให้มีแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว ระยะกลางและระยะสั้นในการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยให้สอดคล้องกับบริบทสังคมโลกที่พลวัตอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน
2. สำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไทยไปต่างประเทศ ควรร่วมมือกับกระทรวงการต่างประเทศ วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จัดอบรมทบทวนความรู้เกี่ยวกับระเบียบ กฎหมายและแนวปฏิบัติในการเดินทางไปเป็นพระธรรมทูตในต่างประเทศ ให้กับพระสงฆ์ที่สังกัดอยู่ในวัดไทยในต่างประเทศ
3. สำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไทยไปต่างประเทศ ควรร่วมมือกับสำนักงานการวิจัยแห่งชาติดำเนินการศึกษาวิจัยรูปแบบบทบาทและแนวทางการพัฒนาพระธรรมทูตไทยในประเทศให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ที่มีพระสงฆ์ที่สังกัดอยู่ในวัดไทยในต่างประเทศ

บรรณานุกรม

- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2565). สู่สังคมชาญชรา: นวัตกรรมทางสังคมกับการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในสังคมไทย. *วารสารพัฒนาสังคม*, 24(1), 49-67.
- ดุขฎี อายุวัฒน์. (2562). *ศาสตร์และวิธีวิทยาการศึกษาการย้ายถิ่นของประชากร*. ขอนแก่น: คลังนาโนวิทยา.
- ธนพฤษช์ ชามะรัตน์. (2560). หมุดยึดเด็กไกลบ้าน: บทบาทของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อการดำรงชีพของแรงงานนักเรียนไทยในออสเตรเลีย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 9(2), 260-282.
- ปึงปอนด์ รักอานวยกิจ และศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2562). *ความหลากหลายของกลุ่มผู้ย้ายถิ่นในประเทศไทย: มุมมองทางประชากรและสังคม*, 13(2), 84-122.
- พระครูสุธรรมธัชชัย และพระครูสิริสุตานุยุต. (2565). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศนอร์เวย์ของพระธรรมทูตไทย. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 27(2), 223-248.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พระธรรมทูตไทย เบิกทางสู่อารยธรรมใหม่*. กรุงเทพฯ: กองทุนรักษัธรรมเพื่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา.
- พระมหาชัยวิจิต ขยาภินนทโท (โสภาราช), พระครูพิพิธสุตาทรร และสยาม ราชวัตร. (2560). รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถภาพของพระธรรมทูตไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทวีปยุโรป. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 523-534.

- พระมหาทองเก็บ ญาณพล. (2563). เทคโนโลยีกับการพัฒนาพระธรรมทูตไทยในสถานการณ์โควิด-19. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 7(3), 48-56.
- พระมหาบุญทิน ปุณฺณโช (เทาศิริ). (2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 6(6), 3154-3171.
- พระมหาสุเทพ สุฑฒโน (เหลาทอง). (2561). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ (ดัชนีพันธปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุเทพ สุฑฒโน. (2563). การพัฒนาพระธรรมทูตไทยเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 7(3), 250-264.
- พระราชวรเมธี และคณะ. (2560). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560-2564 “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ”. นครปฐม: มหาเถรสมาคม.
- วิทยาลัยพระธรรมทูต. (2562). *โครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ*. สืบค้นจาก, https://odc.mcu.ac.th/?page_id=22
- วิทยาลัยพระธรรมทูต. (2566). *ประวัติความเป็นมาวิทยาลัยพระธรรมทูต*. สืบค้นจาก, https://odc.mcu.ac.th/?page_id=712
- วิทยาลัยพระธรรมทูต. (2566). *วิทยาลัยพระธรรมทูต เปิดรับสมัครนิสิตใหม่ หลักสูตรประกาศนียบัตรพระธรรมทูต รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2566*. สืบค้นจาก, <https://odc.mcu.ac.th/?p=23691>
- สร้อยมาศ รุ่งมณี. (2565). ชีวิตหลังการย้ายถิ่นและความท้าทายในการยกระดับทางเศรษฐกิจของแรงงานคืนถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*, 41(2022), 179-211.
- สายชล ปัญญชิต. (2566). *แนวทัศน์สังคมวิทยา: ความคิดเชิงโครงสร้างสังคมและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: โครงการผลิตหนังสือและตำรา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2566). *หลักสูตรที่เปิดสอน*. สืบค้นจาก, https://regweb.mcu.ac.th/registrar/program_info.asp
- อารี จำปากลาง และคณะ. (2563). *การย้ายถิ่นของมุสลิมไทยไปมาเลเซีย และการบูรณาการทางสังคมกับการแก้ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).
- Appadurai, A. (1990). Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy. *Theory, Culture & Society*, 7(1990), 295-310.
- Ayuttacorn, A. (2019). Social networks and the resilient livelihood strategies of Dara-ang women in Chiang Mai, Thailand. *Geoforum*, 101, 28-37
- Bourdieu, Pierre. (1986). The forms of capital. In *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, Richardson, J. (ed.), pp.241-258. Westport, CT: Greenwood.
- Castles, S. (2007). Twenty-First-Century Migration as a Challenge to Sociology. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 33(3), 351-371.
- Chantavanich, S., and Jitpong, W. (2023). Precarity and social protection of migrant fishers in Thailand: Case studies of death and disappearance at sea. *Marine Policy*, 155, 105743.

- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity Press.
- Kantachote, K. (2023). Micromanagement of foreign domestic workers in Singapore: The influence of state regulations and laws. *Heliyon*, 9(7), e17679.
- Parreñas, R. S., Kantachote, K., and Silvey, R. (2021). Soft violence: migrant domestic worker precarity and the management of unfree labour in Singapore, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 47(20), 4671-4687.
- Putnam, Robert D. (1993a). The prosperous community: Social capital and public life. *The American Prospect*, 13 (Spring), 35-42.
- Startup, R. (1971). A Sociology of Migration? *The Sociological Quarterly*, 12(2), 177-190.
- Statista Research Department. (2023). *Number of citizens born in Asia living in Sweden in 2022, by country of birth*. Retrieved from, <https://www.statista.com/statistics/525905/sweden-number-of-asian-immigrants-by-country-of-birth/>
- Van Gennep, A. (1960). *The Rites of Passage*. Translated by Vizedom, M. B. and Caffee, G. L. London: Chicago: University of Chicago Press

แบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการคนเก่งกับความภักดีต่อองค์กร*

MODELING OF FACTORS AFFECTING TALENT MANAGEMENT AND
ORGANIZATIONAL CITIZENSHIP BEHAVIOR

ณัฐชยา อุดมชัยรัตน์ และ นนทิพัญ์ ประยูรหงษ์

Nutchaya Udomchairat and Nontipan Prayurhong

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Graduate College of Management, Sripatum University

Email: nutchaya.u@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำนําเสนอความรู้จากการทบทวนวรรณกรรม ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการบุคลากรและความภักดีต่อองค์กร และวัตถุประสงค์โดยรวมของการศึกษาคือการสรุปผลจากการศึกษาเหล่านั้น การทบทวนอย่างเป็นระบบและการสังเคราะห์เมตาของการวิจัยเชิงคุณภาพถูกนํามาใช้เพื่อสรุปเป้าหมายของการศึกษานี้ ซึ่งก็คือการสร้างแบบจำลองแนวคิดของลักษณะพฤติกรรมที่ส่งผลต่อระบบการบริหารจัดการคนเก่งในการทำเช่นนั้น เราใช้ข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้การวิจัยมีประสิทธิภาพในการบรรลุวัตถุประสงค์นี้ จำเป็นต้องมุ่งความสนใจส่วนใหญ่ไปที่การบริหารจัดการคนเก่งกับความภักดีต่อองค์กร งานวิจัยนี้สำรวจแนวทางสมัยใหม่ในการจัดการความสามารถ ตลอดจนวรรณกรรมทางทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความสามารถพิเศษ ปัญหาขององค์กรและพฤติกรรม และหัวข้ออื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับการจัดการความสามารถ วรรณกรรมเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการคนเก่งรวมอยู่ในทบทวนวรรณกรรมนี้ด้วย ผลการศึกษานี้แสดงข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการทำงานกับแนวทางการจัดการบุคลากร การวิจัยนี้ดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่ากระบวนการพัฒนาบุคลากรซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยง อาจนําเสนอความเชื่อมโยงระหว่างสองวัตถุประสงค์นี้ที่โดยเป้าหมายเหล่านี้คือการสรรหาบุคคลที่โดดเด่นและการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรโดยรวม ความเชื่อมโยงระหว่างความสำเร็จขององค์กรและการพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งที่ต้องมีการควบคุม และนี่เป็นหนึ่งในเหตุผลหลักว่าทำไมการรักษาคนเก่งจึงมีความสำคัญ หนึ่งในเหตุผลสำคัญว่าทำไมระบบการบริหารจัดการคนเก่งจึงมีความสำคัญขั้นพื้นฐาน เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างความภักดีต่อองค์กร และการพัฒนาความสามารถเป็นสิ่งที่ต้องมีวิธีการจัดการที่ดี

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากรมนุษย์; วัฒนธรรมองค์กร; ภาวะผู้นำของผู้บริหาร; การบริหารจัดการคนเก่ง; ความภักดีต่อองค์กร

ABSTRACT

This article aims to provide information derived from a comprehensive analysis of characteristics and factors that will persistently govern and instill confidence in an organisation. During the typical progression of a research, the conclusion will include examining a single review and this study did a meta-synthesis of qualitative research to satisfy its requirements. To clarify, the aim is to provide a conceptual framework that

* Received December 25, 2023; Revised April 2, 2024; Accepted April 2, 2024

encompasses the behavioural traits that impact the talent management system. We used data obtained from a qualitative investigation. To ensure the effectiveness of research in accomplishing this purpose The primary emphasis should be placed on effectively managing personnel and fostering their loyalty to the organisation. This study examines contemporary methodologies for talent management, in addition to the theoretical body of literature on the subject. Issues pertaining to organisational and behavioural challenges, as well as other subjects related to talent management. This review incorporates theoretical literature on talent management systems. The findings of this research provide unequivocal evidence of a correlation between performance and the implementation of effective people management practises. This study aimed to analyse the people development process, which functions as a connecting mechanism. A correlation may be established between these two aims, which are the acquisition of exceptional people and the improvement of the organisation as a whole. The correlation between organisational performance and people development requires careful management. This is a primary factor that highlights the need of keeping exceptional employees. Talent management solutions are fundamentally essential for many key reasons. Due to the correlation between allegiance to the organisation Developing talent need effective management techniques.

Keywords; Literature review; Human resource management; Organizational culture; Attributes of leadership; Talent management; Organizational loyalty

บทนำ

ในระบบเศรษฐกิจ ณ ปัจจุบันนี้ พนักงานหรือบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมซึ่งได้รับการสนับสนุนตามความรู้และประสบการณ์ของพวกเขา (ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินที่หาได้ยาก) ซึ่งความเป็นจริงแล้วเป็นหลักประกันสำหรับการดำเนินการตามกลยุทธ์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการคนเก่งเป็นแนวคิดเชิงกลยุทธ์สำหรับองค์กรที่แสวงหาแหล่งของความได้เปรียบในการแข่งขันที่เชื่อถือได้และการเติบโตที่ไม่หยุดนิ่ง หลายครั้งที่องค์กรต้องเผชิญปัญหาการลาออกของคนเก่งเพราะความต้องการและความปรารถนาของพวกเขาไม่ได้รับการตอบสนอง (Wilska, 2014) โดยพื้นฐานแล้ว มันเกี่ยวข้องกับความต้องการที่ธุรกิจต่างๆ มุ่งเน้นเกี่ยวกับ "การวางตำแหน่งพนักงานที่มีพรสวรรค์คู่กับงานเหมาะสม ในเวลาที่เหมาะสม ด้วยวิธีที่ถูกต้องเพื่อให้แน่ใจว่าความสามารถของพวกเขาได้รับการตอบสนองที่ถูกต้อง" (Wang-Cowham, 2011)

การแข่งขันที่รุนแรงในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันนี้ การดำเนินงานส่วนใหญ่ขององค์กรโดยคำนึงถึงกรอบวัฒนธรรมที่หลากหลายในช่วงยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดปัญหาที่สำคัญสำหรับธุรกิจ เพื่อสามารถขยายองค์กรไปสู่ภูมิภาคใหม่ ๆ ของโลกและเข้าถึงตลาดใหม่ได้มากขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้การมีส่วนร่วมกับทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ เช่น คุณภาพและราคาของผลิตภัณฑ์ (Alruwaili, 2018) ขั้นตอนสำคัญสามขั้นตอนของการบริหารจัดการคนเก่ง ได้แก่ การระบุความสามารถและการดึงดูดพนักงานที่มีความสามารถ การรักษานักงานที่เก่ง และการพัฒนาพนักงานที่เก่ง จุดเน้นของธุรกิจสมัยใหม่นี้คือการได้มาซึ่งบุคลากรที่มีความสามารถมากกว่าการสรรหาบุคลากร สิ่งนี้เรียกว่าสงครามการได้มาซึ่งบุคคลที่มีความสามารถ (Michaels, Handfield-Jones, & Axelrod, 2001) ซึ่งทุกบริษัทนั้นจะมีพนักงานที่มี

คุณสมบัติเหมาะสมโดย บุคคลดังกล่าวสามารถทำงานให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าคนอื่นๆ และเปลี่ยนองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิผล (Shahvazian, Mortazavi, Lagzian, & Rahimnia, 2016)

เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างบูรณาการและทั่วถึงในองค์ประกอบเหล่านี้ และขับเคลื่อนธุรกิจในประเทศไทยไปสู่การพัฒนา การวิจัยฉบับนี้พยายามที่จะระบุและตรวจสอบลักษณะพฤติกรรมที่ส่งผลต่อพนักงานการบริหารจัดการคนเก่ง การศึกษานี้ใช้การประเมินการสังเคราะห์เชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายในการสร้างแบบจำลองแนวคิดขององค์ประกอบเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อพนักงานที่เก่ง โดยมีการทบทวนวรรณเชิงทฤษฎี ประเด็นเกี่ยวกับองค์กรและพฤติกรรม และรูปแบบการจัดการคนเก่งในปัจจุบัน จากนั้นจึงอธิบายระเบียบวิธีวิจัยพร้อมกับแบบจำลองแนวคิด การพิจารณาพฤติกรรมสำหรับพนักงานที่เก่ง และยังเป็นองค์ประกอบของมันซึ่งการศึกษานี้พิจารณาว่าการพนักงานที่เก่งส่งผลต่อความภักดีต่อองค์กรอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการคนเก่งและความภักดีต่อองค์กร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุของระบบการบริหารจัดการคนเก่งและความภักดีต่อองค์กร
3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโมเดลการบริหารจัดการคนเก่งและความภักดีต่อองค์กร

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารทรัพยากรมนุษย์

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นสาขาวิชาที่มุ่งเน้นการจัดการและจัดสรรทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด วิชัย ไตรสุวรรณจินดา (2556) กล่าวว่า บุคลากรภายในองค์กรเป็นทรัพยากร รูปแบบองค์กรที่ต้องดูแลและให้ผลตอบแทน ให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการ ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องเน้นการดึงและพัฒนาศักยภาพของผู้สมัครให้เหมาะสมกับตำแหน่งงานพร้อมทั้งให้คำแนะนำและส่งเสริมการเติบโต นำบุคลากรเข้ามาส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเสริมสร้างและพัฒนาบุคลากรและสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากร ศรัทธา และมุ่งมั่นทุ่มเทเพื่อองค์กรและส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ร่วมเสนอข้อเสนอแนะที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมที่ส่งผลดีและสร้างความแข็งแกร่งให้กับองค์กร

ศิวพร วียวงศ์ (2564) เชื่อว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็น เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้มีความมั่นคง ช่วยเพิ่มขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน และจงใจให้บุคลากรให้ความสำคัญกับการเพิ่มพูนทักษะเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของตนเอง นอกจากนี้จะส่งผลดีต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติแล้ว การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ดีจะทำให้บุคลากรมีคุณภาพดีขึ้นด้วย สร้างความสำเร็จให้กับองค์กรและส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ

Heathfield (2021) กล่าวว่า ตำแหน่งการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีหน้าที่ดูแลให้องค์กรดำเนินการตามพันธกิจ วิสัยทัศน์ และค่านิยมร่วมกัน ตามแถลงการณ์ และมีแรงจูงใจในวงกว้างสำหรับพนักงานที่ต้องการทำงานให้กับบริษัทของตน องค์กรประกอบเหล่านี้สามารถกระตุ้นพนักงานและทำให้พวกเขารู้สึกว่าพวกเขาคือส่วนหนึ่งของสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่าตนเอง นอกจากนี้ งานด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์จะช่วยเพิ่มการใช้ประโยชน์เชิงกลยุทธ์ของพนักงาน เพื่อให้โปรแกรมที่พนักงานแนะนำและนำไปใช้มีผลกระทบเชิงบวกเชิงปริมาณต่อธุรกิจ

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการคนเก่งคือขอบเขตทั้งหมดของกระบวนการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งรวมถึงการดึงดูดพนักงาน การพัฒนาพนักงานที่มีอยู่ การจูงใจและรักษา และพนักงานที่มีประสิทธิภาพสูง ส่วนประกอบทั้งหมดสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นกลยุทธ์ที่ฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคลมุ่งเน้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจขององค์กร บริษัทต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการบุคลากรที่แข็งแกร่งเพื่อให้ทันกับโลกธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง ผู้จัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นเจ้าของกระบวนการจัดการความสามารถโดยสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีความรับผิดชอบเพิ่มเติมอื่นๆ เช่น การบริหารทรัพยากรบุคคล การให้บริการ และการจัดการแรงงาน การจัดการระบบสารสนเทศของทรัพยากรบุคคลขององค์กรมีส่วนช่วยสำคัญในการบริหารคนเก่ง ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาการจัดการบุคลากร

ตารางที่ 1 แสดงตัวแปรการบริหารทรัพยากรมนุษย์และแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย / ปี)	การวางแผนทรัพยากร มนุษย์	การสรรหาและ การคัดเลือกบุคลากร	การฝึกอบรมและ พัฒนา ทรัพยากรมนุษย์	การประเมินผลการ ปฏิบัติงาน	การบริหารค่าตอบแทน
ธงเทพ รัตนวิชา (2564)	✓	✓	✓	✓	✓
วิชุดา สร้อยสุด, เมธิณี อินทร์บัว, จีร ภา มิ่งเชื้อ, ยุติ เคน้ำอ่าง และโชติ บดีรัฐ (2564)	✓	✓	✓	✓	✓
อำภาพร จิรธรรมโอภาส (2564)	✓	✓	✓	✓	✓
นิกร ชุกะวัฒน์ และจารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ (2564)	✓	✓	✓	✓	✓
Patrick and Mazhar (2019)		✓	✓	✓	✓
Khan (2020)	✓	✓	✓	✓	✓
Piowar-sulej (2020)	✓	✓	✓	✓	✓
Anwar and Abdullah (2021)		✓	✓	✓	✓
Kiran, Shanmugam, Raju, and Kanagasabapathy (2022)	✓	✓	✓	✓	✓
Vulpen (2023)	✓	✓	✓	✓	✓
รวม	8	10	10	10	10

ระบบการบริหารจัดการคนเก่ง

ระบบการบริหารจัดการคนเก่งครอบคลุมกิจกรรมการบริหาร เทคนิค และทรัพยากรมนุษย์ทั้งหมด โดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆ เช่น การเลือกตัวเลือก การสรรหา การขัดเกลาทางสังคม การรักษาไว้ การพัฒนา การปรับใช้ และอื่นๆอีกมากมาย และตามมาด้วยการวางแผนและการวิเคราะห์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ระบบการบริหารความสามารถ ถูกเรียกว่า “การเพิ่มประสิทธิภาพความสามารถให้กับพนักงาน” และเชื่อมโยงกับการจ้างงาน การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคลากร เช่นเดียวกับกระบวนการขององค์กร (Schweyer, 2010)

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของผู้คนในบทบาทที่เสริมทักษะตามธรรมชาติของพวกเขาได้ดีที่สุด การบริหารความสามารถนั้นคือ การระบุความสามารถและจับคู่พวกเขาเข้ากับบทบาทการจ้างงานเพื่อให้แน่ใจว่าการได้มา การรักษา แรงจูงใจ และการเติบโตของพนักงานที่มีความสามารถในปัจจุบันและอนาคต ธุรกิจจะต้องดำเนินกิจกรรมการบริหารความสามารถแบบบูรณาการหลายอย่าง (Haji Karimi & Soltani, 2011)

การค้นหารูปแบบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินการพฤติกรรมองค์กรในองค์กรชั้นนำที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติและนักวิจัยด้านการจัดการพฤติกรรมองค์กรกังวลด้วยเหตุนี้ นักวิจัยด้านการจัดการจึงสร้างแบบจำลองพฤติกรรมขึ้นตามทฤษฎีและสังคมที่พวกเขาทำการวิจัยซึ่งบางโมเดลมีความสำคัญระดับโลก (Moghim, 2019)

ตารางที่ 2 แสดงตัวแปรระบบระบบการบริหารจัดการคนเก่งพนักงานและแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย / ปี)	การบริหารทรัพยากร มนุษย์ (Human Resource Management)	วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture)	ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Leadership of administrators)
กรรณิการ์ สุวรรณศรี (2555)	✓	✓	✓
สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน (2558)	✓	✓	✓
ดาวรุตพรณ ฤทธิการ (2559)	✓	✓	✓
มูจลินทร์ ผลกล้า (2560)	✓	✓	✓
กิริติ อรุณศรี (2565)	✓	✓	✓
Ismail, Aziz, Norazman, and Atab (2018)	✓		
Srihandayani and Kusnendi (2018)	✓	✓	✓
Shahi, Farrokhsheresht, Taghipourian, and Aghajani (2020)	✓	✓	✓
Al-Dalahmeh and Dajnoki (2020)	✓	✓	
Setyawan and Nelson (2021)	✓	✓	✓
Edeh, Zayed, Perevozova, Kryshtal, and Nitsenko (2022)	✓		✓
Sipa (2022)	✓		✓
Ly, Nguyen, Tan, Ly, and Tran (2023)	✓	✓	✓
รวม	13	10	11

วัฒนธรรมองค์กร

พฤษัช สุพรรณาลัย (2560) ให้ความหมายคำว่าวัฒนธรรมองค์กรว่าหมายถึง สิ่งที่สามารถกลายเป็นข้อได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กรที่สำคัญอย่างหนึ่งได้ หากวัฒนธรรมองค์กรสนับสนุนกลยุทธ์วิสัยทัศน์ขององค์กร วัฒนธรรมองค์กรและสภาพแวดล้อมภายในองค์กร รวมไปถึงสอดคล้องกับค่านิยมในการทำงานที่มุ่งส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีปฏิสัมพันธ์และสนับสนุนช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ส่งผลให้

สมาชิกภายในองค์กรประสบความสำเร็จในการทำงานและมุ่งเสริมสร้างความพึงพอใจของบุคคลด้านความต้องการความสำเร็จและความต้องการมิตรสัมพันธ์ ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของวัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสรรค์

สุรเดช เตชะวาทกุล (2563) ให้ความหมายคำว่าวัฒนธรรมองค์กรว่าหมายถึง ความเชื่อ ค่านิยม และการแสดงออกถึงพฤติกรรม ของพนักงานในหน่วยงานขององค์กรที่ยึดถือปฏิบัติ และมีการกระจายโดยการถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้นไปสู่พนักงานใหม่ขององค์กร

สุกัญญา ลำสัน (2565) ให้ความหมายคำว่าวัฒนธรรมองค์กรว่าหมายถึง ความคิด ค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐานที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกันของบุคลากรภายในองค์กร เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะเด่นขององค์กรที่ชัดเจน ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในกระบวนการปฏิบัติงานของบุคลากรและทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ และเป็นแนวปฏิบัติที่ยาวนานต่อเนื่องกันไปจนกว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมองค์กรนั้นๆ

Schein (1990) ให้ความหมายคำว่าวัฒนธรรมองค์กรว่าหมายถึง รูปแบบของสมมติฐานพื้นฐาน เป็นการคิดค้น ค้นพบ หรือพัฒนาโดยกลุ่มคน เมื่อเรียนรู้ที่จะรับมือกับปัญหาการปรับตัวภายนอกและการบูรณาการภายในที่ทำงานได้ดีพอ จึงจะถือว่าใช้ได้ ดังนั้น สมาชิกใหม่จะต้องได้รับการสอนให้รู้วิธีที่ถูกต้องในการรับรู้ คิด และรู้สึกเกี่ยวกับปัญหาเหล่านั้น

ตารางที่ 3 แสดงตัวแปรวัฒนธรรมองค์กรและแหล่งอ้างอิง

ผู้วิจัย (ปี)	ความมุ่งหมายขององค์กร	ความหลากหลายและการจัดการบุคลากร	ความรู้ที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร	ความอดทนต่อความเปลี่ยนแปลง	การดูแลเอาใจใส่	ความร่วมมือ
วิรุฬจิต กลิ่นละออ (2560)		✓	✓	✓	✓	✓
นวรรตน์ เพชรพรหม (2562)				✓		✓
สุรเดช เตชะวาทกุล (2563)					✓	
อัญญชิสรา ภัทรศิริวิรัชยา (2564)				✓		✓
สุกัญญา ลำสัน (2565)	✓	✓	✓			
Nikpour (2017)	✓		✓			✓
Mir and Khan (2018)		✓			✓	✓
Mukherji, Khanna, and Bahuguna (2020)		✓		✓	✓	
Arogundade (2020)	✓		✓	✓		
Korma, Kolloju, Kummitha, and Kareem (2022)	✓					
รวม	4	4	4	5	4	5

คุณลักษณะของความเป็นผู้นำ

คุณลักษณะของความเป็นผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการบริหาร เป็นการเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารที่มีคุณสมบัติเป็นผู้นำ การควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานจะต้องร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้นำ เคารพในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (บัณฑิตา สิทธิพงษ์สกุล, 2564) ผู้นำแต่ละคนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำเฉพาะตัวที่แสดงออกในพฤติกรรมต่างๆ เช่น การตัดสินใจสั่งการเพื่อบังคับให้ผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ความเป็นผู้นำคือสิ่งที่การฝึกอบรมสามารถเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ผู้นำที่มีภาวะผู้นำระดับสูงต้องแสดงความสามารถในการเป็นผู้นำและมีอิทธิพลต่อเพื่อนร่วมงานในทุกสถานการณ์ และทำหน้าที่เป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลงของแผนกหรือทีม (Change Agent) ดังนั้นคุณลักษณะของความเป็นผู้นำจึงมีอิทธิพลต่อปัจจัยอื่นๆ รวมถึงเพื่อนร่วมงานด้วย องค์กรหรือสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพหรือไร้ประสิทธิภาพ ตลอดจนภาวะผู้นำเป็นวินัยที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในการนำพาองค์กรหรือกลุ่มองค์กรไปสู่ความสำเร็จ (สมมารฐานิต, 2553) หน้าที่ของผู้นำภายในองค์กร ผู้นำคือตัวแทนขององค์กร เป็นคนที่ก้าวหน้าและสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร พวกเขามีบทบาทหลักในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ใต้บังคับบัญชาและผลงานส่วนรวม ซึ่งสะท้อนถึงคุณค่าและประสิทธิภาพของการดำเนินงานขององค์กร ตำแหน่งผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องมีบทบาทพื้นฐานสี่ประการ: 1. การค้นหาเส้นทาง การกำหนดทิศทางขององค์กรตามวิสัยทัศน์ 2. การจัดตำแหน่ง; 3. การมอบอำนาจและความรับผิดชอบให้กับบุคคลที่เหมาะสม และ 4. การสร้างแบบจำลองความเป็นผู้นำ

ตารางที่ 4 แสดงตัวแปรวัฒนธรรมองค์กรและแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย / ปี)	คุณธรรมจริยธรรม	ทักษะและความสามารถ	ความกล้าที่จะตัดสินใจ	วิสัยทัศน์	การเป็นแบบอย่างที่ดี
สนุก สิงห์มาตร, พิกุล มีมานะ, และดุขภู่วัฒน์ แก้วอินทร์ (2560)	✓	✓	✓	✓	✓
นฤมล เพ็ญศิริวรรณ (2561)	✓	✓	✓	✓	
สุปราณี พัฒน์แก้ว (2562)	✓	✓	✓	✓	✓
สุนันทา ทรเพชร (2563)	✓	✓	✓	✓	✓
บัณฑิตา สิทธิพงษ์สกุล (2564)	✓	✓		✓	✓
Hiregoudar and Vani (2018)	✓	✓	✓	✓	✓
Olanrewaju and Okorie (2019)	✓	✓	✓	✓	✓
Kapur (2020)	✓	✓	✓	✓	✓
Pembi, Usman, Kwajaffa, and Ametefe (2022)	✓	✓	✓		✓
Em (2023)	✓	✓	✓	✓	✓
รวม	10	10	9	9	9

ความภักดีต่อองค์กร

ความภักดีต่อองค์กร หมายถึง การกระทำของแต่ละบุคคลที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของลักษณะงานในทางเทคนิคหรือได้รับการยอมรับอย่างชัดแจ้งจากระบบการให้รางวัลขององค์กร แต่ถึงกระนั้นก็มีส่วนสนับสนุนประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กร นักวิจัยยืนยันว่าองค์กรที่เจริญรุ่งเรืองต้องการบุคคลที่อยู่นอกเหนือหน้าที่งานที่กำหนดไว้ และเต็มใจใช้เวลาและความพยายามเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ปัจจุบัน แม้ว่าจะไม่ได้บังคับในการทำงาน แต่ความเสียสละดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่ม แต่ยังจำเป็นต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรด้วย การศึกษาก่อนหน้านี้แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการเป็นพลเมืองขององค์กร (OCB) มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานและความสำเร็จขององค์กร (Bolino, M. C., & Grant, A. M., 2016)

ตารางที่ 5 แสดงตัวแปรความภักดีต่อองค์กรและแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย / ปี)	ความรู้สึกรักเป็นเจ้าของ	การยอมรับองค์กร	การรักษาประโยชน์ของ องค์กร	การให้ความสนับสนุน องค์กร	การมีส่วนร่วมในงาน
Bolino, M. C., & Grant, A. M. (2016)	✓	✓	✓	✓	✓
Grant, A. M. (2013)	✓	✓	✓	✓	✓
Lavelle, J. J., Rupp, D. E., & Brockner, J. (2007)	✓	✓	✓	✓	✓
Grant, A. M., & Berry, J. W. (2011)	✓	✓	✓	✓	✓
Bolino, M. C., & Klotz, A. C. (2015)	✓	✓	✓	✓	✓
Podsakoff, N. P., Whiting, S. W., Podsakoff, P. M., & Blume, B. D. (2009)	✓	✓	✓	✓	✓
Lavelle, J. J., & Rupp, D. E. (2010)	✓	✓	✓	✓	✓
Grant, A. M. (2013)	✓	✓	✓	✓	✓
Bolino, M. C., Klotz, A. C., Turnley, W. H., & Harvey, J. (2013)	✓	✓	✓	✓	✓
Organ, D. W. (2018)	✓	✓	✓	✓	✓
รวม	10	10	10	10	10

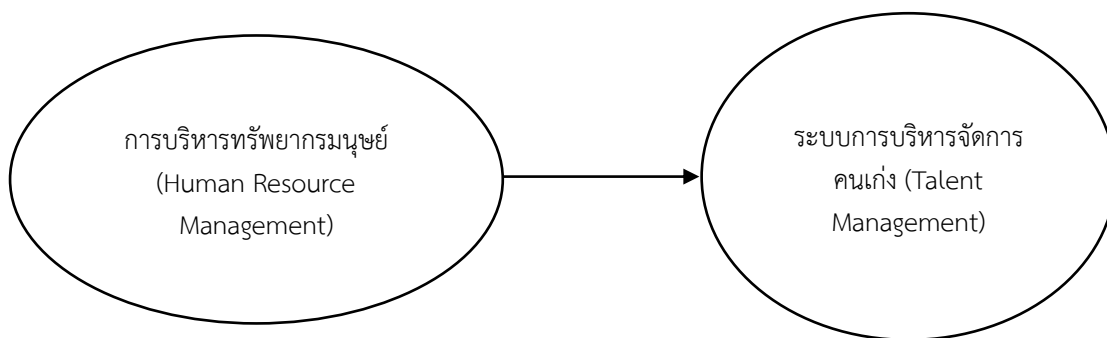
2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับระบบการบริหารจัดการคนเก่ง

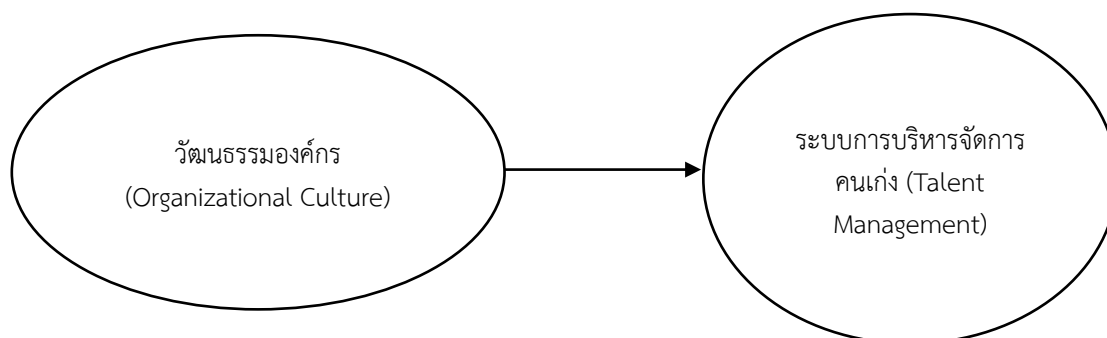
ตารางที่ 6 การจัดการทรัพยากรมนุษย์และระบบการบริหารจัดการคนเก่ง

อ้างอิง ผู้วิจัย (ปี)	การจัดการคนเก่ง	การบริหารจัดการ ทรัพยากรมนุษย์	ประสิทธิภาพของ พนักงาน	การพัฒนาอาชีพ	วัตถุประสงค์ขององค์กร	ความพึงพอใจในการ ทำงาน	ความมุ่งมั่นของพนักงาน
Liu et al., (2020)	✓	✓					
Gümüş et al., (2013)	✓	✓	✓				✓
Kurgat (2016)	✓				✓		
Rexhepi and Vladi (2015)	✓				✓		
Coculova et al., (2020)	✓			✓			
Tash et al., (2016)	✓				✓	✓	✓
Ibrahim and Daniel (2018)	✓		✓				
Mehdiabadi and Li (2016)	✓			✓			
รวม	8	2	2	2	3	1	2

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์และ ระบบการบริหารจัดการคนเก่ง โดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น ผลการศึกษาของ Schwyer (2004) การจัดการคนเก่งครอบคลุมกระบวนการแทนและเทคโนโลยีทรัพยากรมนุษย์ทั้งหมดและโดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับการจัดการ การเลือก การปรับใช้ การบำรุงรักษาและการพัฒนาพนักงานที่มีความสามารถผ่านการวิเคราะห์ การวางแผน และการสังเคราะห์ส่วนประกอบต่างๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง เนื่องจากคนเก่งในความคิดของ Corellman มีอิทธิพล สำคัญต่อความสำเร็จของบริษัท (Martin & Hetrick, 2006) การจัดการความสามารถของสิ่งที่เกิดขึ้นใน กระบวนการดึงดูด การพัฒนา และการจัดการกำลังคนสามารถ ได้รับการว่าจ้างอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สำหรับคนเก่ง นอกเหนือจากการมุ่งความสนใจไปที่พนักงานส่วนน้อยที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถโดย พิจารณาจากผลงานในปัจจุบันและศักยภาพในอนาคต การจัดการคนเก่งอาจใช้เทคนิคการจัดการทรัพยากร มนุษย์แบบเดียวกับ HRM คือ การสรรหา การพัฒนา และการรักษาบุคคลเหล่านี้ทำให้เกิดอุปสรรคอย่างมาก ในสถานการณ์นี้ (Tansly, 2009) ซึ่งมุ่งเน้นที่กลุ่มผู้ที่เป็นคนเก่งทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยมุ่งเน้นที่ การจ้างและรักษาบุคลากรหลัก ทฤษฎีนี้มาจากทฤษฎีการตลาด เช่น แบรินด์ นายจ้าง และการแบ่งส่วนและ การแยกพนักงาน (Cappelli, 2008) โดยการดึงดูด การพัฒนา และรักษาคนเก่งเป็นเป้าหมายพื้นฐานสาม ประการของการจัดการคนเก่ง กระบวนการดึงดูดคนเก่งยังเกี่ยวข้องกับการจ้างคนที่มีทักษะที่เหมาะสม สำหรับบริษัท ขณะนี้องค์กรต้องตอบคำถามต่อไปนี้: บริษัทลงทุนในทุนมนุษย์ประเภทใด ควรจัดกำลังคน ทำงานอย่างไร? ธุรกิจควรจัดกลยุทธ์การจ้างงานและการสรรหาบุคลากรอย่างไรสำหรับตำแหน่งที่กำลังจะ มาถึง ความสามารถแบบใดที่เป็นประโยชน์ต่อการเติบโตขององค์กรจากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่า มี วรรณกรรมในอดีตที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับระบบการบริหาร จัดการคนเก่ง และสนับสนุนว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์กับระบบการบริหารจัดการคนเก่ง จากการอภิปรายถึงความสัมพันธ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานได้ ดังภาพที่ 7

H1: การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์อย่างมากกับระบบการจัดการคนเก่ง**ภาพที่ 7** แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ของสมมุติฐานที่ 1**2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับระบบการจัดการคนเก่ง**

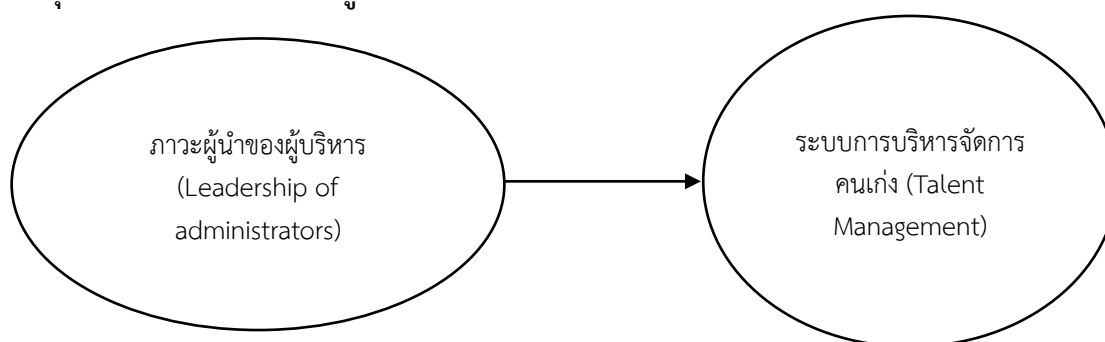
ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมองค์กรและระบบการจัดการคนเก่ง โดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น การศึกษาของ Chawla (2020) เกี่ยวกับความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กรและผลกระทบของแต่ละองค์ประกอบที่มีต่อการรักษาพนักงานในปัจจุบันพบว่า วัฒนธรรมองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อข้อเสนอทางธุรกิจสำหรับพนักงานในการพิจารณาที่จะลาออกหรือทำงานกับองค์กรต่อไป ซึ่งการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากที่จะทำงานกับบริษัทต่อไปหากองค์กรของพวกเขาสนับสนุนวัฒนธรรมองค์กรที่ดี มีความสมดุล และมีความสอดคล้องกัน นอกจากนี้ การศึกษานี้ระบุว่า พนักงานในปัจจุบันและอนาคตเลือก “นโยบายและขั้นตอนที่สนับสนุนวัฒนธรรม” เป็นตัวเลือกที่สำคัญที่สุดเมื่อพิจารณาว่าจะลาออกหรือทำงานกับองค์กรต่อไป สิ่งนี้กำหนดแง่มุมที่มองเห็นหรือสังเกตได้ของวัฒนธรรมในที่ทำงาน ซึ่งวัฒนธรรมองค์กรมีผลกระทบที่สำคัญต่อการตัดสินใจของพนักงานหรือบุคคล ที่จะกำหนดปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการและบรรทัดฐานของกลุ่ม ตัวเลือกนี้ได้รับการดำเนินการผ่านด้านที่มองไม่เห็นหรือมองไม่เห็นของวัฒนธรรมองค์กร จากการอธิบายถึงความสัมพันธ์ข้างต้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานได้ ดังภาพที่ 8

H2: วัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อระบบการจัดการคนเก่ง**ภาพที่ 8** แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ของสมมุติฐานที่ 2

2.3 คุณลักษณะของภาวะผู้นำกับระบบการบริหารจัดการคนเก่ง

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของภาวะผู้นำและระบบการบริหารจัดการคนเก่ง โดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น Azimvand (2011) พิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างรูปแบบความเป็นผู้นำและระบบการบริหารความสามารถของพนักงาน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่างรูปแบบความเป็นผู้นำและระบบการบริหารจัดการคนเก่ง ตลอดจนความสัมพันธ์เชิงบวกที่สำคัญระหว่างรูปแบบความเป็นผู้นำกับการฝึกอบรมและระบบการบริหารจัดการคนเก่ง อย่างไรก็ตาม ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างรูปแบบความเป็นผู้นำแบบเผด็จการกับระบบการบริหารจัดการคนเก่ง หรือระหว่างรูปแบบความเป็นผู้นำแบบเผด็จการกับการฝึกอบรมและการพัฒนาคนเก่ง จากการอภิปรายถึงความสัมพันธ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานได้ ดังภาพที่ 9

H3: คุณลักษณะของความเป็นผู้นำมีอิทธิพลต่อระบบการบริหารจัดการคนเก่ง

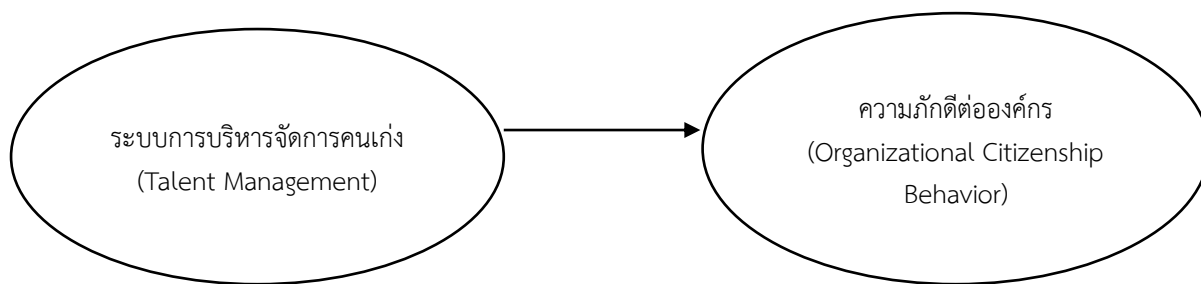
ภาพที่ 9 แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ของสมมุติฐานที่ 3

2.4 ความสัมพันธ์ระบบการบริหารจัดการคนเก่งมีอิทธิพลต่อความภักดีต่อองค์กร

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของระบบการบริหารจัดการคนเก่ง มีอิทธิพลต่อความภักดีต่อองค์กรโดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น ในอดีตผู้คนมักกังวลกับปัจจัยอื่น ๆ มากขึ้น การบริหารบุคลากรจึงเป็นหนึ่งในกระบวนการจัดการทรัพยากรบุคคลที่ไม่ค่อยได้รับการให้ความสำคัญ ส่งผลให้ธุรกิจจ้างบุคลากรที่มีทักษะและประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ธุรกิจจำเป็นต้องคิดหาวิธีที่สร้างสรรค์เพื่อดึงดูดและรักษานักงานคนเก่ง (Cappeli, 2008) องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความสามารถที่มีประสิทธิภาพคือการระบุ การสรรหา การพัฒนา และการรักษานักงานที่มีมูลค่าสูงหรือมีสมรรถนะสูงซึ่งมีอนาคตที่สดใสหรือมีความสำคัญต่อความสำเร็จของบริษัท เมื่อประเมินผลตอบแทนจากการลงทุนขององค์กร จะแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ละเอียดอ่อนในการจัดการ การพัฒนา และรักษานักงานที่มีทักษะที่จำเป็น นอกเหนือจากการดึงดูดพนักงานใหม่เท่านั้น ตามที่ Stahl et al. (2016) อ้างถึงในพิมพ์พลอย ติระสถิตธรรม และคณะ (2021) ระบบการบริหารความสามารถของพนักงาน อาจช่วยให้ธุรกิจบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ที่หลากหลาย เพื่อหาคำตอบสำหรับคำถามการวิจัยสำหรับวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาอิทธิพลการส่งผ่านของกระบวนการระบบการบริหารความสามารถของพนักงานที่มีต่อผลของการเสนอคุณค่าความสามารถต่อความภักดีต่อองค์กรในยุคดิจิทัล จากการอภิปรายความสัมพันธ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานได้ ดังภาพที่ 10

H4: ระบบการบริหารจัดการคนเก่งมีอิทธิพลต่อความภักดีต่อองค์กร

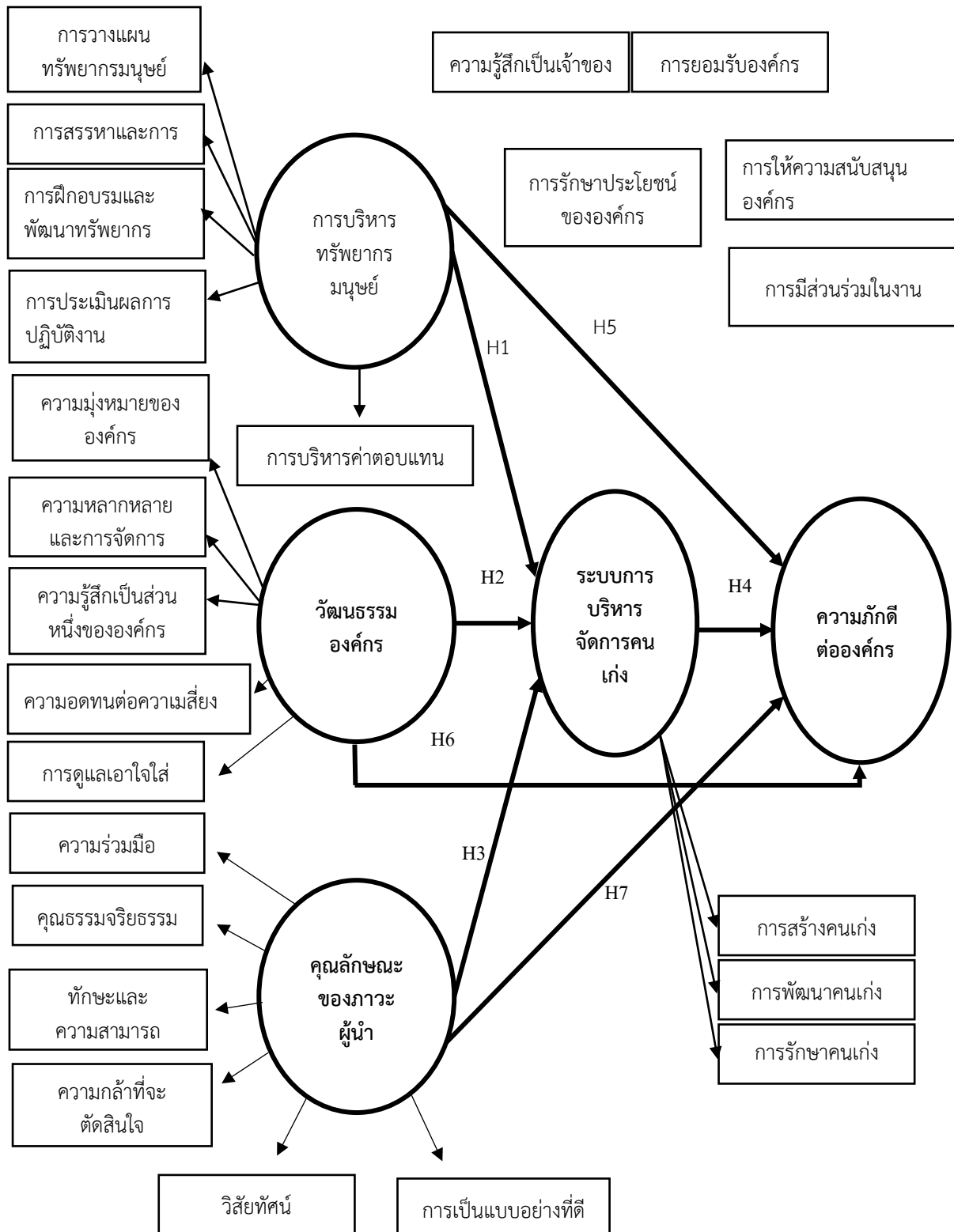

ภาพที่ 10 แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ของสมมุติฐานที่ 4

บทสรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทั้งหมดที่กล่าวถึง ผู้วิจัยจึงสามารถสร้างกรอบแนวคิดโดยมีตัวแปรแฝง 4 ตัวแปรและตัวแปรสังเกตได้ 23 ตัวแปรเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไปดังแสดงใน **ภาพที่ 11**

ภาพที่ 11 แสดงกรอบแนวคิดโดยมีตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้

ข้อเสนอแนะ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นจึงสามารถพบได้ว่า ระบบการบริหารความสามารถของพนักงานพนักงานเป็นสิ่งที่สำคัญต่อองค์กร ประกอบด้วยสามปัจจัยหลักด้วยกันคือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ วัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำของผู้บริหาร รวมถึงความสัมพันธ์ที่สะท้อนจากการศึกษาเชิงประจักษ์ที่บ่งชี้การดำเนินงานที่ดีขึ้นจากการนำไปปฏิบัติ ดังนั้นองค์กรใดที่ต้องการขับเคลื่อนผลการดำเนินงานขององค์กรให้ดียิ่งขึ้นจึงควรพิจารณาถึงระบบการบริหารความสามารถของพนักงานไปปรับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

บรรณานุกรม

- บัณฑิตา ลิทธิพงศากุล. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พฤกษ์ สุพรรณาลัย. (2560). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสรรค์ การจัดสรร การจูงใจการจัดการความหลากหลาย และการจัดการคนเก่ง ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรประสิทธิภาพสูงในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิชัย โสสุวรรณจินดา. (2556). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โพรเพล.
- ศิวพร วียะวงศ์. (2564). แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อสนับสนุนให้เกิด องค์กรที่มุ่งเน้นการสร้างผลงาน และขับเคลื่อนด้วยศักยภาพของบุคลากรเป็นสำคัญ (Performance Driven Organization). การจัดการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Abbasi, M. U., et al. (2013). "Talent Management as Success Factor for Organizational Performance: A Case of Pharmaceutical Industry in Pakistan." 9(1): 14-23.
- สัมมา ธนินิธิ. (2553). ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- สุกัญญา ลำสัน. (2565). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุรเดช เตชะวาทกุล. (2563). วัฒนธรรมองค์กรและแรงจูงใจในการทำงานที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท บี.ที. เอ็นจิเนียริง จำกัด. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Altındağ, E., Çirak, N. Y., & Acar, A. Z. (2018). Effects of talent management components on the employee satisfaction. *Journal of Human Resources Management Research*, 1-20.
- Al Aina, R., & Atan, T. (2020). The Impact of Implementing Talent Management Practices on Sustainable Organizational Performance. *Sustainability*, 12(20), 8372.
- Azimvand, Z. (2011), Investigating success factors in talent management and barriers for implementing it in SAIPA Group, Tehran University.

- Bolino, M. C., & Grant, A. M. (2016). The bright side of being prosocial at work, and the dark side, too: A review and agenda for research on other-oriented motives, behavior, and impact in organizations. *Academy of Management Annals*, 10(1), 599-670.
- Cappelli, P. (2008). "Talent management for the 21st century", *Harvard Business Review*, 86 (3): 74-81.
- Chawla, P. (2020). Impact of employer branding on employee engagement in business process outsourcing (BPO) sector in India: mediating effect of person–organization fit. *Industrial and Commercial Training*, 52(1), 35-49.
- Haji Karimi, A., & Soltani, M. (2011). Investigating and Analyzing Talent Management Measurements: A Case Study of Iran Industrial Machinery and Equipment. *J Manage Organ Cult*, 23(9), 95-116.
- Heathfield, S.M. (2021). What Is Human Resource Management?. Retrieved from <https://www.thebalancemoney.com/what-is-human-resource-management-1918143>
- Martin, G., & Hetrick, S. (2006). Corporate reputations, branding and people management: A strategic approach to HRM. Oxford: Butterworth Heinemann.
- Michaels, E., Handfield-Jones, H., & Axelrod, B. (2001). The war for talent. Harvard Business Press.
- Schein, E.H. (1990). Organisational Culture. *American Psychologist*, 45(2), 109-119.
- Schweyer, A. (2004). Talent management systems: Best practices in technology solutions for recruitment, retention and workforce planning. John Wiley & Sons.
- Schweyer, A. (2010). The Talent Management System: best practices for recruitment, retention, and workforce planning. Toronto:Wiley.
- Shahi, T., Farroksheresht, B., Taghipourian, M. J., & Aghajani, H. A. (2020). Behavioral factors affecting talent management: Meta-synthesis technique. *Iranian Journal of Management Studies*, 13(1), 117-137.
- Shahvazian, S., Mortazavi, S., Lagzian, M., & Rahimnia, F. (2016). A dichotomous perceptions on talent retention factors: Phenomenography strategy. *Iranian Journal of Management Studies*, 9(4).
- Stahl, G. K., et al. (2012). Handbook of research in international human resource management, Edward Elgar Publishing.
- Tansley, C. (2009, May). Concept borrowing to facilitate a multi-disciplinary approach to the theoretical development of talent management-the case of employer branding. Paper presented at the European Academy of Management Conference.
- Wang-Cowham, C. (2011). Developing talent with an integrated knowledge-sharing mechanism: an exploratory investigation from the Chinese human resource managers' perspective. *Human Resource Development International*, 14(4), 391-407.

Wilska, E. (2014). Determinants of effective talent management. *Journal of positive Management*, 5(4), 77-88.

การสร้างแบบจำลองของการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการกับการตัดสินใจซื้อ*

THE MODELING OF INTEGRATED DIGITAL MARKETING

COMMUNICATIONS WITH PURCHASING

DECISIONS

นฤดม ต่อเทียนชัย และ วิชิต อุ๋อัน

Narudom Torthinchai and Vichit auaon

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Graduate Collage of Management, Sripatum University

corresponding author Email: narudom@tni.ac.th

บทคัดย่อ

การสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ (Integrated Digital Marketing Communications - DIMC) เป็นการจัดกิจกรรมสื่อสารการตลาดเชิงกลยุทธ์เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าข้อความ ภาพ และเสียงที่สื่อสารการตลาดไปนั้นสอดคล้องกับสินค้าและสร้างผลลัพธ์ทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเติบโตของสื่อสังคมออนไลน์ และเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใช้งานอย่างมีนัยสำคัญจึงทำให้การสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการจึงมีความจำเป็นอย่างมากกับธุรกิจที่กำลังมีการพัฒนา บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้จากการทบทวนวรรณกรรมการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ เพื่ออธิบายถึงความหมายและความเป็นมา องค์ประกอบ ได้แก่ เทคโนโลยีดิจิทัลตัวแปรที่ได้รับความนิยมได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์พฤติกรรมทางเลือกใช้และพฤติกรรมรับรู้ในด้านของการตลาดแบบมุ่งเน้นมีตัวแปรที่ได้รับความนิยม ได้แก่ การมุ่งเน้นลูกค้าการมุ่งเน้นคู่แข่ง และการประสานงานในองค์กร ในด้านของตราสินค้า มีตัวแปรที่ได้รับความนิยม ได้แก่ องค์ประกอบภายนอกผลิตภัณฑ์ คุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ คุณค่าตราสินค้า และบุคลิกตราสินค้า ที่ส่งผลต่อการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าตัวแปรที่ได้รับความนิยมใช้ศึกษาทางด้านการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการประกอบด้วย การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการตลาด การขายโดยพนักงานและการตลาดทางตรง โดยจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อโดยตัวแปรที่พบว่าทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อได้แก่ ความรู้สึก ความเชื่อมั่น และทัศนคติ

คำสำคัญ: กลยุทธ์ธุรกิจ; การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ; การตัดสินใจซื้อ

* Received July 10, 2023; Revised February 13, 2024; Accepted February 13, 2023

ABSTRACT

Integrated Digital Marketing Communications (DIMC) is a strategic marketing communications event to ensure that text, images, and audio marketing communications are aligned with the product and generate marketing results. efficiently and in line with the growth of social media And technology has significantly changed the behavior of users; therefore, integrated digital marketing communications are very necessary for evolving businesses. This article aims to present knowledge from an integrated digital marketing communication literature review. To explain the meaning and background. Elements include digital technology. Variables that are popular include Social media, opt-in behavior, and cognitive behavior in the field of targeted marketing are popular variables: customer-focused, competitive-focused. and coordination in the organization in terms of brand There are popular variants, namely external product composition. Benefits of the product's brand value and brand personality That affects integrated digital marketing communications, and the literature review found that the variables that are popular to study in integrated digital marketing communications include advertising, public relations. marketing promotion Employee Selling and Direct Marketing A literature review found that integrated digital marketing communication drives purchasing decisions. The variables that were found to drive purchasing decisions were feelings, confidence, and attitudes.

Keywords; Business strategy; Integrated Marketing Communication; Purchase Decision

บทนำ

การตัดสินใจใช้โมเดลการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Digital Marketing Communications / IMC) มักถูกใช้เพื่อเป็นการจัดการกิจกรรมการสื่อสารการตลาดเชิงกลยุทธ์และวิธีการสื่อสาร เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าข้อความที่ใช้ในการสื่อสารของตราสินค้ามีความสอดคล้องกัน และเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันกับสื่อ (Duncan, 2002; Kliatchko, 2008) เนื่องจากการเติบโตของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และเทคโนโลยีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งส่งผลต่อการสร้างตราสินค้า (Batra and Keller 2016; Madhavaram, Badrinarayanan, and McDonald, 2005) โดยในปัจจุบันการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการที่ความจำเป็นอย่างมากกับธุรกิจที่กำลังมีการพัฒนา (Schultz and Malthouse 2017 ; Butkouskaya, Llonch-Andreu, and Alarcon-Del-Amo, 2019)

วัตถุประสงค์บทความวิชาการ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้จากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสร้างปัจจัยองค์ประกอบปัจจัย และความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ และประสิทธิภาพทางการตลาดในการศึกษาที่ผ่านมาและสามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยบทความนี้เป็นการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการเพื่อกำหนดคุณลักษณะ ระบุปัจจัย แนวคิด เพื่อกล่าวอ้างถึงงานวิจัยในอนาคตของผู้เขียนบทความนี้ โดยเป็นวิธีการศึกษาแบบ Documentary Research โดยใช้บทความทั้งสิ้น 212 บทความ และสามารถนำมาใช้ได้

จริง 37 บทความ โดยมีแหล่งที่มาของบทความจากฐานข้อมูล EBSCO Emerald และฐานข้อมูลทางวิชาการต่าง ๆ ทาง Internet แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Content Analysis (คำร้อยละ) และสามารถจำแนกรายละเอียดต่าง ๆ ได้ดังนี้

ส่วนเนื้อหา

1. การทบทวนวรรณกรรมของตัวแปรทางด้าน ความหมายและองค์ประกอบของตัวแปร

1.1. ตัวแปรการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ

จากการทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ(DIMC) พบว่าการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ(IMC) หมายถึง การสื่อสารที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ และเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือ โดยประเภทของสื่อและช่องทางการสื่อสารที่แตกต่างกัน ซึ่งอาศัยข้อมูลของผู้บริโภคเป็นศูนย์กลางเพื่อออกแบบสื่อและเลือกช่องทางที่มีความสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้บริโภค เพื่อกระตุ้นกระบวนการตัดสินใจซื้อ นับเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้การสื่อสารทางการตลาด (Batra & Kevin Lane Keller, 2016 ; Laurie, Sally, 2019 ; Whitburn, Damien, 2020 ; Sciarrino, JoAnn, 2021)

โดยการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการแบบดิจิทัลมี 5 องค์ประกอบดังนี้คือ การโฆษณา (Advertising) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) การใช้พนักงานขาย (Personal Selling) การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) และการตลาดทางตรง (Direct Marketing) ดังแสดงใน ตารางที่ 1 นั้นสามารถอธิบายได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงตัวแปรการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการและแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย/ปี ค.ศ.)	การโฆษณา	การส่งเสริมการตลาด	การประชาสัมพันธ์	การขายโดยพนักงาน	การตลาดทางตรง
Fong Yee Chan, Fanny (2020)	✓	✓			
Passavanti, Rosanna; Pantano, Eleonora; Priporas, Constantinos Vasilios; Verteramo, Saverino (2020)				✓	✓
G. G., Deryabina; N. V., Trubnikova (2021)	✓		✓		
Zhang, Kuangjie, Cai, Fengyan, Shi, Zhengyu (2021)	✓	✓			
AGRAWAL, BABITA; MANDHANYA, YOGITA (2021)				✓	✓
Babić, Tihana; Pervan, Dorija (2021)	✓	✓			
AGRAWAL, BABITA; MANDHANYA, YOGITA (2021)	✓	✓	✓		
Smith, Katherine Taken (2022)	✓	✓	✓		
Kovalchuk, Svitlana; Tsurska, Bohdana; Nianko, Vitalii; Katkova, Tetiana (2022)	✓		✓	✓	

Joglekar, Yogini; Purdy, David; Brock, Sabra; Tandon, Ayushi (2022)	✓			✓	✓
รวม	8	5	5	4	3

1. **การโฆษณา** หมายถึง การนำเสนอและส่งเสริมความคิดของสินค้าหรือบริการผ่าน การสื่อสารมวลชนซึ่งอาจมีค่าใช้จ่าย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หรืออาจมาในรูปแบบผู้สนับสนุน (Babić, Tihana; Pervan, Dorija, 2021; Passavanti, Rosanna, 2022)

2. **การส่งเสริมการตลาด** หมายถึง กระบวนการที่เกิดยอดขายที่เพิ่มขึ้นโดยเกิดจาก กลไกสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การเร่งการซื้อของผู้บริโภคสินค้าที่ส่งเสริมการขายให้เร็วหรือในปริมาณที่มากขึ้น และการเปลี่ยนตราสินค้าของผู้บริโภคจากคู่แข่ง หรือเปลี่ยนไปให้ตราสินค้าที่นำเสนอคุณภาพที่เหนือกว่า (Bell, Chiang, and Padmanabhan, 1999; Zhang, Kuangjie, Cai, Fengyan, Shi, Zhengyu, 2021)

3. **การประชาสัมพันธ์** หมายถึง การสื่อสารองค์กร หรือตราสินค้าเพื่อสร้างการรับรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร หรือตราสินค้ากับผู้บริโภคผ่านการสื่อสารข้อมูลขององค์กร หรือตราสินค้า (Oncioiu, Ionica; Căpus, neanu, Sorinel; Topor, Dan Ioan; Tamas, Attila Szora, 2021)

4. **การใช้พนักงานขาย** หมายถึง กระบวนการที่รวมทั้งความสามารถในการขายและการพัฒนาความสัมพันธ์ และการจัดการความสัมพันธ์กับผู้บริโภค (Rentz, Shepherd, Tashchian, Dabholkar, & Ladd, 2002)

5. **การตลาดทางตรง** หมายถึง การสื่อสารแบบสองทางระหว่างธุรกิจและลูกค้า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยไม่อาศัยตัวกลาง โดยการออกแบบสารนั้นมาจากการรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภค โดยเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนการสื่อสารการตลาดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นผ่านการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) (Hearn et al., 2009; Floreddu et al., 2014; Kang et al., 2014)

1.2. ตัวแปรเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology)

การวิจัยในครั้งนี้จึงสรุปความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) หมายถึง การใช้อินเทอร์เน็ตที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินธุรกิจในหลากหลายด้าน เช่น การพัฒนาสินค้า การสร้างกำไร การจัดการตราสินค้า การจัดการความสัมพันธ์ลูกค้า การซื้อและการขาย รวมไปถึงการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) โดยผ่านเครื่องมือที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม และการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า โดยการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลให้เกิดพฤติกรรมมารยอบรับ (Dahiya, Rekha, 2018 ; Oleárová, Mária; Horvát, Jakub, 2018 ; Grudzewski, Filip; Awdziej, Marcin, 2018 ; Trkulja, Miloš, 2018 ; Passavanti, Rosanna, 2020) โดยองค์ประกอบหลักของการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัลตามแนวคิดที่ได้กล่าวถึงประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ สื่อสังคมออนไลน์ พฤติกรรมการเลือกซื้อ และพฤติกรรมการรับรู้ ดังแสดงในตารางที่ 2 และสามารถอธิบายได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงตัวแปรเทคโนโลยีดิจิทัลและแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย/ปี ค.ศ.)	สื่อสังคม ออนไลน์	พฤติกรรมการ เลือกใช้	พฤติกรรม การรับรู้
Whitburn, Damien; Karg, Adam; Turner, Paul (2020)	√	√	
Klepek, M. (2020)	√	√	
Kadam, Pradeep (2020)	√	√	√
AL-shammari, Abeer M. Mahdi; shamran, Muntadher kadhimi; ALBDAIRI, ALI TUAMA HASSAN (2021)	√	√	√
Huo, Chunhui; Hameed, Javaria; Zhang, Mo; Bin Mohd Ali, Ahmad Fahme (2022)	√	√	√
รวม	5	5	4

1. **สื่อสังคมออนไลน์** หมายถึง กิจกรรม พฤติกรรมของคนบนอินเทอร์เน็ตที่แบ่งปันข้อมูล ความรู้ และความคิดเห็นผ่านกลุ่มคนที่มารวมตัวกันเพื่อแบ่งปันความคิด แนวคิด ข้อมูล และเนื้อหาประเภทอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความไว้วางใจกันภายในกลุ่มซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์ก (Klepek, M., 2020; Legzdina, Aija; Sperlina, Annemari, 2020)

2. **พฤติกรรมการเลือกใช้** หมายถึง พฤติกรรมที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าโดยการรับรู้ข้อมูล ข้อเสนอจากองค์กร โดยมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมการขาย สร้างการตระหนัก และสร้างยอดขาย (Belch & Belch, 2015; Whitburn, Damien, 2020)

3. **พฤติกรรมการรับรู้** หมายถึง พฤติกรรมที่ความข้อมูล การรวบรวมข้อมูลที่ได้รับมา กับชุดข้อมูลอื่นๆ อาจมาจากประสบการณ์ในอดีตหรือผู้มีอิทธิพลซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือก (AL-shammari, Abeer M. Mahdi, 2021)

1.3. ตัวแปรด้านการตลาดแบบมุ่งเน้น

การวิจัยในครั้งนี้จึงสรุปความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า การตลาดแบบมุ่งเน้น (Market Orientation) หมายถึง การทำการตลาดเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดทัศนคติ และพฤติกรรมการตอบสนองต่อตราสินค้าของผู้บริโภคโดยการตัดสินใจเลือกใช้สินค้าหรือบริการที่ธุรกิจนำเสนอตามกระบวนการตัดสินใจซื้อ (Buying Decision Process) โดยเกิดจากแรงผลักดันทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และปัจจัยภายในตามแต่ละบุคคล ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจทั้งในด้านของรายได้ การมีส่วนร่วม การเพิ่มการรับรู้ของธุรกิจ (Mihaela Oancea, Olimpia Elena, 2015 ; Klepek, Martin, 2020 ; Minárová, Martina, 2018 ; Whitburn, Damien, 2020) โดยองค์ประกอบหลักของการตลาดแบบมุ่งเน้นตามแนวคิดที่ได้กล่าวถึงดังแสดงใน **ตารางที่ 3** และสามารถอธิบายได้ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงตัวแปรด้านการตลาดแบบมุ่งเน้น (Market Orientation) และแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย/ปี ค.ศ.)	มุ่งเน้น ลูกค้า	มุ่งเน้นคู่ แข่งขัน	การประสานใน องค์กร
DURALIA, Oana (2018)	√		√
Casno, Kristīne; Šķiltere, Daina; Sloka, Biruta (2020)	√	√	
Porcu, Lucia; del Barrio-García, Salvador; Kitchen, Philip J; Tourky, Marwa (2020)	√	√	√
Sciarrino, JoAnn; Prudente, John (2021)	√	√	√
Butkouskaya, Vera; Llonch-Andreu, Joan; Alarcón-del-Amo, María-del-Carmen (2021)	√	√	
Setiawan, Romi; Wibisono, Dermawan; Purwanegara, Mustika Sufiati (2022)	√	√	
Suhan, Mendon; Nayak, Smitha; Nayak, Raveendranath; Spulbar, Cristi (2022)	√		√
รวม	7	5	4

1. การมุ่งเน้นลูกค้า (Customer Orientation) คือ ความเข้าใจขององค์กรที่มีต่อผู้บริโภคโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและส่งมอบคุณค่าแก่ผู้บริโภค โดยการพัฒนาสินค้าหรือบริการ ไปจนถึงการสื่อสารการตลาดที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคส่งผลต่อความเชื่อมั่น และทัศนคติเชิงบวก รวมไปถึงการแสดงออกทางพฤติกรรมเชิงบวกต่อไปในอนาคต (DURALIA, Oana, 2018; Sciarrino, JoAnn; Prudente, John, 2021; Mohamad Trio Febriyantor, 2020)

2. การมุ่งเน้นคู่แข่งขัน (Competitor Orientation) คือแนวความคิดที่เกิดจากการวิเคราะห์องค์กรจนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็ง ความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจในระยะสั้นและระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กร (Casno, Kristīne; Šķiltere, Daina, 2020; Sciarrino, JoAnn, 2021)

3. การประสานงานในองค์กร (Inter-functional Coordination) คือการประสานงานและการใช้ทรัพยากรจากแผนกต่างๆในองค์กรเพื่อประโยชน์สูงสุดโดยมุ่งเน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและผู้บริโภคโดยหวังผลในสร้างผลกำไรในระยะยาว (Sciarrino, JoAnn; Prudente, John, 2021; Suhan, Mendon; Nayak, Smitha; Nayak, Raveendranath; Spulbar, Cristi, 2022)

1.4. ตัวแปรด้านตราสินค้า

การวิจัยในครั้งนี้จึงสรุปความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า ตราสินค้า (Brand) หมายถึงสัญลักษณ์ที่สื่อสารระหว่างองค์กรกับผู้บริโภค โดยนำเสนอคุณสมบัติที่จะเชื่อมโยงไปถึงคุณประโยชน์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งเป็นการส่งมอบคุณค่าของสินค้าไปยังผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคเกิดการตอบสนองทางด้านอารมณ์ (Volkova, Diana; Volkova, Jelena; Znotina, Daina, 2020; Stoica, Mihai, 2021; Nandy, Mithun; Roy, Soma Sinha, 2022) โดยองค์ประกอบหลักของตราสินค้าแนวคิดที่ได้กล่าวถึง

ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบภายนอกของผลิตภัณฑ์ (Brand Attributes) คุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ (Brand Benefits) คุณค่าตราสินค้า (Brand Value) และบุคลิกตราสินค้า (Brand Personality) ดังแสดงใน ตารางที่ 4 และสามารถอธิบายได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ตัวแปรด้านตราสินค้า (Brand) และแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย/ปี ค.ศ.)	Brand Attributes	Brand Benefits	Brand Value	Brand Personality
Volkova, Diana; Volkova, Jelena; Znotina, Daina (2020)	√	√		√
PLATON, OTILIA-ELENA (2020)		√	√	
Stoica, Mihai (2021)	√	√	√	√
Nandy, Mithun; Roy, Soma Sinha(2022)		√	√	√
Huo, Chunhui; Hameed, Javaria; Zhang, Mo; Bin Mohd Ali, Ahmad Fahme (2022)		√	√	√
รวม	2	5	4	4

1. องค์ประกอบภายนอกของผลิตภัณฑ์ (Brand Attributes) หมายถึง คุณลักษณะทางกายภาพ และบุคลิกภาพของตราสินค้าที่แสดงถึงคุณสมบัติที่ถูกพัฒนาผ่านอัตลักษณ์ตราสินค้าเพื่อสร้างการจดจำให้กับผู้บริโภค (Volkova, Diana, 2020; Stoica, Mihai, 2021)

2. คุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ (Brand Benefits) หมายถึง คุณประโยชน์ของตราสินค้าผ่านประสบการณ์ใช้งานสินค้าหรือบริการจากคุณสมบัติด้านกายภาพที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ และคุณสมบัติด้านจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความรู้สึกเมื่อใช้งานสินค้าหรือบริการซึ่งผู้บริโภค (Stoica, Mihai, 2021; Nandy, Mithun, 2022 ; Huo, Chunhui, 2022)

3. คุณค่าตราสินค้า (Brand Value) หมายถึง คุณค่าที่ผู้บริโภคได้รับจากการตัดสินใจและหลังการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือใช้บริการจากตราสินค้า โดยลูกค้าสามารถสัมผัสคุณค่าไม่ได้โดยตรงแต่สามารถรู้สึกถึงคุณค่าได้ Kotler and Armstrong, 2010; Stoica, Mihai, 2021; Nandy, Mithun ; Roy, Soma Sinha, 2022)

4. บุคลิกตราสินค้า (Brand Personality) หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงตัวตนของตราสินค้าที่เกิดจากทัศนคติ วิสัยทัศน์ และคุณค่าของสินค้าหรือบริการ ที่สามารถสร้างความโดดเด่นที่ชัดเจนต่อตราสินค้าได้ (Volkova, Diana;Volkova, Jelena, 2020 : Stoica, Mihai, 2021)

1.5. ตัวแปรการตัดสินใจ

การวิจัยในครั้งนี้จึงสรุปความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า การตัดสินใจ (Decision Making) เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประสิทธิภาพทางการตลาด (Marketing Performance) โดยเป็นกระบวนการพิจารณาสินค้าหรือบริการที่ตรงกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภคซึ่งเกิดจากปัจจัยที่หลากหลายที่ส่งผลต่อความรู้สึก ความเชื่อมั่น และทัศนคติของผู้บริโภค (Gordon R. Foxall, 2014;

Verhagen, T., van Dolen, W., & Keeling, D. I., 2015; Michael R. Solomon, 2017; Jagdish N. Sheth, Banwari Mittal, & Bruce I. Newman, 2014; Philip Kotler & Kevin Lane Keller, 2016 ; Michael R. Solomon, 2019) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าองค์ประกอบ ได้แก่ การตัดสินใจซื้อ ความภักดีต่อตราสินค้า และความยั่งยืนของธุรกิจ **ดังตารางที่ 5** และสามารถอธิบายได้ดังนี้

ตารางที่ 5 ตัวแปรด้านประสิทธิภาพทางการตลาด (Marketing Performance) และแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย/ปี ค.ศ.)	ความรู้สึก	ความเชื่อมั่น	ทัศนคติ
Verhagen, T., van Dolen, W., & Keeling, D. I. (2015)	✓	✓	✓
Philip Kotler และ Kevin Lane Keller (2016)	✓	✓	✓
Michael R. Solomon (2019)	✓	✓	✓
Gordon R. Foxall (2014)	✓	✓	✓
Michael R. Solomon (2017)	✓	✓	✓
Jagdish N. Sheth, Banwari Mittal, & Bruce I. Newman (2014)	✓	✓	✓
รวม	6	6	6

1. ความรู้สึก หมายถึง สถานะอารมณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในบัญชีของผู้บริโภคเมื่อเข้าสู่สัมผัสหรือประสบกับผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตลาดหรือองค์กรนั้นต้องการส่งเสริม ในทางการตลาด เชี่ยวชาญมักจะใช้ความรู้สึกของผู้บริโภคเพื่อตีความและเข้าใจพฤติกรรมกรรมการซื้อขาย การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมในการเชื่อมโยงความรู้สึกกับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Gordon R. Foxall, 2014 ; Verhagen, T., van Dolen, W., & Keeling, D. I., 2015 ; Michael R. Solomon, 2017 ; Jagdish N. Sheth, Banwari Mittal, & Bruce I. Newman, 2014 ; Philip Kotler & Kevin Lane Keller, 2016 ; Michael R. Solomon, 2019)

2. เชื่อมั่น หมายถึง ความมั่นใจที่มีอยู่ในองค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จและประสบความสำเร็จในกิจกรรมทางการตลาดเกี่ยวข้องกับความมั่นใจในความสามารถของตนเองในการวางแผน ดำเนินการ และบริหารจัดการกิจกรรมทางการตลาดให้เป็นไปได้อย่างเหมาะสมและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย (Gordon R. Foxall, 2014 ; Verhagen, T., van Dolen, W., & Keeling, D. I., 2015 ; Michael R. Solomon, 2017 ; Jagdish N. Sheth, Banwari Mittal, & Bruce I. Newman, 2014 ; Philip Kotler & Kevin Lane Keller, 2016 ; Michael R. Solomon, 2019)

3. ทัศนคติ หมายถึง ทัศนคติหรือทัศนะที่มีอยู่ในองค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อกิจกรรมทางการตลาดเกี่ยวข้องกับการมองเห็นและเชื่อมั่นส่งผลต่อการรับรู้และการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด รวมถึงการตัดสินใจและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมตลาดซึ่งสามารถมีผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กรในการตลาด (Gordon R. Foxall, 2014 ; Verhagen, T., van Dolen, W., & Keeling, D. I., 2015 ; Michael R. Solomon, 2017 ; Jagdish N. Sheth, Banwari Mittal, & Bruce I. Newman, 2014 ; Philip Kotler & Kevin Lane Keller, 2016 ; Michael R. Solomon, 2019)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ โดยในการศึกษาผู้วิจัยเลือกศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการจำนวน 3 ตัวแปร เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมพบได้ทั้ง 3 ตัวแปร มีการกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) การมุ่งเน้นตลาด (Market Orientation) และ ตราสินค้า (Brand) และตัวแปรอื่น ๆ ตามลำดับ ดังตารางที่ 6 และสามารถอธิบายได้ดังนี้

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น กับการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ

ชื่อผู้วิจัย	ปี	Digital Technology	market orientation	Brand
Braciníková, Veronika; Matušinská, Kateřina	2016		✓	✓
Dahiya, Rekha; Gayatri	2019	✓	✓	
N., Asha; Verma, Anuj	2019	✓	✓	
Bhagwat, Haridini; Kolage, Rajan	2020	✓	✓	
Febriyantor, Mohamad Trio; Wright, Len Tiu	2020	✓	✓	
Nandy, Mithun; Roy, Soma Sinha	2022	✓		✓
Smith, Katherine Taken	2022	✓	✓	
Suhan, Mendon; Nayak, Smitha; Nayak, Raveendranath; Spulbar, Cristi	2022		✓	✓
รวม		6	7	3

2.1. ความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ โดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น ผลการศึกษาของ Whitburn, Damien (2022) พบว่าการตลาดเนื้อหาที่มีผลกระทบเชิงบวกต่อภาพลักษณ์องค์กร ส่งผลต่อการพูดถึงบนสื่อสังคมออนไลน์ และนำไปสู่ความตั้งใจซื้อ แต่เนื้อหาบนโซเชียลมีเดียไม่ส่งผลต่อความภักดีต่อตราสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Legzdina, Aija; Sperlina, Annemari (2020) ที่พบว่าเนื้อหาที่มีคุณภาพส่งผลต่อการเข้าถึงมากกว่าความสม่ำเสมอ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อตราสินค้า โดย Sussman, Kristen L. (2021) พบว่าความคิดเห็นในการบนสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลเชิงบวกกับการจดจำโฆษณา ซึ่ง Althuwaini, Sulaiman (2022) พบว่าความภักดีจะเกิดขึ้นโดยใช้ความไว้วางใจเป็นตัวกลาง ซึ่งกิจกรรมทางการตลาดในด้านความบันเทิง และการส่งเสริมการขายส่งผลต่อความไว้วางใจต่อตราสินค้าผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานได้ ดังแผนภาพที่ 6

H1: เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ

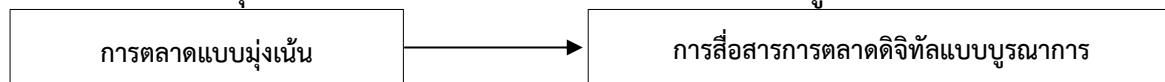

แผนภาพที่ 6 แบบแสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ของสมมุติฐานที่ 1

2.2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการตลาดแบบมุ่งเน้น และการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการตลาดแบบมุ่งเน้นและการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการโดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น Smith, Katherine Taken (2020) พบว่าในกลยุทธ์ทางการตลาดเดียวกันเมื่อเทียบกับการขายโดยไม่มีการจัดการ กับมีการจัดการการขายย่อมเกิดประสิทธิผลที่แตกต่างกัน กล่าวคือการจัดการการขายในส่วนของพนักงานขายย่อมสร้างผลลัพธ์ได้ดีกว่า เนื่องจากมีการพัฒนาพนักงานขายในทิศทางเดียวกัน โดย Braciníková, Veronika (2016) พบว่าการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารการตลาดสามารถสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าได้โดยผ่านเนื้อหาหรือกิจกรรมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม เพิ่มโอกาสในการดึงดูดลูกค้าใหม่ และเป็นการรักษาลูกค้าเดิม ดังนั้น องค์กรจะต้องมีความเข้าใจความต้องการของผู้รับสารกลุ่มเป้าหมาย จากการอธิบายถึงความสัมพันธ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานได้ ดังแผนภาพที่ 7

H2: การตลาดแบบมุ่งเน้นมีอิทธิพลต่อการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ

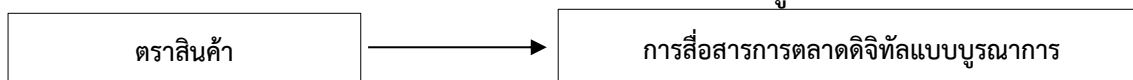
แผนภาพที่ 7 แบบแสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ของสมมุติฐานที่ 2

2.3. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตราสินค้ามีอิทธิพลต่อการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตราสินค้ามีอิทธิพลต่อการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ โดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น Nandy, Mithun (2022) พบว่าการสื่อสารการตลาดตราสินค้าส่งผลต่ออารมณ์ การรับรู้ และการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค โดยสามารถอยู่ในสื่อได้หลากหลายประเภท เช่น เว็บไซต์ ภาพยนตร์ดิจิทัล แคมเปญ นอกเหนือจากนี้อาจมาในรูปแบบของเกมบนสมาร์ทโฟน (Smart Phone) ขณะเดียวกัน Stoica, Mihai (2021) พบว่าการเลือกการสื่อสารการตลาดและการเลือกช่องทางการสื่อสารจะต้องคำนึงถึงภาพลักษณ์ โดยออกแบบการนำเสนอเน้นให้เกิดการรับรู้ และจดจำ ดังนั้น เพื่อการดึงดูดผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายนับเป็นอีกส่วนหนึ่งในการพัฒนาการตลาดให้กับองค์กร ซึ่งในด้านการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคนั้น Klepek, M. (2020) พบว่าเพศ และอายุไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทัศนคติที่มีต่อการสื่อสารตราสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ จากการอธิบายถึงความสัมพันธ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานได้ ดังแผนภาพที่ 8

H3: ตราสินค้ามีอิทธิพลต่อการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ

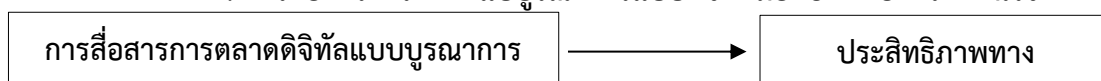

แผนภาพที่ 8 แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ของสมมุติฐานที่ 3

2.4. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการแบบดิจิทัลมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพทางการตลาด

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตราสินค้ามีอิทธิพลต่อการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ โดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น Dahiya, Rekha (2018) พบว่า การสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการเป็นการให้ผู้บริโภคเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจ ตีความ และเกิดการตัดสินใจซื้อ โดยพบว่า เว็บไซต์ เครือข่ายสังคม และสมาร์ทโฟน มีกระบวนการตัดสินใจซื้ออยู่ในทุกขั้นตอนตั้งแต่การรับรู้ไปจนถึงพฤติกรรมหลังการซื้อในทุกช่องทางอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การสื่อสารการตลาดในหมวดหมู่สินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคให้ความสนใจจะได้รับการรับรู้และการมีส่วนร่วมสูง นอกจากนี้ ทิศนคติเชิงบวกของผู้บริโภคที่มีต่อการสื่อสารการตลาดดิจิทัลเกิดจากการพูดคุยของกลุ่มผู้บริโภค ภายหลังการตัดสินใจซื้อผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ซึ่งไม่ได้ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ โดยสอดคล้องกับ AL-shammari, Abeer M. Mahdi; shamran, Muntadher kadhimi (2021) ที่พบว่า การตัดสินใจซื้อเป็นกระบวนการที่มีรายละเอียดในทุกขั้นตอน ดังนั้น การเร่งกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับวิธีการของนักการตลาดที่เข้าใจพฤติกรรม ความรู้สึก และความต้องการของผู้บริโภค เพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างจากคู่แข่งเพื่อให้เกิดการซื้อในครั้งแรก และเกิดการซื้อซ้ำในอนาคต นอกจากนี้ในการสื่อสารการตลาดดิจิทัลแบบบูรณาการ Althuwanini, Sulaiman (2022) พบว่าการมุ่งมั่นในการสื่อสารนั้นเป็นสื่อกลางระหว่างความไว้วางใจและความภักดีต่อตราสินค้า ผ่านเนื้อหาของสารที่บ่งบอกถึงคุณภาพของสินค้าหรือบริการผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อให้เกิดการตัดสินใจซื้อ จากการอภิปรายความสัมพันธ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานได้ ดังแผนภาพที่ 9

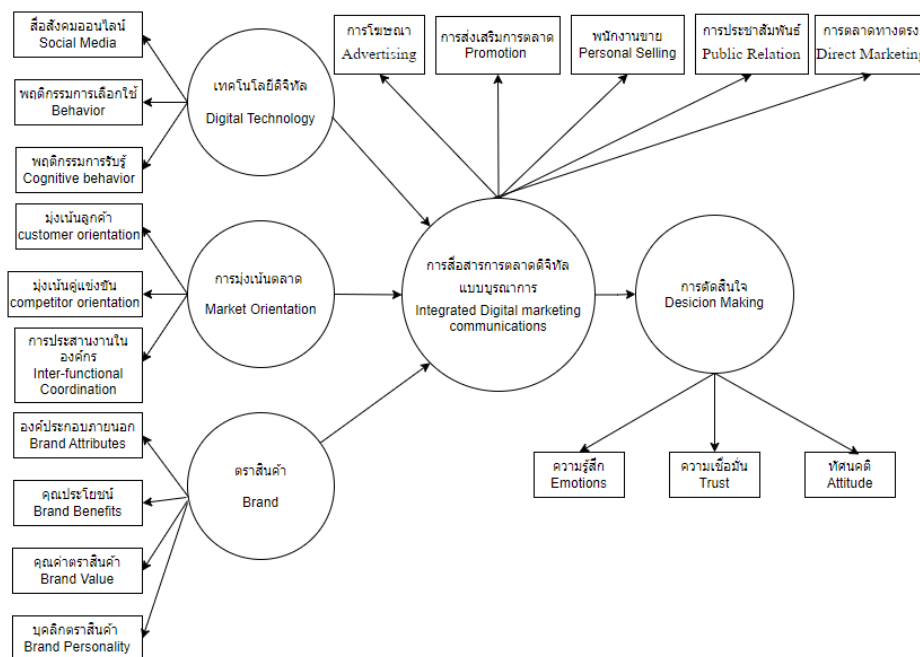
H4 : การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการแบบดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

แผนภาพที่ 9 แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ของสมมุติฐานที่ 4

บทสรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทั้งหมดที่กล่าวถึง ผู้วิจัยจึงสามารถสรุกรอบแนวคิดโดยมีตัวแปรแฝง 4 ตัวแปรและตัวแปรสังเกตได้ 18 ตัวแปรเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไปดังแสดงใน แผนภาพที่ 10

แผนภาพภาพที่ 10
แสดงกรอบแนวคิดโดยมีตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้

บรรณานุกรม

- Anabila, P. (2019). Integrated marketing communications, brand equity, and business performance in micro-finance institutions: An emerging market perspective. *Journal of Marketing Communications*, 26(3), 1-14. <https://doi.org/10.1080/13527266.2019.1574868>
- AL-shammari, A. M. M., shamran, M. kadhim, & Albdairi, A. T. H. (2021). The role of the advertising message strategy in the buying decision process through the mediating role of content marketing and word of mouth marketing (Analytical study of the opinions of a sample of customers who use the social networking site (Facebook). *Journal of Practical Auditing & Accounting*, 2 (6) , 2 5 – 3 2 . <https://web.s.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=2&sid=55aee5c2-889b-4879-940f-f8f008a611f4%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWWhvc3QtYGl2ZQ%3d%3d#AN=156332135&db=bsu>
- Althuwaini, S. (2022). The Effect of Social Media Activities on Brand Loyalty for Banks: The Role of Brand Trust. *Administrative Sciences*, 12(4), 148. <https://doi.org/10.3390/admsci12040148>
- Bell, David R., Jeongwen Chiang, and V. Padmanabhan (1999), “The Decomposition of Promotional Response: An Empirical Generalization,” *Marketing Science*, 18 (4), 504-26.
- Belch, G.E., & Belch, M.A. (2015). *Advertising and promotion: An integrated marketing communications perspective* (10th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

- Batra, R., and K.L. Keller. 2016. Integrating marketing communications: New findings, new lessons, and new ideas. *Journal of Marketing* 80, no. 6: 122–45.
- Butkouskaya, V., J. Llonch-Andreu, and M.-D.-C. Alarcon-Del-Amo. 2019. Strategic antecedents and organizational consequences of IMC in different economy types. *Journal of Marketing Communications* :1–22. [published online]. doi: 10.1080/13527266.2019.1633551.
- Babić, T., & Pervan, D. (2021). Students' Contributions to Research on Advertising and Marketing Communication Ethics in Croatia: DOPRINOS STUDENATA ISTRAŽIVANJU OGLAŠAVANJA I MARKETINŠKE KOMUNIKACIJSKE ETIKEU HRVATSKOJ. *Oeconomicus*, 16(16), 25–34. <https://web.s.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=8&sid=982b38cb-b569-4457-a659-a29ff033dec4%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=149517502&db=bsu>
- Dahiya, R. (2017). A Research Paper on Digital Marketing Communication and Consumer Buying Decision Process: An Empirical Study in the Indian Passenger Car Market. *Journal of Global Marketing*, 31(2), 73-95. <https://doi.org/10.1080/08911762.2017.1365991>
- Duncan, T. R. (2002). *IMC: Using advertising and promotion to build brands*. New York: McGraw-Hill Companies.
- Floreddu, P.B., Cabiddu, F. and Evaristo, R. (2014), “Inside your social media ring: how to optimize online corporate reputation”, *Business Horizons*, Vol. 57 No. 6, pp. 737-745.
- Grudzewski, F., Awdziej, M., Mazurek, G., & Piotrowska, K. (2018). Virtual reality in marketing communication - the impact on the message, technology and offer perception - empirical study. *Economics and Business Review*, 4(18)(3), 36-50. <https://doi.org/10.18559/ebr.2018.3.4>
- Hearn, G., Foth, M. and Gray, H. (2009), “Applications and implementations of new media incorporate communications”, *Corporate Communications: An International Journal*, Vol. 14 No. 1, pp
- Huo, C., Hameed, J., Zhang, M., Bin Mohd Ali, A. F., & Amri Nik Hashim, N. A. (2022). Modeling the impact of corporate social responsibility on sustainable purchase intentions: insights into brand trust and brand loyalty. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 1-30.<https://doi.org/10.1080/1331677x.2021.2016465>
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2010). *Principles of marketing* (13th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Kang, J., Tang, L. and Fiore, A.M. (2014), “Enhancing consumer-brand relationships on restaurant Facebook fan pages: maximizing consumer benefits and increasing active participation”, *International Journal of Hospitality Management*, Vol. 36, pp. 145-155.
- Klepek, M. (2020). The Role of Demographic Factors in Consumer Perception of Value from Brand Communication on Facebook. *Central European Business Review*, 9(3), 56-73. <https://doi.org/10.18267/j.cebr.239>

- Laurie, S., & Mortimer, K. (2019). How to achieve true integration: The impact of integrated marketing communication on the client/agency relationship. *Journal of Marketing Management*, 35(3-4), 231-252. <https://doi.org/10.1080/0267257X.2019.1576755>
- Legzdina, A., & Sperlina, A. (2020). Application Of The Instagram Social Network Platform In The Marketing Communication: Food Industry Case Study In Latvia. *New Challenges of Economics & Business Development*, 192–204. <https://web.p.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=2&sid=600f34b6-f416-42e9-a1eb-410c5d7fce75%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=147231931&db=bsu>
- Madhavaram, S., Badrinarayanan, V., and R.E. McDonald. 2005. Integrated marketing communication (IMC) and brand identity as critical components of brand equity strategy. *Journal of Advertising* 34, no. 4: 69-80.
- Nandy, M., & Roy, S. S. (2022). Transformation from Traditional to Digital Marketing Communications: A Case Study on Parle-G Brand. *ADHYAYAN: A JOURNAL of MANAGEMENT SCIENCES*, 12(01), 51-65. <https://doi.org/10.21567/adhyayan.v12i1.7>
- Oleárová, M., Horvát, J., & Rigelský, M. (2018). Analytical View of the Change in the Consumer Behaviour of the Millennials Generation. *Marketing Identity, Part 1*, 473-483. <https://web.p.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=2&sid=37e85220-0bae4801a5b079ec7d4e5ff3%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=136372016&db=bsu>
- Oncioiu, I., Căpușneanu, S., Topor, D. I., Tamaș, A. S., Solomon, A.-G., & Dănescu, T. (2021). Fundamental Power of Social Media Interactions for Building a Brand and Customer Relations. *Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research*, 16(5), 1702-1717. <https://doi.org/10.3390/jtaer16050096>
- Passavanti, R., Pantano, E., Priporas, C. V., & Verteramo, S. (2020). The use of new technologies for corporate marketing communication in luxury retailing. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 23(3), 503–521. <https://doi.org/10.1108/qmr-11-2017-0144>
- Rentz, J. O., Shepherd, C. D., Tashchian, A., Dabholkar, P. A., & Ladd, R. T. (2002). A measure of selling skill: Scale development and validation. *Journal of Personal Selling & Sales Management*, 22(1), 13-21. doi:10.1080/08853134.2002.10754289
- Sciarrino, J., & Prudente, J. (2021). A consumer-centric framework to develop insights for effective integrated marketing communications campaigns. *Journal of Brand Strategy*, 10(1), 83–95. <https://ideas.repec.org/a/aza/jbs000/y2021v10i1p83-95.html>
- Stoica, M. (2021). GREEN MARKETING COMMUNICATION STRATEGIES: AN INTEGRATIVE LITERATURE REVIEW. *The Annals of the University of Oradea. Economic Sciences*, 30(30(1)), 388–396. [https://doi.org/10.47535/1991auoes30\(1\)043](https://doi.org/10.47535/1991auoes30(1)043)
- Sussman, K. L., Bright, L. F., & Wilcox, G. B. (2021). More Is (Not Always) Better: A Multi-Year Analysis of Advertising Effects on Ad Recall. *Journal of Marketing Development and Competitiveness*, 15(4). <https://doi.org/10.33423/jmdc.v15i4.4772>

- Suhan, M., Nayak, S., Nayak, R., Spulbar, C., Bai, G. V., Birau, R., Anghel, L. C., & Stanciu, C. V. (2022). Exploring the sustainable effect of mediational role of brand commitment and brand trust on brand loyalty: an empirical study. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 1–23. <https://doi.org/10.1080/1331677x.2022.2048202>
- Trkulja, M., Lojić, A., & Lončar, M. (2018). Digital Globalization and Marketing of Sports Mega Events. *Business Studies/Poslovne Studije*, 10(19/20), 153–169. <https://doi.org/10.7251/POS18153T>
- TÜRK, Z. (2021). Tüketicilerin Ağızdan Ağıza Pazarlama Faaliyetlerinde Marka Sadakati ve Markaya Yönelik Algılanan Kalitenin Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Cankiri Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. <https://doi.org/10.18074/ckuiibfd.642610>
- Whitburn, D., Karg, A., & Turner, P. (2020). The Effect of Digital Integrated Marketing Communications on Not-for-Profit Sport Consumption Behaviors. *Journal of Sport Management*, 34(5), 417–434. <https://doi.org/10.1123/jsm.2019-0306>
- Zhang, K., Cai, F., & Shi, Z. (2021). Do Promotions Make Consumers More Generous? The Impact of Price Promotions on Consumers' Donation Behavior. *Journal of Marketing*, 85(3), 240–255. <https://doi.org/10.1177/002224292098>

การกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ*

SOCIAL JUSTICE STRATEGIC PLANNING BY THE GOVERNMENT AGENCY

วิภาวี คุปติมาลาธร

Vipavee Cuptimalatol

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Social Development Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: vipavee@live.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษายุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ 2) ศึกษากระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ และ 3) วิเคราะห์ยุทธศาสตร์และผลลัพธ์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ เปรียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 28 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐการสร้างความเท่าเทียมกันเสมอภาคกัน การประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ เพิ่มความเท่าเทียมกันในสังคมตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญโดยหน่วยงานของรัฐ การลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเป็นธรรม
2. กระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การวางแผนยุทธศาสตร์สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจัดทำขึ้นภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
3. วิเคราะห์ยุทธศาสตร์และผลลัพธ์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ ยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายสาธารณะ ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงาน โดยรัฐพึงจัดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ทำให้คนมีความเท่าเทียมกัน การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มุ่งมั่น ท่วมเท พัฒนาประเทศ เพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมด้วยหลักธรรมาภิบาล หลักคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หลักการของ SDGs และการทำงานร่วมกันกับภาคส่วนต่าง ๆ บนพื้นฐานของการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชน

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์; ยุติธรรมทางสังคม; หน่วยงานของรัฐ

*Received July 7, 2022; Revised July 11, 2022; Accepted November 1, 2023

ABSTRACT

The main objectives of this research are as follows: 1) to study social justice strategies by the government agency, 2) to study the process of social justice strategic planning by the government agency, and 3) to analyze strategies and results of social justice promotion by the government agency. The qualitative research methodology was carried out in this study. Data were collected by interviewing the 28 key informants through in-depth interviews and focus group discussions. Descriptive analysis and descriptive presentation were employed for data analysis.

The research results were concluded as follows:

1. The social justice strategies by the government agency indicated that they ensure the fundamental rights and liberties of the people, protect human dignity, reduce the inequality gap, and increase equality in society as stipulated in constitutional law. The project-based plans and social justice promotion activities by the government agency are to reduce inequality and create fairness in all dimensions.

2. The process of social justice strategic planning by government agency revealed that strategic planning for social justice promotion of government agency and strategic planning for community organization development institutions are developed under the 20-year national strategy,

3. The analysis strategies and results of social justice promotion by the government agency exposed that national strategies and public policies for the administration of state affairs will go in the same direction, have clear goals, see the same picture, reduce redundancy in the work of each agency, provide the public with access to the justice process, make people equal adhere to the national strategy on creating opportunities and social equality, strive to develop the country for the benefit of society with virtue and professional academic principles, good governance, sufficiency economy concept, the principles of the SDGs, and collaboration with various sectors on the basis of curing suffering and improving happiness for the people.

Keywords; Social Justice; Strategic Planning; Government Agency

บทนำ

สำหรับประเทศไทย เรื่องของการสร้างความยุติธรรมทางสังคมนั้น เริ่มเห็นแนวทางในการสร้างความยุติธรรมทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ได้จากการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ได้มีการนำมาบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 โดยบัญญัติไว้ในหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย ได้วางหลักไว้อย่างกว้างว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาหรือลัทธิใด ๆ และมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน” และ “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา

การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ” แม้ว่าจะวางหลักไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ แต่ในเมื่อไม่มีกฎหมายมารองรับในบางเรื่องจึงมีการละเมิดจนเกิดผลเสียต่อการปกครอง นับแต่นั้นเป็นต้นมาในการจัดทำรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ จึงคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นประการสำคัญเสมอมา เพราะมองว่าสิทธิและเสรีภาพเป็นเกียรติยศและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงเป็นหลักการสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาบัญญัติไว้ จนมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ได้มีการนำเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยมาบัญญัติไว้ในหมวด 3 มาตรา 25-49 (พงษ์ธวัชณ์ บุญพิทักษ์, 2560) ว่าด้วยเรื่องของสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยที่ประชาชนจะได้รับในเรื่องของความเสมอภาค สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข และสวัสดิการจากรัฐ สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องทุกข์ เสรีภาพในการชุมนุม และการตั้งพรรคการเมือง สิทธิอนุรักษ์ฯ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และจัดให้มีระบบสวัสดิการชุมชน และสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ความรุนแรงที่สำคัญอย่างต่อเนื่องทั้งในทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ความยุติธรรมทางสังคมเป็นอีกประเด็นที่มีความสำคัญสำหรับสังคมไทยที่จะต้องทำความเข้าใจ และรื้อถอนรูปแบบความคิดเดิมที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม เพื่อที่จะเกิดการยอมรับความแตกต่างที่มีอยู่ภายใต้ปัจเจกบุคคล และพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น การเปลี่ยนโลกทัศน์ในการมองความยุติธรรมทางสังคมให้ชัดเจนมากขึ้นจำเป็นจะต้องพิจารณาประเด็นของความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมทางสังคม แม้ว่าความเหลื่อมล้ำอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจ และเป็นเหตุให้เกิดช่องว่างทางรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจน ซึ่งจะโทษผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างเดียวไม่ได้ เพราะสังคมเปิดโอกาสให้เกิดความเหลื่อมล้ำมาตั้งแต่แรก ซึ่งในท้ายที่สุดได้นำภาพมาสู่การเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มคนที่มีสถานะแตกต่างกัน การชุดรีดเอารัดเอาเปรียบบุคคลที่อยู่ในสถานะต่ำกว่า การยอมจำนน รวมไปถึงการลุกขึ้นมาเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมจากสังคมดังที่ได้พบเจอบ่อยครั้งในเหตุการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน

แม้ว่าในช่วงระยะหลังมานั้นสังคมไทยจะประสบความสำเร็จในด้านการลงทุนการค้ากับต่างชาติมากยิ่งขึ้น ประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี อุตสาหกรรมการผลิต เครื่องมือและเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ ฯลฯ จนกลายเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศทั่วโลกก็ตาม โดยการพัฒนาที่เกิดขึ้นในขณะนี้ถือเป็นเพียงการพัฒนาจากภายนอกที่ถูกผลิตสร้างขึ้นมานำมาเป็นข้อกล่าวอ้างในการมองสังคมไทยว่าเป็นสังคมที่เจริญแล้ว ประชาชนทุกคนล้วนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการร่วมพัฒนาประเทศ รวมทั้งความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ก็เพิ่มมากขึ้นจากเดิมเป็นอย่างมากส่งผลทำให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างรวดเร็วจนเป็นที่ยอมรับในระดับโลก แต่ในความเป็นจริงแล้วปัญหาความยุติธรรมอันเกิดจากความเหลื่อมล้ำ ช่องว่างทางรายได้ การเลือกปฏิบัติและปัจจัยอื่น ๆ ก็ยังคงเกิดขึ้นในสังคมไทยเสมอมา เพียงแต่ปัญหาความยุติธรรมทางสังคมเหล่านั้นกำลังถูกกลืนกลาย และปกปิดจากภาพของการพัฒนาทางวัตถุที่ถูกฉาบไว้ภายนอกเสียมากกว่า

เมื่อพูดถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขของไทยยังมีบางประเด็นที่ต้องทบทวนให้เกิดความเข้าใจในทางวิชาการและข้อเท็จจริงให้ตรงกันเสียก่อน โดยเฉพาะในเรื่องความยากจน ความเหลื่อมล้ำความเป็นธรรม โดยสำหรับประเด็นของความเหลื่อมล้ำ (Inequality) ส่วนใหญ่มักเป็นการกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่มีโอกาสกับผู้ขาดโอกาส ซึ่งโอกาสในที่นี้คือโอกาสในการเข้าถึง ต่อรอง และจัดการ

ทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งภาพรวมการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาเราสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นประชาชนมีงานทำและมีความมั่นคงในอาชีพมากขึ้น มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น ปัญหาความยากจนลดลง และประชาชนเข้าถึงบริการทางสังคม และสาธารณูปโภคอันเป็นปัจจัยจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีความไม่เท่าเทียมกันของประชาชนในกลุ่มและพื้นที่ต่าง ๆ เช่น คนในเมืองกับชนบทยังมีช่องว่างในการเข้าถึงบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ รวมทั้งการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ของกลุ่มประชากร เฉพาะในสังคมที่ยังไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นตัวสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างในสังคมไทย จากสภาพปัญหาดังกล่าว อาจสรุปรูปแบบของความเหลื่อมล้ำในภาพรวมได้เป็น 3 รูปแบบ คือ 1. ความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งและรายได้ 2. ความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายโอกาส และ 3. ความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจ (พลเดช ปิ่นประทีป, 2564)

นอกจากนี้ยังพบว่า สภาพปัญหาด้านกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย จากข้อมูลของสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) เรื่องวาระปฏิรูปที่ 7 การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ (แผนปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม) รายงานประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้ 1. บทบัญญัติของกฎหมาย 1. ผู้ร่างกฎหมาย ไม่มีการศึกษาถึงผลกระทบของกฎหมายที่เสนอยังเป็นรูปธรรม ขาดข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับเนื้อหาของกฎหมายทำให้กฎหมายไม่เหมาะสม ขาดความชัดเจนทั้งโดยลายลักษณ์อักษรและเจตนารมณ์ 2. กฎหมายล้าสมัย ไม่ครอบคลุมสภาพปัญหา ไม่ชัดเจนมีความซ้ำซ้อนและขัดแย้งกันเอง ขาดความเชื่อมโยงและกฎหมายเข้าใจยากก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและการนำไปบังคับใช้ 3. กฎหมายบางฉบับสร้างภาระแก่ประชาชนและผู้บังคับใช้กฎหมายเกินสมควร 2. ผู้บังคับใช้กฎหมาย 1. การบังคับใช้กฎหมายทั้งในระดับผู้รักษาการตามกฎหมายและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติไม่ใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการตรากฎหมาย 2. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของกฎหมายและเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ตนเองบังคับใช้อย่างแท้จริง ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สัมฤทธิ์ผล 3. ไม่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติ 4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีการประสานงานกันหรือปฏิบัติให้สอดคล้องกันในการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ไม่มีการบูรณาการ การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย 1. ไม่มีความรู้เรื่องกฎหมาย 2. มีความรู้เรื่องกฎหมายแต่ไม่เข้าใจเนื้อหาสาระของกฎหมาย 3. มีความรู้เรื่องกฎหมายแต่ไม่เคารพกฎหมายและหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมาย ประกอบกับข้อมูลจากโครงการศึกษาวิจัยทบทวนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและความร่วมมือในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียนเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (พัชรา สินลอยมา, 2557)

จากปรากฏการณ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นการชี้ให้เห็นว่า สังคมไทยมีปัญหาเชิงโครงสร้างที่ทำให้ขาดความยุติธรรมทางสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจบนโครงสร้างที่ขาดความยุติธรรมทางสังคมนั้นจะยิ่งทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการขัดแย้งทางการเมือง และปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมามากมาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่อง การกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม เป็นปัจจัยที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของคนในสังคม เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมและลดความเหลื่อมล้ำด้านความยุติธรรมทางสังคมเป็นภารกิจหลักที่สำคัญของรัฐที่จะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันและเป็นธรรม แต่ภารกิจดังกล่าวรัฐเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการเพียงฝ่ายเดียวย่อมไม่สามารถบรรลุผลอย่างยั่งยืน เพราะหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการที่ประชาชนจะได้รับความยุติธรรมและลดความเหลื่อมล้ำด้านความยุติธรรมทางสังคมนั้นขึ้นอยู่กับประชาชนด้วยเช่นกัน เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับความยุติธรรมและความสงบสุขในชุมชนของตนเอง รัฐจึงต้องดำเนินการให้ประชาชนได้มีโอกาสและมีช่องทางที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง ในลักษณะการร่วมคิด ร่วม

วางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลจากการดำเนินงาน โดยภาครัฐจะต้องกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม ในการที่จะส่งเสริมให้สามารถนำไปสู่การกำหนดนโยบายและการปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ช่วยให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียม เพราะการเข้าถึงความยุติธรรมทางสังคมเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการทำใหเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม (Inclusive Growth) บรรลุผลสำเร็จ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ
2. เพื่อศึกษากระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ
3. เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และผลลัพธ์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ใช้วิธีศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ที่จะทำการศึกษาวิจัย ดังนี้ กระทรวงยุติธรรม กรุงเทพฯ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพฯ กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรุงเทพฯ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน กรุงเทพฯ และเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้ จำนวน 20 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ ประกอบด้วย เอกสารวิชาการเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม จากผู้ที่มีความรู้ ความสนใจ และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม เพื่อหาข้อมูลความรู้ที่จะนำมาสังเคราะห์ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญ มุ่งเน้นการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิกระทรวงยุติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้ทรงคุณวุฒิกระทรวงมหาดไทย ผู้ทรงคุณวุฒิสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันพระปกเกล้า ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายและสิทธิมนุษยชน และนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยมีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

2. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

แบบสนทนากลุ่ม เป็นแบบที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม เป็นการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยนักวิชาการ นักยุทธศาสตร์ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ที่มีความรู้ความสนใจเกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ โดยร่วมกัน รับฟัง วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ เป็นการนำเสนอทางเลือกในการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมแก่ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกับภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และผู้ใช้งาน ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำองค์กรภาครัฐ นักกฎหมาย นักวิชาการ สถาบันศึกษา โดยมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบการสนทนากลุ่ม รวมถึงเพื่อนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในส่วนต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ประเภทการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยจะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การถามซ้ำ หรือให้ยกตัวอย่างโดยอาศัยแนวคำถามที่สร้างขึ้น และใช้คำถามย่อยเพื่อเจาะลึกข้อมูล ให้ผู้ให้ข้อมูลบอกเล่าประสบการณ์ของตนเองอย่างลึกซึ้งและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้ระยะเวลาในการให้สัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับผู้ให้ข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ ผู้วิจัยดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม เป็นทางเลือกในการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมแก่ภาคส่วนต่าง ๆ ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสนทนากลุ่ม ดำเนินการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและถอดบทเรียน ด้วยการแปลข้อมูลพร้อมให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ สรุป และอภิปรายผล จับประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเรียบเรียง ตรวจสอบความถูกต้อง การวิเคราะห์ข้อมูลที่เชื่อมโยงกันนำเสนอรายงานแบบพรรณนา

เชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) และรูปภาพประกอบเหตุการณ์เพื่อยืนยันประเด็นที่พรรณนาวิเคราะห์ตามความเหมาะสม โดยเป็นการนำเสนอผลการวิจัยชุดองค์ความรู้ในการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบการบรรยายตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายพร้อมการบรรยาย จากผลการลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แล้วนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้ แล้วนำข้อมูลไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม โดยหน่วยงานของรัฐ และการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

1. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

สภาพและสถานการณ์ของการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐโดยภาพรวมการเข้าถึงบริการสาธารณะ ซึ่งคนรวยอาจจะมีทางเลือกที่ดีกว่าการใช้บริการของภาครัฐ ในขณะที่บางคนแม้จะเข้าถึงบริการสาธารณะก็อาจจะไม่มีโอกาสหรือมีน้อย การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมซึ่งมักจะเกิดปัญหาในกรณีที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนำทางการเมือง ข้าราชการบุคคลที่มีชื่อเสียง จนกลายเป็นปัญหาความยุติธรรมแบบสองมาตรฐาน สถานการณ์ของการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การทำให้คนมีความเท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน การประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ค้ำครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ เพิ่มความเท่าเทียมกันในสังคมตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ แผนตามโครงการและกิจกรรมการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมการผลิตแปรรูปสินค้าให้มีเอกลักษณ์ และการจัดการในภาคบริการที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรของชุมชน การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ ปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมของไทยยังขาดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาระบบการยุติธรรมในภาพรวม มีลักษณะนำคดีเข้าสู่ระบบยุติธรรมมากเกินไปจนสมควรกระบวนการยุติธรรมไทยยังคงละเลยหรือมองข้ามความสำคัญของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด การคุกคามสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา การละเลยไม่คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและพยานเท่าที่ควร ขาดการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากประชาชน แนวทางการแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐนั้น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนยุติธรรมชุมชน กระบวนการยุติธรรมเปิดช่องทางให้ข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นและข้อร้องเรียนร้องทุกข์ต่าง ๆ หลายช่องทางทั้งการเดินมาติดต่อด้วยตนเอง การส่งจดหมาย การแจ้งทางโทรศัพท์หรือโทรสารและผ่านระบบเว็บไซต์ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นเครือข่ายอาสาสมัครในหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงยุติธรรมและของส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรม

2. กระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

การวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การวางแผนยุทธศาสตร์สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจัดทำขึ้นภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน การนำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุกระบวนการขับเคลื่อนการนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมมีเป้าหมายวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม มีกระบวนการขับเคลื่อนโดยจัดให้มีระบบและ

กลไกให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและครอบคลุมให้ครบทุกกลุ่ม การติดตามประเมินผลยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ เป็นการติดตามเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ที่ได้รับงบประมาณและได้บรรจุไว้ในแผนการ การติดตามและประเมินผลจากตัวชี้วัดของแผนกิจกรรมและโครงการนำมาวิเคราะห์ที่ต้องตอบโจทย์เป้าหมายของแผน เป้าหมายของยุทธศาสตร์ แล้วนำกลับมาแก้ไขกร่างกระบวนการจะทำให้ชัดเจน ความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม โดยในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม มีจุดเน้นให้กระบวนการยุติธรรมทั้งกระบวนการเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาค มีความเป็นกลาง น่าเชื่อถือ โปร่งใส ตรวจสอบได้

3. ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และผลลัพธ์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

แนวคิด ทฤษฎี หลักการ หรือฐานคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ ใช้แนวคิดหลักจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 กำหนดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายสาธารณะ ประโยชน์คือการบริหารราชการแผ่นดินก็จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจนเห็นภาพตรงกัน ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงาน โดยมีสาระสำคัญคือ รัฐพึงจัดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ทำให้คนมีความเท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน ยึดโยงกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มุ่งมั่น พยายาม พัฒนาประเทศเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมด้วยคุณธรรม ตามหลักวิชาการอย่างมืออาชีพ หลักธรรมาภิบาล หลักคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หลักการของ SDGs และการทำงานร่วมกันกับภาคส่วนต่าง ๆ บนพื้นฐานของการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่พี่น้องประชาชน ผลลัพธ์หรือองค์ความรู้ของหน่วยงานคงต้องมองไปถึงการยกระดับคุณภาพทางสังคมให้ทั่วถึงและครอบคลุมประชากรทุกเพศภาวะและทุกช่วงวัย และการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมในประเทศไทย จะช่วยก่อให้เกิดความเสมอภาคในสังคมและนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำที่ลดลงได้อย่างเป็นระบบและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล การสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับประชากรทุกกลุ่ม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

สภาพและสถานการณ์ของการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐโดยภาพรวมการเข้าถึงบริการสาธารณะ ซึ่งคนรวยอาจจะมีทางเลือกที่ดีกว่าการใช้บริการของภาครัฐ ในขณะที่บางคนแม้จะเข้าถึงบริการสาธารณะก็อาจจะไม่มีโอกาสหรือน้อย การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมซึ่งมักจะเกิดปัญหาในกรณีที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนำทางการเมือง ข้าราชการ บุคคลที่มีชื่อเสียง จนกลายเป็นปัญหาความยุติธรรมแบบสองมาตรฐาน สถานการณ์ของการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การทำให้คนมีความเท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน การประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ เพิ่มความเท่าเทียมกันในสังคมตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ แผนตามโครงการและกิจกรรมการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนยุติธรรมชุมชน กระทรวงยุติธรรมเปิดช่องทางการให้ข้อมูลข่าวสารความคิดเห็นและข้อร้องเรียนร้องทุกข์ต่าง ๆ หลายช่องทางทั้งการเดินมาติดต่อดด้วยตนเอง การส่งจดหมาย

การแจ้งทางโทรศัพท์หรือโทรสารและผ่านระบบเว็บไซต์ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นเครือข่ายอาสาสมัครในหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงยุติธรรมและของส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษิตา สังข์แก้วและคณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ตัวแบบการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการสร้างคามยุติธรรมทางสังคม กรณีศึกษาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดตากและจังหวัดตราด” ผลการวิจัยพบว่า ตัวแบบการพัฒนานโยบาย ประกอบด้วย การพัฒนากระบวนการนโยบายโดยระบุความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนา สร้างการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา และพัฒนาสิทธิและความสามารถในการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และการพัฒนาเนื้อหา นโยบาย โดยสร้างความเสมอภาคของโอกาสการเข้าถึงและคุณภาพการศึกษา และสร้างความสอดคล้องของระดับนโยบาย กติกาสากล กับบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้ นโยบายต้องมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อหลักการการสร้างคามยุติธรรมทางสังคมด้านการศึกษา

2. กระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมคามยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

การวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมคามยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ การวางแผนยุทธศาสตร์สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจัดทำขึ้นภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน การนำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุกระบวนการขับเคลื่อนการนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมมีเป้าหมายวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์การส่งเสริมคามยุติธรรมทางสังคม มีกระบวนการขับเคลื่อนโดยจัดให้มีระบบและกลไกให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและครอบคลุมให้ครบทุกกลุ่ม การติดตามประเมินผลยุทธศาสตร์การส่งเสริมคามยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ เป็นการติดตามเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ที่ได้รับงบประมาณและได้บรรลุไว้ในแผนการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครกร ไชยพงษ์และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนายุติธรรมชุมชนของตำบลหนองโก อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนางานยุติธรรมชุมชนของศูนย์ยุติธรรมชุมชนของตำบลหนองโก มีแนวทางคือ การผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง การนำภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ การส่งเสริมและสร้างจุดเชื่อมต่อระหว่างสำนักงานยุติธรรมจังหวัดกระทรวงยุติธรรมกับชุมชน ให้มีเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนมาจากประชาชนมากกว่าเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักที่มีกฎหมายรองรับการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจที่ดี ส่งเสริมและสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนมากขึ้น

3. ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และผลลัพธ์การส่งเสริมคามยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ

แนวคิด ทฤษฎี หลักการ หรือฐานคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมคามยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ ใช้แนวคิดหลักจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 กำหนดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายสาธารณะ ประโยชน์คือการบริหารราชการแผ่นดินจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจน เห็นภาพตรงกัน ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงาน โดยมีสาระสำคัญคือ รัฐพึงจัดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ทำให้คนมีความเท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน ยึดโยงกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มุ่งมั่น ท่วมเท พัฒนาประเทศเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมด้วยคุณธรรม ตามหลักวิชาการอย่างมีอาชีพ หลักธรรมาภิบาล หลักคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หลักการของ

SDGs และการทำงานร่วมกันกับภาคส่วนต่าง ๆ บนพื้นฐานของการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่พี่น้องประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพล พินิจ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดกับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่ออำนวยความยุติธรรมในสังคม” ผลการวิจัยพบว่า กระทรวงยุติธรรมมีภารกิจในการดำเนินการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงความยุติธรรมแก่ประชาชน ด้วยการจัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทความสำคัญในระดับภูมิภาคเพื่อดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความไม่เป็นธรรมทางสังคมด้วยการพัฒนาแนวคิด “ยุติธรรมชุมชน” โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทในชุมชน รวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งด้านกฎหมายและความยุติธรรมแก่ประชาชน เกิดการสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในท้องถิ่นทั่วประเทศ ทั้งนี้ การสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนจากภาคประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดความเป็น “หุ้นส่วน” ระหว่างภาคประชาชนกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้วิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มนั้นมีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่ศึกษาวิจัย มีความชัดเจนเหมาะสมสามารถนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ โดยศึกษายุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ ศึกษากระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ และวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และผลลัพธ์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ มีดังนี้

รูปแบบ Model การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม เป็น Model ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมและความเสมอภาค เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำ และทำให้เกิดการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนในสังคม องค์ประกอบของ Model ดังนี้

1. ปรับวัฒนธรรมองค์กรและทัศนคติเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมให้เคารพ และยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่พึงได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม รวมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีความโปร่งใสเป็นกลาง ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ โดยเฉพาะการบริหารงานบุคคลในกระบวนการยุติธรรมต้องโปร่งใสเป็นอิสระ และมีการพัฒนาตัวบุคคลอย่างต่อเนื่อง

2. กำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งทางแพ่ง อาญา และปกครอง มีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ร่วมกัน มีการวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์ การนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี และในการบังคับตามคำพิพากษา

3. เสริมสร้างพลวัตความหลากหลาย บูรณาการด้านกระบวนการยุติธรรมด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างความเสมอภาคในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมด้วยการคุ้มครอง ผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงความเป็นธรรม

4. ส่งเสริมพัฒนาระบบการสืบเสาะและการสอดส่องให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเสริมสร้างความโปร่งใสและพลวัตของกระบวนการยุติธรรมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในการเป็นช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตลอดจนกระบวนการพิจารณาคดีได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

5. กำหนดให้การรวบรวมและการพิสูจน์พยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมต้องเป็นไปตามมาตรฐานสากล มีการใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือก อำนวยความสะดวกอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เลือกปฏิบัติ มีความโปร่งใส และประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว

6. ยกระดับมาตรการตรวจสอบการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมให้มีความน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการยกระดับความโปร่งใสในการใช้อำนาจกับประชาชนและการแต่งตั้งโยกย้ายบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

7. พัฒนามาตรการอื่นแทนโทษทางอาญาเพื่อลดทอนความเป็นโทษทางอาญาที่ไม่จำเป็นโดยสร้างความสมดุลระหว่างการบังคับโทษตามคำพิพากษากับการให้โอกาสผู้ต้องโทษกลับคืนสู่สังคม โดยเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการบังคับโทษ และการพัฒนาระบบคุมประพฤติในชุมชน

นอกจากนี้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยหน่วยงานของรัฐนำไปปรับใช้ในองค์กรที่มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมของท้องถิ่น โดยเริ่มต้นจากกำหนดยุทธศาสตร์โดยกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ รวมถึงเป้าหมายตัวชี้วัดความสำเร็จ แล้วนำมาเป็นกระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม ด้วยการวางแผนยุทธศาสตร์ การนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ การติดตามประเมินผล ที่สำคัญอีกประการหนึ่งต้องส่งเสริมให้มี

กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างโอกาส ยึดความเป็นกลางของหน่วยงานรัฐ ส่งเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน และใช้กฎหมายด้วยความยุติธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมในองค์กรที่มีหน้าที่ขับเคลื่อนการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยตรง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาศึกษาความเข้าใจและการนำแนวทางการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมไปใช้ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและนำข้อมูลไปใช้เป็นกรณีศึกษาต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเรื่องความยุติธรรมทางสังคมในประเด็นเจาะลึกให้เกิดความยั่งยืน

บรรณานุกรม

- บุชิตา สังข์แก้ว และคณะ. (2562). ตัวแบบการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการสร้างความยุติธรรมทางสังคมกรณีศึกษา พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดตากและจังหวัดตราด. *วารสารพัฒนาสังคม*, 21(2), 96-118.
- พงษ์วัฒน์ บุญพิทักษ์. (2560). สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2564). “ความเหลื่อมล้ำทางด้านสาธารณสุข: ความยากจน ความเหลื่อมล้ำ”. สืบค้น 20 มกราคม 2564, จาก แหล่งที่มา: <https://infocenter.nationalhealth.or.th>.
- พัชรา สีนลอยมา. (2557). โครงการศึกษาวิจัยทบทวนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและความร่วมมือในเรื่องทาง อาญาของภูมิภาคอาเซียนเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน.
- วรพล พิณิจ. (2560). บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดกับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคม. *วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 6(2), 41-63.
- สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.). (2558). *เรื่องวาระปฏิรูปที่ 7 : การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (แผนปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.
- อัศครุ ไชยพงษ์ และคณะ. (2560). แนวทางการพัฒนายุติธรรมชุมชนของตำบลหนองโก อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 32(103), 203-216.

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนา
ระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี)
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

LEARNING MANAGEMENT BY USING A BOYSCOUT PROBLEM BASED LEARNING
ACCORDING TO THE FOUR NOBLE TRUTH TO DEVELOP DISCIPLINE OF 3RD SECONDARY
STUDENTS WATYAICHAIMONGKOL SCHOOL (BAVANARANGSI) AYUTHAYA

บุญยานุช สุขสว่าง, สมชัย ศรีนอก และ สายรุ้ง บุปผาพันธ์

Bunyanuch sookrang, Somchai Srinok and Sairoong Bubpaphan

หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

The Requiements for the Degree of Master of Education Teaching Social Studies,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: Krubota.4849@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน วัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน วัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อนำเสนอการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ครูประจำโรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 9 ท่าน โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. สภาพทั่วไปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ของวิชาลูกเสือเนตรนารี มี 9 อย่าง ประกอบด้วย การปฐมนิเทศ วิชาการบุกเบิก วิชาล่ำม การสอนหน้าที่พลเมือง วิชาการฝึกเป็นผู้นำ วิชาการอนุรักษ์ธรรมชาติ วิชานักกอดุนิยมวิทยา วิชาพลากิการ และการทดสอบภาคทฤษฎี
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า มีวิธีการในการแก้ปัญหา เป็นขั้นตอนการคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ขั้นทุกข์ คือ ปัญหา 2) ขั้น

* Received June 27, 2022; Revised August 7, 2023; Accepted August 29, 2023

สมุทัย คือ สาเหตุของปัญหานั้น 3) ชั้นนิโรธ คือ ทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูล 4) ชั้นมรรค คือ ชั้นวิเคราะห์ และสรุปผล

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า หลักปฏิบัติตามหลักของหัวใจวินัยลูกเสือเนตรนารี 9 ประการ คือ ตื่นตัว ว่องไว ก้าวหน้า ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ โหดร้ายไม่มี ทำดีเรื่อยไป การงานผ่องใส จิตใจสะอาด และนำพาชีวิตของตนเจริญ

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรม; รายวิชาลูกเสือ; ระเบียบวินัย; หลักอริยสัจ 4; ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ABSTRACT

The study entitled “Problem-based Learning Activity Management in the Subject of Scouting According to *Ariyasacca* to the four noble truth develop the discipline of the 3rd secondary school students, Wat Yai Chai Mongkhon School (Bhavana Rangsi), Phra Nakhon Si Ayutthaya Province” consisted of the following objectives: 1) to investigate the general conditions of problem-based learning activity management in the subject of scouting according to *Ariyasacca* to the four noble truth develop the discipline of the 3rd secondary school students, Wat Yai Chai Mongkhon School (Bhavana Rangsi), Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; 2) to explore the problem-based learning activity management in the subject of scouting according to *Ariyasacca* to the four noble truth develop the discipline of the 3rd secondary school students, Wat Yai Chai Mongkhon School (Bhavana Rangsi), Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; and 3) to present the problem-based learning activity management in the subject of scouting according to *Ariyasacca* to the four noble truth develop the discipline of the 3rd secondary school students, Wat Yai Chai Mongkhon School (Bhavana Rangsi), Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The qualitative tool involved in-depth interview with 9 lecturers of Wat Yai Chai Mongkhon School (Bhavana Rangsi), Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, who were chosen by purposive sampling.

From the study, the following results are found:

1. From investigating the general conditions of problem-based learning activity management in the subject of scouting according to *Ariyasacca* to the four noble truth develop the discipline of the 3rd secondary school students, the study found that the learning activities of scouting involve the following nine aspects: orientation, pioneering, interpreting, civic duties, leadership, nature conservation, meteorologist, quartermaster, and theory test.

2. Learning activity management in the subject of scouting according to *Ariyasacca* the four noble truth reveals the problem-solving approach, which is a process of systematic and rational thinking that consists of the following stages: (1) Dukkha referring to problem; (2) Samudaya referring to causes of the problem; (3) Nirodha referring to experiment and collecting information; and (4) Magga referring to analysis and summary.

3. The problem-based learning activity management in the subject of scouting according to Ariyasacca to the four noble truth develop the discipline of the 3rd secondary school students include the following nine practices as the heart of scouting: active, progressive, spending the time wisely, no cruelty, doing good deeds, pleasantly working, purifying the mind, and leading one's life to success.

Keywords; Learning management; Boyscout; Discipline; the four noble truth; Secondary students.

บทนำ

ในสภาวะปัจจุบัน ปัจจัยแวดล้อมของนักเรียน มีผลต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านระเบียบวินัยต่อตนเองและต่อสังคม ซึ่งเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความผิดพลาดร้ายแรงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตในอนาคต ซึ่งสถานศึกษาก็มีส่วนทำให้นักเรียนขาดระเบียบวินัย ทั้งเนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันที่มุ่งเน้นให้ความรู้ด้านวิชาการ มุ่งสอนแต่วิชาความรู้ เรากลับสูญเสียการสอนอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อพัฒนาการของมนุษย์ นั่นก็คือ การสอนให้มีวินัยในตนเอง มีความมุ่งมั่น อดทน และไวต่อการรับรู้ความต้องการของผู้อื่น ซึ่งการสอนเช่นนี้เพียงมีผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ และมีความรัก ความเมตตา คอยอยู่ใกล้ชิดเด็กเท่านั้นก็ทำได้แล้ว (โกศล แยมกาญจนวัฒน์, 2552) การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม และการเสริมสร้างควมมีวินัยต่อคนในชาติ เพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่บ้านเมืองควรเริ่มต้นที่เด็กมีวินัยที่ดี วินัยเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านจริยธรรมคุณธรรม การประพฤติตนที่ดีส่งผลให้ชุมชน สังคม และประเทศชาติมีการพัฒนาไปในทางที่ดี และมีคุณภาพ ชุมชนสังคม และประเทศชาติใดก็ตามที่มีบุคคลที่ไร้ระเบียบวินัย ไร้ความรับผิดชอบ ชุมชน สังคม หรือแม้แต่ประเทศชาติก็จะพบกับวิกฤตการณ์และไม่ประสบความสำเร็จถึงวัตถุประสงค์ วินัยเป็นสิ่งที่สำคัญที่เกิดขึ้นได้จากทั้งตนเองและการฝึกฝนปลูกฝัง ควรจะต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ครอบครัว ชุมชน และวิถีชีวิตในสังคมมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง และมีอิทธิพลที่สำคัญในการปลูกฝังและพัฒนา วินัยของเด็ก บิดามารดา และครูบาอาจารย์เป็นบุคคลที่สำคัญที่สร้างให้เด็กเป็นผู้มีวินัยและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (พวงผกา แซ่ตัน, 2554)

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร เมื่อครั้งยังทรงพระอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธานในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 19 ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ อำเภอสครีราช จังหวัดชลบุรี วันอังคารที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 “กิจการลูกเสือเป็นมรดกอันล้ำค่า และเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงในการเสริมสร้างความเจริญมั่นคงให้กับบ้านเมืองและสังคม การที่เยาวชนของชาติเป็นลูกเสือ ถือว่าเป็นผู้เสียสละ รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทั้งรู้จักใช้โอกาสและความสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ส่วนรวม นับตั้งแต่กิจการลูกเสือได้ก่อกำเนิดมา ลูกเสือได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือสังคม และแก้ไขปัญหาเยาวชนได้เป็นอย่างดีแต่อย่างไรก็ตามเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป ลูกเสือ เนตรนารี จำเป็นต้องปรับและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งด้านความรู้ ความคิดความสามารถให้ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง โดยเฉพาะพลังแห่งความสามัคคีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของกิจการลูกเสือจะช่วยปลูกฝังให้ลูกเสือ เนตรนารี นั้นตระหนักถึงบทบาทการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีคุณค่า ทุกคนควรจะได้ตั้งใจ และประพฤติปฏิบัติตามอุดมการณ์ของลูกเสืออย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งเตือนตนอยู่เสมอว่า

การกระทำใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นการกระทำควรค่าแก่การยกย่องสรรเสริญ...”

กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์เพื่อการอยู่ร่วมกัน ให้รู้จักการเสียสละและบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมและวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีให้เป็นไปตามข้อบังคับของสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ และเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่น่าไปสู่การปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านการพัฒนาการจัดการและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ในส่วนการปฏิรูปการเรียนรู้สู่การใช้ความรู้เป็นฐานในการดำรงชีพ โดยการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ให้ดำเนินการในลักษณะส่งเสริมกิจกรรมค่ายพัฒนาดนตรี กีฬาและนันทนาการ เช่น ค่ายสุภาพบุรุษอาสาสมัครค่ายอาสาพัฒนา ค่ายคุณธรรม จริยธรรม ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด รักษาดินแดน และชมรมต่าง ๆ เสริมสร้างวินัยนักเรียน คือ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยนักเรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้เป็นผู้มีวินัย เพื่อดำเนินการเสริมสร้างวินัยนักเรียนจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการแต่งกาย ด้านการตรงต่อเวลา ด้านการเข้าแถว ด้านการแสดงความสามารถ และด้านการรักษาความสะอาด โดยใช้กิจกรรมในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ 1. การมีส่วนร่วม 2. กิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียน และ 3. การนิเทศภายใน (สิริกร ไชยราช, 2556)

แนวคิดอริยสัจ 4 การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอริยสัจ 4 เป็นกระบวนการหาความรู้ ที่ผู้เรียนจะต้องพยายามคิดค้นแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยอาศัยหลักในพระพุทธศาสนา วิธีการสอนแบบนี้ใช้วิธีการคิดแบบแก้ปัญหาจากต้นเหตุเป็นหลัก ของอริยสัจ 4 ว่างี้ทุกข์ การที่มนุษย์ทราบดีถึงความทุกข์ของตนเองปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สมุทัย ความจริงว่าด้วยปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุใด นิโรธ เมื่อเกิดปัญหาจะแก้ไขอย่างไรซึ่งการแก้ปัญหาเป็นวิธีการเฉพาะของแต่ละคนที่จะใช้ความรู้ ทักษะ และความเข้าใจที่สะสมมาก่อนเพื่อนำ มาสนองความต้องการของสถานการณ์ ที่แตกต่างกัน มรรค สิ่งปฏิบัติเพื่อให้หมดปัญหาต่าง ๆ และทำอย่างไรจึงจะพ้นทุกข์ การพิจารณาเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อกำหนดปัญหาให้ถูกต้องและเหมาะสมตรงกับทุกข์ได้นั้นมีทางที่เรียกว่า “มรรค มืองค์ 8” กระบวนการสอนแบบอริยสัจสี่ ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นกำหนดปัญหา (ทุกข์) กำหนดปัญหาเพื่อให้นักเรียนทำความเข้าใจช่วยกันแก้ 2. ขั้นตั้งสมมติฐาน (สมุทัย) ให้นักเรียนพิจารณาหาสาเหตุเพื่อที่จะแก้ปัญหาได้ตรงจุด 3. ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล (นิโรธ) ฝึกให้ผู้เรียนแก้ปัญหาโดยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสม 4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (มรรค) ช่วยให้นักเรียนนำวิธีการต่าง ๆ มาเปรียบเทียบและเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด จากนั้นให้ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนที่เลือกแล้วสรุปผลการแก้ปัญหา (สาโรช บัวศรี, 2557)

จากสภาพปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างไรวิชาลูกเสือที่จำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนหลายรูปแบบได้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 มีความน่าสนใจและสามารถนำมาปฏิบัติและปรับใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยซึ่งอยู่ในฐานะครูผู้สอนรายวิชาลูกเสือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนรายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 ที่มีผลต่อการพัฒนาระเบียบวินัย และความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งอยู่ในช่วงวัยที่สามารถคิดได้ สามารถนำวิธีการแก้ปัญหาที่เรียนไปใช้ในการแก้ปัญหาอื่น ๆ และคิดอย่างมีเหตุผลมีผลมากขึ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนมีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรมอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน วัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน วัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน วัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบ่งการศึกษออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน วัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเอกสารปฐมภูมิ ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา คัมภีร์ ประกอบด้วย 1. แนวคิดหลักการเกี่ยวกับกระบวนการลูกเสือ 2. แนวคิดและทฤษฎีการสอนตามหลักอริยสัจ 3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย 4. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน 5. บริบทของพื้นที่โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเอกสารทุติยภูมิ และศึกษาข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎีอื่นๆ จากเอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ
2. รวบรวมเอกสารตรวจสอบคุณภาพข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพเอกสาร ตรวจสอบคุณค่าของเอกสาร วิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์ ได้กรอบการวิจัยและเป็นแนวทางสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกรวบรวมข้อมูล กำหนดกรอบทฤษฎีและแนวทางสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview Research) เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน วัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยดำเนินการดังนี้

1. ทำการร่างแบบสัมภาษณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน วัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง ตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษา ทั้ง 2 ท่าน ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
2. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขแล้ว พร้อมโครงสร้างให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3. เชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) การทำวิจัยเรื่องนี้จัดเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากกลุ่ม ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 9 ท่าน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview Research)

4. ดำเนินการสัมภาษณ์ (in-depth interview) ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 9 ท่าน วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลการยืนยัน 3 เสา่ ยืนยัน จากแหล่งข้อมูล 3 แหล่งนั้นได้ผลลัพธ์ตรงกัน

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอรูปแบบ เพื่อนำเสนอการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน วัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิจัยทางเอกสาร ทางสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลการยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูล Triangulation Technic นำเสนอฉบับสมบูรณ์ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ของวิชาลูกเสือเนตรนารี มี 9 อย่าง ประกอบด้วย การปฐมนิเทศ วิชาการบุกเบิก วิชาล่าม การสอนหน้าที่พลเมือง วิชาการฝึกเป็นผู้นำ วิชาการอนุรักษ์ธรรมชาติ วิชานักอุตุนิยมวิทยา วิชาพลากิการ และการทดสอบภาคทฤษฎี

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า มีวิธีการในการแก้ปัญหา เป็นขั้นตอนการคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล ซึ่งประกอบไปด้วย 1. ขั้นทุกข์ คือ ปัญหา 2. ขั้นสมุทัย คือ สาเหตุของปัญหานั้น 3. ขั้นนิโรธ คือ ทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูล 4. ขั้นมรรค คือ ขั้นวิเคราะห์ และสรุปผล

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า หลักปฏิบัติตามหลักของหัวใจวินัยลูกเสือเนตรนารี 9 ประการ คือ ตื่นตัว ว่องไว ก้าวหน้า ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ โหดร้ายไม่มี ทำดีเรื่อยไป การงานผ่องใส จิตใจสะอาด และนำพาชีวิตของตนเจริญ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ของวิชาลูกเสือเนตรนารี มี 9 อย่าง ประกอบด้วย การปฐมนิเทศ วิชาการบุกเบิก วิชาล่าม การสอนหน้าที่พลเมือง วิชาการฝึกเป็นผู้นำ วิชาการอนุรักษ์ธรรมชาติ วิชานักอุตุนิยมวิทยา วิชาพลากิการ และการทดสอบภาคทฤษฎี และการทดสอบภาคทฤษฎี สอดคล้องกับสายฟ้า หาสีสู่ข (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 พบว่า การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4, 2. พัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 กลุ่ม

ตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีจำนวน 194 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 6 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่าน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมความ เป็นไปได้ของแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีในสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันการบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารการจัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. การพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 การพัฒนาแนวทางการบริหาร กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน 21 แนวทาง ได้แก่ ด้านการจัด กิจกรรมลูกเสือ 6 แนวทาง ด้านลูกเสือ 5 แนวทาง ด้านผู้กำกับลูกเสือ 5 แนวทาง ด้านผู้บริหาร 5 แนวทาง และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารกิจกรรม ลูกเสือ เนตรนารีในสถานศึกษา โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า มีวิธีการในการแก้ปัญหา เป็นขั้นตอนการคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล ซึ่งประกอบไปด้วย 1. ขั้นทุกข์ คือ ปัญหา 2. ขั้นสมุทัย คือ สาเหตุของปัญหานั้น 3. ขั้นนิโรธ คือ ทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูล 4. ขั้นมรรค คือ ขั้นตอนวิธี และสรุปผลสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจสี่ของนักปราชญ์ทางศาสนาและนักการศึกษาหลายท่าน จึงนำแนวคิดเหล่านั้นมาประมวลผลเป็นหลักการสอนแบบอริยสัจ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นศึกษาประเด็นปัญหา ผู้สอนกำหนดปัญหาให้ผู้เรียนศึกษาทำความเข้าใจ โดยปัญหานั้นจะต้องกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนในการที่จะหาคำตอบ จะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ครูผู้สอนหรือนักเรียนมักจะเจอกับความท้าทายของปัญหาที่ซับซ้อน จึงทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ แต่ถ้ามีการศึกษาประเด็นปัญหาอย่างเป็นระบบก็จะทำให้รู้เท่าทันและมองปัญหาว่าเป็นเรื่องท้าทายที่จะหาคำตอบ กระบวนการศึกษาประเด็นปัญหามีดังนี้

1. ระบุปัญหา ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถระบุประเด็นปัญหาสำคัญได้ ซึ่งตัวปัญหาในที่นี้ก็คือเนื้อหาสาระที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ บางครั้งอาจเป็นประเด็นสำคัญของเนื้อเรื่องที่สอนก็ได้หรืออาจจะเป็นปัญหาเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ เช่น เด็กวัยรุ่นสมัยนี้ไม่ค่อยสนใจศิลปวัฒนธรรม ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ทำบุญเพื่อแก้บนจึงไม่สนใจศาสนาพิธี เป็นต้น

2. วิเคราะห์ปัญหา ครูต้องชี้แนะวิธีการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถ แยกแยะปัญหาออกเป็นข้อย่อยได้ ในเนื้อหาสาระอาจจะประกอบไปด้วยประเด็นปัญหาหลายประเด็น ต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกำหนดเนื้อหาหรือสร้างสถานการณ์ที่ซับซ้อนเพื่อให้ผู้เรียนระบุได้ว่า ตัวปัญหาคืออะไรและสามารถแยกแยะเป็นประเด็นอะไรบ้าง การวิเคราะห์ปัญหาที่ ซับซ้อนจะทำให้ผู้เรียนสามารถหาคำตอบได้อย่างหลากหลายวิธี

3. ตรวจสอบปัญหา เมื่อครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถระบุปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาได้แล้ว ต้องกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้ผู้เรียนตรวจสอบความถูกต้องของปัญหา ซึ่งอาจให้ผู้เรียนบันทึกปัญหาแล้วให้เพื่อนในห้องช่วยกันตรวจสอบความถูกต้อง หรืออาจแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มระบุประเด็นปัญหาแล้วนำมาวิเคราะห์และให้สมาชิกภายในกลุ่มช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องก็ได้

4. จัดลำดับปัญหา ครูฝึกให้ผู้เรียนจัดลำดับเนื้อเรื่องหรือประเด็นปัญหาตามลำดับว่าประเด็นไหนควรศึกษาก่อนและประเด็นไหนควรศึกษาทำความเข้าใจที่หลัง จะทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างเป็นระบบ (รสสุคนธ์ มกรมณี, 2565)

ขั้นที่ 2 ขั้นหาสาเหตุ นักเรียนบอกเหตุผลว่าปัญหาเหล่านั้นมีที่มาและความสำคัญอย่างไร ทำไมต้องเรียนรู้ ซึ่งมีกระบวนการที่สำคัญ คือ

1. มองปัญหาย้อนหลัง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาแนวคิด ความเป็นมาของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต จะทำให้ผู้เรียนมองเห็นสาเหตุของประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนกำลังศึกษา โดยครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษาที่มาและความสำคัญจากทฤษฎี หรือตำราหนังสือที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่กำลังเรียนรู้ เช่น ศึกษาความเป็นมาของศาสนพิธี พุทธประวัติ เป็นต้น ก็จะทำให้ผู้เรียนรู้ถึงรากเหง้าของปัญหาที่กำลังศึกษาในปัจจุบัน ถ้าเป็นในแง่ของการศึกษา ประวัติศาสตร์อาจให้ผู้เรียนได้ศึกษาในพื้นที่นั้น ๆ เช่น ศึกษาความเป็นมาของปราสาทหินพนมรุ้งที่จังหวัดบุรีรัมย์ ศึกษาความเป็นมาของปราสาทหินพิมายที่จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น เป็นการมองปัญหาย้อนหลังเพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์หาสาเหตุ

2. วิเคราะห์หาสาเหตุ นำข้อมูลในอดีตมาวิเคราะห์หาสาเหตุว่า ทำไมจึงเกิดปัญหาขึ้น ครูจะต้องสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนศึกษาความเป็นมาแล้วนำมาวิเคราะห์เหตุผลว่าทำไมจึงเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ เช่น ถ้าได้ศึกษาพุทธประวัติก็จะทำให้รู้รากเหง้า ของพระพุทธศาสนา ศึกษาประวัติศาสตร์ก็จะทำให้รู้ว่าทำไมประเทศไทยไม่เคยเป็นเมืองขึ้นของต่างประเทศ เป็นต้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูต้องให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความเป็นมาและความสำคัญของประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนต้องการศึกษา เพื่อจะทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาความรู้ที่ถูกต้อง และสามารถนำความรู้ ไปใช้ได้จริง (สุรเดช ศรีรังกูร, 2565)

ขั้นที่ 3 ขั้นกำหนดเป้าหมาย ครูนักเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษาประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนบันทึกไว้ว่า ผู้เรียนต้องการเรียนรู้อะไรบ้าง หลักการกำหนดเป้าหมายมีดังนี้

1. วิเคราะห์ความต้องการให้ชัดเจน เมื่อนักเรียนศึกษาประเด็นปัญหาและสาเหตุของปัญหาได้แล้ว สิ่งที่ต้องดำเนินกิจกรรม คือ ให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายว่าในประเด็นปัญหา หรือเนื้อหาสาระนั้นเราต้องรู้อะไรบ้าง แต่สิ่งสำคัญที่ต้องทำ คือ การให้คำแนะนำที่ดีเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคาดหวังว่า เมื่อเราได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาแล้วสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

2. วางแผนการศึกษา การที่จะสำเร็จความต้องการได้นั้นจะต้องมีการวางแผน การศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางว่าจะไปในแนวทางใด ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน วางแผนเพื่อศึกษาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง หรืออาจแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มแล้วให้แต่ละกลุ่มระดมสมองวางแผนแก้ปัญหา ซึ่งกระบวนการนี้จะทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวางแผนอย่างเป็นระบบ (นฤมล สุนสวัสดิ์, 2558)

ขั้นที่ 4 ขั้นศึกษาข้อมูล ให้นักเรียนศึกษารวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือ หรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนกำหนดไว้แล้วสรุปเป็นองค์ความรู้ กระบวนการศึกษาข้อมูลมีดังนี้

1. พิจารณาข้อมูล การพิจารณาแนวคิด ทฤษฎี หลักการหรือข้อมูลของประเด็นปัญหาว่าถูกต้องและน่าเชื่อถือหรือไม่ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูต้องให้ผู้เรียนพิจารณาเนื้อหาสาระที่กำลังค้นคว้าว่ามีความถูกต้องเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือไม่

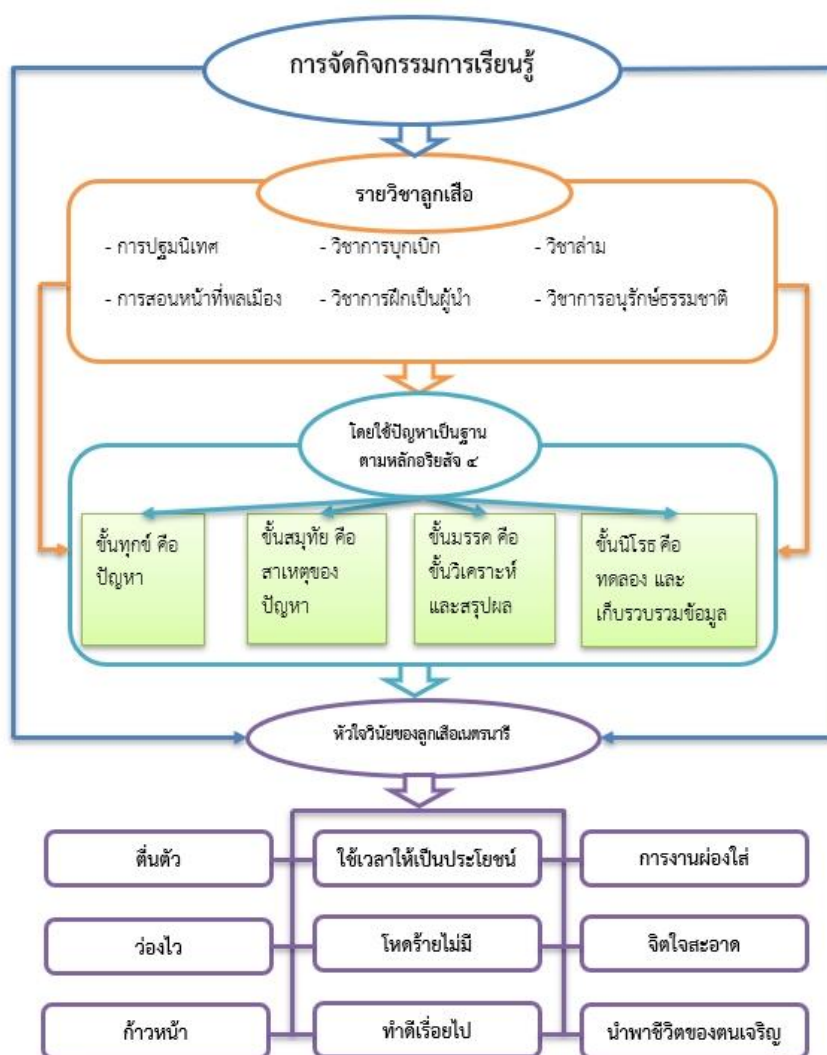
2. วิเคราะห์ข้อมูล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนนำข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสมมาทำการวิเคราะห์ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจแจ่มแจ้งถึงองค์ประกอบย่อยของข้อมูลว่าสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้จริงหรือไม่ ซึ่งข้อมูลที่ได้มามีความหลากหลายขึ้นอยู่กับการนำไปใช้แก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

3. ทดลองข้อมูล ครูให้ผู้เรียนนำเสนอความคิด ทฤษฎี หลักการหรือข้อมูลที่ผ่านการพิจารณาและวิเคราะห์แล้ว มาทดลองแก้ปัญหาว่าได้ผลจริงหรือเกิดผลสัมฤทธิ์ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ แล้วให้ผู้เรียนจดบันทึกและนำเสนอผลการศึกษาข้อมูล (สุรเดช ศรีอังการ, 2565)

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า หลักปฏิบัติตามหลักของหัวใจวินัยลูกเสือเนตรนารี 9 ประการ คือ ตื่นตัว ว่องไว ก้าวหน้า ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ โหดร้ายไม่มี ทำดีเรื่อยไป การงานผ่องใส จิตใจสะอาด และนำพาชีวิตของตนเจริญสอดคล้องกับ สิริกร ไชยราช (2556) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการเสริมสร้างวินัยนักเรียน หมายถึงการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยนักเรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้เป็นผู้มีวินัย เพื่อดำเนินการเสริมสร้างวินัยนักเรียนจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการแต่งกาย ด้านการตรงต่อเวลา ด้านการเข้าแถว ด้านการแสดงความเคารพ และด้านการรักษาความสะอาด โดยใช้กิจกรรมในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ 1. การมีส่วนร่วม 2. กิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียน และ 3. การนิเทศภายใน (สิริกร ไชยราช, 2556)

องค์ความรู้วิจัย

สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพองค์ความรู้จากการวิจัย การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากแผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ **Bunyanuch Model** สามารถอธิบายได้ดังนี้

การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือ หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ของวิชาลูกเสือเนตรนารี 9 อย่าง คือ การปฐมนิเทศ, วิชาการบุกเบิก, วิชาล่าม, การสอนหน้าที่พลเมือง, วิชาการฝึกเป็นผู้นำ, วิชาการอนุรักษ์ธรรมชาติ, วิชานักอุตุนิยมวิทยา, วิชาพลศึกษา, และการทดสอบภาคทฤษฎี

โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 หมายถึง วิธีการในการแก้ปัญหา หรือวิธีการแห่งปัญญา เป็นขั้นตอนการคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล ซึ่งประกอบไปด้วย 1. ขั้นทุกข์ คือ ปัญหา 2. ขั้นสมุทัย คือ สาเหตุของปัญหานั้น 3. ขั้นนิโรธ คือ ทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4. ขั้นมรรค คือ ขั้นตอนวิเคราะห์ และสรุปผล

หัวใจวินัยของลูกเสือเนตรนารี หมายถึง หลักปฏิบัติตามหลักของหัวใจวินัยลูกเสือเนตรนารี 9 ประการ คือ ตื่นตัว, ว่องไว, ก้าวหน้า, ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์, โหดร้ายไม่มี, ทำดีเรื่อยไป, การงานผ่องใส, จิตใจสะอาด, และนำพาชีวิตของตนเจริญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษา วิจัย การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน วัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นงานวิจัยที่มีคุณค่า เหมาะกับการส่งเสริมการจัดการกิจกรรมลูกเสือเนตรนารีเพื่อส่งเสริมวินัยแก่ลูกเสือด้วย ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีทำงานวิจัย การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรทำงานวิจัยในรูปแบบการทดลอง หรือเชิงปริมาณด้วย

บรรณานุกรม

- โกศล แยมกาญจนวนุฒน์. (2552). *คู่มือการจัดการกิจกรรมการพัฒนาวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการตอนกลาง* (สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นฤมล สุนทสวัสดิ์. (2558). “การตั้งเป้าหมายชีวิตและการทำงาน”. *วารสารสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 14(2), 26.
- พวงผกา แซ่ตัน. (2554). “การศึกษาวินัยช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนวังจันทร์วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 18” (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา
- รสสุคนธ์ มกรมณี. (2565). *ทฤษฎีการแก้ปัญหาและแนวปฏิบัติพื้นฐาน*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/73287>.
- สายฟ้า หาสีสุข. (2563). “การพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4” (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สาโรช บัวศรี. (2557). *การฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรม ทฤษฎีและการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สิริกร ไชยราช. (2556). “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนวังยางวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22”. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุรเดช ศรีอังกูร. (2565). *การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา (Root Cause Analysis)* 2456). สืบค้น 25 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.slideshare.net/Suradet5r/SS450012/1>.

การจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ของนักศึกษาจีนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประจำปี 2565*

ONLINE TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT FOR CHINESE STUDENTS IN SUAN SUNANDHA RAJABHAT UNIVERSITY IN THE YEAR 2022

กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์ และ นภาพรณ ลับบัวงาม

Ganratchakan Letamornsak and Napawan Labbuangam

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University

Email: Ganratchakan.le@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ของนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาประจำปี 2565 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาจีนที่มีต่อการเรียนการสอนออนไลน์ โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยคือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย นักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาจำนวน 200 ท่าน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย One Way Anova (F-test), Pearson's product moment correlation coefficient ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่มีต่อแผนการสอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาจีนที่มีต่อการเรียนการสอนออนไลน์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.74 ซึ่งเป็นความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.55 รองลงมา คือ ด้านความสอดคล้องกับสถานการณ์ และด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.77 ด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.81 และด้านครูอาจารย์หรือวิทยากรผู้สอนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.74

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน; ระบบออนไลน์; นักศึกษาจีน

* Received August 23, 2022; Revised March 11, 2024; Accepted March 25, 2024

ABSTRACT

This research article is part of a study on online teaching and learning among Chinese Students in Suan Sunandha Rajabhat University for the year 2022 aims to study the satisfaction of Chinese students toward online teaching and learning. The research methodology is a sample used to research Chinese Students in Suan Sunandha Rajabhat University, 200 students. Statistics used for data analysis were percentage, mean, One Way Anova (F-test), Pearson's product moment correlation coefficient. The results of a study of satisfaction levels of undergraduate students, Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University towards teaching plans, learning management design, and learning innovation with innovative learning management to develop students' creative and innovative skills. Bachelor's degree, Faculty of Education, Suanusananta Rajabhat University in the course of innovation and information technology for education communication and learning, it was found that the overall satisfaction of students studying with lesson plans, learning management design, and learning innovation with learning management innovation for skill development. Creativity and innovation The 001 group had an average of 4.52 and a standard deviation of 0.74, which was the highest level of satisfaction. When considering each aspect, it was found that students were most satisfied with the learning environment with an average of 4.54, followed by satisfaction with the results received from teaching and learning with an average of 4.54. was 4.53, the satisfaction with the learning process had an average of 4.50, and the satisfaction with the learning content had an average of 4.47 and the overall satisfaction of students studying with the lesson plan, learning management design and innovation Learning with learning management innovation to develop creative thinking and innovation skills in the group 002 found that the mean was 4.52 and the standard deviation was 0.70, which was the highest level of satisfaction. When considering each aspect, it was found that the aspect that students were most satisfied with was satisfaction with the results received from teaching and learning with an average of 4.55, followed by satisfaction with the learning process with an average of 4.51. Satisfaction with the learning environment had an average of 4.50 and satisfaction with the learning content had an average of 4.47, respectively.

Keywords; Teaching Management; Online System; Chinese Student

บทนำ

การจัดเรียนการสอนทางออนไลน์ในยุคดิจิทัล เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงวิธีเรียนที่เป็นอยู่เดิมเป็นการเรียนที่ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ซึ่งการสอนแบบออนไลน์มีองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา สื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้กระบวนการจัดการเรียนรู้ ระบบการติดต่อสื่อสาร ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ การวัด และการประเมินผลโดยรูปแบบการเรียนการสอนมีหลากหลายวิธีที่จะทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้ การพิจารณาองค์ประกอบและรูปแบบ

ที่สอดคล้อง เหมาะสมกับลักษณะวิชา และบริบทของผู้เรียนจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันและนวัตกรรมที่สร้างสรรค์คอนเทนต์ (Content) อำนวยความสะดวกการสอนได้แค่ปลายนิ้วทำให้เราสามารถเรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา เพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกันในการเรียนรู้วิถีใหม่ (New Normal) เป้าหมายของการศึกษาอาจยังคงเดิมแต่ผู้เรียนสามารถใช้วิธีที่แตกต่างในการไปถึงจุดหมายได้นักศึกษาบางคนอาจเรียนรู้ได้เร็วกว่าหากได้ดูภาพหรือคลิปวิดีโอ แต่นักศึกษาบางคนอาจชอบการฟังอาจารย์บรรยาย เพราะรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน การกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการเรียนการสอนให้ไปได้

แนวคิดของการจัดการเรียนการสอนแบบ E-Learning มาจากแนวคิดของการเรียนการสอนทางไกล (Distance learning) ซึ่งมีมากกว่า 100 ปีเริ่มจากการเรียนทางไปรษณีย์เมื่อปี พ.ศ. 2383 มีการรับส่งบทเรียนผ่านระบบไปรษณีย์เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่อยู่ห่างไกลได้เรียน แต่ประสบปัญหาในการติดต่อที่ใช้เวลานานโดยในบางครั้งเอกสารสูญหายระหว่างทางซึ่งต่อมาได้มีการเปิด Home-Study Program ทางไปรษณีย์สำหรับผู้ที่ต้องการเรียนจากบ้านหรือผู้ที่อยู่ห่างไกลสถานศึกษา จนถึงปัจจุบันได้มีการเปิดสอนในลักษณะมหาวิทยาลัยเปิดที่ผู้เรียนไม่ต้องมาเรียนในห้องเรียน เมื่อมีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการศึกษามากขึ้นในปี พ.ศ. 2503 จึงมีการพัฒนาแนวคิดของการใช้คอมพิวเตอร์แลสตัทสน์วัสดุเป็นสื่อการเรียนการสอน เช่น เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง และต่อมาเป็นการใช้ซีดีรอมในเครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้ในวงการศึกษาเรียกว่า CAI (Computer - Aides Instruction) และ CBT(Computer - Based Training) ใช้ในการฝึกอบรมในวงการศึกษาและอุตสาหกรรมในปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา เมื่อการใช้อินเทอร์เน็ตแพร่หลายผ่านโปรแกรมแสดงผล (Web browser) และโปรโตคอลTCP/IP จึงมีการพัฒนาการเรียนการสอนผ่าน World Wide Web โดยใช้ในวงการศึกษาว่า Web -based education หรือ Web - based instruction หรือ Web - based learning และใช้ในวงการศึกษาว่า Web - based training เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์จึงมีการใช้คำว่า Online training หรือ Online learning ซึ่ง Online training เป็นส่วนหนึ่งของ E-Learning ในปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมาคำว่า E-Learning นั้นเริ่มแพร่หลายจากการที่บริษัท Cisco (<http://www.ciscolearning.org/>) ได้เริ่มแนะนำเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับ E-Learning เพื่อใช้ในการฝึกอบรมโปรแกรมการอบรมพนักงานของบริษัท E-Learning มาจากคำว่า Electronic learning หรือ Online learning เป็นการทำงานในลักษณะ Technology - based learning เป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตเสมือนการเรียนในห้องเรียนแต่เป็นการส่งเนื้อหาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งรวมถึงอินเทอร์เน็ต จึงเป็นการผสมผสานการเรียนรู้และเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน มีการติดต่อโดยตรงระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งการติดต่อหรือการปฏิสัมพันธ์ (Interactivity) ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนนี้เป็นหัวใจของ E-Learning ดังนั้น การใช้เทคโนโลยี E-Learning จึงเป็นการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต อินทราเน็ต เอ็กสทราเน็ต หรือทางสัญญาณโทรศัพท์ หรือ สัญญาณดาวเทียม (Satellite) ก็ได้ซึ่งเนื้อหาบทเรียนได้บันทึกไว้ในรูปแบบใหม่โดนลักษณะของ E-Learning เป็นการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ช่วยให้ผู้เรียนเลือกเรียนในเวลาที่เหมาะสม มีความรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายในการเรียนรู้หรือฝึกอบรม เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และประหยัดเวลา

ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาได้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ของนักเรียนจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประจำปี 2565 โดยบัณฑิตวิทยาลัยได้เปิดรับสมัครนักศึกษาจีนที่ต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาโท เพื่อสอบคัดเลือกเข้ามาเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือส่งเสริมการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

เพื่อให้นักศึกษาจีนสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาจีนที่มีต่อการเรียนการสอนออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยใช้นักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ปีการศึกษา พ.ศ. 2565 จำนวน 200 ท่าน

2. กลุ่มเป้าหมาย

นักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีการศึกษา พ.ศ. 2565 จำนวน 200 ท่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการ
เรียน และ สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเรียนการสอน เป็นลักษณะการใช้คำถามแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามมีลักษณะเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการ
สอนในระบบออนไลน์ของนักศึกษาจีนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประจำปี 2565 จำนวน 5 ด้าน คือ
1. ด้านความสอดคล้องกับสถานการณ์ 2. ด้านอาจารย์หรือวิทยากรผู้สอน 3. ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการ
เรียนการสอน 4. ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน 5. ด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็น
แนวทางนำมาสร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม

3.2.2 การทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยจะทำการทดสอบหาความ
เที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถาม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ทำการศึกษา
พิจารณาแบบสอบถาม เพื่อเป็นการทดสอบความเที่ยงตรง ความครอบคลุมเนื้อหา และความถูกต้องในสำนวน
ภาษาจำนวน 3 ท่าน

3.2.3 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยจะทำการวัดความเชื่อมั่นโดยนำ
แบบสอบถามไปทดสอบ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ นักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
จำนวน 30 ท่าน นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค
(Cronbach's Alpha coefficient) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าครอนบาค ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถาม
มีความเชื่อมั่น (ธานินท์ ศิลปจารุ, 2564) ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของประเด็นคำถามพบว่า ข้อคำถามมี
ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.850 สามารถนำไปใช้ในการศึกษาได้และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีค่าความ
เชื่อมั่นที่คำนวณได้มากกว่า 0.70 ขึ้นไป

3.2.4 นำผลที่ได้จากการทดลองใช้ (Try out) มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ถูกต้องครบถ้วนมากที่สุด จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเสร็จแล้วนำไปจัดทำสำเนาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. **ข้อมูลปฐมภูมิ** เป็นข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการลงพื้นที่ไปพบนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อแจกแบบสอบถาม ให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถาม หลังจากนั้นนำแบบสอบถามกลับมาตรวจทานความถูกต้อง ก่อนจะนำมาลงรหัสเพื่อประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

2. **ข้อมูลทุติยภูมิ** เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากหนังสือ บทความจากวารสารผลงานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากห้องสมุด และสืบค้นข้อมูล ผลงานวิจัย จากสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อใช้ประกอบการค้นคว้ากำหนดเป็นแนวคิดในการศึกษาและใช้อ้างอิงในการเขียนรายงานผลการการศึกษา

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 **ค่าร้อยละ (Percentage)** ใช้อธิบายลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน และนำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละโดยจำแนกตาม เพศ อายุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน และ สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเรียนการสอน

5.2 **ค่าเฉลี่ย (Mean)** และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้อธิบายระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ของนักศึกษาจีนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประจำปี 2565 จำนวน 5 ด้าน คือ 1. ด้านความสอดคล้องกับสถานการณ์ 2. ด้านอาจารย์หรือวิทยากรผู้สอน 3. ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน 4. ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน 5. ด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน

5.3 **ค่า t-test (Independent t-test)** ใช้วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับนัยสำคัญ .05 โดยใช้สถิติ Levene's test ซึ่งหากผลการทดสอบพบว่า ค่าความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.05) ก็จะใช้ค่า Equal Variances Assumed แต่หากผลการทดสอบพบว่าความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน (ค่า Sig. มีค่าน้อยกว่า 0.05) ก็จะใช้ค่า Equal Variances not Assumed (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2545, หน้า 135)

5.4 **ใช้สถิติวิเคราะห์ F-test (Independent sample F-test)** แบบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA (One-way Analysis of Variance) หรือ Brown Forsyth ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม เพื่อทดสอบสมมติฐานด้าน เพศ อายุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน และ สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเรียนการสอน และถ้าผลการทดสอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ต้องทำการทดสอบเป็นรายคู่ต่อไป เพื่อดูว่ามีคู่ใดที่แตกต่างกันโดยใช้วิธี Fisher's Least Significant Difference (LSD) (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2545)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาจีนที่มีต่อการเรียนการสอนออนไลน์ มีดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาจีนที่มีต่อการเรียนการสอนออนไลน์

ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนการสอนออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความสอดคล้องกับสถานการณ์	4.49	0.77	มาก
2. ด้านอาจารย์หรือวิทยากรผู้สอน	4.31	0.74	มาก
3. ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน	4.75	0.55	มากที่สุด
4. ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน	4.49	0.77	มาก
5. ด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน	4.44	0.81	มาก
ภาพรวม	4.50	0.74	มาก

จากตารางที่ 1 ความพึงพอใจของนักศึกษาจีนที่มีต่อการเรียนการสอนออนไลน์ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.74 ซึ่งเป็นความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.75, SD = 0.55) รองลงมา คือ ด้านความสอดคล้องกับสถานการณ์ และด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.49, SD = 0.77) ด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.44, SD = 0.81) และด้านครูอาจารย์หรือวิทยากรผู้สอน ($\bar{X}$ = 4.31, SD = 0.74)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อวัตรกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม นั้นคือ แผนการสอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ด้วยวัตรกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รายวิชาวัตรกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษายู่ในระดับมาก โดยด้านที่นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ ความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากการเรียนการสอน รองลงมา คือ ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการเรียน ความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนรู้ และความพึงพอใจต่อเนื้อหาที่เรียนตามลำดับ ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยดำเนินการตามแผนการสอนที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจนทำให้ครูผู้สอนได้เตรียมตัวในการสอนอยู่เสมอ พร้อมกับการนำเครื่องมือและเทคนิคในการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ตามลักษณะข้อมูลของผู้เรียนศึกษามาใช้ รวมถึงรูปแบบการทำกิจกรรมที่เน้นให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติโดยเน้นการทำงานร่วมกัน ติดตามผลการเรียนเป็นระยะ ๆ เนื่องจากใช้สื่อ LINE เป็นเครื่องมือในการติดตามส่งผลให้นักศึกษาสามารถทำผลชิ้นงานนำเสนอได้ดี และรู้ในสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขส่งผลให้นักศึกษามีความสุขในการเรียนรู้ในรูปแบบ Online มีความกระตือรือร้น และอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. ควรส่งเสริมให้อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ เพิ่มการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการสอนออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นของนักศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสร้างสื่อสำเร็จรูปหรือนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาที่นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนอกเวลาเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

บรรณานุกรม

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). *หลักสถิติ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2564). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

รูปแบบนวัตกรรมจัดการขยะแบบยั่งยืนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด ฉะเชิงเทรา*

INNOVATIVE MODEL FOR SUSTAINABLE WASTE MANAGEMENT BY LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS

ศิริประภา นิลสยาม

Siriprapa Nilsiam

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: siriprapa197899@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและกระบวนการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษานวัตกรรมด้านการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบนวัตกรรมจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็น การวิจัยเชิงผสมผสาน (Mix-method Research) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการขยะควรดำเนินการควบคู่กันไปทั้งเรื่องการสร้างจิตสำนึกไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง การสร้างนโยบายสาธารณะที่จะทำให้ชุมชนมีมาตรการของตนเองในการดูแลและก่อให้เกิดผู้นำโดยธรรมชาติของชุมชนจนทำให้เกิดเครือข่ายกลุ่มย่อยและขยายเป็นกลุ่มใหญ่ได้ ปัญหาที่พบ 1) ปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นทั้งที่เป็นขยะในพื้นที่และต่างพื้นที่ 2) สถานที่ พื้นที่ในการจัดการขยะหรือทิ้งขยะไม่เพียงพอ 3) การสร้างความร่วมมือในชุมชน ชุมชนยังไม่มีระบบการจัดการขยะชุมชนหรือบางชุมชนมีระบบการจัดการขยะชุมชนแต่ยังไม่ได้มีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 4) การปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชน นำขยะมาทำเป็นนวัตกรรม และ 5) การจัดสรรงบประมาณ งบประมาณของท้องถิ่นไม่เพียงพอต่อการจัดระบบการจัดเก็บขยะภายในชุมชน

2. นวัตกรรมด้านการจัดการขยะ ได้จัดกิจกรรมธนาคารขยะ โรงเรือนคัดแยกขยะชุมชน กิจกรรมตลาดนัดขยะรีไซเคิล ได้เรียนรู้จากการดูงานที่จังหวัดระยอง และการต่อยอดโครงการโดยการเลี้ยงไส้เดือน

3. รูปแบบนวัตกรรมจัดการขยะ ประกอบด้วย 1. การปลูกฝังทัศนคติ 2. การบริหารจัดการเส้นทางการจัดเก็บขยะ 3. การให้ความร่วมมือ 4. งบประมาณ และ 5. นโยบาย

คำสำคัญ: รูปแบบ; นวัตกรรม; การจัดการขยะ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

* Received February 14, 2024; Revised February 21, 2024; Accepted April 25, 2024

ABSTRACT

This research was intended for research 1) To study the current condition of the problem and waste management process of the local administrative organization. 2) To study waste management innovations of local administrative organizations in Chachoengsao province and 3) To propose waste management innovation models of local administrative organizations. Mix-method Research. Documentary Research Questioner In-depth Interview and Focus Group. Sample 30 people.

The results of the research were as follows:

1. The waste management model should go hand in hand with raising awareness towards correct practices. be enduring and form a natural leader of the community. This creates a small group network and expands into a large group of communities. Problems encountered 1) The amount of waste that is increasing both in the area itself and in different areas. 2) Insufficient location, waste management or disposal area 3) Community collaboration The community does not yet have a municipal waste management system. 4) Raising awareness of people in the community to make waste innovation, and 5) Budget allocation: Local budgets are insufficient to organize waste collection systems within the community.
2. Innovation in waste management, Organize waste bank activities Municipal waste sorting greenhouses Recycling Flea Market Activity. Learn from a job visit in Rayong.
3. The waste management innovation model of local administrative organizations in Chachoengsao consists of 5 components: 1) Implantation 2) Solid waste collection route management 3) Cooperation 4) Budget and 5) Policy.

Keywords; Model; Innovation; Waste Management; Local Administrative Organization

บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอย (หมายถึง ขยะทั่วไปที่เกิดจากการอุปโภค บริโภค กิจกรรมทั้งหลายของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นบ้านเรือน ชุมชน ตลาด ร้านค้า และโรงงาน) ในประเทศไทยถือเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่เกิดขึ้นจากน้ำมือมนุษย์ซึ่งมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกันในหลายแง่มุมไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมกรรมการบริโภคและการแยกขยะจากต้นทาง การจัดการขยะที่ไม่ได้มาตรฐานก่อให้เกิดมลพิษและไม่เกิดการนำกลับมาใช้ซ้ำ ปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อม เช่น ปฏิกริยาเรือนกระจกที่มีสาเหตุจาก ขยะเทกอง ที่ปล่อยก๊าซมีเทน ซัลเฟอร์กับคาร์บอน ไดออกไซด์ออกมา ปัญหาขยะในทะเลที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ในทะเล เป็นต้น ประเภทขยะที่ต้องแยกให้เป็นขยะย่อยสลาย ได้แก่ เศษอาหาร พืชผัก ขยะอินทรีย์ กิ่งไม้ ขยะที่สามารถนำไปผ่านกระบวนการให้กลายเป็นปุ๋ยได้ซึ่งขยะรีไซเคิลนั้น ได้แก่ ขยะที่สามารถนำไปผ่านกระบวนการรีไซเคิลเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น กระดาษ ขวดพลาสติก แก้ว เศษเหล็ก โลหะ ขยะทั่วไปได้แก่ ขยะที่ย่อยสลายยาก และไม่คุ้มต่อการรีไซเคิล เช่น ถุงพลาสติก ขุ่นมัว เศษพลาสติกเช่นซองลูกอม หลอด ฯลฯ และขยะพิษได้แก่ ขยะอันตราย เช่นสารเคมี หรือขยะที่มีพิษต้องผ่านกระบวนการกำจัดอย่างถูกวิธีเท่านั้น เช่น หลอดไฟ กระป๋องสี กระป๋องสารเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า น้ำมันเครื่อง ฯลฯ

ในจังหวัดฉะเชิงเทราในปี พ.ศ. 2558 กรมควบคุมมลพิษ โดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 13 (ชลบุรี) และจังหวัดฉะเชิงเทราได้ร่วมกันจัดวางแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในภาพรวมของจังหวัด และการประชุมร่วมกันกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จำนวน 108 แห่ง มีแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ **กลุ่มที่ 1** ระบบกำจัดขยะ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทราสำหรับรองรับขยะในพื้นที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบ้านโพธิ์ และอำเภอบางปะกง โดยมีปริมาณการจัดการขยะเดิมรองรับได้ 80 ตันต่อวัน ให้สามารถรองรับได้รวม 400 - 500 ตันต่อวัน (กระบวนการดำเนินงานจะต้องพัฒนาระบบให้ถูกหลักสุขาภิบาล และจัดทำ RDF เป็นเชื้อเพลิงให้แก่โรงไฟฟ้า ต่อไป) **กลุ่มที่ 2** ระบบกำจัดขยะเทศบาลตำบลบางคล้า สำหรับรองรับขยะจากพื้นที่อำเภอบางคล้า อำเภอกลองเชื่อน อำเภอราชสาส์นเดิมที่มีปริมาณการรองรับและจัดการขยะเดิมรองรับได้ 10 - 20 ตันต่อวัน ให้สามารถรองรับได้ 40 - 50 ตัน ต่อวัน และควรมีการพัฒนาระบบจัดทำ RDF เพื่อเป็นเชื้อเพลิงเข้าสู่โรงไฟฟ้า **กลุ่มที่ 3** ระบบกำจัดขยะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรารองรับขยะในกลุ่มอำเภอนวมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต อำเภอแปลงยาว และอำเภอท่าตะเกียบ เดิมมีปริมาณรองรับการจัดการขยะได้ 40 ตันต่อวัน ให้สามารถรองรับขยะได้ 200 - 300 ตันต่อวัน พร้อมกับพัฒนาระบบเตาเผาขยะรองรับการจัดการขยะจาก 2 กลุ่ม โดยจังหวัดฉะเชิงเทราได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีประธานเครือข่าย ทสม. ของจังหวัดเข้าร่วมเป็นตัวแทนภาคประชาชน ทั้งนี้ เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) เป็นเครือข่ายหลักที่มีส่วนรวมในการเฝ้าระวังปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในจังหวัดมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการอย่างต่อเนื่องทั้งในส่วนของการแจ้งจุดที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหา ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการให้ข้อมูลหรือตรวจสอบร่วมกับเจ้าหน้าที่ ซึ่งยังไม่มีระบบกำจัด พื้นที่รองรับขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการมีไม่เพียงพอ ต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ข้อกำหนดและแนวทางในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยของแต่ละหน่วยงาน ยังไม่สอดคล้องกันในบางประเด็นก็อาจทำให้เกิดข้อจำกัดและความล่าช้าในการปฏิบัติงาน ซึ่งท้องถิ่นยังติดขัดเรื่องระเบียบแนวทางการให้นโยบายของรัฐบาลในการร่วมลงทุนระหว่างท้องถิ่นและเอกชน ซึ่งมีขั้นตอนแนวทางการบริหารจัดการค่อนข้างยุ่งยาก งบประมาณไม่เพียงพอ ไม่มีสถานที่ทิ้งขยะในเขตพื้นที่ตนเอง ต้องนำไปทิ้งในพื้นที่ของเอกชนซึ่งไม่ถูกหลักวิชาการส่งผลให้ประชาชนคัดค้าน และร้องเรียนรวมถึงมีงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดหาอุปกรณ์ในการกำจัดขยะมูลฝอย นอกจากนี้ สถานบริการสาธารณสุขบางแห่งมีปริมาณมูลฝอยติดเชื้อน้อย แต่จำเป็นต้องปฏิบัติตามระบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่กำหนดโดยโรงพยาบาลแม่ข่าย ทำให้โรงพยาบาลต้อง เสียค่าใช้จ่ายในการขนมูลฝอยติดเชื้อไปรวบรวมที่โรงพยาบาลแม่ข่าย เพื่อมิให้เกิดกำหนดเวลา 7 วัน และถุงน้ำยาล้างไตสำหรับผู้ป่วยโรคไตไปล้างเองที่บ้านในทางการแพทย์ไม่ถือว่าเป็นมูลฝอยติดเชื้อ สามารถทิ้งเป็นมูลฝอยทั่วไปของเทศบาลได้ แต่ท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่เชื่อมั่นว่าจะปราศจากเชื้อ จึงขอให้ทางโรงพยาบาลจัดเก็บไปรวบรวมเป็นขยะติดเชื้อทำให้เป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้ป่วยที่จะต้องนำไปส่งให้โรงพยาบาลหรือบริษัทที่มาส่งน้ำยาล้างไตรับคืนไปกำจัด (กรมควบคุมมลพิษ โดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 13

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและกระบวนการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมด้านการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบนวัตกรรมจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวคิดการปกครองส่วนท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น ในรูปของการปกครองตนเอง (Local Self Government) นั้นได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

เดเนียล วิท (Daniel Wit) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชน ในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเป็นบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่า ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่น ก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

วิลเลียม วี. ฮอลโลเวย์ (William V. Holloway) (1951: 101 - 103) นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักที่กำหนดไว้ มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม

ความเป็นมาและแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมท้องถิ่นนวัตกรรม" หรือ "นวัตกรรม" มาจากคำภาษาอังกฤษว่า "innovation" โดยคำว่า นวัตกรรมนี้ แปลตามรากศัพท์เดิมว่า การกระทำที่ใหม่ของตนเอง หรือ การกระทำของตนเองที่ใหม่ (เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, 2528) ส่วนความหมายของนวัตกรรมในเชิงเศรษฐศาสตร์ คือ การนำแนวความคิดใหม่หรือการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือกล่าวได้ว่าเป็นการทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่น โดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวให้กลายเป็นโอกาส (Opportunity) และถ่ายทอดไปสู่แนวความคิดใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ในความหมายโดยทั่วไปแล้วสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอาจหมายถึงความคิด วิธีปฏิบัติ วัตถุหรือสิ่งของที่ใหม่ ซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักมาก่อนก็ได้

สรุปการให้ความหมายข้างต้นสะท้อนว่า นวัตกรรมเป็นแนวคิด วิธีการ กระบวนการ และรวมไปถึงการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ สิ่งถูกทำให้เกิดขึ้นใหม่ หรือย้อนไปนำกลับมาใช้ใหม่ หรือพัฒนาของเดิมให้ดีขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะ

ยุพดี เสตพรธณ (2544) ได้กล่าวถึงขยะมูลฝอยว่าหมายถึงเศษสิ่งของที่ไม่ต้องการแล้ว สิ่งของที่ชำรุดเสียหายใช้ไม่ได้หรือเสื่อมคุณภาพ ต้องการจัดทำลายหรือสิ่งของที่ต้องทิ้งหรือแจกจ่ายให้แก่ผู้อื่น เช่น เศษกระดาษ เศษอาหาร ขวดแก้ว พลาสติก ซากสัตว์ ซากรถยนต์ เป็นต้น

สุธีรา ตูลยะเสถียร และคณะ (2544) ได้ให้ความหมายของขยะมูลฝอยไว้ว่าหมายถึง สิ่งของที่ไม่ใช้แล้ว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นของแข็ง อาจเน่าเปื่อยได้หรือไม่ก็ตาม รวมไปถึง แก้ว ซากสัตว์ มูลสัตว์ เศษวัสดุที่ทิ้งแล้วจากอาคารบ้านเรือนหรือสถานที่อื่น ๆ เช่น ตลาดสด โรงงาน และฟาร์มเลี้ยงสัตว์

สรุป ความหมาย ขยะ (Waste) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ในกิจกรรมการดำเนินชีวิตของมนุษย์แล้วถูกทิ้งขว้างเนื่องจากไม่สามารถใช้งานได้อีกต่อไปหรืออาจไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ใช้หรืออาจด้วยเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้สิ่งเหล่านั้นกลายสภาพเป็นสิ่งที่หมดคุณค่าหรือไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ยุวัฒน์ จูเมธี (2541 : 32) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึงการเปิด โอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจการปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่จะสามารถท าให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการ เปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาพัฒนาชุมชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น อย่างเป็นสุขได้รับการปฏิบัติอย่าง

เป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อ กิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับ ความบริสุทธิ์ใจด้วยว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามี โอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2549 : 138) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมหมายถึงการร่วมมือร่วมใจ การ ประสานงานความรับผิดชอบหรืออาจหมายถึงการท างานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความ ตั้งใจโดยด าเนินการอย่างถูกจังหวะและเหมาะสมทั้งด้วยความรู้สึกรู้สึกผูกพันและสามารถ เชื่อถือได้

สรุป การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมโดยใช้ บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ในการเสนอความคิดเห็น การเข้าร่วมการตัดสินใจ ในการพิจารณากำหนดนโยบาย ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2541) ได้อธิบายการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่ ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ” นั่น ก็คือ การกำหนดแนวทางการพัฒนาจะต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านมนุษย์โดยให้คุณค่าทางวัฒนธรรมรวมอยู่ใน กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย ดังนั้นตามแนวคิดของพระธรรมปิฎกจึง สามารถสรุปได้ว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมการพัฒนาในทุกด้านและทุกมิติ กล่าวคือ ทั้ง เศรษฐกิจ สังคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จิตใจ วัฒนธรรม ฯลฯ โดยมีคนเป็นศูนย์กลางหรือ เป้าหมายของการพัฒนา เพื่อให้คนอยู่ดีกินดีและมีความสุข ทั้งคนในรุ่นนี้และรุ่นต่อ ๆ ไป” นอกจากนี้ในการ จัดทำข้อเสนอของประเทศไทยในการประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ นคร โจฮันเนส เบอร์ก ประเทศแอฟริกาใต้เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 คณะอนุกรรมการกำกับการอนุวัติตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีหน้าที่เป็นคณะกรรมการเตรียมการประชุมสุดยอดฯของประเทศไทยได้ร่วมกับ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยจัดระดมความคิดเห็นจากภาคีต่าง ๆ ได้ข้อยุติด้านค่านิยมของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกันเพื่อความสามารถในการพึ่งตนเองและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่า เทียม”

งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการขยะ

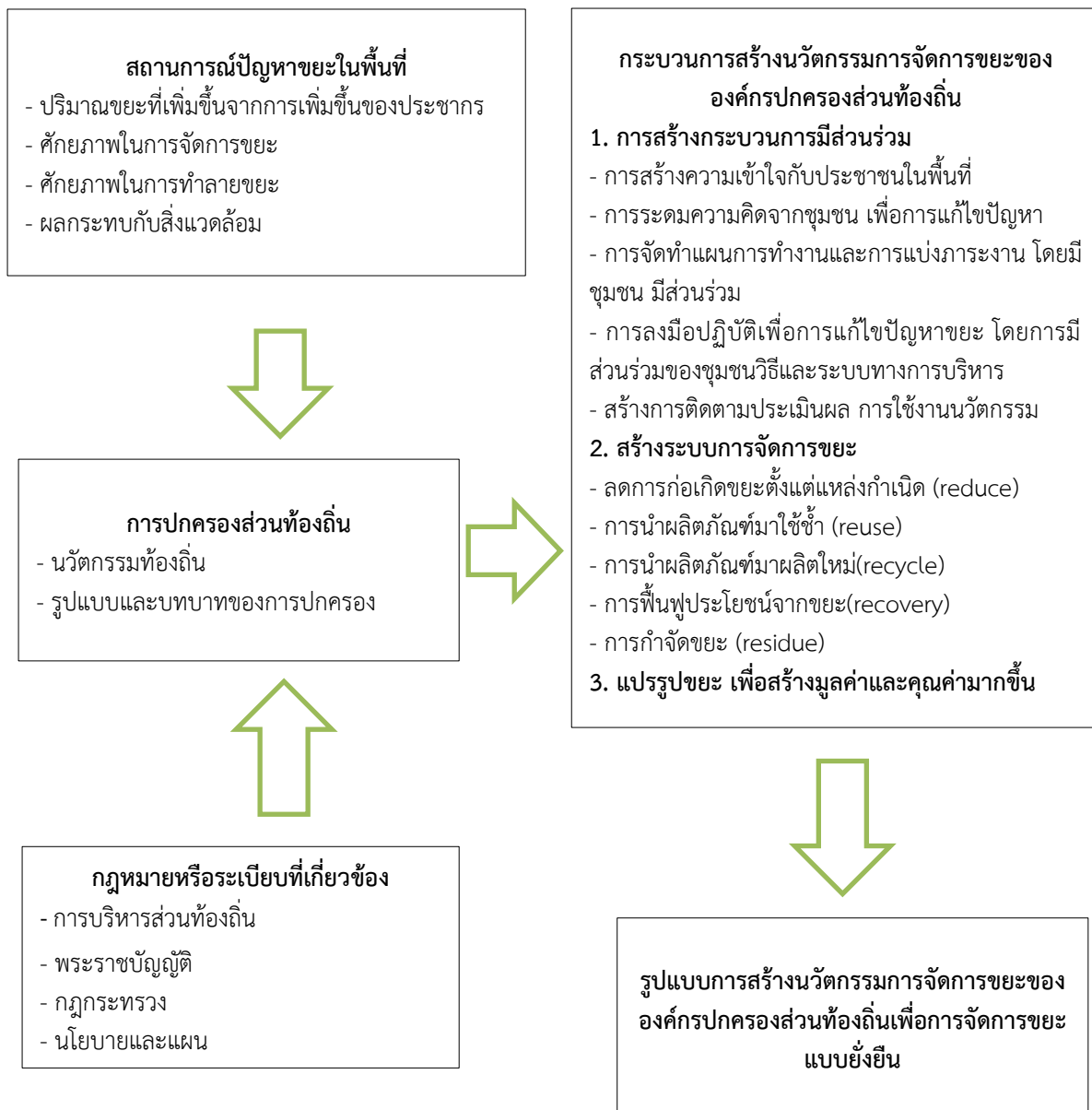
ควรคณิง สีหาวงษ์ (2554) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะของเทศบาลเมือง แสนสุข อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี โดยเปรียบเทียบความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าหรือตัวแทน ประชาชนในแต่ละหลังคาเรือน 385 คน จากเครื่องมือแบบสอบถามพบว่า ประชาชนที่มีอายุ อาชีพและระดับ การศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการขยะของเทศบาลเมืองแสนสุขต่างกัน นำไปสู่ผลกระทบใน การจัดเก็บขยะที่มีขนาดใหญ่จำพวกที่นอนเก่า ตุ้เสื้อผ้าเก่า ซึ่งต้องการให้ประชาชนร่วมมือคัดแยกออกจาก ขยะทั่วไป เนื่องจากต้องจัดรถเก็บขนที่แตกต่างจากขยะทั่วไป

จำลอง โพธิ์บุญ (2554) ศึกษาในกรณีเทศบาลตำบลเมืองแกลงจังหวัดระยองจัดการพลังงาน/ลด ภาวะโลกร้อนด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลประยุกต์การพิจารณา 4 มิติของ Balanced scorecard ซึ่งผลการศึกษา พบว่าด้านประสิทธิภาพเทศบาลได้ดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านอนุรักษ์พลังงาน/ลดภาวะโลกร้อนอย่าง ต่อเนื่องด้านกลุ่มเป้าหมายประชาชนและบุคลากรของเทศบาลได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการในระดับสูงส่วน ใหญ่มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของเทศบาลด้านการบริหารจัดการมีการกำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจนตาม

ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14001 มีนโยบายแผนงานและโครงการที่ครอบคลุมมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้านการเรียนรู้และพัฒนา มีการพัฒนาบุคลากรทุกระดับมีการปรับปรุงกระบวนการทำงานโดยนำระบบ ISO 14001 มาใช้และมีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมและราคาไม่แพงมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมลดภาวะโลกร้อน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mix-method Research) โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ใช้แบบสอบถาม (Questioner) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยที่มุ่งพัฒนารูปแบบนวัตกรรมจัดการขยะแบบยั่งยืนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ผู้นำและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 ท่าน โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงโดยเน้นศึกษาผู้บริหาร ผู้นำ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 ท่าน ประกอบด้วย

1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโยธะกา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา และองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 3 ท่าน และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโยธะกา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 3 ท่าน รวมทั้งหมด จำนวน 6 ท่าน

2. กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา องค์การบริหารส่วนตำบลโยธะกา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา และองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 13 ท่าน และผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมและเจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 3 ท่าน ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมและเจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมองค์การบริหารส่วนตำบลโยธะกา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 3 ท่าน และผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมและเจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 3 ท่าน รวมทั้งหมด จำนวน 24 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบจำนวน 20 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales)

แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว โดยเป็นแต่เพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้าง เป็นการใช้อย่างแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีผลทำให้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง

สรุป/อภิปรายผลการวิจัย

1. **สภาพปัญหาและกระบวนการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** ในปัจจุบันการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแสดงเป็นความถี่ หรือจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ท่าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง รองลงมาเป็นเพศชายมีอายุ 20 - 30 ปี รองลงมาอายุ 41 - 50 ปี และมีอายุน้อยที่สุด 31 - 40 ปี มีประสบการณ์ทำงาน 11 - 20 ปี รองลงมาประสบการณ์ทำงาน 5 - 10 ปี และมีตำแหน่งหน้าที่การงานเป็นข้าราชการ รองลงมาเป็นลูกจ้างประจำ และน้อยที่สุดเป็นลูกจ้างชั่วคราว แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ทำงานส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนนั้นสามารถทำงานได้ตลอดแล้ว มีความพลังในการทำงานสูง ไม่เชื่องช้า ทำให้งานมีประสิทธิภาพส่งผลให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายโดยความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่ามากที่สุด ได้แก่ ควรมีการให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการจัดการขยะ รองลงมาได้แก่ สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะโดยขยะทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมชุมชนไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด 3 ข้อ ได้แก่ การแยกขยะต้องใช้พื้นที่จัดเก็บทำให้ไม่สะดวกที่จะแยกขยะ ท่านรู้วิธีการแยกขยะเป็นอย่างดี (รู้ว่าขยะแต่ละ

ประเภทรีไซเคิล ได้/ไม่ได้) และข้อท่านรู้สึกผิด หากท่านไม่แยกขยะตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดแสดงให้เห็นว่า ปัญหาที่จะเกิดขึ้นขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ควรมีการให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการจัดการขยะ และควรสอนให้ประชาชนมีความร่วมมือในการคัดแยกขยะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ (2561) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะของแม่บ้านในตำบลบึงพระ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การได้รับคำแนะนำจากบุคคลในครอบครัว และเพื่อนบ้านส่งผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะของแม่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สภาพปัญหาการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นทั้ง 3 แห่ง ทำให้ทราบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ ได้แก่ ขยะแยกแล้วไม่มีที่ไป มีคนร้องเรียนนำขยะไปทิ้งในที่สาธารณะ ไม่มีรถเก็บขยะ ไม่มีถังขยะ บุคลากรน้อย ขยะส่วนใหญ่เป็นขยะอินทรีย์ชุมชนบริหารจัดการกันเองโดยการเผา ขาดสถานที่ในการทำขยะอินทรีย์ ขาดความรู้ในการคัดแยกขยะ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นควรจัดให้มีระบบการจัดการขยะมูลฝอยรวมเพื่อรองรับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากได้อย่างเพียงพอ และจัดทำแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาตั้งแต่การใช้มาตรการป้องกันจนถึงการกำจัดซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายโดยมีกิจกรรมขยะแลกไข่ให้ชาวบ้านรวบรวมขยะโดยทำป้ายประชาสัมพันธ์ข้อมูลอัตราการขายในการแลกไข่ จัดทำผ้าป่าขยะที่วัดบางไทร มีการจัดต่อเนื่องทุกปีให้ชาวบ้านเอาขยะมาขายและมีนำเงินไปถวายวัด มีการประชุมแลกเปลี่ยน ถามถึงปัญหา เช่น การประชุมประชาคมจัดทำแผน จะสอดคล้องความรู้เกี่ยวกับขยะให้ชาวบ้านที่ได้รับรู้ให้ความรู้กับโรงเรียนในพื้นที่จำนวน 23 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 แห่ง สาธิตการแยกขยะ เย็บถุงผ้า โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้าไปเป็นวิทยากรให้ทุกครั้ง กรณีมีการทิ้งขยะในพื้นที่เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ตรวจสอบทำการไกล่เกลี่ย ขยะบ้าง ตัดป้ายประชาสัมพันธ์ และนำเศษผ้ามาเย็บกระเป๋าในช่วงสถานการณ์โควิด โดยการเย็บมือนำเศษผ้าที่ไม่ได้ใช้แล้วมาเย็บกระเป๋าโดยไม่ไ้ลงทุนอะไรเลยนำมาจากของที่เหลือใช้ในบ้านซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พริยัตม์ วรรณพฤกษ์ (2553) กล่าวถึงการลดและคัดแยกขยะจากแหล่งกำเนิด และการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ว่าในสังคมไทยมีกระบวนการคัดแยกขยะมูลฝอยที่เรียกว่า กลไกแบบไม่เป็นทางการ (Informal Mechanism) เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ไม่ได้เกิดจากการกำหนดมาตรการของรัฐหรือท้องถิ่นแต่เป็นไปตามปัจจัยราคาซื้อขาย และการเก็บรวบรวมวัสดุรีไซเคิลขึ้นกับกลไกที่เกิดขึ้นเอง การคัดแยกขยะแบบไม่เป็นทางการจากครัวเรือนนั้น ประชาชนจะมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งอยู่แล้วเพื่อนำมาใช้ซ้ำหรือนำไปขาย เช่น การแยกถุงพลาสติก ขวด กระดาษหนังสือพิมพ์ โลหะ รวมถึงการแยกเศษอาหารไว้เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น และการคัดแยกโดยชาเล้งหรือรถซี่ยขยะ ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของการคัดแยก และลดปริมาณขยะของสังคมไทย

กระบวนการจัดการขยะมีการดำเนินการยังไม่ชัดเจนในบางเรื่อง ต้องมีการปรับการบริหารงานให้ครบถ้วนตามขั้นตอนของโครงการหรือนโยบายของภาครัฐ มีการอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในบางองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดใช้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) หรือการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าสูงสุด ด้วยการปรับรูปแบบแบบดั้งเดิมจากการใช้ทรัพยากรแบบผลิต-ใช้-ทิ้ง (Take-Make-Dispose) เป็นผลิต-ใช้-วนกลับ (Make-Use-Return) หรือการบริหารจัดการขยะ โดยมีกรอบการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ 1. ต้นน้ำ ได้แก่ การลดปริมาณและคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด โดยใช้หลักใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ 2. กลางน้ำ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บขนขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล และ 3. ปลายน้ำ ได้แก่ การเพิ่มมูลค่าขยะมูลฝอย มีการจัดตั้งกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการในชุมชน และขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการ

ปัญหาและอุปสรรคของท้องถิ่นที่เกิดขึ้นมาจาก ปัญหาการขาดบุคลากรในการปฏิบัติงาน บุคลากรไม่เพียงพอ เมื่อมีพนักงานลาหยุดทำให้พนักงานที่เหลือต้องทำงานหนักขึ้น ส่งผลให้การจัดเก็บและ ขนขยะมูลฝอยไปกำจัดเกิดความล่าช้า ไม่สามารถจัดเก็บได้หมด เกิดขยะมูลฝอย ตกค้างเป็นจำนวนมาก การ ถูกร้องเรียนบ่อยๆ ขาดความร่วมมือ มีการเก็บขยะในพื้นที่ อำเภอส่งปัด การจัดการขยะไม่ถูกต้องในพื้นที่ โดยผู้รับเหมาขุดดินเป็นบ่อแล้วนำขยะมาทิ้งในพื้นที่ พอนานไปเกิดน้ำใต้ดิน ประกอบกับที่ชายเคียงจะชาย ที่ดินก็ไม่สามารถขายได้เพราะติดกับบ่อขยะจึงเกิดความขัดแย้งกัน

แนวความคิดพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มีความทันสมัยและ สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมากจากอดีต มีหลายโครงการที่ทำการจัดการกับขยะ เช่น บางซื่อโมเดล จากนโยบายสู่การปฏิบัติ ที่มุ่งจัดการของเสียภายในสำนักงานใหญ่บางซื่อ เพื่อสร้างความ ตระหนักให้พนักงานเห็นคุณค่าของทรัพยากร เป็นต้นแบบที่ดีด้านบริหารจัดการของเสีย ปลุกฝังหลักเศรษฐกิจ หมุนเวียนให้กับพนักงานผ่านเรื่องใกล้ตัวที่ทุกคนสามารถทำได้ด้วยแนวคิด “ใช้ให้คุ้ม แยกให้เป็น ทิ้งให้ถูก” ตลอดจนส่งต่อแนวความคิดบริหารจัดการขยะสู่ชุมชนภายนอกด้วยการพัฒนาแอปพลิเคชัน “KoomKah” (คุ้มค่า) เพื่อช่วยบริหารจัดการรวบรวมและคัดแยกขยะจากชุมชน ทำให้ผู้รับขยะหรือธนาคารขยะทำงานได้ สะดวกมากขึ้น ดังนั้นบางกิจกรรมเราควรนำมาใช้หรือเป็นต้นแบบในพื้นที่ของจังหวัดฉะเชิงเทราได้

การศึกษานวัตกรรมและการจัดการขยะ พบว่า ผู้นำต้องเป็นต้นแบบ มีการรณรงค์ให้ความรู้เข้า ร่วมโครงการกับสถาบันสร้างชาติ เพื่อนำขยะไปผ่านกระบวนการ RDPF3 โดยองค์การบริหารส่วนตำบลนำ ร่อง นอกจากนี้มีการเอาถุงพลาสติกมาทำเป็นกระป๋องให้ผู้สูงอายุใส่ร่วเวลามีคนมาดูงาน มีนางรำ บางคน เอาขวดพลาสติกมาทำเป็นไม้กวาดทางมะพร้าว มีฐานการเรียนรู้ให้กับคนมาดูงานเป็นประจำ มีการทำกระถาง พลาสติก มีการสร้างเครือข่ายในชุมชน โดยเน้นแกนนำให้ไปบอกต่อเป็นชุมชนที่สะอาดปราศจากขยะ เน้นย้ำ ไปที่กองสาธารณสุขให้ดำเนินการเชิงรุก มีการทำหมวกจากถุงกาแฟ โดยเอาใบลานมาทำเป็นโครงก่อนแล้ว เอาถุงกาแฟมาสานเป็นหมวก มีการทำกล่องกระดาษทิชชูจากกล่องนมที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการทำเสื้อผ้า จากถุงพลาสติก เอาถุงผ้าที่ไม่ใช้แล้วมาเย็บทำเสื้อ มีการไปดูงานที่ชลบุรี ทำน้ำหมักชีวภาพและนำไปทดลอง ใช้เองที่บ้าน และมีการของบประมาณจากหน่วยงานภายนอกเพื่อจัดทำกิจกรรมในพื้นที่ มีการนำถุงน้ำยาปรับ ผ้านุ่มมาทำเป็นดอกไม้ นำเศษผ้าแก้วที่เหลือมาทำเป็นดอกไม้ ไปออกบู๊ที่จังหวัด มีบุคลากรที่ชำนาญไปสอน เด็กตามโรงเรียน

2. นวัตกรรมด้านการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา สภาพ พื้นที่ที่มีถนนเส้นหลักของชุมชนในการสัญจรไปมาทำให้ไม่สะดวกในการเดินทางมาซื้อขายธนาคารขยะ ทำให้ มีการลักลอบทิ้งขยะในบริเวณพื้นที่ร้างจึงมีวิธีการต่าง ๆ เข้ามาช่วย เช่น วิธีติดป้าย การดูข้อมูลจากกล้อง วงจรปิดเพื่อจะหาตัวคนที่ทิ้งขยะ การส่งลงไลน์กลุ่มผู้นำเพื่อตามหาตัวคนทิ้ง ด้วยกระบวนการจ้างเหมาจัดเก็บ ขยะมูลฝอย ตามโครงการจ้างเหมาจัดเก็บขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลบางพระ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้จัดกิจกรรมธนาคารขยะ โรงเรียนคัดแยกขยะชุมชน โดยกิจกรรมดังกล่าวมีการรับซื้อขยะรีไซเคิลที่คัดแยก มาแล้วจากประชาชน มีการดำเนินกิจกรรมตลาดนัดขยะรีไซเคิล ทำโครงการทอดผ้าป่าขยะเพื่อระดมเงินทุน นำขยะมาแยกประเภทขยะอินทรีย์จะมีถึงให้ทำที่บ้านนำเอาขยะมาทำเป็นไม้กวาด โม่บាយ การสร้างนวัตกรรม กระบวนการบริหารจัดการขยะในกระบวนการของการจัดการเริ่มจากปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้ 1. ด้านปริมาณ ขยะที่เพิ่มมากขึ้นทั้งที่เป็นขยะในพื้นที่เองและต่างพื้นที่ 2. ด้านสถานที่ พื้นที่ในการจัดการขยะหรือทิ้งขยะไม่ เพียงพอ 3. ด้านการสร้างความร่วมมือในชุมชน ชุมชนยังไม่มีระบบการจัดการขยะชุมชนหรือบางชุมชนมี ระบบการจัดการขยะชุมชนแต่ยังไม่ได้มีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 4. ด้านการปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชน นำขยะมาทำเป็นนวัตกรรม และ 5. ด้านการจัดสรรงบประมาณ งบประมาณของท้องถิ่นไม่เพียงพอต่อการ

จัดระบบการจัดเก็บขยะภายในชุมชน จากประเด็นปัญหาทั้ง 5 ชื่อนำไปสู่กระบวนการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะ และการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างจิตสำนึกในชุมชน ได้เป็นรูปแบบการบริหารจัดการขยะต้นแบบการบริหารจัดการขยะ ซึ่งผลที่ได้จากการดำเนินงานส่งผลให้เกิดองค์ความรู้และกระบวนการในการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและส่งผลต่อนโยบายสาธารณะของประเทศ สรุปว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ขยะมูลฝอย โดยจัดให้มีรูปแบบกิจกรรม เช่น ธนาคารขยะมูลฝอย การทำปุ๋ยหมัก ขยะมูลฝอยแลกไข่ ไก่และสิ่งของ ตลาดนัดรีไซเคิล ชมรมสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้หรือขยะมูลฝอยรีไซเคิล เป็นต้น

3. รูปแบบนวัตกรรมจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบนวัตกรรมจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรประกอบไปด้วย

3.1 Implantation การปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะโดยให้ความรู้ การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะ การลดและคัดแยกขยะมูลฝอยเป็นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้ประชาชนมีการลดขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ตระหนักรู้และรับทราบถึงประโยชน์ของการคัดแยกขยะจากแหล่งกำเนิดซึ่งนอกจากเพิ่มรายได้จากการขายขยะรีไซเคิล ยังเป็นการช่วยลดปริมาณขยะ และงบประมาณที่ต้องใช้ไปกับเรื่องกำจัดขยะมูลฝอยได้มากขึ้น ซึ่งสามารถนำงบประมาณมาใช้พัฒนาพื้นที่ได้เพิ่มขึ้น จัดโครงการ/กิจกรรม ลงพื้นที่ให้คำแนะนำ เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมการคัดแยกประเภทขยะและนำขยะกลับไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ สุภากรเดช (2546) ที่พบว่า คนในชุมชนบางคนไม่มีเวลาในการนำขยะรีไซเคิลไปขายกับธนาคารขยะ จึงขายขยะรีไซเคิลให้กับรถรับซื้อของเก่าที่มีบริการรับซื้อถึงบ้าน และด้านการเงินของธนาคารขยะ ซึ่งเกิดจากการเก็บรวบรวมขยะรีไซเคิลไว้ในปริมาณมาก แต่ไม่สามารถขายได้ในช่วงเวลานั้นเนื่องจากราคาที่ร้านรับซื้อของเก่ารับซื้อต่ำมาก หรือมีสมาชิกนำขยะรีไซเคิลมาขายให้กับธนาคารขยะในปริมาณมาก จึงทำให้ธนาคารขยะเกิดการขาดแคลนเงินสดหมุนเวียน

3.2 Management การบริหารจัดการเส้นทางการจัดเก็บขยะมูลฝอยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดเก็บขยะมูลฝอย จัดหาภาชนะให้เพียงพอต่อความต้องการโดยกำหนดจุดวางภาชนะจะคำนึงถึงความ สอดคล้องกับสถานที่ และจัดให้มีถังขยะแบบแยกประเภทเพื่อเป็นการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชร สิ้นเจริญ ที่กล่าวว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ มีโครงการคัดแยกขยะในครัวเรือน กิจกรรมร่วมกัน ทำความสะอาดถนน จัดพาผู้นำชุมชนศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการขยะ มีการประชาสัมพันธ์ โครงการหรือให้ความรู้เกี่ยวกับขยะโดยจัดอบรมให้ความรู้กับผู้นำชุมชน จัดทำแผ่นพับ แผ่นป้าย ให้ความรู้กับประชาชน ความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง-ดี

3.3 Cooperation การให้ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมภาคประชาชนต้องให้ความร่วมมือในกิจกรรมการนำมาทำนวัตกรรมต่าง ๆ สนับสนุนการแปรรูปขยะเปียก ทำปุ๋ย น้ำหมัก เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลต้องจัดเก็บ รูปแบบการจัดการขยะควรเน้นย้ำที่กระบวนการการมีส่วนร่วมโดยไม่แยกส่วนระหว่างภาครัฐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน ซึ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะประกอบด้วย 1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การแสวงหา สาเหตุของปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการในปัจจุบันจะเห็นได้อย่างชัดเจนการจัดการเรื่องขยะไม่ได้มีการดำเนินการร่วมกัน ชาวบ้านไม่เข้าใจว่าเหตุใดถึงไม่มีรถขยะเพื่อนำขยะไปจัดการ ในขณะที่ท้องที่การบริหารส่วนท้องถิ่นก็ไม่เข้าใจชาวบ้านในการจัดการขยะที่ไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น เมื่อทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะจึงทำให้ประสิทธิภาพในการจัดการขยะทำได้ดียิ่งขึ้นมากกว่าเดิม 3. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านสามารถตรวจสอบกิจกรรมหรือโครงการ

ที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณษา พาหาสิงห์ และสัมพันธ์ พลภักดิ์ (2561) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น อำเภอนมสาร จันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่นได้มีการจัดอบรมเรื่องการคัดแยกขยะให้กับพนักงานเก็บขยะและเพื่อให้นำไปประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชน

3.4 Budget งบประมาณต้องมีเพียงพอกับการบริหารจัดการ ออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับอัตราค่าธรรมเนียม ค่าบริการในการเก็บ ขนส่ง และกำจัดให้สอดคล้องกับค่าดำเนินการเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล มีการตรวจสอบงบประมาณในการดำเนินโครงการเพื่อให้มีการใช้งบประมาณตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนการตรวจสอบผลสำเร็จของการดำเนินงาน กิจกรรม โครงการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤศศักดิ์ กัลยาณมิตร และวชิรวัชร งามละม่อม (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอยในแต่ละวัน ประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกประเภทมูลฝอยลดปริมาณการผลิตมูลฝอย เช่น เลือกใช้สินค้าชนิดเติมใหม่

3.5 Policy นโยบายหรือมาตรการเกี่ยวกับการจัดการขยะที่จริงจังมีความต่อเนื่องมีการส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการในการจัดการขยะ การผลักดัน นโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. จัดให้มีนโยบาย เป้าหมายและแผนการทำงาน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยมีความชัดเจน
2. ทำการสำรวจ จัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอย ซึ่งได้แก่ ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในพื้นที่และองค์ประกอบของขยะทั่วไป เพื่อจัดทำแผนการคัดแยกจากต้นทางโดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านร้านค้า ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. รวมกลุ่มกับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ในการจัดให้มีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะภายในพื้นที่ที่มีความรับผิดชอบของตนเองอย่างมุ่งมั่น
2. ให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะและการกำจัดขยะในแต่ละประเภทที่ถูกต้องแก่ประชาชนในทุกระดับ ทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งเป็นการสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้น
3. สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดการขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือนและชุมชนอย่างถูกต้อง

บรรณานุกรม

กรมควบคุมมลพิษ โดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 13 ชลบุรี. (2559). รายงานผลการตรวจราชการแบบบูรณาการ เพื่อขับเคลื่อนประเด็นนโยบายสำคัญการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม ตามแผนการตรวจราชการแบบบูรณาการ ของผู้ตรวจราชการ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559.

- ควรคำนึง สีหาวงษ์. (2554). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะของแม่บ้าน ในตำบลบึงพระ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จำลอง โพธิ์บุญ. (2551). องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการขยะที่ตึกรณศึกษาเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี จังหวัดภูเก็ต. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*, 4(1), 27-65.
- ชัยวิชิต พลหลา. (2559). แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2549). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). ภาษา: thai. พิมพ์ลักษณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พริยุดม วรรณพฤกษ์. (2554). การปรับปรุงนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พัชร สีนเจริญ. (2562). การจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ยุพดี เสตพรณ. (2544). *ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ การพิมพ์.
- ยุวัฒน์ วุฒิมณี. (2541). “การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน”. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 36(4), 32-34.
- สุธิลา ตูลยะเสถียร, โกศล วงศ์สวรรค์ และสถิต วงศ์สวรรค์. (2544). *มลพิษสิ่งแวดล้อม (ปัญหาสังคมไทย)*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- สุพรรณษา พาหาสิงห์ และสัมพันธ์ พลภักดี. (2561). การบริหารจัดการด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยและ สิ่งปฏิกูล ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสาร EAU HERITAGE*, 8(1), 132-142.
- สุวรรณ สุภากรเดช. (2546). กระบวนการดำเนินงานของธนาคารขยะของชุมชนไทยสามัคคี อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาศิลปศาสตร์ (ประชากรศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต. (2528). *เทคโนโลยีทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ภิกคิ์ กัลยาณมิตร และวชิรวัชร งามละม่อม. (2561).). แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารวิชาการแพรวาภาพสนธิ์ มหาวิทยาลัยภาพสนธิ์*, 5, 172-193.
- Holloway V. William, (1959). *State and Local Government in the United States*. McGraw-Hill.
- Wit A Daniel, (1967). *Comparative Survey of Local Govt and Administration*. Bangkok: Kurusapha Press.

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตาม
หลักสาราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ลพบุรีเขต 1*

GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF THE CONFLICTS MANAGEMENT ATTRIBUTES
ACCORDING TO SARANIYADHAMMA OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER T
HE OFFICE OF LOPBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

ศิริวรรณ พิมาลัย

Siriwan Pimalai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Siriwan.icezy@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง 2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 และ 3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสาราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการแจกแบบสอบถาม จำนวน 310 คน สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และดัชนีค่าความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 มีโดยการศึกษาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น PNImodified อยู่ระหว่าง 0.42 - 0.49 โดยภาพรวม PNImodified = 0.46 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีค่าสำคัญลำดับที่ 1 คือ ด้านบุคลิกภาพ ลำดับที่ 2 คือ ด้านการบริหารจัดการ ลำดับที่ 3 คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านความสามารถ ตามลำดับ

2. วิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. เมตตากายกรรม มี 8 วิธี 2. เมตตาวจีกรรม มี 3 วิธี 3. เมตตามโนกรรม มี 9 วิธี 4. สาราณโภคี มี 12 วิธี 5. สีสสามัญญตา มี 3 วิธี 6. ทิฏฐิสามัญญตา มี 6 วิธี และ

3. แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 แบ่งออกได้ 3 ส่วน ดังนี้ 1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ได้แก่ บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (ด้านการบริหารจัดการ) มีบุคลิกภาพที่ดี (ด้านบุคลิกภาพ) ยึดถือในคุณธรรม (ด้านคุณธรรมจริยธรรม) และเป็นผู้นำด้วยความสามารถ (ด้านความสามารถ) 2. ตามหลักสาราณียธรรม 6 และ 3. ขั้นตอนการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหาร

*-Received April 10, 2023; Revised April 20, 2023; Accepted April 30, 2023

ความขัดแย้ง ได้แก่ 1.การเอาชนะ (Competition=C) มีแนวทางในการพัฒนาตามหลักสาราณียธรรม 6 11 แนวทาง 2. ร่วมมือ(Collaboration=C) มีแนวทางในการพัฒนาตามหลักสาราณียธรรม 6 11 แนวทาง 3. ประนีประนอม(Compromise=C) มีแนวทางในการพัฒนาตามหลักสาราณียธรรม 6 8 แนวทาง 4. หลีกเลียง(Avoidance=A) มีแนวทางในการพัฒนาตามหลักสาราณียธรรม 6 9 แนวทาง 5.ยอมให้ (Accommodation=A) มีแนวทางในการพัฒนาตามหลักสาราณียธรรม 6 8 แนวทาง

คำสำคัญ: คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา; การบริหารความขัดแย้ง; หลักสาราณียธรรม 6.

ABSTRACT

The objectives of this research are: 1) to study the state of conflict management attributes of school administrators, 2) to study the methods for development of conflict management attributes according to Saraniyadhamma for school administrators, and 3) to propose the guidelines for development of conflict management attributes according to Saraniyadhamma for school administrators under the Office of Lopburi Primary Educational Service Area 1. The quantitative data were collected by questionnaires from 310 samples and analyzed by percentage, mean and standard deviation. The qualitative data were collected by in-depth interviews with 5 key-informants and then analyzed by content analysis.

The study results indicated that:

1. The state of conflict management attributes of school administrators under the Office of Lopburi Primary Educational Service Area 1 has PNImodified at 0.42 - 0.49 and the overall PNImodified = 0.46. The most desirable attribute is on Personality, followed by Management, and Morality, Ethics and Capability respectively.

2. The methods for development of conflict management attributes according to Saraniyadhamma for school administrators are as follows: 1) Mettakayakamma has 8 methods, 2) Mettavacikamma has 3 methods, 3) Mettamanokamma has 9 methods, 4) Sadharanabhogi has 2 methods, 5) Silasamannata has 3 methods, and 6) Ditthisamannata has 6 methods.

3. The guidelines for development of conflict management attributes according to Saraniyadhamma for school administrators can be divided into 3 parts. 1) The conflict management attributes of school administrators are to manage effectively, to have good personality, to have morality and virtues, and to have capability. 2) The conflict management attributes of school administrators are based on the principles of Saraniyadhamma. 3) The steps in development of conflict management attributes according to Saraniyadhamma for school administrators are as follows: (1) Competition in 11 methods, (2) Collaboration in 11 methods, (3) Compromise in 8 methods, (4) Avoidance in 9 methods, and (5) Accommodation in 8 methods.

Keywords; The Characteristics of Administrators; Conflict Management of Administrators; Saraniyadhamma 6.

บทนำ

ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตไม่ว่าจะเป็นชีวิตในวัยเรียน ชีวิตวัยทำงานชีวิตครอบครัว ชีวิตภายในสังคม และเป็นเรื่องยากที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากความขัดแย้ง การขัดแย้งในองค์กรเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในบางกรณีบางโอกาส ความขัดแย้งก็มีความจำเป็นเพราะความขัดแย้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร หากองค์กรใดไม่มีการเปลี่ยนแปลงองค์กรนั้นจะไม่มีความสำเร็จก้าวหน้า (สมคิด บางโม : 2550 : 276) ความขัดแย้งมิได้เลวไปเสียทั้งหมดหรือดีไปเสียทั้งหมด ความขัดแย้งที่มีประโยชน์และไม่มีประโยชน์หน้าที่จำเป็นอย่างหนึ่งของผู้บริหารก็คือจะต้องพร้อมที่จะเผชิญกับความขัดแย้งและบริหารความขัดแย้งเพื่อความสำเร็จสรรค์ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ : 2540 : หน้า 77)

ในโรงเรียนครูและบุคลากรนั้นมีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้านทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ พฤติกรรมความต้องการตลอดจนความรู้สึคนึกคิดเมื่อต้องการมาอยู่ร่วมกันหรือทำงานร่วมกันเป็นเวลานาน ๗ ธรรมชาติในด้านความแตกต่างก็เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นระหว่างกันทั้งในด้านสร้างสรรค์และในด้านเสื่อมจะมีมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับกลุ่มหรือบุคคลนั้นถ้าโรงเรียนใดมีความขัดแย้งกันสูงก็จะส่งผลให้เกิดการแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันในทางที่ไม่ถูกไม่ควรมีความหวาดระแวงสงสัยซึ่งกันและกันแบ่งพรรคแบ่งพวกและชอบกล่าวร้ายป้ายสีกันทำให้การดำเนินการโดยส่วนรวมด้อยประสิทธิภาพแต่ในทางตรงกันข้ามสามารถทำงานร่วมกันโดยไม่มีข้อขัดแย้งย่อมจะเป็นผลดีแก่องค์กรเพราะจะทำให้งานราบรื่นสมาชิกทุกคนมีความสุขทุกคนมีกำลังใจที่จะมาทำงานซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกหน่วยงานมุ่งหวังแต่สภาพของโรงเรียนต่าง ๆ ในปัจจุบันความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และยังมีอยู่ไม่มากนักน้อยเช่นกลุ่มผู้บริหารมีความขัดแย้งกับครูกลุ่มผู้บริหารขัดแย้งกับนักเรียนกลุ่มครูมีการแบ่งพรรคแบ่งพวกทั้งในสถานศึกษาใหญ่ๆ จนถึงขนาดเล็กความขัดแย้งเหล่านี้หากเกิดขึ้นในสถานศึกษาย่อมทำให้ประสิทธิภาพของงานลดลงได้ (วิเชียร วิชยอุดม : 2550 : 122) เพื่อให้มีการแก้ปัญหาของความขัดแย้งของครูในการปฏิบัติงาน ต้องอาศัยคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปประยุกต์ใช้ก็จะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยเห็นว่าการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 ควรนำหลักสาราณียธรรม 6 ที่ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติของผู้ที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ธรรมที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เคารพกัน ช่วยเหลือกัน และสามัคคีพร้อมเพรียงกัน ตั้งแต่ขนาดเล็ก เช่น ครอบครัวไปจนถึงระดับประเทศ คือ เมตตาภายกรรม เมตตาวิจิตรกรรม เมตตาโมกขกรรม สาธารณโภคิตา สีสามัญญดา ภิภูสิสามัญญดา มาประยุกต์ใช้บริหารความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างสันติสุขโดยใช้หลัก สาราณียธรรม 6 เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี ในปัจจุบันยังสามารถนำหลักสาราณียธรรม 6 มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนามนุษย์และสังคมให้เจริญยิ่งขึ้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 มีทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็ก ขณะที่บางโรงเรียนมีครูผู้สอนไม่เพียงพอต่อความต้องการและมีภาระงานที่หนักทั้งงานสอนและภารกิจการสนับสนุนชุมชนและสังคมทำให้เกิดข้อขัดแย้งในการแบ่งงานและรับผิดชอบงานซึ่งบางครั้งครูบางท่านก็ได้อานที่มากจนเกินไปและบางคนกลับไม่ได้ทำงานอะไรเลย ทำให้เกิดความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน อีกทั้งปัญหาความขัดแย้งอันเกิดจากความไม่พอใจที่เกิดจากจากพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนการศึกษาของที่ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูในการบริหารความขัดแย้ง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารความขัดแย้งให้ปฏิบัติงานอย่างมี

ประสิทธิภาพ และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิผลเพื่อความเจริญก้าวหน้าในการบริหารองค์กร และความสุขของบุคลากรในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 จำนวน 144 โรงเรียน 1,365 คน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นประชากร จำนวน 124 คน และจำนวนครูที่เป็นประชากร จำนวน 1,239 คน ใช้ข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 (กลุ่มสารสนเทศ สนผ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 : 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำนวน 310 คน แบ่งเป็นผู้บริหาร ร้อยละ 30 ครู ร้อยละ 70 จะได้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร 93 คน ครู 217 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane : 1976 : 886-887) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับให้มีความคลาดเคลื่อนได้ 0.05

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยกำหนดคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเกณฑ์ดังนี้

1.3.1 เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งได้รับรางวัลผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น

1.3.2 มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้ง

1.3.3 เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งในองค์กร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interviewing) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม ดังนี้

แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารและครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ 1 เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ที่ผู้วิจัยสร้างเอง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ลักษณะขอแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิดในการแสดงความคิดเห็น

2.3 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านความสามารถ

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพ

3.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ

การดำเนินการสร้างแบบสอบถามเชิงปริมาณ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1” ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1” เพื่อรวบรวมเนื้อหาสาระจากการศึกษาค้นคว้าที่ได้มาดังกล่าวมา กำหนดเป็นกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามแล้วร่างแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ “การศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1” โดยแบบสอบถาม เป็นคำถามประเภทคำถามปิด (Close-ended Question) และประเภทคำถามเปิด (Open - ended Question) ประกอบกันซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลง เครื่องมือจากแบบสอบถามที่ได้เคยผ่านการตรวจสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในส่วนของ แบบสอบถามดำเนินการดังนี้

2.1. นำแบบสอบถามเกี่ยวกับ “การศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1” ที่ได้ดังกล่าวไปให้อาจารย์ที่ปริญญานิพนธ์ตรวจสอบ แนะนำเพิ่มเติม ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา และตัดข้อความที่สื่อความหมายที่ไม่ชัดเจนออกไปเพื่อให้ได้ข้อความที่สื่อความหมายชัดเจน เข้าใจง่าย ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยยิ่งขึ้น

2.2. การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามเรื่อง “การศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1” ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ทั้งนี้เพื่อพิจารณาตรวจสอบเนื้อหา ความชัดเจนของแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อทำการแก้ไขให้ดีขึ้นการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence : IOC) โดยออกแบบสำรวจให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อในเครื่องมือวัดการคำนวณค่า IOC

2.3. หลังจากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเรื่อง “การศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1” ตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งหาคุณภาพ เครื่องมือ ผู้วิจัยจึงคัดเลือกข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์การพิจารณา และเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมและมีความเที่ยงตรงทางเนื้อหาที่ใช้ได้ คือ มีค่าดัชนี IOC รายข้อต้องมีค่ามากกว่า 0.50 โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนี IOC 0.60-1.00

2.4 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับ “การศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1” ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alfa Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความ สอดคล้องรายข้อและสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96

2.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามการศึกษาเรื่อง “การศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1” ที่ได้ทดลองใช้และปรึกษาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้ได้แบบสอบถาม ที่ สมบูรณ์พร้อมนำไปใช้กับประชากรศึกษา

3. แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต1 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

3.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) ผู้วิจัยสร้างเองจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต1 เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 โดยนำเสนอกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้องของภาษา และความสอดคล้องของข้อคำถามกับกรอบการสร้างแบบสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบสอบถาม(Questionnaire) ระยะที่ 1 สำหรับผู้บริหารและครูในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1

และสัมภาษณ์ (Interviewing) ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลัก สาราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 ทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) และเชิงปริมาณ (Quantitative Data)

4.2 ผู้วิจัยศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) มีการสัมภาษณ์ (Interviewing) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อเก็บข้อมูลตามความเป็นจริงให้ถูกต้องมากที่สุด และมีการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) ระยะที่ 2 สำหรับผู้บริหารในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 เพื่อเก็บข้อมูลข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสาราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1

4.3 ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสาราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 ที่ได้จากการแจกแบบสอบถาม มาปรึกษาประธานกรรมและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ให้มีความถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ตามหลักสาราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 ฉบับสมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม มาวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ใหม่ การวิเคราะห์ผลการศึกษานี้จะใช้แบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎี ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ได้แก่ การนำผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา่ ตามกรอบแนวคิดของ (สุภางค์ จันทวนิช : 2557 : 138)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis)

5.2.1 สำหรับผู้บริหารและครูในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ได้จากการนำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 โดยในการศึกษาสภาพปัจจุบันผู้วิจัยได้นำวิธีการศึกษาความต้องการจำเป็น โดยมีกระบวนการการศึกษา สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เพื่อมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ซึ่งมีค่ามากแสดงว่ามีความต้องการจำเป็นมาก ตามสภาพปัจจุบัน หมายถึง สภาพที่ผู้บริหารปฏิบัติปัจจุบัน ซึ่งมีวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนในแบบสอบถาม ดังนี้

5 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติปัจจุบันในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติปัจจุบันในระดับมาก

3 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติปัจจุบันในระดับปานกลาง

2 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติปัจจุบันในระดับน้อย

1 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติปัจจุบันในระดับน้อยที่สุด

สำหรับผู้บริหารและครูในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 ได้จากการนำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 ตามสภาพที่คาดหวัง หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ให้ผู้บริหารปฏิบัติในอนาคต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนในแบบสอบถาม ดังนี้

5 หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ในระดับมาก

3 หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อย

1 หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อยที่สุด

5.2.2 เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย น้ำหนักคำตอบ ที่ได้จากการแจกแบบสอบถามผู้บริหารและครูในโรงเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยใช้แนวความคิดของเบสท์ (Best W. John) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายความว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายความว่า อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายความว่า อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.2.3 การวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) โดยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุง เป็นสูตรที่ปรับปรุงจากสูตร PNI ดั้งเดิม โดย นางลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช เป็นวิธีการที่หาค่าผลต่างของ (I – D) แล้วหารด้วยค่า D เพื่อควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยที่ไม่มีช่วงกว้างมากเกินไป และให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบ เมื่อใช้ระดับของสภาพที่เป็นอยู่เป็นฐานในการคำนวณค่าอัตราการพัฒนาเข้าสู่สภาพที่คาดหวังของกลุ่ม

$$PNI_{\text{modified}} = (I - D) / D$$

I คือ ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึง

ประสงค์

D คือ ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน

โดยมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าความต้องการจำเป็นด้วยค่า PNI_{modified} ดังนี้

ข้อที่มีค่า PNI_{modified} มาก แสดงว่ามีความต้องการจำเป็นมาก

ข้อที่มีค่า PNI_{modified} น้อย แสดงว่ามีค่าความต้องการจำเป็นน้อย

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันคุณลักษณะของ ผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันคุณลักษณะของ ผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยภาพรวม

คุณลักษณะของผู้บริหาร สถานศึกษาด้านการบริหาร ความขัดแย้ง	ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึง ประสงค์ (I)			ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (D)			PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล		
1 ด้านการบริหารจัดการ	4.41	0.52	มาก	2.99	0.78	ปานกลาง	0.47	2
2 ด้านบุคลิกภาพ	4.47	0.58	มาก	2.99	0.99	ปานกลาง	0.49	1
3 ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.51	0.54	มากที่สุด	3.11	0.95	ปานกลาง	0.45	3
4 ด้านความสามารถ	4.49	0.54	มาก	3.16	0.91	ปานกลาง	0.42	4
โดยภาพรวม	4.47	0.52	มาก	3.06	0.87	ปานกลาง	0.46	

จากตารางที่ 1 พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1

ตามสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.06$, S.D = 0.87) และเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่ผู้บริหารปฏิบัติในสภาพปัจจุบัน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถ ($\bar{X}=3.16$, S.D = 0.91) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X}=3.11$, S.D = 0.95) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}=2.99$, S.D = 0.78) และด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X}=2.99$, S.D = 0.99) ตามลำดับ

ตามสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D = 0.52) และเมื่อพิจารณารายด้าน สภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารในอนาคต เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X}=4.51$, S.D = 0.54) ด้านความสามารถ ($\bar{X}=4.49$, S.D = 0.54) ด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X}=4.47$, S.D = 0.58) และด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}=4.41$, S.D = 0.52) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นในการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยภาพรวม พบว่า มีความต้องการจำเป็น PNI_{modified} อยู่ระหว่าง 0.42 - 0.49 โดยภาพรวม PNI_{modified} = 0.46 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีค่าสำคัญลำดับที่ 1 คือ ด้านบุคลิกภาพ (0.49) ลำดับที่ 2 คือ ด้านการบริหารจัดการ (0.47) ลำดับที่ 3 คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม (0.45) และด้านความสามารถ (0.42) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1

2.1 เมตตาทายกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ดังนี้

1. มีความโปร่งใสในการบริหาร
2. มีทักษะและความคิดเชิงสร้างสรรค์
3. มีความอดทนกับการปฏิบัติตามขั้นตอนคำสั่งโดยละเอียด

4. สามารถรับรู้ข้อมูล การสื่อสาร การเข้าใจคุณค่าข้อมูลและการมองภาพที่แตกต่าง
5. สามารถสื่อสาร การสร้างความไว้วางใจ การเข้าหาผู้อื่น
6. แต่งกายสุภาพเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในโรงเรียนและสังคม
7. ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี มีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเอง
8. มีการวางแผน กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษา

2.2 เมตตาวจีกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความ
ขัดแย้ง ดังนี้

1. มีความสามารถหว่านล้อมให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับความคิดของตนเอง
2. วาจาสุภาพ เรียบ ร้อย และสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ตลอดเวลา
3. สามารถเจรจาต่อรองเพื่อให้ได้ทรัพยากรทางการบริหาร

2.3 เมตตามโนกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความ
ขัดแย้ง ดังนี้

1. ต้องกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการปฏิบัติงาน
2. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อบริหารหรือแก้ปัญหาการบริหาร
3. มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล
4. สามารถนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย
5. สามารถแก้ปัญหาหรือลดความขัดแย้งจากการปฏิบัติงานของบุคลากร
6. สามารถรับรู้ข่าวสารและเทคโนโลยีอย่างเท่าทัน
7. สามารถกระตุ้นจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามในสิ่งที่ท่านต้องการได้
8. การบริหารจัดการการทำงานที่เข้าใจมุมมองที่มีต่อการปรับตัวเข้าหาโลกภายนอกและ

ทัศนคติที่ต่างกัน

9. มีการมอบหมายงานด้วยบุคลิกภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส

2.4 สาธารณโภคี มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความ
ขัดแย้ง ดังนี้

1. บรรณาติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา วางตนเป็นแบบอย่างที่ดีและให้ความเสมอภาคแก่
ผู้ใต้บังคับบัญชา

2. สามารถสร้างบรรยากาศในที่ทำงานการตัดสินใจ
3. ให้คำแนะนำ และส่งแนวทางปฏิบัติงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
4. ใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาครูและบุคลากร
5. เป็นผู้นำในการวางแผนและดำเนินการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาเศรษฐกิจภูมิปัญญา

ท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรม

6. ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในทางวิชาการหรือวิชาชีพแก่ชุมชน
7. อุทิศเพื่อประโยชน์สังคม และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อ
ผู้ใต้บังคับบัญชาและสังคม

8. สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ

9. สามารถจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้
10. สนับสนุนให้ครูเพิ่มพูนความรู้ และเพิ่มประสบการณ์ ให้ทันต่อความก้าวหน้าของโลก

11. สนับสนุนให้ครูศึกษาหาความรู้ใหม่เพื่อนำ ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน
 12. ส่งเสริมให้ครูนำความรู้ และประสบการณ์บริการวิชาการแก่ชุมชน
- 2.5 สีสสามัญญตา มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความ

ขัดแย้ง ดังนี้

1. รักษาชื่อเสียงและปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบซื่อสัตย์

สุจริต

2. ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และแบบแผนของทางราชการ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ
3. บริหารงานโดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นและ

ข้อเสนอแนะของผู้ร่วมผู้ใต้บังคับบัญชา

- 2.6 ทิฐีสสามัญญตา มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความ

ขัดแย้ง ดังนี้

1. วางแผนและตัดสินใจร่วมกันกับคณะครูและคณะกรรมการบริหารโรงเรียน
2. มีการประสานความร่วมมือให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมกันพัฒนาองค์กร
3. ประสานความร่วมมือคณะครูและคณะกรรมการบริหารโรงเรียน
4. สามารถประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ
5. สามารถให้คำปรึกษาและสร้างความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการ

สอน

6. สามารถประสานความร่วมมือในการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครองชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลัก
- สาราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1

ขั้นตอนการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 มีขั้นตอนกระบวนการการบริหารความขัดแย้ง ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 5 ขั้นตอน โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1.เอาชนะ 2. ร่วมมือ 3.ประนีประนอม 4.หลีกเลี่ยง 5.ยอมให้

1. เอาชนะ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการแสวงหาหนทางในการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ ใช้วิธีการที่หลากหลายตามอำนาจหน้าที่ของตนในการแก้ไขปัญหา ชี้แจงให้ผู้อื่นเห็นว่าวิธีการแก้ไขปัญหาของตนเองถูกต้อง พยายามแสดงความคิดเห็นของตนเองกับปัญหาที่เกิดขึ้น ใช้วิธีการต่างๆ แก้ไขปัญหาให้คนอื่นยอมรับความคิดเห็น และได้แย้งความคิดเห็นของผู้อื่น หากไม่เห็นด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการกับหลักสาราณียธรรม 6 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เมตตาทายกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. มีการวางแผน กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษา
2. ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี มีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเอง

เมตตาวัจกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. สามารถเจรจาต่อรองเพื่อให้ได้ทรัพยากรทางการบริหาร

เมตตามโนกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. กระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการปฏิบัติงาน
2. สามารถรับรู้ข่าวสารและเทคโนโลยีอย่างเท่าทัน
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อบริหารหรือแก้ปัญหาการบริหาร
4. มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล

สาธารณโภคิ มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. เป็นผู้นำในการวางแผนและดำเนินการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาเศรษฐกิจภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรม

สีสสามัญญตา มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. ไม่ควรอ้างอำนาจบาตรใหญ่ของตน

ทิกฐีสสามัญญตา มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. วางแผนและตัดสินใจร่วมกันกับคณะครูและคณะกรรมการบริหารโรงเรียน
2. สามารถประสานความร่วมมือในการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครองชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

2. ร่วมมือ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการรับฟังความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลายและเปิดเผย แก้ไขปัญหาโดยใช้ความร่วมมือและความช่วยเหลือจากผู้ร่วมงาน อยู่เสมอ เปิดโอกาสให้คู่กรณีหาทางออกร่วมกัน พยายามประสานแนวความคิดและความเห็นต่างของผู้อื่นและของตนเข้าด้วยกัน ให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ประสานงานกับผู้อื่นในการแก้ไขปัญหาจนเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย และชี้แจงปัญหาที่มีอยู่กับผู้อื่นเพื่อที่จะได้ร่วมมือช่วยเหลือกันในการแก้ไขปัญหาไม่เก็บปัญหาไว้คนเดียว ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการกับหลักสาราณียธรรม 6 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เมตตากายกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. แต่งกายสุภาพเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในโรงเรียนและสังคม
2. มีความโปร่งใสในการบริหาร

เมตตาวจีกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. พูดแนะนำในสิ่งที่มีประโยชน์แก่กัน
2. คุยกุยกกันด้วยความปรารถนาดี

เมตตามโนกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. สามารถกระตุ้นจิตใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามในสิ่งที่ท่านต้องการได้

สาธารณโภคิ มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. สนับสนุนให้ครูเพิ่มพูนความรู้ และเพิ่มประสบการณ์ ให้ทันต่อความก้าวหน้าของโลก

2. สนับสนุนให้ครูศึกษาหาความรู้ใหม่เพื่อนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

3. ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในทางวิชาการหรือวิชาชีพแก่ชุมชน

สัสตัมมัญญา มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ

ทักขิสาณมัญญา มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. มีการประสานความร่วมมือให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนกันพัฒนาองค์กร

2. ประสานความร่วมมือคณะครูและคณะกรรมการบริหารโรงเรียนด้านบุคลิกภาพ

3. ประนีประนอม หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการพยายามทำให้คู่กรณีเข้าใจอีกฝ่ายหนึ่งลดอัตราของตนเองลงมาบ้าง ขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่เป็นที่เคารพของทั้ง 2 ฝ่ายมาช่วยไกล่เกลี่ย ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง พยายามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนกับความคิดเห็นของผู้อื่นเมื่อมีความขัดแย้ง จูงใจให้คู่กรณียอมถอยออกมาคนละครั้ง ใช้วิธีการยอมแพ้ในบางประเด็น เพื่อที่จะให้เกิดประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความนุ่มนวล ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการกับหลักสาราณียธรรม 6 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เมตตาทายกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. แสดงกิริยาอาการที่สุภาพ เคารพซึ่งกันและกัน

2. ให้อภัยผู้อื่น

เมตตาวจกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนกับความคิดเห็นของผู้อื่น

เมตตามโนกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. สามารถแก้ปัญหาหรือลดความขัดแย้งจากการปฏิบัติงานของบุคลากร

สาธารณโภคิ มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในที่ทำงาน

2. สามารถจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

สัสตัมมัญญา มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. บริหารงานโดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ร่วมผู้ใต้บังคับบัญชา

ทักขิสาณมัญญา มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. สามารถให้คำปรึกษาและสร้างความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน

4. หลีกเลียง หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการไม่กระทำการใดๆ ที่จะทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งคลี่คลายลง หลีกเลียงการแสดงความคิดเห็นต่อการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ปล่อยผ่านปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นไ้เป็นเวลานานาน เพื่อให้ปัญหาที่เกิดขึ้นคลี่คลายไปเอง ให้ผู้อื่นแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้นแทน หลีกเลียงปัญหาที่ความขัดแย้งเกิดขึ้นเพราะอาจทำให้เกิดความขัดแย้งร่วมด้วย หลีกเลียงในการเข้าพูดคุยถึงปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับคู่กรณี และพยายามหลีกเลียงปัญหาคความขัดแย้งที่กำลังเกิดขึ้นเพราะจะทำให้ตนเองรู้สึกตึงเครียด ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการกับหลักสาราณียธรรม 6 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เมตตาทายกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. มีความอดทนกับการปฏิบัติตามขั้นตอนคำสั่งโดยละเอียด
2. มีทักษะและความคิดเชิงสร้างสรรค์

เมตตาวจิกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. มีวาจาสุภาพ เรียบร้อย และสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ตลอดเวลา

เมตตาเมทกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. มีการมอบหมายงานด้วยบุคลิกภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส

สาราณโภคิ มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครุณาความรู้ และประสบการณ์บริการวิชาการแก่ชุมชน
2. สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญ

3. อุทิศเพื่อประโยชน์สังคม และประพฤตินเป็นแบบอย่างที่ดี และเอื้อเพื่อแผ้วแผ่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและสังคม

สัสสามัญญตา มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และแบบแผนของทางราชการ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ

ทัญญูสามัญญตา มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม 6 ดังนี้

1. สามารถจัดปัญหาด้วยการมากระทำใดๆ ที่จะทำให้เกิดความขัดแย้ง

5. ยอมให้ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการเจรจาต่อรองกัน พยายามที่จะนึกถึงความประสงค์หรือความพอใจของผู้อื่น ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาคที่ไม่ทำร้ายจิตใจหรือทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกไม่ดี ยอมเสียสละในบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้เกิดปัญหาต่อการปฏิบัติงานน้อยที่สุด พยายามรักษาน้ำใจเพื่อร่วมงานเพื่อรักษาสัมพันธภาพในการทำงานร่วมกัน ยอมเสียสละความต้องการของตนเองและสนองความต้องการของผู้อื่นเสมอ ยอมรับความคิดเห็นส่วนมากเสมอแม้ว่าท่านจะต้องเสียประโยชน์ไปบ้างก็ตาม และปล่อยให้ผู้อื่นมีอิทธิพลเหนือตนเองและยอมทำตามที่ผู้อื่นต้องการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการกับหลักสาราณียธรรม 6 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เมตตาทายกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสราณียธรรม 6 ดังนี้

1. สามารถสื่อสาร การสร้างความไว้วางใจ การเข้าหาผู้อื่น
2. สามารถรับรู้ข้อมูล การสื่อสาร การเข้าใจคุณค่าข้อมูลและการมองภาพที่แตกต่าง

เมตตาวัจกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสราณียธรรม 6 ดังนี้

1. มีความสามารถหวานล่อม ไม่พูดทำร้ายจิตใจ

เมตตาเมโนกรรม มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสราณียธรรม 6 ดังนี้

1. การบริหารจัดการการทำงานที่เข้าใจมุมมองที่มีต่อการปรับตัวเข้าหาโลกภายนอกและทัศนคติที่ต่างกัน

สาธารณโภคิ มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสราณียธรรม 6 ดังนี้

1. ประรณนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา วางตนเป็นแบบอย่างที่ดีและให้ความเสมอภาคแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ให้คำแนะนำ และส่งแนวทางปฏิบัติงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

สึลสามัญญตา มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสราณียธรรม 6 ดังนี้

1. รักษาชื่อเสียงและปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบซื่อสัตย์สุจริต

ทิกฐิสามัญญตา มีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสราณียธรรม 6 ดังนี้

1. สามารถประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 มีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง 0.42 - 0.49 โดยภาพรวม $PNI_{modified} = 0.46$ ด้านที่มีความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีค่าสำคัญลำดับที่ 1 คือ ด้านบุคลิกภาพ ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 ให้ความสำคัญทักษะในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อการปฏิบัติงาน การใช้วาจาสุภาพ เรียบร้อย และสามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง การวางตัวเป็นกลาง โดยยึดหลักการบริหารความเสมอภาค การแต่งกายสุภาพเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในโรงเรียนและสังคม ปฏิบัติงานด้วยบุคลิกภาพยิ้มแย้มแจ่มใส ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิระวุฒิ อุดมทรัพย์ (2565) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ: พหุกรณีศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประเด็นความขัดแย้งและการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาของผู้บริหารที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ: พหุ

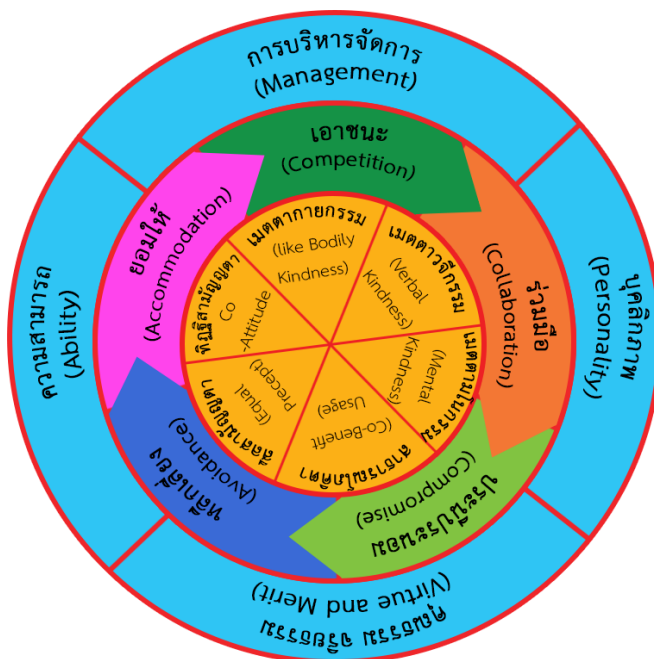

กรณีศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า 1. ประเด็นความขัดแย้งในสถานศึกษาของผู้บริหารที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ: พหุกรณีศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1. ความขัดแย้งภายในสถานศึกษา 2. ความขัดแย้งภายนอกสถานศึกษา 2. การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ: พหุกรณีศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1. แสดงตัวอย่าง 2. เรียกพบรายบุคคลหรือรายกลุ่ม 3. การประชุมและประกาศ 4. การกระจายอำนาจ 5. ใช้ผู้ประสานงาน 6. ปรับโครงสร้าง 7. ตั้งคณะกรรมการ 8. เสริมความสัมพันธ์องค์กร 9. การหาแนวทางร่วมมือ 10. การหลีกเลี่ยง 11. ใช้อำนาจบังคับ

2. วิธีการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสารานุกรม 6 แบ่งออกได้ 3 ส่วน ดังนี้ 1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ได้แก่ บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (ด้านการบริหารจัดการ) มีบุคลิกภาพที่ดี (ด้านบุคลิกภาพ) ยึดถือในคุณธรรม (ด้านคุณธรรมจริยธรรม) และเป็นผู้นำด้วยความสามารถ (ด้านความสามารถ) 2. ตามหลักสารานุกรม 6 และ 3) ขั้นตอนการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง ได้แก่ เมตตาทายกรรม มีแนวทางในการพัฒนา 8 แนวทาง เมตตาจริกรรม มีแนวทางในการพัฒนา 3 แนวทาง เมตตาโมกรรม มีแนวทางในการพัฒนา 9 แนวทาง สาธารณโภคี มีแนวทางในการพัฒนา 12 แนวทาง และ สีสสามัญญตา มีแนวทางในการพัฒนา 6 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ เบิกประโคน (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารความขัดแย้งในโรงเรียน กลุ่มบางละมุง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารความขัดแย้ง ผู้บริหารควรจัดการความขัดแย้งด้วยความเด็ดขาดโดยอยู่บนพื้นฐานของเหตุและผล พร้อมสร้างแนวทางการทำงานร่วมกัน พยายามที่จะทำให้ผู้ร่วมงานยอมรับการกระทำตามเงื่อนไขข้อตกลงของส่วนรวม พยายามหลีกเลี่ยงการแสดงความเห็นที่นำไปสู่ความขัดแย้งและจะต้องพยายามเสนอเรื่องราวที่ไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อผู้ร่วมงานคนใดคนหนึ่ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพล จันทรเกิด (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 มีดังนี้ 2.1 ด้านความขัดแย้งภายในตัวบุคคล ได้แก่ จัดให้มีกิจกรรมที่ทำด้วยกันบ่อย ๆ เน้นการทำงานเป็นทีมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในหมู่คณะ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นที่ปรึกษาที่ดี สามารถปรึกษาพูดคุยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตัวเอง 2.2 การความขัดแย้งระหว่างบุคคล ได้แก่ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ครู และบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน และให้รางวัลกับครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ร่วมดำเนินการตามเป้าหมายของโรงเรียนจนสำเร็จ และเปิดช่องทางในการแสดงความคิดเห็นในหลากหลายช่องทางเพื่อลดการเผชิญหน้ากัน 2.3 ด้านความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้ซักถามข้อข้องใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้น ๆ โดยให้ความเสมอภาคกับทุกฝ่าย และจัดทำข้อมูลที่จะสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจตรงกัน

องค์ความรู้วิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้าน การบริหารความขัดแย้งตามหลักสราณีธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 (3C2A)

เอาชนะ (Competition=C)

ร่วมมือ (Collaboration=C)

ประนีประนอม (Compromise=C)

หลีกเลี่ยง (Avoidance=A)

ยอมให้ (Accommodation=A)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1. จากการศึกษาวิจัย พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และคุณลักษณะ ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้ง สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีผลสำคัญลำดับที่ 1 คือ ด้าน บุคลิกภาพ ดังนั้นผู้บริหารควรดำเนินการดังนี้

- 1.1 ผู้บริหารควรวางตัวเป็นกลาง โดยยึดหลักการบริหารความเสมอภาค
- 1.2 ผู้บริหารควรมีทักษะในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อการปฏิบัติงาน
- 1.3 ผู้บริหารควรใช้วาจาสุภาพ เรียบร้อย และสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้

ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสราณียธรรม 6 ในเขตพื้นที่อื่น ๆ ด้วยเพื่อจะได้เปรียบเทียบความแตกต่างหรือความสอดคล้อง เพราะอาจเกิดจากความแตกต่างของบริบท
2. ควรทำการศึกษาวิจัยต่อไปโดยติดตามผลของแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารความขัดแย้งตามหลักสราณียธรรม 6 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 เพื่อนำเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

บรรณานุกรม

- กลุ่มสารสนเทศ สนผ. (2565). สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1. สืบค้น 1 สิงหาคม 2565, จาก http://data.bopp-obec.info/emis/index_area.php?Area_CODE=101701
- ณัฐพล จันทร์เกิด (2560) แนวทางการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พิระวุฒิ อุดมทรัพย์. (2565). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ: พหุกรณีศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- วิเชียร วิทย์อุดม. (2550). การพัฒนาองค์การ. กรุงเทพฯ : ธนัชการพิมพ์.
- สมคิด บางโม. (2550). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2540). ความขัดแย้งการบริหารเพื่อสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์ลิฟเพรส.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2557). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชาติ เบิกประโคน. (2561). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารความขัดแย้งในโรงเรียน กลุ่มบางละมุง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Yamane, Taro. (1976). *Statistics: An introductory analysis (2nd ed.)*. New York: Harper and Row.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ
ประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร*

FACTORS AFFECTING POLITICAL PARTICIPATION IN ELECTING MEMBERS OF
THE HOUSE OF REPRESENTATIVES OF PEOPLE IN DUSIT DISTRICT BANGKOK

บารมีบุญ แสงจันทร์, ชานนท์ คันธฤทธิ และ อนันต์ มณีรัตน์

Barameeboon Sangchan, Chanon Kantarit and Anan Maneerat

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Email: Barameeboon.sa@ssru.ac.th, chanonk@siamtechno.ac.th and

ananm@siamtechno.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยคือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 397 ท่าน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย One Way Anova (F-test) ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้สมัครหาเสียง ด้านการเป็นผู้สื่อข่าวสารทางการเมือง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ด้านการติดต่อกับทางราชการ และด้านการเป็นผู้ประท้วง ตามลำดับ และผลการเปรียบเทียบของระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การเมือง; การเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

* Received August 27, 2023; Revised March 11, 2024; Accepted March 26, 2024

ABSTRACT

This research article is part of a research on factors affecting political participation in the selection of members of the House of Representatives of the people in Dusit area. Bangkok The purpose of this study was to study the level of factors affecting political participation in the selection of members of the House of Representatives of the people in the Dusit area. Bangkok and to compare the differences in the level of factors affecting political participation in the selection of members of the House of Representatives of the people in the Dusit area. Bangkok Classified by individual factors The research methodology is The sample used in the research were people in Dusit district. Bangkok, 397 people. The statistics used for data analysis were percentage, mean, One Way Anova (F-test). Political Participation in the Election of Members of the House of Representatives of People in Dusit District Bangkok found that the level of political participation in the election of members of the House of Representatives of the people in Dusit district. Bangkok The overall level is moderate. When considering each side, it was found that The aspect of election was at a high level, followed by the aspect of political party officials and campaigners. Being a political correspondent Being an active player in the community Contact with the government and the aspect of being a protester, respectively, and the comparison of the level of factors affecting political participation in the selection of members of the House of Representatives of the people in the Dusit area. Bangkok Classified by individual factors found that people with different personal factors There are different levels of political participation.

Keywords; Participation; Politics; Election of members of the House of Representatives

บทนำ

ประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีการปกครองในระบบประชาธิปไตยถือว่าเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง เพราะเป็นระบอบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจเพื่อการปกครองประเทศ การปกครองในระบบประชาธิปไตยจึงเป็นระบอบการปกครองที่ให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะประชาชนคือเจ้าของอำนาจที่แท้จริงดังนั้นประเทศที่ถือว่าการพัฒนาทางการเมืองคือประเทศที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ทุกระดับเพราะการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองจะทำให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมือง ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอันจะทำให้เกิดการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายการตัดสินใจที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงโดยปกติแล้วการมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือการดำเนินของรัฐบาลทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามหลักรัฐศาสตร์แล้ว “อำนาจอธิปไตย” ถือว่าเป็นอำนาจอิสระในการปกครองประเทศ และประชาชนก็เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย แต่ในความเป็นจริงประชาชนทุกคนไม่สามารถใช้สิทธิอำนาจอธิปไตยทางการเมืองได้โดยตรงเนื่องจากจำนวนประชาชนทุกคนในประเทศที่มีสิทธิตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีมากเกินไปที่จะเข้าไปใช้สิทธิในการบริหาร

ประเทศได้ จึงมีการเลือกตัวแทนทำหน้าที่ในการบริหารประเทศดังกล่าว นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบในการปกครองเป็นระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 76 ปีตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ซึ่งถือว่าเป็นระยะเวลายาวนานในสำหรับการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย โดยการเมืองและการปกครองที่ผ่านมายังมีบทบาทของทหารที่เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่โดยที่ประชาชนผู้ที่เป็นเจ้าของอำนาจประชาธิปไตยยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง ทั้งในเรื่องของการขาดอุดมการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองและวิถีในการดำเนินชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ก็เพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึกขาดความรู้และความเข้าใจในรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจนทำให้สังคมไทยประสบปัญหาในระบบการเมือง สถาบันการเมืองกระบวนการเมือง นักการเมือง และส่งผลกระทบทางลบต่อการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาประเทศโดยรวม

ระบอบประชาธิปไตยคือระบอบการปกครองตนเองของประชาชนโดยผ่านการเลือกสมาชิกผู้แทนราษฎรไปบริหาร และดูแลเรื่องกฎหมาย เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่มีการตรวจสอบควบคุมดูแลของประชาชนโดยตรงหรือการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน เช่น การยื่นเสนอหรือแก้ไขกฎหมายการยื่นถอดถอนนักการเมืองที่ประพฤติมิชอบ การแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์การออกเสียงในการทำประชามติ เป็นต้น

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถือเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยแม้ว่าพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในแต่ละสังคมนั้นจะแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม ประเพณีค่านิยม ความเชื่อ หรือทัศนคติแต่ทุกคนก็มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งสิ้น ปัจจุบันประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น อาจเป็นเพราะการขยายฐานการศึกษาของรัฐ การเรียนรู้ทางการเมืองการประชาสัมพันธ์หรือการนำเสนอทางสื่อต่าง ๆ ล้วนทำให้เกิดกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและจุดประกายให้ประชาชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเข้าไปมีบทบาทในการร่วมรณรงค์หาเสียง การชักชวนประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง การร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือการเข้าร่วมชุมนุมประท้วงหรือเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนอันเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิรูป และการตรวจสอบติดตามประเมินผลการทำงานของสถาบันทางการเมืองที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแน่นอนว่าภาพสะท้อนที่น่าจะชัดเจนมากที่สุดย่อมมาจากการประมวลความคิดเห็นของประชาชนทั้งที่เป็นเรื่องของความรู้ความเข้าใจในสิทธิทางการเมือง ความสนใจ และทัศนคติความพึงพอใจที่มีต่อระบบการเมืองรวมไปถึงการทำหน้าที่ของสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ทั้งที่ออกมาในรูปกฎหมายนโยบาย และการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชน

อย่างไรก็ตาม แม้สภาพสังคมไทยในปัจจุบันจะมีความเหลื่อมล้ำกันทางสังคม กล่าวคือมีกลุ่มคนส่วนน้อยที่มีความรู้และความมั่งคั่งในขณะที่กลุ่มคนส่วนใหญ่ไร้ความรู้ และยากจนก็ตามแต่ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจก็คือกลุ่มชนชั้นกลางที่มีความรู้แม้ไม่มั่งคั่งมากนักแต่ก็มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ กลุ่มคนกลุ่มนี้กำลังขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างน่าสนใจ เพราะชนกลุ่มนี้กำลังทำหน้าที่สำคัญในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนชั้นกลางก็คือเป็นคนกลางในการสร้างความชอบธรรมของระบบทุนนิยมทางด้านการเมืองและอุดมการณ์ ซึ่งมีนักคิดหลายคนเชื่อว่าชนชั้นกลางเป็นชนชั้นที่มีส่วนผลักดันความมั่งคั่งให้กับระบบทุนนิยมแบบโลกาภิวัตน์ด้วย และความเข้มแข็งของชนชั้นกลางนี้เองที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการร่างรัฐธรรมนูญ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำประชาพิจารณ์การเลือกตั้งการจัดตั้งกลุ่มประชาสังคมการจัดตั้งองค์กรอิสระและหน่วยงานในระดับท้องถิ่นเกิดขึ้นใหม่มากมาย คือเกิดจากการกระจายอำนาจตกย่อยออกสู่ระดับรากหญ้ามากขึ้นทำให้ประชาชนได้มีโอกาสใกล้ชิดกับสังคมการเมืองมากขึ้นกว่าเดิม

ปัจจุบันกลุ่มชนชั้นกลางมีการขยายตัวมากขึ้นตามอัตราการเจริญเติบโตทั้งปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ และได้ขยายฐานการศึกษาและการเรียนรู้ทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ทำให้เกิดเป็นฐานเสียงของกลุ่มนักการเมืองในอดีตกลุ่มชนชั้นกลางให้ความสนใจการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมากเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่รัดตัวแต่ปัจจุบันมีการประชาสัมพันธ์และการเรียกร้องภาคประชาชนผ่านสื่อมากขึ้น โดยเฉพาะสื่อทางโทรทัศน์จึงทำให้เกิดกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และจุดประกายให้ชนชั้นกลางเริ่มต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นกรออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งหรือการเข้าไปมีบทบาทในการรณรงค์หาเสียงการบริจาคเงินช่วยเหลือพรรคการเมืองเข้าร่วมชุมนุมประท้วงหรือเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ จากหน่วยงานรัฐ ในปัจจุบันได้เกิดปัญหาทางการเมืองต่าง ๆ มากมาย เช่น การทุจริตคอร์รัปชัน การซื้อสิทธิขายเสียง ทั้งความไม่โปร่งใสในการเข้ามาใช้อำนาจอธิปไตยและการก้าวเข้ามาสู่หนทางในทางการเมืองสะท้อนถึงการขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและการเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนของผู้ที่ใช้อำนาจอธิปไตยเป็นเครื่องมือทั้งทางตรง และทางอ้อม จึงเป็นบ่อเกิดแห่งปัญหาทางสังคมตามมาอย่างต่อเนื่องและบางครั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองกลายเป็นวิถีทางในการก้าวหน้าของบุคคลที่มีความตื่นตัวในสังคม ความคับข้องใจทางสังคมทำให้มีการเรียกร้องต่อรัฐบาลยิ่งกว่านั้นเมื่อมองในแง่ของการพัฒนาสถาบันทางการเมืองแล้วความล้มเหลวทางการเมืองของประเทศจะทำให้การแสดงออกซึ่งข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลตามช่องทางที่ชอบธรรมเป็นไปได้ยากและเป็นการยากเช่นเดียวกันที่จะทำให้อำนาจการเรียกร้องนั้นนุ่มนวลและเป็นกลุ่มเป็นก้อน

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะได้นำความรู้ข้อเท็จจริงและประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มอบให้กับเขตดุสิตไว้ใช้ประโยชน์ ในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ เกิดคุณภาพต่องานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยใช้ประชาชนในพื้นที่เขตดุสิตกรุงเทพมหานคร จำนวน 47,763 ท่าน

2. กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 397 ท่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด (close-ended)

response question)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเลือกตั้ง ด้านการเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ด้านการติดต่อกับทางราชการ ด้านการเป็นผู้ประท้วง และด้านการเป็นผู้สื่อข่าวสารทางการเมือง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางนำมาสร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม

3.2.2 การทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยจะทำการทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ทางด้านภาวะผู้นำและทางด้านการเมืองการปกครองจะทำการศึกษาพิจารณาแบบสอบถาม เพื่อเป็นการทดสอบหาความเที่ยงตรง ความครอบคลุมเนื้อหา และความถูกต้องในสำนวนภาษา

3.2.3 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยจะทำการวัดความเชื่อมั่นโดยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กับประชาชนในพื้นที่ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 ราย นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าครอนบาค ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่น (ธานินท์ ศิลปจารุ, 2564) ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของประเด็นคำถามพบว่า ข้อคำถามมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.850 สามารถนำไปใช้ในการศึกษาได้และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณได้มากกว่า 0.70 ขึ้นไป

3.2.4 นำผลที่ได้จากการทดลองใช้ (try out) มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีถูกต้อง ครบถ้วนมากที่สุด จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเสร็จแล้วนำไปจัดทำสำเนาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการลงพื้นที่ไปพบประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เป้าหมายเพื่อแจกแบบสอบถาม ให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถาม หลังจากนั้นนำแบบสอบถามกลับมาตรวจทานความถูกต้อง ก่อนจะนำมาลงรหัสเพื่อประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากหนังสือ บทความจากวารสารผลงานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากห้องสมุด และสืบค้นข้อมูล ผลงานวิจัย จากสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อใช้ประกอบการค้นคว้ากำหนดเป็นแนวคิดในการศึกษาและใช้อ้างอิงในการเขียนรายงานผลการศึกษา

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน และนำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละโดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

5.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้อธิบายความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเลือกตั้ง ด้านการเป็น

เจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ด้านการติดต่อกับทางราชการ ด้านการเป็นผู้ประท้วง และด้านการเป็นผู้สื่อข่าวสารทางการเมือง

5.3 ค่า t-test (Independent t-test) ใช้วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่มีระดับนัยสำคัญ .05 เพื่อทดสอบสมมติฐานส่วนที่ 1 ที่เกี่ยวกับระดับการศึกษา สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้นในขั้นแรกจะทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติ Levene's test ซึ่งหากผลการทดสอบพบว่า ค่าความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.05) ก็จะใช้ค่า Equal Variances Assumed แต่หากผลการทดสอบพบว่าความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน (ค่า Sig. มีค่าน้อยกว่า 0.05) ก็จะใช้ค่า Equal Variances not Assumed (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2545, หน้า 135)

5.4 ใช้สถิติวิเคราะห์ F-test (Independent sample F-test) แบบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA (One-way Analysis of Variance) หรือ Brown Forsyth ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม เพื่อทดสอบสมมติฐานด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และถ้าผลการทดสอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ต้องทำการทดสอบเป็นรายคู่ต่อไป เพื่อดูว่ามีคู่ใดที่แตกต่างกันโดยใช้วิธี Fisher's Least Significant Difference (LSD) (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2545, หน้า 332-333)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานครโดยภาพรวม

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการเลือกตั้ง	3.79	0.944	มาก
ด้านการเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียง	3.22	1.082	ปานกลาง
ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน	3.12	1.050	ปานกลาง
ด้านการติดต่อกับทางราชการ	3.04	1.177	ปานกลาง
ด้านการเป็นผู้ประท้วง	2.97	1.170	ปานกลาง
ด้านการเป็นผู้สื่อข่าวสารทางการเมือง	3.14	0.995	ปานกลาง
รวม	3.21	0.859	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) รองลงมาคือ ด้านการเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$) ด้านการเป็นผู้สื่อข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$) ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$) ด้านการติดต่อกับทางราชการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$) และด้านการเป็นผู้ประท้วงอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$) ตามลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีดังนี้

ผลการเปรียบเทียบระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีประเด็นที่น่าสนใจที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้ จากการศึกษาวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลางเนื่องจากกระบวนการด้านต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เพราะในแต่ละด้านจะมีประสิทธิภาพ และผลกระทบที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นภัส เล็กเจริญ, 2562) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี การศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัย (ธนากร ไส้โศก, 2560) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พบว่าระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนภิบาล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เพิ่มศักดิ์ วรรณยิ่ง, 2559) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุชาติ รุ่งจิรกาล, 2564) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิไลจิตร์ เสนาราช, 2559) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลาง อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลาง อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคามโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. ควรมีรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อที่จะให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่เข้าถึงได้ง่ายขึ้น
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดีให้กับประชาชนในชุมชนต่อไปในอนาคต
3. ควรศึกษาความคิดเห็นกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่อื่น ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เพื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุ ปัญหา และอุปสรรค ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และนำมาแก้ไข เพื่อที่จะให้ประชาชนได้เข้ามามีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). หลักสถิติ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนากร ไส้โคก. (2560). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนภิบาล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2564). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: บิสมิเนสอาร์เอนด์ดี.
- นภัส เล็กเจริญ. (2562). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์นิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เพิ่มศักดิ์ วรรณยิ่ง, ณัฐวิณ์ บุณนาค และจตุพร บานชื่น. (2559). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม*. คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิไลจิตร์ เสนาราช. (2559). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลาง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์นี้หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุชาดา รุ่งจิรกาล. (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร*. ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล *

FACTORS RELATING INTERNET-MEDIATED WORKING LEVEL
OF THAI MILLENNIAL LABOURS

ปฏิภาณ ผลมาตย์ และ ดุษฎี อายุวัฒน์ (Corresponding Author)

Patiphan Pholmat and Dusadee Ayuwat (Corresponding Author)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

Email: ppatiphan@kkumail.com and dusayu@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล ใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยแบบวิจัยภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มีงานทำ อายุระหว่าง 19 - 39 ปี (เกิดในปี 2524 - 2544) จำนวน 9,247 ท่าน จากชุดข้อมูลระดับย่อยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เมื่อตุลาคม - ธันวาคม 2563 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และสถิติ Chi-square เพื่อทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล ผลการวิจัยพบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลส่วนใหญ่ มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 72.8 และไม่มีการทำงานผ่านอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 13.5 โดยระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตระดับสูงพบในด้านการปฏิบัติงานพื้นฐานและด้านการเข้าถึงข้อมูลร้อยละ 47.4 และ 52.5 ตามลำดับ ส่วนระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตระดับต่ำพบในด้านการสร้างสรรค์เนื้อหา และด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคม ร้อยละ 49.3 และ 60.2 ตามลำดับ ทั้งนี้พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด เขตที่อยู่อาศัย สถานภาพการทำงาน และระดับการใช้อุปกรณ์เพื่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

คำสำคัญ: การทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต; ทักษะทางดิจิทัล; แรงงานวัยมิลเลนเนียล

ABSTRACT

The research aims are to investigate the internet-mediated working level of Thai Millennial labours and factors associated to the internet-mediated working level of Thai Millennial labours. The research employed quantitative research methods with a cross-sectional research design. The sample group comprised of 9,247 employed adults aged between 19-39 years (born in 1981-2001) from the micro data set of National Statistical Office. The data was gathering utilizing an interview form during October-December 2020. The data was analyzed using descriptive statistics and Chi-square test to determine the factors

* Received December 21, 2022; Revised February 21, 2024; Accepted March 14, 2024

associated to the internet-mediated working level of Thai Millennial labours. According to the findings of the study, 72.8 percent of Thai Millennial labours have a high level of internet-mediated work and 13.5 percent do not perform any level of internet-mediated work. Basic operations and information access were found to have a high level of internet-mediated working at 47.4 percent and 52.5 percent, respectively. Meanwhile, content creation and social network construction had slight levels of internet-mediated working, at 49.3 percent and 60.2 percent, respectively. It was also found that factors associated to the level of internet-mediated working of Thai Millennial labours statistically significant at the 0.01 level, consisting of gender, age, education level, residential area, employment status and the level of use of devices to access the internet.

Keywords; Internet-mediated Working; Digital Skills; Millennial Labours

บทนำ

มิลเลนเนียล (Millennial) เป็นคำที่ใช้นิยามช่วงวัยของประชากรที่เกิดในปี 1981-2001 หรือมีอายุ 19-39 ปี จากการสำรวจของศูนย์วิจัยสหรัฐอเมริกา Pew Research (Dimock, 2019; Howe & Strauss, 1991) ซึ่งพบว่ามีส่วนสูงถึงร้อยละ 27.21 ของประชากรอเมริกันทั้งหมด เช่นเดียวกับผลสำรวจสำมะโนประชากรไทยของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553) พบว่า เกือบ 1 ใน 3 ของประชากรไทยเป็นวัยมิลเลนเนียล ร้อยละ 30.91 ประชากรกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มคนที่เติบโตมาในยุคที่มีการพัฒนาการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้มีโอกาสเรียนรู้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่และได้ฝึกฝนทักษะทางดิจิทัล ดังจะเห็นได้จากผลสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2563) พบว่า ประชากรไทยวัยมิลเลนเนียลมีการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดโดยเฉลี่ย 12.26 ชั่วโมงต่อวัน และมีการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) มีคะแนนค่อนข้างสูงคือ 76.2 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรวัย Baby Boomer มีคะแนนต่ำที่สุด คือ 71.6 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) อาจกล่าวได้ว่า ประชากรวัยมิลเลนเนียลเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการสื่อสารและสร้างโอกาสให้ตัวเองผ่านการทำงานในตลาดงานดิจิทัล ดังผลสำรวจภาวะการทำงานของประชากรไทย พ.ศ. 2563 พบว่า แรงงานไทยร้อยละ 40.3 อยู่ในช่วงวัยมิลเลนเนียล และมีแรงงานกว่า 473,000 คน หรือร้อยละ 1.25 ทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ซึ่งชี้ให้เห็นว่านอกจากคนวัยมิลเลนเนียลจะมีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวันแล้ว ยังสามารถประยุกต์ใช้ในการทำงานสร้างอาชีพให้กับตนเองได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การทำงานที่มีทักษะดิจิทัลกลายเป็นมาตรฐานการทำงานแบบใหม่ที่ส่งผลให้แรงงานในประเทศภูมิภาคอาเซียนที่ไม่มีทักษะทางดิจิทัลราว 1 ล้านคน หรือร้อยละ 56.0 ต้องเผชิญกับการเลิกจ้างงานและการทดแทนด้วยเทคโนโลยีการทำงานอัตโนมัติและผู้มีทักษะการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต (Chang & Huynh, 2016) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้แรงงานพัฒนาตนเองด้านทักษะการทำงานดิจิทัล คือ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในครัวเรือนและการมีอุปกรณ์เพื่อการใช้งานดิจิทัลที่หลากหลาย (Van Dijk, 2020) ซึ่งในประเทศไทยยังคงมีความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลปรากฏให้เห็นดังรายงานตัวชี้วัดด้านการเข้าถึงดิจิทัลของ สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) พบว่า ร้อยละ 6.6 ของประชากรไทยยังไม่

สามารถเข้าถึงการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตทำให้รัฐบาลไทยเล็งเห็นปัญหาดังกล่าว และมีนโยบาย Thailand 4.0 เพื่อการพัฒนาแรงงาน 4.0 ให้มีทักษะการทำงานดิจิทัลและสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้อย่างทั่วถึง

ดังนั้น การเปลี่ยนผ่านของนโยบายดังกล่าว น่าจะทำให้แรงงานได้ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการทำงานในระบบเศรษฐกิจดิจิทัลใหม่ไปเรียบร้อยแล้ว จึงสมควรจะต้องทำความเข้าใจกับสถานการณ์การทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต เพราะอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมความเป็นอยู่ของแรงงานไทย

จากปรากฏการณ์ข้างต้น ทำให้แรงงานวัยมิลเลนเนียลที่มีข้อได้เปรียบในการสร้างรายได้และยกระดับการเติบโตในอาชีพของตนเองจากการมีทักษะการทำงานผ่านอินเทอร์เน็ต ในขณะที่แรงงานบางกลุ่มกลับต้องเผชิญกับวิกฤตของการเปลี่ยนฉันทันทางดิจิทัลอันเนื่องมาจากการขาดทักษะดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลเพื่อทำความเข้าใจสภาพการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายส่งเสริมการยกระดับทักษะการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลให้เกิดความเท่าเทียมกันในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล รวมถึงเป็นการขยายองค์ความรู้ทางสังคมวิทยาดิจิทัลในการทำควมเข้าใจแนวคิดทักษะการทำงานดิจิทัลของแรงงานไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยทบทวนแนวคิดการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต (Internet-mediated Working) ซึ่งหมายถึงการทำงานที่ต้องอาศัยสื่ออินเทอร์เน็ตในการผลิตชิ้นงานในรูปของข้อมูลดิจิทัลโดยแบ่งเป็น 4 แบบแผน ได้แก่ การปฏิบัติงานพื้นฐาน การเข้าถึงข้อมูล การสร้างสรรค์เนื้อหา และการสร้างเครือข่ายทางสังคม (Fuchs & Sevignani, 2013; Grošelj et al., 2021; van Deursen & van Dijk, 2011) ซึ่งผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นตัวแปรตามในการวิจัย และแนวคิดประชากรวัยมิลเลนเนียล (Millennials) หมายถึง บุคคลที่เกิดในปี ค.ศ.1981-2001 และมีความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบเมื่อบุคคลเป็นแรงงานในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล ทั้งนี้ความสามารถดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านคุณลักษณะทางประชากร (Grošelj et al., 2021; Ragnedda, Ruiu, & Addeo, 2020; van Deursen, van Dijk, & ten Klooster, 2015) ซึ่งผู้วิจัยนำมากำหนดตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด และ เขตที่อยู่อาศัย ส่วนด้านลักษณะการทำงาน พบว่าแรงงานมีสภาพการทำงานและแบบแผนการทำงานแตกต่างกัน เช่น เจ้าของธุรกิจส่วนตัว ลูกจ้างรัฐและรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น และอาจส่งผลกระทบต่อระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตมีความแตกต่างกัน (รัตติยา ภูละออ ศุภศิษย์ ทวีแจ่ม ทรัพย์ และอรรคณัฐ วันทนะสมบัติ, 2565; เรวัต แสงสุริยงค์, 2562) ผู้วิจัยนำมากำหนดตัวแปรสภาพการทำงาน และด้านการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของแรงงานวัยมิลเลนเนียล (van Deursen & van Dijk, 2011) ผู้วิจัยนำมากำหนดตัวแปรระดับการใช้อุปกรณ์เพื่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ดังนั้นในการวิจัยนี้จึงกำหนดตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด เขตที่อยู่อาศัย และระดับการใช้อุปกรณ์เพื่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และตัวแปรตาม คือ ระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถกำหนด

สมมติฐานการวิจัยได้ว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวดังกล่าว น่าจะมีความสัมพันธ์กับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต

สำหรับระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) ด้วยแบบวิจัยแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Design) เพื่อศึกษาระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล โดยใช้ข้อมูลระดับย่อย (Micro Data) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติจากโครงการสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2563 ทั้งนี้ ข้อมูลระดับย่อยหรือข้อมูลทุติยภูมิรายบุคคล เป็นข้อมูลที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2563ก) ได้เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างในถิ่นที่เป็นภูมิลำเนาในช่วงไตรมาส 4 ระหว่างเดือนตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2563 ด้วยแบบสัมภาษณ์ โดยมีประชากรในการวิจัย คือ ผู้มีประสบการณ์การใช้งานอินเทอร์เน็ตในระหว่าง 3 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ จำนวน 220,351 คน และกำหนดการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ประกอบด้วยช่วงชั้น (Stratum) ตามลักษณะที่อยู่อาศัยของประชากร ได้แก่ ช่วงชั้นภูมิภาค ช่วงชั้นจังหวัด และช่วงชั้นเขตการปกครอง ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นผู้ที่มีงานทำอายุตั้งแต่ 19-39 ปี (เกิดในปี พ.ศ.2524-2544) และให้ข้อมูลการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในครัวเรือนทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เมืองและชนบท ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 9,247 คน

ผู้วิจัยได้กำหนดการวัดระดับตัวแปร คือ ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย เพศ มีการวัดระดับตัวแปรแบบมาตรานามบัญญัติ (Nominal Scale) อายุ มีการวัดระดับตัวแปรแบบมาตราอัตราส่วน (Ratio Scale) ระดับการศึกษาสูงสุด มีการวัดระดับตัวแปรแบบมาตราอันดับ (Ordinal Scale) เขตที่อยู่อาศัย มีการวัดระดับตัวแปรแบบมาตรานามบัญญัติ สถานภาพการทำงาน มีการวัดระดับตัวแปรแบบมาตรานามบัญญัติ และระดับการใช้อุปกรณ์เพื่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต พิจารณาจากการครอบครองอุปกรณ์ที่หลากหลายเพื่อใช้เข้าถึงอินเทอร์เน็ต มีการวัดระดับตัวแปรแบบมาตราอันดับ สำหรับตัวแปรตาม คือ ระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงานพื้นฐาน ด้านการเข้าถึงข้อมูล ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหา และด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคม ซึ่งมีการวัดระดับตัวแปรแบบมาตราอันดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนาสำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรเดียว (Univariate Analysis) เพื่อให้เห็นการกระจายของข้อมูลพร้อมทั้งอธิบายคุณลักษณะของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล และในการวิเคราะห์สองตัวแปร (Bivariate Analysis) ที่มีการวัดระดับแบบมาตรานามบัญญัติและมาตราอันดับ ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-square) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลภาพรวม โดยพิจารณาระดับความสัมพันธ์จากค่าสัมประสิทธิ์การจร (Contingency Coefficient: CC.) นำเสนอผลการวิจัยด้วยการบรรยายประกอบตาราง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ คุณลักษณะของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล ระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล มีรายละเอียดดังนี้

1. **คุณลักษณะของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล** พบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 61.8 มีอายุอยู่ในช่วง 35-39 ปี ร้อยละ 41.8 (อายุเฉลี่ย 32.4 ปี) และส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายและประกาศนียบัตรวิชาชีพ ร้อยละ 25.4 นอกจากนี้พบว่า แรงงานไทยวัย

มิลเลนเนียลส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ร้อยละ 63.7 มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 51.4 และเป็นที่น่าสังเกตว่า เกือบ 1 ใน 3 ของแรงงานมีสถานภาพการทำงานเป็นนายจ้างและเจ้าของธุรกิจ ร้อยละ 33.2 รวมถึงแรงงานส่วนใหญ่มีการใช้อุปกรณ์เพื่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เพียง 1-3 ประเภท ร้อยละ 95.1 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ

2. ระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล พบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลส่วนใหญ่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 72.8 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตที่แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลมีอยู่ในระดับสูง ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงานพื้นฐาน และด้านการเข้าถึงข้อมูล ร้อยละ 47.4 และ 52.5 ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลส่วนใหญ่ไม่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาเป็นสัดส่วนมากที่สุด ร้อยละ 45.7 และมีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคมระดับต่ำเป็นสัดส่วนมากที่สุด คือ ร้อยละ 60.2 (ดังตารางที่ 1) ทั้งนี้ในด้านการปฏิบัติงานขั้นพื้นฐานแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลส่วนใหญ่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตโดยการโทรศัพท์ผ่านแอปพลิเคชันมากที่สุดซึ่งเป็นการปฏิบัติงานในระดับต่ำส่วนการรับส่งอีเมล ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานพื้นฐานในระดับสูงกลับพบว่าแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลมีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตเพียง ร้อยละ 39.0 เช่นเดียวกับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตด้านการใช้พื้นที่บนอินเทอร์เน็ตเพื่อเก็บไฟล์เอกสารพบว่ามีเพียงร้อยละ 23.7 เท่านั้น (ดังตารางที่ 2) ส่วนระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตที่แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลมีอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหา และด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคม ร้อยละ 49.3 และ 60.2 ตามลำดับ (ดังตารางที่ 1) ทั้งนี้ แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลส่วนใหญ่ มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาในการสร้างเนื้อหาบนเว็บไซต์เพื่อการแบ่งปันเพียง ร้อยละ 56.3 ซึ่งเป็นทักษะในระดับต่ำ ส่วนการสร้างสรรค์เนื้อหาในระดับสูง คือ การใช้ซอฟต์แวร์ออนไลน์เพื่อแก้ไขเอกสารและนำเสนองาน พบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลมีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต เพียงร้อยละ 3.9 (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 ร้อยละของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล จำแนกตามระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต

ระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต	ร้อยละ
ระดับการทำงานผ่านอินเทอร์เน็ต (ภาพรวม)	
1. ไม่มีการทำงานผ่านอินเทอร์เน็ต	13.5
2. ระดับต่ำ	13.7
3. ระดับสูง	72.8
รวม	100.0 (9,247)
ด้านการปฏิบัติงานพื้นฐาน	
1. ไม่มีการปฏิบัติงานพื้นฐาน	28.0
2. ระดับต่ำ (การโทรศัพท์ผ่านแอปพลิเคชัน และการดาวน์โหลดซอฟต์แวร์หรือแอปพลิเคชัน)	24.6
3. ระดับสูง (การรับ-ส่งอีเมล และการใช้พื้นที่บนอินเทอร์เน็ตเพื่อเก็บไฟล์เอกสาร)	47.4
รวม	100.0 (9,247)
ด้านการเข้าถึงข้อมูล	
1. ไม่มีการเข้าถึงข้อมูล	33.1

2. ระดับต่ำ (การติดตามข่าวสารและหนังสือพิมพ์ออนไลน์ และการค้นหา-รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ)	14.3
3. ระดับสูง (การค้นหาข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ การค้นหาสถานที่ และการระบุตำแหน่ง GPS และการทางานหรือสมัครงานผ่านระบบออนไลน์)	52.5
รวม	100.0 (9,247)
ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหา	
1. ไม่มีการสร้างสรรค์เนื้อหา	45.7
2. ระดับต่ำ (การสร้างเนื้อหาบนเว็บไซต์เพื่อการแบ่งปัน และการขายสินค้าและบริการ)	49.3
3. ระดับสูง (การใช้ซอฟต์แวร์ออนไลน์เพื่อแก้ไขเอกสารและนำเสนองาน การสร้างโฮมเพจของตนเอง และการเป็นเจ้าของบล็อก)	5.0
รวม	100.0 (9,247)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต	ร้อยละ
ด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคม	
1. ไม่มีการสร้างเครือข่ายทางสังคม	32.8
2. ระดับต่ำ (การใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการสนทนาด้วยข้อความผ่านเว็บไซต์)	60.2
3. ระดับสูง (การประชุมหรือออนไลน์ และการเข้าร่วมเครือข่ายการทำงานออนไลน์)	6.9
รวม	100.0 (9,247)

ตารางที่ 2 ร้อยละของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล จำแนกตามระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตรายด้าน

ระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตรายด้าน	การทำกิจกรรม		รวม
	ทำกิจกรรม	ไม่ทำกิจกรรม	
ด้านการปฏิบัติงานพื้นฐาน			
ระดับต่ำ			
1. การโทรศัพท์ผ่านแอปพลิเคชัน	93.7	6.3	100.0 (9,247)
2. การดาวน์โหลดซอฟต์แวร์หรือแอปพลิเคชัน	59.7	40.3	100.0 (9,247)
ระดับสูง			
3. การรับ-ส่งอีเมลล์	39.0	61.0	100.0 (9,247)
4. การใช้พื้นที่บนอินเทอร์เน็ตเพื่อเก็บไฟล์เอกสาร	23.7	76.3	100.0 (9,247)
ด้านการเข้าถึงข้อมูล			
ระดับต่ำ			
1. การติดตามข่าวสารและหนังสือพิมพ์ออนไลน์	36.4	63.6	100.0 (9,247)
2. การค้นหา-รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ	55.6	44.4	100.0 (9,247)
ระดับสูง			
3. การค้นหาข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ	22.6	77.4	100.0 (9,247)

4. การค้นหาสถานที่และการระบุตำแหน่ง GPS	51.8	48.2	100.0 (9,247)
5. การหาทางหรือสมัครงานผ่านระบบออนไลน์	91.2	8.8	100.0 (9,247)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตรายด้าน	การทำกิจกรรม		รวม
	ทำกิจกรรม	ไม่ทำกิจกรรม	
ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหา			
ระดับต่ำ			
1. การสร้างเนื้อหาบนเว็บไซต์เพื่อการแบ่งปัน	56.3	43.7	100.0 (9,247)
2. การขายสินค้าและบริการ	6.8	93.2	100.0 (9,247)
ระดับสูง			
3. การใช้ซอฟต์แวร์ออนไลน์เพื่อแก้ไขเอกสารและนำเสนองาน	3.9	96.1	100.0 (9,247)
4. การสร้างโฮมเพจของตนเอง	1.5	98.5	100.0 (9,247)
5. การเป็นเจ้าของบล็อก	0.7	99.3	100.0 (9,247)
ด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคม			
ระดับต่ำ			
1. การใช้สื่อสังคมออนไลน์	95.7	4.3	100.0 (9,247)
2. การสนทนาด้วยข้อความผ่านเว็บไซต์	33.5	66.5	100.0 (9,247)
ระดับสูง			
3. การประชุมหารือออนไลน์	3.1	96.9	100.0 (9,247)
4. การเข้าร่วมเครือข่ายการทำงานออนไลน์	4.8	95.2	100.0 (9,247)

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลซึ่งการวิเคราะห์ส่วนนี้ ใช้การวิเคราะห์ด้วย Chi-square test เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยนำตัวแปรตามคือระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล มาวิเคราะห์กับตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด เขตที่อยู่อาศัย สถานภาพการทำงาน และ ระดับการใช้อุปกรณ์เพื่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ผลการวิจัย มีดังนี้

3.1 เพศ พบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลทั้งหญิงและชาย มีแบบแผนการทำงานผ่านระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตคล้ายคลึงกัน โดยเพศหญิงและเพศชายส่วนใหญ่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับสูง ร้อยละ 76.4 และ 70.7 ตามลำดับ แต่แรงงานเพศชายไม่มีการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสัดส่วนมากกว่าเพศหญิง เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตกับเพศของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล พบว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ เท่ากับ 0.069 (ดังตารางที่ 3) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3.2 กลุ่มอายุ พบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลทุกกลุ่มอายุมีแบบแผนการทำงานผ่านระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตคล้ายคลึงกัน โดยทุกกลุ่มอายุส่วนใหญ่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับสูง ร้อยละ 70.0-75.0 เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มอายุ 35-39 ปี มีสัดส่วนของการทำงานผ่านสื่อในระดับต่ำและไม่มีการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตกับอายุของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล พบว่า

ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ เท่ากับ 0.052 (ดังตารางที่ 3) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3.3 ระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาและปริญญาตรีขึ้นไปส่วนใหญ่ มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับสูง ร้อยละ 83.5 และ 94.1 ตามลำดับ ในขณะที่ระดับประถมศึกษา ไม่มีการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นส่วนส่วนมากที่สุด ร้อยละ 29.1 เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตกับระดับการศึกษาสูงสุดของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล พบว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ เท่ากับ 0.340 (ดังตารางที่ 3) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3.4 เขตที่อยู่อาศัย พบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองส่วนใหญ่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 75.9 ในขณะที่เขตชนบท ไม่มีการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและมีการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับต่ำรวม ร้อยละ 32.5 เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตกับเขตที่อยู่อาศัยของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล พบว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ เท่ากับ 0.094 (ดังตารางที่ 3) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3.5 สถานภาพการทำงาน พบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลที่เป็นลูกจ้างรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจมากกว่าร้อยละ 90.0 มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูงในขณะที่ลูกจ้างเอกชน ไม่มีการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและมีการทำงานในระดับต่ำรวมเป็น ร้อยละ 29.9 เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตกับเขตที่อยู่อาศัยของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล พบว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ เท่ากับ 0.187 (ดังตารางที่ 3) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3.6 ระดับการใช้อุปกรณ์เพื่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต พบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลส่วนใหญ่ที่ใช้อุปกรณ์ 3-6 ประเภท มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 99.2 ในขณะที่แรงงานที่ไม่มีอุปกรณ์เพื่อการเข้าถึง ไม่มีการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นส่วนส่วนมากที่สุด ร้อยละ 100.0 เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตกับระดับการใช้อุปกรณ์เพื่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล พบว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ เท่ากับ 0.412 (ดังตารางที่ 3) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้างต้น พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวที่นำมาศึกษามีความสัมพันธ์กับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต และยังได้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นในด้านการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตด้วย

ตารางที่ 3 ร้อยละของระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต จำแนกตามตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ	ระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต			รวม
	ไม่มีการทำงาน	ระดับต่ำ	ระดับสูง	
เพศ				
ชาย	15.2	14.2	70.7	100.0 (5,718)
หญิง	10.7	12.9	76.4	100.0 (3,529)
	Chi-square= 44.753 Sig. = 0.000 df = 2 CC = 0.069			
อายุ				
15-19 ปี	15.6	12.5	71.9	100.0 (32)
20-24 ปี	11.9	12.4	75.7	100.0 (688)
25-29 ปี	11.6	14.3	74.1	100.0 (1,892)
30-34 ปี	12.7	12.7	74.5	100.0 (2,771)
35-39 ปี	15.1	14.4	70.5	100.0 (3,864)
	Chi-square= 25.274 Sig. = 0.001 df = 8 CC = 0.052			
ระดับการศึกษาสูงสุด				
ประถมศึกษา	29.1	21.3	49.6	100.0 (2,047)
มัธยมศึกษาตอนต้น	16.1	17.5	66.4	100.0 (1,930)
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	10.4	14.0	75.6	100.0 (2,349)
อนุปริญญา	6.1	10.4	83.5	100.0 (801)
ปริญญาตรีขึ้นไป	2.0	3.9	94.1	100.0 (2,120)
	Chi-square= 1,209.539 Sig. = 0.000 df = 8 CC = 0.340			
เขตที่อยู่อาศัย				
เขตเมือง	11.4	12.7	75.9	100.0 (5,886)
เขตชนบท	17.0	15.5	67.5	100.0 (3,361)
	Chi-square = 82.593 Sig = 0.000 df = 2 CC = 0.094			
สถานภาพการทำงาน				
นายจ้างและเจ้าของธุรกิจ	16.6	15.6	67.8	100.0 (3,072)
ลูกจ้างรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ	3.5	4.0	92.5	100.0 (1,421)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต			รวม
	ไม่มีการทำงาน	ระดับต่ำ	ระดับสูง	
ลูกจ้างเอกชน	14.4	15.4	70.2	100.0 (4,754)
	Chi-square = 335.237 Sig = 0.000 df = 4 CC = 0.187			
ระดับการใช้อุปกรณ์ เพื่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต				
ไม่มีอุปกรณ์เพื่อการเข้าถึง	100.0	0.0	0.0	100.0 (232)
ใช้อุปกรณ์ 1-2 ประเภท	12.6	15.8	71.6	100.0 (7,987)

ใช้อุปกรณ์ 3-6 ประเภท

0.2

0.6

99.2

100.0 (1,028)

Chi-square = 1,885.409 Sig = 0.000 df = 4 CC = 0.412

อภิปรายผลการวิจัย

แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลส่วนใหญ่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตภาพรวมอยู่ในระดับสูงถึงร้อยละ 72.8 สะท้อนให้เห็นความสามารถในการเรียนรู้ของประชากรไทยวัยมิลเลนเนียลในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ (Jantavongso & Fusiripong, 2021) ในขณะที่แรงงานกว่าร้อยละ 27.2 เป็นผู้ที่ไม่มีและมีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งในด้านการขาดทักษะดิจิทัลในลักษณะนี้ van Deursen and van Dijk (2011) เรียกว่า ช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลลำดับที่ 2 (The Second Level-Digital Divide) เกิดจากการไม่มีทุนทางเศรษฐกิจในการซื้ออุปกรณ์การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเพื่อใช้งานภายในครัวเรือนของตนเอง รวมถึงไม่มีทุนทางสังคมหรือบุคคลที่คอยให้การช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาการใช้งานดิจิทัล ทำให้มีโอกาสในการฝึกฝนทักษะดิจิทัลค่อนข้างน้อยและมีอุปสรรคในการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต

นอกจากนี้ พบว่าระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาและด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคมอยู่ในระดับต่ำ อาจเป็นเพราะการทำงานทั้งสองด้านนี้มีความซับซ้อน เพราะนอกจากนี้ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตจะสามารถใช้เครื่องมือได้แล้ว ยังจำเป็นต้องมีทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ในการดัดแปลงหรือผลิตชิ้นงานขึ้นใหม่ได้หลากหลายประเภทเพื่ออัปโหลดบนเว็บไซต์ เช่น การสร้างโฮมเพจของตนเอง การเป็นเจ้าของ เป็นต้น (van Laar, et al., 2019) รวมถึงการมีทักษะทางสังคม เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือช่วยเหลือกันผลิตชิ้นงานหรือส่งต่อเนื้อหาให้กันภายในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Grošelj et al., 2021)

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล พบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลเพศหญิงส่วนใหญ่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 76.4 เป็นสัดส่วนมากกว่าแรงงานเพศชาย อาจเป็นเพราะการพัฒนาเมืองทำให้เพศหญิงนั้นมีโอกาสทำงานในภาคบริการมากขึ้น เช่น สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล สถานประกอบการ เป็นต้น (Phusrisom & Ayuwat, 2022) ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ตรงกันข้ามกับผลการวิจัยของ van Deursen, van Dijk, & ten Klooster (2015) พบว่าเพศชายมีโอกาสในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและทักษะทางดิจิทัลดีกว่าเพศหญิง ส่วนอายุ พบว่า โดยภาพรวมแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลมีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูง ในขณะที่แรงงานที่อายุ 35-39 ปี เกือบ 1 ใน 3 หรือร้อยละ 29.6 เป็นกลุ่มที่ไม่มีและมีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากเป็นกลุ่มอายุที่ใกล้เคียงกับคนวัย Generation X (อายุ 40-50 ปี หรือเกิดตั้งแต่ปี 2513-2523) ซึ่งเป็นวัยที่มีโอกาสในการเรียนรู้เทคโนโลยีการสื่อสารตามกระแสนิยมค่อนข้างน้อย ทั้งจากหลักสูตรการสอนและการใช้ในชีวิตประจำวัน (Euajarusphan, 2021) เช่นเดียวกับแรงงานระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรีก็มีโอกาสค่อนข้างน้อยในการสะสมทักษะดิจิทัลจากการค้นคว้าหาความรู้และการสร้างสรรค์ผลงานจากการเรียนหลักสูตรของสถาบันการศึกษา (Bergson-Shilcock, 2020) จะเห็นได้จากแรงงานส่วนใหญ่ที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และประกาศนียบัตรวิชาชีพกว่าร้อยละ 55.6 เป็นกลุ่มที่ไม่มีการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต

นอกจากนี้ยังพบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองยังคงมีข้อได้เปรียบด้านการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง ทำให้แรงงานมีโอกาสเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและทำงานที่เกี่ยวข้องการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากกว่าแรงงานที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท (Ragnedda, Ruii, & Addeo, 2020) ทั้งนี้แรงงานที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจส่วนใหญ่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 92.5 เนื่องจากการทำงานภาครัฐได้มี

การประยุกต์ใช้ระบบบริการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Governance) ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนลักษณะงานให้เท่าทันความรวดเร็วในยุคดิจิทัล และมาตรฐานของการทำงานเช่นนี้มาตั้งแต่ยุคเริ่มใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย (เรวัต แสงสุริยงค์, 2562) แต่ยังคงพบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลที่ไม่มีอุปกรณ์เพื่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในครัวเรือน ไม่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ร้อยละ 100.0 เพราะแรงงานอาจใช้อุปกรณ์ในสถานที่ทำงานของตนเอง หรืออาศัยเพื่อนและญาติที่รู้จักเพื่อทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ดังเช่นผลการวิจัยของ Chaker (2020) พบว่าแรงงานจะต้องอาศัยทุนทางสังคมในการใช้งานอินเทอร์เน็ตในองค์กร เนื่องจากขาดทักษะดิจิทัลและไม่มีอุปกรณ์ส่วนตัวของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยนี้สามารถนำไปพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมยกระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงานไทยวัยมิลเลนเนียล ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลส่วนใหญ่ ไม่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตด้านการสร้างสรรค์เนื้อหา ร้อยละ 45.7 และอยู่ในระดับต่ำ ถึงร้อยละ 49.3 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมการใช้ซอฟต์แวร์ออนไลน์เพื่อแก้ไขเอกสารและนำเสนองาน การเป็นเจ้าของบล็อก และการสร้างโฮมเพจของตนเอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมุ่งพัฒนาระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตด้านการสร้างสรรค์เนื้อหา เพราะเป็นทักษะการทำงานที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับการประยุกต์ใช้เครื่องมือสร้างเนื้อหาที่หลากหลาย เช่น การตกแต่งภาพ การตัดต่อวิดีโอ การสร้างเว็บไซต์/เพจ เป็นต้น เพื่อให้แรงงานมีทักษะด้านการสร้างสรรค์เนื้อหามากขึ้นและนำไปสร้างอาชีพได้ในอนาคต

2. ผลการวิจัยพบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลส่วนใหญ่ ไม่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคม ร้อยละ 32.8 และอยู่ในระดับต่ำ ถึงร้อยละ 60.2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมการประชุมหารือออนไลน์ และการเข้าร่วมเครือข่ายการทำงานออนไลน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมุ่งพัฒนาระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคม เพราะเป็นทักษะการทำงานที่ต้องอาศัยทักษะทางสังคมร่วมกับการประยุกต์ใช้เครื่องมือในสร้างเครือข่ายทางสังคม เช่น การใช้โปรแกรม ZOOM เพื่อประชุมหารือและทำงานร่วมกัน การสมัครโปรไฟล์และสร้างเครือข่ายการทำงานบน LinkedIn เป็นต้น เพื่อให้แรงงานมีทักษะด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคมมากขึ้นและนำไปสร้างอาชีพได้ในอนาคต

3. ผลการวิจัยพบว่า แรงงานไทยวัยมิลเลนเนียลส่วนใหญ่ไม่มีอุปกรณ์เพื่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในครัวเรือน ไม่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ร้อยละ 100.0 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนากลไกเพื่อสนับสนุนทุนและแหล่งเข้าถึงอุปกรณ์ได้เพิ่มขึ้น เช่น การจัดตั้งศูนย์ดิจิทัลชุมชน เป็นต้น เพื่อให้แรงงานมีการฝึกฝนทักษะการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต

4. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะทางประชากรและลักษณะงานมีความสัมพันธ์ต่อระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรพัฒนากลุ่มแรงงานที่ไม่มีระดับการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตในภาพรวม หรือมีระดับการทำงานอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชายที่มีอายุในช่วง 15-19 ปี เป็นวัยที่พร้อมเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ แม้ว่าจะสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและอาศัยอยู่ในเขตชนบท นอกจากนี้ภาครัฐสามารถสร้างความร่วมมือกับภาคธุรกิจเอกชนในการพัฒนาทักษะการทำงานผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของแรงงาน เพราะส่วนใหญ่สถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างเอกชน

บรรณานุกรม

- เรวัต แสงสุริยงค์. (2562). บนเส้นทางการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในสังคมไทย: ยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 27(55), 294-317.
- สำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *รายงานผลการศึกษาและจัดทำดัชนีตัวชี้วัดการพัฒนาดิจิทัลของประเทศไทย ปี 2565*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *การสำรวจข้อมูลสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศแห่งประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2553*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *การสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานพัฒนารัฐกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). รายงานผลสำรวจพฤติกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย. แหล่งที่มา <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/publications/Thailand-Internet-User-Behavior-2020.aspx> สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2566.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *การสำรวจภาวะทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- Bergson-Shilcock, A. (2020). The new landscape of digital literacy: How workers' uneven digital skills affect economic mobility and business competitiveness, and what policymakers can do about it. Washington DC: National Skills Coalition.
- Chaker, R. (2020). Digital skills are predictors of professional social capital through workplace and social recognition. *Italian Journal of Sociology of Education*, 12(2), 23-50.
- Chang J., & Huynh P. (2016). ASEAN in transformation: The future of jobs at risk of automation. Geneva: International Labour Office.
- Dimock, M. (2019). Defining generations: Where millennials end and generation z begins. Source <https://www.pewresearch.org/short-reads/2019/01/17/where-millennials-end-and-generation-z-begins/> Retrieved on October 28, 2023.
- Euajarusphan, A. (2021). Online social media usage behavior, attitude, satisfaction, and online social media literacy of generation x, generation y, and generation z. *PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research*, 10(2), 44-58.
- Grošelj, D., van Deursen, A., Dolničar, V., Burnik, T., & Petrovčič, A. (2021). Measuring internet skills in a general population: A large-scale validation of the short Internet Skills Scale in Slovenia. *The Information Society*, 37(2), 63-81.
- Howe, N., & Strauss, W. (1991). *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069*. New York: Quill.

- Jantavongso, S., & Fusiripong, P. (2021). Ethics, big social data, data sharing, and attitude among the millennial generation: A case of Thailand. *The Electronic Journal of Information Systems in Developing Countries*, 87(5), 1-16.
- Phusrisom, M., & Ayuwat, D. (2022). Factors determining the working patterns of commuters who work in the service-sector in Khon Kaen, Thailand. *The International Journal of Interdisciplinary Social and Community Studies*, 17(1), 143-152.
- Ragnedda, M., Ruiu, M. L., & Addeo, F. (2020). Measuring Digital Capital: An empirical investigation. *New Media & Society*, 22(5), 793-816.
- Van Deursen, A., & van Dijk, J. (2011). Internet skills and the digital divide. *New Media & Society*, 13(6), 893-911.
- Van Deursen, A., van Dijk, J., & ten Klooster, P. (2015). Increasing inequalities in what we do online: A longitudinal cross sectional analysis of Internet activities among the Dutch population (2010 to 2013) over gender, age, education, and income. *Telematics and Informatics*, 32(1), 259-272
- Van Dijk, J. (2020). *The digital divide*. Cambridge: Polity.
- Van Laar, E., van Deursen, A. J. A. M., van Dijk, J. A., & de Haan, J. (2019). Twenty-first century digital skills for the creative industries workforce: Perspectives from industry experts. *First Monday*, 24(1), 1-15.

การพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี*

THE DEVELOPMENT OF CREATIVE COMMUNICATION MODEL FOR COMMUNICATION SKILLS OF FEMALE COMMUNITY LEADERS

นิพัทธ์ กานตัมพร และ วรณวีร์ บุญคุ้ม

Nipat Karntaumporn and Wannawee Boonkourm

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University

Email: nipat.kan@gmail.com and bwannawee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุชนิพนธ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 2) พัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 และ 3) เพื่อรับรองรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา พื้นที่ที่ศึกษาคือกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ที่ประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี และสุพรรณบุรี ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาคือ 1) ผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษาจำนวน 15 คนเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) ผู้นำชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 8 คนเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูลในเดือน สิงหาคม 2564 ถึงกันยายน 2565 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 โดยเฉพาะการสื่อสารในการประชุมร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการสื่อสารที่น้อยกว่าผู้นำชุมชนที่เป็นชาย ผู้นำชุมชนสตรีส่วนหนึ่งยังไม่กล้าพูดสื่อสาร หรือเกรงใจที่ประชุม
2. รูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีที่พัฒนาขึ้น คือ PAR3S Model (พาทริปปี้แอลเอส โมเดล) มีปัจจัยหลัก 3 ด้านคือ ปัจจัยนำเข้า (Input) ปัจจัยด้านการสื่อสาร (Process) และปัจจัยด้านผลผลิต (Output) และข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) โดยปัจจัยด้านการสื่อสารมีองค์ประกอบหลัก 6 ด้านคือ ด้านการสื่อสารอย่างมีหลักการ (P: Principle) ด้านการมีทัศนคติที่ดีต่อการสื่อสาร (A: Attitude) ด้านการรับรู้ผลลัพธ์และการสะท้อนกลับ (R: Response and Feedback) ด้านการสื่อสารแบบมีโครงสร้าง (S: Structure) ด้านการสื่อสารแบบเป็นขั้นตอน (S: Step) และด้านการมีทักษะการสื่อสาร การใช้คำพูด (S: Skill) (3) การรับรองรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี ได้ผลการประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้โดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์; การพัฒนาทักษะการสื่อสาร; ผู้นำชุมชนสตรี; ภาคกลางตอนล่าง 1

* Received November 10, 2023; Revised February 15, 2023; Accepted April 25, 2024

ABSTRACT

The objectives of this research were to (1) study the state of the female community communications in the group of provinces located in the lower Central Region 1 (2) to create and develop a model of creative communication for communication skill development of female community leaders in the lower Central Region 1 and (3) to confirm the creative communication model for communication skill development of female community leaders. The research was conducted with the Research and Development method (R&D) in the lower Central Region 1, including Nakhon Pathom, Ratchaburi, Kanchanaburi and Suphanburi. The key informants in the study were 1) 15 community leaders in the study area, data collected by observation and interviews. 2) 8 community leaders with best practices, data collected by in-depth interviews. The data was collected from August 2021 to September 2022, and they were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and descriptive qualitative data.

The findings showed:

1. the state of the female community communications in the group of provinces located in the lower Central Region 1, show that the communication of female community leaders, The ratio is clearly lower than that of male community leaders. Both in terms of communication and expressing opinions in meetings, and communication in asking questions at meetings because of female community leaders are not confident in communicating, not daring to speak out in meetings and feeling considerate of the meeting.
2. The constructed model of the creative communication model for communication skill development of female community leader was the “PAR3S Model” where P = Principle, A = Attitude, R = Response and Feedback, S = Structure, S = Step, and S = Skill and sub-elements within each main component, a total of 29 elements. (3) The results of confirmation of creative communication model for communication skill development of female community leaders as a guideline for developing other leadership skills, The assessment of suitability for use by experts were at a high level.

Keywords; Creative Communication; Communication Skill Development; Female Community Leader; Lower Central Region 1

บทนำ

สังคมและวัฒนธรรมไทยในอดีตได้จำกัดบทบาทของสตรีให้อยู่เพียงแค่การทำงานบ้าน และการเลี้ยงดูบุตรขาดโอกาสที่เท่าเทียมกับบุรุษในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมในสังคม การเมือง การปกครอง และการบริหาร อีกทั้งกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมยังตอกย้ำให้สังคม รวมทั้งสตรีเองนั้นมีความเชื่อว่าสตรีนั้นด้อยกว่าบุรุษ เมื่อสภาพสังคมไทยเปลี่ยนไปทำให้สตรีมีโอกาสได้แสวงหาความรู้จากการเรียนมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นดังปรากฏในมาตรา 27 ของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตีกว่า หมวด 3 สิทธิ และเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 30 ระบุไว้ว่า “บุคคลย่อมเสมอ

กันตามกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชาย และหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ... จะกระทำมิได้” (เผด็จ โขคเรืองสกุล, 2553) ทำให้สตรีมีสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการทำงานที่พบว่าสตรีมีโอกาสดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน เช่น เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และผู้บริหารระดับสูงในองค์กรเพิ่มมากขึ้น

ในศตวรรษที่ 21 แนวโน้มในเรื่องผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leader) ตามที่สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2563) กล่าวว่า ยุคนี้เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และองค์การทั่วโลกต่างมีการปรับเปลี่ยนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากขึ้น ภายใต้บริบทของโลก และองค์การที่มีการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ แม้ว่าปัจจุบันสตรีไทยมีการศึกษาสูงขึ้นได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถมากขึ้น และได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายให้มีสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุรุษเกือบทุกประการ แต่ตำแหน่งผู้นำสตรี หรือผู้บริหารสตรีระดับสูงนั้นยังน้อยกว่าบุรุษมาก สตรีได้เริ่มมีบทบาทการบริหารและได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำมากขึ้น ซึ่งในการพัฒนาสตรีนั้นสามารถจำแนกแนวคิดในการพัฒนาได้เป็นสามแนวทาง (พัลลภ ตันจริยภรณ์, 2543 : 4-6) คือ แนวทางที่หนึ่ง พัฒนาสตรีตามแนวคิดสตรีในการพัฒนา (Women in Development : WID) มีพื้นฐานจากแนวคิดสตรีเสรีนิยม (Feminism) และแนวคิดความทันสมัยโดยมุ่งที่การยกฐานะสตรีให้ดีขึ้นจัดการกดขี่สตรีในสังคม โดยต้องการให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาจึงมีพื้นฐานความเชื่อว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายจะปรับเปลี่ยนได้เองเมื่อผู้หญิงเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจกับผู้ชายในการพัฒนา” แนวทางที่สอง การพัฒนาสตรีตามแนวคิดสตรีกับการพัฒนา (Women and Development : WAD) มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการพึ่งพาซึ่งมองว่าความช่วยเหลือเป็นส่วนประกอบถาวรของการพัฒนาไม่ใช่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการช่วยเหลือจะยุติเมื่อมีการพัฒนาได้เสมอภาคเท่านั้น และการพัฒนาสตรีในแนวทางที่สามตามแนวคิดการวิเคราะห์บทบาทหญิงชายและการพัฒนา (Gender and Development) หรือทฤษฎีชายกับการพัฒนาโดยมีสมมติฐานว่า “ชายเป็นฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่าในโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างเพศชายและเพศหญิง” แนวคิดนี้จึงเน้นให้รัฐมีบทบาทในการแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ของสตรีให้ดีขึ้นและนโยบายของการพัฒนาต้องมีผู้หญิงเป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวทางการพัฒนาสตรีทั้งสามแนวทางที่นำเสนอจากนักวิชาการ ล้วนมีพื้นฐานข้อมูลมาจากความไม่เสมอภาคระหว่างเพศหญิงและชาย และมีการเสนอแนวคิดให้เกิดการสนับสนุนการพัฒนาสตรีให้มากขึ้นในทุก ๆ ด้าน และภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาสตรีเป็นหลักด้วย

ในด้านภาวะผู้นำและการสื่อสารนั้น (Barnard, 1972 : 217) ได้สรุปเกี่ยวกับ องค์ประกอบที่สำคัญในการติดต่อสื่อสารที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานยอมรับอำนาจ 7 ประการ คือ 1. เส้นทางของการติดต่อสื่อสารต้องมีข้อกำหนดไว้ชัดเจน 2. ควรมีเส้นทางสื่อสารที่เป็นทางการและถึงตัวบุคคลในองค์กร 3. เส้นทางของการติดต่อสื่อสารควรเห็นทางตรงและสั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ 4. ควรใช้เส้นทางของการติดต่อสื่อสารที่สมบูรณ์ทุกสาระ 5. บุคคลที่ทำหน้าที่ศูนย์กลางของการติดต่อสื่อสารจะต้องเป็นบุคคลที่มีสมรรถนะ 6. ในขณะที่ต้องการกำลังปฏิบัติหน้าที่เส้นทางของการติดต่อสื่อสารไม่ควรให้มีเหตุขัดข้อง 7. การติดต่อสื่อสารทุกชนิดจะต้องเป็นที่เชื่อถือได้แน่นอน (Stott & Walker, 1995) ได้สรุปว่าในกลุ่มหรือทีมงานนั้นเครือข่ายการสื่อสารที่ดีคือเครือข่ายที่สมาชิกทุกคนสื่อสารถึงกันได้ทั่วถึงมากที่สุดที่เป็นรูปแบบดาวเพราะสมาชิกแต่ละคนสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างอิสระกับสมาชิกคนอื่น ๆ ถ้าเส้นทางของการติดต่อสื่อสารเส้นใดเส้นหนึ่งหายไปจะทำให้การติดต่อสื่อสารไม่สมบูรณ์และผิดพลาดได้ ซึ่งการสื่อสารแบบนี้เหมาะสมกับงานที่ยุ่งยากซับซ้อนและต้องการความเชี่ยวชาญจากหลาย ๆ ฝ่ายที่อาจแตกต่างกัน นอกจากนี้เครือข่ายแบบนี้ยังช่วยให้มีการตรวจสอบข้อมูลและการตีความหมายให้เข้าใจตรงกันด้วยในทุกครั้งที่มีการสื่อสาร หรืออาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า

บุคคลทั่วไปจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในแต่ละวันไปกับการสื่อสาร ซึ่งถือเป็นทักษะที่สำคัญที่จะสร้างความเข้าใจในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในองค์กร ชุมชน และสังคม หากใครมีทักษะการสื่อสารที่ดีการทำงานและการดำเนินชีวิตจะราบรื่นมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน ถ้ามีทักษะการสื่อสารที่ดีดังกล่าวก็เชื่อได้ว่าจะสามารถสร้างความเข้าใจความร่วมมือในชุมชนได้ในระดับสูง

ประเด็นของปัญหาการสื่อสารของสตรีและผู้นำชุมชนสตรีที่พบว่าการสื่อสารของสตรี และผู้นำชุมชนสตรีเมื่อเทียบกับผู้นำบุรุษแล้วพบว่ามียุทธศาสตร์ที่น้อยกว่าอย่างชัดเจน ดังนั้น การเสริมสร้างและพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของสตรีรวมไปถึงผู้นำสตรี จึงต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว ชุมชน ขยายสู่สังคมวงกว้าง ต้องส่งเสริมให้สตรีและผู้นำสตรีมีความสามารถ มีความมั่นใจในการสื่อสารกับสังคมในทุกส่วนทุกระดับมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ถือเป็นแนวทางหลักของทุกสังคมที่ยอมรับกันว่าจะช่วยเสริมสร้างสังคมในทุกมิติดังเช่นการวิจัยของ สุมาลี สุวรรณกร (2559) ที่ศึกษาการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในการนำเสนอข่าวท้องถิ่น ได้สรุปว่า แนวทางการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์นั้นจะต้องเริ่มต้นจากการคัดกรองข่าวและนำเสนอข่าวอย่างเป็นกลาง สื่อมวลชนจะต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน การนำแนวทางการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ไปเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างการบริหารภาครัฐกับประชาสังคมในการพัฒนาเมืองขอนแก่น กล่าวได้ว่าการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารของสตรีและผู้นำสตรีที่ต้องใช้รูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ในครอบครัวซึ่งสอดคล้องกับ นวลฉวี ประเสริฐสุข (2558) ที่ศึกษาเรื่องการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างสุขในครอบครัว สรุปว่าการสื่อสารเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อความสุขและความเข้มแข็งของครอบครัว การสื่อสารที่สร้างสรรค์ในครอบครัวจะทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความเข้าใจกันแล้วจะนำมาซึ่งความรู้สึกและสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทุกคนสามารถสื่อสารกันได้อย่างตรงไปตรงมา ดังนั้น การพัฒนาการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ของสตรีและผู้นำชุมชนสตรีก็สามารถเริ่มที่ครอบครัวเป็นพื้นฐานแล้วขยายผลสู่การพัฒนาและเสริมสร้างในระดับองค์กร และสังคมก็จะเป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้นำสตรีเข้ามามีบทบาทในการนำสังคมร่วมสร้างสรรค์สังคมได้มากยิ่งขึ้น

โดยสรุปแล้วการสื่อสารของผู้นำสตรีโดยเฉพาะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้นำชุมชนโดยเฉพาะผู้นำสตรี หากได้มีการพัฒนาทักษะความสามารถในการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ หรือการสื่อสารเชิงบวกที่สามารถสร้างความพึงพอใจ ความเต็มใจ และทำให้ชาวบ้านในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและการพัฒนาต่าง ๆ ในกลุ่มหรือชุมชนอย่างสม่ำเสมอจะสามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้มากขึ้น รวมถึงการสร้างโอกาสให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ และการร่วมกันติดตามประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งที่มีความรักความสามัคคีเป็นพื้นฐานพร้อมที่จะพัฒนาได้ต่อไปในอนาคต

ดังนั้น จากการศึกษาสภาพปัญหา และแนวคิดในการพัฒนาบทบาทผู้นำสตรี และผู้นำชุมชนสตรีจึงมีความสำคัญ และน่าสนใจในการศึกษาต่อไปว่าการพัฒนาสตรีที่เป็นผู้นำชุมชนหรือเป็นตัวแทนกลุ่ม โดยเฉพาะในเรื่องทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้สามารถนำกลุ่มและชุมชนให้เกิดความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมสร้าง และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งด้วยภาวะผู้นำของสตรีที่สื่อสารกับชุมชนอย่างสร้างสรรค์ว่าจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม และเสริมสร้างความเข้มแข็งของประเทศได้ตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) และเป็นไปตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้มากน้อยเพียงใด

การศึกษานี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการแสวงหาแนวทางส่วนหนึ่งเพื่อการตอบคำถามในการพัฒนาที่ตรงต่อเป้าหมายการพัฒนาสถานภาพสตรีในสังคมไทยตามแผนและนโยบายของรัฐ และเป็นส่วนหนึ่งของ

การพัฒนาตามเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ รวมถึงการศึกษานี้ยังมุ่งหวังว่าผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างแนวทางในการพัฒนาสตรีและผู้นำชุมชนสตรีให้เพิ่มขึ้นในมิติอื่น ๆ ต่อไปด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1
3. เพื่อรับรองรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนการศึกษา 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 และศึกษารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ

1.1 การศึกษาสภาพการณ์ของการสื่อสารของผู้นำชุมชนและผู้นำชุมชนสตรีด้วยการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนสตรีในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรีและสุพรรณบุรีซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 15 ท่าน ผู้วิจัยสุ่มเลือกตัวอย่างที่สมัครใจให้สัมภาษณ์ เครื่องมือคือประเด็นการสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและการสื่อสาร จากนั้นร่างประเด็นการสัมภาษณ์แล้วให้ที่ปรึกษาให้คำแนะนำปรับปรุงเสร็จแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

1.2 การศึกษาคุณสมบัติ ลักษณะ วิธีการ และปัจจัยความสำเร็จของการสื่อสารกับชุมชนที่สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จากผู้นำชุมชนที่มีแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 8 ท่าน โดยผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือคือประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ จากนั้นร่างประเด็นการสัมภาษณ์แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำปรับปรุงแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยขั้นตอนนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี

2.1 การพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ ทฤษฎีการสื่อสาร ร่วมกับประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วสังเคราะห์เป็นรูปแบบ (Model)

2.2 การประเมินรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี โดยผู้วิจัยร่างแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผู้นำ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร 2 ท่านผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการชุมชน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 1 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินและรับรองรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี

ผู้วิจัยได้จัดสนทนาเฉพาะกลุ่มกับผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) ที่เป็นทั้งประธานชุมชน กรรมการชุมชน จากชุมชนต่าง ๆ จำนวน 20 ท่าน ดำเนินการชี้แจงและนำเสนอรูปแบบที่พัฒนาขึ้น แล้วให้ผู้นำชุมชนที่ร่วมประชุมกลุ่ม ประเมินความพึงพอใจและประเมินรับรองรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบเครื่องมือและนำมาเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ นำเสนอเป็นคำร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของ

ผู้นำชุมชนสตรี

ผู้วิจัยได้จัดสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิรวม 11 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านผู้นำ 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสื่อสาร 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐศาสตร์ 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการชุมชน 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา 2 ท่าน เพื่อการประเมินปรับปรุงรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี แล้วรวบรวมข้อมูลนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง เครื่องมือคือประเด็นการสนทนาเฉพาะกลุ่มที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะตอบวัตถุประสงค์การวิจัย เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนาเฉพาะกลุ่มแล้ววิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงรูปแบบแล้วนำเสนอรูปแบบ

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพการณ์ของการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 พบว่าการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีโดยเฉพาะในการประชุมร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการสื่อสารที่น้อยกว่าผู้นำชุมชนที่เป็นชาย ผู้นำชุมชนสตรีส่วนหนึ่งยังไม่กล้าพูดสื่อสาร หรือเกรงใจที่ประชุม ทั้งด้านการสื่อสารการแสดงความคิดเห็นและด้านการสื่อสารในการสอบถามในที่ประชุม ทั้งนี้เป็นเพราะผู้นำชุมชนสตรีมีความไม่มั่นใจและไม่กล้าพูดสื่อสารในที่ประชุม ส่วนหนึ่งระบุว่าเกรงใจที่ประชุม โดยที่ส่วนใหญ่ระบุว่าถ้าสื่อสารพูดคุยทั่วไปสามารถทำได้ แต่ยังไม่สามารถพูดสื่อสารในที่ประชุมได้ และพบว่าในระดับชุมชนมีการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) ก็ใช้เพียงแค่การติดต่อสื่อสารกันในเชิงสนทนาหรือเพื่อการนัดหมายเป็นส่วนใหญ่ โดยสรุปสภาพการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีมีน้อยกว่าผู้นำชุมชนที่เป็นชาย สอดคล้องกันทั้ง 4 จังหวัด

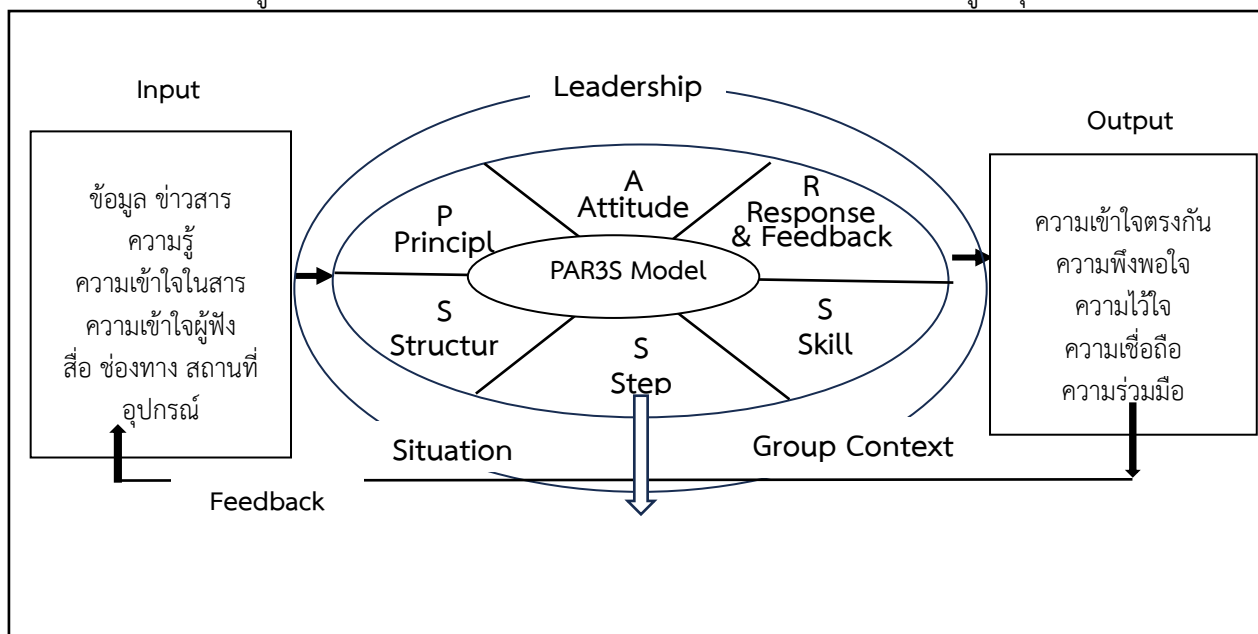
2. การพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี
ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ

2.1 ผู้วิจัยสังเคราะห์รูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีจากแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์และทฤษฎีการสื่อสาร พร้อมกับข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก แล้วทำการศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบ พบว่ารูปแบบประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ด้าน คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และปัจจัยนำออก ตามทฤษฎีเชิงระบบ และในส่วนของการสื่อสารของผู้นำสตรี จะประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลักคือ 1. การสื่อสารอย่างมีหลักการ (Principle) 2. การมีทัศนคติที่ดีต่อการสื่อสาร (Attitude) 3. การรับรู้ผลตอบแทนและเสียงสะท้อนกลับ (Response and Feedback) 4. การสื่อสารอย่างมีโครงสร้าง (Structure) 5. การสื่อสารอย่างเป็น

ขั้นตอน (Step) และ 6. การมีทักษะการสื่อสาร การใช้คำพูด (Skill) ซึ่งจะสามารถประเมินผลสำเร็จได้จากการที่กลุ่มผู้ฟังเกิดผลตอบรับที่สร้างสรรค์ เช่น ความเข้าใจที่ตรงกัน ความไว้วางใจ ความเชื่อถือ รวมถึงความพร้อมที่อยากมีส่วนร่วมร่วมกับกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นผลจากการมีทักษะการสื่อสารที่ดีของผู้ผู้นำ (ดังแผนภาพ)

รูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี
หลักการพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี

ผลที่ได้รับ: องค์ความรู้ แนวทางและหลักการพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนสตรี

ภาพที่ 1 รูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี PAR3S Model
(พาทริปเปิ้ลเอส โมเดล)

2.2 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี

ตารางที่ 1 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีโดยผู้เชี่ยวชาญ

องค์ประกอบ	Mean	S.D.	ระดับ
1. การสื่อสารอย่างมีหลักการ (Principle)	4.60	0.55	มากที่สุด
2. การมีทัศนคติที่ดีต่อการสื่อสาร (Attitude)	4.60	0.55	มากที่สุด
3. การรับรู้ผลลัพธ์และการสะท้อนกลับ (Response and Feedback)	4.56	0.57	มากที่สุด
4. การสื่อสารอย่างมีโครงสร้าง (Structure)	4.45	0.59	มาก
5. การสื่อสารอย่างเป็นขั้นตอน (Step)	4.40	0.63	มาก
6. การมีทักษะการสื่อสาร การใช้คำพูด (Skill)	4.28	0.71	มาก
รวม	4.415	0.60	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมาก

3. การรับรองรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี

ตารางที่ 2 ผลประเมินความเหมาะสมและรับรองของรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีโดยผู้นำชุมชน

องค์ประกอบ	Mean	S.D.	ระดับ
1. การสื่อสารอย่างมีหลักการ (Principle)	4.95	0.27	มากที่สุด
2. การมีทัศนคติที่ดีต่อการสื่อสาร (Attitude)	4.95	0.27	มากที่สุด
3. การรับรู้ผลลัพธ์และการสะท้อนกลับ (Response and Feedback)	4.90	0.31	มากที่สุด
4. การสื่อสารอย่างมีโครงสร้าง (Structure)	4.80	0.41	มากที่สุด
5. การสื่อสารอย่างเป็นขั้นตอน (Step)	4.90	0.31	มากที่สุด
6. การมีทักษะการสื่อสาร การใช้คำพูด (Skill)	4.85	0.36	มากที่สุด
7. ความเหมาะสมของรูปแบบในการนำไปใช้	4.85	0.36	มากที่สุด
รวม	4.88	0.32	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการรับรองรูปแบบโดยผู้นำชุมชนด้วยการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดย รวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.88 แต่ละองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมาก

ที่สุด ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.95 คือด้านการสื่อสารอย่างมีหลักการ ด้านการมีทัศนคติที่ดีต่อการสื่อสาร อันดับสอง ค่าเฉลี่ย 4.90 คือ ด้านการรับรู้ผลลัพธ์และการสะท้อนกลับ ด้านการสื่อสารอย่างเป็นขั้นตอน ส่วนด้านการมีทักษะการสื่อสาร การใช้คำพูด กับ ด้านการสื่อสารอย่างมีโครงสร้าง มีค่าเฉลี่ยที่ 4.85, 4.80 ตามลำดับ

4. การประเมินปรับปรุงรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีการประเมินปรับปรุงรูปแบบด้วยการสนทนาเฉพาะกลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน ได้ประเด็นเพื่อใช้ในการปรับปรุงรูปแบบ ดังนี้ 1. ด้านปัจจัยนำเข้า เพิ่มประเด็นหน่วยงานร่วมจัด 2. ด้านกระบวนการสื่อสารปรับเพิ่มคำอธิบายองค์ประกอบย่อยให้ชัดเจน 3. ด้านปัจจัยนำออกเพิ่มประเด็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จ 4. เส้นข้อมูลสะท้อนกลับใส่เพิ่มให้ชัดเจนเป็นสองระยะ ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับเพิ่มเติมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาสภาพการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ที่พบว่าภาพรวมการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีในการประชุมร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการสื่อสารที่น้อยกว่าผู้นำชุมชนที่เป็นชาย ผู้นำชุมชนสตรีส่วนหนึ่งยังไม่กล้าพูดสื่อสาร หรือเกรงใจที่ประชุม ทั้งด้านการสื่อสารแสดงความคิดเห็น และด้านการสื่อสารในการสอบถามในที่ประชุม ส่วนใหญ่ระบุว่า การสื่อสารพูดคุยกับบุคคลทั่วไปสามารถทำได้ แต่ไม่สามารถพูดสื่อสารในที่ประชุมได้ สอดคล้องกันในจังหวัดต่าง ๆ ที่ลงพื้นที่ศึกษา

จากผลดังกล่าว แสดงว่าวิถีชีวิต ค่านิยม บริบทสังคมของไทยแบบเดิมยังเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี ที่ทำให้มีอัตราส่วนที่น้อยกว่าผู้นำบุรุษอย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการยอมรับสตรีในสังคมไทยของ สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2550) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความพึงพอใจและความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน : กรณีศึกษาบริษัทในกลุ่มธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคมพบว่า การยอมรับสตรีนั้นดูเหมือนจะเป็นการยอมรับทางความคิด ยังไม่มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง สอดคล้องกับแนวคิดของ คณะอนุกรรมการเฉพาะด้านจัดทำแผนหลักงานสตรี (2565) ที่สรุปว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะบุรุษถูกมองว่ามีความเข้มแข็งและอดทนมากกว่า แต่ตำแหน่งผู้นำสตรีหรือผู้บริหารสตรีระดับสูงนั้นยังน้อยกว่าบุรุษมาก ซึ่งในด้านการเสริมสร้างบทบาทผู้นำสตรี ต้องมีการพัฒนาให้มากยิ่งขึ้นในสังคมไทย

2. จากผลการพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะผู้นำชุมชนสตรีที่พัฒนาขึ้นเป็น PAR3S Model ที่มีปัจจัยหลัก 3 ด้านคือ 1. ปัจจัยนำเข้า (Input) 2. การสื่อสาร (Process) 3. ปัจจัยด้านผลผลิต (Output) และข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) โดยปัจจัยด้านการสื่อสารมี 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1. ด้านการสื่อสารอย่างมีหลักการ (Principle) 2. ด้านการมีทัศนคติที่ดีต่อการสื่อสาร (Attitude) 3. ด้านการรับรู้ผลลัพธ์และข้อมูลป้อนกลับ (Response and Feedback) 4. ด้านการสื่อสารแบบมีโครงสร้าง (Structure) 5. ด้านการสื่อสารแบบเป็นขั้นตอน (Step) และ 6. ด้านการมีทักษะการสื่อสาร การใช้คำพูด (Skill)

จากผลการพัฒนารูปแบบ PAR3S Model ที่จะช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีให้เกิดการสร้างสรรคชุมชนร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของสุมาลี สุวรรณกร (2559) ได้ศึกษาแนวทางการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเมืองขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์นั้นจะต้องเริ่มต้นจากการคัดกรองข่าวและนำเสนอข่าวอย่างเป็นกลาง การมีความรู้สึกละเอียดมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองขอนแก่น และแนวทางการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์สามารถใช้เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างการบริหารภาครัฐกับประชาสังคมในการพัฒนาเมืองขอนแก่นจะสำเร็จได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ

ปราณี สุธสิธิ์ (2555) ที่ศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ของผู้นำชุมชนในเขตจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาสรุปว่า ผู้นำไม่ควรรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่คนเดียว ต้องกระจายข้อมูลให้สมาชิกในชุมชนรับทราบและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนด้วยใจเป็นธรรม รวมทั้งมีการหาแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงพร คำคุณวัฒน์ และคณะ (2550) ที่ศึกษาการสื่อสารสุขภาพของท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการทำงานสื่อสารสุขภาพ สรุปได้ว่า การเสริมสร้างศักยภาพในการทำงานสื่อสารสุขภาพด้านการเสริมศักยภาพด้านการพูด ซึ่งเป็นการพูดผ่านสื่อเสียงและการพูดในที่สาธารณะ การเรียนรู้ในกิจกรรมทั้งหลายได้มีการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการสื่อสารในท้องถิ่น ด้วยคนท้องถิ่นอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพราะหัวใจของการสื่อสารสุขภาพของท้องถิ่น คือ การสื่อสารที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นคนท้องถิ่น เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น และด้วยรูปแบบวิธีการ ที่สอดคล้องกับความถนัด รสนิยมของคนท้องถิ่น มีลักษณะเป็นการสื่อสารด้วยภาษาพูดเป็นส่วนใหญ่ มีการสื่อสารกันด้วยการพูดและฟัง มากกว่าการเขียนและอ่านหนังสือ ซึ่งแสดงถึงลักษณะนิสัยและพฤติกรรมสื่อสารของสังคมไทย สอดคล้องกับการศึกษาของ สุพัตรา ชื่นสุวรรณ และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2554) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสตรีด้านธุรกิจเชิงพุทธบูรณาการผลการวิจัยที่สอดคล้องโดยสรุป พบว่าแนวทางในพัฒนาภาวะผู้นำสตรีในวิทยาการสมัยใหม่ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท มี 4 แนวทาง คือ แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพ การพัฒนาพฤติกรรม การพัฒนาจิตใจ และแนวทางการพัฒนาปัญญาเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพและคณะ (2547 : 5-26) ที่ระบุว่า การออกแบบกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication Process) จึงควรจัดช่องทางและรูปแบบการมีส่วนร่วมให้หลากหลาย เพื่อเกื้อหนุนให้คนกลุ่มต่าง ๆ หรือทุก ๆ คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร ตามปกติคนเราจะชื่นชอบการมีส่วนร่วม ร่วมในการสื่อสารอยู่แล้ว เช่น เราชอบการพูดคุยสนทนามากกว่าการเป็นฝ่ายไปนั่งรับฟังอย่างเดียว แต่ในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจะไม่คำนึงถึงเฉพาะการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร แต่จะต้องให้การสื่อสารนั้นนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาอีกด้วย นั่นคือการมีส่วนร่วมมิใช่เป็นเพียงการเข้ามาเป็นผู้ส่งสารหรือผู้รับสารเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับประเด็นการสื่อสารนั้นด้วย

3. จากการรับรองรูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี โดยผลการประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้โดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมาก ที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้การรับรองรูปแบบดังกล่าว

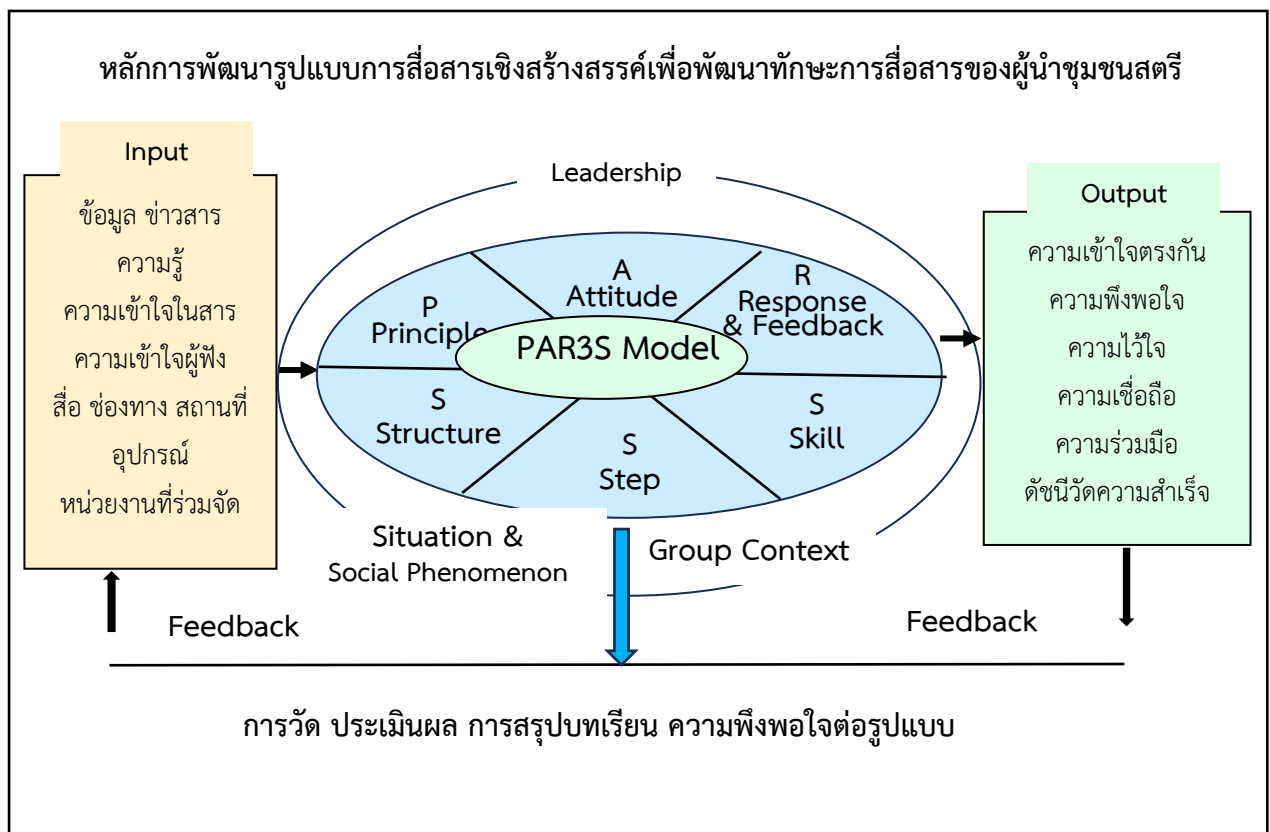
จากผลการรับรองรูปแบบดังกล่าว แสดงว่าสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Warren G. Bennis and Robert J. Thomas (2002) ที่กล่าวว่าความเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเป็นชายหรือหญิง แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมขององค์กร และคุณลักษณะของผู้นำ สอดคล้องกับแนวคิดของเกศรี วิวัฒน์ปฐพี (2549) ที่สรุปว่ากระบวนการสร้างผู้นำสตรีในวัฒนธรรมอีสาน เป็นการสร้างตนเองก้าวสู่บทบาทผู้นำต้องใช้วิธีการสร้างกระแสศรัทธา และความเชื่อมั่นจากประชาชน ผลักดันตนเองเข้าสู่บทบาทผู้นำผ่านสื่อทุกรูปแบบ รวมถึงยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พรณี จันทะสร (2551) ได้ศึกษาบทบาทกลุ่มผู้นำสตรีอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่พบว่า พัฒนาการกลุ่มผู้นำสตรีหรือคณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีบทบาทด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจมีส่วนส่งเสริมพัฒนาอาชีพและการก่อให้เกิดรายได้หลักและรายได้เสริมต่อคนในชุมชน ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ด้านสังคมนั้นได้มีการรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง ด้านวัฒนธรรม พบว่ามีส่วนส่งเสริมทำนุบำรุงวัฒนธรรมทุกด้าน โดยเฉพาะวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น และยังมีวัฒนธรรมองค์กรของตนเองอย่างเด่นชัดรวมถึงสอดคล้องกับ

ตามลัศัมา จุลเพชร (2548) ได้ศึกษาบทบาทผู้นำสตรีในการปกครองท้องถิ่น : กรณีศึกษานายกองการบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะจังหวัดนครราชสีมา พบว่าสตรีก้าวเข้ามาสู่ผู้นำท้องถิ่นได้ต้องมีการต่อสู้ที่เริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ ในครอบครัว จนถึงสังคมภายนอก และมีปัจจัยที่ผลักดันให้ผู้นำสตรีเข้ามาสู่การเมืองท้องถิ่นได้สำเร็จ ประกอบด้วยความสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มนักการเมือง ค่านิยมในฐานะความเป็นผู้นำสตรี พลังกลุ่มเครือข่ายสตรี และอำนาจการครอบครองปัจจัยการผลิต ซึ่งต่างมีความสำคัญและสัมพันธ์ต่อกันอย่างต่อเนื่อง สำหรับการบริหารจัดการท้องถิ่นของผู้นำสตรีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแก้ไขปัญหาในชุมชนมากขึ้น

โดยสรุปแล้วการอภิปรายผลใน 3 ประเด็นนี้สามารถสรุปได้ว่า ผลการวิจัยและพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี ได้รับการรับรองว่าการนำรูปแบบไปสู่การพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ได้ ด้วยมีผลการวิจัยที่สอดคล้องและ สอดรับกับแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ รวมถึงแนวนโยบายของรัฐบาลทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ 2561-2580 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผลการวิจัยนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่น่าสนใจให้เกิตประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

องค์ความรู้วิจัย

จากการวิจัยการพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี ได้รูปแบบ PAR3S Model (ดังแผนภาพ)

ผลที่ได้รับ: องค์ความรู้ แนวทางและหลักการพัฒนากิจกรรมสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนสตรี
ภาพที่ 2 รูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากิจกรรมสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี PAR3S Model
(พาทริปปี้ดเอส โมเดล)

ผลการวิจัยได้รูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี ซึ่งการใช้ในการพัฒนาควรพิจารณาองค์ประกอบ ดังนี้ 1. การสื่อสารอย่างมีหลักการ (Principle) หมายถึงการมีหลักเหตุผลในการสื่อสาร สื่อสารสิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม สื่อสารอย่างมีคุณธรรมและมีความเป็นกลาง 2. การมีทัศนคติที่ดีต่อการสื่อสาร (Attitude) หมายถึง การเห็นประโยชน์ของการสื่อสาร ตระหนักในผลกระทบของการสื่อสารและมีความมั่นใจในการสื่อสาร 3. การรับรู้ผลลัพธ์และการสะท้อนกลับ (Response and Feedback) หมายถึง การสื่อสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ ความพอใจ เชื่อมั่น ไว้วางใจ และพร้อมจะร่วมมือ 4. การสื่อสารอย่างเป็นระบบ (Structure) หมายถึงการจัดระบบการสื่อสาร จัดโครงสร้างจัดหมวดหมู่และการสื่อสารที่สรุปใจความสำคัญ 5. การสื่อสารแบบเป็นขั้นตอน (Step) หมายถึงการจัดลำดับขั้นตอนในการสื่อสารเรียบเรียงประเด็น การเชื่อมโยงประเด็นและมีความต่อเนื่องในการสื่อสาร 6. การมีทักษะการสื่อสาร การใช้คำพูด (Skill) หมายถึงการมีทักษะการพูด การใช้คำพูด การใช้ภาษากาย การมีทักษะการฟังที่ครอบคลุมถึงการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ฟัง โดยองค์ความรู้ที่จะนำไปพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีควรพัฒนาให้ครอบคลุมประกอบหรือปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของกลุ่ม สถานการณ์และภาวะผู้นำด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ จังหวัด อำเภอบึงสามพัน องค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน ควรร่วมมือกันพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ในกลุ่มผู้นำชุมชนสตรี โดยใช้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อเพิ่มโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนสตรีในการเข้าร่วมพัฒนาชุมชน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันจัดการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีด้วยการส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้และทักษะการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างให้เกิดผู้นำชุมชนสตรีให้เพิ่มขึ้นในชุมชนต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย ทั้งนี้สามารถนำผลการวิจัยไปสู่การต่อยอดทางวิชาการทั้งในรูปแบบของการพัฒนาเป็นหลักสูตรการฝึกอบรม คู่มือการฝึกอบรม หรือเป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรมสตรีในระดับต่าง ๆ

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับกระทรวง ระดับกรมและระดับจังหวัดพื้นที่ควรร่วมกันเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ให้กับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในวงกว้าง เพื่อให้เกิดความตระหนักในสำคัญของการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ในการช่วยลดปัญหาทางสังคม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรีขยายผลสู่การพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำอื่น ๆ รวมถึงกลุ่มอื่น ๆ เพื่อร่วมมือกันได้ทุกระดับในการสร้างความเข้มแข็งของสังคมและชุมชนในมิติต่าง ๆ ให้ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี ในพื้นที่อื่น ๆ รวมถึงกลุ่มประชากรอื่น ๆ เพื่อขยายผลต่อยอดองค์ความรู้มากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาและพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนสตรีที่สอดคล้องกับการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ ให้เป็นองค์ความรู้ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ไปสู่สังคมออนไลน์ที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2547). *สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เลิฟ แอนด์ ลิฟ.
- เกศรี วิวัฒนปฐพี. (2549). *กระบวนการสร้างพลังผู้นำสตรีในวัฒนธรรมอีสาน* (รายงานวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฉะลิตมา จุลเพชร. (2548). *บทบาทผู้นำสตรีในการปกครองท้องถิ่น: กรณีศึกษานายกองคการบริหารส่วนตำบล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงพร คำณูวัฒน์ และคณะ. (2550). *วิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพของท้องถิ่น*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- นวลวิ ประเสริฐสุข. (2558). *สื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างสุขในครอบครัว*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2566, จาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/38603>
- ปราณี สุรสิทธิ์. (2555). *รูปแบบการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของผู้นำชุมชน ในเขตจังหวัดนนทบุรี*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- เผด็จ โชคเรืองสกุล. (2553). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- พรณี จันทะสร. (2551). *บทบาทกลุ่มผู้นำสตรีอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภูต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม*.
- พลลภ ตันจริยภรณ์. (2543). *กระบวนการพัฒนาสตรีในประเทศไทย: แนวคิดและนโยบาย*.
- สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2550). *พฤติกรรมองค์กร ทฤษฎีและการประยุกต์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2563). *ภาวะความเป็นผู้นำ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- สุพัตรา ชื่นสุวรรณ และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2561). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสตรีด้านธุรกิจเชิงพุทธบูรณาการ*, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- สุมาลี สุวรรณกร. (2559). *แนวทางการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเมืองขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- . (2559) *แนวทางการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเมืองขอนแก่น* วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 9(2).
- Barnard, C.I. (1972). *The function of executive*. London: Oxford University.
- Csikszentmihalyi, M. (2024). *Society, Culture, and Person: A Systems View of Creativity*. Springer.
- David K. Berlo. (1960). *The Process of Communication*. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Devito, A. (1987). *Communicology: An Introduction to the study of communication*. New York: Harper & Row. Publishers.
- Sawyer, R. K. (2012). *Explaining Creativity: The Science of Human Innovation*. Oxford University Press.
- Stott, K. & Walker, A. (1995). *Teams Teamwork & Teambuilding*. Singapore: Prentice-Hall.

Trenholm, S. and Jensen, A. (2000). *Interpersonal Communication*. Belmont California: Wadsworth publishing Company.

Warren G. Bennis and Robert J. Thomas. (2002). *Crucibles of Leadership*. Harvard business review.

การพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนาเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบุรี*

THE DEVELOPMENT OF THE SALT FARM COMMUNITY MANAGEMENT MODEL AS TOURISM DESTINATION IN PHETCHABURI PROVINCE

ศรินทร พงษ์หา และ วรณวีร์ บุญคุ้ม

Sirintorn Phongha and Wannawee Boonkoun

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University

Email: smetaforum@yahoo.com and bwannawee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนาเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี (2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนาเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี (3) เพื่อรับรองรูปแบบการจัดการชุมชนนาเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี พื้นที่ศึกษาคือชุมชนนาเกลือจังหวัดเพชรบุรี อำเภอบ้านแหลม ประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลบ้านแหลม ตำบลบางขุนไทร ตำบลบางแก้ว ตำบลแหลมผักเบี้ย และตำบลปากทะเล ที่มีพื้นที่ติดทะเลอ่าวไทยและมีการทำนาเกลือ โดยมีระเบียบวิธีวิจัยคือการวิจัยและพัฒนาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่ ศึกษาสภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนาเกลือ สร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา คือ 1) ผู้ประกอบการ ประชาชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนนาเกลือจำนวน 20 ท่าน เก็บข้อมูลโดยการสังเกต และสัมภาษณ์ 2) ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จำนวน 10 ท่าน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสำรวจรายการทรัพยากรการท่องเที่ยว แบบตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมกราคม 2564 - พฤษภาคม 2565 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการคำนวณค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนาเกลือจังหวัดเพชรบุรีเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ มีภูมิปัญญการทำนาเกลือ มีทรัพยากรทางธรรมชาติด้านป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่อนุรักษ์นกทะเลและนกอพยพ มีวิถีชีวิตชุมชนนาเกลือและชาวเล ซึ่งแต่ละด้านสามารถส่งเสริมให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้คนในชุมชนเพิ่มมากขึ้นจากการประกอบอาชีพหลักจากข้อมูลจากการสัมภาษณ์บ่งชี้ว่าควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ การรับรู้และความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนาเกลือจังหวัดเพชรบุรี

2. รูปแบบการจัดการชุมชนนาเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีที่พัฒนาขึ้นคือ “APPA MAC Model” ประกอบด้วย 1. A: Awareness (ความตระหนัก)

* Received November 10, 2023; Revised February 7, 2024; Accepted April 25, 2024

2. P: Participative Management (การจัดการแบบมีส่วนร่วม) 3. P: Planning to Sustainability (การวางแผนสู่ความยั่งยืน) 4. A: Attractions (สิ่งดึงดูดใจ) 5. M: Man (คน) 6. A: Amenities (สิ่งอำนวยความสะดวก) และ 7. C: Coordinating (การประสานงาน) โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้มุ่งเน้นการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ความตระหนักในคุณค่าบริบททางสังคมและค่านิยม การพึ่งพาตนเอง ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและผู้นำชุมชนพบว่า รูปแบบการจัดการชุมชนนเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก 3. ผลการรับรองรูปแบบการจัดการชุมชนนเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นรับรองรูปแบบที่พัฒนาขึ้นว่าสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีได้

คำสำคัญ: การจัดการ; แหล่งท่องเที่ยวชุมชนนเกลือ; จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) study the condition of the salt farm community as tourism destination in Phetchaburi Province; 2) develop the salt farm community as tourism destination in Phetchaburi Province; and 3) confirm the salt farm community as tourism destination in Phetchaburi Province. The search was conducted with the Research and Development Methodology. The study area was salt farm community in Phetchaburi, including 5 sub-districts; Ban Laem, Bang Khun Sai, Bang Kaew, Laem Pak Bia and Pak Thale in Ban Laem District which has an area adjacent to the Gulf of Thailand and has the largest salt farming area in Thailand. Informants and Key informants in the study were: 1) 20 entrepreneurs, villagers and tourists who visited salt farm community tourist attraction, were collected through observation and interviews; 2) entrepreneurs, community leaders and relating peoples in salt farm community area, a total of 15 persons. The data were collected by in-depth interviews. The research tools were tourism resource audit, facility checklist, questionnaire and interview questions. The data was collected from January 2021 to May 2022. The collected data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results were:

1. condition of tourism attractions in salt farm community in Phetchaburi province were outstanding area of unique tourism resources, wisdom in salt farming, there were natural resources in the area of fertile mangrove forests, a conservation area for seabirds and migratory birds, a way of life of the salt farm community and the local fisherman. Each aspect could be promoted as a tourism activity that generate more income for people in the community from their main occupation. Information from the interviews indicates that the participation of all sectors in the management of tourist attractions should be supported. Including creating awareness perception and understanding of tourism development in salt farm community in Phetchaburi Province.

2. the salt farm community management model as tourism attraction in Phetchaburi province was the “APPA MAC Model” including 1) A : Awareness; 2) P: Participative Management; 3) P: Planning to Sustainability; 4) A: Attractions; 5) M: Man; 6) A: Amenities; and 7) C: Coordinating, which this development focused on community participatory management, awareness of social context and values and self-reliance. The results of the suitability assessment from experts and community leaders found that the salt farm community management model as tourist attraction in Phetchaburi province was suitable for use at a high level. (3) confirm the appropriateness of the model were found that the developed model could be used as a guideline for developing a management model for the salt farm community as tourism destination in Phetchaburi province.

Keywords; Management; Salt farm community tourist attraction; Tourism Destination

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจไทยนั้นเป็นแหล่งสร้างรายได้สำคัญให้แก่เศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย 2.99 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และก่อให้เกิดการจ้างงาน 8.3 ล้านตำแหน่ง ในปี 2562 อีกทั้งยังมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยระหว่างปี 2558 - 2562 รายได้จากการท่องเที่ยวของไทยขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 2.3 ต่อปี การขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวดังกล่าว เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นหลัก จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยถึงร้อยละ 5.6 ต่อปี ในขณะที่การใช้จ่ายต่อคนต่อวันของนักท่องเที่ยวขยายตัวในอัตราที่ลดลง และระยะเวลาท่องเที่ยวต่อทริปลดลง ซึ่งทำให้การท่องเที่ยวของไทยในระยะหลังต้องเผชิญกับความท้าทายด้านความยั่งยืน จากการเติบโตในเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ และพบว่ารายได้จากการท่องเที่ยวร้อยละ 90 ยังกระจุกอยู่ในเมืองท่องเที่ยวหลัก ไม่สามารถกระจายไปสู่เมืองท่องเที่ยวรองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ตามยุทธศาสตร์ชาติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ได้กำหนดจุดหมายการพัฒนา ใน 4 มิติ ซึ่งการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอยู่ในมิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย ได้แก่ หมุดหมายที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ส่วนของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570) ให้ความสำคัญแก่การพลิกฟื้นการท่องเที่ยวไทยเพื่ออนาคตที่ดีกว่าสำหรับทุกคน (Building Forward a Better Tourism For All) โดยคำนึงถึงประโยชน์ของ 3 กลุ่มหลัก ดังต่อไปนี้ 1. ประชาชน (People) : มุ่งเน้นไปที่ผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมที่ประชาชนไทยและนักท่องเที่ยวจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน 2. รายได้ (Profits) : มุ่งเน้นไปที่ผลกระทบทางเศรษฐกิจ การดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพสูงจากหลากหลายประเทศอย่างสมดุล 3. ความยั่งยืน (Planet) : จะมีส่วนช่วยในการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมและการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารจัดการ (กรมการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชาตินับตั้งแต่ ฉบับที่ 7 จนถึง ฉบับที่ 13 ที่ใช้ในปัจจุบันนี้ ได้เกิดกระแสนิยมมุ่งกระจายอำนาจสู่ชุมชนท้องถิ่น และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ชุมชนท้องถิ่นได้พึ่งพาตัวเอง เป็นผู้ตัดสินใจและกำหนด

ทิศทางการพัฒนาด้วยตนเอง ซึ่ง “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (Community based Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนร่วมกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่คนในชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ ในการดำเนินงาน การตัดสินใจ การวางแผน และการสรุปบทเรียน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ (กรมการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565; สันธุ์ สโรบล, 2546)

การทำนาเกลือสมุทรหรือเกลือทะเล (Sea Salt) ผลิตขึ้นโดยการนำน้ำทะเลขึ้นมาตากแดดให้น้ำระเหยไปเหลือแต่ผลึกเกลือตกอยู่ ตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 เรียกการทำนาเกลือว่าเป็น “เกษตรกรรม” และผู้ทำนาเกลือเป็น “เกษตรกร” จังหวัดเพชรบุรี มีการจัดตั้งเป็นสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรเพื่อการส่งเสริมและพัฒนการผลิตและการตลาด ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรนาเกลือบ้านแหลม สหกรณ์การเกษตรเกลือทะเลไทยจังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้การทำนาเกลือ จะทำในช่วงเวลาประมาณ 6-7 เดือน ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ และไม่สามารถทำได้ในช่วงฤดูฝน (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเพชรบุรี, 2560) ในช่วงพักการทำนาเกลือเกษตรกรบางส่วนต้องออกไปรับจ้างทำอาชีพอื่น ซึ่งนำไปสู่ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม จากความไม่แน่นอนของสภาพภูมิอากาศ ราคาเกลือตกต่ำ การนำเทคโนโลยีมาใช้ส่งผลให้ต้นทุนสูง ความต้องการด้านแรงงานลดลง รายได้ครัวเรือนที่ไม่แน่นอน การสานต่อการทำนาเกลือจึงลดลง ลูกหลานชาวนาเกลือหันไปประกอบอาชีพอื่นกันมาก เกิดการขายที่ดินทำกิน ทำให้ชุมชนนาเกลือค่อย ๆ ลดขนาดลง และอาจส่งผลให้วิถีชีวิตท้องถิ่นนาเกลือสูญหายไปด้วย (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเพชรบุรี, 2566)

แนวคิดสำคัญในการศึกษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนาเกลือ คือ องค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ด้าน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2558) ได้แก่ 1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ คือการที่ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มีวิถีชีวิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนนั้นมีวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 2. ด้านองค์กรชุมชน คือการที่ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลาย คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเต็มที่ 3. ด้านการจัดการ คือการที่ชุมชนมีกฎกติกาในการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ การกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน 4. ด้านการเรียนรู้ กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนสามารถสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ มีระบบจัดการและกิจกรรมที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน มีวิธีการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Dickman (1997) ระบุว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ 1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2. ความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) 3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) 4. ที่พัก (Accommodation) 5. กิจกรรมต่างๆ (Activity) โดยการศึกษาของ Buhalis (2000) ค้นพบองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป (Available packages) ที่หมายถึง โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ถูกเตรียมโดยคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552) ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1. ที่พัก (Accommodation) หมายถึง สถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้คนเดินทางหรือนักท่องเที่ยวได้เข้าพัก พร้อมการบริการอาหารและเครื่องดื่ม 2. การคมนาคม (Accessibility) เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญเนื่องจากมีบทบาทในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวไป

ยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ 3. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) หมายถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวได้ ทั้งสิ่งดึงดูดใจประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และสิ่งดึงดูดใจประเภทวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี 4. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) หมายถึง สิ่งที่ดีจัดขึ้นเพื่อให้เอื้อประโยชน์และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 5. กิจกรรมต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว (Activity) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้นนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี อันก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนนากลือ จากการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยองค์กรชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน และด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีที่เกิดจากแนวคิดหรือภูมิปัญญาของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนและนักท่องเที่ยว การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่และการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับจังหวัด ภูมิภาค และส่วนกลาง ได้แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีที่นำไปใช้ขยายผลได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อรับรองรูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนากลือ และรูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี 1. การศึกษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนากลือในการวิจัยนี้ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ประกอบการ ประชาชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนนากลือจำนวน 30 ท่าน เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม การสังเกต และการสัมภาษณ์ ที่ผ่านการแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา 2. ศึกษาแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชนนากลือจำนวน 10 ท่าน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผ่านการแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนากลือ และการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมกราคม พ.ศ. 2564 จนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการคำนวณค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี 1. พัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน รวมเข้ากับสภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนากลือที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อสังเคราะห์รูปแบบ (Model) 2. รับรองรูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยร่างแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว การจัดการชุมชน และการบริหารองค์การและทรัพยากรมนุษย์ ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี 1. จัดสนทนาเฉพาะกลุ่มกับผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) จำนวน 21 ท่าน ชี้แจง และนำเสนอรูปแบบที่พัฒนาขึ้นแล้วให้ผู้ร่วมประชุมประเมินความพึงพอใจและประเมินรับรองรูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี ด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบเครื่องมือและนำมาเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ นำเสนอเป็นคำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 รับรองรูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี ด้วยการจัดการสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus group discussion) ผู้เข้าร่วมการสนทนาเฉพาะกลุ่มคือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 ท่าน ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการท่องเที่ยว การจัดการชุมชน การบริหารจัดการองค์การและทรัพยากรมนุษย์ และด้านการพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรม เครื่องมือที่ใช้คือ ประเด็นการสนทนาเฉพาะกลุ่มที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะตอบวัตถุประสงค์การวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนาเฉพาะกลุ่มแล้ววิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการนำเสนองานวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนากลือจังหวัดเพชรบุรี พบว่า เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์นั้นมีภูมิปัญญาการทำนากลือมีทรัพยากรทางธรรมชาติ ด้านป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์มีพื้นที่อนุรักษ์นกทะเล และนกอพยพ มีวิถีชีวิตชุมชนนากลือและชาวเล ซึ่งแต่ละด้านสามารถส่งเสริมให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้คนในชุมชนเพิ่มมากขึ้นจากการประกอบอาชีพหลักซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์บ่งชี้ว่าควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ การรับรู้ และความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนนากลือจังหวัดเพชรบุรี

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ 1. สังเคราะห์รูปแบบจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี จากแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน และทฤษฎีการบริหารจัดการ พร้อมกับข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก แล้วทำการศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบ รูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีที่พัฒนาขึ้นคือ “APPA MAC Model” ประกอบด้วย

1. **A:** Awareness (ความตระหนัก) 2. **P:** Participative Management (การจัดการแบบมีส่วนร่วม) 3. **P:** Planning to Sustainability (การวางแผนสู่ความยั่งยืน) 4. **A:** Attractions (สิ่งดึงดูดใจ) 5. **M:** Man (คน) 6. **A:** Amenities (สิ่งอำนวยความสะดวก) และ 7. **C:** Coordinating (การประสานงาน) โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้มุ่งเน้นการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนมีความตระหนักในคุณค่าบริบททางสังคม และค่านิยม และการพึ่งพาตนเองซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องพบว่า รูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก

3. ผลการรับรองรูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิให้การรับรองรูปแบบที่พัฒนาขึ้นว่าสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีได้

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีของผู้เชี่ยวชาญ

องค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนนากลือ	Mean	S.D.	ระดับความเหมาะสม
Awareness (ความตระหนัก)	4.65	0.54	มากที่สุด
Participative Management (การจัดการแบบมีส่วนร่วม)	4.55	0.57	มากที่สุด
Attractions (สิ่งดึงดูดใจ)	4.40	0.69	มาก
Coordinating (การประสานงาน)	4.25	0.78	มาก
Amenities (สิ่งอำนวยความสะดวก)	4.55	0.61	มากที่สุด
Man (คน)	4.20	0.74	มาก
Planning to Sustainability (การวางแผนสู่ความยั่งยืน)	4.15	0.89	มาก
รวม	4.39	0.69	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี (APPA MAC Model) ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ดังนี้ ด้านความตระหนัก (A: Awareness) ด้านการจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (A: Amenities) ส่วนอีก 4 ด้าน มีผลประเมินในระดับมาก คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (A: Attractions) ด้านการประสานงาน (C: Coordinating) ด้านคน (M: Man) และด้านการวางแผนสู่ความยั่งยืน (P: Planning to Sustainability) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนากลือ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนากลือจังหวัดเพชรบุรีเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ มีภูมิปัญญาการทำนาเกลือ ทรัพยากรทางธรรมชาติด้านป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์มีพื้นที่อนุรักษ์นกทะเล และนกอพยพ มีวิถีชีวิตชุมชนนากลือและชาวเล เช่น การจับหอยแครง จับปู การดูนก การนั่งเรือชมวิถีชีวิตชาวเล ซึ่งแต่ละด้านสามารถส่งเสริมให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้คนในชุมชนเพิ่มมากขึ้นจากการประกอบอาชีพหลัก สอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2558) กล่าวว่า องค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประการหนึ่งคือด้านทรัพยากรธรรมชาติซึ่งประกอบด้วย

การที่ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มีวิถีชีวิตที่พึ่งพา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมถึงมีวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ในพื้นที่ชุมชนนาเกลือยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ เช่น ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายขนมและกาแฟ ร้านขายสินค้าชุมชน ร้านขายของที่ระลึก มีบริการห้องน้ำ ที่จอดรถ ป้ายบอกทางต่าง ๆ มีที่พักที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ ได้ ผลที่ได้ยังสอดคล้องกับแนวคิดในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่ พัสสิริ ชมพุดำ (2552) กล่าวไว้ว่า องค์กรควรมุ่งแข่งขันด้วยทรัพยากรที่มีอยู่เพราะเป็นความได้เปรียบที่มีคุณค่า หายาก และลอกเลียนแบบได้ยาก ดังนั้น พื้นที่ชุมชนนาเกลือจังหวัดเพชรบุรีที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยพร้อมทรัพยากรธรรมชาติเป็นเอกลักษณ์จะไม่มีที่ใดลอกเลียนแบบได้

ผลการจากการศึกษายังพบว่าแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนาเกลือมีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ทั้งด้านองค์กรชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบสหกรณ์การเกษตรเกลือทะเลไทย จังหวัดเพชรบุรี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกั้งหันทอง และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่สามารถประสานความร่วมมือกันภายในกลุ่มได้ดี ด้านการจัดการโดยคณะกรรมการกลุ่มจะเป็นตัวแทนสมาชิกในการดำเนินงานและประสานงานกับชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ และจัดประชุมตามวาระเพื่อแจ้งให้สมาชิกทราบ ด้านการเรียนรู้ กลุ่มองค์กร ชุมชนแต่ละแห่งจะมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ มีการให้ข้อมูลความรู้กับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยี่ยมชมเยือนได้ หากไม่ติดภาระงานหลัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปริญญ์ สิทธิจินดาร (2553) ที่ศึกษาการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งพบว่าชุมชนตะปอนมีต้นทุน และศักยภาพที่จะนำมาจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมีความโดดเด่นในเรื่องวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่นและพื้นที่การเกษตรมีสวนผลไม้ และทำเลที่ตั้งติดกับเส้นทางสายหลักในการสัญจรซึ่งสอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนาเกลือที่มีต้นทุนทางการเกษตรการประมงชายฝั่งและทำเลที่ตั้งซึ่งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพและเป็นเส้นทางผ่านหลักที่นำไปสู่แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม และสอดคล้องกับการวิจัยของ ปทุมพร แก้วคำ และคณะ (2561) ที่ระบุว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฮ่องแอ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในระดับสูง ด้วยทุนทางสังคมเดิมที่ชุมชนมีความสามัคคี ความเข้มแข็งในการร่วมกันพัฒนาชุมชนจนเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อประเมินศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน จากแนวคิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. สิ่งดึงดูด 2. ความสามารถในการเข้าถึง 3. สิ่งอำนวยความสะดวก 4. ที่พักแรม 5. กิจกรรม และ 6. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ผลจากการศึกษาพบปัญหาอุปสรรคในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนาเกลือในด้านการวางแผนงานแบบองค์รวม ด้านการประสานงานกับทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึง และด้านของคนที่ให้ข้อมูลความรู้ในพื้นที่ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน การให้ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ กับนักท่องเที่ยวที่ยังต้องเพิ่มเติมทักษะในการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชาวบ้านในชุมชนที่มีเพียงบางส่วนซึ่งส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการกลุ่มองค์กรชุมชนที่เข้าร่วม ซึ่งสอดคล้องกับผลการการศึกษาของ กิตติพจน์ แสงสิงห์ (2552) ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบัวเหิงตำบลท่าช้าง จังหวัดอุดรธานีพบปัญหาการจัดการท่องเที่ยวที่ยังไม่ประสบความสำเร็จเพราะขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการศึกษาของ พจนา บุญคุ้ม (2550) ที่เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเพิ่มการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอื่นเพิ่มเติมและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมีการสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐ และผลจากการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism) ขณะที่ บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548) กล่าวถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่รวมถึงการจัดการทั้งปัจจุบันและอนาคตเกี่ยวกับขีด

ความสามารถของธรรมชาติชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และยังมีการถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เห็นถึงคุณค่า และการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยให้ประชาชนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนชุมชนจะมีบทบาทสำคัญและเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนไปยังนักท่องเที่ยวรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการของ Fayol (1916) ที่กล่าวถึง กระบวนการบริหารงานว่า ประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร 5 ประการคือการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่าหลัก “POCCC”

สรุปการอภิปรายผล คือ

1. จากผลการศึกษาที่พบว่าศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนาเกลือมีองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจที่มีความโดดเด่น องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในชุมชนนาเกลือเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยแนวคิดของนักวิชาการที่ศึกษาไว้หลายท่านและสรุปในทิศทางเดียวกันว่าการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจะต้องใช้หลักในการจัดการมาขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

2. ผลการศึกษาที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนาเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น คือ APPA MAC Model (แอป-ปา-แมค-โมเดล) โดยที่ A คือ Awareness (ความตระหนัก) P คือ Participative Management (การจัดการแบบมีส่วนร่วม) P คือ Planning to Sustainability (การวางแผนสู่ความยั่งยืน) A คือ Attraction (สิ่งดึงดูดใจ) M คือ Man (คน) A คือ Amenities (สิ่งอำนวยความสะดวก) และ C คือ Coordinating (การประสานงาน) โดยรูปแบบการจัดการที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และความต้องการของผู้นำชุมชนและผู้เกี่ยวข้องที่ให้ข้อมูลในทุกกลุ่ม

3. การรับรองรูปแบบการจัดการชุมชนนาเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี

จากผลการพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนาเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีที่ชื่อ APPA MAC Model นี้ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยในส่วนองค์ประกอบของรูปแบบ Brown and Moberg (1980) ได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบไว้ดังนี้ คือ 1. สภาพแวดล้อม (Environment) 2. เทคโนโลยี (Technology) 3. โครงสร้าง (Structure) 4. กระบวนการจัดการ (Management Process) และ 5. การตัดสินใจสั่งการ (Decision-Making) สอดคล้องกับ อานนท์ สิดาเพ็ง (2559) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฮอกกี โดยการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการ 4 ด้าน คือ 1. ด้านพื้นที่และฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว 2. ด้านกระบวนการเรียนรู้ 3. ด้านการจัดการ และ 4. ด้านการมีส่วนร่วม รวมถึงสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งสามารถยืนยันได้ว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

องค์ความรู้วิจัย

จากการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี APPA MAC Model มีองค์ประกอบสำคัญ จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5As (Dickman, 1996) และทฤษฎีการบริหาร (Fayol, 1916) ดังนี้

1. A: Awareness (ความตระหนัก) หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว เกิดความตระหนักเห็นคุณค่า และความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวก การให้บริการ การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อชุมชน

2. P: Participative Management (การจัดการแบบมีส่วนร่วม) หมายถึง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนภายใต้แนวคิดที่เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด วางแผน ตัดสินใจ และการจัดการทุกขั้นตอนด้วยความเข้าใจ และมีความพร้อมเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง และส่วนรวม

3. P: Planning to Sustainability (การวางแผนสู่ความยั่งยืน) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการบรรลุเป้าหมายอย่างเป็นระบบโดยคำนึงถึงความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นที่การสร้างรายได้ให้ชุมชนเป็นลำดับแรก การวางแผนเป็นขั้นตอนสำคัญในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี

4. A: Attraction (สิ่งดึงดูดใจ) หมายถึง ความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจมาท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์ มีภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดกันมา มีแหล่งเรียนรู้วิถีชุมชน และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำให้นักท่องเที่ยว

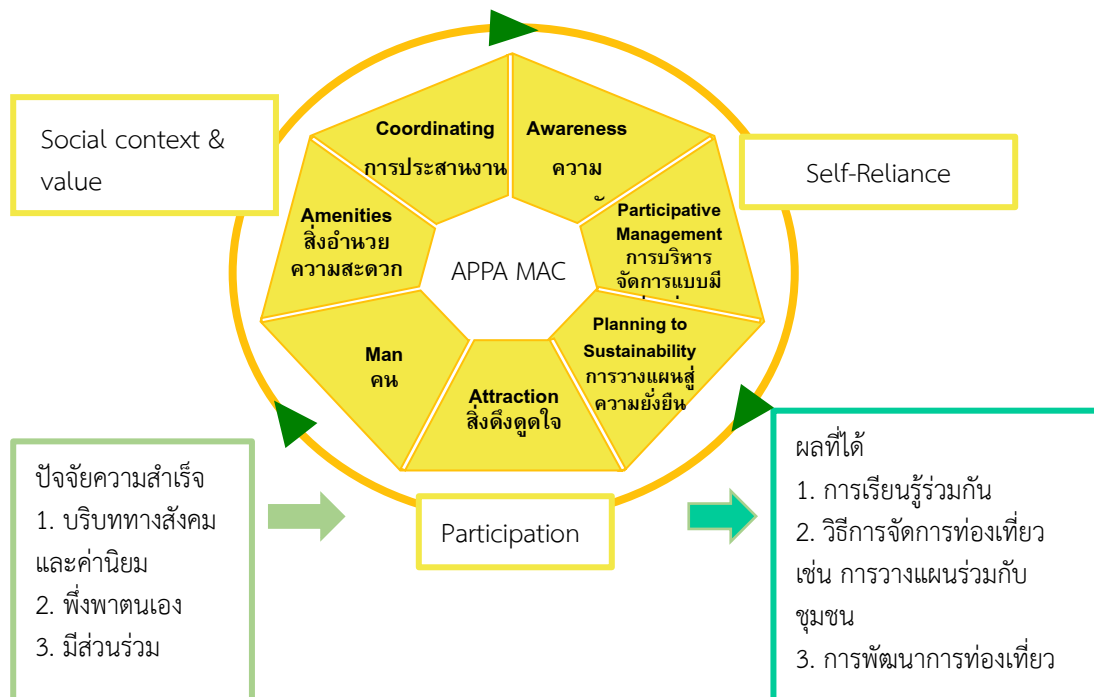
5. M: Man (คน) หมายถึง คนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านการท่องเที่ยว หัตถศิลป์เชิงบวกจะช่วยเสริมสร้างคุณค่าในงาน รักษาวัฒนธรรมและค่านิยมที่ดี การมีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เป็นสิ่งที่ต้องบริหารจัดการให้เกิดการพัฒนาอยู่เสมอ และให้การยอมรับในความสามารถของแต่ละบุคคล ชุมชนจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการได้รับบริการที่ดีของนักท่องเที่ยวแล้วแนะนำต่อกันไป

6. A: Amenities (สิ่งอำนวยความสะดวก) หมายถึง ความพร้อมของสิ่งบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวและระบบสาธารณูปการในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหารเครื่องดื่ม ร้านขายสินค้าชุมชน จุดบริการนักท่องเที่ยว ห้องน้ำ ระบบไฟฟ้าประปา การบริการ การเดินทาง ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม และชุมชน ที่นำมาใช้ประโยชน์ในการรองรับนักท่องเที่ยวให้มีความสะดวกสบาย โดยไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศ

7. C: Coordinating (การประสานงาน) หมายถึง กระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานราบรื่น มีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

หลักการ : ชุมชนนากลือจังหวัดเพชรบุรีมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมการท่องเที่ยวเฉพาะถิ่น รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนากลือจังหวัดเพชรบุรีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
APPA MAC Model (แอป-ปา-แมค-โมเดล)

สรุปผลการพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนากลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีสร้างและพัฒนาขึ้น มีชื่อว่า APPA MAC Model (แอป-ปา-แมค-โมเดล) ได้พัฒนาปรับปรุงจนเสร็จสิ้นในขั้นขั้นตอนสุดท้ายเรียบร้อยแล้วสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาส่งเสริมให้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกิดประสิทธิภาพทั้งด้านทรัพยากร การดำเนินการ และเวลา รวมถึงการสร้างประสบการณ์ที่ดีต่อนักท่องเที่ยว และชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน หน่วยงานและองค์กรภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันในการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนากลือจังหวัดเพชรบุรีโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนนากลืออันจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของคนในพื้นที่รวมถึงการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนของตนอย่างยั่งยืน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวชุมชนนาเกลือจังหวัดเพชรบุรี เพื่อเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนของตน และเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักแพร่หลาย

3. ควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงชุมชนนาเกลือ การสร้างคุณค่าในการสืบสานวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เพื่อรักษาอัตลักษณ์ชุมชนของตนเองสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการนำรูปแบบการจัดการชุมชนนาเกลือสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีไปใช้ในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อขยายผลหรือต่อยอดองค์ความรู้

2. ควรมีการศึกษาแนวทางส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนาเกลือทั้งเรื่องวิธีการช่องทางการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนาเกลือให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

3. ควรศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนาเกลือที่เกิดจากการต่อยอดภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น

บรรณานุกรม

กรมการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กิตติพจน์ แสงสิงห์. (2552). โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบ ส่วนร่วมข ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านบัวเทิง ตำบลท่าช้าง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). วาระแห่งชาติเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ปี 2552. สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว: กรุงเทพฯ.

บุญเลิศ ตั้งจิตพัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: เทเวศน์ จำกัด.

ปทุมพร แก้วคำ, นำขวัญ วงศ์ประทุม, อุทุมพร การเก็บ, ศิริพรรณ ชุ่มอินทจักร, มุกดา นัยวัฒน์ และบรรพจน์หิรัญย์ศรีสกุล. (2561). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฮองแอ้ Community Based Tourism Management Baan Hong Hae. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี,

ปริยนันท์ สิทธิจินดาร. (2553). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร-วัฒนธรรม โดยมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พจนา บุญคุ้ม. (2550). แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย). นครนายก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

พัชสิริ ชมพูคำ. (2552). องค์การและการจัดการ. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2558). *หนึ่งทศวรรษพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย พ.ศ.2552 – 2562*. สืบค้นจาก 5 ธันวาคม 2564, จาก

http://www.cbt-l.or.th/?ge=show_pages&gen_lang=20112012094103#.XAd_GgzY2w

- สินธุ์ สโรบล. (2546). การท่องเที่ยวโดยชุมชนแนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเพชรบุรี. (2560). แผนพัฒนาการเกษตรรายสินค้าเกลือทะเลจังหวัดเพชรบุรี ประจำปี พ.ศ. 2560.
- _____. (2566). แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเพชรบุรี (พ.ศ. 2566 - 2570). ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570.
- อานนท์ สีดาเพ็ง. (2559). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาฮอกกีโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Brown, Warren B., and Moberg, Denis J. (1980). *Organizational Theory and Management: A Macro Approach*. New York: John Wiley & Sons.
- Buhalis. D. (2000). Marketing the competitive destination in the future. *Tourism Management*. 21, 97-116. doi:10.1016/S0261-5177(99)00095-3.
- Dickman, S. (1997). *Tourism: An Introductory Text*. Sydney: Hodder Education.
- Henri Fayol. (1916). *General and industrial management*. London: Sir Isaac Pitman and Son.

การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท*

LEARNING MANAGEMENT BY THE FOUR NOBLE TRUTHS METHOD
IN BUDDHISM OF STUDENTS IN MATHAYOMSEUKSA 3,
WAT NANG LUE SCHOOL CHAINAT PROVINCE.

พระปลัดอนรรักษ์ ขนติจิตโต

Phrapalad Anurak Khantichitto

หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

the Requiements for the Degree of Master of Education Teaching Social Studies

Email: anurak4519@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 รายวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้ และหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และได้ค่า IOC เท่ากับ 0.99 และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 30 ข้อกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 11 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 มีขั้นตอนที่ชัดเจน เป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ช่วยเสริมสร้าง พัฒนาผู้เรียนให้มีบทบาทในการคิดวิเคราะห์ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจกระบวนการสอนช่วยให้นักเรียนพัฒนาผู้เรียน ด้านการมีทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ลงมือปฏิบัติ แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง นำมาซึ่งคำตอบ ผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิภาพการเรียนรู้ และเกิดองค์ความรู้ใหม่

2. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน คะแนนสูงกว่าก่อนเรียน ศาสนพิธี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 12.87 / 3.181 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 26.53/1.756 และผลการทดสอบค่า t-test ก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าทางสถิติที่ - 29.826 มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.000 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; รายวิชาพระพุทธศาสนา; นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

* Received June 28, 2023; Revised February 2, 2024; Accepted April 25, 2024

ABSTRACT

This research is an experimental research. which has the objectives 1) to study the learning management according to the Four Noble Truths in the course of Buddhism: of Mathayomsueksa 3 students, Wat Nang Lue School Chainat Province 2) to compare the achievement results before and after using the learning management according to the Four Noble Truths in the Buddhist subjects: of Mathayomsueksa 3 students, Wat Nang Lue School Chainat Province. The tools used in the research were learning management plans according to the Noble Truths, 4 Buddhist subjects, 5 learning management plans, and IOC values from 5 experts with an IOC value of 0.99 and a learning achievement scale of 30 items for the group. Example of 11 people.

The findings were as follows:

1. Learning management according to the Four Noble Truths has clear steps. It is a process that comes with efficiency leading to an efficient problem-solving process and meets the purpose of learning can be used to help strengthen and develops learners to have a role in analytical thinking, dare to think, dare to do, dare to make decisions. The teaching process helps students develop learners. The ability to think analytically logically, take action and solve problems by oneself. bring the answer results with a learning process and new knowledge is born

2. A study of learning achievement according to the Four Noble Truths, pre-learning and post-learning achievements by comparing the average Standard deviation of student achievement scores before and after learning Higher score than before class Religious rites Achievement Before learning, the mean ($\bar{X}$) = 12.87 / 3.181, the post-learning mean ($\bar{X}$) = 26.53/1.756 and the t-test results before and after learning were statistically -29.826 with a statistical significance level of 0.000 when comparing learning achievement higher than before learning with a statistical significance of 0.05 according to the hypothesis.

Keywords; Learning management; Buddhism; Students in Mathayomsueksa 3

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์นั้นกล่าวว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่ เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนโดยภูมิปัญญาและนวัตกรรมในอีก 20 ปีข้างหน้า ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบ โดยจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดีเก่ง และมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพซึ่ง “คนไทยในอนาคต จะต้องมีความพร้อมทั้งกายใจสติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์อดออม โอบอ้อมอารีมีวินัย รักชาติศรัทธา และเป็นพลเมืองดีของชาติมีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและ ภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการ

เรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรมนักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง” (ยุทธศาสตร์ชาติ, พ.ศ. 2561 - 2580)

การบูรณาการเรื่องความซื่อสัตย์วินัย คุณธรรม จริยธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาสอดแทรกการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการมี จิตสาธารณะเข้าไปในทุกสาระวิชาและในทุกกิจกรรม รวมทั้งปรับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษาให้เอื้อต่อการมีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะ รวมถึงการรักษาขนบธรรมเนียมและ ประเพณีอันดีงาม

ดังนั้น เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติและในทุกช่วงวัยสามารถได้รับการพัฒนาและยกระดับได้อย่างเต็มศักยภาพและเหมาะสม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ จึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นทั้งการแก้ไขปัญหการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน และการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนา ที่ให้ความสำคัญที่ครอบคลุมทั้งในส่วนของการพัฒนาทุนมนุษย์ปัจจัย และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุม ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตควบคู่กับการปฏิรูปที่สำคัญทั้งในส่วนของการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อให้คนมีความดีอยู่ใน ‘วิถีการดำเนินชีวิต’ การดำเนินชีวิต และการมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และมีการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม ในทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครูการเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกำกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากกระบวนการศึกษาแล้วรวมถึงความตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลายตลอดจนพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของพหุปัญญา แต่ละประเภทและการปฏิรูประบบเสริมสร้างความรอบรู้และจิตสำนึกทางสุขภาพ เพื่อให้คนไทยนั้นมีศักยภาพในการจัดการสุขภาวะที่ดีได้ด้วยตนเอง พร้อมกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ทั้งการเสริมสร้างครอบครัวที่เข้มแข็งอบอุ่นซึ่งเป็นการวางรากฐานการส่งต่อเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพสู่การพัฒนาในช่วงอายุถัดไปโดยการส่งเสริมการเกิดที่มีคุณภาพ การสร้างครอบครัวที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ การส่งเสริมบทบาทในการมีส่วนร่วมพัฒนาคน การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเชื่อมโยง และบูรณาการโดยข้อมูลด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างกระทรวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการเสริมสร้างศักยภาพการกีฬาในการสร้างคุณค่าทางสังคมและพัฒนาประเทศ ในการใช้กิจกรรมนันทนาการ และกีฬาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชนอย่างครบวงจร และมีคุณภาพมาตรฐานรวมถึงการพัฒนาทักษะด้านกีฬาสู่ความเป็นเลิศ และกีฬาเพื่อการอาชีพ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ จะเห็นได้ว่า ประเทศที่พลเมืองส่วนใหญ่ที่มีการศึกษาสูงมักมีความเจริญก้าวหน้า มีความมั่นคงและเศรษฐกิจดี การศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศพัฒนากำลังคนของชาติ สร้างคนให้เป็นพลเมืองดี ปลูกฝังความเข้าใจระบอบการปกครองของประเทศ ถ่ายทอดวัฒนธรรมของคนในชาติให้ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสร้างความเข้าใจอันดีต่อนานาชาติ ซึ่งจะช่วยนำสันติสุขมาสู่สังคมโลก

การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐบาลทุกประเทศ เห็นได้จากการแถลงนโยบายรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งของประเทศไทยที่ต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาหรือการให้การศึกษาเป็นภาระสำคัญของสังคมแม้ว่าการศึกษาจะเป็นเรื่องเฉพาะของบุคคล แต่สังคมก็ต้องดูแลให้

คนในสังคมได้รับการศึกษาที่ดีเพื่อประโยชน์แก่บุคคล สังคม ประเทศชาติ การจัดการศึกษาไทยได้มีแนวทางจะมีมุ่งพัฒนาคนสังคมอย่างชัดเจนมาโดยตลอด (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, 2561)

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เกิดขึ้นในช่วงที่สังคมไทยมีวิกฤติทางศีลธรรมคนไทยกำลังแสวงหากระบวนการเรียนรู้แบบใหม่วิธีคิดใหม่ที่มีประสิทธิภาพยิ่งกว่าเพื่อพลิกฟื้นความเข้มแข็งของระบบจริยธรรม และวัฒนธรรมของสังคมไทยซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาหลักสูตรดังกล่าวมีเจตนารมณ์แน่วแน่ที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่งดี และมีจริยธรรมผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายพระสงฆ์และคฤหัสถ์ได้มองเห็นว่าการเรียนรู้ตามพุทธวิธีเป็นสิ่งที่ล้ำเลิศ และมีกระบวนการหรือ Technical know how อยู่ในสังคมไทยในหมู่พระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อได้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนโดยมหาเถรสมาคมนำโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายมหานิกาย และธรรมยุตินิกายพร้อมผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาด้านหลักสูตรการเรียนรู้จิตวิทยาพัฒนาการ และการพัฒนาสื่อกำหนดแนวทางการจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนาให้ถูกต้องเหมาะสมชัดเจนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดศรัทธาอย่างสูงในพระรัตนตรัยเชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาตามพุทธวิธีนั้นบทบาทของครูสำคัญมากการแนะนำวิธีการถ้าผู้เรียนสามารถทำเองได้ก็ให้ทำเองบทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำโดยครูที่ดีต้องมีทั้ง วิชา และ จรรยา (วิชา จรณสมปนโน) วิชา คือความรู้ดี จรรยา คือ ประพฤติดี บทบาทสำคัญของครูมีสามคำคือ แนะนำให้ทำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น การลงมือปฏิบัติจริงสำคัญในการเผยแผ่พระศาสนาในการประกาศธรรมของพระพุทธเจ้าเริ่มแต่ระยะแรกประดิษฐานพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงดำเนินพุทธกิจด้วยพระพุทโธบายอย่างที่เรียกว่าเป็นการวางแผนที่ได้ผลยิ่งทรงพิจารณาว่าเมื่อจะเข้าไปประกาศพระศาสนาในถิ่นใดถิ่นหนึ่งควรไปโปรดใครก่อน

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เอาชีวิตจริง และเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยผู้เรียนมีอิสรภาพได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ทั้งจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของผู้เรียนได้รับการพัฒนาแบบองค์รวมได้รับการฝึกให้มีศักยภาพในการสร้างรูปแบบการคิดผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม การเรียนรู้ได้ถูกต้องแม่นยำตามธรรมชาติของวิชาด้วยความรู้สึที่ตึงตามอันเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดี คิดอย่างมีระบบ และวิจารณ์อย่าง อยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุขเรียนรู้ตลอดชีวิต (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ในทางพระพุทธศาสนามีหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ตั้งแต่ก่อนที่พระองค์ได้บรรลุธรรมเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจนถึงพระองค์ได้ตรัสรู้ธรรมเป็นศาสดาเอกของโลก พระองค์จะให้การแก้ปัญหามีขั้นตอนดังปรากฏในหลักของอริยสัจ 4 ประการ เป็นวิธีการแห่ง ปัญญา ซึ่งดำเนินการแก้ปัญหาตามเหตุผลตามเหตุปัจจัย คือ การแก้ปัญหาของบุคคลด้วยปัญญาของตัวเองโดยไม่ต้องอาศัยการดลบันดาลประทานพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายเป็นสัจธรรมความจริงที่เกี่ยวกับชีวิตของคนทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ใด อยู่ในเพศหรือภาวะใด จะต้องประสบด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น เพื่อยืนยันถึงหลักอริยสัจว่าเป็นกระบวนการแก้ปัญหาทุกอย่างโดยเฉพาะในการแก้ปัญหาชีวิตในสังคมโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็ตาม จึงขอเสนอแนะหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาได้ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทุกข์ ขั้นตัวปัญหาจัดเป็นขั้นแกลงหรือแสดงปัญหาที่จะต้องทำความเข้าใจ และรู้รอบเขต กล่าวคือ ต้องรู้สภาพปัญหา ความไม่พอใจ ความติดขัดบกพร่องที่บุคคลได้ประสบหรือเกิดขึ้นในชีวิต

ของตนเองโดยต้องกำหนดรู้ ทำใจยอมรับ ทำความเข้าใจ และกำหนดขอบเขตของมันให้แจ่มชัดว่าเป็นปัญหาหรือไม่ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่หรือปัญหารอง

ขั้นที่ 2 สมุทัย ขึ้นสาเหตุของปัญหา จัดเป็นขั้นวิเคราะห์และวินิจฉัยมูลเหตุของปัญหาซึ่งจะต้องแก้ไขกำจัดให้หมดสิ้นไป กล่าวคือ ต้องแสวงหาสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวก่อให้เกิดปัญหา หรือเกิดความติดขัดบกพร่องในชีวิตบุคคล โดยให้ค้นหาสาเหตุแห่งปัญหาหรือที่มาของความทุกข์ต่าง ๆ ให้ถูกต้องชัดเจน และต้องเป็นสาเหตุต้นตอจริง ๆ

ขั้นที่ 3 นิโรธ ขั้นดับปัญหา จัดเป็นขั้นชี้ข้อภาวะปราศจากปัญหาซึ่งเป็นจุดหมายที่ต้องการให้เห็นว่าการแก้ปัญหานั้นเป็นไปได้ และจุดหมายนั้นควรเข้าถึงซึ่งจะต้องให้สำเร็จให้ได้ หรือทำให้เป็นจริงเป็นจังขึ้นมา โดยกำหนดจุดหมายปลายทางที่แน่นอนพร้อมทั้งกำหนดจุดหมาย และเป้าหมายรองไว้ด้วยว่าแต่ละขั้นตอนนั้นมีจุดหมายและเป้าหมายเพียงใดแค่ไหน

ขั้นที่ 4 มรรค ขั้นลงมือแก้ปัญหา จัดเป็นขั้นกำหนดวิธีการและรายละเอียดที่จะต้องปฏิบัติในการลงมือแก้ปัญหา กล่าวคือ การลงมือปฏิบัติหรือดำเนินการตามวิธีการอย่างละเอียดเพื่อแก้ปัญหาไปตามขั้นตอน โดยกำหนดวางวิธีการวางแผนงานและรายการที่จะต้องทำให้ละเอียด

พระพุทธศาสนามีหลักการสำคัญอยู่ที่อริยสัจ 4 ประการ ที่จัดว่าเป็นแก่น หรือเป็นหัวใจ ของพระพุทธศาสนา เพราะเป็นสัจธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ หรือเป็นหลักการที่พระพุทธรเจ้า ทรงใช้แก้ปัญหานั้นเอง จากการศึกษาสภาพปัญหาดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้มองเห็นปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา รวมทั้งได้เห็นแนวทางการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่ละเอียดอ่อนของพระพุทธเจ้า (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2546) จึงมีความสนใจศึกษาถึงการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 มาเป็นกระบวนการสอนเพื่อใช้ในการแก้ปัญหการเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท เพื่อศึกษาดูผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือทางการวิจัยเพื่อดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ 4 ประวัติศาสตร์ เพื่อคัดเลือกเนื้อหาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4
2. ผู้วิจัยได้นำการใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจ 4 ตามหลักพุทธวิธีการสอน มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหาให้ผู้เรียนศึกษาทำความเข้าใจ โดยปัญหานั้นจะต้องกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนในการแสวงหาคำตอบ

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหาและให้คำแนะนำว่าในการแก้ไขปัญหานั้นจะต้องรู้สาเหตุ เพื่อที่จะหาทางแก้ได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาผู้เรียนออกแบบการทดลองโดยระบุวิธีการทดลอง และรูปแบบการบันทึกผลของการทดลองจากอุปกรณ์ที่กำหนดให้ครอบคลุมปัญหาโดยสมมติฐานที่เลือกและสามารถทดลองได้

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการแก้ปัญหา นักเรียนวิเคราะห์ และสรุปข้อมูลทางเลือกหรือวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุดไว้เป็นหลักการชัดเจนไว้เป็นทางในการปฏิบัติ

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ที่ 4 พระพุทธศาสนา กับหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง หลักธรรมกับการแก้ปัญหา

4. กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 12 ส่วน คือ มาตรฐาน, ตัวชี้วัด, สาระสำคัญ, สาระการเรียนรู้, สมรรถนะของผู้เรียน, จุดประสงค์การเรียนรู้, กิจกรรมการเรียนรู้, สื่อ และแหล่งเรียนรู้, ภาระงาน/ชิ้นงาน, การวัดผลและประเมินผล, ความเห็นของผู้บริหาร และบันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้

5. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ในสาระพระพุทธศาสนา จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้ รวมเวลาทั้งหมดจำนวน 5 ชั่วโมง พร้อมทั้งสร้างใบงานจำนวน 5 ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 100 ข้อ

6. นำแผนการจัดการเรียนรู้พร้อมทั้งใบงานจำนวน 5 ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 100 ข้อ ที่ผู้วิจัยได้ทำไว้เพื่อใช้ในการวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง ให้คำแนะนำแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

7. นำแผนการจัดการเรียนรู้พร้อมทั้งใบงานจำนวน 5 ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 100 ข้อ มาทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ท่านได้เสนอแนะไว้

8. นำแผนการจัดการเรียนรู้พร้อมทั้งใบงานจำนวน 5 ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 100 ข้อ ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเนื้อหา และภาษาที่ใช้ ตลอดจนถึงกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และทำการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

+1 ถ้าแน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือตัวชี้วัด

0 ถ้าไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือตัวชี้วัด

-1 ถ้าแน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่มี ความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือตัวชี้วัด

9. นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มาวิเคราะห์หาความสอดคล้อง (IOC) โดยการหาค่าเฉลี่ยทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม Excel ซึ่งมีเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ถ้าหากว่าได้ค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

นั้นไปใช้ได้ แต่ถ้าหากว่าได้ค่า IOC น้อยกว่า 0.5 ต้องนำแผนการจัดการ เรียนรู้ ไปงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปปรับปรุง แก้ไข ให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัยจนกว่าจะสามารถนำไปใช้ได้

10. นำแผนการจัดการเรียนรู้ ไปงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ทำ การวิเคราะห์หาความสอดคล้อง (IOC) แล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง อีกครั้งหนึ่ง พร้อมแก้ไขตามคำแนะนำของท่าน เพื่อให้สามารถนำไปทำการทดลองใช้ต่อไป

11. นำแผนการจัดการเรียนรู้ ไปงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่าน การปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่ใน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 11 คน เพื่อทราบถึงข้อบกพร่องและทำการ ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ต่อไป

12. นำผลคะแนนที่ได้จากการทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่างมา วิเคราะห์หาค่าความ ยาก - ง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (R) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมี วิธีการ ดังนี้

12.1 นำผลคะแนนจากการทดสอบมาวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ โดยนำแบบทดสอบที่ตรวจแล้วมาให้คะแนน โดยข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดให้ 0 คะแนน โดยมีเกณฑ์ความยาก - ง่ายที่ยอมรับได้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 ถ้าหากค่า P มีค่า นอกจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้จะต้องปรับปรุงแบบทดสอบนั้นหรือตัดทิ้งไป

12.2 นำผลคะแนนจากการทดสอบมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ต่อจากค่าความยาก - ง่าย โดยมีเกณฑ์ของค่าอำนาจจำแนกที่ยอมรับได้ จะต้องมีความอยู่ในระหว่าง 0.20 - 1.00 หากค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.20 จะต้องปรับปรุง แบบทดสอบข้อนั้นหรือตัดทิ้งไป

12.3 นำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ต่อจากค่าอำนาจจำแนก โดยมีเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องมีค่าอยู่ในระหว่าง 0.21 - 0.40 (ความเชื่อมั่นต่ำ) 0.41 - 0.70 (ความ เชื่อมั่นปานกลาง) และ 0.71 - 1.00 (ความเชื่อมั่นสูง) หากค่าความเชื่อมั่นต่ำกว่า 0.21 จะต้อง ปรับปรุงแบบทดสอบข้อนั้นหรือตัดทิ้งไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศาสนพิธีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท

จากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 มีขั้นตอนที่ชัดเจนเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปของผู้เรียน

2. จากผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักอริยสัจ 4 รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศาสนพิธีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท

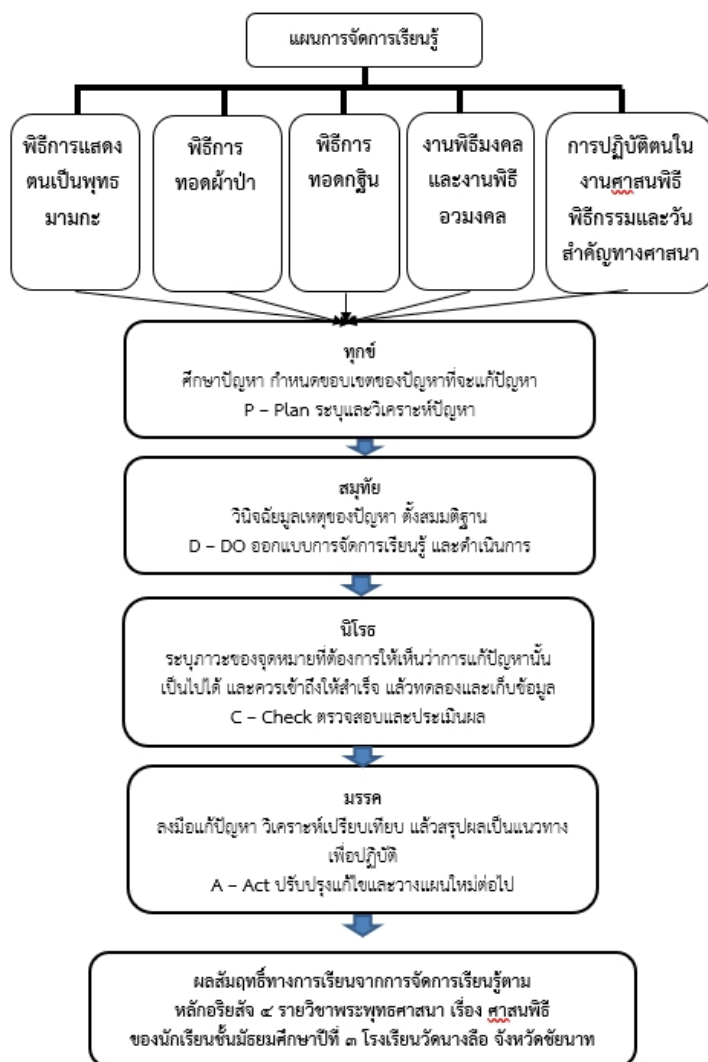
การศึกษาค้นคว้าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักอริยสัจ 4 รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศาสนพิธีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แสดงให้เห็นว่ากระบวนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และเรื่องศาสนพิธีได้มากขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี ซึ่งสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 มีประสิทธิภาพเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถนำไปใช้จริง เรื่อง ผลการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้ กรณีตัวอย่างที่มีต่อทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีทักษะการคิดแก้ปัญหาหลังจากได้รับการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่างสูงกว่าก่อนได้รับการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยผลการสอนแบบอริยสัจ 4 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่า และทางออกของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตามหลักอริยสัจ 4 ตามวิธีการวิทยาศาสตร์ประกอบด้วย การกำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) การตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมุทัย) การทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) การวิเคราะห์ข้อมูล (ขั้นมรรค) และการสรุปผล (ขั้นมรรค) เหมาะสมกับการนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท

องค์ความรู้วิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

แผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

1. องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 พบว่าได้แผนการสอนที่ใช้ในการสอนที่มีประสิทธิภาพในการเรียนเพิ่มขึ้น นักเรียนเข้าใจ ไม่เบื่อหน่ายและเกิดความรู้พร้อมคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต อีกทั้งเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความสนใจในทางประวัติศาสตร์มากขึ้น ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบของการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนมีโอกาสรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข ตามศักยภาพของตนอันจะนำไปสู่แนวทางในการแก้ปัญหาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เรื่อง ศาสนพิธี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท นั้นมีประสิทธิภาพ และตอบสนองจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถนำไปใช้ช่วยเสริมสร้าง พัฒนาผู้เรียนให้มีบทบาทในการคิดวิเคราะห์ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจกระบวนการสอนดังกล่าว ช่วยให้นักเรียนพัฒนาผู้เรียนด้านการมีทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ลงมือปฏิบัติ แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง นำมาซึ่งคำตอบ ผลลัพธ์อย่างมีกระบวนการเรียนรู้ และเกิดองค์ความรู้ใหม่ โดยหลักการการสอนแบบอริยสัจ 4 เป็นกระบวนการของการใช้ความคิดหรือใช้ปัญญาให้รู้วิเคราะห์ รู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นวิธีการกระทำกับความคิดเป็นการกระทำที่สัมพันธ์กัน อย่างชัดเจน มีเหตุผล สามารถอธิบายตามขั้นตอนของปัญหาตามกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4

2. องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีแบบแผนในรูปแบบ P-D-C-A ตามขั้นตอนอย่างมีระบบ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง ด้วยวิธีแห่งปัญญา โดยใช้กิจกรรมการสอนที่มีสิ่งเร้าความสนใจ กระตุ้นให้เกิดความต้องการสนใจเรียนรู้ สำนวญ ทดสอบเพื่อหาคำตอบอย่างมีระบบ ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบของการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แสดงว่าจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐ เขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีนโยบายสนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อเป็นการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกระดับชั้น และบูรณาการใช้ในกิจกรรมรายวิชาอื่นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจ 4

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 เป็นกิจกรรมที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเน้นผู้เรียนให้มีหลักการใช้กระบวนการเรียนรู้ แบบ PDCA ตามกระบวนการสอนแบบอริยสัจ 4

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ใช้ในการบูรณาการร่วมสหวิชากับรายวิชาอื่นเพื่อให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีกระบวนการเรียนรู้ มีวิธีการตั้งสมมติฐาน การทดสอบมีการแก้ปัญหาแบบมีวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหาเชิงระบบในการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพของผู้เรียน

3. ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ในนักเรียนระดับชั้นอื่น

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2555*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2546). *พุทธธรรม*. พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. (2561). *พื้นฐานวิชาชีพศึกษาศาสตร์*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82ก ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2561 ประกาศ ณ วันที่ 8 ตุลาคม พุทธศักราช 2561 เป็นปีที่ 3 ในรัชกาลปัจจุบัน.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรค
ความดันโลหิตสูง จังหวัดพิจิตร*

FACTORS INFLUENCING THE PARTICIPATION OF COMMUNITY LEADERS IN
PREVENTING COMPLICATIONS OF PATIENTS WITH HYPERTENSION
IN PHICHIT PROVINCE

ธันตภัทร ภูโพธิ์ และ วิราสิริ วสีวีร์

Thanatpat Phupho and Wirasiri Waseewerasi

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University

Email: kreaing36@gmail.com and wirasiri.wa@western.ac

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จังหวัดพิจิตร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จังหวัดพิจิตร โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยคือการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้นำชุมชนในจังหวัดพิจิตร จำนวน 340 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามระหว่างวันที่ 15 มิถุนายน – 15 กรกฎาคม 2566 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์ไคสแควร์ และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 42.65 รองลงมา อยู่ในระดับน้อยร้อยละ 36.17 และอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 21.18 ตามลำดับ ปัจจัยที่มีอิทธิพลและสามารถคาดการณ์การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.05) ได้แก่ แรงจูงใจนโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพ ทักษะ และความรู้ด้านสุขภาพโดยสามารถคาดการณ์ได้ร้อยละ 60.80 ($R^2 = 0.608$)

ผลการวิจัยครั้งนี้ เสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โดยสร้างแรงจูงใจ ให้คำแนะนำสร้างความเข้าใจ และส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้องแก่ผู้นำชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ผู้นำชุมชน, ภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง

* Received September 19, 2023; Revised June 2, 2024; Accepted April 25, 2024

ABSTRACT

This cross-sectional survey research aimed to investigate the factors influencing the participation of community leaders in preventing complications of patients with hypertension in Phichit Province. Research methodology is cross-sectional descriptive survey. The study samples included 340 community leaders in Phichit Province, and this sample group was selected using a stratified random sampling method. Data were collected by using questionnaire esduring 15th June – 15th July 2023. The obtained data were then analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's product moment correlation coefficient statistics, chi-square and stepwise multiple regression analysis. The results of this study showed that the participation of community leaders in preventing complications of patients with hypertension was mostly at a moderate level of 42.65%; followed by a low level of 36.17%, and a high level of 21.18%, respectively. The factors affecting and able to predict the participation of community leaders in preventing complications of patients with hypertension with statistical significance (p – value <0.05) included motivations, health promotion policies, attitudes, and health literacy able to 60.80% ($R^2 = 0.608$).

The results of this study suggest that the responsible authorities should enhance policies to promote the community leaders' participation in preventing complications of patients with hypertension by creating motivation, giving advice, creating understanding, and promoting an accurate health literacy among community leaders.

Keywords; Participation, Community Leaders, Complications of Patients with Hypertension

บทนำ

กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายและทิศทางการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2568 มุ่งเป้าหมาย “สุขภาพคนไทยเพื่อสุขภาพประเทศไทย” เพิ่มขีดความสามารถระบบบริการและเครือข่ายโดย “ผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง” สำหรับนโยบายในด้านการป้องกันและควบคุมโรคความดันโลหิตสูง กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมควบคุมโรคมีนโยบายที่จะลดผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงรายใหม่ เพิ่มความครอบคลุมการตรวจติดตามยืนยันวินิจฉัย กลุ่มเสี่ยงป่วย และเพิ่มการควบคุมระดับความดันโลหิตของผู้ป่วย ได้ดีขึ้นมีมาตรการสำคัญปี พ.ศ. 2566 ได้แก่ การคัดกรองที่ครอบคลุมและมีคุณภาพ การตรวจติดตามกลุ่มเสี่ยงป่วยให้ครอบคลุมและมีคุณภาพ กลุ่มป่วยได้รับการรักษาตามมาตรฐานสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงในโรคความดันโลหิตสูงเป็นหนึ่งในกลุ่มโรคไม่ติดต่อ (Non-communicable diseases: NCDs) ที่เป็นปัญหาสำคัญทางด้านสาธารณสุขซึ่งองค์การอนามัยโลกให้ความสำคัญในการป้องกันควบคุมอย่างเร่งด่วนมีผู้ที่มีความดันโลหิตสูงมากถึงพันล้านคน ซึ่ง 2 ใน 3 ของจำนวนนี้อยู่ในประเทศกำลังพัฒนาโดยประชากรวัยผู้ใหญ่ทั่วโลก 1 คน ใน 3 คน มีภาวะความดันโลหิตสูงโรคความดันโลหิตสูงเป็น 1 ในสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตเกือบร้อยละ 50 ด้วยโรคอัมพฤกษ์ อัมพาตและโรคหัวใจในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยนั้นมีผู้เสียชีวิตจากสาเหตุความดันโลหิตสูงเป็นจำนวน 4,256 คน โดยสถานการณ์ป่วยและเข้ารับการรักษาในสถานบริการสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุขด้วยโรคความดันโลหิตสูงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกภาค และเป็น 1 ใน 3 ของโรคที่พบในประชากร

ผู้ป่วยความดันโลหิตสูงจะมีความเสี่ยงสูงในการเกิดโรคไตเรื้อรังโรคหลอดเลือดสมองโรคหัวใจและหลอดเลือด (Cardiovascular disease: CVD) ซึ่งเป็นโรคที่มีอัตราการเสียชีวิตสูงในจังหวัดพิจิตร พบอัตราผู้ป่วยความดันโลหิตสูงรายใหม่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปีพ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2565 คิดเป็นอัตราร้อยละ 5.31 5.15 และ 6.21 ตามลำดับ โดยพบผู้ป่วยที่ควบคุมความดันโลหิตได้ไม่ดีร้อยละ 40.60 38.49 และ 41.73 ตามลำดับ

ซึ่งการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงจะประสบความสำเร็จมีความต่อเนื่อง และยั่งยืนได้นั้น จะต้องอาศัยปัจจัยหลายปัจจัย ปัจจัยที่สำคัญคือแรงสนับสนุนทางสังคมโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff การดำเนินงานป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในจังหวัดพิจิตรนั้น พบว่ายังขาดการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชนบางส่วนจึงทำให้ไม่ได้ส่งเสริมหรือสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงได้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ Cohen J. M. & Uphoff, N.T. (1981).

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จังหวัดพิจิตร ซึ่งศึกษาในกลุ่มผู้นำชุมชนในจังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen J. M. & Uphoff, N.T. (1981). มากำหนดเป็นตัวแปรตาม และกำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1. ปัจจัยส่วนบุคคล 2. นโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพของผู้นำชุมชนตามแนวคิดของ วรพงศ์ ผูกู (2562) และวิโรจน์ สารรัตน์ (2556) 3. ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้นำชุมชนตามแนวคิดของ Nutbeam, D. (2008). และ กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.(2561). 4. ทักษะคิดตามแนวคิดของ Zimbardo, L. and Leippe M (1991) และ 5. แรงจูงใจของผู้นำชุมชนโดยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจของเฮอริเบอร์ทผลการวิจัยจะทำให้ทราบสถานการณ์ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันและลดภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Survey Study Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้นำชุมชนในจังหวัดพิจิตรจำนวน 935 หมู่บ้าน/ชุมชน หมู่บ้านละ 10 ท่าน ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/กรรมการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 ท่าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 ท่าน ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน จำนวน 1 ท่าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/รองประธานชุมชน จำนวน 1 ท่าน พระสงฆ์ จำนวน 1 รูป เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 1 ท่าน ครู จำนวน 1 ท่าน อาสาสมัคร

สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 1 ตำบล กรรมการหมู่บ้านจำนวน 1 ท่าน และแกนนำกลุ่ม/ชมรมด้านสุขภาพ จำนวน 1 ท่าน รวมทั้งหมด 9,350 คน และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ทราบจำนวนประชากรของ Daniel (2010) ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 340 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรที่มีลักษณะแตกต่างกัน แล้วเลือกตัวอย่างจากทุกชั้นภูมิ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างต้องมีระยะเวลาในปฏิบัติงานในฐานะผู้นำชุมชนอย่างน้อย 1 ปี และมีอายุ 35 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) ผู้วิจัย การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ประกอบด้วย 6 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำชุมชน ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ความเพียงพอของรายได้ การได้รับคำแนะนำหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากโรคความดันโลหิตสูง และแหล่งข้อมูลที่ได้รับคำแนะนำหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากโรคความดันโลหิตสูง ลักษณะแบบเลือกตอบและแบบเติมคำ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามนโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความรู้ด้านสุขภาพของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ส่วนที่ 4 แบบสอบถามทัศนคติของผู้นำชุมชนต่อการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ส่วนที่ 5 แบบสอบถามแรงจูงใจของผู้นำชุมชนต่อการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง และส่วนที่ 6 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ส่วนที่ 2 - 6 ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) แบบลิเคิร์ต (Likert)

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านได้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และความครอบคลุมประเด็นที่ต้องศึกษา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาแบบสอบถาม (IOC) เท่ากับ 0.96 นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามและนำแบบสอบถามไปกับทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ที่มีสิ่งแวดล้อมและคุณลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ผู้นำชุมชนในอำเภอสว่างมุง จังหวัดพิจิตรจำนวน 30 ท่าน แล้วนำผลการทดลองมาใช้คำนวณเพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยแบบสอบถามทั้งฉบับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.854 ได้แก่ แบบสอบถามนโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพของผู้นำชุมชน เท่ากับ 0.802 แบบสอบถามความรู้ด้านสุขภาพของผู้นำชุมชนเท่ากับ 0.851 แบบสอบถามทัศนคติของผู้นำชุมชน เท่ากับ 0.807 แบบสอบถามแรงจูงใจของผู้นำชุมชน เท่ากับ 0.861 และแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน เท่ากับ 0.951

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจัดหาผู้ช่วยเก็บข้อมูล โดยเป็นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานโรคไม่ติดต่อของ 3 อำเภอ จำนวน 3 ท่าน และชี้แจงแบบสอบถามให้ทราบโดยละเอียด เพื่อผู้ช่วยเก็บข้อมูลทุกคนปฏิบัติได้ตามแนวทางเดียวกันกับผู้วิจัยและผู้ช่วยเก็บข้อมูลโดยเข้าพบกลุ่มตัวที่สุ่มได้หลังจากนั้นแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตในการให้ตอบแบบสอบถามพร้อมทั้งชี้แจงการพิทักษ์สิทธิเมื่อกลุ่มตัวอย่างอนุญาต ผู้วิจัยและผู้ช่วยเก็บข้อมูลแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างอธิบายให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและอธิบายถึงวิธีการตอบคำถามและเปิดโอกาสให้ซักถามหลังจากนั้น ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเองและรวบรวมแบบสอบถาม

คืนพื้นที่ระยะเวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2566 - วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของแบบสอบถามแล้วนำข้อมูลที่ได้ออกมาคิดคะแนนและวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้ออกมาจากการศึกษาในการบรรยายลักษณะของข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานนำเสนอในรูปแบบของตารางและใช้สถิติเชิงอนุมาน (Analytical Statistics) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product - Moment correlation coefficient) สถิติไคสแควร์ (Chi - square) และการพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จังหวัดพิจิตร โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงเป็นเพศชาย ร้อยละ 63.24 และเพศหญิงร้อยละ 36.76 มีอายุเฉลี่ย 58.52 ปี ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 44.12 รองลงมา 51-60 ปี ร้อยละ 40.29 มีสถานภาพสมรสร้อยละ 42.35 รองลงมา หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ร้อยละ 41.18 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช.ถึงอนุปริญญา/ปวส. มากที่สุดร้อยละ 40.00 รองลงมาต่ำกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ 36.18 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรร้อยละ 45.89 รองลงมาอาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 27.35 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท มากที่สุดร้อยละ 59.12 รองลงมา 10,000 - 20,000 บาท ร้อยละ 22.35 ส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ไม่เพียงพอร้อยละ 55.59 เคยได้รับคำแนะนำหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากโรคความดันโลหิตสูงร้อยละ 92.06 โดยได้รับคำแนะนำหรือข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมากที่สุดร้อยละ 81.18 รองลงมา อสม.ร้อยละ 53.24 และการเข้าประชุมหรืออบรมร้อยละ 41.18

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 42.65 รองลงมาอยู่ในระดับน้อยร้อยละ 36.17 และอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 21.18 ตามลำดับ **ตารางที่ 1**

นโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพ ความรอบรู้ด้านสุขภาพทัศนคติและแรงจูงใจของผู้นำชุมชน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 67.35 ร้อยละ 69.41 ร้อยละ 78.24 และร้อยละ 72.06 ตามลำดับ **ตารางที่ 2**

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ในภาพรวม (n=340)

ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ระดับมาก (80-100 คะแนน)	72	21.18
ระดับปานกลาง (60-79 คะแนน)	145	42.65
ระดับน้อย (1-59 คะแนน)	123	36.17
รวม	340	100

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับนโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ทักษะคิดและแรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ในภาพรวม (n=340)

ปัจจัยนำ	ระดับมาก		ระดับปานกลาง		ระดับน้อย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพ	97	28.53	229	67.35	14	4.12
ความรอบรู้ด้านสุขภาพ	54	15.88	236	69.41	50	14.71
ทักษะคิด	53	15.59	266	78.24	21	6.17
แรงจูงใจ	30	8.82	245	72.06	65	19.12

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง พบว่า

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้วิธีคำนวณสถิติวิเคราะห์ไคสแควร์ (Chi – Square) พบว่า ระดับการศึกษา อาชีพ ความเพียงพอของรายได้ต่อเดือน และการได้รับคำแนะนำหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากโรคความดันโลหิตสูงมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p - value < 0.05$) ส่วนเพศและสถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p - value < 0.05$) **ดังตารางที่ 3** และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้วิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือน ($r = 0.184$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ($p - value < 0.05$) ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ($r = -0.043$) ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ($p - value < 0.05$) **ดังตารางที่ 4**

ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ทักษะคิดและแรงจูงใจกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้วิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) พบว่า นโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพ ($r = 0.254$) ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ($r = 0.175$) ทักษะคิด ($r = 0.285$) และแรงจูงใจ ($r = 0.182$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ($p - value < 0.05$) **ดังตารางที่ 4**

ปัจจัยที่มีอิทธิพลและสามารถคาดการณ์การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอนพบว่า

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลและสามารถคาดการณ์การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value < 0.05) ได้แก่ แรงจูงใจนโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพ ทักษะ และความรู้ด้านสุขภาพสามารถคาดการณ์การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงร้อยละ 60.80 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โดยใช้วิธีการคำนวณสถิติวิเคราะห์ไคสแควร์ ($n=340$)

ปัจจัยส่วนบุคคล	χ^2	df	p - value
เพศ	0.274	2	0.872
สถานภาพสมรส	4.605	4	0.330
ระดับการศึกษา	23.240	4	<0.001*
อาชีพ	39.404	6	<0.001*
ความเพียงพอของรายได้	38.410	2	<0.001*
การได้รับคำแนะนำหรือข้อมูลข่าวสาร	20.320	2	<0.001*

* p - value < 0.05 (Chi - Square Test)

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล นโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพความรู้ด้านสุขภาพ ทักษะ และแรงจูงใจกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโดยใช้วิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ($n=340$)

ตัวแปร	การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง	
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value
อายุ	-0.043	0.431
รายได้ต่อเดือน	0.184	0.001*
นโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพของผู้นำชุมชน	0.254	<0.001*
ความรู้ด้านสุขภาพของผู้นำชุมชน	0.175	<0.001*
ทักษะต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน	0.285	<0.001*
แรงจูงใจต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน	0.182	<0.001*

* ค่า p - value < 0.05 (Pearson's Correlation)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอนระหว่างตัวทำนายและการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง

ตัวแปรการทำนาย	B	Std. Error (B)	Standardized Coefficients (Beta)	t	p -value*
แรงจูงใจ	0.312	0.049	0.325	6.400	<0.001*
นโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพ	0.329	0.046	0.317	7.902	<0.001*
ทัศนคติ	0.304	0.071	0.190	4.255	<0.001*
ความรู้รอบรู้ด้านสุขภาพ	0.101	0.047	0.103	2.125	<0.05*

B (0) = -0.020 Std.Error B (0) = 0.104 $R^2 = 0.608$ $R^2\text{Adj.} = 0.603$ Sig F < 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ส่วนใหญ่นั้นอยู่ในระดับปานกลางยังต้องส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ การรวบรวมข้อมูลเพื่อค้นหาปัญหา การมีส่วนร่วมดำเนินงานการประสานงานจากบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ การจัดหาและสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ กำลังคน ซึ่งการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์บุญญา สมุทรรัตน์ (2563) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง พบว่า การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพให้ผู้สูงอายุของผู้นำชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยศึกษารูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนการมีส่วนร่วมของชุมชนและแรงสนับสนุนทางสังคมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีความดันโลหิตสูงในอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า สภาพการณ์ความร่วมมือของชุมชน และแรงสนับสนุนทางสังคมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีความดันโลหิตสูงในอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

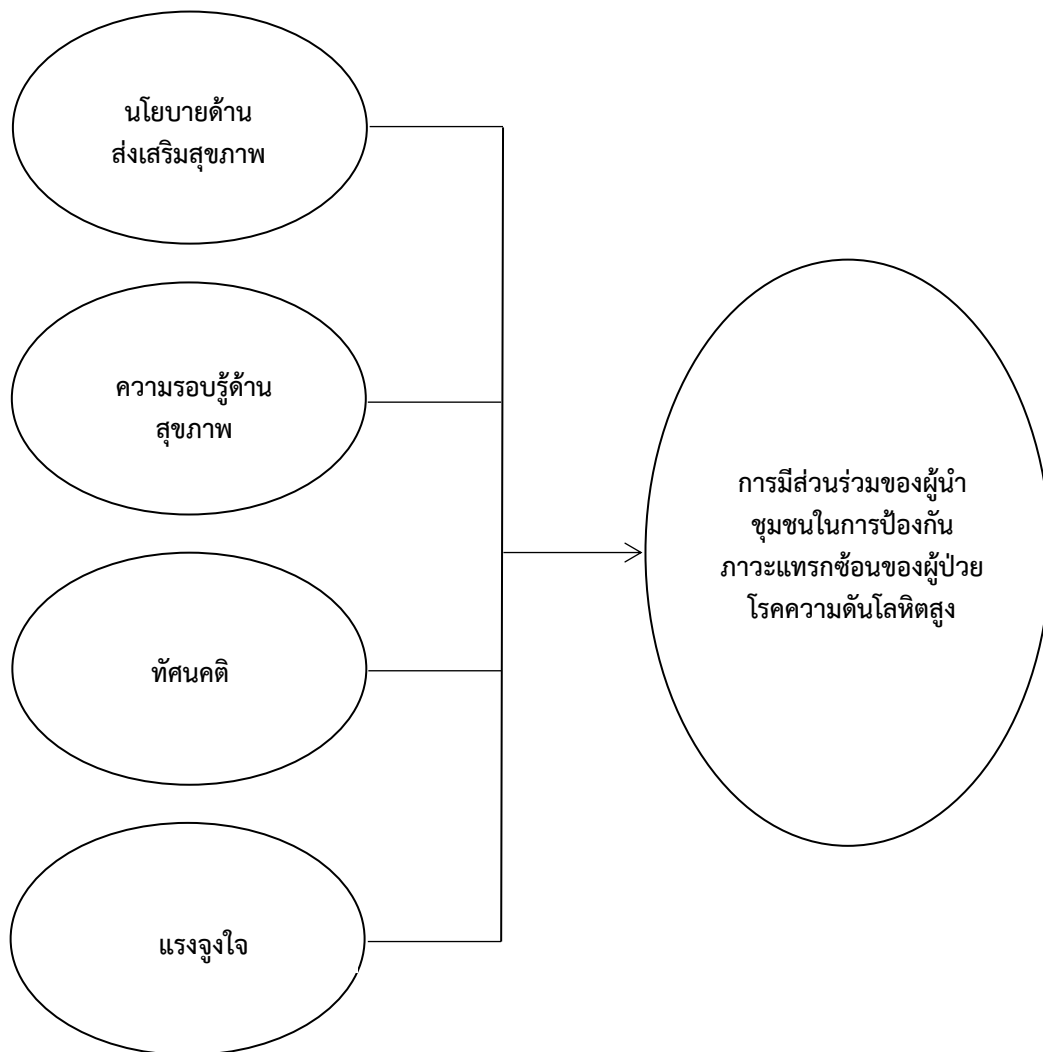
ปัจจัยที่มีอิทธิพลและสามารถคาดการณ์การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วย โรคความดันโลหิตสูง โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลและสามารถคาดการณ์การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p - value < 0.05$) ได้แก่ แรงจูงใจนโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพ ทัศนคติ และความรู้รอบรู้ ด้านสุขภาพสามารถคาดการณ์การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 60.80 ($R^2 = 0.608$) ยอมรับสมมติฐานที่ระบุว่านโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพความรู้รอบรู้ด้านสุขภาพทัศนคติและแรงจูงใจนั้นมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง สามารถอธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงต้องอาศัยแรงจูงใจที่จะทำให้ผู้นำชุมชนเกิดความมั่นใจ มีขวัญกำลังใจในการมีส่วนร่วม และหากผู้นำชุมชนมีนโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพที่ผลักดันให้เกิดแผนงาน/โครงการด้านส่งเสริมสุขภาพในชุมชนตลอดจนผู้นำชุมชนมีทัศนคติ ความเชื่อที่ถูกต้องและความรู้รอบรู้ด้านสุขภาพที่เหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจ รู้เท่าทันสื่อก็จะสามารถจะส่งผลให้ การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Kool and Dierendonck, 2012) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการที่ส่งผลต่อความยุติธรรมและทัศนคติที่ดี

ต่อความเปลี่ยนแปลง พบว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการมีลักษณะของภาวะผู้นำแบบให้รางวัล (Contingent reward leadership) ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้พนักงานมีความรู้สึกถึงความยุติธรรม และเกิดทัศนคติที่ดีต่อความเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ พิมพ์บุญญา สมุหรัตน์ (2563) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง พบว่า ปัจจัยการรับรู้การส่งเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุและแรงจูงใจในการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับคำกล่าวของ วรพงศ์ ผูกู (2562) ในเรื่องบทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชน คือ ผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำเป็นผู้กำหนดนโยบาย (The Leader as Policy Maker) งานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของผู้นำคือการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหมู่คณะ และการวางนโยบายส่วนมากนโยบายศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการควบคุมป้องกันโรคติดต่อตามแนวชายแดนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการควบคุมป้องกันโรคติดต่อตามแนวชายแดนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือทัศนคติ ($r = 0.387$) และพบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติสามารถรวมทำนายได้สูงสุดโดยศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ 30 28 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกรณีศึกษาที่ ตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมสุขภาพ 30 28 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ($r = 0.539$)

องค์ความรู้วิจัย

ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลและสามารถคาดการณ์การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ได้แก่ แรงจูงใจนโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพ ทัศนคติ และความรอบรู้ด้านสุขภาพตามลำดับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โดยสร้างแรงจูงใจ สร้างความเข้าใจ และส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้องแก่ผู้นำชุมชน **ดังภาพที่ 1** แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง

ภาพที่ 1 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. กำหนดการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงเป็นนโยบายเน้นหนักในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบลและหน่วยที่เกี่ยวข้องต้องถือปฏิบัติอย่างจริงจัง
2. หน่วยงานสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัดควรนำผลการวิจัยไปวางแผนเร่งรัดให้หน่วยงานด้านสุขภาพและองค์กรปกครองท้องถิ่นทุกอำเภอและตำบลจัดทำแผนงานหรือโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โดยเน้นหนักในเรื่อง การสร้างแรงจูงใจ การส่งเสริมให้เกิดนโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพ การส่งเสริมให้เกิดทัศนคติเชิงบวก และการส่งเสริมให้มีความรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้อง
3. จัดสรรงบประมาณ ทรัพยากร และวัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอต่อการสนับสนุนแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมในการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง

4. ประสานความร่วมมือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการจัดกิจกรรมรณรงค์สร้างกระแสให้คนในชุมชนให้ความสนใจ และเห็นความสำคัญในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากโรคความดันโลหิตสูง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาและพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงจังหวัดพิจิตร โดยทดลองในตำบลที่มีความพร้อมและสมัครใจ

2. ควรศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จังหวัดพิจิตร เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน

บรรณานุกรม

- กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.(2561). การเสริมสร้างและประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ. [เอกสารอัดสำเนา]. นนทบุรี: ผู้แต่ง
- พิมพ์บุญญา สมุหรัตน์. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง (รายงานผลการวิจัย). ระยอง: สำนักงานสาธารณสุขอำเภอนิคมนพัฒนา.
- เมธี สุทธิศิลป์, เนตรนภา สาสังข์ และทัศพร ชูศักดิ์. (2560). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการควบคุมป้องกันโรคติดต่อตามแนวชายแดนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา”. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 18(1), 83-93.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). *การวิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วม*. สืบค้น 20 มกราคม 2566, จาก Policy.pdf (mbuisc.ac.th)
- วรพงศ์ ผูกภู. (2562). *ผู้นำในการพัฒนาชุมชน 4 ประเภท*. สืบค้น 10 มกราคม 2566, จาก randdcreation, (บริษัท อาร์แอนด์ดี ครีเอชั่น จำกัด).
- Cohen J. M. & Uphoff, N.T. (1981). *Participation place in rural development: Seeking clarity through specificity, world development*. New York: Cornell University.
- Daniel WW. (2010). *Biostatics: Basic Concepts and Methodology for the Health*. Herzberg, F. et al (1959). *The Motivation to work*. New York: John Wiley and Sons.
- Kool and Dierendonck. (2012). “Servant leadership and commitment to change, the mediating role of justice and optimism,” *Journal of Organizational Change Management*, 25(3), 422-433.
- Nutbeam, D. (2008). “The evolving concept of health literacy.” *Social Science & Medicine*, 67(12), 2072-2078.
- Zimbardo, L. and Leippe M (1991). *The Psychology of attitude change and Social Influence*. New York: Mc Graw-Hill.

ระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

A TEACHING PROFESSIONAL SKILLS DEVELOPMENT SYSTEM FOR STUDENT

TEACHERS OF SOCIAL STUDIES DEPARTMENT,

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA

UNIVERSITY

พระมหาอานนท์ อานนโท (ศรีชาติ), พระมหาสมบุญ สุธมโม และ พระวิเทศพรหมคุณ

Phramaha Arnon Arnanto (Srichad), Phramaha Somboon Suthummo

and Phra Widesbrommakun

หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

the Requiements for the Degree of Master of Education Teaching Social Studies

Email: Arnonarnanto@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาคุณลักษณะองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2.เพื่อประเมินความต้องการเกี่ยวกับระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3.เพื่อพัฒนาระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 4.เพื่อประเมินและรับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิของการพัฒนาระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ5.เพื่อนำเสนอระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้าน รวมจำนวนทั้งสิ้น 17 รูป/คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำผล การสังเคราะห์ที่ได้พัฒนาระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธี 6'C Technic และใช้การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) เพื่อตรวจสอบ และยืนยันความถูกต้องของข้อมูล และดำเนินการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้าน รวมจำนวนทั้งสิ้น 13 รูป/คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพการพัฒนาระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู ให้สมบูรณ์ จากนั้นนำเสนอระบบที่ได้ไปประเมินยืนยันระบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ด้วยการประเมิน

* Received July 3, 2023; Revised March 11, 2024; Accepted April 25, 2024

เฉพาะด้านประเมินความตรง (Validity) ความเที่ยง (Reliability) และการหาฉันทมติ (Consensus) ว่ามีความสมบูรณ์ในเนื้อหาสาระ คุณภาพ คุณลักษณะ คุณค่า ความเหมาะสม ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Connoisseurship) จำนวน 5 ท่าน และสรุปข้อค้นพบ และสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. คุณลักษณะองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย การพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู คือ สภาพทั่วไปที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้เข้าไปฝึก ประกอบด้วย 1. บริบทโรงเรียน 2. หลักสูตร 3) ครูผู้สอน 4. เนื้อหาสาระ และ 5. การจัดการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติวิชาชีพนิสิตครู คือ การเรียนรู้แก้ไขปัญหาสำหรับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพในสถานศึกษาใน 7 ด้าน คือ 1. ด้านการเตรียมการสอนและสื่อการสอน 2. ด้านการดำเนินการสอน 3. ด้านนักศึกษา 4. ด้านอาจารย์นิเทศก์ 5. ด้านครูพี่เลี้ยง 6. ด้านโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ 7. ด้านการวิจัยในชั้น และทักษะวิชาชีพ คือ การเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนาอย่างสม่ำเสมอจนเกิดความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ความชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในงานวิจัยนี้ คือ การพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน คือ 1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม 2. ทักษะด้านสารสนเทศ การสื่อสาร และเทคโนโลยี และ 3. ทักษะด้านชีวิตและอาชีพเข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรมจริยธรรม

2. ระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย มี 4 ประการ คือ 1. ทักษะดี หมายถึง ด้านการสอน ด้านการผลิตสื่อ ด้านการควบคุมชั้นเรียน ด้านการบรรยาย ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการปรับตัว 2. มีแผนการสอน หมายถึง มีมาตรฐานการเรียนรู้ สาระสำคัญการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ และวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ 3. สื่อสารเก่ง หมายถึง มีมนุษยสัมพันธ์ เมธีแตกฉาน วาจาผ่องใส ใส่ใจผู้ฟัง สื่อสารตรงเป้า เข้าประเด็น และมีจรรยาบรรณดี และ 4. เด่นเทคโนโลยี หมายถึง การเรียนรู้แบบไฮบริด เทคโนโลยีจากเกม การเรียนรู้แบบไมโคร เทคโนโลยีการพิมพ์ 3 มิติ และการเล่าเรื่องผ่านสื่อดิจิทัล

3. ผลประเมินและรับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิของการพัฒนาระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยพิจารณาจากเกณฑ์ (Rating Scale) 5 ระดับ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมทุกด้าน เท่ากับ 5.00

คำสำคัญ: ระบบการพัฒนา; ทักษะวิชาชีพ; การสอนสำหรับนิสิตครู; วิชาสังคมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were 1. to study the characteristics of knowledge about the teaching professional skills development system for student teachers; Social Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University 2. To assess the need for teaching professional skills development system for teacher students. Social Studies

Mahachulalongkornrajavidyalaya University A a teaching professional skill development system for teacher students Social Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University 4. to evaluate and certify the quality of the development of teaching professional skills development system for student teachers. Social Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University and 5. to present a teaching professional skills development system for student teachers. Social Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University by collecting qualitative data with in-depth interviews with experts in specific fields A total of 17 photographs/person were analyzed qualitatively. The results were used to synthesize the development system for developing teaching professional skills for teacher students. Social Studies Qualitative data were analyzed using the 6'C Technic method and a triangular examination of data collection methods was used. (Methodological triangulation) to check and confirm the accuracy of the data. And conducting focus group discussions from experts in specific fields. A total of 13 photographs/person to inspect the quality of the development of teaching professional skills development system for student teachers to complete. then present the system to be evaluated and confirmed by experts with specific expertise With specific assessments. validity. reliability. and consensus that are complete in content. quality. characteristics. value. suitability. correctness. and completeness. from a special group of experts (Connoisseurship) of 5 persons and summarized the findings and synthesize new knowledge

The research results are as follows.

1. Characteristics of the body of knowledge about teaching professional skills development system for student teachers. Social Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University comprises teaching professional skills development for teacher students. i.e. general conditions that occur within schools or educational institutes where vocational training students have practiced. consisting of 1) school context 2) curriculum 3) teachers. 4) content and 5) learning management Student teacher professional practice is learning to solve problems for professional practice in educational institutions in seven aspects: 1) Teaching preparation and teaching media 2) Teaching operations 3) Students 4) Teachers supervisors. 5) mentor teachers. 6) teachers professional training schools. and 7) in-level research. And professional skills are learning. practicing. and developing regularly until they become proficient. expertise. and clarity in any particular subject. The purpose of this research was to develop professional teacher skills in the 21st century in three aspects: 1) learning and innovation skills. 2) information. communic

ation and technology skills. and 3) life and career skills that are strong in ethics. moral ethics

2. Systems for teaching professional skill development for student teachers Social Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University consists of 4 aspects: 1) good skills means teaching. media production. class control Lecture Creativity and adaptation. 2) Having a teaching plan means having learning standards. learning essence Learning objectives. content. learning activities 3) Good communication means having good human relations. skillful Methi. clear speech. attentive to the audience. communicating directly to the point. and 4) outstanding technology means hybrid learning. technology from games micro learning 3D printing technology and digital storytelling

3. Assessment results and quality certifications from experts on the development of teaching professional skills development system for student teachers. Social Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University By considering the criteria (Rating Scale) of 5 levels. it was found that the appropriateness was at the highest level. which has an overall average of all aspects equal to 5.00

Keywords; development system; professional skills; student teachers; social studies

บทนำ

บริบทสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้คนมีการเคลื่อนย้ายจากทั่วทุกมุมโลกอย่างรวดเร็ว สื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองระหว่างภูมิภาค ประเทศ สังคมและชุมชน มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต (สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล, 2565) การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นยุคเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในวงการการศึกษาเป็นอย่างมาก มีทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และการสอนใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทฤษฎีที่ได้รับความนิยมและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก คือ ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ทำให้มุมมองเกี่ยวกับการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากเดิม การสอนที่เน้นให้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยอาศัยความสามารถและจิตวิทยาการสอนส่วนตัว มาเป็นการให้ครูนำความรู้ทางด้านจิตวิทยาของการเรียนรู้มาใช้ในการจัดเตรียมการสอนการสอนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติ และกระทำด้วยตนเอง (พนมนคร มีราคา, 2560)

การศึกษา จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การที่จะพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมต้องเริ่มตั้งแต่เด็กสถาบันที่มีส่วน

เสริมสร้างและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กได้แก่สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา ซึ่งสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่เกิดเกี่ยวข้องและเริ่มการเรียนรู้การดำรงชีวิตและได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ตลอดจนเสริมสร้างคุณธรรมที่พึงประสงค์ แต่เนื่องจากปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพในการหาเลี้ยงครอบครัวทำให้ไม่มีเวลาในการอบรมสั่งสอนลูกได้อย่างเพียงพอ การอบรมสั่งสอนและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจึงตกเป็นของโรงเรียน โดยมีหลักสูตรบทเรียน วิธีการ และการประเมินผลอย่างมีระบบ จุดมุ่งหมายประการสำคัญของการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในประเทศใดก็ตาม ก็คือการสร้างความเป็นพลเมืองดีให้กับเยาวชนของชาติ ในอันที่จะดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพทั้งต่อส่วนตัวและส่วนรวม (สิริวรรณ ศรีพหล, 2548) และการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศึกษาซึ่งเป็นรายวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ให้สามารถเรียนรู้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถนำเอาความรู้ ความเข้าใจนั้นไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม สมดุล และยั่งยืน จุดมุ่งหมายสำคัญของรายวิชาสังคมศึกษาโดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการแก้ปัญหาที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในการสร้างพลเมืองดีของประเทศ อันเป็นรากฐานของพลโลกต่อไป ดังนั้นการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาหรือสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงต้องใช้วิธีการเรียนรู้ที่จะช่วยสร้างเสริมเติมเต็มประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญา ความรู้ความคิด ความสามารถ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติที่ดีตลอดจนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเอง จากความรู้ที่ได้เรียน (วิภาพรรณ พินลา, 2560) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีนโยบายและแนวทางในเรื่องการจัดการเรียนรู้ โดยได้ให้ความสำคัญกับความสามารถด้านการคิด และการแก้ปัญหาโดยได้กำหนดไว้ในสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ ประการที่สอง ความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ ประการที่สาม ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ประการที่สี่ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง ประการที่ห้า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ทั้งนี้ การปฏิรูประบบการจัดการเรียนรู้เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการปฏิรูปการศึกษา ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอน จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากการเป็นผู้บอกความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กล่าวคือ เป็นผู้กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล และต้องจัดกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า และลงมือปฏิบัติจริง ฝึกการคิด วิเคราะห์ วิจารณ์

สร้างสรรค์ และค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาค้นคว้า มิใช่ความรู้ที่ได้รับจากครูผู้สอน แต่เพียงแหล่งเดียว โดยครูผู้สอนต้องสอนวิธีแสวงหาความรู้มากกว่าสอนตัวความรู้ สอนการคิดมากกว่าสอนให้ท่องจำ สอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากกว่าเน้นที่เนื้อหาวิชา วิธีการเหล่านี้ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีนิสัยสนใจใฝ่หาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และเป็นคนคลั่งการเรียนรู้ อันนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิชัย ตันศิริ, 2547)

การปฏิรูปหลักสูตรการผลิตครูในประเทศไทย โดยเริ่มขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากหลักสูตรการผลิตครู 4 ปีเป็นหลักสูตรการผลิตครู 5 ปีมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงมากขึ้น ส่งผลให้สถาบันผลิตครูต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนรายวิชาเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Field Experiences) ใหม่ ซึ่งสถาบันผลิตครูแต่ละแห่งมีการจัดการเนื้อหาและกิจกรรมที่จัดให้แก่นักศึกษาในแต่ละรายวิชา จำนวนหน่วยกิต และการกำหนดให้นักศึกษาเรียนแต่ละรายวิชาในปีการศึกษาต่าง ๆ แตกต่างกันไป โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์จริงจากโรงเรียนเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในโรงเรียน การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การเป็นครูที่ปรึกษา และการพัฒนาบุคลิกลักษณะความเป็นครู ซึ่งการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หรือการฝึกสอนถือเป็นส่วนสำคัญของการผลิตครู จากการศึกษาของ (Ozek, 2009) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ในการสอนของนักศึกษาครูในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า ประสบการณ์ในการสอนส่งผลต่อการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ เนื่องจากนักศึกษาได้ตระหนักรู้ถึงจุดอ่อนและจุดแข็งในการสอนของตนเอง รวมถึงทัศนคติที่มีต่อการสอน และการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่หลากหลาย ส่วน (Guyton. E.. & McIntyre. D. J., 1990) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์สอนที่เป็นส่วนสำคัญของการผลิตครู พบว่า ประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติการสอนมีประโยชน์อย่างมาก และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการเรียนวิชาชีพครู หลังจากที่ได้มอบหมายงานให้กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแล้ว ต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบระหว่างครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์เพื่อให้มั่นใจว่าการฝึกประสบการณ์นั้นเกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย ซึ่งการให้คำปรึกษาเป็นส่วนสำคัญของการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาซึ่งมักเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษามหาวิทยาลัย ครู และนักศึกษาฝึกสอน เพื่อที่จะเตรียมนักศึกษาครูที่ดีสำหรับการสอนในชั้นเรียน

วิชาชีพในรายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในชั้นเรียน พบว่ามีปัญหาหลายประการในการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ เช่น การกำหนดเวลาให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพซึ่งไม่สอดคล้องกับตารางเรียนของนักศึกษาที่เรียนในสถาบันผลิตครูการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเน้นการบรรยายทำให้นักศึกษาไม่มีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติงานจริง อาจารย์พี่เลี้ยงไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา เช่นกับ (เอกภูมิ ชาตรี และคณะ, 2563) ได้ศึกษาถึงผลการสัมมนาหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผ่านมา ยังพบว่า นักศึกษาประสบปัญหาหลายด้านเช่น ขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยเฉพาะการเลือกประเด็นปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียน เนื่องจากในหลักสูตรนักศึกษาได้เรียนวิชาวิจัยทางการศึกษา ซึ่งกระบวนการทำที่มีลักษณะเป็นเชิงวิชาการ ในขณะที่การทำวิจัยในชั้นเรียนจะเป็นกระบวนการวิจัยที่ไม่เป็นทางการทำให้นักศึกษาไม่สามารถปรับกระบวนการวิจัยได้ และ (สโรชา คล้ายพันธุ์, 2557) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา สถาบัน

การพลศึกษา วิทยาเขตชลบุรี พบว่า แนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านการฝึกปฏิบัติการสอนควรมีการสอนที่หลากหลาย เพิ่มเนื้อหาและวิธีการสอนที่น่าสนใจ สถาบันการพลศึกษาควรมีการจัดปฐมนิเทศให้กับนักศึกษา ก่อนออกฝึกประสบการณ์การสอนและนักศึกษาควรรู้จักวิธีการ บูรณาการการสอนให้เข้ากับกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ ในส่วนของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาของนิสิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้ระยะเวลา 3 ภาคการศึกษา ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา พ.ศ.2562 (4 ปี) เพื่อยกระดับมาตรฐานการฝึกหัดครูให้สูงขึ้น โดยมุ่งหวังว่านิสิตจะมีทักษะในการสอนและปฏิบัติงานในหน้าที่ครูอย่างมีประสิทธิภาพทั้งต่อตนเองและส่วนรวม

ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาถึงระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อจะได้ทราบถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพในสถานศึกษาของนิสิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา และระบบการพัฒนาทักษะการปฏิบัติวิชาชีพในสถานศึกษาของนิสิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่จะเป็นการเตรียมพร้อมครูสังคมศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอน วิธีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ มีทักษะการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในบทบาทหน้าที่ของความเป็นครู การบริการวิชาการแก่สังคม การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการปฏิบัติวิชาชีพในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อประเมินความต้องการเกี่ยวกับระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อพัฒนาระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development = R&D) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาในภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) รวมถึงมีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) โดยผู้วิจัยได้กำหนดระบบการวิจัย แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) (R1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. เพื่อศึกษาเอกสารปฐมภูมิ ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา คัมภีร์ ระบบ การพัฒนาทักษะวิชาชีพ การสอนสำหรับนิสิตครู การสอนสังคมศึกษาและศึกษาเอกสารทุติยภูมิ และศึกษาข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎีอื่นๆ จากเอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งใน และต่างประเทศ

2. รวบรวมเอกสารตรวจสอบคุณภาพข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพเอกสาร ตรวจสอบคุณค่าของ เอกสาร วิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์ ได้รอบการวิจัยและเป็นแนวทางสร้าง แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรวบรวมข้อมูล กำหนดกรอบทฤษฎีและแนวทางสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview Research) (R1) เพื่อประเมิน ความต้องการเกี่ยวกับระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยดำเนินการดังนี้

1. ทำการร่างแบบสัมภาษณ์ระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชา สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง ตรวจสอบความตรงเชิง พิณิจ (Face Validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษา ทั้ง 2 ท่าน ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขแล้ว พร้อม โครงร่างให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3. เชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่ นิสิตสังกัดและสถานศึกษาที่นิสิตเข้าฝึกประสบการณ์ กลุ่มหัวหน้ากลุ่มหรือครูพี่เลี้ยง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มอาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์ที่ปรึกษา และนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รวมจำนวนทั้งสิ้น 17 รูป/คน

4. ดำเนินการสัมภาษณ์ (in-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 รูป/ท่าน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 6'c Technic Analysis การทำ Matrix Analysis และวิธีการยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูล Triangulation Technic การยืนยัน 3 เส้า ยืนยันจากแหล่งข้อมูล 3 แหล่ง คน 3 ท่านได้ผลลัพธ์ตรงกัน

5. นำผลการ สังเคราะห์ที่ได้ในขั้นตอนที่ 2 จัดทำระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับ นิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่าง) และเป็นแนวทางในการสร้าง แบบคำถามสนทนากลุ่มย่อยในขั้นตอนสนทนากลุ่ม

6. ผู้วิจัยนำระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่าง) และคำถามสนทนากลุ่ม ตรวจสอบ Face Validity โดย อาจารย์ที่ ปรึกษาทั้ง 2 ท่าน ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) (D1) เพื่อพัฒนาระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพ การสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่างที่ 1)

1. เชิญผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มตามคุณสมบัติที่กำหนด แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านระบบการสอน ผู้ทรงคุณวุฒิทางการสอนสังคมศึกษา ด้านการนิเทศนิตศร ด้านหลักสูตรและการสอน รวมจำนวนทั้งสิ้น 13 รูป/คน

2. เข้าพบผู้ร่วมสนทนากลุ่มด้วยตนเอง แนะนำ ทีมผู้วิจัย อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย บทบาท สมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมวิจัย ขออนุญาตให้ลงนามเอกสารยินยอมเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม จากนั้น นัดหมายวันเวลาการทำการสนทนากลุ่ม

3. ทีมผู้วิจัยดำเนินการทำการสนทนากลุ่มตามนัดหมาย พร้อมเครื่องมือที่ใช้ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียงแนวคำถามสนทนากลุ่มที่ผ่านการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการพิจารณาโครงร่าง คุชฌินิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

4. เริ่มดำเนินการสนทนากลุ่ม ประเมินระบบฯ ตามลำดับประเด็นคำถามสนทนากลุ่ม ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมงซึ่งผู้วิจัยใช้ทักษะการสังเกตที่ดีภายหลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่มซึ่งทีมผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทันทีเพื่อหาประเด็นย่อย และหัวข้อหลักที่ได้จากการสนทนากลุ่มพิจารณาความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มร่วมกันกับทีมผู้ช่วยวิจัย และอาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมคุชฌินิพนธ์

5. ทำการสังเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 6'c Technic Analysis การทำ Matrix Analysis และวิธีการยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูล Triangulation Technic จัดทำระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตศร สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Connoisseurship) (R2) เพื่อประเมินและรับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิของการพัฒนาระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตศร สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ร่างฉบับที่ 2)

1. เมื่อได้ระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตศร สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจากการวิจัยทางเอกสาร ทางสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อยแล้ว นำข้อมูลทั้งหมดในส่วนที่เกี่ยวข้องมาศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎีด้วยเทคนิค 6'C เพื่อให้ได้ ระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตศร สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ครบถ้วนมากที่สุด เพื่อยืนยัน ประเมิน ตัดสิน โดยการนำเสนอในการประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Connoisseurship) แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านระบบการสอน ผู้ทรงคุณวุฒิทางการสอนสังคมศึกษา ด้านการนิเทศนิตศร และด้านหลักสูตรและการสอนจำนวน 5 ท่าน ในการประเมินเฉพาะด้านประเมินความตรง (Validity) ว่ามีความสมบูรณ์ในเนื้อหาสาระ คุณภาพ คุณลักษณะ คุณค่า ความเหมาะสม ถูกต้อง ครบถ้วนเพียงพออย่างไรในแง่เนื้อหา โครงสร้าง และการคาดการณ์การใช้ในปัจจุบันและอนาคต และความเที่ยง (Reliability) ในแง่มุมสถานที่ เวลา ปัจจัยแวดล้อม และการหาฉันทมติ (Consensus) วิภาษวิธี ตัดสินความเหมาะสม ถูกต้อง การนำมาใช้เชิงปฏิบัติของแบบจำลองว่ามีคุณภาพที่เหมาะสมระดับอย่างไร ซึ่งต้องอาศัยทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการประเมินและตัดสินระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตศร สาขาวิชาสังคมศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และแบบคำถามสำหรับการประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ขอรับการตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) และขอคำแนะนำ ข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาพร้อมนำกลับมาปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอระบบ (D2) เพื่อนำเสนอระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการวิจัยทางเอกสารทางสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิเศษแล้ว นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 6'c Technic Analysis การทำ Matrix Analysis และวิธีการยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูล Triangulation Technic จัดทำระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครูสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาครั้งนี้ เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ ระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ศึกษาระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู ดังกล่าว ด้วยกระบวนการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพ โดยอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญจากข้อค้นพบในการวิจัย รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย การพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู คือ สภาพทั่วไปที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้เข้าไปฝึกประกอบด้วย 1. บริบทโรงเรียน 2. หลักสูตร 3. ครูผู้สอน 4. เนื้อหาสาระ และ 5. การจัดการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติวิชาชีพนิสิตครู คือ การเรียนรู้แก้ไขปัญหาสำหรับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพในสถานศึกษาใน 7 ด้าน คือ 1. ด้านการเตรียมการสอนและสื่อการสอน 2. ด้านการดำเนินการสอน 3. ด้านนักศึกษา 4. ด้านอาจารย์นิเทศก์ 5. ด้านครูพี่เลี้ยง 6. ด้านโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ 7. ด้านการวิจัยในชั้น และทักษะวิชาชีพ คือ การเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนาอย่างสม่ำเสมอจนเกิดความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ความชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งในงานวิจัยนี้ คือ การพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน คือ 1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม 2. ทักษะด้านสารสนเทศ การสื่อสาร และเทคโนโลยี และ 3. ทักษะด้านชีวิตและอาชีพเข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรมจริยธรรมสอดคล้องกับ ชนัณภรณ์ อารีกุล และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านทักษะการคิด และหลักธรรมสำหรับความเป็นครู 2. องค์ประกอบความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 192.67 ค่าความน่าจะเป็น (P-value) เท่ากับ 0.000 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 104 ค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.85 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.90 ค่าดัชนีวัดระดับ

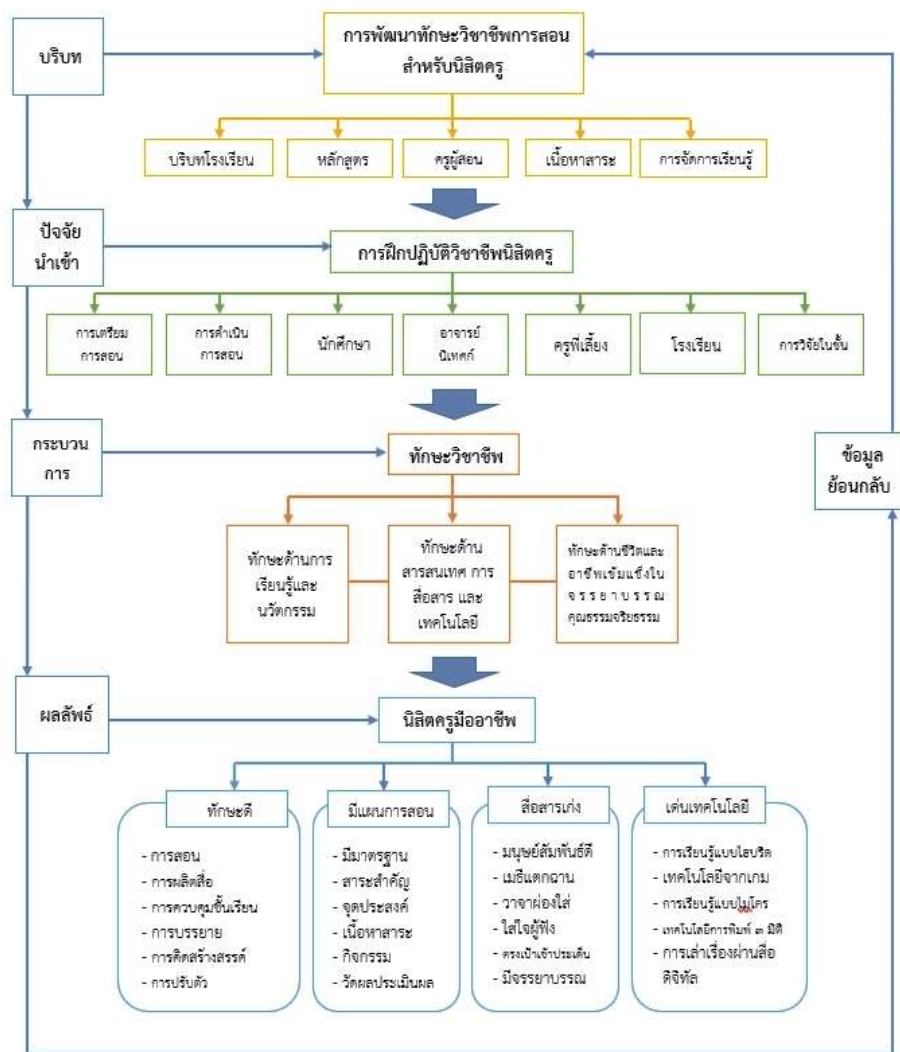
ความกลมกลืนที่ปรับค่า แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.85 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.99๙๙ ค่าเฉลี่ย กำลังสองของเศษเหลือในรูปของคะแนนมาตรฐาน (RMSEA) เท่ากับ 0.065 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) อยู่ระหว่าง 0.29 ถึง 0.95 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .10 (ชนันภรณ์ อารีกุล และคณะ, 2561)

2. ระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย มี 4 ประการ คือ 1. ทักษะดี หมายถึง ด้านการสอน ด้านการผลิตสื่อ ด้านการควบคุมชั้นเรียน ด้านการบรรยาย ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการปรับตัว 2. มีแผนการสอน หมายถึง มีมาตรฐานการเรียนรู้ สาระสำคัญการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ และวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ 3. สื่อสารเก่ง หมายถึง มีมนุษยสัมพันธ์ มีเมตตาถนอม วาจาอ่อนโยน ใส่ใจผู้ฟัง สื่อสารตรงไป เข้าประเด็น และมีจรรยาบรรณดี และ 4. เด่นเทคโนโลยี หมายถึง การเรียนรู้แบบไฮบริด เทคโนโลยีจากเกม การเรียนรู้แบบไมโคร เทคโนโลยีการพิมพ์ 3 มิติ และการเล่าเรื่องผ่านสื่อดิจิทัลสอดคล้องกับ สิทธิชัย ลายเสมา (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ระบบการเรียนรู้ร่วมกันด้วยทีมเสมือนจริงในภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบภควันตภาพโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการทำงานร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการวิจัย ได้แก่ ระยะเวลาที่ 1 การศึกษาและสังเคราะห์กรอบแนวคิดระบบ ระยะเวลาที่ 2 การพัฒนาระบบ ระยะเวลาที่ 3 การพัฒนาระบบบริหารจัดการ ระยะเวลาที่ 4 การศึกษาผลการใช้ระบบ และระยะเวลาที่ 5 การประเมินผลรับรองระบบ โดยองค์ประกอบระบบที่พัฒนาขึ้นมีโดยองค์ประกอบ ได้แก่ 1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบภควันตภาพ วัตถุประสงค์ คุณลักษณะผู้เรียน และคุณลักษณะผู้สอน 2. กระบวนการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนจัดการเรียนการสอน และขั้นตอนประเมินผล โดยการจัดการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนตามกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นศึกษาเนื้อหา ขั้นสร้างโอกาส ขั้นสำรวจ ขั้นกำหนดกรอบปัญหา ขั้นก่อกำเนิดความคิด ขั้นวางแผนการแก้ปัญหา และขั้นยอมรับ 3. ผลลัพธ์ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ผลงานสร้างสรรค์ และทักษะการทำงานร่วมกัน 4. การควบคุม ได้แก่ การติดตามการเรียนและกำหนดระยะเวลาการตรวจผลงาน และ 5. ผลป้อนกลับ ได้แก่ คะแนนความคิดสร้างสรรค์ และคะแนนทักษะการทำงานร่วมกันของผู้เรียน ซึ่งจากระยะการดำเนินการวิจัย และองค์ประกอบระบบข้างต้นส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยระบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 คะแนนความคิดสร้างสรรค์และทักษะการทำงานร่วมกันของผู้เรียนหลังเรียนมีความสัมพันธ์กันในทางบวกสูงชันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และนักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อระบบที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด (สิทธิชัย ลายเสมา, 2557)

องค์ความรู้วิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครูสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เป็น แบบจำลองระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู ตามแผน ARNANTO MODEL ดังภาพ

อธิบายแผนภาพ แบบจำลองระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู ตามแผน ARNANTO MODEL ได้ดังนี้

กรอบความคิดทางด้านหลักการพัฒนา หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ต่างๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ การกำหนดองค์ประกอบของระบบ ประกอบด้วย 1. บริบท (Context) 2. ปัจจัยนำเข้า (Input) 3. กระบวนการ (Process) 4. ผลลัพธ์ (Output) และ 5. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)

การพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู หมายถึง สภาพทั่วไปที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้เข้าไปฝึก ประกอบด้วย 1. บริบทโรงเรียน 2. หลักสูตร 3. ครูผู้สอน 4. เนื้อหาสาระ และ 5. การจัดการเรียนรู้

การฝึกปฏิบัติวิชาชีพนิสิตครู หมายถึง การเรียนรู้แก้ไขปัญหาสำหรับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพในสถานศึกษาใน 7 ด้าน คือ 1. ด้านการเตรียมการสอนและสื่อการสอน 2. ด้านการดำเนินการสอน 3. ด้านนักศึกษา 4. ด้านอาจารย์นิเทศ 5. ด้านครูพี่เลี้ยง 6. ด้านโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ 7. ด้านการวิจัยในชั้น

ทักษะวิชาชีพ หมายถึง การเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนาอย่างสม่ำเสมอจนเกิดความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ความชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในงานวิจัยนี้ คือ การพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน คือ 1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม 2. ทักษะด้านสารสนเทศ การสื่อสารและเทคโนโลยี และ 3. ทักษะด้านชีวิตและอาชีพเข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรมจริยธรรม

นิสิตครูมืออาชีพ หมายถึง หลักปฏิบัติของนิสิตครู ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1. ทักษะดี หมายถึง ด้านการสอน ด้านการผลิตสื่อ ด้านการควบคุมชั้นเรียน ด้านการบรรยาย ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการปรับตัว 2. มีแผนการสอน หมายถึง มีมาตรฐานการเรียนรู้ สาระสำคัญการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ และวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ 3. สื่อสารเก่ง หมายถึง มีมนุษยสัมพันธ์ดี เมธีแตกฉาน วาจาพ้องใส ใฝ่ใญ่ผู้ฟัง สื่อสารตรงเป้าเข้าประเด็น และมีจรรยาบรรณดี และ 4. เด่นเทคโนโลยี หมายถึง การเรียนรู้แบบไฮบริด เทคโนโลยีจากเกม การเรียนรู้แบบไมโคร เทคโนโลยีการพิมพ์ 3 มิติ และการเล่าเรื่องผ่านสื่อดิจิทัล

จากภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า การพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู ต้องมีระบบกระบวนการรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ต่างๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการกำหนดองค์ประกอบของระบบนั้นประกอบด้วย 1. บริบท (Context) 2. ปัจจัยนำเข้า (Input) 3. กระบวนการ (Process) 4. ผลลัพธ์ (Output) และ 5. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) สามารถอธิบายได้ดังนี้

บริบท (Context) คือ สภาพทั่วไปที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้เข้าไปฝึก ประกอบด้วย 1. บริบทโรงเรียน 2. หลักสูตร 3. ครูผู้สอน 4. เนื้อหาสาระ และ 5. การจัดการเรียนรู้

ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ การเรียนรู้แก้ไขปัญหาสำหรับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพในสถานศึกษาใน 7 ด้าน คือ 1. ด้านการเตรียมการสอนและสื่อการสอน 2. ด้านการดำเนินการสอน 3. ด้านนักศึกษา 4. ด้านอาจารย์นิเทศ 5. ด้านครูพี่เลี้ยง 6. ด้านโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ 7. ด้านการวิจัยในชั้น

กระบวนการ (Process) คือ การเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนาอย่างสม่ำเสมอจนเกิดความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ความชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในงานวิจัยนี้ คือ การพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพใน

ศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน คือ 1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม 2. ทักษะด้านสารสนเทศ การสื่อสารและเทคโนโลยี และ 3. ทักษะด้านชีวิตและอาชีพเข้มแข็งในจรรยาบรรณคุณธรรมจริยธรรม

ผลลัพธ์ (Output) คือ การฝึกปฏิบัติอย่างมืออาชีพของการฝึกประสบการณ์นิสิตครูที่ต้องมีหลักเกณฑ์ของการปฏิบัติ เพื่อให้การฝึกสอนออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1. ทักษะดี หมายถึง ด้านการสอน ด้านการผลิตสื่อ ด้านการควบคุมชั้นเรียน ด้านการบรรยาย ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการปรับตัว 2. มีแผนการสอน หมายถึง มีมาตรฐานการเรียนรู้ สาระสำคัญการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ และวัดผลประเมินผล การเรียนรู้ 3. สื่อสารเก่ง หมายถึง มีมนุษยสัมพันธ์ดี เมธีแตกฉาน วาจาพองใส ใฝ่ใญ่ผู้ฟัง สื่อสารตรงเป้าเข้าประเด็น และมีจรรยาบรรณดี และ 4. เด่นเทคโนโลยี หมายถึง การนำเทคโนโลยีการศึกษา มาออกแบบการเรียนรู้ร่วมกับสภาพแวดล้อม บริบทที่เหมาะสมที่สุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยสร้างวินัยจากการเรียนรู้ด้วยตัวเอง และช่วยการพัฒนาทักษะพื้นฐานให้ทันสมัย มีดังนี้ 1. การเรียนรู้แบบไฮบริด (Hybrid Learning) คือ การเรียนรู้แบบผสมผสานหรือแบบไฮบริด เป็นระบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้างให้ผู้เรียนได้เข้าถึงการเรียนรู้ในหลากหลายระบบ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถโต้ตอบหรือทำกิจกรรมที่ช่วยให้การเรียนรู้ร่วมกับคนอื่น ๆ ได้ 2. เทคโนโลยีจากเกม (Gamification) คือ เป็นการดึงเอาเทคโนโลยีการศึกษามาผสมเข้ากับการออกแบบเกมที่จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียนในระหว่างการเรียนรู้ในบทเรียนหรือการเทรนนิ่ง รวมไปถึงสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานมากยิ่งขึ้น 3. การเรียนรู้แบบไมโคร (Microlearning) คือ แหล่งเรียนรู้ขนาดเล็กหรือ Microlearning ที่ผู้ใช้งานทุกคนสามารถเลือกเรียนรู้ได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นระบบคอนเทนต์ให้ความรู้ที่สั้นกระชับ ย่อยง่าย และตัวผู้เรียนเองก็สามารถเลือกเรียนรู้ในเรื่องที่เฉพาะเจาะจงได้ตามความต้องการ เช่น การฟัง Podcast. การดู Youtube video 4. เทคโนโลยีการพิมพ์ 3 มิติ (3D Printing) คือ การพิมพ์ 3 มิติเป็นกระบวนการผลิตชิ้นงานจำลองขึ้นมา จากการสั่งพิมพ์ภาพดิจิทัลให้เป็นวัตถุที่ต้องการ โดยใช้เป็นแบบก่อนผลิตชิ้นงานจริงหรือใช้ในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นภาพและสัมผัสกับวัตถุเสมือนจริง และ 4. การเล่าเรื่องผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Storytelling) คือ การสื่อสารแบบเล่าเรื่องหรือ Storytelling มีมาอย่างยาวนานและคนส่วนใหญ่ก็คุ้นเคยกันเป็นอย่างดีเริ่มตั้งแต่ การเล่านิทาน การเล่นเกม การเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นผ่านสื่อต่าง ๆ และมาจนถึงปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาร่วมกับการเล่าเรื่องให้มีความตื่นตาตื่นใจมากกว่าเดิม

ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) คือ นำข้อมูล แบบจำลองระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู ตามแผน ARNANTO MODEL กลับเข้าสู่ระบบเพื่อใช้ในการปรับปรุงปัจจัยนำเข้ากระบวนการ และผลผลิตระบบให้มีความเหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานสามารถนำระบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชา สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ซึ่งจะเกิด ประโยชน์ต่อการบริหารงานด้านทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู ต้นแบบ เป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มเติมการศึกษาวิจัยที่หลากหลายวิธีมากขึ้น เช่น การวิจัยเชิงทดลอง ด้วยการนำ หลักกรรมที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะวิชาชีพการสอนสำหรับนิสิตครู สาขาวิชาสังคมศึกษา ในด้านต่างๆ อาจจะใช้ในระบบของการฝึกอบรม หรือการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาทักษะวิชาชีพ การสอนสำหรับนิสิตครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชนันภรณ์ อารีกุล และคณะ. (2561). *การพัฒนารูปแบบความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานของ จรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พนมนคร มีราคา. (2560). ครูต้องมีลักษณะอย่างไร... ในศตวรรษที่ 21. *วารสาร ศึกษาศาสตร์ มจร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 5(2), 15-17.
- วิชัย ต้นศิริ. (2547). *โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต: แนวคิดสู่การปฏิรูปในพระราชบัญญัติการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภาพรรณ พินลา. (2560). “แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมี วิจรรย์ญาณสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21”. *วารสารปาริชาติ*. 30(1), 1-16.
- สโรชา คล้ายพันธุ์. (2557). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา สถาบัน การพลศึกษา วิทยาเขตชลบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา* 8(1), 42-55.
- สิทธิชัย ลายเสมา. (2557). “ระบบการเรียนรู้ร่วมกันด้วยทีมเสมือนจริงในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบภาค วัฒนธรรมโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการ ทำงานร่วมกัน” (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อ การศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

- สิริวรรณ ศรีพหล. (2548). "การพัฒนาจิตสำนึกของความเป็นพลโลกสำหรับเยาวชนตามแนวพุทธ" *วารสารวิชาการ*. 8(4), 48-60.
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2565). *ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Twenty-First Century Skills)* สืบค้น 20 มีนาคม 2565, จาก <https://www.trueplookpanya.com/education/content/66054/-teaartedu-teaart-teaarttea->
- เอกภูมิ จันทรชนดี และคณะ. (2562). การศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี: รายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครู. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 31(2), 150-165.
- Guyton. E.. & McIntyre. D. J. (1990). Student teaching and school experiences. In W. R. Houston (Ed.). *Handbook of research on teacher education*. New York: Macmillan.
- Ozek. Y. (2009). Overseas teaching experience: student teachers' perspectives of teaching practicum. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 1. 2541-2545.

สภาพปัจจุบันและปัญหาในอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อการบริโภคในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย*

CURRENT CONDITIONS AND PROBLEMS IN THE COCONUT PROCESSING INDUSTRY FOR CONSUMPTION AMONG SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THAILAND

ทานตะวัน บุญเล็ก, ชัยวุฒิ จันมา และ เกียรติชัย วีระญาณนท์

Tantawan Bunlek, Chaiwut Chanma and Kiaritichai Wirayanon

สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Philosophy Program Management, North Bangkok University

Email: antawan.Bunl@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อการบริโภคในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ใช้การสุ่มแบบเจาะจง ใช้กระบวนการตรวจสอบสามเส้าวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความทำการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยการวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยคำนึงถึงบริบทและใช้การเขียนข้อความแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า ในปัจจุบันมะพร้าวมีความสำคัญในภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวและผลิตภัณฑ์มะพร้าวได้รับความนิยมมากขึ้นในตลาดโลก การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตไปตามความต้องการของผู้บริโภคที่หลากหลายตามผลิตภัณฑ์ที่สามารถแปรรูปจากวัตถุดิบโรงงานอุตสาหกรรมประกอบกับความต้องการบริโภคภายในประเทศ มีมากและเกษตรกรยึดเป็นอาชีพเพาะปลูกมานานนับร้อยปี สภาพปัจจุบันและปัญหาในอุตสาหกรรมมะพร้าวเพื่อบริโภคในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย ในภาพรวมกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยมีบุคลากรที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีความชำนาญการเฉพาะด้านที่จะสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อการบริโภคให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ยังขาดทุนทรัพย์ในการขยายกิจการและการนำเข้าเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแปรรูป

คำสำคัญ: อุตสาหกรรมแปรรูป; มะพร้าว; วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

* Received July 31, 2023; Revised February 22, 2024; Accepted April 22, 2024

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the current situation and problems in the coconut processing industry for group consumption. Small and medium enterprises in Thailand This research is a qualitative research. Document analysis and in-depth interviews with 20 key informants were used directly by purposive random sampling. Using a triangular review process, data were analyzed by interpretation, inductive conclusion formation, content analysis obtained from documents and interviews. It takes into account the context and uses descriptive text writing. The results showed that At present, coconuts are important in the industrial sector. Because the coconut processing industry and coconut products are more popular in the world market. Modification of production patterns to meet the needs of various consumers according to products that can be processed from raw materials. Industrial factories and domestic consumption demand There are many farmers who have taken up farming for hundreds of years. Current conditions and problems in the coconut industry for consumption among small and medium enterprises in Thailand. In the overview of small and medium enterprises in Thailand There are personnel with knowledge, experience and expertise in specific fields. to be able to develop the coconut processing industry for consumption to be more efficient But it is also a loss of assets in expanding the business and importing technology to help increase the efficiency of processing.

Keywords; Processing industry; Coconut; Small and medium enterprises

บทนำ

อุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวของประเทศไทยในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตไปตามความต้องการของผู้บริโภคที่หลากหลายตามผลิตภัณฑ์ที่สามารถแปรรูปจากวัตถุดิบ ซึ่งมะพร้าวเป็นพืชยืนต้นที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของไทย เนื่องจากเป็นที่ต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมประกอบกับความต้องการบริโภคภายในประเทศมีมากและเกษตรกรยึดเป็นอาชีพเพาะปลูกมานานนับร้อยปี โดยสามารถแบ่งกลุ่มอุตสาหกรรมมะพร้าวได้ดังนี้ 1. ผลิตภัณฑ์แปรรูปเพื่อการบริโภค เช่น อุตสาหกรรมมะพร้าวแห้ง อุตสาหกรรมน้ำมันมะพร้าว อุตสาหกรรมกะทิเข้มข้น อุตสาหกรรมมะพร้าวฝอยแห้ง อุตสาหกรรมน้ำตาลมะพร้าว และ 2. ผลิตภัณฑ์เพื่ออุตสาหกรรมอุปโภค เช่น อุตสาหกรรมเส้นใยมะพร้าว อุตสาหกรรมแท่งเพาะชำ อุตสาหกรรมแผ่นถ่านจากกะลามะพร้าว ซึ่งในปัจจุบันมะพร้าวมีความสำคัญในภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวและผลิตภัณฑ์มะพร้าวได้รับความนิยมมากขึ้นในตลาดโลก ส่งผลให้มีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์มะพร้าวภายในประเทศเพื่อการบริโภคโดยตรงในครัวเรือน 60% โรงงานกะทิ และอื่น ๆ

35% ทำเนื้อแห้งเข้าสู่โรงงานผลิตน้ำมันมะพร้าว 5% ส่งผลให้ประเทศไทยมีการส่งออกผลิตภัณฑ์มะพร้าวไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

โดยสถานการณ์มะพร้าวในตลาดโลก

ด้านการผลิต จากการวิเคราะห์สถานการณ์การผลิตพบว่าประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะผลิตมะพร้าวลดลง ในขณะที่การบริโภค และการใช้มะพร้าวในภาคอุตสาหกรรม มีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นทั้ง

	ปี 2558	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564*
เนื้อที่ให้ผล (ล้านไร่)	0.799	0.774	0.756	0.758	0.774	0.778	0.796
ผลผลิตทั้งหมด (ล้านตัน)	0.774	0.731	0.762	0.858	0.866	0.827	0.876

ภายในประเทศและทั่วโลก เมื่อเปรียบเทียบผลผลิตต่อไร่ (Yield) พบว่าไทยมีสัดส่วนผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 899.35 กก./ไร่ ซึ่งสูงกว่าฟิลิปปินส์ 717.61 และใกล้เคียงกับอินโดนีเซีย (966.44) ซึ่งเป็นผู้ผลิตที่สำคัญของโลก และมีผลผลิตต่อไร่สูงกว่าระดับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของโลก (835.69) อีกด้วยจึงสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการผลิตมะพร้าวของไทยที่มีความทัดเทียมกับประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ

ด้านการบริโภค การบริโภคทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มสหภาพยุโรป 27 ประเทศที่มีการบริโภคมะพร้าวเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการผลิตของภาคอุตสาหกรรมเบเกอรี่ซึ่งมีสัดส่วนการผลิตมากที่สุดของโลก ในขณะเดียวกันการบริโภคภายในประเทศของไทยนอกจากในอดีตที่มีการใช้มะพร้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือนแล้ว ในปัจจุบันการใช้มะพร้าวในภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะการใช้มะพร้าวในอุตสาหกรรมกะทิสำเร็จรูปที่มีใช้ปริมาณมากถึง 800,000 ลูกต่อวัน

ด้านการส่งออก ประเด็นปัญหาของไทย คือขีดความสามารถ ซึ่งพบว่าความได้เปรียบของไทยมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากผลผลิตภายในประเทศที่มีจำนวนน้อยลงจนต้องมีการนำเข้ามะพร้าวมากขึ้น ถึงแม้ว่าปริมาณการส่งออกของไทยจะเพิ่มสูงขึ้นทั้งในด้านปริมาณและมูลค่าก็ตามแต่ในอนาคตต้นทุนการผลิตสินค้ามะพร้าวในภาคอุตสาหกรรมจะเพิ่มสูงขึ้น หากประเทศไทยต้องพึ่งพาการนำเข้ามะพร้าวจากต่างประเทศ

ตาราง 2 สถานการณ์การผลิตมะพร้าวของไทย และความต้องการ

สถานการณ์การผลิตมะพร้าวของไทย และความต้องการ

ในปีพ.ศ.2563 :มีเนื้อที่ให้ผล 0.778 ล้านไร่ เพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. 2562 ร้อยละ 0.52 เนื่องจากต้นมะพร้าวปลูกเมื่อปี พ.ศ.2558 เริ่มให้ผลผลิตได้ในปีนี้ โดยเป็นการปลูกเพิ่มในพื้นที่ว่างเปล่าเดิมที่เคยปลูกมะพร้าว และปลูกแทนไม้ยืนต้น เช่น ยางพารา และมีปริมาณผลผลิตมะพร้าว 0.827 ล้านตัน ลดลงจากปีพ.ศ. 2562 ร้อยละ 4.50 เนื่องจากสภาพอากาศแห้งแล้งต่อเนื่องตั้งแต่ปลายปีพ.ศ. 2562 จนถึงต้นปีพ.ศ. 2563 บางพื้นที่มีหนอนหัวดำระบาด ประกอบกับต้นมะพร้าวได้รับน้ำไม่เพียงพอจึงติดผลน้อย ส่วนที่ติดผลแล้ว ผลเล็กร่วง

ในปีพ.ศ. 2564 : เนื้อที่ให้ผลคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 0.796 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2563 ร้อยละ 2.31 เนื่องจากต้นมะพร้าวที่ปลูกเมื่อปีพ.ศ. 2559 เริ่มให้ผลผลิตได้ในปีนี้ โดยเป็นการปลูกเพิ่มในพื้นที่เดิมที่เคยปลูกมะพร้าวแล้วปล่อยาว ส่วนผลผลิตคาดว่าจะในปีพ.ศ. 2564 จะมีผลผลิต 0.876 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. 2563 ร้อยละ 5.93 เนื่องจากในช่วงปลายปีพ.ศ.2563 แหล่งผลิตสำคัญในภาคกลาง ภาคใต้ มีสภาพอากาศเอื้ออำนวย และคาดว่าปีพ.ศ. 2564 ปริมาณน้ำฝนจะดีกว่าปีที่แล้ว ทำให้ต้นมะพร้าวได้รับปริมาณน้ำฝนเพียงพอ ประกอบกับโรคและแมลงระบาดลดลงส่งผลให้ต้นมะพร้าวฟื้นตัว ทำให้การติดจั่นออกผลเพิ่มขึ้น แหล่งเพาะปลูกมะพร้าวที่สำคัญของไทย 5 อันดับแรกได้แก่ 1. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2. ชุมพร 3. สุราษฎร์ธานี 4. นครศรีธรรมราช และ 5. ชลบุรี

ความต้องการใช้ในปีพ.ศ.2564 คาดว่า จะมีความต้องการใช้มะพร้าวปริมาณ 1.269 ล้านซึ่งมีปริมาณเท่ากับปี พ.ศ.2563 โดยแบ่งเป็นความต้องการใช้ในประเทศ 0.411 ล้านตัน (ร้อยละ 32) และเพื่อส่งออก 0.858 ล้านตัน (ร้อยละ 68)

จากที่กล่าวข้างต้น เป็นการปฏิวัติระบบการเกษตรรูปแบบใหม่โดยการนำเทคโนโลยีด้านการเกษตรแผนใหม่กับองค์ความรู้ของเกษตรมาพัฒนาให้มีการจัดการและนวัตกรรมใหม่เข้ามาบริหารจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์มะพร้าว และช่วยเพิ่มขีดความสามารถด้านการตลาดในอนาคตเพื่อตอบสนองความต้องการผู้บริโภคทำให้ผู้วิจัยได้มาเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปเพื่อพัฒนาการด้านทักษะและการจัดการกระบวนการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มะพร้าวแปรรูป

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาในการแปรรูป การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มะพร้าว การดำเนินธุรกิจของอุตสาหกรรมมะพร้าวของประเทศไทยเป็นอย่างไร ยุทธศาสตร์มะพร้าวเพื่ออุตสาหกรรมมีความสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การกำจัดและป้องกันศัตรูพืช แปรรูป การเพิ่มมูลค่า และการตลาดหรือไม่อย่างไร การจัดการห่วงโซ่คุณค่าส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์มะพร้าวหรือไม่อย่างไร และแนวทางการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มะพร้าวแปรรูปควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อการบริโภคในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบันและปัญหาในอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อการบริโภคในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพราะต้องการค้นหาความจริงจากเหตุการณ์ สภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง ซึ่งมีหัวใจหลักคือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่อง

แท้ (Insight) ซึ่งจากภาพรวมอันมีที่มาจากหลากหลายมิติหรือมุมมองรวมของการกำหนดระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย โดยสรุปสาระได้ดังต่อไปนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก

ประกอบไปด้วย ผู้บริหารหรือตัวแทน ของสถานประกอบการอุตสาหกรรมโรงงานแปรรูปมะพร้าวตัวแทนจากสถาบันการเงิน ตัวแทนผู้ประกอบการรัฐวิสาหกิจชุมชน ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐส่งเสริมการเกษตร เจ้าของกิจการสวนมะพร้าว และตัวแทนจากสถาบันการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาในอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อการบริโภคในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ยุทธศาสตร์มะพร้าวเพื่ออุตสาหกรรม และแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อบริโภคในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ในประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวในประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 1 ร่างประเด็นในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ที่ระบุไว้ใน 3 ประเด็น ได้แก่ สภาพเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวในประเทศไทย ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวในประเทศไทย และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวในประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 2 ร่างประเด็นในการสัมภาษณ์ทั้ง 3 ประเด็น ให้สอดคล้องกับสภาพการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวในประเทศไทย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์โดยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความสอดคล้องและความครอบคลุมของข้อคำถามกับเนื้อหาวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดในการวิจัย และนิยามศัพท์ ตลอดจนการใช้ภาษาที่ถูกต้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารหรือตัวแทน ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 20 ท่าน โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารหรือตัวแทนของสถานประกอบการอุตสาหกรรมโรงงานแปรรูปมะพร้าว ตัวแทนจากสถาบันการเงิน ตัวแทนผู้ประกอบการรัฐวิสาหกิจชุมชน ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐส่งเสริมการเกษตร เจ้าของกิจการสวนมะพร้าว และตัวแทนจากสถาบันการศึกษาโดยแนบบแบบสัมภาษณ์และกำหนดการนัดหมายการสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยประสานงานและส่งจดหมายขออนุญาตขอข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพร้อมแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้า 7 วันก่อนถึงวันที่นัดสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยขออนุญาตบันทึกเสียง

การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การจัดกระทำข้อมูลโดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มาทำการวิเคราะห์แบบสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพปัญหาในการผลิต สภาพปัจจุบันและปัญหาในอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อการบริโภคในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทำการสังเคราะห์โดยใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อหาองค์ประกอบที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์มะพร้าวเพื่ออุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อการบริโภคในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทำการสังเคราะห์โดยใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อหาองค์ประกอบที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของงานวิจัย

สังเคราะห์แนวทางการจัดการห่วงโซ่คุณค่าเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มะพร้าวแปรรูปในประเทศไทย โดยการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อสรุปความสอดคล้องของผลการวิเคราะห์ข้อมูลและประเด็นสำคัญของผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ SWOT Analysis โดยมีหลักเกณฑ์การวิเคราะห์แยกตามขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. ระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการจัดการห่วงโซ่คุณค่าเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มะพร้าว แปรรูปมะพร้าวในประเทศไทย โดยการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นระบุให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจะเป็นการประเมินการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์มะพร้าวแปรรูปในประเทศไทยส่วนการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นโอกาสและอุปสรรคจะเป็นการประเมินการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์มะพร้าวแปรรูปของประเทศไทยในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าว ภายนอกของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวในประเทศไทย

2. ดำเนินการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับโอกาส จุดแข็งกับอุปสรรค จุดอ่อนกับโอกาส และจุดอ่อนกับอุปสรรค ให้ได้ผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในข้อมูลแต่ละคู่ ดังกล่าวโดยใช้ตาราง TOWS Matrix เป็นเครื่องมือในการพิจารณาจับคู่เปรียบเทียบซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท

2.1 กลยุทธ์เชิงรุกได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและโอกาส (SO) มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ในเชิงรุก

2.2 กลยุทธ์เชิงป้องกันได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค (ST) มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์เชิงป้องกัน

2.3 กลยุทธ์เชิงแก้ไขได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและโอกาส (WO) มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์เชิงแก้ไข

2.4 กลยุทธ์เชิงรับได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและภัยอุปสรรค (WT) มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์เชิงรับ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อการบริโภคในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาในอุตสาหกรรมมะพร้าวเพื่อการบริโภคในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย ในการจัดการห่วงโซ่คุณค่าทางการเกษตร เรื่องสภาพปัจจุบันและปัญหาก่อนการผลิต พบว่า ในภาพรวมกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยมีบุคลากรที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีความชำนาญการเฉพาะด้านที่จะสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อการบริโภคให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ยังขาดทุนทรัพย์ในการขยายกิจการและการนำเข้าเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแปรรูป ในส่วนของวัตถุดิบเนื่องจากผลผลิตมะพร้าวมีแนวโน้มลดลง เริ่มไม่เพียงพอต่อความต้องการกำลังการผลิตรวมของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าว ทำให้ปัจจุบันมะพร้าวส่วนใหญ่ต้องมีการนำเข้าจากประเทศอินโดนีเซียและประเทศเพื่อนบ้านซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น สภาพปัจจุบันและปัญหาระหว่างการผลิต สภาพปัจจุบันและปัญหาหลังการผลิต พบว่าในช่วงที่ผ่านมาผู้ผลิตรายใหม่ในการแปรรูปมะพร้าวทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีกระบวนการไม่ซับซ้อน สถานประกอบการที่ผลิตอาหารอยู่แล้วสามารถนำกระบวนการมาปรับใช้ในการแปรรูปมะพร้าวได้ สภาพปัจจุบันและปัญหาในอุตสาหกรรมมะพร้าวเพื่อการบริโภคในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย วิเคราะห์จากปัจจัยภายนอก 6 ประการ คือ 1. ด้านการเมือง 2. ด้านเศรษฐกิจ 3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม 4. ด้านเทคโนโลยี 5. ด้านสิ่งแวดล้อม และ 6. ด้านกฎหมาย ที่มีผลต่อการจัดการผลิตภัณฑ์การแปรรูปมะพร้าวของประเทศไทย พบว่าสภาพแวดล้อมทางด้านการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระบบธุรกิจในการส่งออกหรือนำเข้าเพราะรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในหลากหลายด้าน โดยเชื่อว่าสามารถเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจึงมีนโยบายต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการที่ทำการแปรรูปมะพร้าว สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ เป็นด้านที่มีความส่งต่อการจัดการผลิตภัณฑ์การแปรรูปมะพร้าวอย่างมาก เพราะหากเศรษฐกิจไม่ดีก็จะทำให้ผลิตภัณฑ์จำหน่ายไม่ได้ เช่น หากเจอเศรษฐกิจเงินเฟ้อหรือเงินฝืด ก็อาจทำให้ผลิตภัณฑ์มีราคาแพงมากกว่าปกติซึ่งทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถซื้อสินค้าได้หรือแม้แต่เศรษฐกิจในช่วงโควิด-19 ที่ประชาชนส่วนใหญ่อาจทำงานที่บ้านหรืออาจจะไม่ได้ทำงานเพราะติดเชื้อไวรัสก็อาจไม่มีทุนทรัพย์ในการซื้อผลิตภัณฑ์ทำให้การขายผลิตภัณฑ์อาจไม่ดีตามเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางด้านสังคม ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่อาจไม่จำเป็นต้องประชาชนหรือแม้แต่บางคนกลัวในเรื่องของนวัตกรรมการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ เช่น วันทุกวันนี้มีน้ำมะพร้าวขายในร้านสะดวกซื้อในร้านเซเว่นโดยผู้บริโภคบางรายอาจจะกลัวรสชาติของผลิตภัณฑ์จะไม่เหมือนเดิมหรือแม้แต่ผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง ๆ สภาพแวดล้อมทางด้านเทคโนโลยี ในปัจจุบันเทคโนโลยีและสังคมออนไลน์ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายด้านแต่ช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องจักรกลที่จะผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปมะพร้าวได้ไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักรกลในกระบวนการผลิต เครื่องจักรกลในกระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เครื่องจักรกลในกระบวนการตรวจสอบ และเครื่องจักรกลในกระบวนการต่าง ๆ หรือแม้แต่เทคโนโลยีในการขนส่งหรือที่เรียกว่า เดลิเวอรี่ที่สามารถส่งผลิตภัณฑ์ผ่านแอปพลิเคชันได้ สภาพแวดล้อมทางด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยในด้านนี้มีความสำคัญไม่แพ้กับทางด้านอื่น ๆ หากสิ่งแวดล้อมไม่ดีก็อาจทำให้ไม่มีมะพร้าว หากไม่มีมะพร้าวก็น่าจะไม่มีแปรรูป

ผลิตภัณฑ์ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มะพร้าวควรปลูกในหน้าฝน สภาพภูมิอากาศหากมีอุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลงกระทันหันก็อาจทำให้ต้นมะพร้าวเดิมโตได้ช้า หรือแม้แต่แสงแดดต้นมะพร้าวต้องการแสงแดดที่สม่ำเสมอ หากสภาพแวดล้อมต่างออกไปจากนี้อาจทำให้มะพร้าวขาดตลาดได้สภาพแวดล้อมทางด้านกฎหมายจะเป็นปัจจัยเกี่ยวกับระบบคุณภาพอาหาร ที่ต้องคำนึงถึงกระบวนการผลิตที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์ปลอดภัยต่อผู้บริโภคหรือแม้แต่การตรวจสอบส่วนผสมที่ใส่ลงในผลิตภัณฑ์เพราะเป็นความสำคัญของคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อการคุ้มครองของผู้บริโภค สภาพและปัญหาในการจัดการแปรรูปผลิตภัณฑ์มะพร้าวในประเทศไทยเรื่องแนวโน้มของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวของประเทศไทย พบว่า แนวโน้มของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวของประเทศไทย แนวโน้มทางการตลาดของมะพร้าวแกง ผู้ผลิตส่วนใหญ่ใช้มะพร้าวแกงในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์กะทิ ไม่ว่าจะบรรจุภัณฑ์แบบขวดหรือบรรจุภัณฑ์แบบกล่อง หรือแม้แต่กระบวนการคั้นน้ำกะทิแบบสดใหม่ที่วางจำหน่ายในตลาดนัด แนวโน้มทางการตลาดของมะพร้าวน้ำหอม ผู้ผลิตส่วนใหญ่ก็นำไปแปรรูปเป็นน้ำมะพร้าวในหลาย ๆ ผลิตภัณฑ์หลายขนาดการบรรจุ หรือแม้แต่บรรจุในรูปแบบของไอศกรีม จะทำให้มีแนวโน้มที่ดีของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวของประเทศไทยปัญหาและอุปสรรคที่พบได้ในการจัดการอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าว เมื่อการสร้างผลิตภัณฑ์ของมะพร้าวแปรรูปสามารถแปรรูปได้ในหลายรูปแบบทั้งอุปโภค และบริโภค แต่ในบางครั้งสภาพอากาศอาจมีผลต่อการเจริญเติบโตของต้นมะพร้าว มะพร้าวทุกลูกไม่สามารถนำมาแปรรูปได้ทั้งหมด หากมะพร้าวบางลูกมีน้ำมะพร้าวที่ฝืด และไม่หวานก็ไม่สามารถนำมาทำน้ำมะพร้าวได้ไม่สามารถนำมาแปรรูปใส่ในบรรจุภัณฑ์ได้ หรือมะพร้าวบางลูกไม่สามารถนำมาแปรรูปในรูปแบบของการบริโภคและอุปโภคได้ ก็อาจทำให้ผู้ประกอบการมีปัญหาในการขาดมะพร้าวหรือมะพร้าวไม่เพียงพอต่อการนำมาผลิตหรือแปรรูป จึงมีการนำเข้ามะพร้าวจากต่างประเทศมาแปรรูปในประเทศไทย เพราะการแปรรูปของประเทศไทยหลากหลายไม่ว่าจะเป็นของอุปโภคหรือบริโภค

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันและปัญหาในอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อการบริโภคในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย มีดังนี้ ผลการวิจัยประเด็น สภาพและปัญหาในการจัดการแปรรูปผลิตภัณฑ์มะพร้าวในประเทศไทยการแข่งขันภายในประเทศของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวของประเทศไทย ในสภาวะการแข่งขันระหว่างผู้แข่งขันรายเดิม ด้านของการจัดหาวัตถุดิบ เนื่องจากผลผลิตมะพร้าวในประเทศเริ่มไม่พอเพียงสำหรับขนาดกำลังการผลิตรวมของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวตามความต้องการตลาดโลกและตลาดในประเทศ ทำให้ปัจจุบันมะพร้าวส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากอินโดนีเซียหรือประเทศเพื่อนบ้าน และในด้านคู่แข่งรายใหม่ ในช่วงที่ผ่านมาผู้ผลิตรายใหม่ในการผลิตมะพร้าวแปรรูปทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เนื่องจากกระบวนการผลิตที่ไม่ซับซ้อน หากโรงงานมีการผลิตอาหารอยู่แล้วก็สามารถปรับใช้ได้ แต่ผู้ผลิตรายใหม่ส่วนใหญ่ในไทยจะเป็นการผลิตเพื่อป้อนตลาดต่างประเทศ สอดคล้องกับการศึกษาของ วรณา โชคบรรดาลสุข, กุลยา อนุโลก, รลักษ์ณ ทองประยูร และลำไย มีเสน่ห์ (2020) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาผลิตภัณฑ์มะพร้าวแปรรูปของผู้ประกอบการในจังหวัดราชบุรี 2. ศึกษาลักษณะการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์มะพร้าวแปรรูปของผู้บริโภค 3. หาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการแข่งขัน

ของผลิตภัณฑ์มะพร้าวแปรรูปในจังหวัดราชบุรีด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับผู้บริโภคจำนวน 350 ท่าน โดยสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญและเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้าง ผลการวิจัย พบว่า ผลิตภัณฑ์มะพร้าวแปรรูปของผู้ประกอบการในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ มะพร้าวน้ำหอมที่ตัดแต่งเป็นมะพร้าวควั่น วุ้นในลูกมะพร้าวน้ำมะพร้าวบริสุทธิ์ มะพร้าวแก้ว มะพร้าวอบแห้ง กะทิกระป๋อง และน้ำมันมะพร้าว ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อเพราะมีประโยชน์และปลอดภัย รสชาติอร่อยถูกใจ ได้มาตรฐานน่าเชื่อถือได้ในราคาเหมาะสมที่กับคุณภาพและปริมาณมีช่องทางจัดจำหน่ายหลายช่องทางสะดวกหาซื้อได้ง่าย สภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระบบธุรกิจในการส่งออกหรือนำเข้าเพราะรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในหลากหลายด้าน โดยเชื่อว่าสามารถเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจึงมีนโยบายต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ ที่ทำการแปรรูปมะพร้าวที่สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้นที่มีความส่งผลต่อการจัดการผลิตภัณฑ์การแปรรูปมะพร้าวอย่างมาก เพราะหากเศรษฐกิจไม่ดี ก็จะทำให้ผลิตภัณฑ์จำหน่ายไม่ได้ เช่น หากเจอเศรษฐกิจเงินเฟ้อ หรือเงินฝืด ก็อาจทำให้ผลิตภัณฑ์มีราคาแพงมากกว่าปกติซึ่งทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถซื้อสินค้าได้ หรือแม้แต่เศรษฐกิจในช่วงโควิด-19 ที่ประชาชนส่วนใหญ่อาจทำงานที่บ้านหรืออาจจะไม่ได้ทำงานเพราะติดเชื้อไวรัสก็อาจไม่มีทุนทรัพย์ในการซื้อผลิตภัณฑ์ทำให้การขายผลิตภัณฑ์อาจไม่ดีตามเศรษฐกิจสภาพแวดล้อมทางด้านสังคม ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่อาจไม่จำเป็นต้องต่อประชาชนบางจำพวกหรือแม้แต่บางคนกลัวในเรื่องของนวัตกรรมการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ เช่น วันทุกวันนี้มีน้ำมะพร้าวขายในร้านสะดวกซื้อในร้านเซเว่นโดยผู้บริโภคบางรายอาจจะกลัวรสชาติของผลิตภัณฑ์จะไม่เหมือนเดิมหรือแม้แต่ผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง ๆ สภาพแวดล้อมทางด้านเทคโนโลยี ในปัจจุบันเทคโนโลยีและสังคมออนไลน์ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายด้านแต่ช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องจักรกลที่จะผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปมะพร้าวได้ไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักรกลในกระบวนการผลิต เครื่องจักรกลในกระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เครื่องจักรกลในกระบวนการตรวจสอบ และเครื่องจักรกลในกระบวนการต่าง ๆ หรือแม้แต่เทคโนโลยีในการขนส่งหรือที่เรียกว่า เดลิเวอรี่ ที่สามารถส่งผลิตภัณฑ์ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ สภาพแวดล้อมทางด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยในด้านนี้มีความสำคัญไม่แพ้กับทางด้านอื่นๆ หากสิ่งแวดล้อมไม่ดีก็อาจทำให้ไม่มีมะพร้าว หากไม่มีมะพร้าวก็น่าจะมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มะพร้าวควรปลูกในหน้าฝน สภาพภูมิอากาศหากมีอุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลงกระทันหันก็อาจทำให้ต้นมะพร้าวเดิมโตได้ช้า หรือแม้แต่แสงแดดต้นมะพร้าวต้องการแสงแดดที่สม่ำเสมอ หากสภาพแวดล้อมต่างออกไปจากนี้อาจทำให้มะพร้าวขาดตลาดได้สภาพแวดล้อมทางด้านกฎหมาย จะเป็นปัจจัยเกี่ยวกับระบบคุณภาพอาหาร ที่ต้องคำนึงถึงกระบวนการผลิตที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์ปลอดภัยต่อผู้บริโภคหรือแม้แต่การตรวจสอบส่วนผลได้ที่ใส่ลงในผลิตภัณฑ์เพราะเป็นความสำคัญของคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อการคุ้มครองของผู้บริโภค การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเสนอแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการตลาดมะพร้าวสมัย อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบ สัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากเจ้าของสวนมะพร้าว และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและผลิตภัณฑ์มะพร้าวในอำเภอกะสมุยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ ผลการวิจัย พบว่ามะพร้าวสมัยเน้นขายผลสดเป็นส่วนใหญ่ การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับมะพร้าวสมัยมีหลากหลาย

รูปแบบ เช่น แปรรูปเป็นน้ำมันมะพร้าว แปรรูปเป็นสิ่งของ เครื่องใช้ ของตกแต่งบ้าน เครื่องประดับ รองเท้า กระเป๋า เป็นต้นนักท่องเที่ยวมีการรับรู้เกี่ยวกับมะพร้าวสมัยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้พฤติกรรม การซื้อผลิตภัณฑ์มะพร้าวสมัยส่วนใหญ่ทราบข้อมูลของผลิตภัณฑ์มะพร้าวสมัยจากอินเทอร์เน็ต และ ผลิตภัณฑ์มะพร้าวสมัยที่นักท่องเที่ยวรู้จัก คือ ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว สำหรับเหตุผลที่นักท่องเที่ยวเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มะพร้าวสมัยเนื่องจากผลิตภัณฑ์มะพร้าวสมัยมีคุณภาพ การรับรู้เกี่ยวกับมะพร้าวสมัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์มะพร้าวสมัย พบว่า นักท่องเที่ยวซื้อผลิตภัณฑ์มะพร้าวสมัยจากการรับรู้ว่าจะเกะสมุยนั่นมีมะพร้าวเป็นเอกลักษณ์ มะพร้าวสมัยมีการนำไปเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารและขนมในธุรกิจโรงแรมและร้านอาหารและการจัดทำเป็นของที่ระลึก เป็นต้น ดังนั้น แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการตลาดมะพร้าวสมัย สามารถทำได้โดยการเชื่อมโยงกับธุรกิจและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกะสมุย การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว ประเภทอาหารในจังหวัดนครศรีธรรมราชแนวโน้มของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวของประเทศไทย แนวโน้มทางการตลาดของมะพร้าวแคง ผู้ผลิตส่วนใหญ่ใช้มะพร้าวแคงในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์กะทิ ไม่ว่าจะเป็นบรรจุภัณฑ์แบบขวดหรือบรรจุภัณฑ์แบบกล่อง หรือแม้แต่กระบวนการคั้นน้ำกะทิแบบสดใหม่ที่วางจำหน่ายในตลาดนัด แนวโน้มทางการตลาดของมะพร้าวน้ำหอม ผู้ผลิตส่วนใหญ่มักนำไปแปรรูปเป็นน้ำมันมะพร้าวในหลายๆผลิตภัณฑ์หลายขนาด การบรรจุ หรือแม้แต่บรรจุในรูปแบบของไอศกรีมจะทำให้มีแนวโน้มที่ดีของอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวของประเทศไทย จากการศึกษาและเก็บข้อมูลกระบวนการทำงานในโซ่อุปทานของสวน AAA พบว่า ในปัจจุบันสวน AAA มีปัญหาด้านผลผลิต โดนตีกลับจากลูกค้า หรือลูกค้ารับซื้อในราคาต่ำ เนื่องจากสวน AAA ยังไม่มีระบบในการควบคุมและคัดแยกขนาดของมะพร้าวก่อนส่งออกจากสวน นอกจากนี้สวน AAA ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ปัจจุบันมีเพียงช่องทางเดียวคือการขายให้กับโรงงานรับซื้อ โดยเป็นการขายผลมะพร้าวน้ำหอมสด โดยไม่มีการแปรรูปหรือเพิ่มมูลค่า ทำให้ไม่สามารถสร้างกำไรจากผลผลิตได้มากเท่าที่ควร จากปัญหาและข้อจำกัดที่พบผู้ศึกษาได้พัฒนากระบวนการตรวจสอบมะพร้าวและเสนอแนะเครื่องมือในการคัดแยกขนาดมะพร้าวก่อนส่งไปจำหน่ายให้กับลูกค้า เพื่อป้องกันการไม่ให้เกิดการตีกลับ หรือการรับซื้อในราคาต่ำรวมถึงศึกษาแนวทางและความเป็นไปได้ในการเพิ่มมูลค่ามะพร้าวที่ไม่มาตรฐานโดยนำมาคัดแยกเนื้อและน้ำส่งขายตามร้านค้าต่าง ๆ นอกจากนี้ผู้ศึกษายังศึกษาความเป็นไปได้ในการขยายช่องทางการจัดจำหน่าย จากการส่งให้กับลูกค้าที่เป็นโรงงานอย่างเดียวมาเป็นการส่งตรงให้กับร้านค้าจำหน่ายน้ำมันมะพร้าวรายย่อยด้วย จากผลการศึกษาเบื้องต้นใน 2 พื้นที่เป้าหมาย พบว่า การเพิ่มช่องทางการขายตรงให้กับลูกค้ากลุ่มร้านค้า ทำให้สวน AAA สามารถจำหน่ายมะพร้าวได้ในราคาที่สูงขึ้น และสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นมากกว่า

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในอุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าวเพื่อการบริโภคในกลุ่มวิสาหกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย
2. ควรมีการศึกษาทิศทางแนวโน้มความต้องการบริโภคมะพร้าวน้ำหอมทั้งตลาดในและนอก

ประเทศ เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการผลิตและการตลาด ให้มีขนาดที่พอดีกับความต้องการ

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร มะพร้าวและการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มะพร้าว. (2561) จาก <https://www.doae.go.th/>
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2561). สถิติอุตสาหกรรม. สืบค้น 1 สิงหาคม 2561, จาก <http://www.oie.go.th/academic/statistics>.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนากาเกษตรเขต 3 จังหวัดระยอง. (2560). จำนวนผู้ประกอบการ. สืบค้น 20 สิงหาคม 2561, จาก https://www.doae.go.th/doae/about_detail.php?id=16.
- วรรณ โชคบรรดาลสุข, กุลยา อนุโลก, วรลักษณ์ ทองประยูร และ ลำไย มีเสน่ห์. (2563). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของผลิตภัณฑ์มะพร้าวแปรรูปในจังหวัดราชบุรีด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 25(1), 90-106.

การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท*

KNOWLEDGE MANAGEMENT BY IDDHIPAD 4 ON THE BUDDHISM OF STUDENTS
IN MATHAYOM 1. WAT WANG KHIAN SCHOOL CHAINAT PROVINCE

พระมหาธีรไฉย ปรียัตติเมธี

Phra Mahatheranai Pariyattimethi

หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

the Requiements for the Degree of Master of Education Teaching Social Studies

Email: teeranai1914@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 รายวิชาพระพุทธศาสนา และหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 30 ข้อกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 17 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากหลักอิทธิบาท 4 เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางชัดเจนในการจัดการเรียนรู้แก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ตรงประเด็นความพยายามในการร่วมกิจกรรม เอาใจใส่ในกิจกรรมนั้น รวมไปถึงตรวจสอบความผิดพลาดของตนเองให้สมบูรณ์เป็นการนำเอาหลักธรรมมาใช้

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 11.87 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 27.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน = 3.120 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังเรียน = 1.560 และผลการทดสอบค่า t-test

* Received July 28, 2023; Revised January 20, 2024; Accepted April 25, 2024

ก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าทางสถิติที่ -29.826 มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.000 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; หลักอิทธิบาท 4; รายวิชาพระพุทธศาสนา; นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ABSTRACT

This research was an experimental research. (Experimental Research) has the objectives 1) to study the learning management according to the Four Iddhibada principles in the Buddhist subjects. of Mathayomsuksa 1 students. Wat Wang Khian Community School Chainat Province 2) to compare the achievement results before and after the use of learning management according to the Four Iddhibada Principles in Buddhism subjects. of Mathayomsuksa 1 students. Wat Wang Khian Community School Chainat Province The tools used in the research were the Learning Management Plan according to the Principles of Buddhism for 4 subjects and the IOC value from 5 experts and the learning achievement form of 30 items with a sample of 12 people.

Findings were as follows:

1. The results of the study of learning management according to the Principles of Iddhibada 4 in the Buddhist subjects. of Mathayomsuksa 1 students. Wat Wang Khian Community School Chainat province found that the organization of learning activities was effective due to the 4 Iddhibat principles as a framework for setting clear guidelines for learning management. Solve teaching and learning problems directly to the point of effort in participating in activities. pay attention to that activity Including examining their own mistakes to be complete. bringing the principles to use

2. The results of a comparative study of the achievements of learning management according to the principle of Iddhibada 4 in the Buddhist subjects. of Mathayomsuksa 1 students. Wat Wang Khian Community School Chainat Province achievement Before learning. the mean ($\bar{X}$) = 11.87. after-school mean ($\bar{X}$) = 27.53. standard deviation (S.D.) before learning = 3.120. standard deviation (S.D.) after learning = 1.560. And the t-test results before learning and after learning had a statistical value of -29.826 with a statistical significance level of 0.000 . 0.05

Keywords; Knowledge management; Iddhipad 4; Buddhism; Students in mathayom 1

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ แนวทางการพัฒนาให้ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัย จิตสาธารณะ รวมทั้งเร่งสร้างสภาพแวดล้อมภายใน และโดยรอบสถานศึกษาให้ปลอดจากอบายมุขอย่างจริงจัง การพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัย และเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อย่างมีคุณภาพ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. พ.ศ. 2560 - 2564)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึง แนวทางการจัดการศึกษาในหมวด 4 มาตรา 22 ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” และมาตรา 24 ได้ระบุไว้ว่า การจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การฝึกทักษะ กระบวนการ คิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ เพื่อใช้ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาฝึกการปฏิบัติให้ นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการเป็นคนเก่ง ดี มีสุข อีกทั้งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้ครูลดการเรียนรู้ทางด้านวิชาการลงแต่ไปเพิ่มการพัฒนาทักษะต่าง ๆ มากขึ้นทั้งด้านทักษะในการใช้ชีวิต ทักษะการคิด และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (ICT) ซึ่งสอดคล้องและสัมพันธ์กับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 โดยเฉพาะทักษะการคิดของผู้เรียนที่มุ่งเน้นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม แต่การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังพบว่า รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนยังใช้วิธีการสอนแบบเดิม โดยเน้นด้านวิชาการ เน้นการอธิบาย การท่องจำ และมีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนทำให้ผู้เรียนไม่ได้ฝึกทักษะความสามารถในการคิดเท่าที่ควร ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความเข้าใจในเรื่องที่เรียนรู้อย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

จะเห็นได้ว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างมีระบบ มีความระมัดระวัง รอบคอบ มีเหตุผล และเป็นกลาง เชื่อสัจยต่อข้อมูลตามหลักฐานที่ค้นคว้าได้จากหลักฐาน วิธีการทางประวัติศาสตร์เหมือนกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์แตกต่างกันก็เพียงวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้นสามารถทดลองได้หลายครั้ง จนเกิดความแน่ใจในผลการทดลอง แต่เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ไม่สามารถ ทำให้เกิดขึ้นใหม่ได้อีก ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ที่ดีจึงเป็นผู้ที่ในอดีตหรือจำลองอดีตให้มีความถูกต้อง และสมบูรณ์ที่สุด โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อที่จะได้เกิดความเข้าใจอดีตจนนำมาสู่ความเข้าใจในปัจจุบัน

กระบวนการจัดการเรียนรู้การศึกษาในแต่ละระดับชั้นนั้นจะต้องมีการวัดและประเมินผลเพื่อใช้ในการตัดสินผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาจมีวิธีการหลากหลายรูปแบบทั้ง การสอบ การตอบคำถาม การทำรายงาน เพื่อให้รู้ได้ว่านักเรียนแต่ละคนนั้นมีพัฒนาการในการเรียนรู้

นั้นเป็นอย่างไร โดยมีเกณฑ์หรือคะแนนที่ครูกำหนดขึ้นเพื่อนำมาเทียบระดับผลการเรียนรู้ซึ่งการวัดจากแบบทดสอบที่ทดสอบความรู้ความเข้าใจ ทั้งด้านความจำ ความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ เป็นต้น ในการจัดการเรียนรู้ของวิชาพระพุทธศาสนาจะมีการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อสร้างความรู้ที่เชื่อมโยงและให้นักเรียน เข้าใจได้มากขึ้นจากการทำกิจกรรมกลุ่ม การบรรยาย การทดลอง และการออกแบบการทดลอง เป็นต้น ในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในรูปแบบวิธีการต่าง ๆ นั้นเพื่อให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียน

นอกจากนี้ การเสริมสร้างทักษะนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียนทุกคน เพราะการที่เด็กและเยาวชนจะประสบปัญหาในการเรียนนั้นจะต้องมีการเสริมสร้างทักษะต่อหน้าที่การเรียนของตนเป็นสำคัญ เพราะคนที่มีการเสริมสร้างทักษะนั้นย่อมแก้ไขปัญหาทุกได้ทันเวลา พร้อมกันนั้นยังก่อให้เกิดความก้าวหน้าในประพัตติกรรมรวมถึงการได้รับความไว้วางใจจาก ผู้อื่นอีกด้วย แต่ถ้าขาดการเสริมสร้างทักษะแล้วจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา และยิ่งขาด ความเชื่อถือจากคนอื่นด้วย จึงกล่าวได้ว่าการเสริมสร้างทักษะการเรียนมีความสำคัญ และควรปลูกฝังให้มีในตัวเด็กทุกคนความรับผิดชอบทางการเรียนเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่มีสำคัญ และจำเป็นต้องปลูกฝังให้เด็กให้เป็นนักเรียนที่ดีและพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าคนดีและคนเก่งซึ่งเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพสูงที่จะทำให้ประเทศชาติมั่นคงได้ต้องเคารพกฎหมายทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบสูงดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะปลูกฝัง และพัฒนาให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนใหม่มากที่สุดเพื่อประสบความสำเร็จในการเรียน อาชีพการงานในอนาคตต่อไป

จากคติพจน์ที่ว่า “ศึกษา วิรุฬหิ สมฺปตฺตา” แปลความได้ว่า การศึกษาเล่าเรียนคือ ความเจริญงอกงาม (Education is Growth) หรือ การศึกษาเล่าเรียนช่วยเสริมสร้างความเจริญในทุกด้านของมนุษย์ ความรับผิดชอบของนักเรียนเป็นพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกถึงการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยตนเอง ตรงต่อเวลา ยึดมั่นในกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่ และปฏิบัติงานโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดองค์ประกอบการเสริมสร้างทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็น 4 องค์ประกอบได้แก่ 1. การศึกษาที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการเรียนด้วยความตั้งใจเพื่อให้หน้าที่หรือการเรียนที่ตนได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยความเพียรพยายาม 2. การประพฤติ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติงานใด ๆ ให้สำเร็จตรงกับเวลาที่กำหนด ได้แก่ ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนดเวลา การเข้าชั้นเรียนตรงเวลา 3. ด้านครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ ได้แก่ ปฏิบัติตามข้อตกลงของครอบครัว เชื่อฟังบิดามารดา และความรักของคนในครอบครัว 4. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความมุ่งมั่นในการกระทำหรือการปฏิบัติงานใด ๆ สำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ได้แก่ ทำงานโรงเรียนที่ได้รับมอบหมายสำเร็จด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรค (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2563)

การเสริมสร้างทักษะการเรียนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นักเรียนทุกคนจะประสบ ความสำเร็จในการเรียนจะต้องมีการเสริมสร้างทักษะต่อของตนเป็นสำคัญ เพราะนักเรียนที่มีการ เสริมสร้างทักษะการเรียนย่อมทำทุกอย่างตามเป้าหมายได้สำเร็จ เกิดความก้าวหน้าในการเรียน รวมถึงการได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น แต่ถ้าขาดการเสริมสร้างทักษะแล้วจะไม่สามารถบรรลุ เป้าหมายได้และขาดความเชื่อถือจากคนอื่น จึงนับว่า

การเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้มีความสำคัญ และควรปลูกฝัง ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทุกคน จากการเรียน ผลของคะแนนสอบตามรายวิชาอยากทราบว่านักเรียนที่มีคะแนนที่ต่ำเพราะเกิดเหตุปัจจัยอะไร ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า ธรรมที่ทำให้ บุคคลประสบความสำเร็จได้นั้น คือหลักอิทธิบาท 4 พระไตรปิฎก ได้อธิบายถึงอิทธิบาท 4 ไว้ว่าเป็น หลักคุณธรรมเครื่องให้บรรลุถึงความสำเร็จ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย อิทธิบาท 4 ธรรมจะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ภิกษุธรรมวินัยนี้ 1. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วย ฉันทสมาธิ ปธาน สังขาร 2. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วย วิริยสมาธิปธานสังขาร 3. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วย จิตตปธานสังขาร 4. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วย วิมังสาปธานสังขาร ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายพึงเจริญอิทธิบาท 4 ประการ เพื่อรู้อย่าง เพื่อกำหนดสิ้นไป เพื่อละอุทธัมภาคิยสังโยชน์ 5 ประการ

อิทธิบาท 4 หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ ทางแห่งความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี 4 ประการ คือ

1. ฉันทะ (ความพอใจ) คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป

2. วิริยะ (ความเพียร) คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ ท้อถอย

3. จิตตะ (ความคิด) คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตผูกใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

4. วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง) คือ หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อสงสัยหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2543)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำหลักอิทธิบาท 4 อันเป็นธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อศึกษาวิธีการใช้ และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อฝึกให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่เรียนรู้ทุกรายวิชา และขยันรับผิดชอบในงานที่ทำได้ไตร่ตรองถึงจุดบกพร่องของตนเอง และตรวจสอบให้ถูกต้อง จึงจะสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจและมีองค์ความรู้ที่เหมาะสมจึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท จึงประสงค์ที่จะศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท เพื่อเป็นแนวทางการเสริมสร้างทักษะของนักเรียน ให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น และให้เห็นความสำคัญของการ ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 อยากทราบว่า นักเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการศึกษานั้น เนื่องมาจากการขาดการเสริมสร้างทักษะไม่ตามปฏิบัติหลักอิทธิบาท 4 หรือไม่ จึงสนใจทำการศึกษา วิจัยในครั้งนี้ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการศึกษาปัจจัย และเพื่อเสนอแนะให้ผู้เกี่ยวข้องใช้หลักอิทธิบาท 4 เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ นักเรียนของโรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท มีผลการเรียนที่ดีขึ้น มีความสำเร็จในการศึกษาตามหลักสูตรเป็นนักเรียนที่มี

ประสิทธิภาพทั้งคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ความสามารถในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ในการเป็นคนดีของสังคมและกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยบท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยบท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีผลวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยบท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้ววางแผน

1.1 ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับหลักอริยบท 4 และการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากงานวิจัยต่าง ๆ จากหนังสือตำราทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนวิชา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท ซึ่งมีประชากรนักเรียนจำนวนทั้งหมด 3 ชั้นเรียน คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งหมดจำนวน 50 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ที่เรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวน 17 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. ขั้วปฏิบัติการ

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียน ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 ศึกษาวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ รายวิชา จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.2.2 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปี

2.2.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสร็จเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.2.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณภาพแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

2.2.5 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อหาตัวบ่งชี้ในการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ที่สอดคล้องกับเรื่องจัดทำขึ้น

2.2.6 นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน

2.2.7 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนสร้างเสร็จเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม มาวิเคราะห์หาค่าคุณภาพของเครื่องมือ (IOC)

2.2.8 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปสอบก่อนเรียนและหลังเรียนกับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. ขั้นตอนตรวจสอบและเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ดำเนินการทดลองโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท จำนวน 17 คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ 1. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนเรียน (Pretest) เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนการจัดการเรียนรู้แบบใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เวลาทำแบบทดสอบก่อนเรียน 60 นาที แบบทดสอบปรนัยจำนวน 1 ชุด

3.2 ครูชี้แจงและทำความเข้าใจกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3.3 ดำเนินการทดลองโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้หลักอิทธิบาท 4 วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามแผนการจัดการเรียนรู้ สัปดาห์ละ 1 คาบ รวม 4 คาบ

3.4 หลังจากสิ้นสุดการทดลองแล้วให้ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้แบบทดสอบหลังเรียน (Posttest)

4. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท อภิปรายผลได้ดังนี้

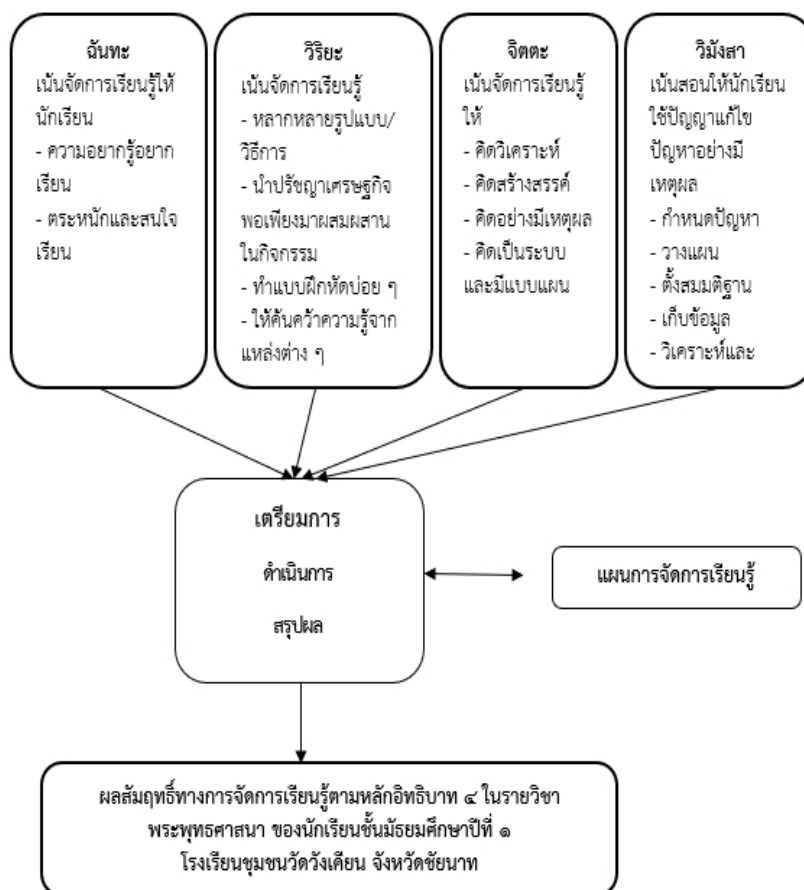
จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางชัดเจนในการจัดการเรียนรู้ แก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ตรงประเด็นความพยายามในการร่วมกิจกรรมเอาใจใส่ในกิจกรรมนั้น รวมไปถึงตรวจสอบความผิดพลาดของตนเองให้สมบูรณ์เป็นการนำเอาหลักธรรมมาใช้ โดยนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น โดยวิเคราะห์จากนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อภิปรายได้ว่า การที่ผู้สอนนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท เป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียน เพราะ ฉันทะ (ความพอใจ) มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียน ตระหนักและสนใจในการเรียน วิริยะ (ความเพียร) มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ/วิธีการ นำประวัติสาวกมาผสมผสานในกิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ จิตตะ (ความคิด) มุ่งเน้นสอนให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ และมีแบบแผน วิมังสา (ความไตร่ตรอง) มุ่งเน้นสอนให้นักเรียนใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาสุกฤษ สุภทฺทจารี (สัณฺฑาคาร) และคณะ. 2563) ได้วิจัยเรื่อง “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยหลักอิทธิบาท 4 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” พบว่า อิทธิบาท 4 นั้นจะมีความสอดคล้องกัน คือ เมื่อมีฉันทะ พอใจที่จะเรียนแล้ว ก่อให้เกิดความเพียรพยายามเกิดขึ้นเพราะหวังที่จะเรียนให้ได้ผลดีตามที่ตนเองปรารถนา เมื่อขณะที่เรียนก็มีความเอาใจใส่ เชื่อฟังตามที่ครูสอน ไม่หยอกล้อเพื่อเล่น ไม่ละทิ้งงานที่ได้รับมอบหมายจากครู เมื่อส่งงานให้ครูแล้วเห็นความบกพร่องหรือผิดพลาดเกิดขึ้นก็พิจารณาหาข้อผิดพลาดนั้นแล้วก็แก้ไขเพื่อที่จะทำให้งานนั้น สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป ซึ่งผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การสอนตามหลักอิทธิบาท 4 กับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระสุวรรณา อินทโชโต (เหือน) และมานพ, 2563) นักการศึกษา ได้วิจัยเรื่อง “การใช้อิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา 10 มกราคม ค.ศ. 1979 จังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา” ผลการวิเคราะห์คุณค่าการใช้อิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า 1. คุณค่าด้านการเรียนรู้ที่สูงขึ้น คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น 2. คุณค่าความเป็นเลิศด้านวิชาการของโรงเรียน เป็นการยกระดับผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และ 3. คุณค่าการนำหลักธรรมไปบูรณาการในการเรียนรู้ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยครูมีการสอดแทรกหลักธรรม เพื่อให้มีพุทธปัญญาที่จะนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาวรพัฒน์ กิตติวิโร (สุโข), 2561) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ วิชา พระพุทธศาสนาด้วยหลักอิทธิบาท 4 มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนวลนรดิศ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เขต 1” พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

องค์ความรู้วิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักอภิปาธ 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนการสอนผลที่ได้คือทำให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความเข้าใจในการเรียน มีกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น ช่วยเพิ่มพูนทักษะในการเรียน การคิด ลดความท้อแท้ เพิ่มความขยันหมั่นเพียร ได้เห็นความจริงในชีวิตและยังได้เรียนรู้เรื่องประวัติพระอัญญาโกณฑัญญะและพระพุทธสาวกองค์อื่นอีกมากมาย ยิ่งไปกว่านั้นได้เรียนรู้ความสำเร็จในชีวิต หนทางแห่งความสำเร็จในการดำรงชีวิตตลอดถึงการใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

จากแผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย สรุปได้ว่า องค์ความรู้ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยาบท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากหลักอริยาบท 4 เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางชัดเจนในการจัดการเรียนรู้ แก่ปัญหาการเรียนการสอนได้ตรงประเด็น ถือว่าเป็นหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาและแก้ปัญหาของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักอริยาบท 4 เพื่อนำผลด้าน ต่าง ๆ คือ ฉันทะ คือความพอใจ วิริยะ คือความพากเพียร จิตตะ คือความคิด วิมังสา คือความไตร่ตรอง เป็นการประสานความเชื่อแนวคิดในเชิงจริยธรรม ให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล และสอดคล้องกับการผสมผสานในการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยาบท 4 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยาบท 4 จากการที่ผู้วิจัยได้นำกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงเห็นว่า เมื่อมีปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น สามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็วตรงประเด็น ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจตระหนักถึงการพัฒนาดตนเอง การแก้ไขปรับปรุงตัวเอง โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ยึดถือหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักอริยาบท 4

แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านฉันทะ คือ ความพอใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนของผู้สอนและผู้เรียนการปฏิบัติงานตามตามที่ได้รับมอบหมาย คือ สร้างคุณค่าในตัวเองจากความรับผิดชอบและนำไปเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตประจำวันของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักอริยาบท 4 มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในทุกรายวิชาเพื่อพัฒนาผู้เรียน
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาประยุกต์ใช้หลักอริยาบท 4 ในด้านการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน และการจัดการเรียนรู้
3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูประยุกต์ใช้หลักอริยาบท 4 ในการจัดการเรียนรู้ในทุก ๆ รายวิชา

ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักธรรมอื่นๆ เช่น สังคหวัตถุ 4 โยนิโสมนสิการ สปัปฺริสธรรม 7 เป็นต้น มาประยุกต์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการหลักอริยบท 4 ในการจัดทำแผนการเรียนรู้รายวิชา สังคมศึกษาในหน่วยความรู้อื่น ๆ

บรรณานุกรม

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 9).
- พระมหาศุภฤกษ์ สุภทฺทจารี (สัณฺฑาคารี) และคณะ. (2563). “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยหลักอริยบท 4 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”. *วารสารการสอนสังคมศึกษา*, (2)1, 93-108.
- พระสุวรรณา อินทโชโต(เหือน) และมานพ. (2563). “การใช้หลักอริยบท 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของ นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา 10 มกราคม 1979 จังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา”. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, (10)3, 97-108.
- พระมหาวรพัฒน์ กิตติวิโร (สุโข). (2561). “การจัดการเรียนรู้ วิชา พระพุทธศาสนาด้วยหลักอริยบท 4 มุ่งสู่ ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนวลนรดิศ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เขต 1 ” (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560-2564). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2563). *คดีพจน์*. สืบค้น 29 มกราคม 2563, จาก <http://www.swu.ac.th/history.php>.

กระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักทวารวดีธรรมเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็งกรณีศึกษาชุมชน
บ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

PROCESS OF SOCIAL DEVELOPMENT WITH VIRTUES FOR GOOD HOUSEHOLD LIFE TO BE
A STRENGTH COMMUNITY A CASE STUDY OF BAN SANG COMMUNITY BANSANG
SUBDISTRICT BARGAIN DISTRICT PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

พระนพดล อนาลโย (บุญประจักษ์)

PhraNoppadon Analayo (Bunprajak)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: Noppadon.in.th@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่องกระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักทวารวดีธรรมเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพชุมชนตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนตามหลักทวารวดีธรรมเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักทวารวดีธรรมเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยมีระเบียบวิธีการวิจัยคือ งานวิจัยเชิงผสานวิธี โดยใช้สถิติวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) สภาพชุมชนตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลากหลายมากขึ้นสิ่งที่ไม่เปลี่ยนไปจากชุมชนคือความสามัคคีและการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน
- 2) กระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักทวารวดีธรรมเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน
- 3) นำเอาหลักของความจริงใจ เชื่อใจ และไว้วางใจ มาใช้ในการดำเนินชีวิต ทุกคนต้องมีการข่มใจ การปรับตัว ฝึกตน ข่มจิต มีความอดทนอดกลั้น และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

* Received June 28, 2023; Revised June 30, 2023; Accepted April 30, 2024

คำสำคัญ: การพัฒนาสังคม; หลักฆราวาสธรรม; ชุมชนบ้านสร้าง

ABSTRACT

This research article is part of the research. on the process of social development according to secular principles for a strong community Case Study of Ban Sang Community Ban Sang Subdistrict Bang Pa-in District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province Objectives: 1) to study community conditions in Tambon Ban Sang Bang Pa-in District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province 2) to study the community development process according to secular principles for strong community Case Study of Ban Sang Community Ban Sang Subdistrict Bang Pa-in District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. 3) To present a guideline for community development process according to secular principles for a strong community. Case Study of Ban Sang Community Ban Sang Subdistrict Bang Pa-in District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province with research methodology integrative research method The statistics were used to analyze mean and standard deviation. The qualitative data were analyzed by content analysis.

The results of the research were as follows:

1) Bang Pa-in District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province Considered to have changed from the original, more diverse, what has not changed from the community is unity and caring for each other.

2) Social development process according to secular principles for a strong community Case Study of Ban Sang Community Ban Sang Subdistrict Bang Pa-in District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province Overall, it was at a high level ($\bar{X} = 3.87$). When considering each aspect, it was found that was at a high level in all aspects. Everyone needs restraint, adaptation, self-training, mental restraint, patience, and tolerance. and help support each other

Keywords; Social development; Secular principles; Ban Sang community

บทนำ

ในสภาพสังคมปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางด้านวัตถุ ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วย สังคมไทยก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยเหตุนี้ปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร ค่านิยม วัฒนธรรม เหล่านี้ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป สถาบันทางพระพุทธศาสนาเป็นถือนสถาบันที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่งในการให้ความช่วยเหลือ

ต่อสังคมไทยมาโดยตลอดโดยมีส่วนร่วมในการกล่อมเกลาคิดใจและลักษณะนิสัยของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์เป็นองค์ประกอบหลักของสถาบันพระพุทธศาสนาเป็นผู้ที่ทำให้พระพุทธศาสนาหยั่งรากฝังลึกลงในสังคมจนเป็นสถาบันสำคัญ เมื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของความเป็นสถาบันทางศาสนา องค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งคือวัดและพระสงฆ์ที่มีอิทธิพลและบทบาทต่อวิถีชีวิตของประชาชนอย่างมากเพราะวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมจิตใจเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปทำให้บทบาทดังกล่าวลดน้อยลงตามสภาพความเจริญและการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมการเมืองมีการแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมบางอย่างที่วัดเคยมีบทบาทออกไปเช่นการศึกษา การรักษาพยาบาล การประกอบอาชีพ และวิถีชีวิตของประชาชนที่ได้นำเอาวัฒนธรรมและค่านิยมของทางชาวต่างชาติเข้ามามากขึ้นทำให้บุคคลที่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดลดลงไปด้วย และยังส่งผลให้ได้รับความรู้หลักธรรมทางศาสนาลดน้อยลงมีผลกระทบต่อคุณภาพพระบวรคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมเสื่อมลง

นอกจากนี้พระสงฆ์จะเป็นที่เคารพของชาวบ้านในชุมชนแล้วยังนับว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมหากนักวิชาการนำความรู้ รู้จักนำทรัพยากรและแรงงานมาใช้อย่างถูกต้องจะช่วยส่งเสริมสร้างความเจริญอย่างมีประสิทธิภาพและให้เกิดประโยชน์อย่างถูกต้องจะช่วยเสริมสร้างประโยชน์สูงสุด กระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักธรรมาภิบาลของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชนมีหลายรูปแบบการที่พระสงฆ์ได้เข้ามามีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนประกอบด้วย การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่าง ๆ บทบาทพระสงฆ์ในชุมชนควรปฏิบัติตน ประการแรก คือ เป็นผู้นำทางจิตใจศรัทธาปัญญาเนื่องจากความเจริญทางวัตถุและความรวดเร็วของข้อมูลข่าวสารพุทธศาสนิกชนขาดความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าศาสนาไม่มีหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจไม่มีศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้องพระสงฆ์จึงควรเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนในชุมชน ประการที่สอง คือ การพัฒนาจิตใจของประชาชนด้วยกระบวนการให้การศึกษอบรมส่งเสริมประชาชนให้เกิดสุขภาพจิตที่ดีมีทรัพย์สินทางจิตที่เข้มแข็งมีความเอื้ออาทรต่อบุคคลครอบครัวสังคมและประเทศชาติ ประการที่สาม คือ ต้องส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่นโรงเรียนอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนและประชาชน ประการที่สี่ คือ ต้องส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยอย่างต่อเนื่อง แต่ในปัจจุบันการไหลบ่าทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศทำให้เกิดผลเสียต่อวัฒนธรรมอันดีงามของชาติควรปลูกจิตสำนึกแก่ประชาชนทางด้านการสร้างจิตสำนึกให้ในการเป็นศาสนาประจำชาติของพระพุทธศาสนา ประการที่ห้า คือ ต้องการให้สงเคราะห์แก่ผู้ประสบความทุกข์ยากและเดือดร้อนในฐานะวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวในโครงการของสังคมชุมชนเมื่อประชาชนประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนพระจึงควรให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบความทุกข์ยากเท่าที่ทำได้ ประการที่หก คือ ต้องช่วยแก้ปัญหาของชุมชนตามความสามารถโดยทำเป็นขั้นตอนมีการวางแผนตามหลักอริยสัจ ๔ ของพระพุทธเจ้าคือพุทธศาสนามีความเหมาะสมกับการพัฒนาสังคมเป็นอย่างยิ่งเพราะหลักธรรมาภิบาลเป็นการสร้างคนที่มีคุณภาพทำให้คนในสังคมดำเนินชีวิตบนฐานแห่งความจริงรู้จักพึ่งพาตนเองขยันประหยัดเรียบง่ายใฝ่สันติมีศีลธรรมเพื่อเผยแพร่ความรักและปราศจากความเห็นแก่ตัว

ดังนั้น ในการแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องมีการนำหลักพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางแห่งการพัฒนาอย่างเหมาะสมเข้าไปเผยแพร่ฟื้นฟูให้แก่ชาวบ้านเพื่อให้สังคมสามารถพัฒนาให้สอดคล้องกลมกลืนเป็นเป้าหมายเดียวกัน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพียงแต่สถานการณ์ปัจจุบันพระสงฆ์มีบทบาทต่อชุมชนน้อยลงเนื่องจากสังคมมีความเจริญทางวัตถุและมีลักษณะของสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมแบบดั้งเดิมเป็นสังคมแบบใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนก็ลดลงนอกจากนี้ยังทำให้มีปัญหาทางสังคมตามมามากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่กำลังพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุทำให้มีผลต่อการพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ลดลงแต่มีบางพื้นที่พระสงฆ์ยังมีความเข้มแข็งและสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนาสังคมตามหลักขรรวาทธรรม กรณีศึกษาตำบลบ้านสร้าง ในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยมุ่งศึกษาในหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนในปัจจุบันพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพชุมชนตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนตามหลักขรรวาทธรรมเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. นำเสนอแนวทางการกระบวนการพัฒนาชุมชนตามหลักขรรวาทธรรมเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบงานวิจัยเชิงผลฐานวิธี ประกอบด้วยการวิจัย 2 ส่วน คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชน หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนทั้งสิ้น 1,274 ท่าน กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนด ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 293 ท่าน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่พระภิกษุและประชาชน ในตำบลบ้านสร้าง จำนวน 9 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยดังนี้

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อใช้เก็บ ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ “กระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักขรรวาทธรรม ทั้ง 4 ด้าน คือ 1. ด้านสัจจะ 2. ด้านทมะ 3. ด้านขันติ 4. ด้านจาคะ ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและการเสนอแนะแนวทางแก้ไข

เพื่อกระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักธรรมาธรรมของชุมชนตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลักษณะแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะ เป็นคำถามปลายเปิด

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด เกี่ยวกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ และแนวทางแก้ไขเพื่อกระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักธรรมาธรรมของชุมชนตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียง โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพชุมชนตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสภาพชุมชนตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลากหลายมากขึ้น คนในชุมชนมีการพัฒนาชีวิตพัฒนาตนเองมากขึ้นกว่าเดิม เพราะต้นทุนทางชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงแต่คนในชุมชนใส่ใจซึ่งกันและกัน มีความรัก มีความห่วงหาอาทรซึ่งกันและกัน ดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุข ในฐานะผู้นำชุมชนและเป็นเจ้าของพื้นที่ที่มีการสำรวจงานวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักธรรมาธรรมของชุมชนตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นว่าชุมชนหมู่ที่ 5 ชุมชนนั้นมีการเปลี่ยนไปมาก ทั้งทางด้านความคิด ทางด้านชีวิต ทางด้านจิตใจ สิ่งที่ไม่เปลี่ยนไปจากชุมชนคือความสามัคคีและการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน มีการสวดสวดดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน และให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนตามหลักธรรมาธรรมเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็ง
กรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 1 กระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักธรรมาธรรม เพื่อชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หลักธรรมาธรรม	$\bar{x}$	S.D.	การแปรผล
ด้านสัจจะ	3.87	.538	มาก
ด้านทมะ	3.58	.589	มาก
ด้านขันติ	3.56	.643	มาก
ด้านจาคะ	3.73	.645	มาก
ภาพรวม	3.87	.538	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสัจจะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 รองลงมาคือ ด้านจาคะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และด้านทมะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านขันติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 รองลงมาตามลำดับ

3. นำเสนอแนวทางกระบวนการพัฒนาชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.1 ศึกษาหาความสำคัญของหลักสัจจะในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชน คือ มีการนำเอาหลักของความจริงใจ เชื่อใจ และไว้วางใจ มาใช้ในการดำเนินชีวิต

3.2 ศึกษาหาความสำคัญของหลักทมะในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชน คือ ทุกคนต้องมีการข่มใจ การปรับตัว ผูกตน ข่มจิต และรักษาใจ มีความหมายไปในทางการรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ของตนเอง

3.3 ศึกษาหาความสำคัญของหลักขันติในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชน คือ หากทุกคนในชุมชนต้องการทำงานให้สำเร็จตั้งใจหมาย จะต้องมีความอดทนนั้นเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

3.4 ศึกษาหาความสำคัญของหลักจาคะในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชน คือ ชุมชนจะต้องช่วยเหลือเกื้อกูล เรียกว่าต้องแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

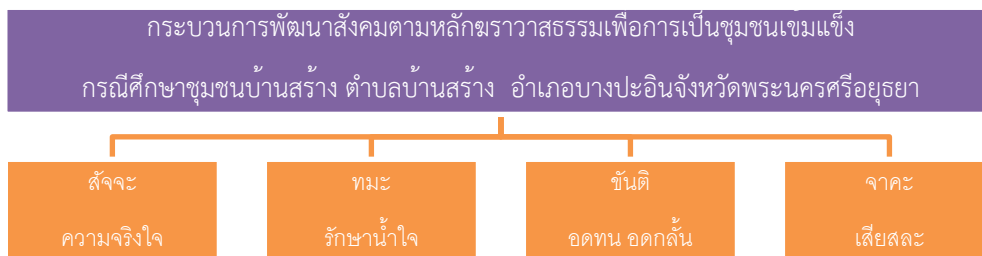
อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญและน่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้ ชุมชนตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือได้ว่าเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาชีวิตพัฒนาตนเองมากขึ้นกว่าเดิม เพราะคนในชุมชนใส่ใจซึ่งกันและกัน มีความรัก มีความห่วงหาอาทรซึ่งกันและกัน ดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุข มีการสวดสวดคุณแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน และให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยกระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า กระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมากทุกด้าน จึงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรมีการนำเอาหลักของความจริงใจ เชื่อใจ และไว้วางใจ มาใช้ในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งทุกคนต้องมีการข่มใจ การปรับตัว ผูกตน ข่มจิต และรักษาใจ และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ต้องรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันดังที่ (ปริญญา สิงห์เรือง, 2551) ได้ทำการวิจัยผลพบว่า กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งของบ้านดอนหมูกเกิดจากการที่ชุมชนได้เริ่มริคิดค้นกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอาศัยขนบธรรมเนียมประเพณีระบบเครือญาติที่แน่นแฟ้น การนับถือผู้อาวุโสและภาวะผู้นำ เป็นตัวขับเคลื่อนทำให้เกิดกิจกรรม และสามารถ

ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างประสบความสำเร็จ

องค์ความรู้การวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

กระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักธรรมาธรรมเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็งกรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. คนในชุมชนต้องความซื่อสัตย์และความจริงใจต่อบุคคลที่เรารู้จักจะทำให้เป็นรากฐานสำคัญที่สืบสานความสัมพันธ์ระหว่างกัน
2. การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ของตนเองซึ่งการอยู่ร่วมกันในชุมชน หรืออยู่กับคนที่เรารักนั้น เราต้องปรับตัวเข้าหาเขาและเขาต้องปรับตัวเข้าหาเรา
3. ความอดทนนั้นเป็นหลักในการดำเนินชีวิต รู้จักอดกลั้นต่อปัญหาที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาด้วยความรอบคอบ
4. ชุมชนจะต้องช่วยเหลือเกื้อกูล เรียกว่าต้องรู้จักแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และต้องเป็นการเสียสละที่มีความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องโดยจัดสรรงบประมาณให้แก่แต่ละหน่วยงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพสูง
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมศักยภาพของชุมชนให้การติดต่อสื่อสารกับองค์กรภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำนวัตกรรม เทคโนโลยีและการสื่อสารมาใช้ภายในชุมชนเพื่อให้เกิดทักษะการปฏิบัติงานด้วยการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างเครือข่ายองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชน เกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานและมีเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัญหาและความต้องการ ของชุมชนและสนับสนุน
2. ควรศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการต่อระบบการบริหารงานวิจัยที่จะ เอื้ออำนวยต่อการทำวิจัยของบุคลากร

บรรณานุกรม

- ปริญญ์ สิงห์เรือง. (2551). ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาบ้านดอนหมุ่ ตำบลขามเปี้ย อำเภอดงหลวง จังหวัด
อุบลราชธานี (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์และการพัฒนา). อุบลราชธานี:
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- พินิจ ลาภอนันท์. (2529). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธพงษ์ จันทรวรินทร์. (2550). มนุษย์กับสังคม : ทฤษฎีและหลักประยุกต์. กรุงเทพฯ: โอเดียนโตร์.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2541). กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: กรมศาสนา.

รูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม*

A MODEL OF PARTICIPATORY RECREATIONAL ACTIVITIES TO ENHANCE THE HAPPINESS
OF PUPILS AT JUNIOR DEMONSTRATION SCHOOLS
IN NAKHON PATHOM PROVINCE

ดวงนภา ศรีนันทวงศ์, คณิต เขียววิชัย และ วรณวีร์ บุญคุ้ม

Duangnapa Srinantawong, Kanit Kheovichai and Wannawee Boonkum

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University

Email: srinuntawong_d@su.ac.th and bwannawee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีพนธ์เรื่องรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียน และ 3) ทดลองใช้ ประเมินปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียน เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม รวม 291 คน ได้มาด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนสาธิต 21 คน และ 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนสาธิต 9 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง รวบรวมข้อมูลโดยการสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก และจัดสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) สภาพกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนในโรงเรียนสาธิต มีกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย
- 2) รูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนที่พัฒนาขึ้นคือ Dokkaew Moodel (ดอกแก้วโมเดล) มี 7 องค์ประกอบคือ 1) D: Demonstration Demand 2) O: Objective 3) K: Knowledge 4) K: Keen 5) A: Activity 6) E: Enjoyment และ 7) W: Wise โดยผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า รูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และ

* Received Feb 12, 2023; Revised April 20, 2023; Accepted April 30, 2023

3) ผลการทดลองใช้ ประเมิน ปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้น พบว่า หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการนักเรียนมีความสุขอยู่ระดับในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ รู้สึกว่ากิจกรรมช่วยลดความเครียด กิจกรรมช่วยให้เผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และกิจกรรมทำให้เกิดประสบการณ์ในชีวิต

คำสำคัญ: รูปแบบกิจกรรม; กิจกรรมนันทนาการ; การเสริมสร้างความสุข; นักเรียนโรงเรียนสาธิต

ABSTRACT

The study of a model of participatory recreational activities to enhance the happiness of pupils at Junior Demonstration Schools in Nakhon Pathom Province was aimed to 1) study the current situations of participatory recreational activities to enhance the happiness of junior pupils; 2) to develop a model of participatory recreational activities to enhance the happiness of junior pupils, and; 3) to certify the developed model of participatory recreational activities to enhance the happiness of junior pupils in demonstration schools in Nakhon Pathom province. The research and development was conducted and the samples in the study were 291 junior pupils randomly selected by proportional random sampling. The key informants were 1) 21 people involved in the provision of education in the demonstration schools, and 2) 9 people involved in the management of education in the demonstration schools. The data were collected by using a questionnaire, an in-depth interview, and focus group discussion.

The findings showed that:

1) The situations of participatory recreational activities to enhance the happiness of junior pupils in demonstration schools showed the demonstration schools provided various recreational activities, namely, sports activities, boy scout/ girl guide camp activities, academic camp activities, and learning skill camps.

2) The developed model of the participatory recreational activities to enhance the happiness of the junior pupils in Nakhon Pathom province was called the Dokkaew model, with 7 elements: 1) D = demand of the demonstration school pupils, 2) O = Objective, 3) K = knowledge, 4) K = keen, 5) A = Activities, 6) E = enjoyment, and 7) W = wise. The evaluation of the 5 experts showed the appropriateness of the developed model at the highest level.

3) The results of implementation and evaluation the developed model showed the happiness of pupils at a high level. The first three items were the activities helped the pupils relaxed, could better face problems, and gave them life experience.

Keywords; Activity model; Recreational activities; Happiness enhancement; Pupils in demonstration school

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงยั่งยืนนั้นจะต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีความสุข แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกีฬาและนันทนาการคือ การมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพกายและจิตที่ดี โดยแผนพัฒนานันทนาการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญไว้ 5 ยุทธศาสตร์ คือ 1. การส่งเสริมประชาชนให้เห็นคุณค่าของการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการจนเป็นวิถีชีวิต 2. การพัฒนาการจัดการทรัพยากรนันทนาการ 3. การพัฒนาการจัดการความรู้ นวัตกรรม นันทนาการ การเผยแพร่และการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย 4. การพัฒนาการบริหารจัดการนันทนาการ และ 5. การพัฒนานันทนาการเชิงพาณิชย์ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคม (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2559; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการและเศรษฐกิจแห่งชาติ, 2554; 2565)

จากการศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในปัจจุบัน พบว่า นักเรียนต้องเผชิญปัญหาหรือความเครียดจากระบบการศึกษาและสภาพแวดล้อมรอบตัวหลากหลายรูปแบบทั้งปัญหาด้านพฤติกรรมความรุนแรง การทะเลาะวิวาท เป็นต้น จากข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงของวัยรุ่นไทย พบว่า วัยรุ่นถูกข่มขู่ด้วยวาจาหรือทำร้ายร่างกาย อยู่ในเหตุการณ์ที่มีการต่อสู้ทำร้ายร่างกาย มีภาวะซึมเศร้า เคยรู้สึกเศร้า หดหู่ในชีวิต เคยคิดจะฆ่าตัวตาย มีพฤติกรรมการใช้สิ่งเสพติด พบว่า วัยรุ่นร้อยละ 10.1 เคยสูบบุหรี่ โดยกลุ่มอายุ 13-16 ปี พบมากที่สุดถึง ร้อยละ 73.4 (กรมสุขภาพจิต, 2549) นอกจากนั้นยังพบปัญหาภาวะอื่น ๆ ในระบบการศึกษาของสถานศึกษา เช่น ภาวะไม่อยากไปโรงเรียน ไม่มีสมาธิในการเรียน เป็นต้น ดังนั้น การจัดกิจกรรมที่จะสร้างความสุขให้กับนักเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ สมบัติ กาญจนกิจ (2544) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมนันทนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ช่วยพัฒนาอารมณ์ สุขภาพ ความสามารถของบุคคล สุขภาพและสมรรถภาพ ส่งเสริมสุขภาพจิต ความสมดุลของกาย จิตใจ และความสมดุลในการแบ่งเวลาทำงาน นันทนาการช่วยลดความเครียดและความวิตกกังวล กิจกรรมนันทนาการจึงมีบทบาทและความสำคัญยิ่งต่อบุคคล สังคม ชุมชน และประเทศชาติ

เนื่องจากนันทนาการเป็นกิจกรรมในยามว่างจากภารกิจประจำ เป็นกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและกฎหมายบ้านเมือง ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินมีสุขภาพกายและจิตที่ดี โดยกิจกรรมนันทนาการมีมากถึง 11 ประเภท (สำนักส่งเสริมและพัฒนานันทนาการ กรมพลศึกษา, 2555) ได้แก่ ศิลปหัตถกรรม เกมและกีฬา ดนตรีและร้องเพลง ฟ้อนรำ-การเต้นรำ ละครและภาพยนตร์ นันทนาการนอกเมือง การอ่าน เขียนและพูด กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมพิเศษ และกิจกรรมอาสาสมัครต่าง ๆ ความหลากหลายของกิจกรรมนันทนาการสามารถนำมาพัฒนาประชาชนได้ในทุกช่วงวัย สำหรับเยาวชนในวัยเรียน กิจกรรมนันทนาการเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยสร้างเสริมความสุข และป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

ในวัยเรียนได้ นันทนาการมีประโยชน์ทั้งในด้านการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การพัฒนาความคิดและสติปัญญา การพักผ่อนหย่อนใจ การช่วยให้เกิดความสุขและความพึงพอใจ การสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การยอมรับในตนเองและผู้อื่น การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ช่วยแก้ปัญหาสุขภาพภาพจิต ช่วงลดปัญหาอาชญากรรมและพฤติกรรมไม่เหมาะสม โดยกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย นักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูล แสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ตลอดจนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการจัดกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการประเมินผลเพื่อให้ได้กิจกรรมที่มุ่งเน้นความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสุข (เก่งกาจ เกลี้ยงแก้ว, 2561)

ในการพัฒนาผู้เรียนหรือเยาวชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งความสุข (Happiness) หมายถึง ความพึงพอใจ และความสนุกสนาน ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะที่ต้องมีสิ่งที่มากระทำ หรือมีผลกระทบต่อบางสิ่งสิ่งใดในอารมณ์ของบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของความรู้สึกที่มีความสุข ส่วนความสนุกสนาน จะเป็นลักษณะของอารมณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่ดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งมีลักษณะที่ ไม่คงที่เปลี่ยนแปลงได้ด้วย ส่วนความสุขจะเป็นลักษณะของอารมณ์ความรู้สึกที่แสดงออกทางพฤติกรรมค่อนข้างคงทนยาวนานกว่า และเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการ (อโณทัย อีระธิป, 2561) และความสุขของวัยรุ่นไทย หมายถึง ภาวะที่วัยรุ่นมีสุขภาวะที่ดี มีความพึงพอใจต่อตนเองและสภาพแวดล้อม มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ มองโลกในแง่ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น เชื่อมมั่นในตนเอง และสามารถเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคในชีวิตได้อย่างเหมาะสม (กนกวรรณ วังมณี, 2554)

โรงเรียนจัดได้ว่าเป็นแหล่งบริการทางวิชาการแก่เด็กและเยาวชนที่สำคัญแห่งหนึ่ง นอกจากจะให้ความรู้ทางวิชาการแก่นักเรียนแล้ว ทางโรงเรียนควรดำเนินการจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อพัฒนาจิตเจ้านักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ กิจกรรมนันทนาการที่ควรจัดในโรงเรียนควรเป็นกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียน สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา เป็นกลุ่มที่มีช่วงอายุระหว่าง 13-18 ปี เป็นช่วงวัยรุ่นและมีการปรับตัวในทุก ๆ ด้าน อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระและพฤติกรรมจากวัยเด็กไปเป็นผู้ใหญ่ (เกรียงไกร ยาม่วง, 2554) นอกจากนี้ สภาพทางการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา นักเรียนมีความมุ่งหวังในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อนำไปสู่การสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหรือระดับที่สูงขึ้น ทำให้นักเรียนมุ่งมั่นในเรื่องการเรียน การสอบ จนทำให้นักเรียนมีความสุขในวัยเรียนลดน้อยลง และนำไปสู่ภาวะความเครียด ภาวะซึมเศร้า เป็นต้น

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูในโรงเรียนสาธิต ระดับชั้นมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เล็งเห็นความสำคัญอย่างยิ่งในการร่วมมือกันในการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กิจกรรมนันทนาการเพื่อเสริมสร้างความสุขอย่างเหมาะสม สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนในใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ พัฒนาความคิดและสติปัญญา การพักผ่อนหย่อนใจ ช่วยให้เกิดความสุข การเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การสร้างความรู้สึกรักให้เกิดการยอมรับตนเองและผู้อื่น พัฒนาบุคคลให้ทำงาน

ร่วมกับผู้อื่นได้ จึงสนใจศึกษาการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อทดลองใช้และประเมิน ปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research Development : R & D) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 Research (R₁) สำนวสภาพกิจกรรมนันทนาการเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียน และระดับความสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตในจังหวัดนครปฐม

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร (มัธยมศึกษา) จำนวน 526 ท่าน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จำนวน 284 ท่าน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 120 ท่าน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 930 ท่าน (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร (มัธยมศึกษา), 2565; โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2565; โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตในจังหวัดนครปฐม จำนวน 291 ท่าน ประกอบด้วย โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร 165 ท่าน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 89 และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 37 ท่าน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970; Cohen Manion and Morrison, 2000) ที่ระดับความเชื่อมั่นในการสุ่ม 95% จากประชากรนักเรียนจำนวนไม่เกิน 1,200 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 291 ท่าน จากนั้นสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional stratified random sampling)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ครู นักวิชาการ/ผู้เกี่ยวข้องกับการนันทนาการ เครือข่ายสมาคมผู้ปกครอง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก รวม 21 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1. แบบสอบถามสภาพกิจกรรมนันทนาการเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ 2. แนวทางการสัมภาษณ์เชิง

ขั้นตอนที่ 2 Development (D₁) พัฒนารูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นการนำผลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 (R₁) และแนวคิดทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อออกแบบพัฒนากิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐมโดยให้ครู นักเรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดออกแบบ วางแผนร่วมกันในการพัฒนา หลังจากนั้นนำรูปแบบกิจกรรมนันทนาการฯ ที่พัฒนาขึ้นไปขอความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อรับรองและประเมินความเหมาะสมของนวัตกรรม โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมแบบ Rating Scale 5 ระดับของ Likert จากนั้นแปลผลคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์การแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ยของ Best (1981) โดยความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม จะต้องมีความเหมาะสมในระดับมากขึ้นไปจึงจะนำนวัตกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้ในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 Research (R₂) การนำไปทดลองใช้ (Implementation) โดยนำรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนไปทดลองใช้ กับนักเรียนในโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากรซึ่ง กลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียน ประกอบด้วย นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 36 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจงจากผู้สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมที่ทำการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ โดยทำการวัดระดับความสุขก่อนและหลังการทดลองและทำการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 16 ชั่วโมง

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1. รูปแบบกิจกรรมนันทนาการ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2. แบบประเมินความสุขของนักเรียน ที่พัฒนามาจากแบบประเมินความสุขของกรมสุขภาพจิต

ขั้นตอนที่ 4 ที่ 4 Development (D₂) ประเมินผล ปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาด้านความสุขของนักเรียน ในขั้นตอนนี้ เป็นการประเมินผล ปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาด้านความสุขของนักเรียนโรงเรียนสาธิต โดยผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มร่วมกับนักวิชาการ ตัวแทนครู และผู้บริหาร รวมจำนวน 9 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือประเด็นสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสอบถามสภาพกิจกรรมนันทนาการ มีวิธีการและขั้นตอนการสร้าง ดังนี้ 1. ศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม
2. กำหนดประเด็นในการสอบถาม เพื่อให้มีรายละเอียดครอบคลุม ครบถ้วนในเรื่องที่ต้องการศึกษา

3. สร้างแบบสอบถามสภาพกิจกรรมนันทนาการ และแบบประเมินระดับความสุขของนักเรียน

4. นำแบบสอบถามสภาพกิจกรรมนันทนาการ และแบบสอบถามความพึงพอใจในกิจกรรมนันทนาการเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนที่สร้างขึ้นแล้วไปปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยตรวจสอบความถูกต้อง และความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้สถิติดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยข้อคำถามในแบบสอบถามสภาพกิจกรรมนันทนาการทั้ง 35 ข้อ มีค่า IOC เป็นไปตามเกณฑ์คือ มีค่า IOC = 1.00 ทุกข้อ ส่วนแบบแบบสอบถามความพึงพอใจในกิจกรรมนันทนาการเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนจำนวน 17 ข้อ มีค่า IOC = 1.00 ทุกข้อ

5. นำเครื่องมือที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้น ม.1-3 โรงเรียนสาธิตที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่า Reliability ของ Cronbach (1974) โดยแบบสอบถามสภาพกิจกรรมนันทนาการมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .755 ส่วนแบบแบบสอบถามความพึงพอใจในกิจกรรมนันทนาการเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนค่าความเที่ยงเท่ากับ .744 และ 6. นำแบบสอบถามสภาพกิจกรรมนันทนาการไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน

2. แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาความสุขของนักเรียน โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมิน โดยมีวิธีการดังนี้ 1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาความสุข 2. กำหนดกรอบประเด็นคำถาม เพื่อให้มีรายละเอียดครอบคลุม ครบถ้วน 3. เขียนข้อคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนโรงเรียนสาธิต 4. นำข้อคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงเชิงเนื้อหา 5. นำเครื่องมือที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และ 6. นำแนวทางการสัมภาษณ์กิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. แบบประเมินรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสุขนักเรียนของโรงเรียนสาธิต ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมิน โดยมีวิธีการดังนี้ 1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบประเมินการจัดโครงการหรือรูปแบบการจัดกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม 2. กำหนดประเด็นคำถาม 3. สร้างแบบประเมินความคิดเห็นรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาความสุขของนักเรียน 4. นำแบบประเมินความคิดเห็นรูปแบบการจัดกิจกรรมนันทนาการในรูปแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงเชิงเนื้อหา 5. นำเครื่องมือที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ 6. นำแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกิจกรรมนันทนาการที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสม

4. ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Guideline) ดำเนินการดังนี้ 1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการสนทนากลุ่ม 2. กำหนดกรอบแนวคิด ประเด็นการสนทนา

กลุ่ม เพื่อให้มีรายละเอียดครอบคลุมครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการศึกษา 3. สร้างประเด็นการสนทนากลุ่ม 4. นำแบบประเด็นการสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้นแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านตรวจสอบความถูกต้อง และความตรงเชิงเนื้อหา 5. นำเครื่องมือที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ 6. นำแบบประเด็นสนทนากลุ่มไปเก็บข้อมูลกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐมทั้ง 3 แห่ง โดยใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก ทดลองรูปแบบกิจกรรมเป็นเวลา 8 สัปดาห์ แล้วให้นักเรียนทำแบบประเมินความสุขหลังการทดลอง จากนั้นจัดสนทนากลุ่มเพื่อประเมิน ปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตในจังหวัดนครปฐม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) แล้วนำเสนอเป็นรายประเด็น สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำเสนอในลักษณะตารางประกอบการบรรยาย โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนนตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม พบว่าโรงเรียนสาธิตในจังหวัดนครปฐมมีกิจกรรมนันทนาการที่สร้างความสุขให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับมาก กิจกรรมนันทนาการที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนมีรูปแบบหลากหลายโดยกิจกรรมที่ทุกโรงเรียนจัดขึ้น ได้แก่ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมค่ายลูกเสือ - เนตรนารี กิจกรรมค่ายทางวิชาการ เช่น ค่ายคณิตศาสตร์ ค่ายภาษาไทย และค่ายทักษะการเรียนรู้

2. ผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐมที่พัฒนาขึ้นคือ Dokkaew Moodel (ดอกแก้วโมเดล) ที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบคือ D-O-K-K-A-E-W และมีความหมายดังนี้

D: Demonstration Demand ความต้องการด้านนันทนาการของนักเรียนโรงเรียนสาธิต หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมนันทนาการตามความต้องการของนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนมีความสุขจากการทำกิจกรรม

O: Objective วัตถุประสงค์ หมายถึง มีกิจกรรมนันทนาการที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และส่งเสริมให้นักเรียนมีความสุข ผ่อนคลายจากการเรียน

K: Knowledge หมายถึง ความรู้ หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากการทำกิจกรรมนันทนาการเป็นความรู้ที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อนักเรียน

K: Keen หมายถึง เชี่ยวชาญ หมายถึง กิจกรรมนันทนาการที่โรงเรียนจัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ หรือทักษะเฉพาะด้านที่จะก่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในกิจกรรมนั้น ๆ

A: Activity กิจกรรม หมายถึง มีกิจกรรมนันทนาการที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน บริบทของโรงเรียน และสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

E: Enjoyment ความสนุกสนาน หมายถึง กิจกรรมนันทนาการที่โรงเรียนจัดขึ้น ก่อให้เกิดความสนุกสนาน รื่นเริง สร้างความสุขให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

W: Wise ฉลาดเฉลียว หมายถึง กิจกรรมนันทนาการที่โรงเรียนจัดขึ้น ได้ช่วยพัฒนาหรือส่งเสริมให้นักเรียนมีรอบรู้ ความเฉลียวฉลาด

โดยรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐมมีผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความเหมาะสมเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุดเรียงตามลำดับ 3 ลำดับแรกคือ A: Activity มีกิจกรรมนันทนาการที่มีความหลากหลาย ($\bar{X} = 4.80$) รองลงมาคือ K: Knowledge ความรู้ที่เกิดจากการทำกิจกรรมนันทนาการ ($\bar{X} = 4.65$) และ E: Enjoyment หรือความสนุกสนาน ($\bar{X} = 4.65$) หมายถึง นักเรียนมีความสนุกสนานในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุข

3. ผลการทดลองใช้และประเมิน ปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม พบว่า

3.1 ระดับความสุขของนักเรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักเรียนอยู่ระดับในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ รู้สึกว่ากิจกรรมช่วยลดความเครียด กิจกรรมช่วยให้เผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และกิจกรรมทำให้เกิดประสบการณ์ในชีวิต ตามลำดับ

3.2 นักเรียนมีความพึงพอใจหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสุขที่เกิดจากการจัดกิจกรรม รองลงมาคือ ด้านการจัดการและการดำเนินการ และด้านสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ กิจกรรมทำให้มีความสุข กิจกรรมทำให้มีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่น และกิจกรรมเสริมสร้างมิตรภาพระหว่างบุคคล และกิจกรรมทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพสภาพกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม พบว่าโรงเรียนสาธิตในจังหวัดนครปฐมมีกิจกรรมนันทนาการที่สร้างความสุขให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับมาก กิจกรรมนันทนาการที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนมีรูปแบบหลากหลาย โดยกิจกรรมที่ทุกโรงเรียนจัดขึ้น ได้แก่ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมค่ายลูกเสือ - เนตรนารี กิจกรรมค่ายทางวิชาการ เช่น ค่ายคณิตศาสตร์ ค่ายภาษาไทย และค่ายทักษะการเรียนรู้ ผลที่ได้จากการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ และแนวคิดการจัดกิจกรรมนันทนาการที่ช่วยเสริมสร้างความสุขให้กับผู้เรียน การมีกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลายจะช่วยให้เด็กนักเรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ โดยกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นได้ช่วยเสริมสร้าง ทักษะ และประสบการณ์ให้กับนักเรียน ทั้งยังเสริมสร้างการทำงานร่วมกันกับเพื่อนนักเรียนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องนันทนาการที่สมบัติ สมบัติ กาญจนกิจ (2544) ได้ให้ความหมายไว้นว่า นันทนาการ หมายถึง กระบวนการหรือประสบการณ์ที่ทำให้บุคคลเกิดความสุข โดยอาศัยกิจกรรมนันทนาการในช่วงเวลาว่างเป็นสื่อก่อให้เกิดการพัฒนาหรือการเจริญงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของบุคคล เช่นเดียวกับ พนมศักดิ์ สวัสดิ์พงษ์ (2544) กล่าวว่า นันทนาการเป็นวิถีชีวิตแห่งความสุขและ เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของคนเรา ผลที่ได้รับจากนันทนาการคือพลังแห่งความสุข และยังสอดคล้องกับที่แนวคิดในเรื่องนันทนาการที่ คณิต เขียววิชัย (2554: 18) ได้ให้ความหมายไว้นว่ากิจกรรมนันทนาการกลางแจ้งเป็นกิจกรรมหลากหลายที่ส่งเสริมให้บุคคลได้มีโอกาสใกล้ชิดธรรมชาติ สภาพแวดล้อม ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของบุคคล ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่ากิจกรรมนันทนาการที่โรงเรียนสาธิตระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐมจัดขึ้นโดยเฉพาะกิจกรรมค่ายค่ายลูกเสือ - เนตรนารี เป็นกิจกรรมนอกเหนือจากสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ช่วยส่งเสริมประสบการณ์ ทักษะชีวิต และการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

2. ผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐมที่พัฒนาขึ้นคือ Dokkaew Moodel (ดอกแก้วโมเดล) ที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ มีผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความเหมาะสมเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุดเรียงตามลำดับ 3 ลำดับแรกคือ A: Activity มีกิจกรรมนันทนาการที่มีความหลากหลาย ($\bar{X} = 4.80$) รองลงมาคือ K: Knowledge ความรู้ที่เกิดจากการทำกิจกรรมนันทนาการ ($\bar{X} = 4.65$) และ E: Enjoyment หรือความสนุกสนาน ($\bar{X} = 4.65$) หมายถึง นักเรียนมีความสนุกสนานในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุข

ผลที่ได้จากการศึกษานี้ สะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบของกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิตของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 แห่งของจังหวัดนครปฐมที่มีความโดดเด่นในเรื่องกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ

พัฒนาการของวัยรุ่นวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน ผลจากการศึกษาที่พบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนสาธิตในจังหวัด นครปฐมเข้ามามีส่วนร่วม มีความพร้อมในการส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมนี้ มีความสอดคล้องกับ องค์ประกอบในเรื่อง Objective หรือวัตถุประสงค์ ที่หมายถึงมีกิจกรรมนันทนาการที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการ ส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับผลที่ได้จากการศึกษาของ ปฐมพร บำเรอ สมุนทรศรี นิมนต์พันธ์ และ อนันต์ มลารัตน์ (2565) ที่ศึกษาผลของรูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเต้นรำที่ส่งเสริม ความคิด สร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ที่พบว่ารูปแบบกิจกรรมนันทนาการ ประเภทการเต้นรำส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับผู้เรียน และได้สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ให้กับผู้เรียน ทั้งยังช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์การเต้นรำมากขึ้น

ผลที่ได้จากการศึกษานี้ในเรื่ององค์ประกอบของ Dokkaew Model ในด้านความต้องการ (Demonstration Demand) สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องวัยรุ่นกับกิจกรรมที่ตามธรรมชาติของวัยรุ่นนั้นมีความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองสิ่งใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ ทั้งในเรื่องหลักการและแนวคิดเรื่องที่ทำหายนอกจากนี้วัยรุ่นยังมีความพยายามที่จะปรับปรุงตนเอง แก้ไขข้อบกพร่องของตน และมีความมุ่งมั่นในงานที่รับผิดชอบ วัยรุ่นจึงมักใช้เวลาว่างในการตอบสนองความต้องการเหล่านั้น (พรพิมล เจียมนาคินทร์, 2539) ดังนั้น การใช้กิจกรรมนันทนาการในโรงเรียนจึงนับว่าเป็นประโยชน์ต่อการหล่อหลอมให้เยาวชนประพฤติปฏิบัติตน ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ผลที่ได้จากการศึกษาในเรื่ององค์ประกอบเรื่อง Objective หรือวัตถุประสงค์ของกิจกรรมซึ่งหมายถึง มีกิจกรรมนันทนาการที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และส่งเสริมให้นักเรียนมีความสุข ผ่อนคลายจากการเรียน ในประเด็นการมีส่วนร่วมนี้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องความสำคัญของนันทนาการที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ซึ่งเป็นสังคมหน่วยย่อยที่เล็กที่สุด เนื่องจากกิจกรรมนันทนาการช่วยลดปัญหาการใช้เวลาว่างให้กับสมาชิกในครอบครัว เกี่ยวข้องกับชุมชนชุมชน นันทนาการจะช่วยพัฒนาชุมชนให้มีความสมบูรณ์ กิจกรรมนันทนาการมาช่วยในการสร้างเสริมสมาชิกที่ดีให้กับชุมชน ลดปัญหาอาชญากรรม (สมบัติ กาญจนกิจ (2544) ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งในสังคมไทย

ผลจากการศึกษาที่พบว่า องค์ประกอบของกิจกรรมนันทนาการด้านหนึ่งคือ Wise หรือความเฉลียวฉลาด ซึ่งหมายถึง กิจกรรมนันทนาการที่โรงเรียนจัดขึ้น ได้ช่วยพัฒนาหรือส่งเสริมให้นักเรียนมีรอบรู้ ความเฉลียวฉลาดนี้สอดคล้องกับผลจากการศึกษาของ เก่งกาจ เกลี้ยงแก้ว (2560) ที่พัฒนารูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และพบว่า การใช้รูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยนักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลจากการศึกษาที่พบองค์ประกอบในเรื่อง Knowledge หรือความรู้ ซึ่งหมายถึงความรู้ที่เกิดจากการทำกิจกรรมนั้นนันทนาการ และเป็นความรู้ที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อนักเรียน รวมทั้งองค์ประกอบในเรื่องความเชี่ยวชาญ หรือ Keen ที่หมายถึง กิจกรรมนันทนาการที่โรงเรียนสาธิตจัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ หรือทักษะเฉพาะด้านที่จะก่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในกิจกรรมนั้น มีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องนันทนาการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความพึงพอใจ และความต้องการของมนุษย์ นันทนาการเป็นการแสดงออกในทางที่ดีต่อความต้องการในช่วงเวลาว่างและเป็นกิจกรรมที่สร้างคุณค่าทางสังคมกิจกรรมนันทนาการเป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่วนรวม จึงเอื้อประโยชน์ทั้งต่อบุคคลและสังคม

3. ผลการทดลองใช้และประเมิน ปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม พบว่า ระดับความสุขของนักเรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักเรียนอยู่ระดับในระดับมาก และนักเรียนมีความพึงพอใจหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ กิจกรรมทำให้มีความสุข กิจกรรมทำให้มีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่น และกิจกรรมเสริมสร้างมิตรภาพระหว่างบุคคล และกิจกรรมทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก

ผลที่ได้จากการศึกษาองค์ประกอบในเรื่อง Activity หรือการมีกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เช่น ค่ายอาสา ค่ายทักษะการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนสามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมได้ตามความสนใจ กิจกรรมทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่อง การบูรณาการนันทนาการกับการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องเป้าหมายของนันทนาการที่สมบัติ กาญจนกิจ (2544) ระบุว่านันทนาการเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ กิจกรรมนันทนาการหลายอย่างช่วยสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้เข้าร่วม ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ กระบวนการทางนันทนาการก่อให้เกิดการพัฒนาอารมณ์สุข ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสมดุลในชีวิตการทำงาน การพักผ่อน ความรักและความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน (สมบัติ กาญจนกิจ (2544; พนมศักดิ์ สวัสดิ์พงษ์, 2544 และ คณิต เขียววิชัย 2554) ผลที่ได้จากการศึกษายังมีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องเรื่องความสุข ที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตของบุคคลบนพื้นฐานของสภาพแวดล้อมที่ดีทั้งจากปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก เพื่อให้การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่น สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข เช่น ครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา

องค์ความรู้วิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้คือ รูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐมคือ Dokkaew Moodel มีองค์ประกอบ 7 ด้านคือ 1. D: Demonstration Demand 2. O: Objective 3. K: Knowledge 4. K: Keen 5. A: Activity 6. E: Enjoyment และ 7. W: Wise โดยผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกับโรงเรียนสาธิตในจังหวัดนครปฐมที่จะนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. โรงเรียนสาธิตระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีบริบทใกล้เคียงกับโรงเรียนสาธิตในจังหวัดนครปฐมควรนำรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐมไปประยุกต์เพื่อพัฒนากิจกรรมนันทนาการของนักเรียน อันจะช่วยเสริมสร้างความสุขให้กับนักเรียน
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และนันทนาการในโรงเรียน ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียน เสริมสร้างความสุขโดยมีกิจกรรมนันทนาการที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน
3. นักวิชาการและผู้สนใจ สามารถนำองค์ความรู้ หรือรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐมไปพัฒนา ต่อยอดในเชิงวิชาการต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาหรือนำรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนสาธิต หรือในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอื่น ๆ
2. ควรมีการวิจัยที่ส่งเสริมการนำกิจกรรมนันทนาการไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน หรือเยาวชน ที่ตอบสนองความต้องการ พฤติกรรมของนักเรียนหรือเยาวชนในช่วงวัยต่าง ๆ

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ วังมณี. (2554). *การพัฒนาความสุขของวัยรุ่นไทย โดยใช้โปรแกรมพัฒนาตนเอง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมพลศึกษา. (2555). *นันทนาการ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- เกรียงไกร ยาม่วง. (2554). ผลของการใช้โปรแกรมนันทนาการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดชัยภูมิ. ปทุมธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เก่งกาจ เกลี้ยงแก้ว. (2561). *การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- คณิต เขียววิชัย. (2554). การจัดการค่ายพักแรม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- ปฐมพร บำเรอ สุนทรตรี นิ่มเนติพันธ์ และ อนันต์ มลารัตน์. (2565). ผลของรูปแบบกิจกรรมนันทนาการประเภทการเดินร่ำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(8) 131-147.
- ประเวศ วะสี. (2544). *การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- พนมศักดิ์ สวัสดิ์พงษ์. (2544). นันทนาการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตจากรอยพยุคลบาท. *วารสารพลศึกษา*, 4(1) 22.
- พรพิมล เจียมนาครินทร์. (2539). *พัฒนาการวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: ต้นอ่อน แกรมมี่.
- โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร (มัธยมศึกษา). (2565). *ข้อมูลโรงเรียน*. สืบค้น 20 ตุลาคม 2565, จาก <http://www.satit.su.ac.th>
- โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2565). *ข้อมูลโรงเรียน*. สืบค้น 20 ตุลาคม 2565, จาก <http://www.kus.ku.ac.th>
- โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (2565). *ข้อมูลโรงเรียน*. สืบค้น 20 ตุลาคม 2565, จาก <http://www.st.npru.ac.th>
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2544). *นันทนาการและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อโนทัย ธีระทีป. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา*. สาขาการวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Best, J. (1981). *Research in education*. (4th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2000). *Research methods in education*. (5th ed.). London: Routledge Falmer.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2000). *Research methods in education*. (5th ed.). London: Routledge Falmer.
- Cronbach, L. (1974). *Essentials of psychological testing*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.
- Krejcie R. V. and Morgan. D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

รูปแบบการยกระดับศักยภาพทางธุรกิจวิสาหกิจชุมชนตะกร้าอูฐยาซีนีโดยทีมมจร.จิตอาสา
กบเจา โครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาค 14*

BUSINESS POTENTIAL ESCALATION MODEL OF AYUTTHAYASINEA BASKET COMMUNITY
ENTERPRISES, BY MCU KOBJAO VOLUNTEER TEAM, AOMSINYUWAPHATRAKTIN
PROJECT, PHRA NAKHON SRIAYUTTHAYA PROVINCE, REGION 14

อุบลวรรณ ภวกันันท์ และ วิวัฒน์ หามนตรี

Ubolwanna pavakanun and Wiwat Hamontri

โครงการบัณฑิตศึกษาด้านการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง)

Graduate Studies Program in Social Development, Faculty of Social Sciences

Mahachulalongkornrajavidyalaya University (Central)

Email: ubolwanna@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนตะกร้าอูฐยาซีนี (ABCE) ด้วยเกณฑ์ประเมินแบบจำลองความสำเร็จในการประกอบการกิเซนอัสเตอร์ดัม (GSADm) และด้วยเกณฑ์ประเมินของโครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น (AOSyprt) ในช่วงก่อน (2561) และหลัง (2562) การพัฒนาโดยทีมมจร.จิตอาสา กบเจา (MCUkvt) ใน AOSyprt จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาค 14 2) ศึกษา รูปแบบและกระบวนการยกระดับศักยภาพทางธุรกิจ (BP) ของ ABCE โดย MCUkvt ทั้ง 5 ด้านคือ 1. การบริหารจัดการ 2. การผลิต/แรงงานและจัดหาวัตถุดิบ 3. การแปรรูปผลิตภัณฑ์และออกแบบบรรจุภัณฑ์ 4. การตลาดและช่องทางจัดจำหน่าย 5. การจัดทำบัญชีธุรกิจ และหลักธรรมในการทำงาน 3) ศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมการยกระดับ BP ของ ABCE ขององค์กรเครือข่าย 4) นำเสนอองค์ความรู้และรูปแบบการยกระดับ BP ของ ABCE ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกศึกษากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 21 คนจาก 3 ฝ่ายคือ MCUkvt, ABCE, และกลุ่มองค์กรเครือข่าย

ผลพบว่า สภาพการดำเนินธุรกิจของ ABCE ในช่วงหลังการพัฒนาโดย MCUkvt อยู่ในระดับที่สูง/ดีกว่าในช่วงก่อนการพัฒนาทั้งสองเกณฑ์ประเมิน ส่วนรูปแบบการยกระดับ BP คือ PKBAE ที่เป็นกระบวนการพัฒนา 4 ขั้นในทุกด้านของศักยภาพทางธุรกิจคือ 1) Planning 2) Knowledge & Buddhism 3) Action 4) Evaluation ส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายในการยกระดับ BP ใช้แบบ DIBE คือ 1. Decision Making 2. Implementation 3. Benefits และ 4. Evaluation โดยนำเสนอผลวิจัยในพิธีปิด AOSyprt ปี 2562 และผ่านสื่อออนไลน์ของ ABCE กรมพัฒนาชุมชน ธนาคารออมสิน และมจร ส่วนผลติดตามการใช้ประโยชน์ผลวิจัยพบว่า ABCE ยังนำองค์ความรู้ รูปแบบและกระบวนการที่ได้เรียนไปใช้อย่าง

* Received April 4, 2023; Revised April 20, 2023; Accepted April 30, 2023

ต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นช่วงโรคระบาดโควิด 19 เกือบ 3 ปี (2563-2565) และอุทกภัยน้ำท่วมพื้นที่เกือบ 3 เดือน (สค.-ตค. 2565) ซึ่งทำให้ชุมชนสามารถทำผลรายได้ที่น่าพอใจและมีผลกระทบช่วยให้มีสติและกำลังใจในการดำเนินวิสาหกิจต่อไป

คำสำคัญ: ทีมจิตอาสาทศกฐิน (MCUkvt), วิสาหกิจชุมชนตะกร้าอยุธยาศิณี (ABCE), โครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น (AOSyprt), ศักยภาพทางธุรกิจ (BP), รูปแบบการยกระดับศักยภาพวิสาหกิจชุมชน, รูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่าย

ABSTRACT

Research on the business potential (BP) enhancement model of Ayutthayasinee Basket Community Enterprise (ABCE), Aomsinyuwaphatraktin Project (AOSyprt), Phranakhon Sriayutthaya Province, Region 14; has 4 objectives: 1) to study the business operation according to the assessment criteria of the Giessen-Amsterdam business success model (GSADm), and the assessment criteria for the ABCE project; before (2018) and after (2019) developed by MCU KobJao Volunteer Team (MCUkvt), AOSyprt. 2) to study the model and process of improving the potential of ABCE by MCUkvt in 5 aspects: 1. Business Management 2. Production/ labor and raw material procurement 3. Product processing and Design packaging 4. Marketing and distribution channels 5. Business Accounting. 3) to study the participation of network organizations in enhancing the potential of the ABCE with MCUkvt. 4) Propose the body of knowledge and the model to enhance the potential of the ABCE to stakeholders and relevant agencies. By using in-depth interviews with 21 key informants from 3 groups: MCUkvt, ABCE, and network organizations.

The results showed that the business conditions of the ABCE after the development by MCUkvt were at a higher/better level than the pre-development period in both assessment criteria. PKBAE is the model of enhancing the potential of the ABCE, it is a 4-step process: 1) Planning 2) Knowledge & Buddhism 3) Action 4) Evaluation. For the network organizations, The DIBE model is used to participate in enhancing business potential; 1. Decision Making 2. Implementation 3. Benefits and 4. Evaluation. Research results are presented at the closing ceremony of the AOSyprt in 2019 and through the online media of ABCE, Aomsin Government Savings Bank, and MCU. In addition, there was a follow-up effect on the utilization of the research findings. ABCE also brings knowledge, the learned patterns and processes that have been used to operate the enterprise continuously, whether during the COVID-19 epidemic for almost 3 years (2020-2022) or the flooding that flooded their area for almost 3

months (Aug-Oct. 2022). The community can generate income satisfactorily, and Dharma helps to have consciousness and encouragement in continuing to run the enterprise.

Keywords; MCU Volunteer Team KobJao (MCUkvt); Ayutthaya Basket Community Enterprise (ABCE); Aomsinyuwaphatraktin Project (AOSyprt); business potential; a model for enhancing the potential of community enterprises; Participation model of network organizations

บทนำ

สืบเนื่องจากความสำเร็จอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 - พ.ศ. 2560 ที่ธนาคารออมสินร่วมกับ คณะพาณิชย์ ศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ภายใต้ชื่อ “ออมสิน-ธรรมศาสตร์โมเดล” ในการ ส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มองค์กรวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มอาชีพในชุมชนทำให้ในปี 2560 - 2561 ธนาคาร ออมสินจึงขยายผลการดำเนินงานร่วมกับอีก 16 สถาบันอุดมศึกษาทุกภูมิภาคทั่วประเทศภายใต้ชื่อ “ออมสิน ยุวพัฒนารักษ์ถิ่น” ซึ่งรวมถึงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้วย โดยมุ่งการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันของกลุ่มองค์กรชุมชน สถาบันอุดมศึกษา ธนาคารออมสิน และหน่วยงานภาคีเครือข่าย โดยมีเป้าหมายเพื่อ เน้นให้นิสิตและบุคลากรของมหาวิทยาลัยได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันกับชุมชน รู้จักการทำงานรับใช้สังคม สร้างประสบการณ์การทำงานเป็นกลุ่มโดยต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้นิสิตจะได้พัฒนาศักยภาพ ตนเอง เรียนรู้สร้างความมั่นคงของรากฐานสังคมจากพื้นฐานความเข้าใจของคนรุ่นใหม่รวมทั้งพัฒนากลุ่ม องค์กรชุมชน/เครือข่ายในการบริหารจัดการพัฒนาผลิตภัณฑ์/สินค้า/บริการให้สามารถเข้าสู่ตลาดได้อย่าง ยั่งยืน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร./MCU) ได้เริ่มต้นเข้าสู่โครงการนี้เมื่อปี พ.ศ. 2561 ผลปรากฏว่า วิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการพัฒนาโดยทีมของมจร.นี้บรรลุเป้าหมายตามหลักเกณฑ์ที่ ทางธนาคารออมสินวางไว้เป็นอย่างดี ซึ่งการทำงานของทีมนมจร.ประกอบด้วยนิสิต คณาจารย์ และบุคลากร ของมจร.ร่วมกันเป็นกลุ่ม แล้วแยกกันลงศึกษาวิเคราะห์พื้นที่ชุมชนต่าง ๆ เพื่อเลือกลงอาสารับใช้พัฒนา วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่นั้น โดยทีมนมจร.จะมีความแตกต่างจากหลักการพัฒนาของธนาคารออมสินและ มหาวิทยาลัยอื่นๆตรงที่เป็น “การพัฒนาเชิงพุทธ” ทั้งนี้เนื่องด้วยมจร.นั้นเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีหลักทาง พระพุทธศาสนาเป็นแกนในการศึกษา นิสิต อาจารย์ และบุคลากรทุกคนจะมีความรู้ทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของทีมนมจร.นั้นจะสอดแทรกหลักพุทธธรรมเพื่อการทำงานไปบูรณาการด้วย โดยนิสิต คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรของมจร.ที่เป็นทีมพัฒนานั้นมีทั้งที่เป็นสงฆ์และฆราวาสซึ่งเป็นอัตลักษณ์ ของทีมนมจร. แต่ยังไม่มีการวิจัยใดที่ได้ศึกษาถึงการดำเนินงานพัฒนาของทีมนมจร.เหล่านี้

งานวิจัยนี้จึงเน้นการศึกษาโครงการรับใช้สังคมของทีมนมจร.จิตอาสาภบเจา (MCUkvt) ใน โครงการออมสินยุวพัฒนารักษ์ถิ่น (AOSyprt) นี้ที่ได้ทำการพัฒนาระดับศักยภาพทางธุรกิจ (BP) ของ วิสาหกิจชุมชนด้วยอัตลักษณ์ดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้เพื่อนำไปเผยแพร่แก่ทีมอื่น ๆ หรือนำไปใช้ต่อไป หรือเป็น ต้นแบบแก่วิสาหกิจหรือธุรกิจอื่นๆในการที่จะยกระดับ BP ของตนให้ดีขึ้นอย่างมีจริยธรรมเหมือนเป็นหลัก

ธรรมาภิบาลประกอบไปด้วย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้วิสาหกิจชุมชนตระกร้าอยุธยาธานี (ABCE) ตำบลกบเจา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่ศึกษา เพราะพบว่า ผลการพัฒนาของทีมมจร.คือ MCUKvt นี้สามารถทำให้สัดส่วนรายได้ปรับเปลี่ยนขึ้นถึง 170% ในปีพัฒนา และ BP มีการพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ AOSyprt กำหนดไว้ได้ในทุกด้านโดยบูรณาการหลักธรรมการทำงานเข้าไปในกระบวนการพัฒนาอบรมด้วย ABCE อยู่ในชุมชนตำบลกบเจา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรและเป็นพื้นที่ประสบอุทกภัยเป็นประจำในช่วงฤดูฝน มีน้ำท่วมเอ่อค้างอยู่นานถึง 2/3 เดือน ชื่อตำบลมาจากสัตว์ในพื้นที่คือ กบที่ยังต้องนั่งจับเจ้าเพื่อรอเวลาน้ำลดซึ่งทำให้คนในชุมชนมีเวลาว่างมาก ซึ่งทำให้มีโอกาสที่จะพลาดไปในทางอบายมุขหรือดื่มสุรา จึงได้มีการประชุมปรึกษากันของผู้นำชาวบ้านและลูกบ้านเพื่อหาอาชีพเสริมทำให้มีรายได้และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่ครอบครัว ในปีพ.ศ. 2554 มีการจดทะเบียนเป็น “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้จากการบูร” ที่ได้จากแนวคิดที่ว่างานประเภทหัตถกรรมจะเป็นงานที่ชุมชนร่วมกันทำได้ โดยเฉพาะการทำตระกร้าด้วยเชือกมัดฟางที่ต้องใช้ความสามารถ ความเพียรแต่ราคาค่อนข้างดี และขึ้นอยู่กับความขยันของสมาชิก แต่การดำเนินงานก็ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจได้ผลกำไรที่ได้ในขณะนั้นยังเป็นแค่เงินทุนหมุนเวียน เพื่อซื้อวัตถุดิบและจ่ายค่าแรงให้แก่สมาชิก มีเงินที่สามารถบริจาคเพื่อกิจกรรมสาธารณะชุมชนเพียงเล็กน้อย (1,000/2,000 บาท) รวมทั้งความรู้ในการพัฒนา BP ยังมีน้อยมาก ในปีพ.ศ. 2562 ทาง MCUKvt ใน AOSyprt จึงเข้าไปทำโครงการรับใช้สังคมร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ช่วยกันศึกษาถึงสภาพที่ทำให้วิสาหกิจยังไม่สามารถไปถึงเป้าหมาย และร่วมกันวางแผนการพัฒนา BP และแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ผลปรากฏว่า ABCE สามารถพัฒนาความสำเร็จในการดำเนินกิจการตามเกณฑ์ประเมินของแบบจำลองความสำเร็จในการประกอบการกิเซน-อัมสเตอร์ดัม (GSADm) ในภาพรวมได้รายได้เพิ่มขึ้นถึง 170 % (ในปี พ.ศ. 2562) เมื่อเทียบกับรายได้ก่อนหน้าในปี พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2561) ทั้งที่สินค้าประเภทนี้มีคู่แข่งมากมายทั้งในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งสามารถพัฒนา BP ได้ผลชัดเจนตามเกณฑ์ประเมินของ AOSyprt ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอีกด้วย

งานวิจัยนี้จึงเกิดขึ้นเพื่อศึกษาถึงรูปแบบและกระบวนการที่ MCUKvt ได้ใช้ดำเนินการในการพัฒนาระดับ BP ซึ่งมีการบูรณาการหลักธรรมเพื่อการทำงานเข้าไปด้วย ซึ่งผลการวิจัยนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้ของรูปแบบและกระบวนการการพัฒนาระดับ BP ที่เป็นอัตลักษณ์ของ MCUKvt รวมทั้งรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายที่ร่วมมือกับการพัฒนา BP ของ ABCE และการนำเสนอเผยแพร่ผลการวิจัยนี้สู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจและสาธารณะด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินธุรกิจตามเกณฑ์ประเมินของ GSADm และตามเกณฑ์ประเมิน AOSyprt ของ ABCE ในช่วงก่อน (2561) และหลัง(2562) การพัฒนาโดย MCUKvt ใน AOSyprt จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาค 14

2. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการยกระดับ BP ของ ABCE โดย MCUKvt ใน AOSyprt ทั้ง 5 ด้านคือ 1. การบริหารจัดการวิสาหกิจ 2. การผลิต/แรงงานและการจัดหาวัตถุดิบ 3. การแปรรูปผลิตภัณฑ์และออกแบบบรรจุภัณฑ์ 4. การตลาดและช่องทางจำหน่าย 5. การจัดทำบัญชีทางธุรกิจ

3. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายในการยกระดับ BP ของ ABCE ร่วมกับ AOSyprt จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาค 14

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานนี้คือ วิจัยเชิงเอกสาร วิจัยเชิงปริมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพ

2. วิธีดำเนินการวิจัย มีดังนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/กลุ่มตัวอย่าง โดยประชากรคือ ABCE MCUKvt อาจารย์และวิทยากร คนในชุมชนต.กบเจา และเจ้าหน้าที่หน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (เชิงคุณภาพ) และกลุ่มตัวอย่าง (เชิงปริมาณ) จะเป็นกลุ่มเดียวกัน ทำการคัดเลือกมาจากประชากรที่เป็นผู้ที่มีส่วนในกระบวนการยกระดับ BP ของ ABCE ซึ่งมีทั้งหมด 3 กลุ่มและถูกเลือกตามความสมัครใจดังนี้ 1. ABCE 10 ท่าน 2. MCUKvt อาจารย์และวิทยากร 7 รูป/คน 3) คนในชุมชนหรือองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้อง 4 ท่าน รวมทั้งสิ้น 21 รูป/คน

2.2. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีทั้งหมด 3 แบบ คือ 1. แบบวัดความสำเร็จในการประกอบการ (เชิงปริมาณ) ที่พัฒนามาจากแบบวัดความสำเร็จในการประกอบการของ GSADm ทำการ Tryout เครื่องมือกับกลุ่มศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 ท่าน 2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (เชิงคุณภาพ) ทำการหาค่า IOCตามมาตรฐานการวิจัย และ 3. แบบการสนทนากลุ่มตามวัตถุประสงค์ที่ 2 และ 4

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ระยะคือ 1. เก็บรวบรวมข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 2. สร้างและเตรียมเครื่องมือวิจัย 3. ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม 4. วิเคราะห์และสรุปผลแล้วทำการจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำเสนอเผยแพร่สู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน และสาธารณะชนที่สนใจ

โดยการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้มีดังนี้ 1. การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าจาก 3 กลุ่มคือ ABCE MCUKvt และองค์กรเครือข่าย โดยคัดเลือกข้อมูลที่ตรงกันมาวิเคราะห์ 2.เลือกเอาข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา 3.ข้อมูลเชิงคุณภาพจะนำมาวิเคราะห์ด้วยหลัก Content Analysis

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพการดำเนินธุรกิจของABCEหลังการพัฒนามีผลดี/สูงกว่าผลก่อนการพัฒนาโดย MCUKvt ใน AOSyprt จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาค 14 ทั้งเกณฑ์การประเมินของ GSADm และตามเกณฑ์ประเมิน AOSyprt ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลตามเกณฑ์ประเมินของแบบจำลองความสำเร็จในการประกอบการกิเลน-อัมสเตอร์ดัมที่รวมผลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพปรับเป็นระดับความสำเร็จ

ระดับความสำเร็จ			
ก่อนการพัฒนา ในระยะ 3 ปี (2559-2561)		หลังการพัฒนา ในระยะ 1 ปี (2562)	
ระดับความสำเร็จ	คะแนนรวม ความสำเร็จ	ระดับความสำเร็จ	คะแนนรวม ความสำเร็จ
ระดับต่ำ	น้อยกว่า 18	ระดับสูง	มากกว่า 28

ตารางที่ 2 ผลตามเกณฑ์ประเมิน AOSyprt ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ตัวชี้วัด ความสำเร็จ	ตัวชี้วัดที่ 5.ออมสินกำหนด	ทีมนักศึกษาร่วมกันกำหนด ตัวชี้วัด	ผลความสำเร็จ*หลังสิ้น AOSyprt
เชิงปริมาณ	กลุ่มองค์กรชุมชนสามารถลดรายจ่ายหรือมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้า/บริการไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50 ก่อนเสร็จสิ้นโครงการ	รายจ่ายวัตถุดิบลดลงจำนวนของเสียในการผลิตลดลงรายได้การขายผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นมีช่องทางจำหน่ายทั้งทางออนไลน์และกับองค์กรการกุศลและราชการต่างๆ เพิ่มขึ้นจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้น	สร้างรายได้เพิ่มขึ้นถึง 200 % ต้นทุนและของเสียลดลงมีแรงงานเพิ่มขึ้นเท่ากับสร้างและอาชีพให้กับทั้งในและนอกชุมชน มีช่องทางจำหน่ายใหม่ๆขึ้น
2.2 เชิง คุณภาพ	1. ด้านเศรษฐกิจ > เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพสร้างรายได้ให้แก่ สมาชิกในชุมชนเพิ่มมากขึ้นรวมถึงสมาชิกมีการจดบันทึกบัญชีรับ –จ่ายพอเพียงเพิ่มขึ้น -มีผลผลิต(Productivity) เพิ่มขึ้น/ปริมาณการขายเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่ม ขึ้น/ลด ต้นทุน	เปิดศูนย์การสอนอาชีพฟรีแก่บุคคลทั้งใน/นอกชุมชนและผู้สนใจ และสอนการทำบัญชีรับจ่ายตามแบบของธนาคารออมสิน มีผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นในการจำหน่าย	-มีศูนย์ให้ความรู้ สร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้กับทั้งในและนอกชุมชน -สร้างความร่วมมือกันทั้งในชุมชนและต่างถิ่น รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันของชุมชนกับภาคีเครือข่าย -สร้างการทำบัญชีตามระบบออมสิน

	2. ด้านสังคมและชุมชน > การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การจัดสวัสดิการ เพื่อประโยชน์ชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	รายได้เสริมเข้าครัวเรือน สร้างความร่วมมือกันในชุมชน	มีส่วนร่วมของคนในชุมชนมาเป็นแรงงานหรือสมาชิกในการเข้ามาผลิตสินค้าเพิ่มมากขึ้น
	3. ด้านความยั่งยืน > ชุมชนเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจตระหนักในความสำคัญ และสามารถนำไปคิดต่อยอดองค์ความรู้เองได้	ถ้ามีตลาดกว้างขึ้นก็จะมือเดอร์สั่งทำหรือส่งจำหน่ายได้เพิ่มขึ้น จะส่งผลให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น ที่จะสร้างงานให้กับกลุ่มแม่บ้าน และผู้สูงอายุที่จะทำให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้น ไม่คิดย้ายไปทำงานที่อื่น	-เปิดตลาดและช่องทางจำหน่ายใหม่ๆขึ้น -ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างถิ่น

วัตถุประสงค์ที่ 2 รูปแบบของการยกระดับBPของABCEโดย MCUKvt ใน AOSyprt ภาค 14 นั้นเป็นแบบ PKBAE ที่ประยุกต์ใช้แนวทางของ 1. ธรรมศาสตร์โมเดล 2. แบบจำลอง List model และ 3. หลักธรรมเพื่อการทำงาน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1. ขั้นวางแผน (Plan) และขั้นที่ 2. ขั้นความรู้ (Knowledge) ประยุกต์ใช้หลัก 2 C (C1 & C2) ของธรรมศาสตร์โมเดล และ ขั้น 1 Learning ของแบบ List model รวมทั้งหลักธรรมเรื่อง ทิฐุธรรม มิกัตถสังวัตตนิกรมม สังคหวัตถุ4 อิทธิบาท4 และ พรหมวิหาร4 ส่วนขั้นที่ 3. ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) ประยุกต์ใช้หลัก S1 ของธรรมศาสตร์โมเดล และขั้น Innovation และ Sustainable Action ของ List model รวมทั้งหลักธรรมเรื่อง การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน อริยสัจ4 มรรค8 และขั้นที่ 4. ขั้นประเมิน (Evaluation) ใช้หลัก S2 ของธรรมศาสตร์โมเดล และ ขั้น Transformation ของแบบ List model

ส่วนกระบวนการยกระดับ BP ของ ABCE โดย MCUKvt นั้นได้ใช้รูปแบบ PKBAE ทั้ง 4 ขั้นตอนในการพัฒนา BP ทั้ง 5 ด้านด้วยการทำงานร่วมกันทั้ง 3 ฝ่ายคือ ABCE MCUKvt หน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นโจทย์หลักของการพัฒนาในแต่ละด้าน ดังนี้

1. การบริหารจัดการวิสาหกิจ กระบวนการพัฒนาคือ การปรับระบบการบริหารเป็นแบบการกระจายอำนาจ ทำให้สมาชิก ABCE สามารถเข้ามามีส่วนร่วมตามความถนัดเพิ่มขึ้น และประธานสามารถทำงานได้เต็มศักยภาพมากขึ้น เกิดความร่วมมือกันในกลุ่มมากขึ้น

2. การผลิต/แรงงาน และการจัดหาวัตถุดิบโดยกระบวนการพัฒนาคือ ให้ผู้นำกลุ่ม และทีมที่มีฝีมือใช้กลยุทธ์ออกไปเป็นวิทยากรสอนตามโรงเรียนสอนอาชีพต่าง ๆ เช่น โรงเรียนกศน.ต่าง ๆ เพื่อค้นหาลูกศิษย์ที่มีฝีมือมาเพิ่มเป็นแรงงานมากขึ้นในทีม และในอนาคตจะไปสอนให้ในโรงเรียนชุมชนต่าง ๆ หรือเปิดศูนย์สอนให้แก่บุคคลในพื้นที่เพื่อเห็นคุณค่าและรักษามรดกทางท้องถิ่นต่อไป จนผลที่ได้คือ ประธานกลุ่มวิสาหกิจได้รับแต่งตั้งเป็นปราชญ์ชาวบ้านประจำตำบลกบเจาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถักสานตะกร้าแบบอยุธยาคนี่สืบสานแก่ชนรุ่นหลังต่อไป ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของคนในชุมชนอย่างยิ่ง และทำให้มีคนในและนอกชุมชนสนใจเข้ามาเรียนรู้เป็นจำนวนมาก ส่วนทรัพยากรวัตถุดิบมีการติดต่อใช้ของในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงทำให้ลดต้นทุนลงมารวมทั้งยังสามารถออกแบบวัตถุดิบในรูปแบบใหม่ ๆ

3. การแปรรูปผลิตภัณฑ์และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ กระบวนการพัฒนาคือ

- สร้างชื่อผลิตภัณฑ์เป็น “อยุธยาคนี่” ที่มีอัตลักษณ์จุดเด่นโดยเฉพาะคือ การดัดริ้วของเส้น การผูกให้เกิดลวดลาย ไม่มีตะเข็บ ไร้รอยต่อ โดยใช้ภูมิปัญญาไทยแบบอยุธยาที่ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่ยุคลพบุรี ซึ่งจะช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ได้ด้วยภาคภูมิใจในมรดกท้องถิ่นของตน

- ปรับกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเป็นกลุ่ม niche market ทำให้สร้างรูปแบบใหม่ มีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ มีสีสันตามความนิยมให้สอดคล้องกับชื่อ แต่ยังคงความเป็น “อยุธยาคนี่” เอาไว้ปรับผูกเส้นใหญ่ให้เป็นเส้นเล็ก ลดทุนแต่สวยงาม สร้างราคาสูงขึ้น เช่น การบุผ้าภายในตะกร้า

- พัฒนาผลิตภัณฑ์เชือกมัดฟางเป็นรูปแบบกระเป๋าคู่หูทันสมัยสำหรับตลาดกลุ่มใหม่ ๆ เช่น กลุ่มคนทำงาน กลุ่มวัยรุ่น ตามการสั่งทำและสั่งจอง และจากการทำวิจัยตลาดในความต้องการของลูกค้า

- พัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ให้ดูดีเหมาะสมกับสินค้าแต่ละกลุ่มหรือประเภทหรือระดับของตลาด โดยดั้งเดิมจะเป็นการใส่ถุงพลาสติก การพัฒนารูปแบบใหม่นี้เพิ่มมูลค่าให้แก่ตะกร้าอยุธยาคนี่ได้อย่างมาก

- พัฒนาสินค้าของตลาดอนาคตเช่น กลุ่ม niche market อื่น ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ได้ และทำสินค้าที่ดูคลาสสิกแต่ทันสมัยเปิดตัวสู่ตลาดนานาชาติทางด้านหัตถกรรมศิลปวัฒนธรรมไทยของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แพร่หลาย

4. การตลาดและช่องทางจัดจำหน่าย กระบวนการพัฒนาคือ MCUKvt ได้แนะนำการทำตลาดแบบใหม่ทั้งแบบระบบ On-line และระบบ Off-line ดังนี้

- การทำตลาดแบบ pre-order คือ การสั่งของล่วงหน้า ทำให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าเฉพาะและเน้นทำการตลาดแบบ niche market และทาง ABCE สามารถจัดหาแรงงานผลิตได้ทันเวลา

ไม่มีปัญหาแรงงาน และยังใช้ระบบออนไลน์ในการซื้อขายได้ ลดต้นทุนในการเดินทางและค่าใช้จ่ายแสดงสินค้าในที่ต่าง ๆ

- ปรับเปิดช่องทางสู่กลุ่มเป้าหมายในอีกระดับเช่น มูลนิธิหรือองค์กร โครงการหลวง ตลาดกลุ่มอาเซียน อาทิจาน Expo สัมพันธ์ไทย-จีน ที่จัดขึ้นทุกปี

- ไปออกบูธตามที่ต่างๆ เพื่อให้กลุ่มผู้บริโภคได้จับต้องตะกร้าจริงและเข้าใจถึงความแตกต่างในคุณภาพของสินค้ากับตลาดอื่นเช่น งานโอท็อปที่กรุงเทพฯ งานตลาดนัดออมสิน งานเทศกาลประจำปีหรือพื้นที่ งานนำเสนอผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้จำหน่าย

- MCUKvt ABCE และองค์กรเครือข่ายได้ช่วยกันพัฒนาช่องทางจัดจำหน่ายทางสื่อออนไลน์ต่างๆ เพื่อเกิดระบบการแสดงผลผลิตภัณฑ์ ขยายช่องทางออนไลน์มากขึ้น สะดวกแก่ผู้บริโภคในทุกระดับ และสามารถติดต่อกันได้โดยตรงทั้งผู้ขายและผู้ซื้อ และประชาสัมพันธ์สินค้าสู่ตลาดอื่นๆ ทั้งในและนอกประเทศ

- ปรับเปลี่ยนการจัดหน้าร้านที่ห้างเดอะสกาย ที่เป็นแหล่งการขายตรงและประจำของกลุ่มวิสาหกิจ รวมทั้งการไปช่วยปรับบุทโองานให้เหมาะสมกับงานที่ไปขายหรือแสดงสินค้า

- จัดทำโบว์ชัวร์ให้แก่กลุ่มชุมชนเพื่อใช้ในการโปรโมท ABCE

5. การจัดทำบัญชีธุรกิจ ปัญหาคือ แต่เดิมสมาชิก ABCE ไม่เคยลงบัญชีแยกสินค้าว่าขายอะไรได้เท่าไร ไม่คิดค่าแรง ใช้การรวบรวมรายได้ต่อวันต่อครั้งที่ขายได้ กระบวนการพัฒนาคือ MCUKvt ร่วมกับทาง GSB โดยคุณธานี เดชฤดี รองผอ.ธนาคารออมสินภาค 14 ได้นำระบบบัญชีของ GSB มาสอนแก่ ABCE โดยเน้นหลักบัญชีตามมาตรฐานธุรกิจคือ 1.บันทึกรายได้ของผลิตภัณฑ์ จำนวนและประเภทของตะกร้า 2.บันทึกรายจ่าย 3. บันทึกประเมินต้นทุน 4. ค่าแรง จึงทำให้ ABCE ได้เรียนรู้ถึงเทคนิคการแบ่งปันผลกำไร การลดต้นทุน เพิ่มกำไร การทำบัญชีแรงงาน บัญชีครัวเรือน และอื่น ๆ เกิดความเข้าใจในความโปร่งใส สุจริตของการดำเนินธุรกิจ

6. หลักธรรมในการทำงาน กระบวนการพัฒนาคือ การสอนหลักธรรมสอดแทรกในทุกด้านของการ พัฒนา BP คือ ทัศนธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม สังคหวัตถุ4 อิทธิบาท4 พรหมวิหาร4 การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน อริยสัจ4 และมรรค8

วัตถุประสงค์ที่ 3 รูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายในการยกระดับ BP ร่วมกับ MCUKvt ใน AOSyprt ผลพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นแบบ DIBE คือ 1.การตัดสินใจ (Decision Making) 2. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) 3. ผลประโยชน์ (Benefits) และ 4.การประเมินผล (Evaluation)

วัตถุประสงค์ที่ 4 การนำเสนอเผยแพร่องค์ความรู้และรูปแบบการยกระดับ BP ร่วมกับ AOSyprt ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลพบว่า มีการนำเสนอเผยแพร่ในพิธีปิด AOSyprt ปีพ.ศ. 2556 ที่ MCUKvt ร่วมกับ GSB จัดขึ้น และมีการเผยแพร่ผ่านสื่อสารสนเทศฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของ ABCE GSB และ MCUK

การศึกษาเพิ่มเติม ABCE ให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่ถือเป็นการศึกษาติดตามผลการวิจัยคือ ทาง ABCE ได้นำองค์ความรู้ รูปแบบและกระบวนการที่ได้เรียนรู้ไปใช้อย่างต่อเนื่อง แม้ในช่วงเกิดโรคระบาดโควิด-19 เกือบ 3 ปี (2563-2565) หลัง AOSyprt สิ้นสุด ได้ 3 เดือน ทำให้รายได้ทางธุรกิจลดลงอย่างมาก แต่ความรู้

จาก AOSyprt ทำให้สามารถปรับระบบการค้าอยู่ได้ไม่ขาดทุนหรือล้มละลายดังวิสาหกิจอื่น จนปัจจุบันกลับมาเกือบปกติแต่มาพบอุทกภัยน้ำท่วมในพื้นที่นานเกือบ 3 เดือนในปลายปีพ.ศ. 2565 ทาง ABCE ได้สรุปไม่ว่าจะพบกับสถานการณ์ใดก็นำองค์ความรู้ รูปแบบและกระบวนการที่ได้เรียนรู้ไปใช้จึงสามารถทำให้ผลรายได้ของธุรกิจยังเป็นไปได้อย่างพอใจ รวมทั้งมีหลักการช่วยทำให้มีสติในการดำเนินวิสาหกิจต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ในการดำเนินงานของ ABCE ในช่วงการพัฒนายกระดับยกระดับ BP ของ AOSyprt โดย MCUkvt นั้น ผลเป็นไปตามเกณฑ์เป้าหมายของการพัฒนาที่ทั้ง 3 ฝ่าย (MCU ABCE และองค์กรเครือข่าย/GSB) กำหนดไว้คือ หลังการเสร็จสิ้น AOSyprt ในผลเชิงปริมาณ ABCEสามารถลดรายจ่าย มีรายได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 170 โดยเกณฑ์กำหนดไว้เพียง 50% ส่วนผลในเชิงคุณภาพพบว่า 1. ด้านเศรษฐกิจ เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชนเพิ่มมากขึ้น รวมถึงสมาชิกสามารถทำบัญชีทางธุรกิจเพิ่มขึ้น มีผลิตภาพ (Productivity) ปริมาณการขายและรายได้เพิ่มขึ้น ลดต้นทุน 2. ด้านสังคมและชุมชน มีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากขึ้น ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการจัดสวัสดิการเพื่อประโยชน์ชุมชน และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 3. ด้านความยั่งยืน ชุมชนเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจ ตระหนักในความสำคัญ สามารถไปคิดต่อยอดองค์ความรู้เองได้โดยเฉพาะการใช้หลักการเพื่อการทำงาน

นอกจากนี้ยังได้ใช้เกณฑ์มาตรฐานทางธุรกิจของ GSADm ที่มีปัจจัยทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ 11 ปัจจัยแล้วรวมเป็นระดับความสำเร็จในการประกอบกิจการมาทำการประเมินผลความสำเร็จการดำเนินธุรกิจก่อนและหลังการพัฒนาของ AOSyprt ผลก็พบว่า ผลหลังการพัฒนาของ MCUkvt นั้น มีความสำเร็จอยู่ในระดับสูงมากกว่าสภาพก่อนการพัฒนาที่อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งเป็นการยืนยันผลของประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการดำเนินการของ MCUkvt ซึ่งผลกระทบที่ได้จาก AOSyprt นี้คือ ทำให้วิสาหกิจชุมชนของพื้นที่ต.กบเจาและพื้นที่อื่นๆเกิดการตื่นตัวในการที่จะพัฒนา BP วิสาหกิจของตนให้มีการเจริญขึ้น รวมทั้งได้กระตุ้นคนในชุมชนมาสนใจในการที่จะเข้าร่วมงานกับ ABCE เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน มีการขยายการผลิตไปสู่พื้นที่ชุมชนใกล้เคียงด้วย และทำให้องค์กรเครือข่ายเช่น GSB ได้รับการรู้จักจากชุมชนมากขึ้นและมีการยอมรับสมัครเข้าไปสมาชิกเพิ่มขึ้น และองค์กรพัฒนาชุมชนของรัฐได้แนวทางในการที่จะพัฒนาพื้นที่อื่นๆในรูปแบบความร่วมมือกันเช่นนี้ รวมทั้ง MCU ได้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในประเด็นใหม่นอกจากการเป็นมหาวิทยาลัยการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา การทำโครงการนี้ทำให้มหาวิทยาลัยได้รับการยอมรับในภาพของการเป็นสถาบันที่ใช้หลักธรรมบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ในการช่วยเหลือพัฒนาชุมชนและสังคมด้วย โครงการนี้ทำให้คณาจารย์ บุคลากร และนิสิตได้ตื่นตัวในการที่จะทำหน้าที่บริการสังคมให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

ผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบของกระบวนการยกระดับ BP ของ ABCE โดย MCUkvt ใน AOSyprt นั้นคือ PKBAE ซึ่งเป็นกระบวนการ 4 ขั้นตอนในการยกระดับ BP ทุกด้านดังนี้คือ

ขั้นที่ 1 การวางแผน (PLAN) ซึ่งเป็นขั้นพื้นฐานในการทำกิจกรรม โดยจะศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนก่อน แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวางแผน/กลยุทธ์ที่จะช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจแก้ปัญหาและ

สามารถประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ช่วยกำหนดทิศทางของการประกอบการรวมไปถึงเป็นตัวแปรที่นำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจ โดยใช้แนวคิด 2C ของธรรมศาสตร์โมเดล (พิภพ อุดร และคณะ, 2555) ในการยึดให้ชุมชน/วิสาหกิจเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาและมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม การวางแผนก็ใช้กลยุทธ์ที่เปลี่ยนจากเชิงรับมาเป็นเชิงรุกได้แก่ กลยุทธ์การวางแผนล่วงหน้าอย่างสมบูรณ์ กลยุทธ์การวางแผนเฉพาะสิ่งสำคัญ กลยุทธ์การแสวงหาโอกาส ซึ่งการวางแผนนั้นต้องการ “ความเชี่ยวชาญในการวางแผน (planning sophistication)” เป็นกระบวนการสร้างเป้าหมาย กลยุทธ์ แผนงานทั้งสั้นและยาว และขั้นตอนในการดำเนินงาน ซึ่งรูและอิบราฮิม (Rue and Ibrahim, 1998) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชี่ยวชาญในการวางแผนและผลประกอบการของธุรกิจขนาดเล็กที่ประกอบไปด้วยแผนงาน วัตถุประสงค์เชิงตัวเลข ข้อพิจารณาด้านสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก งบประมาณ และขั้นตอนในการตรวจสอบการค้นพบที่เห็นได้ชัด คือ องค์กรที่มีความเชี่ยวชาญในการวางแผนมากกว่าองค์กรอื่น ๆ จะมีอัตราการเติบโตของยอดขายที่มากกว่าองค์กรอื่น ๆ เช่นเดียวกัน การวางแผนในทางจิตวิทยาที่ไม่ใช่เป็นการวางแผนอย่างเป็นทางการ แต่หมายถึง การนึกคิดทางจิตวิทยาที่มีต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจเป็นการคิดถึงการปฏิบัติงานในวินาที เดือน หรือปีข้างหน้า โดยใส่รายละเอียดทุกขั้นตอนในแผนงาน บางแผนเป็นความคิดกว้าง ๆ บางแผนมีการวางกรอบไว้อัตโนมัติ ทำให้รายละเอียดของการวางแผนต่าง ๆ แตกต่างกันไป บางแผนมีการกำหนดเงื่อนไขในหลายแง่มุมก่อนการปฏิบัติงาน (การวางแผนอย่างละเอียด) บางแผนอาจต้องคิดรายละเอียดระหว่างดำเนินงาน (การวางแผนที่ไม่ใส่รายละเอียด) การวางแผนงานอย่างละเอียดจะมีแผนสำรองในกรณีที่มีเหตุผิดปกติหรือสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน หรือเหตุในอนาคตระยะยาว หรือเหตุที่กำลังจะเกิดขึ้น ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการวางแผนแต่ละด้านจะแตกต่างกันไปตามปัญหาและความต้องการในแต่ละด้าน

ขั้นที่ 2 ความรู้ (Knowledge-Buddhism) เป็นขั้นสำคัญในการประกอบการที่ได้ใช้แนวคิดจากหลักการพัฒนาสังคมในขั้นที่ 1 คือ การเรียนรู้ของแบบ List model (พระสุธีรัตนบัณฑิต (อาภากรโ) และพระพรหมบัณฑิต (ธมฺมจิตฺโต), 2019) และแนวคิด 2C ของแนวธรรมศาสตร์โมเดล รวมทั้งหลักธรรมที่สอดคล้องกับงานแต่ละด้านเป็นกระบวนการในขั้นนี้ ซึ่งงานวิจัยหลายเรื่องชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความรู้/การศึกษาที่มีต่อความสำเร็จในการประกอบการเช่น เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในธุรกิจโรงแรม SME ในประเทศสเปน (Keyser, et al., 2000) พบว่า นักธุรกิจที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทจะประสบความสำเร็จมากกว่าระดับการศึกษาอื่น ๆ และนักธุรกิจที่มีอายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไปจะประสบความสำเร็จมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ และยังมีผลวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะหาเงินจากตลาดกองทุนได้ง่ายกว่า และมีแนวโน้มที่จะอยู่ในธุรกิจนั้น ๆ ได้นานกว่าคนที่มีการศึกษาน้อยกว่า ซึ่งในงานวิจัยนี้ผลการสัมภาษณ์ ABCE พบว่า *ความรู้เป็นปัญหาและความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจที่เป็นข้อเสนอแรกที่ต้องการจะพัฒนา*เช่น ในเรื่องการบริหารธุรกิจ หลักการตลาดสมัยใหม่ การผลิตด้วยวิทยาการใหม่ ช่องทางจัดจำหน่ายออนไลน์ หลักการทำบัญชีทางธุรกิจ เป็นต้น รวมทั้งความรู้ในหลักธรรมที่จะมาช่วยพัฒนาการทำงานและคุณภาพชีวิตด้วย ซึ่งผลพบว่า ABCE ส่วนมากมีทุนมนุษย์หรือภูมิความรู้ความชำนาญค่อนข้างต่ำ นั่นคือ สมาชิก ABCE ส่วนมากมีการศึกษาเฉลี่ยระดับประถมศึกษาตอนปลายเพราะเป็นผู้สูงอายุ อาชีพเกษตรกรเป็นหลัก แต่มีความชำนาญในอาชีพถักสานตระกร้าค่อนข้างสูงเพราะทำด้วยใจรักและได้รับ

การถ่ายทอดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมา แต่ประสบการณ์ในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจกับสินค้าที่ผลิตแทบไม่มี หรือมีน้อยมากทำตามเท่าที่กรมการพัฒนาชุมชนเข้ามาบอกเล่า ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกับคูเปอร์แล ดันเคลเบิร์ก (Cooper and Dunkelburg, 1986) ที่พบว่า ความรู้และทักษะของการเป็นหัวหน้างานหรือ ผู้บริหารเป็นตัวแปรที่มีความ สัมพันธ์กับรูปแบบของผู้ประกอบการที่แตกต่างกัน รวมถึงอัตราการเจริญเติบโต ของยอดขายในธุรกิจด้วย และผลการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้ประกอบการ SME ไทยที่ประสบความสำเร็จ ในธุรกิจท่องเที่ยวและที่พัก (อุบลวรรณ ภาวการณ์, 2554) นั้นพบว่า ผู้ประกอบการมีความมั่นใจและมีความ สามารถในการดำเนินงานในการจัดการการตลาดและบริการของกิจการตนเองได้ดี แต่ขาดการตระหนัก ถึงความสำคัญของการจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจเกิดจากผู้ประกอบการไม่มีความรู้หรือประสบการณ์ บริหารที่เพียงพอ ซึ่งการพัฒนาในขั้นนี้ MCUKvt และวิทยากรได้ให้ความรู้แบบเชิงปฏิบัติการซึ่งนำไปสู่ขั้นที่ 3 เพราะจะเป็นการฝึกทักษะในการใช้ความรู้ไปด้วยกันที่รวมกับความรู้ทางหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับ ความรู้ที่ให้ในแต่ละด้านเพื่อการพัฒนาด้านสุขภาวะทางจิตใจและสังคมในการทำงาน

ขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติ (Action) ขั้นนี้เป็นขั้นลงมือพัฒนาแก้ไข ปรับปรุงตามแผนที่วางไว้ และนำความรู้ที่ได้เรียนในขั้นก่อนเพื่อที่จะทำให้เป้าหมายได้บรรลุความสำเร็จ ขั้นนี้ใช้แนวคิด Innovation การสร้างสรรค์นวัตกรรม, Sustainable Action การสร้างความยั่งยืน, และTransformation การเปลี่ยนแปลง อย่างสร้างสรรค์ของแนวพัฒนาสังคม List Model และใช้แนวธรรมศาสตร์โมเดลในเรื่อง S1 Significant Change การเปลี่ยนอย่างมีนัยสำคัญ และ S2 Sustainable Mechanism กลไกที่ทำให้เกิดความยั่งยืน มา ผสมผสานกันกับหลักธรรมเพื่อพัฒนาเป้าหมายในแต่ละด้านของ BP ที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อผลสำเร็จ เช่น รายได้ผลกำไร การพัฒนาสินค้าใหม่สู่กลุ่มเป้าหมายใหม่ เพิ่มช่องทางการขาย ตั้งราคาอย่างเหมาะสม โปรโมตสินค้าในรูปแบบต่างๆ ทั้งในธุรกิจขายตรงและสื่อออนไลน์แบบ Pre-order รวมทั้งริเริ่มสร้างเครือข่าย พันธมิตรให้กับABCE สร้างกลไกเพื่อให้ธุรกิจชุมชนดำเนินการพัฒนาได้ยั่งยืนต่อไป ซึ่งABCEสามารถขยาย ธุรกิจออกไปได้อีกหลังโครงการปิดไปแล้ว สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งการพัฒนาในขั้นนี้เน้นการพัฒนาความ ชำนาญในวิชาชีพให้แก่ ABCE ดังงานวิจัยหลายเรื่องพบว่า ภูมิความรู้ความชำนาญส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ ประกอบธุรกิจ SME เพราะการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจะทำให้สามารถจัดการกับการดำเนินงานในธุรกิจ ของตนเองให้มีประสิทธิภาพ และผลวิจัยผู้ประกอบการอุตสาหกรรมผลิตSMEไทย (ธรรงค์ ศรีจันทร์, 2544) พบว่า การดำเนินงานของตนเป็นผลจากการมีความรู้ในกิจการนั้น ๆ อยู่ก่อนแล้ว โดยผลนี้สนับสนุนใน เรื่องการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิชาชีพ โดยชี้ว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้บุคคลดำเนินอาชีพได้ ประสบความสำเร็จ ดังนั้นในการพัฒนาขั้นนี้เน้นประสบการณ์ตรงในการนำความรู้ที่ได้อบรมมาใช้และร่วมกัน สร้างสรรค์แก้ไขปัญหาหรือสิ่งที่ชุมชนต้องการ มีการลงพื้นที่ตลาดต่าง ๆ เพื่อทดลองผลิตภัณฑ์ใหม่และนำ ข้อมูลจากผู้ซื้อมาปรับปรุง การทำสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ และทดลองใช้ เป็นต้น ในขั้นนี้เป็นการ ผสมผสานความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยาการสมัยใหม่ต่าง ๆ ประสบการณ์และความชำนาญที่มีมาร่วมกัน สร้างสรรค์ยกระดับ BP ในแต่ละด้านให้สูงขึ้นทั้งประสิทธิผลและประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังผลงานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะภูมิหลังของSMEไทยกับผลการปฏิบัติงานของธุรกิจ (อุบลวรรณ ภาวการณ์, 2555) พบว่า ภูมิหลังของผู้ประกอบการ ได้แก่ จำนวนปีที่เคยเป็นสมาชิกทีมบริหาร

ระดับสูง อายุของผู้ประกอบการขณะทำการก่อตั้งกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเพิ่มขึ้นของค่าเฉลี่ยการจ้างงานประจำปี ค่าเฉลี่ยผลกำไรประจำปี และจำนวนของผู้ประกอบการที่เริ่มก่อตั้งกิจการก่อนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเพิ่มขึ้นของค่าเฉลี่ยผลกำไรประจำปี

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมิน (Evaluation) ในกระบวนการของการยกระดับ BP ในทุกด้านขั้นนี้จะเป็นการตัดสินใจสิ่งที่พัฒนามาในขั้น 1 2 3 นั้นประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ขั้นนี้ไม่ใช่การประเมิน การดำเนินงานของ AOSyrt แต่เป็นการประเมินในกระบวนการ พัฒนาในแต่ละด้านว่าสามารถเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ซึ่งผลที่ได้จะนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้บรรลุเป้าหมายให้ได้ ซึ่งเป็นการประเมินกลยุทธ์ (Strategy Evaluation) ที่วัดถึงประสิทธิภาพของกลยุทธ์ เป็นการวิเคราะห์เชิงปฏิบัติ (Strength Weakness Opportunity Threat Analysis) เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส หรือภัยอันตรายทั้งภายนอกและภายใน เพื่อระมัดระวังหรือปรับปรุงสิ่งที่เกิดขึ้นหรือเพื่อให้เปลี่ยนกลยุทธ์หรือวิธีการต่างๆได้ ขั้นนี้เป็นการหา feedback ของการทำงานในขั้นที่ 3 เพื่อปรับปรุงให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของโครงการตามต้องการ รวมทั้งมีการประเมินการใช้หลักธรรมในการทำงาน ดังงานวิจัยเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (พระครูพิศิษฐ์ประชาณาท (ประยูร นนทโย), 2563) ผลพบว่า 1. พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสที่เป็นที่ปรึกษาและที่พึ่งทางใจของชุมชน มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจช่วยเหลือชุมชน 2. กระบวนการพัฒนาต้องสะท้อนปัญหาให้ชาวบ้านได้รับรู้อย่างแท้จริง เปิดโอกาสให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็น หาแนวแก้ไขปัญหาร่วมกัน 3. รูปแบบการเข้าร่วมตัดสินใจและเห็นพ้องต้องใช้วิถีพุทธ พระสงฆ์ต้องร่วมกับชุมชนทำแผนพัฒนาชุมชน เช่น ชุมชนจังหวัดสมุทรสงครามมีการประชุมชาวบ้านทุกเดือน

ผลวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบของกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมขององค์กร เครือข่ายหลักคือ GSB และหน่วยงานภาคีในพื้นที่เช่น กรมการพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับ MCU และ ABCE เพื่อการยกระดับ BP นั้น จะเป็นแบบ DIBE ตามแนวของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen, J & Uphoff, N.T, 1980) ให้ข้อมูลว่าในช่วงที่ผ่านมาผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาได้แสดงความกังวลเกี่ยวกับการขาดความก้าวหน้าในการเปลี่ยนแปลงสภาพของชุมชนในชนบท จึงทำให้มีการเปลี่ยนโมเดลการเติบโตของการลงทุนในทศวรรษ 1960 ไปสู่แนวความต้องการขั้นพื้นฐานที่เน้นผู้คนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น ซึ่งครอบคลุมการคิดเชิงพัฒนามากขึ้นในปี 1970 ซึ่งกระบวนการนี้จะเป็นการหันไปใช้กลยุทธ์การพัฒนา คือ การมีส่วนร่วม ซึ่งมีการศึกษาและกิจกรรมจำนวนมากสร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนรัฐบาลและผู้บริจาคเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่างๆ แต่กิจกรรมทั้งหมดเหล่านี้มีสิ่งที่น่ากังวลก็คือ มีข้อตกลงเพียงเล็กน้อยว่า การมีส่วนร่วมคืออะไร หรือในมิติพื้นฐานเพื่อเสนอกรอบการทำงานที่ละเอียดรอบคอบซึ่งชี้แจงแนวคิดของ 'การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท' และนำไปใช้กับโครงการพัฒนาทั้งหมดได้ ทั้งสองจึงเสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาไว้ 4 รูปแบบ คือ 1. การตัดสินใจ (Decision Making) 2. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) 3. ผลประโยชน์ (Benefits) 4. การประเมินผล (Evaluation)

ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ ABCE พบว่า กระบวนการที่ GSB ร่วมมือกับ MCU และ ABCE รวมทั้งหน่วยงานภาคีในพื้นที่เช่น กรมการพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น เป็นไป

ตามรูปแบบนี้อย่างชัดเจน เช่น GSB สนับสนุนเงินทุนให้นิสิตที่มจร.ในการทำประโยชน์ให้กับชุมชนด้วย AOSyprt และมีเจ้าหน้าที่ขององค์กรเครือข่ายร่วมลงพื้นที่ดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนาองค์ความรู้ทางธุรกิจมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนและแก้ไขปัญหา และเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้เข้าถึงแหล่งเงินทุน แบ่งปันองค์ความรู้ที่ได้สู่องค์กรพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนด้วยการร่วมเรียน ร่วมรู้ และร่วมทำ สร้างความเข้มแข็งของ ABCEอย่างยั่งยืน โดยใช้อัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังงานวิจัยเรื่อง Social Capital and Community Participation on Infrastructure Development in Pajaran Village, Malang Regency Indonesia” (Baiq Maulida Riska Farisa, et al., 2019) ผลพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนใน Desa Pajaran อยู่ในระดับต่ำ (57.5%) การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) ที่ดำเนินการในโปรแกรม Mplus พบว่า ทิศทางสังคมของชุมชนประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ: ความไว้วางใจ เครือข่ายสังคม และบรรทัดฐานทางสังคม ความไว้วางใจเกิดขึ้นจากปัจจัย 6 ประการ ได้แก่ 1. เพื่อนบ้านในถิ่นที่อยู่ 2. ผู้ที่มีพื้นเพหรือเผ่าเดียวกัน 3. เจ้าหน้าที่หมู่บ้าน 4. บุคคลในละแวกใกล้เคียง 5. ผู้นำศาสนารอบสถานที่อยู่อาศัย 6. ข้อมูลและการสื่อสารระหว่างภาครัฐและสังคม ส่วนเครือข่ายและบรรทัดฐานทางสังคมเกิดขึ้นจาก 2 ปัจจัย คือ 1. ความร่วมมือในชุมชน และ 2. ความสำคัญของการให้คำแนะนำและความคิดเห็นในการประชาคม และผลงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่ปรึกษาเพื่อการพัฒนาการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการในจังหวัดจันทบุรี” (อติติยา ไชยฤทธิ์, 2560) ที่พบว่า เครือข่ายที่ปรึกษาส่วนใหญ่เข้าไปมีส่วนร่วมครบทุกกระบวนการ ยกเว้นภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม โดยระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่สามารถทำนายการมีส่วนร่วม คือ การสนับสนุนจากภาครัฐ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ปัญหาประกอบด้วย 1. ด้านภาครัฐ เช่น ข้อยกีดกันด้านกฎหมาย ทักษะคิดของผู้บริหาร 2. ด้านเครือข่ายที่ปรึกษาเช่น ความรู้ความเข้าใจ ความต่อเนื่อง และสัดส่วนของภาคประชาสังคม สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้แก่ 1. การสร้างความรู้ความเข้าใจ 2. การสร้างทัศนคติผู้บริหาร 3. การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม 4. การสร้างความเชื่อมโยงการทำงาน 5. การสร้างกลไกการสะท้อนปัญหา และ 6. การปรับการดำเนินการกิจของเครือข่าย รูปแบบการพัฒนาการจะต้องเริ่มตั้งแต่การพัฒนาก่อนการเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม ไปจนถึงการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่ปรึกษาให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

ผลของวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า การนำเสนอองค์ความรู้และผลงานของ AOSyprt ได้ทำในพิธีปิด AOSyprt ปี 2562 ที่ทางMCUร่วมกับGSBจัดขึ้น เพื่อนำเสนอผลงานและมอบประกาศนียบัตรเป็นเกียรติแก่ผู้แทนกลุ่มองค์กรชุมชน และนิสิตอาสาในโครงการนี้ มีการเสวนาความรู้กับ GSB หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ และการสนับสนุนเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน โดยในบริเวณงานมีบูธนิทรรศการ บูธแสดง/จำหน่าย ผลิตภัณฑ์/บริการของกลุ่มองค์กรชุมชน งานนี้ทำให้ได้เสนอและเผยแพร่องค์ความรู้และผลงานโดยตรงสู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจ นอกจากนั้นยังนำผลงานไปเผยแพร่ผ่านสื่อสารสนเทศฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของ ABCE GSB และ MCU

องค์ความรู้วิจัย

ผลจากการวิจัยนี้ยืนยันว่า กระบวนการและรูปแบบที่ MCUKvt องค์การเครือข่าย และABCEได้ร่วมกันสร้างมาใช้ดำเนินการนี้มีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยองค์ความรู้ที่ได้ในวัตถุประสงค์ที่ 1 ทำให้เห็นถึงสภาพการดำเนินธุรกิจหลังการพัฒนาของ AOSyprt ในเชิงปริมาณที่แสดงประสิทธิผลด้านรายได้แล้วยังมีผลการวัดเชิงคุณภาพถึงประสิทธิภาพของกลยุทธ์ที่ใช้ปรับเปลี่ยนวิสาหกิจได้ดีขึ้นได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีการนำเกณฑ์ประเมินทางมาตรฐานธุรกิจของ GSADm (Van Gelderen, M., & Frese, M., 1998) มาวัดซึ่งมีตัวชี้วัดทั้งทางปริมาณและคุณภาพร่วมกันเป็นผลรวมของระดับความสำเร็จของธุรกิจซึ่งพบว่ารูปแบบการพัฒนาโดย AOSyprt ของ MCUKvt นั้น ช่วยยกระดับความสำเร็จทางธุรกิจได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังให้องค์ความรู้ที่ชัดเจนถึงเกณฑ์ประเมินที่มีคุณภาพและเที่ยงตรงในการใช้วัดถึงความสำเร็จทางธุรกิจที่มาจากเกณฑ์ตัวชี้วัดที่กำหนดกันเองของโครงการที่ดำเนินการ และจากเกณฑ์ตัวชี้วัดตามมาตรฐานทางธุรกิจ ซึ่งทำให้ได้เกิดองค์ความรู้แนวทางใหม่ในการประเมินความสำเร็จธุรกิจ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ว่า รูปแบบการยกระดับ BP ของ ABCE นั้นคือ PKBAE ที่เป็นกระบวนการ 4 ขั้นตอนในการพัฒนายกระดับ BP ทั้ง 5 ด้านซึ่งได้แก่ 1. ขั้นวางแผน (Plan) 2. ขั้นความรู้ (Knowledge & Buddhism) 3. ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) และ 4. ขั้นประเมิน (Evaluation) ซึ่งรูปแบบนี้เป็นการบูรณาการแนวคิดของธรรมศาสตร์โมเดล แบบจำลอง List model และหลักธรรมเพื่อชีวิตการทำงาน โดยในการดำเนินงานพัฒนา BP ของ MCUKvt (2562)นี้จะได้องค์ความรู้ว่า การพัฒนาในแต่ละด้านนั้นจะเป็นการแก้ไขพัฒนาไปตามปัญหาและความต้องการของชุมชนตามขั้นตอนของกระบวนการพัฒนามาตามรูปแบบ PKBAE ใน BP ทั้ง 5 ด้านได้แก่ 1. การบริหารจัดการ 2. การผลิต/แรงงาน และจัดหาวัตถุดิบ 3. การแปรรูปผลิตภัณฑ์และออกแบบบรรจุภัณฑ์ 4. การตลาดและช่องทางจัดจำหน่าย 5. การจัดทำบัญชีธุรกิจ ผลได้รับการประเมินความพึงพอใจในระดับสูงจากสมาชิก ABCE และผ่านเกณฑ์ประเมินของโครงการได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ก็สอดคล้องกับทฤษฎีและผลงานวิจัยอื่นๆ โดยเฉพาะในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่มีผลต่อ BP นั้น จากผลการสัมภาษณ์ABCEพบว่า แต่เดิมก่อนการพัฒนาจะเป็นแบบเชิงรับ คือ รอความช่วยเหลือจากภาครัฐ เช่น ที่ขายประจำในท้องถิ่น/จังหวัดจัดให้เท่านั้น กลยุทธ์การตั้งรับ (Reactive Strategy) นี้เป็นการตอบสนองแต่สถานการณ์ภายนอกที่เกิดขึ้นวางแผนล่วงหน้าน้อยมากหรือไม่มีเลย มุ่งเน้นเป้าหมายต่ำ ไม่วางแผนระยะยาว ไม่มีฐานความรู้ที่ดีเนื่องจากไม่ได้ตั้งสมมติฐานในการดำเนินธุรกิจว่าจะดำเนินงานอย่างไร ทำให้ไม่เข้าใจถึงผลสะท้อนกลับของสาเหตุที่ธุรกิจดำเนินไปได้ดีหรือไม่ดี นั่นคือ ผู้ที่ใช้กลยุทธ์การตั้งรับจะไม่มองหาโอกาสใหม่ ๆ และมองถึงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป พวกเขามักจะพบการเปลี่ยนแปลงโดยบังเอิญหรือพบจากผู้อื่นซึ่งอาจเป็นคู่แข่งเมื่อไม่ได้รับข้อมูลย้อนกลับอย่างเป็นระบบ ข้อมูลที่มีจึงไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอที่จะเป็นประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจ

ทาง MCUKvt อาจารย์ และวิทยากร จึงได้ใช้แนวคิดกลยุทธ์ทางธุรกิจ (Strategic Process) ของความสำเร็จในการประกอบการโดยศ.ดร.ไมเคิล เฟรเซอร์ (Frese, M., 1995) มาปรับให้ ABCE ใช้กลยุทธ์ที่เป็นเชิงรุก (Active Strategy) ได้แก่ กลยุทธ์การวางแผนล่วงหน้าอย่างสมบูรณ์ (Complete Planning) ที่เน้น

เป้าหมายระยะยาว ความกระตือรือร้น วางแผนอย่างสม่ำเสมอ มีฐานความรู้ที่ดี การวางแผนระยะยาวนี้ถือเป็นกลยุทธ์เชิงรุก เนื่องจากการเป็นมองอนาคต คาดการณ์ปัญหาและโอกาสที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมเพื่อเตรียมตัวกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การใช้กลยุทธ์นี้มีข้อดีคือสามารถเตรียมรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้อย่างมีโครงสร้าง ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์ แต่ข้อเสียคือ ต้องใช้เวลา ค่าใช้จ่ายมาก และเมื่อมีแผนแล้วก็มักจะเปลี่ยนแปลงและไม่ได้ตอบกับสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงมีการใช้กลยุทธ์แบบการวางแผนเฉพาะสิ่งสำคัญ (Critical Point Planning) มาผสมผสานด้วย ซึ่งจะเน้นการวางแผนทำงานเฉพาะกับงานที่สำคัญที่สุดก่อนแล้วค่อยวางแผนขั้นตอนต่อไปทีละขั้น นั่นคือมีเป้าหมายชัดเจนในใจและมุ่งเน้นไปเป้าหมายนั้นเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ การวางแผนเฉพาะสิ่งสำคัญเป็นการมุ่งเน้นเป้าหมายแต่ไม่ใช่ระยะยาวนัก และไม่ได้วางแผนจัดการปัญหาหรือโอกาสที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมากเท่ากับการวางแผนล่วงหน้าอย่างสมบูรณ์ ข้อดีของกลยุทธ์นี้คือ ใช้เวลาและค่าใช้จ่ายน้อย นอกจากนั้นก็ยังใช้กลยุทธ์แบบการแสวงหาโอกาส (Opportunistic Strategy) มาร่วมด้วย เพื่อค้นหาโอกาสทางธุรกิจและดำเนินธุรกิจตามโอกาสนั้น ความแตกต่างของกลยุทธ์การแสวงหาโอกาสจากอีก 2 กลยุทธ์ข้างต้นคือ การแสวงหาโอกาสมีการวางแผนน้อย มุ่งเน้นถึงเหตุการณ์ในอนาคตต่ำ และมักจะเลยแผนปฏิบัติการที่วางไว้ได้ง่ายเมื่อเจอโอกาสใหม่ที่สามารถทำธุรกิจได้ ทำให้วางแผนไม่เพียงพอที่จะเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก ข้อดีของกลยุทธ์นี้คือ ผู้ที่คอยแสวงหาโอกาสมักไม่พลาดโอกาสในการทำธุรกิจเมื่อมีช่องทางและไม่ต้องวางแผนล่วงหน้า ข้อเสียคือ โอกาสที่เกิดขึ้นอาจไม่ตรงกับเป้าหมายทางธุรกิจที่วางไว้ ดังนั้นในการใช้ต้องคำนึงถึงข้อด้อยต่างๆนี้ด้วย ซึ่งทั้ง 3 กลยุทธ์นี้ถือเป็นกลยุทธ์ในเชิงรุกทั้งสิ้น

โดยทั่วไป กลยุทธ์การตั้งรับนั้นมักจะมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสำเร็จในการประกอบการ ในขณะที่กลยุทธ์การวางแผนล่วงหน้าอย่างสมบูรณ์และการวางแผนเฉพาะสิ่งสำคัญมักจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการประกอบการ ดังเช่นผลการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ทางธุรกิจ ภูมิความรู้ความชำนาญ และความสำเร็จในการประกอบธุรกิจหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (4-5 ดาว) ประเภทธุรกิจอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานคร (อรจิต พลายนาม, 2550) รวมทั้งงานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษาผู้ประกอบการขนาดย่อมในประเทศแซมเบีย (Frese, M., 2000) ที่พบว่า การวางแผนล่วงหน้าอย่างสมบูรณ์และการแสวงหาโอกาส มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงกับความสำเร็จ และในทางตรงกันข้ามกลยุทธ์การตั้งรับก็มีความสัมพันธ์ทางลบกับความสำเร็จในการประกอบการ โดยงานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ทางธุรกิจกับความสำเร็จในการประกอบการ (Frese, M. & Kruij, M.D., 2000) พบว่า กลยุทธ์การวางแผนเฉพาะสิ่งสำคัญมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จ โดยที่กลยุทธ์การวางแผนเฉพาะสิ่งสำคัญจะถูกใช้ในระบะแรกของการประกอบธุรกิจและความสำเร็จที่ได้รับจะทำให้มีการใช้กลยุทธ์การวางแผนอย่างสมบูรณ์มากขึ้น และพบว่า รูปแบบของกลยุทธ์สามารถทำนายความสำเร็จและความล้มเหลวของผู้ประกอบการได้อย่างมีนัยสำคัญ และกลยุทธ์การตั้งรับนำไปสู่ความสำเร็จที่ลดลง รวมทั้งกลยุทธ์ตั้งรับไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ (Reactors) จะเป็นด้านที่มีการใช้น้อยที่สุดและไม่สามารถใช้ได้ในระยะยาว ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้พบในการพัฒนาระดับ BP โดย MCUKvt ด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 3 ว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายในการการยกระดับ BP ของ ABCE นั้นจะเป็นแบบ DIBE ตามแนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen, J & Uphoff, N.T., 1980) คือ 1.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2.การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) 3.การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งของโคเฮนและอัฟฮอฟและนักวิชาการอื่นๆที่นำมาใช้เช่น ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์ (สมบัติ นามบุรี, 2562) เป็นต้น

ส่วนการนำเสนอองค์ความรู้ที่ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 ก็มีการเผยแพร่ในพีธีปิด AOSyprt ปี 2556 ที่ทาง MCU ร่วมกับ GSB จัดขึ้นแก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจ รวมทั้งมีการเผยแพร่ผ่านสื่อสารสนเทศฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของ ABCE GSB MCU และศูนย์พัฒนาชุมชนอยุธยา

ข้อเสนอแนะ

1. งบประมาณในการลงพื้นที่ของโครงการอมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่นบางกิจกรรมไม่เพียงพอ ควรมีงบสำรองในกิจกรรมบางอย่างที่ต้องใช้เงินลงทุนกิจกรรมมากกว่าที่กำหนดหรือมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดหมาย และผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรก็ไม่สามารถลงพื้นที่ได้เพราะขาดปัจจัยในทุนทรัพย์ของการทำงานและอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการฝึกอบรม และการจะนำชุมชนมาก็จะมีปัญหาเรื่องเวลา สถานที่ และกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้น ทางสถาบันศึกษาและองค์กรเครือข่ายจึงควรมีการวางแผนในการรองรับการดำเนินงานจัดการประเด็นนี้

2. การลงพื้นที่ทำงานของนิสิต อาจารย์ และวิทยากรทางสถาบันศึกษาหรือองค์กรเครือข่ายที่รับผิดชอบโครงการควรได้จัดทำประกันภัยที่เกิดขึ้นแก่ทีมงานไปด้วย เพราะเป็นการทำงานด้วยจิตอาสา ไม่ได้ค่าตอบแทน โดยเฉพาะการต้องลงหาตลาด พื้นที่ แหล่งผลิตต่างๆ อาจมีเหตุไม่คาดหมายเกิดขึ้นได้

3. อาจารย์ที่ปรึกษาต้องติดตามการทำงานของนิสิตทุกคนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่สถาบันศึกษาหรือโครงการเช่น การไปขอก้างคินและกินอยู่ฟรีที่ชุมชนศึกษาหรือนิสิตที่เป็นพระต้องมีการเตือนถึงความเป็นสงฆ์ ท่านจะถูกคาดหวังการเป็นตัวอย่างของสังคม

4. ควรมีการวิจัยต่อยอดองค์ความรู้ปัญญาท้องถิ่นให้ออกไปในแนวกว้างและลึกลงไป ซึ่งจะสร้างความมั่นคงของรากฐานสังคมจากความเข้าใจในคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่

5. การวิจัยต่อไปควรจะศึกษาถอดแบบกลุ่มสินค้าแบบเดียวกันและมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานความรู้เช่นเดียวกัน แล้วมาสังเคราะห์หาองค์ความรู้ร่วมกันของมรดกไทยที่ถ่ายทอดไว้ให้ซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นฐานความรู้ของชาติให้พัฒนาต่อไป

6. ควรมีการวิจัยติดตามผลการพัฒนาในโครงการต่างๆแล้วสรุปเป็นสัมประสิทธิ์ของการพัฒนา (ไม่ใช่การประเมินโครงการ) เพื่อการปรับปรุง หรือรักษาให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- พิภพ อุดร. (2555). การเปลี่ยนแปลงประเมินผลสำเร็จด้วย 2C2S. ปทุมธานี: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิภพ อุดร, วิทยา ด้านธำรงกุล และดวงใจ หล่อธนวิชัย. (2555). *ธรรมศาสตร์โมเดล*. ปทุมธานี: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูพิศิษฐ์ประทาน (ประยูร นนทียะ), พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ และ พระมหาสุวัฒน์ สุนนโท. (2563). “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม” *วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 20-35.
- พระสุธีรัตนบัณฑิต (อาภากร) และพระพรหมบัณฑิต (ธมฺมจิตโต) (2019). องค์ประกอบรูปแบบและกระบวนการสร้างเครือข่ายการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร*, 7(4), 932-933.
- รักษ วงศ์สาคร. (2562). *พุทธบุคลิกการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านขายยาเดี่ยวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รณรงค์ ศรีจันทร์านนท์. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์กับความความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอุตสาหกรรมแม่พิมพ์โลหะและพลาสติก ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารศิลปศาสตร์ (พิเศษ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*,
- สมบัติ นามบุรี (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(1), 183-195.
- อติยา ไชยฤทธิ์ (2560). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่ปรึกษาเพื่อการพัฒนาการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการในจังหวัดจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุบลวรรณ ภาวนันท์. (2554) บทความวิจัยเรื่อง "ปัจจัยทางจิตวิทยาของความสำเร็จในการประกอบการของผู้ประกอบวิสาหกิจขนาดย่อมการท่องเที่ยวและที่พัก: ความรู้ - รายงานระยะที่ 2 เรื่อง บุคลิกการเป็นผู้ประกอบการ ภูมิความรู้ความชำนาญ และคุณลักษณะเฉพาะบุคคล. *วารสารวิจัยสถาบันทรัพยากรมนุษย์*, 6(1), 21-43.
- อุบลวรรณ ภาวนันท์. (2555). บทความวิจัยเรื่อง "ปัจจัยทางจิตวิทยาของความสำเร็จในการประกอบการของผู้ประกอบวิสาหกิจขนาดย่อมการท่องเที่ยวและที่พัก: ความรู้ - รายงานระยะที่ 3 เรื่อง สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ กลยุทธ์ในการดำเนินการ บุคลิกการเป็นผู้ประกอบการ และภูมิความรู้ความชำนาญ. *Journal of HRintelligence*, 7(2),
- อรรถิต พลายนาม. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ทางธุรกิจ ภูมิความรู้ความชำนาญ และความสำเร็จในการประกอบธุรกิจหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (4 - 5 ดาว) ประเภทธุรกิจอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารศิลปศาสตร์ (พิเศษ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*,

- Baiq Maulida, Riska Farisa, Gunawan Prayitno, and Dian Dinanti (2019). Social Capital and Community Participation on Infrastructure Development in Pajaran Village, Malang Regency Indonesia, February 2019 IOP Conference Series Earth and Environmental Science 239:012046
- Cohen, John M. and Uphoff. (1980). “Norman Participation’ s Place in Rural Development; Seeking Clarity through Specificity”. *World Development*, 8, 213-230.
- Cooper, A.C., and Dunkelburg, W.C. (1986), Entrepreneurship and Paths to Business Ownership, *Strategic Management Journal*, 7, 208-224.
- Frese, Michael. (1995). Entrepreneurship in East Europe: A general model and empirical findings. In C.L. Cooper & D.M. Rousseau (Eds.). *Trends in Organizational Behavior*, 2, 69-81
- .----- (2000). *Success and Failure of Microbusiness Owners in Africa: A Psychological Approach*. United States of America: Greenwood Publishing Group.
- Frese, M. and Kruij, M.D. (2000). *Psychological Success Factors of Entrepreneurship in Africa: A Selective Literature Review Success and Failure of Microbusiness Owners in Africa*. The United States of America: Greenwood Publishing Group, Inc.
- Keyser, M., de Kruij. M., & Frese, M. (2000). The psychological strategy process and sociodemographic variables as predictors of success in micro- and small-scale business owners in Zambia. In M. Frese (Ed.), *Success and failure of microbusiness owners in Africa: A psychological approach* Westport, CT: Greenwood Publications.
- Rauch A, & Frese M. (2007). Born to Be an Entrepreneur ? Revisiting the Personality Approach to Entrepreneurship. In Baum JR, Frese M, Baron RA, editors, *The Psychology of Entrepreneurship*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates. (The organizational Frontiers series).
- Rue, L. & Ibrahim, N. (1998). Planning and Performance. *Journal of Small Facilitation and Support as Factor*, 36,
- Saleh, AS. & Ndubisi, NO. (2006). *SME Development in Malaysia: Domestic and Global Challenges. Working Paper 06-03, Department of Economics, University of Wollongong*. from <https://www.researchgate.net/publication/23694715>.
- Van Gelderen, M., & Frese, M. (1998). Strategic process characteristics of small-scale business owners: Relationships with success in a longitudinal study. In: P.D. Reynolds, W. D. Bygrave, N.M. Carter, S. Manigart, C. M. Mason, G.D. Meyer, & K.G. Small Business Economics volume 15, 165-181

การพัฒนาจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*

VOLUNTEER DEVELOPING IN BUDDHIST INTEGRATED FOR
SUSTAINABLE COMMUNITY DEVELOPMENT

พระใบฎีกาณพงษ์กร กนตวณโณ (ปิ่นทอง)

PhrabaidikaNapongsakorn Kantawanno (Pintong)

วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phetchaburi Sangha college

Email: napongsakornpt@gmail.com

บทคัดย่อ

จิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการเป็นการเห็นแก่ผลประโยชน์ของส่วนรวมโดยดเว้นกระทำให้ทรัพย์สินส่วนรวมเสียหาย มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม การเคารพสิทธิของบุคคลอื่นในการใช้ทรัพย์สินร่วมกันโดยมุ่งเน้นการให้ การไม่เบียดเบียน และการมุ่งประโยชน์ร่วมกันที่ผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการปฏิบัติ ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 และหลักการสังเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนา มีการพัฒนา เจริญระบบ 6 ระยะ ได้แก่ การเตรียมการ การประเมินก่อนดำเนินการ การพัฒนา การฝึกปฏิบัติ การประเมินผลหลังดำเนินการ และการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน การพัฒนาจิตอาสาเชิงบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จะมองว่ามนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายเป็นทุกข์ หรือปัญหานั้น มนุษย์เราสามารถแก้ไขได้ในทางปฏิบัติและพระพุทธศาสนานั้นมุ่งไปสู่การแก้ไขปัญหา หลักการสังคหวัตถุ 4 ประการ คือ 1) ต้องคำนึงถึงหลักเหตุผลเป็นสำคัญ 2) ต้องยึดหลักทางสายกลาง 3) ต้องยึดหลักพึ่งตนเอง 4) ต้องเป็นไปอย่างสมดุล 5) ต้องค่อยเป็นค่อยไปตามความเหมาะสม 6) ต้องสอดคล้องจุดหมายหลักของชีวิต และ 7) ต้องไม่ก่อทุกข์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น โดยเน้นหลักการปฏิบัติตนตาม กระบวนการของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา ที่ครอบคลุมทั้งการรับรู้ และการรู้คิด เจตคติ การพัฒนาตนเอง ด้านทั้งด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) ด้านความรู้ความคิด (ปัญญา) และการมีวิถีคิดเป็นคิดถูกต้องตามหลัก เหตุผลเพื่ออุทิศตนให้ส่วนรวม (พฤติกรรมระดับบุคคล) และการมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายช่วยแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติ สร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม และการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม (พฤติกรรมระดับส่วนรวม) รวมไปถึงสามารถจัดระเบียบสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นการสร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และเป็นแบบอย่างหน้าที่ให้ถูกต้องตามสถานะของบุคคล เมื่อต่างคน ต่างทำหน้าที่ให้ถูกต้องตาม สถานะ ย่อมเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมประเทศชาติ และส่งเสริมพัฒนาการทางจิตของปัจเจกบุคคลให้ดำเนิน ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมทั้งยังผลไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

* Received June 21, 2023; Revised January 6, 2024; Accepted April 26, 2024

คำสำคัญ: จิตอาสา; พุทธบูรณาการ; การพัฒนาสังคม

ABSTRACT

Volunteerism in the Buddhist integrated way is for the benefit of the public by refraining from making property public damage Participate in the maintenance of common property Respect for the rights of others to use property. together by focusing on giving nonviolence and aiming for mutual benefit that combines Buddhist principles in practice, namely the Four Sanghavathu, the Four Brahma Viharas, and the Buddhist Synthesis Principles. carry out Evaluation after operation and performance analysis Integrated Volunteer Development According to Buddhism for Sustainable Community Development will see that human beings and all things are suffering or that problem Human beings can be solved in practice and Buddhism aims to solve problems. There are 7 principles of social welfare according to Buddhist principles: 1) must be based on reason, 2) must adhere to the middle way, 3) must adhere to the principle of self-reliance 4) must be balanced, 5) should be gradual, 6) must be consistent with the main goal of life, and 7) must not cause suffering to oneself and others. by emphasizing the principles of conduct The threefold process is precepts, concentration and wisdom. covering both awareness and cognition, attitude, self-improvement Behavioral aspects (precepts), mental aspects (concentration), knowledge and thoughts (wisdom) and having the right way of thinking according to the principles Reason for dedication to the community (personal behavior) and participation in networking to help solve problems, take action, create benefits and happiness for society and preparing for the impact of various changes appropriately (common level behavior) as well as being able to organize society well because it creates a consciousness responsibility and being a role model according to the status of the person. When each person performs the duty according to the status, it will contribute to the development of society and the nation. and promote the mental development of individuals to proceed social life happily as well as resulting in sustainable community development

Keywords: Volunteer, Integrated Buddhist, Community Development

บทนำ

จิตอาสาเป็นการรู้จักเอาใจใส่ เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบง่าย ประหยัดและมีความสมดุล ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ จิตอาสามีคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและพลเมืองโลก เพราะบุคคลที่มีจิตอาสาจะเป็นผู้ที่ตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมทั้งจะเสียสละ และอุทิศตนเพื่อประโยชน์ ของส่วนรวม โดยการช่วยเหลือผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วยความเต็มใจ โดยไม่ มุ่งหวังผลตอบแทน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามที่อีกฝ่ายเกิดความทุกข์ยากเดือดร้อน ดังนั้น จิตอาสา คือ “ความมีน้ำใจ” กับคนไทยในอดีตถือเป็นของคู่กัน ไม่ว่าจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันที่มีการแบ่งปันอย่างเต็มใจ หรือการช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันโดยมีต้องมียุทธะเบียบบังคับ ความช่วยเหลือทุกอย่างออกมาจากจิตใจ สังคมไทยในอดีตจึงอยู่กันเหมือนเครือญาติ เกิดความสุขและแม้บางครั้งจะมีปัญหาที่จะร่วมกัน แก้ไขจนทุกอย่างลุล่วงไปได้ดี

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยเป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม เกิดสิ่งประดิษฐ์หรือวัตถุ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการดำเนินชีวิตที่ทันสมัยรวดเร็วสามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดีมีจิตอาสาจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของคนไทยที่สังคมในปัจจุบันเรียกร้องให้พัฒนากันอย่างจริงจัง มีจิตอาสาเป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึก และยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบง่าย ประหยัด และมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ จิตอาสาเป็นความ รับผิดชอบในตนเอง แม้จะได้รับการอบรมสั่งสอน ถ้าจิตใจตนเองไม่ยอมรับการปลูกฝังจิตสาธารณะก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ กระแสของการรวมกลุ่มของประชาชนสังคม ที่ประชาชนจากกลุ่มต่าง ๆ จะเข้ามามีบทบาทในการเรียกร้องการดูแล การตรวจสอบ รวมถึงการเข้ามาพัฒนาชุมชนและสังคมส่วนรวมมากขึ้น สิ่งสำคัญคือ คนเหล่านี้จำเป็นต้องมี จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม จึงทำให้การรวมกลุ่มนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์ และพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง มิใช่เป็นการใช้ ช่องทางนี้ในการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง ดังนั้น จากกระแสการแข่งขันและระบบทุนนิยม กระแสเรื่องการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวิกฤตทางคุณธรรม จริยธรรม และสังคมชุมชน วิถีที่เปลี่ยนแปลงไป จึงควรเร่งสร้างการมีจิต สาธารณะให้เกิดขึ้นในสังคมไทย เพื่อให้เกิดการแสดงออกถึงการไม่ยึดเอาประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง ไม่ใช่เพียงแค่ให้ตนเองอยู่รอดนั้น

การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดวิธีหนึ่งที่จะนำมาใช้เพื่อยกระดับการครองชีพ ป้องกันการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ประชาชนกำลังเผชิญอยู่ การพัฒนาชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศด้วยเหตุที่การพัฒนาชุมชนนั้นครอบคลุมการพัฒนาสังคม ชุมชนและ สาธารณูปโภคอื่น ๆ เช่น การส่งเสริมอาชีพโดยพยายามช่วยเหลือประชาชนให้ตื่นตัวมาร่วมมือกับรัฐในการพัฒนาประเทศในส่วนที่ประชาชนจะช่วยให้ได้ การพัฒนาจึงถือได้ว่าเป็นกระบวนการการศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นความสำคัญยิ่งในการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อผสมผสานร่วมกันพัฒนาประเทศในขั้นสุดยอด

ดังนั้น การพัฒนาจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จึงเป็นภาระหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สุขร่วมกันของสังคม และเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ความหมายของจิตสาธารณะ

คำว่า “จิตอาสา” เป็นคำใหม่ที่น่าสนใจเมื่อไม่นานมานี้ และเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนไทย ซึ่งมีผู้ให้ความหมาย ของจิตอาสาไว้ เป็นต้น

จิตอาสา แยกศัพท์คือ จิต + อาสา ที่แปลได้ว่า จิต หมายถึง ใจ, สิ่งที่มีหน้าที่รู้คิด และนึกธรรมชาติที่รู้ อารมณ์สภาพที่นึกคิด ความคิด (Phradhammapidok (P. A. Por Payutto), 2002: 36) อาสา หมายถึงความหวัง ความต้องการรับทำโดยเต็มใจ สมครใจ แสดงตัวขอรับทำการนั้น (Royal Institute, 2003: 312)

จิตอาสาจะมีลักษณะเดียวกันกับจิตสำนึก (ความรู้สึกลึกหรืออยากตอบแทนสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม โลกมวลมนุษย) หรือภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย จิตสาธารณะ, จิตสำนึกสาธารณะ, จิตบริการ, จิตอาสา, จิตสำนึกทางสังคม คำศัพท์เหล่านี้มีลักษณะมีความหมายคล้ายคลึงกันหรือปฏิบัติในแง่เดียวกัน โดยความหมายของศัพท์เหล่านี้ท่าน กล่าวหมายเอาสรุปได้ 5 ประการ คือ

1. จิตสาธารณะ คือ จิตสำนึกเพื่อส่วนรวมจิตสำนึก ความรู้สึกลึกหรืออยากตอบแทนสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม โลกมวลมนุษยหรือภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย การตระหนักรู้ และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน การคำนึงถึงผู้อื่นร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน

2. จิตสาธารณะ คือ จิตอาสา ที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ เพื่อส่วนรวมโดยการแสดงออกด้วยการอาสาไม่มีใครบังคับ

3. จิตสาธารณะ คือ การสำนึกสาธารณะ ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลตระหนักรู้และคำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมและสังคม มองเห็นคุณค่าของการเอาใจใส่ดูแลรักษาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นของส่วนรวม

4. จิตสาธารณะ คือ จิตบริการที่เกี่ยวกับการคิด และการปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการประพฤติปฏิบัติที่มุ่งความสุขของผู้อื่นที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความตั้งใจดี

5. จิตสาธารณะ คือ จิตสำนึกทางสังคมที่สำนักงานและคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติได้อธิบายว่าเป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระ และเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติมีความสำคัญและยึดมั่น ในระบบ คุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบร้อย ประหยัด และมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (Phra Phaisan Wisalo, 2006: 7)

นักวิชาการด้านศาสนาได้ให้ความหมายของคำว่าจิตอาสา ดังนี้ พระไพศาล วิสาโล ได้ให้ความหมายของ จิตอาสา หมายถึง จิตที่ยกระดับปัญญาภายในและสำนึกสาธารณะ ซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและสันติหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ จิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา

เพื่อสาธารณประโยชน์เป็นจิตสุขเมื่อได้ทำความดีเป็นจิตที่เปี่ยมด้วย “บุญ” คือความสงบเย็นและพลังแห่งความดี (Phra Phaisan Wisalo, 2006 : 10)

ประเวศ วะสีได้ให้ความหมายของคำว่า จิตอาสา ว่าเป็นจิตที่มีการเสียสละ จิตที่เอื้อเพื่อเพื่อแผ่เป็นผู้มีจิต พร้อมทั้งจะเป็นอาสาสมัคร เป็นรูปธรรมของความเป็นเพื่อนมนุษย์ที่มีความเมตตา กรุณา เพื่อเชื่อมต่อกับความเป็นและทำให้เกิดสิ่งดีงามในสังคม (Prawet Wasasi, 2011: 11)

สรุปได้ว่า จิตอาสา หมายถึง จิตที่ยกระดับปัญญาภายในและสำนึกสาธารณะ เป็นจิตที่เป็นสุขเพื่อได้ทำความดีอยากช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นจิตที่พร้อมจะสละเวลาแรงกาย และสติปัญญา เพื่อบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม มีความเมตตา กรุณา เป็นจิตที่เปี่ยมด้วยความสงบเย็นและเต็มไปด้วยพลังแห่งความดีเพื่อสร้าง สังคมที่เป็นธรรมและสันติ

ความสำคัญของจิตสาธารณะ

คำว่า “จิตอาสา” มีการนำมาใช้และรู้จักกันมากในประเทศไทย จากเหตุการณ์ประสพภัยคลื่นสึนามิเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ที่ก่อให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างองค์กรภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมต่าง ๆ ที่ได้เข้ามาช่วยเหลือผู้ประสบภัย ทำให้เป็นจุดเริ่มต้นของกระแสการเป็นอาสาสมัครที่เป็น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งต่อผู้กระทำและผู้อื่น โดยเน้นที่คุณค่าของความสามัคคี การมีส่วนร่วมและการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขในสังคม (Kannika Mano, 2010 : 5)

ศูนย์คุณธรรม ให้ความหมายจิตอาสาว่า หมายถึง จิตที่พร้อมจะสละเวลาแรงกายสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี อันเกิดจากพื้นฐานความคิด 4 ประการ ได้แก่

1. เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมมิใช่เพื่อส่วนตัว
2. เป็นการกระทำที่เป็นไปโดยความสมัครใจ
3. เป็นการกระทำที่ไม่มุ่งหวังผลตอบแทนในรูปสินจ้างรางวัล
4. เป็นการอุทิศกำลังกาย กำลังใจให้ส่วนรวม ไม่ใช่อุทิศกำลังทรัพย์แต่เพียงอย่างเดียว (The

Moral Center, 2005: 41)

จิตอาสาในทางพุทธศาสนานั้น มีหลักธรรมสำหรับพุทธศาสนิกชนพึงยึดถือปฏิบัติซึ่ง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงปัจจัยภายในเกี่ยวกับการคิดความรู้สึที่ส่งผลให้แต่ละคนแสดงพฤติกรรมจิตสาธารณะ ได้แก่ พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 โดยสรุปว่า การลงมือทำสาธารณประโยชน์จะได้ผลสมบูรณ์ต้องมีรากฐานที่ เกิดจากความคิดความระลึกซึ่งเป็นคุณธรรมในใจที่แต่ละคนยึดถือ ได้แก่ พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งเป็นคุณธรรมที่รากฐานของพฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมการทำเพื่อสาธารณประโยชน์จะเข้มแข็ง ส่วน สังคหวัตถุ 4 จิตอาสาเป็นคุณลักษณะของผู้ที่คำนึงถึงส่วนรวมมุ่งประโยชน์ของส่วนรวม (Phra Phrom Kunaporn (P. A. Por Payutto), 2002 : 196) ซึ่งสอดคล้องกับ ว. วชิรเมธีที่กล่าวไว้ใน หนังสือ “เธอคือโพธิสัตว์” ว่าจิตอาสาถือเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการแสดงออกถึงภาวะผู้นำจะเห็นได้ จากความเสียสละของพญาวานรเมื่อพระโพธิสัตว์ของเรานั้น เสด็จพระราชดำเนินพญาวานรที่เปี่ยมไปด้วยจิตอาสามี ความเสียสละในการรับใช้ผู้ลี้ภัยของตัวเองแล้วตัดสินใจ

อุทิศตนเป็นส่วนหนึ่งของเถาวัลย์นั้นด้วย โดยใช้ 2 ขาหลัง เกาะกิ่งไม้ของอีกฝั่งหนึ่ง ส่วน 2 มือข้างหน้านั้นถือปลายของเถาวัลย์ไว้อย่างมั่นคงแล้วก็ผูกเถาวัลย์นั้นเข้ากับตัวตึงจนมั่นใจว่าแน่นหนาแล้วตะโกนให้บริวารของตัวเองไต่เถาวัลย์เข้ามา โดยลิงหลายร้อยตัวไต่เถาวัลย์เข้ามาจากหน้าผาฝั่งหนึ่งไปยังอีกฝั่งหนึ่ง พอถึงจุดที่พญาวานรอุทิศตนเป็นเถาวัลย์บริวารไม่อยากจะเหยียบแต่พระโพธิสัตว์บอกว่าให้เหยียบไปเลยอย่าไปคิดอะไรมากโดยสิ่งสำคัญที่สุดของเราตอนนี้คือ ทำอย่างไรจะทำให้เรารอดเหล่าวานรก็ได้ไต่เถาวัลย์ข้ามฝั่งไปโดยเหยียบบนหลัง บนหัว บนไหล่ ของพญาวานร เอาชีวิตรอดได้ทั้งหมด ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้เสียสละตนเองเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมนั่นเอง (W. Wachira Methi, 2011 : 60-62)

ดังนั้น เพื่อบูรณาการจิตสาธารณะในโลกยุคปัจจุบันเข้ากับจิตอาสาทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้เขียนจึงนำเสนอแนวคิดจิตสาธารณะในทัศนะต่าง ๆ ทั้งในมุมมองของโลกปัจจุบัน และมุมมองทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปสู่การบูรณาการเป็นรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน อันจะเอื้อประโยชน์ต่อการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจิตอาสาและการพัฒนาสังคมประเทศชาติต่อไป

จิตอาสาของนักวิชาการไทย

ในประเด็นความหมายของจิตอาสานั้นเป็นการเห็นแก่ผลประโยชน์ของส่วนรวม การร่วมกันรักษา กฎกติกาใช้เสรีภาพเป็นช่องทางหรือเป็นโอกาสในการร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เกิดผลแก่ส่วนรวมคือทำให้สังคมอยู่ได้ด้วยดีโดยแต่ละคนมีความรับผิดชอบในการทำให้ได้ผลประโยชน์แก่ตัวเอง จิตอาสาเป็นเรื่องที่กำลังตื่นตัวสำหรับสังคมไทย เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดประชาสังคม จึงเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีประชาสังคม (Civil Society) ซึ่งแตกต่างจากซีกโลกตะวันตกที่มีการกล่าวถึงเรื่องนี้มานาน ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างของระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประเพณี วัฒนธรรม โลกตะวันตกมีพื้นฐานการปกครองประเทศจากประชาชน เน้นบทบาทของกลุ่มคนองค์กรนอกภาครัฐ แต่ในประเทศไทยเริ่มจากการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างกะทันหันโดยไม่มีการเตรียมความพร้อมให้แก่ประชาชนทำให้ประชาชนยึดติดระบอบเดิม คือต้องการผู้ปกครองประกอบกับในหลักสูตรการศึกษามักกล่าวถึงแต่หน้าที่พลเมือง แต่ไม่ได้สอนสิทธิของพลเมืองทำให้นักศึกษาไม่รู้สิทธิของตนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ (Piriya Nilamat, 2007: 9) และส่วนรวมให้สอดคล้องกันในขณะที่ ชาย โพธิสิตา ที่ให้ความหมายว่าเป็นความตระหนัก และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยมองจากการแสดงออกทางพฤติกรรมอันสะท้อนถึงสิ่งที่อยู่ใใจของผู้ที่แสดงพฤติกรรมนั้นเป็นหลักซึ่งหมายถึงการกระทำที่แสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมนั่นเอง โดยอธิบายเพิ่มเติมว่า คำว่าจิตอาสาประกอบด้วยคำว่าจิตและอาสา การทำความเข้าใจความหมายของคำว่าจิตอาสาจึงต้องทำความเข้าใจคำทั้ง 2 คำนี้คำว่า จิต โดยนัย หมายถึง จิตสำนึก ซึ่งมีความหมายในเชิงสังคมว่าหมายถึงความตระหนักซึ่งแสดงออกทางการกระทำหรือพฤติกรรม (Chai Photisita, 2003, : 2) คำว่า จิตอาสาหมายถึงเพื่อประชาชนทั่วไปไม่ได้เป็นของผู้ใดผู้หนึ่งจิตอาสาเป็นเรื่องของส่วนรวมเป็นเรื่องที่เหนือจากเรื่องส่วนตัวคือมีผู้อื่นเกี่ยวข้องด้วยสาธารณะมีหลายระดับเช่นระดับครอบครัวระดับชุมชนหรือ ท้องถิ่นระดับประเทศชาติการพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นสาธารณะพิจารณาได้จากสิ่งที่เกี่ยวข้องสอง

ประการคือสิทธิการ เข้าถึงและสิทธิการใช้ประโยชน์โดยใครจะเป็นเจ้าของหรือมีหรือไม่มีเจ้าของก็ไม่ใช่ว่าคุณลักษณะที่จะกำหนดว่าเป็นสาธารณะหรือไม่สิ่งใดบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือประชาชนทั่วไปหรือรัฐเป็นเจ้าของหากคนทั่วไปสามารถเข้าถึงหรือใช้ประโยชน์ได้ก็ถือว่าเป็นสาธารณะด้วยอย่างน้อยก็ในระดับหนึ่ง สิ่งที่เป็นสาธารณะจึงควรเป็นทั้งสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ป่าไม้ แม่น้ำ อากาศ และสิ่งที่รัฐสร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวก เช่น โทรศัพท์สาธารณะ สวนสาธารณะถนนและทางเท้ารวมทั้งสถานที่ให้บริการต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน เช่น วัด โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น

จากการศึกษาความหมายของจิตอาสาดังกล่าวข้างต้น พบว่า การให้ความหมายของจิตอาสา กล่าวถึงจิตใจที่คำนึงถึงส่วนรวมโดยแสดงออกทางการกระทำซึ่งความหมายของจิตอาสาประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1. ส่วนที่แสดง ถึงจิตใจได้แก่ความตระหนักการตระหนักรู้เอาใจใส่ความสำคัญการคำนึงถึง และความรับผิดชอบ 2. ส่วนที่แสดงถึงความเป็นส่วนรวมได้แก่ผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตนเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ กิจกรรมสาธารณะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ตนสังกัดเรื่องของส่วนรวมที่ได้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ประโยชน์สุขของส่วนรวมและสังคมความปรารถนาของส่วนรวมผลประโยชน์ของส่วนรวมได้ ผลประโยชน์แก่ตัวเอง และส่วนรวมให้สอดคล้องกันเกิดประโยชน์ต่อพื้นที่ของสาธารณะ และ 3. ส่วนที่แสดงถึงการกระทำ ได้แก่ การใช้สติปัญญาเป็นธุระเข้าร่วมมีส่วนร่วมการดูแลสร้างสรรค์และความพยายามทำให้ดีขึ้น

จิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา

แนวคิดเรื่องจิตอาสาเป็นแนวคิดที่มีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในสังคมปัจจุบันเพราะเหตุที่สภาพสังคมในปัจจุบันเต็มไปด้วยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์จิตอาสาจึงเป็นเหมือนยารักษาโรคที่เกิดจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์โดยเมื่อพิจารณาถึงคำว่า จิตอาสาในมิติของคำสอนทางพระพุทธศาสนาทำให้เห็นได้ว่า คำนี้ ได้สะท้อนถึงภาพที่ชัดเจนของ “ความเป็นพระพุทธศาสนา” เพราะเป็นภารกิจหลักของพระพุทธศาสนา กล่าวคือ เป็นภารกิจที่จะต้องช่วยเหลือมนุษย์และสังคม ดังพุทธดำรัสที่ตรัสไว้กับพระสาวกตอนหนึ่งว่า ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกัน สองรูปจงแสดงธรรม มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีในตาน้อยมีอยู่นั้นย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม (Mahachulalongkornrajavidyalaya University. 1996: 4/32/40)

พระพุทธดำรัสข้างต้นนี้ เป็นปฐมโอวาทที่ได้ตรัสกับพระอรหันต์ชุดแรก 60 องค์ที่ทรงเริ่มส่งออกไปเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ตามแนวจิตสาธารณะแก่ชาวโลก หลังจากที่พระอรหันต์เหล่านั้นพัฒนาตนถึงความสมบูรณ์พร้อมแล้ว ถือได้ว่าเป็นพระดำรัสอย่างเป็นทางการในการทรงรับสั่งให้พระอรหันต์ชุดดังกล่าวออกไปบำเพ็ญประโยชน์บนฐานแนวคิดเรื่องจิตสาธารณะและสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวพุทธที่เป็นไปเพื่อผู้อื่นอย่างแท้จริง เป็นการเห็นแก่ผลประโยชน์ของส่วนรวม การรักษากฎกติกา ใช้เสรีภาพเป็น

ช่องทางหรือเป็นโอกาสในการร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เกิดผลแก่ส่วนรวมคือทำให้สังคมอยู่ได้ด้วยดีโดยแต่ละคนมีความรับผิดชอบในการทำให้ได้ผลประโยชน์แก่ตัวเองและส่วนรวมให้สอดคล้องกัน

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นว่าถ้าไข่มุมมองของการคิดที่เป็นระบบไม่มองแยกส่วนจะพบว่า จิตอาสาจะเป็นประโยชน์ทั้งในระดับส่วนบุคคลหรือในระดับส่วนรวม ดังนั้นจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ พฤติกรรมสำคัญของ จิตสาธารณะในทางพระพุทธศาสนา มีองค์ประกอบที่เป็นพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1. การให้ 2. การไม่ เบียดเบียน และ 3. การมุ่งประโยชน์ซึ่งการให้และการมุ่งประโยชน์จะสอดคล้องกับ หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ส่วนการ ไม่เบียดเบียนจะสอดคล้องกับหลักธรรมพรหมวิหาร 4 จิตนั้นมีความสำคัญ เพราะจิตเป็นตัวสั่งการให้ร่างกายทำการงานต่าง ๆ ตามที่จิตสั่ง และจิตยังมีคุณสมบัติพิเศษ คือ การสั่งสมการ กระทำต่าง ๆ ที่บุคคลทำลงไปไม่ว่าจะเป็นสิ่งดีมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ก็ตาม จิตจะสั่งสมสืบทอดไปไม่ขาดสายข้ามภพข้ามชาติ ซึ่งทำให้สัตว์ทั้งหลายมีรูปร่าง สติปัญญา ฐานะความประพฤติที่แตกต่างกัน คือชาติ ก่อนพัฒนาจิตของตนไว้ดี เมื่อมาเกิดในชาติใหม่จะทำให้เป็นคนดีมีน้ำใจ ไม่เห็นแก่ตัว มีเมตตา กรุณา มีความคิดดี คิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ถ้าไม่ได้ฝึกฝนอบรมจิตมาก่อนการที่บุคคลจะเป็นผู้มี เมตตา กรุณา ไม่เห็นแก่ตัว มีความคิดเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม นั้นจึงเป็นสิ่งที่เกิดได้ยาก ฉะนั้น การฝึกฝนอบรมจิตของตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับสังคม

การพัฒนาจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

แนวคิดของจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการ

จากการศึกษาความหมายของจิตอาสาทั้งในทัศนะของนักวิชาการไทย นักวิชาการตะวันตก และจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนาจะเห็นว่า นักวิชาการไทยจะให้ความสำคัญกับพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการงดเว้นการกระทำที่จะส่งผลให้เกิดความชำรุดเสียหายของทรัพย์สินส่วนรวม การมีส่วนร่วมดูแลรักษา ทรัพย์สินส่วนรวม และการเคารพสิทธิของบุคคลอื่นในการใช้ทรัพย์สินส่วนรวม สอดคล้องกับมุมมองของ นักวิชาการตะวันตกที่มุ่งเน้นพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยส่วนรวม

รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธบูรณาการ

การพัฒนาบุคคลซึ่งอาจเรียกได้หลายอย่าง แต่ในความหมายส่วนใหญ่ นักวิชาการมักจะให้ความหมายว่า ประกอบด้วย การดำเนินงานเกี่ยวกับ “การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development)” เพื่อเป็นการเพิ่มเติม/ปรับปรุง ความรู้ทักษะ ทศนคติ และพฤติกรรมของบุคคล อันจะช่วยพัฒนาสมรรถนะสำคัญ (Key competencies) เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาในเชิงระบบนั้น ตามแนวคิดของ ไกลบราลี (Library) ที่ได้นำเสนอกรอบแนวคิดหลักในการสร้างรูปแบบการพัฒนาตาม กระบวนการในการดำเนินการ 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การเตรียมการ ขั้นที่ 2 การประเมินก่อนดำเนินการ ขั้นที่ 3 การพัฒนา ขั้นที่ 4 การปฏิบัติขั้นที่ 5 ประเมินผลหลังดำเนินการ และขั้นที่ 6 การวิเคราะห์การ ดำเนินการ โดยมีหลักการและแนวคิดในการสร้างรูปแบบ ได้แก่ การกำหนดลำดับและขั้นตอนในโครงสร้าง รูปแบบ โดยความสัมพันธ์ของแต่ละขั้นตอนของรูปแบบจะต้อง เชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผลโครงสร้างของ

รูปแบบจะต้องสามารถบูรณาการและนำเสนอรูปแบบการดำเนินการได้ ในรูปแบบของโครงสร้างหลักสูตรและรายละเอียดของหลักสูตรและในแต่ละขั้นตอนขององค์ประกอบของรูปแบบ และในแต่ละองค์ประกอบย่อยของรูปแบบต้องสามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตรได้อย่างอิสระ (Samrit Kangpeng, , 2009 : 111)

เมื่อพิจารณาในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ไตรสิกขาเป็นกระบวนการพัฒนาคนทั้งทางกาย จิตใจและ ปัญญาเพื่อให้บุคคลดำเนินชีวิตไปในวิถีที่ถูกต้องดีงาม จิตใจสงบมั่นคงเป็นสมาธิและเกิดปัญญาที่รู้แจ้ง ซึ่งเมื่อแยก ประเภทออกเป็นหมวดหมู่ ได้แก่ ศีล สมาธิและปัญญา ถ้าบุคคลนำมาเป็นแนวปฏิบัติสังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่าง สันติสุข ซึ่งการฝึกอบรมและพัฒนาตามหลักไตรสิกขาสามารถฝึกได้ในทุกการกระทำและฝึกหัดให้รู้จักตนเองซึ่งจะ ช่วยให้การปฏิบัติศีล สมาธิและปัญญาก้าวหน้ายิ่งขึ้น

หลักการพัฒนาชุมชน

หลักการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติ คือ คนและชุมชนต้องมีการพัฒนาเพื่อมีความสันติสุขและสันติภาพ การพัฒนาคุณภาพของประชาชนนั้น จะต้องริเริ่มจากภาวะความเป็นอยู่ของชุมชน โดยให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เป็นการเข้าใจและระลึกเสมอว่างานใด ๆ ในชุมชนนั้นเป็นงานและ กิจกรรมของเขาเอง การกระทำกิจกรรมใด ๆ ให้ เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ในชุมชนทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังนิสัยส่งเสริมให้คนได้รู้จักคิดตัดสินใจวางแผน และดำเนินการด้วยตนเองเสมอ เป็นการพัฒนาทางสมองของคนซึ่งการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ต้องประกอบไปด้วย

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
2. สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันในการจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
3. สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนของ ชุมชนที่หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. ชุมชนมีกระบวนการที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีวิถีของชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมดในชุมชน
5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนด วิสัยทัศน์ ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาผ่าน กระบวนการของชุมชน
6. สมาชิกทุกคนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
7. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการ พึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกคนและหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง ได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป

9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคการพัฒนาอาจเป็นหมู่บ้าน ชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการในลักษณะการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

ดังนั้น รูปแบบการพัฒนาจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จึงเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เห็นแก่ ผลประโยชน์ของส่วนรวมโดยการงดเว้นกระทำให้ทรัพย์สินส่วนรวมเสียหาย มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม การเคารพสิทธิของบุคคลอื่นในการใช้ทรัพย์สินร่วมกัน การรักษากฎกติกาใช้เสรีภาพเป็นช่องทางหรือเป็นโอกาสในการร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เกิดผลแก่ส่วนรวม ทำให้สังคมอยู่ได้ด้วยดีโดยแต่ละคนมีความรับผิดชอบในการทำให้ได้ผลประโยชน์แก่ตัวเอง และส่วนรวมให้สอดคล้องกันโดยผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การให้ การไม่เบียดเบียน และการมุ่งประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งรูปแบบการพัฒนาควรเป็นรูปแบบเชิงระบบที่ให้ความสำคัญ ครอบคลุมทั้งปัจจัยนำเข้า การเตรียมการประเมินความต้องการจำเป็น เกี่ยวกับองค์ประกอบจิตสาธารณะที่จะพัฒนา สร้างรูปแบบ กำหนดเป้าหมาย จัดทำหลักสูตร แผนพัฒนา โปรแกรม เครื่องมือประเมิน จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน การประเมินก่อนดำเนินการ วัดจิตสาธารณะก่อนดำเนินการ ชี้แจงแนวปฏิบัติร่วมกัน การพัฒนาดำเนินการพัฒนาจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการ สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 การฝึกปฏิบัติ ปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะเชิงพุทธ บูรณาการ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) หลักการสังเคราะห์ตามแนวพุทธ

สรุป

การพัฒนาจิตอาสาเชิงบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนจะมองว่ามนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายเป็นทุกข์ หรือปัญหานั้น มนุษย์เราสามารถแก้ไขได้ในทางปฏิบัติและพระพุทธศาสนานั้นมุ่งไปสู่การแก้ไขปัญหา หลักการสังคม สงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนาประมวลได้ 7 ประการ คือ 1. ต้องคำนึงถึงหลักเหตุผลเป็นสำคัญ 2. ต้องยึดหลักทางสายกลาง 3. ต้องยึดหลักพึ่งตนเอง 4. ต้องเป็นไปอย่างสมดุล 5. ต้องค่อยเป็นค่อยไปตามความเหมาะสม 6. ต้องสอดคล้องจุดหมายหลักของชีวิต และ 7. ต้องไม่ก่อทุกข์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น โดยเน้นหลักการปฏิบัติตนตาม กระบวนการของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา ที่ครอบคลุมทั้งการรับรู้และการรู้คิด เจตคติ การพัฒนาตนเอง ด้านทั้งด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) ด้านความรู้ความคิด (ปัญญา) และการมีวิธีคิดเป็นคิดถูกต้องตามหลัก เหตุผลเพื่ออุทิศตนให้ส่วนรวม (พฤติกรรมระดับบุคคล) และการมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายช่วยแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติ สร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สู่แก่สังคม และการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม (พฤติกรรมระดับส่วนรวม)

บรรณานุกรม

- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2550). *ภาพพัฒนากร กรมการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: บริษัท ร้าไทยเพรส จำกัด.
- พระครูสิริพัชรโสภิต และคณะ. (2564). *การพัฒนาจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการ*. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมืองเพชรบูรณ์.
- Chai Photisita. (2003). Public Domain Consciousness: Social Concepts and Policy Implications. *Royal Institute Journal*, 28, 431-448.
- _____. (2000). Research report on the study of Thai people's consciousness to the public domain: a case study bangkok. (Research Report). Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research. Mahidol University.
- Kannika Mano. (2010). *"The Meaning of Life and Volunteer Spirit"* (Master of Science Thesis). Chiang Mai: Graduate School Chiang Mai University.
- Kriengsak Chareonwongsak. (2000). *Jomprathet Student: Synthesis. analysis and application of royal speech Education and Human Development*. (2nd ed.). Bangkok: Success Media.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tripitaka Version Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Phranakhonsiayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Phra Phrom Kunaporn. (2005). *Buddhist Dictionary of Buddhist Code*. Bangkok: SR Printing Mass Products.
- _____. (2002). *Buddhist dictionary Vocabulary edition*. (11th ed.). Bangkok: Sahamathik Company Limited.
- Phra Phaisan Wisalo. (2006). Volunteer Network. Volunteer Handbook. Volunteer for the King Project.
- _____. (2001). *Thai Social Way. Series 4. Civil Society and Community Culture*. Bangkok: Ruen Kaew Printing.
- Prawet Wasree. (2011). "Rural Development Volunteers: A Case Study of Mahidol University Volunteer Development Group". (Bangkok: Villagers Doctor Publishing).
- Piriya Nilomat. (2007). *"Factors Affecting Public Consciousness of Students in Level 4, Office of Roi Et Educational Service Area"*. Master of Education Thesis. Maha Sarakham: MahaSarakhm University.
- Royal Institute. (2003). *Royal Institute Dictionary 1999*. Bangkok: Nanmee Book Publications.
- Samrit Kangpeng. (2009). The development of a model for increasing the efficiency of classroom research of teachers in educational institutions under the Khon Kaen

Educational Service Area Office 1: A case study of Ban Nong Kung Wittayakhan School.

Khon Kaen: Klang Nana Wittaya.

The Moral Center. (2005). Actively Work Together to Do Good. The National Moral Assembly

and the Moral Market. Bangkok: Plan Motip Company Limited.

W. Wachira Methi. (2011). *She is Bodhisattva*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing.

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน
อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม*

COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT ACCORDING TO THE SUFFICIENCY ECONOMY
PHILOSOPHY OF COMMUNITIES IN PHIMAN SUB-DISTRICT, NAGAE DISTRICT,
NAKHON PHANOM PROVINCE

Phra Daooudone Innakhone

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: narongchailopburi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม และ 3. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารท้องถิ่น และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคมจำนวน 12 ท่าน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ได้ยึดหลักการพัฒนา 5 ประการประกอบด้วย หลักความพอประมาณ หลักการมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี หลักเงื่อนไขความรู้ และหลักเงื่อนไขคุณธรรม โดยผู้นำชุมชนและคนในชุมชนบูรณาการหลักการเหล่านี้มาพัฒนาชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ

2. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ บุคลากร การจัดสรรงบประมาณ กระบวนการบริหารจัดการ ทรัพยากรต่าง ๆ และเทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ

3. การวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนอาศัยองค์ประกอบ 4 ประการเข้ามาบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาได้

* Received April 29, 2024; Revised April 30, 2024; Accepted April 30, 2024

อย่างเต็มประสิทธิภาพได้แก่ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบการประเมินผล และการปรับปรุง และการพัฒนา

คำสำคัญ: การพัฒนา; เศรษฐกิจชุมชน; ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

This objectives of this study are consisted of: 1). to study community economic development according to the sufficiency economy philosophy of communities in Phiman Sub-district, Nagae District, Nakhon Phanom Province, 2). to study the factors conducive to community success in community economic development according to the philosophy of sufficiency economy of communities in Phiman Sub-district, Nakae District, Nakhon Phanom Province, and 3). to analyze community economic development and poverty alleviation according to the sufficiency economy philosophy of communities in Phiman Sub-district, Nagae District, Nakhon Phanom Province. Qualitative research was carried out in this study. The informal were 12 local administrators and related persons. The tools used in the research were in-depth interviews and content analysis was employed for data analysis.

The results of the research found that:

1. Community economic development according to the sufficiency economy philosophy of communities in Phiman Sub-district, Nagae District, Nakhon Phanom Province has adhered to five development principles, consisting of principle of moderation, rational principle, the principle of good immunity, principle of knowledge, and principle of morality. The community leaders and people in the community integrate these principles to develop the community to its full potential.
2. Community success factors consisted of internal factors such as personnel, budget, allocation, management process, various resources and technology and innovation; external factors include social, technological, economic and political aspects and support from various agencies.
3. Analysis of community economic development and poverty alleviation according to the Sufficiency Economy Philosophy revealed that the community relies on four elements to manage so that the community can develop with full efficiency, namely; planning, implementation, assessment, check, and improvement and development.

Keywords; Development; Community economy; Sufficiency economy philosophy

บทนำ

แนวคิดเกี่ยวกับ “การพัฒนา” เริ่มมีมาตั้งแต่อดีตกาล ด้วยการที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดำรงชีวิตด้วยการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคมแล้วมีการคัดเลือกผู้นำ เพื่อดำเนินการพัฒนากลุ่มของตนเองเพื่อการอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ อันเป็นการปฏิบัติสืบต่อกันมา กระทั่งถึงปัจจุบันก็ยังคงต้องมีการพัฒนากันอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา การกำหนดแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาก็ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากสำนักคิดต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุดังกล่าวคำว่าพัฒนาจึงได้กลายเป็นคำที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก เพราะจากการที่ประเทศต่าง ๆ ต้องประสบกับปัญหาจากสงครามจึงจำเป็นที่จะต้องแสวงหาแนวทางและวิธีการเพื่อดำเนินการปรับปรุงฟื้นฟู แก้ไขสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในประเทศของตนเอง จึงทำให้มีการนำคำว่าพัฒนาไปใช้ในหลายรูปแบบ กว้างขวางและแพร่หลาย เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม การพัฒนาการเมืองและการพัฒนาด้านอื่น ๆ เป็นต้น ดังนั้นการนำคำว่าพัฒนาไปใช้ ก็จะมีความหมายแตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ที่นำไปใช้ โดยเนื้อหาในบทนี้เป็นการกล่าวถึงพื้นฐานของแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา ซึ่งประกอบไปด้วย ความเป็นมาของการพัฒนา ความหมายของการพัฒนา ลักษณะของการพัฒนา แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา พัฒนาการของการพัฒนาในสังคมไทย การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ความสำคัญของการพัฒนา และยุทธศาสตร์การพัฒนา “การพัฒนา” หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ คือ การทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้นหรืออาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนา” เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ

การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่งการพัฒนามีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือการพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไปโดยมุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่าแต่โดยธรรมชาติแล้วการเปลี่ยนแปลง ย่อมเกิดปัญหาในตัวมันเองเพียงแต่ว่าจะมีปัญหามาก หรือปัญหาน้อยถ้าหากตีความหมายการพัฒนาจะสามารถตีความหมายได้ 2 นัย คือ

1. “การพัฒนา” ในความเข้าใจแบบสมัยใหม่หมายถึง การทำให้เจริญในด้านวัตถุ รูปแบบและในเชิงปริมาณเช่น ถนนหนทาง ตึกรามบ้านช่อง ดัดนิสัยวัดทางเศรษฐกิจ เป็นต้น
2. “การพัฒนา” ในแง่ของพุทธศาสนาหมายถึง การพัฒนาคนทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ โดยเน้นในด้านคุณภาพชีวิตและหลักของความถูกต้องพอดีซึ่งให้ผลประโยชน์สูงสุด ความกลมกลืน และความเอื้อกูลแก่สรรพชีวิตโดยไม่เบียดเบียน ทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม (นิพนธ์, 2561)

เศรษฐกิจชุมชนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตการบริโภค การจำหน่าย จ่ายแจกที่คนในท้องถิ่นชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของ เศรษฐกิจชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชนหรือทุนในชุมชน อาทิวัตถุวัฒนธรรม ประเพณี สภาพภูมิประเทศ ความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่ เศรษฐกิจชุมชนมีลักษณะสำคัญคือ

ครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการอยู่รอดของครอบครัวต่อความพอเพียงและต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง ตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนเป็นตัวของตัวเอง มีพลวัตและสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้ พัฒนาเคียงคู่ไปกับพัฒนาการของระบบทุนนิยม

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนเกิดจากการพัฒนาการเศรษฐกิจของโลกตามแนวทางทุนนิยม ได้ก่อให้เกิดปัญหาและผลเสียหลายประการแก่ประเทศที่กำลังพัฒนา และในขณะเดียวกัน การศึกษาค้นคว้าเศรษฐกิจชุมชนในหลายประเทศทำให้มีหลักฐานในเชิงประจักษ์ว่า แม้สังคมเศรษฐกิจจะผ่านพัฒนาการมาแล้วหลายขั้นตอน นับแต่ชุมชนบุพกาลผ่านยุคเจ้าขุนมูลนาย ยุคการค้าอาณานิคม และการเติบโตของระบบทุนนิยม แต่ชุมชนหมู่บ้านก็ยังคงดำรงเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตน และยังมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง เช่น การศึกษาชุมชนในลาตินอเมริกาของโฮเซ คาลอส มาเรียเตกี การศึกษาชุมชนในประเทศอินเดียของมหาตมะ คานธี และงานศึกษาเศรษฐกิจชุมชนไทยของฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ เป็นต้น (ศิริพร, 2561)

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2540 พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวาย พระพรชัยมงคลเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 มีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตนเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก จึงอาจล้าสมัย คนอื่นเขาต้องการเศรษฐกิจที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียกว่า เศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผล กระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) พอสรุปความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นแนวทางการดำรงชีวิต และการปฏิบัติตนของคนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐบาลเพื่อการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นต้องมีความรู้คู่กันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในด้วยความรอบรู้ รอบคอบ และความระมัดระวังอย่างมีคุณธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลพิมานตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 บ้านพิมาน ตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ซึ่งห่างจากอำเภอนาแกประมาณ 7 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดนครพนมประมาณ 70 กิโลเมตร ประชาชนชาวตำบลพิมานประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ การทำนา ซึ่งการทำนาจะทำได้ทั้งนาปี และนาปรังซึ่งเป็นเกษตรน้ำฝนและเขตชลประทาน หลังฤดูเก็บเกี่ยวแล้วบางครั้งเรือจะปลูกพืชไร่ เช่น ถั่วลิสง ข้าวโพด แตงโม พริก ดอกไม้ พืชผักสวนครัว บริเวณพื้นที่ได้อ่างเก็บน้ำตอนพัฒนาอ่างเก็บน้ำดงน้อย มีการปลูกไม้ผล เช่น ลำไย เงาะมะขามหวาน และปัจจุบันประชาชนนิยมปลูกยางพารา นอกจากนี้บางครั้งเรือจะเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ไก่ เป็ด หมู เป็นต้น ตำบลพิมานมีภูมิปัญญาที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษมากมาย เช่น ภูมิปัญญาการจักสานทุกประเภท การทำนา ดนตรีพื้นบ้าน การฟ้อนรำ การทำบั้งไฟ การเย็บผ้าด้วยมือ การทำพานบายศรี การทำไม้ไผ่ประดิษฐ์ การทอเสื่อด้วยกก ผือ

ดังนั้น จึงมีความสนใจในการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม เป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และการสนับสนุนจากพลังของประชาชนในชุมชน นำมาสู่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาเพื่อการจัดการปัญหาของชุมชน ได้ตรงกับสภาพปัญหาอย่างแท้จริง บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองความพอดี พอควร สมเหตุสมผล และสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่เป็นหลัก และสามารถดำรงชีวิต เป็นรากฐานที่มั่นคงของชุมชนและสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม
3. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักพัฒนาชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน รวมจำนวน 12 ท่าน มีรายชื่อดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม” โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้ ตารางรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ลำดับที่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ตำแหน่ง
๑	นายบัญชา ศรีชาหลวง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิมาน
๒	นายสุราช จำปา	หัวหน้าสำนักงานปลัด อบต. พิมาน
๓	นายพรพิทักษ์ สาแสน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๔	นายยุทธพงศ์ ประเสริฐสังข์	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
๕	นายธนิษฐ์ ภูวนาคำ	นิติกรปฏิบัติการ
๖	นายไพฑูรย์ ตาริชัย	กำนันตำบลพิมาน
๗	นายคำฟอง พ่ออามาตย์	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ บ้านพิมาน
๘	นายศักดิ์ดา ปัญญาพ่อ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ บ้านพิมาน
๙	นางสาวขวัญจิตร วงศ์หลวงอุด	ปราชญ์ชาวบ้านในตำบลพิมาน
๑๐	นายเสด็จ วงศ์แสนชัย	ปราชญ์ชาวบ้านในตำบลพิมาน
๑๑	นายยันชัย วงศ์กระโษ่	ปราชญ์ชาวบ้านในตำบลพิมาน
๑๒	นางสมพงษ์ วงศ์ตาเทพ	ปราชญ์ชาวบ้านในตำบลพิมาน

ตารางที่ รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือแต่ละชิ้นรวมทั้งหมด 2 ประเภท ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก ได้แก่ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักพัฒนาชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน รวมจำนวน 12 ท่าน โดยมีขั้นตอนลักษณะและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

1. กำหนดขอบเขตในการวิจัย
2. ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
4. ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย และนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขต่อไป
5. ปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้ตรวจสอบและแก้ไขเพิ่มเติม
6. จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน

อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม โดยลักษณะของชุมชนแห่งนี้มีสภาพความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย บ้านเรือนมีความสะอาดเรียบร้อย มีการปลูกผักไว้ริมรั้วเพื่อเป็นแนวกันรั้วที่สวยงาม สามารถเก็บกินผลผลิตของพืชผักจากรั้วได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการพอเพียง ผู้คนในชุมชนต่างมีความรัก ความปรองดอง สามัคคี เสียสละซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และสามารถพัฒนาให้ชุมชนเดินไปในทิศทางที่เจริญก้าวหน้า ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีกลุ่มอาชีพอื่น ๆ มาพัฒนาขึ้นมาในภายหลัง และชุมชนแห่งนี้มีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยยึดหลัก 5 ประการได้แก่

1. หลักความพอประมาณ โดยได้ยึดถือมาปฏิบัติเป็นหนึ่งในสามห่วงตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นจุดเริ่มต้น คือ หลัก ความพอประมาณ ชุมชนในตำบลพิมานต่างก็มีการดำเนินงานควบคู่กันตลอด ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวบ้านมีการใช้ชีวิตกันอย่างพอเพียง บางครัวเรือนมีการจักสาน หวาย-ไม้ไผ่ ผ้าเย็บมือ ผ้าย้อมครามเป็นเครื่องใช้และส่งขายเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับ ครอบครัว เช่น ตะกร้า กระบัง กระจาด ผ้าเย็บมือ ผ้าย้อมคราม ฯลฯ ในส่วนของบ้านเรือน และบริเวณภายในชุมชน ชาวบ้านต่างปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเพื่อความประหยัด และยังเป็นผักสดที่ปลอดสารพิษ สร้างความสวยงามเป็นระเบียบของชุมชนให้น่าดู สะอาดตา

2. การมีเหตุผล โดยชาวบ้านในชุมชนตำบลพิมาน มีความรักความสามัคคีกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวบ้านจะเป็นผู้ตามที่ดี ร่วมกันคิด วิเคราะห์ถึงความถูกต้องของภารกิจงานชุมชน ขอบร่วม

ประชุมกิจกรรมของชุมชนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนงานของชุมชน อีกทั้งชาวบ้านมีความ ยินดีที่จะให้ ผู้นำมาจากบุคคลภายนอกชุมชน เพราะเห็นว่าผู้นำที่มาจากภายนอกชุมชนนั้นจะมีแนวคิดที่แตกต่างในเรื่อง ของการพัฒนาที่สามารถต่อยอดให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี คนในชุมชนไม่เคยมีความคิดเห็นที่ แตกต่างกันจะทำกิจกรรมภายในชุมชนก็จะร่วมกันตลอด ผู้ใหญ่บ้านทุกคนสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยชุมชนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยรุ่นบรรพบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ปัจจุบันชาวบ้านใน ชุมชนยังมีการสืบทอดประเพณีเหล่านี้อยู่ เพื่อไว้ให้ลูกหลานได้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีนี้ไว้ เช่น ประเพณีบุญประดับดิน ประเพณีเทศน์มหาชาติ ประเพณีบุญบังไฟ ประเพณีทำบุญให้บรรพบุรุษ ฯลฯ ซึ่งชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมประเพณีตลอดทั้งปี ขึ้นอยู่ กับช่วงระยะเวลาในการทำกิจกรรม ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ ชาวบ้าน วัด โรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมนี้ด้วยเพื่อเป็นการร่วมแสดงออกถึงความรักความสามัคคีให้ชุมชนเป็นหนึ่งเดียวกัน และเพื่อสืบสาน ประเพณี วัฒนธรรมให้อยู่คู่ชุมชนตลอดไป

4. เงื่อนไขความรู้ โดยชุมชนในตำบลพิมานได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน จึงมีการผลักดันให้ชาวบ้านไป ศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้านเพ จังหวัดระยอง โดยศึกษาการบริหารจัดการ ชุมชน กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการแบ่งสันปันส่วน และชาวบ้านยังได้ไปศึกษาดูงาน การจัดตั้งโฮมสเตย์ ณ อำเภอเมือง จังหวัด สมุทรสาคร เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานไปดำเนินการพัฒนาภายในชุมชนตำบลพิมานเอง อีกทั้ง หัวหน้ากลุ่มอาชีพยังได้เห็นถึงความสำคัญในการต่อยอดความรู้ ทักษะจากการทำเครื่องจักสานหวาย-ไม้ไผ่ ผ้าเย็บมือ ผ้าย้อมครามโดยได้ไปเข้าร่วมงานอบรมการ จักสาน ผ้าเย็บมือ ผ้าย้อมครามจากภายนอกชุมชนแล้ว นำความรู้มาถ่ายทอดสู่ชาวบ้านให้ได้มีทักษะการจักสาน ผ้าเย็บมือ ผ้าย้อมครามกัน ในการนี้มีวิทยากรจาก สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (นศรพนม) ได้เข้ามาถ่ายทอดทักษะงานจัก สานให้กับชาวบ้านได้มีการเรียนรู้กันภายในชุมชน อีกด้วย

5. เงื่อนไขคุณธรรม ชุมชนในตำบลพิมานมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนถือปฏิบัติตาม หลักการเป็นคนดี 11 ประการ ซึ่งหนึ่งในสิบเอ็ดประการนี้มุ่งเน้นให้ทุกคนมีการประพฤติปฏิบัติตนเป็น คนดี ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม รักษาความเป็นประชาธิปไตย เน้นการพึ่งพาตนเองและหาเลี้ยงครอบครัวอย่าง สุจริต

2. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม มี 2 ประเภท ได้แก่

ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย

บุคลากร ผู้นำชุมชนโดยผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำชุมชน อย่างเป็นทางการตระหนักถึงวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้าน จึงได้มีการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีการปฏิบัติตนตาม แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ยึดถือหลักการเป็นคนดี 11 ประการ อีกทั้งผู้ใหญ่บ้านยังดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี

ให้กับชาวบ้านได้ถือปฏิบัติ เมื่อผู้ใหญ่บ้านขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้ทำสิ่งต่าง ๆ ย่อมได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านด้วยความเต็มใจ

การจัดสรรงบประมาณ โดยได้รับการจัดสรรจากส่วนราชการในการนำมาพัฒนาชุมชน ซึ่งการติดต่อขอรับงบประมาณก่อนหน้านี้จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาและต้องยื่นเอกสารต่าง ๆ มากมาย เพราะว่าการติดต่อส่วนราชการถือว่าต้องดำเนินการตามขั้นตอนตามระยะเวลาบางครั้งชุมชนจึงต้องมีการนำงบประมาณส่วนกลางมาดำเนินการจัดกิจกรรมชุมชนก่อน ซึ่งงบประมาณที่ชุมชนมีไว้สำรองนี้ถือว่ามาจากการเก็บเงินภายในชุมชนนั่นเอง

กระบวนการบริหารจัดการ โดยชุมชนตำบลพิมานมีการดำเนินงานแบบหมู่บ้านพี่หมู่บ้านน้อง มีการบริหารงานร่วมกัน ผู้ใหญ่บ้านทุกคนเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุน จากวัดโดยท่านเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพและศรัทธาอย่างยาวนาน ได้เข้ามาเป็นแกนนำในการช่วยขับเคลื่อนภารกิจของชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีการเน้นหลักผู้นำในการบริหารจัดการชุมชน

ด้านสังคม โดยสถานการณ์ทางสังคมอาจมีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตหรือกิจกรรมของผู้คนในชุมชนไม่มากนักน้อย ดังนั้น ผู้นำชุมชนพร้อมทั้งชาวบ้านจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการเผชิญกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อีกทั้งชุมชนต้องพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่

ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย

ด้านสังคม โดยสถานการณ์ทางสังคมอาจมีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตหรือกิจกรรมของผู้คนในชุมชนไม่มากนักน้อย ดังนั้น ผู้นำชุมชนพร้อมทั้งชาวบ้านจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการเผชิญกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อีกทั้งชุมชนต้องพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ โดยการมีความรัก ความสามัคคีกัน ผู้ปกครองต้องมีการดูแลให้คำปรึกษาลูกหลาน

ด้านเทคโนโลยี โดยชุมชนตำบลพิมานได้รับการตอบรับจากสื่อมวลชนที่ได้เข้ามาเยี่ยมชมชุมชนตามโครงการเยี่ยมบ้านยามเย็น โดยชาวบ้านได้มีการเตรียมอาหารคาว-หวาน ที่เรียกว่า “พาส์รับ” ไว้ต้อนรับคณะผู้มาเยี่ยมชมและสื่อมวลชน ถือได้ว่าสื่อมวลชนเป็นส่วนสำคัญในการนำเสนอผลงานของชุมชนให้บุคคลภายนอกได้รู้จักและยังเป็นการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสวิถีการดำเนินชีวิต เอกลักษณ์ ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวบ้านชุมชนในตำบลพิมานได้อีกทางหนึ่งด้วย

ด้านเศรษฐกิจ โดยสภาพแวดล้อมภายนอกชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เศรษฐกิจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตภายในชุมชน เช่น สภาวะการตกต่ำของราคาข้าว ทำให้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรชุมชนในตำบลพิมาน ทั้งนี้ชุมชนในตำบลพิมานจึงได้มีการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีการดำรงตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการพอมีพอกิน ปลูกผักสวนครัวไว้ บริโภคเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย อีกทั้ง ยังมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว เช่น การทำเครื่องจักสานหวาย-ไม้ไผ่ ผ้าเย็บมือ ผ้าอ้อมคราม การประดิษฐ์ของที่ระลึก เป็นต้น

ด้านการเมืองและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยปัจจุบันหลายชุมชนมีบูรณการนำแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2556 - 2561 ด้านการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากชุมชนที่

เข้มแข็งสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีการพึ่งพาตนเองดำรงตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำชุมชนจึง ต้องมีความเข้าใจและพร้อมที่จะนำแผน นโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบันไปบูรณาการปรับใช้กับชุมชนเพื่อให้การบริหารงานชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายและสอดคล้องต่อการขับเคลื่อนพัฒนา

3. วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

การวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม พบว่า เมืองค์ประกอบ 4 ประการประกอบด้วย

1. การวางแผน ถือเป็นหลักการหนึ่งที่ผู้ใหญ่บ้านในตำบลพิมาน ผู้ช่วย และหัวหน้ากลุ่มอาชีพต่างให้ความสำคัญในเรื่องของการวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยขั้นตอนการวางแผนนี้ถือได้ว่าเป็นลำดับแรกๆ ที่ผู้ใหญ่บ้านให้ความสำคัญทั้งในเรื่องการวางแผนด้านการบริหารจัดการกิจกรรมของชุมชน รวมไปถึงด้านการวางแผนงบประมาณในการจัดสรรเพื่อพัฒนากิจกรรมของชุมชนให้ประสบความสำเร็จต่อไป

2. การลงมือปฏิบัติ ชาวบ้านหมู่บ้านในตำบลพิมานอยู่กันแบบพี่น้อง มีกิจกรรมชุมชนอะไรก็จะมาช่วยกันจัด ช่วยกันทำก่อนวันจัดกิจกรรมสมาชิกในชุมชนต่างออกจากบ้านเพื่อมาช่วยกันจัดสถานที่ ผู้ใหญ่บ้านมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับลูกบ้านช่วยกันทำอย่างชัดเจน ทุกคนไม่เกี่ยงงาน แต่ละฝ่ายจะกระจายงานกันทำตามความถนัด ซึ่งเมื่อทุกคนได้รับหน้าที่แล้วก็ลงมือปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ทุ่มเทให้เสร็จตามกำหนดแผนที่ได้มีการกำหนดไว้ ทุกคนต่างมีความสุขที่ได้เข้ามา เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมบริหารจัดการภารกิจของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

3. การตรวจสอบการประเมินผล ผู้ใหญ่บ้านในตำบลพิมานได้มีการนำหลักการตรวจสอบประเมินผลมาประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมของชุมชนโดยมีการตรวจสอบประเมินผลของรายรับ รายจ่าย วิธีการดำเนินชีวิต ของลูกบ้านให้ผู้ใหญ่บ้านสามารถติดตามว่าครัวเรือนใดกำลังประสบกับสภาวะรายจ่ายมากกว่า รายรับเพื่อจะได้แก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายที่เกินพอดี อีกทั้งปัญหาหนี้สินครัวเรือนเป็นอุปสรรคภายในชุมชน ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านต่างมีการตรวจสอบจุดที่ขาดและนำมาสรุปผลว่าชุมชนต้องใช้งบประมาณในการซ่อมแซมมากน้อยเพียงใด

4. การปรับปรุงและการพัฒนา ชุมชนตำบลพิมานเมื่อสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ รวมไปถึงกิจกรรมการจัดงานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จหรือเกิดการชำรุดทรุดโทรม ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพ ได้เชิญชวนให้สมาชิกในชุมชนได้มาเข้าประชุมรับทราบถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนให้สามารถกลับมาใช้งานได้ดีตามเดิมและเพื่อให้ชุมชนเกิดความน่าอยู่ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม มีลักษณะที่สำคัญ 5 ประการประกอบด้วย

1.1. หลักความพอประมาณ จะพบว่าชุมชนในตำบลพิมานได้ยึดถือมาปฏิบัติเป็นหนึ่งในส่วนหนึ่งตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นจุดเริ่มต้น คือ หลัก ความพอประมาณ โดยชุมชนในตำบลพิมานต่างก็มีการดำเนินงานควบคู่กันตลอด ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวบ้านมีการใช้ชีวิตกันอย่างพอเพียง บางครัวเรือนมีการจักสานหวาย-ไม้ไผ่ ผ้าเย็บมือ ผ้าย้อมครามเป็นเครื่องใช้และส่งขายเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับ ครอบครัว เช่น ตะกร้า กระบุง กระจาด ผ้าเย็บมือ ผ้าย้อมคราม ฯลฯ ในส่วนของบ้านเรือน และบริเวณภายในชุมชน ชาวบ้านต่างปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเพื่อความประหยัด และยังเป็นผักสดที่ปลอดสารพิษ สร้างความสวยงามเป็นระเบียบของชุมชนให้น่าดู สะอาดตา โดยหลักความพอประมาณนี้จะเป็นหลักที่สำคัญมากหลักหนึ่งที่ชุมชนในตำบลพิมานร่วมกันยึดถือปฏิบัติมา ผู้นำชุมชนจะรณรงค์ให้ชาวบ้านใช้จ่ายอย่างพอเพียงและมีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อควบคุมเศรษฐกิจครัวเรือนให้อยู่ในจุดที่สมดุล ทั้งนี้จะเห็นว่าชุมชนมีบรรยากาศที่มีความแบบเรียบง่าย บ้านเรือนมีความสะอาดเรียบร้อย มีการปลูกผักไว้ริมรั้วเพื่อเป็นแนวกันรั้วที่สวยงาม สามารถเก็บกินผลผลิตของพืชผักจากรั้วได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการพอเพียง ผู้คนในชุมชนต่างมีความรัก ความปรองดอง สามัคคี เสียสละซึ่งกันและกัน

1.2 หลักการมีเหตุผล โดยชุมชนในตำบลพิมาน จะใช้เหตุผลร่วมกันในการทำกิจกรรมหลายๆอย่าง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมในโรงเรียน กิจกรรมของหมู่บ้าน หรือเรื่องราวที่ได้รับจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานอื่น ๆ ล้วนจะต้องผ่านการประชุมความเห็นชอบจากบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่โดยตลอด และเหนือสิ่งอื่นใดชาวบ้านในชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวบ้านจะเป็นผู้ตามที่ดี ร่วมกันคิด วิเคราะห์ถึงความถูกต้องของภารกิจงานชุมชน ขอบร่วม ประชุมกิจกรรมของชุมชนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนงานของชุมชน อีกทั้งชาวบ้านมีความ ยินดีที่จะให้ผู้นำมาจากบุคคลภายนอกชุมชน เพราะเห็นว่าผู้นำที่มาจากภายนอกชุมชนนั้นจะมีแนวคิดที่แตกต่างในเรื่องของการพัฒนาที่สามารถต่อยอดให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี คนในชุมชนไม่เคยมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันจะทำกิจกรรมภายในชุมชนก็จะร่วมกันตลอด ผู้ใหญ่บ้านทุกคนสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ ยึดหลักความเป็นคนดีของชุมชนมาปฏิบัติให้เกิดเป็นกฎเกณฑ์และแนวทางให้คนรุ่นใหม่ได้ยึดถือ

1.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี จะพบว่าชาวบ้านในชุมชนพิมาน ตำบลนาแก จังหวัดนครพนม จะมีความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองสูงและมีความภาคภูมิใจในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน ทั้งนี้เนื่องจาก คนในชุมชนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ปัจจุบันชาวบ้านใน ชุมชนยังมีการสืบทอดประเพณีเหล่านี้อยู่เพื่อไว้ให้ลูกหลานได้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีนี้ไว้ เช่น ประเพณีบุญประดับดิน ประเพณีเทศน์มหาชาติ ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีทำบุญให้บรรพบุรุษ ฯลฯ ซึ่งชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมประเพณีตลอดทั้งปี ขึ้นอยู่กับช่วงระยะเวลาในการทำกิจกรรม ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้

แก่ ชาวบ้าน วัด โรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนี้ด้วยเพื่อเป็นการร่วมแสดงออกถึงความรัก ความสามัคคีให้ชุมชนเป็นหนึ่งเดียวกัน และเพื่อสืบสานประเพณี วัฒนธรรมให้อยู่คู่ชุมชนตลอดไป ตั้งเป็นการ สร้างความรักความสามัคคี สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับ ชาวบ้านได้มีความรัก ห่วงแหนรักษาประเพณี วัฒนธรรม ของชุมชนให้อยู่คู่กับลูกหลานไว้ สิ่งเหล่านี้จะหล่อหลอมให้ชุมชนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ผู้วิจัยยังพบต่อไปว่า ภูมิคุ้มกันจากสภาพสังคมนี้จะส่งผลอย่างยิ่งให้ชุมชนมีความสามัคคีกันเป็นอย่างดี

1.4 การมีเงื่อนไขความรู้ เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการพัฒนาสิ่งใดก็ตามที่จะ ทำให้เกิดขึ้น ชุมชนใดก็ตามที่ประชาชนทั้งผู้นำและผู้ตามมีความรู้ความสามารถที่หลากหลายย่อมจะทำให้ ชุมชนนั้นมีความเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างดี และมีการบริหารจัดการที่ง่ายต่อการพัฒนาไปเรื่อย ๆ แต่ถ้า หากคนในชุมชนยังขาดแคลนความรู้เป็นส่วนใหญ่ ปล่อยให้เป็นภาระของผู้นำแต่ฝ่ายเดียวหรือรอจาก หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาพัฒนาชุมชน ชุมชนนั้นก็พัฒนาไปได้อย่างลำบากและล่าช้าเป็นอย่างมาก ดังนั้น ความกระตือรือร้นและความใฝ่รู้ของคนในชุมชนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก รวมถึงการส่งเสริมจากสิ่งต่าง ๆ รอบชุมชน ดังจะเห็นได้ว่าชุมชนในตำบลพิมาน โดยเฉพาะผู้นำหมู่บ้านทุกคนในตำบลพิมาน ได้เล็งเห็นถึง ความสำคัญของการพัฒนาทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนา ชุมชน จึงมีการผลักดันให้ชาวบ้านไปศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้านเพ จังหวัดระยอง โดยศึกษาการบริหารจัดการ ชุมชน กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการแบ่งส่วนปันส่วน และชาวบ้านยังได้ไปศึกษาดูงาน การจัดตั้ง โฮมสเตย์ ณ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานไปดำเนินการพัฒนาภายใน ชุมชนตำบลพิมานเอง อีกทั้งหัวหน้ากลุ่มอาชีพยังได้เห็นถึงความสำคัญในการต่อยอดความรู้ ทักษะจากการทำ เครื่องจักสานหวาย-ไม้ไผ่ โดยได้ไปเข้าร่วมงานอบรมการ จักสานจากภายนอกชุมชนแล้วนำความรู้มาถ่ายทอด สู่ชาวบ้านให้ได้มีทักษะการจักสานกัน ในการนี้มีทีมวิทยากรจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย (นศรพนม) ได้เข้ามาถ่ายทอดทักษะงานจักสานให้กับชาวบ้านได้มีการเรียนรู้กันภายใน ชุมชน อีกด้วย

1.5 เงื่อนไขคุณธรรม ในสังคมที่อุดมไปด้วยการพัฒนาอย่างแท้จริงย่อมจะมีคุณธรรมเข้าไปกำกับ อยู่เสมอ ผู้วิจัยพบว่า ชุมชนในตำบลพิมานมีเงื่อนไขคุณธรรมที่หลากหลาย โดยจะเห็นจากชุมชนในตำบล พิมานมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนถือปฏิบัติตามหลักการเป็นคนดี ๑๑ ประการ ซึ่งหนึ่งในสิบเอ็ดประการ นี้มุ่งเน้นให้ทุกคนมีการประพฤติปฏิบัติตนเป็น คนดี ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม รักษาความเป็นประชาธิปไตย เน้นการพึ่งพาตนเองและหาเลี้ยงครอบครัวอย่างสุจริต ที่สำคัญชุมชนยังมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านห่างไกลจาก ยาเสพติด ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขต่าง ๆ มุ่งเน้นให้ชาวบ้านปฏิบัติตนเป็นคนดี ยึดถือตามหลักการเป็นคน ดี ๑๑ ประการแล้ว ยังมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง เมื่อทุก ครัวเรือนได้ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว จึงทำให้ชุมชนได้รับรางวัลด้านการมี คุณธรรมแบบอย่างที่ดี ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการดำรงไว้ซึ่งความดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม

2. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม มี 2 ประเภท ได้แก่

ปัจจัยภายใน ได้แก่

2.1 บุคลากร จะพบว่า บุคลากรในชุมชนตำบลพิมานประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการตระหนักถึงวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้าน จึงได้มีการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ยึดถือหลักการเป็นคนดี 11 ประการ อีกทั้งผู้ใหญ่บ้านยังดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชาวบ้านได้ถือปฏิบัติ เมื่อผู้ใหญ่บ้านขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้ทำสิ่งต่าง ๆ ย่อมได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านด้วยความเต็มใจ

2.2 การจัดการงบประมาณ จะพบว่า การจัดการงบประมาณของชุมชนตำบลพิมานได้รับการจัดสรรจากส่วนราชการในการนำมาพัฒนาชุมชน ซึ่งการติดต่อขอรับงบประมาณก่อนหน้านี้จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาและต้องยื่นเอกสารต่าง ๆ มากมาย เพราะว่าการติดต่อส่วนราชการถือได้ว่าต้องดำเนินการตามขั้นตอนตามระยะเวลาบางครั้งชุมชนจึงต้องมีการนำงบประมาณส่วนกลางมาดำเนินการจัดกิจกรรมชุมชนก่อน ซึ่งงบประมาณที่ชุมชนมีไว้สำรองนี้ถือได้ว่ามาจากการเก็บเงิน ภายในชุมชนกันเอง กองทุนหมู่บ้านนี้ผู้ใหญ่บ้านทุกคนต่างให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก เพราะว่าการจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการต้องอาศัยระยะเวลา จึงอาจไม่ทันกับการพัฒนาหรือจัดงานกิจกรรมภายในชุมชน ดังนั้น ชุมชนจึงได้มีการตกลงร่วมกัน ในการออมเงินคนละบาทในวันที่ 10 ของทุกเดือน จึงมีการเก็บรวบรวมเงินจากชาวบ้านเพื่อ นำเข้าสมทบกองทุนใช้เป็นกองกลางในการพัฒนาและจัดกิจกรรมของชุมชน อีกทั้งกองทุนนี้ยังมีไว้เพื่อให้ชาวบ้านได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดในอนาคตต่อไป

2.3 กระบวนการบริหารจัดการ จะพบว่า กระบวนการบริหารจัดการชุมชนในตำบลพิมานมีการดำเนินงานแบบหมู่บ้านพี่หมู่บ้านน้อง มีการบริหารงานร่วมกัน ผู้ใหญ่บ้านทุกคนเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุน จากวัดโดยท่านเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพและศรัทธาอย่างซื่อสัตย์ ได้เข้ามาเป็นแกนนำในการช่วยขับเคลื่อนภารกิจของชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีการเน้นหลักผู้นำในการบริหารจัดการชุมชน นอกจากนี้ชาวบ้านชุมชนตำบลพิมานต่างเห็นความสำคัญถึงงานส่วนร่วมของชุมชน พอมีกิจกรรมที่ต้องการคนจำนวนมาก ๆ ชาวบ้านก็จะพร้อมใจกันออกมาช่วยอย่างเต็มที่ ทุกคนต่างให้กำลังใจซึ่งกันและกันในการทำงาน ไม่ว่าจะในส่วนของท่านเจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยหัวหน้า กลุ่มอาชีพ รวมถึงชาวบ้านต่างให้กำลังใจซึ่งกันและกันเมื่อทำงานของชุมชนจึงรู้สึกผ่อนคลาย ไม่เกิดความตึงเครียด ผลของการทำงานร่วมกันเป็นทีมให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมยอมทำให้ผลงานมีความสำเร็จตามเป้าหมาย

ปัจจัยภายนอก ได้แก่

2.1 ด้านสังคม เป็นด้านที่ส่งผลกระทบเป็นองค์รวมเนื่องจากเกี่ยวข้องกับวิถีชุมชนกับคนทุกคน เนื่องจากคนในชุมชนต้องพึ่งพิงอาศัยกันเป็นสังคมที่มีระบบระเบียบ สถานการณ์ทางสังคมอาจมี

ผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตหรือกิจกรรมของผู้คนในชุมชนไม่มากนักน้อย ดังนั้น ผู้นำชุมชนพร้อมทั้งชาวบ้านจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการเผชิญกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อีกทั้งชุมชนต้องพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ โดยการมีความรัก ความสามัคคีกัน ผู้ปกครองต้องมีการดูแลให้คำปรึกษาหลากหลาย เป็นต้น

2.2 ด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นด้านที่มีความสำคัญมากอีกด้านหนึ่งในการพัฒนาความเจริญมาสู่ชุมชน เนื่องจากเทคโนโลยีเป็นความรู้ เป็นเครื่องมือในการทำงาน และการประกอบอาชีพให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และเป็นการประหยัดเวลาในการทำงานแบบเดิมที่ให้ผลผลิตแบบเดิม ๆ ซึ่งเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในชุมชนในตำบลพิมานนี้ได้รับการตอบรับจากสื่อมวลชนที่ได้เข้ามาเยี่ยมชมชุมชนตามโครงการเยี่ยมบ้านเยี่ยม โดยชาวบ้านได้มีการเตรียมอาหารคาว-หวาน ที่เรียกว่า “พาส์รับ” ไว้ต้อนรับคณะผู้มาเยี่ยมชมและสื่อมวลชน ถือได้ว่าสื่อมวลชนเป็นส่วนสำคัญในการนำเสนอผลงานของชุมชนให้บุคคลภายนอกได้รู้จักและยังเป็นการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสวิถีการดำเนินชีวิต เอกลักษณ์ ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวบ้านชุมชนในตำบลพิมานได้อีกทางหนึ่งด้วย

2.3 ด้านเศรษฐกิจ เป็นด้านเกี่ยวกับการทำมาค้าขายและระบบการเงินของชุมชน โดยเศรษฐกิจของชุมชนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตภายในชุมชน เช่น สถานะการตกต่ำของราคาข้าว ทำให้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรชุมชนในตำบลพิมาน ทั้งนี้ชุมชนในตำบลพิมานจึงได้มีการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีการดำรงตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการพอมีพอกิน ปลูกผักสวนครัวไว้ บริโภคเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย อีกทั้ง ยังมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว เช่น การทำเครื่องจักสานหวาย-ไม้ไผ่ ผ้าเย็บมือ ผ้าอ้อมครามและอ้อมจากเปลือกไม้ การประดิษฐ์ของที่ระลึก เป็นต้น

3. วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

การวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ซึ่งผู้วิจัยค้นพบมีทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่

3.1 ด้านการวางแผน เป็นด้านที่คนในชุมชนโดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านในตำบลพิมาน ผู้ช่วย และหัวหน้ากลุ่ม อาชีพต่างให้ความสำคัญในเรื่องของการวางแผนการดำเนินงานกิจกรรม ต่าง ๆ ของชุมชน โดยขั้นตอนการวางแผนนี้ถือได้ว่าเป็นลำดับแรกที่ผู้ใหญ่บ้านให้ความสำคัญทั้งในเรื่องการวางแผนด้านการบริหารจัดการกิจกรรมของชุมชน รวมไปถึงด้านการวางแผนงบประมาณในการจัดสรรเพื่อพัฒนากิจกรรมของชุมชนให้ประสบความสำเร็จต่อไปทั้งนี้ การวางแผนบริหารจัดการ โดยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพที่เป็นแกนนำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อได้มีการวางแผนถึงเรื่องการบริหารงานชุมชนแบบพอเพียงเน้นกระบวนการเรียนรู้ จึงได้ไปศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการบริหาร จัดการโดยชุมชนเอง และผู้ใหญ่บ้านในตำบลพิมานและชาวบ้านกลับมาวางแผนโดยการหารือให้ได้แนวทางและข้อสรุปในการบริหารงานชุมชนอย่างพอเพียงถือได้ว่าทุกคนให้ความสำคัญกับการวางแผนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้การ

วางแผนอย่างต่อเนื่องไปยังงบประมาณ เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมของชุมชนนั้นจะให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายต้องอาศัยงบประมาณเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารจัดการกิจกรรมของชุมชนให้มีความต่อเนื่องนั่นเอง

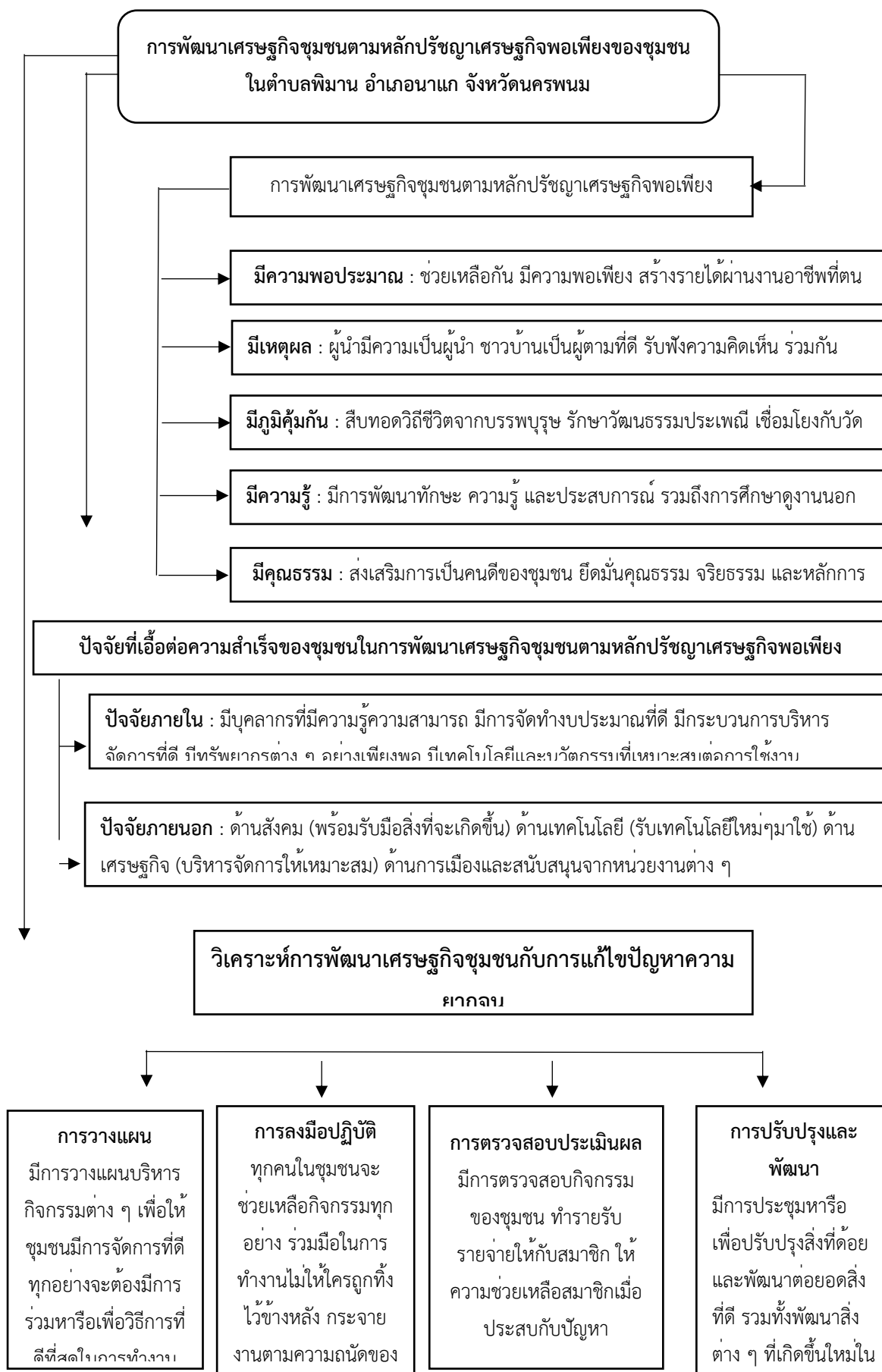
3.2. ด้านการลงมือปฏิบัติ จะพบว่า ชุมชนในตำบลพินามอยู่กันแบบพี่น้อง มีกิจกรรมชุมชนอะไรก็จะมาช่วยกันจัด ช่วยกันทำ ก่อนวันจัดกิจกรรมสมาชิกในชุมชนต่างออกจากบ้านเพื่อมาช่วยกันจัดสถานที่ ผู้ใหญ่บ้านมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับลูกบ้านช่วยกันทำอย่างชัดเจน ทุกคนไม่เกี่ยงงาน แต่ละฝ่ายจะกระจายงานกันทำตามความถนัด ซึ่งเมื่อทุกคนได้รับหน้าที่แล้วก็จะลงมือปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ทุ่มแรงให้เสร็จตามกำหนดแผนที่ได้มีการกำหนดไว้ ทุกคนต่างมีความสุขที่ได้เข้ามา เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมบริหารจัดการภารกิจของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

3.3 ด้านการตรวจสอบประเมินผล จะพบว่า ชุมชนในตำบลพินามได้มีการนำหลักการตรวจสอบประเมินผลมาประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมของชุมชนโดยมีการตรวจสอบประเมินผลของรายรับ รายจ่าย วิธีการดำเนินชีวิต ของลูกบ้านให้ผู้ใหญ่บ้านสามารถติดตามว่าครัวเรือนใดกำลังประสบกับสภาวะรายจ่ายมากกว่า รายรับเพื่อจะได้แก้ไขปัญหาได้ทันถ่วงที อีกทั้งปัญหาถนนชำรุดเป็นหลุมเป็นบ่อภายในชุมชน ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านต่างมีการตรวจสอบจุดที่ชำรุดและนำมาสรุปผลว่าชุมชนต้องใช้งบประมาณในการซ่อมแซมมากน้อยเพียงใด

3.4. ด้านการปรับปรุงและพัฒนา จะพบว่า ชุมชนในตำบลพินาม จะมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในชุมชนอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้จาก อาคารสถานที่รวมไปถึงกิจกรรมการจัดงานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จหรือเกิดการชำรุดทรุดโทรม ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพ ได้เชิญชวนให้สมาชิกในชุมชนได้มาเข้าประชุมรับทราบถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนให้สามารถกลับมาใช้งานได้ดีตามเดิมและเพื่อให้ชุมชนเกิดความน่าอยู่ต่อไป

องค์ความรู้วิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพินาม อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

แผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม จะพบว่า มีองค์ประกอบ 3 ประการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีองค์ประกอบย่อย 5 ประการ ได้แก่ มีความพอประมาณที่คนในชุมชนตำบลพิมาน จะต้องช่วยเหลือกัน มีความพอเพียง สร้างรายได้ผ่านงานอาชีพที่ตนถนัด การมีเหตุผล ได้แก่ การที่ผู้นำมีความเป็นผู้นำ ชาวบ้านเป็นผู้ตามที่ดี รับฟังความคิดเห็น ร่วมกันพัฒนาตำบลพิมาน โดยมีการรับฟังกันและกัน ทำหน้าที่ของตัวเองอย่างดีที่สุด การมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยคนในชุมชนตำบลพิมานจะได้รับการสืบทอดวิถีชีวิตจากบรรพบุรุษ รักษาวัฒนธรรมประเพณี เชื่อมโยงกับวัด บ้าน โรงเรียน และแสดงออกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์และบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนได้ดีที่สุด การมีความรู้ โดยคนในชุมชนตำบลพิมานจะมีการพัฒนาทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ รวมถึงการศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อเอาความรู้นั้นกลับมาพัฒนาชุมชนและต่อยอดสิ่งที่ดีในชุมชนให้ก้าวไกลออกไป และสุดท้ายมีคุณธรรม ที่จะต้องมีการส่งเสริมการเป็นคนดีของชุมชน ยึดมั่นคุณธรรม จริยธรรม และหลักการประชาธิปไตย

2. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลักได้แก่

ปัจจัยภายใน ได้แก่ การมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีการจัดทำงบประมาณที่ดี มีกระบวนการบริหารจัดการที่ดี มีทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเพียงพอ มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมต่อการใช้งาน

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ด้านสังคม คนในชุมชนจะต้องพร้อมรับมือสิ่งที่จะเกิดขึ้น รับกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้านเทคโนโลยี ที่จะต้องรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการและการทำงานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ด้านเศรษฐกิจ ที่จะต้องบริหารจัดการให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจในขณะนั้น ๆ และด้านการเมืองและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความเชื่อเหลือจากภายนอกและนโยบายจากหน่วยงานที่สูงกว่า

3. วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะมีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ มีการวางแผน โดยวางแผนบริหารกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการที่ดี ทุกอย่างจะต้องมีการร่วมหารือเพื่อวิธีการที่ดีที่สุดในการทำงาน มีการลงมือปฏิบัติที่ทุกคนในชุมชนจะช่วยเหลือกิจกรรมทุกอย่าง ร่วมมือในการทำงานไม่ให้ใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง กระจายงานตามความถนัดของแต่ละคน การตรวจสอบประเมินผลกิจกรรมของชุมชน ทำรายรับรายจ่ายให้กับสมาชิก ให้ความช่วยเหลือสมาชิกเมื่อประสบกับปัญหา และการปรับปรุงและพัฒนา โดยจะมีการประชุมหารือเพื่อปรับปรุงสิ่งที่ด้อย และพัฒนาต่อยอดสิ่งที่ดี รวมทั้งพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1. หน่วยงานของรัฐ ควรมุ่งเน้นให้มีการสนับสนุนปัจจัยหลาย ๆ อย่างเพื่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยพิจารณาจากสภาพความเป็นจริงของชุมชนและความพร้อมของบุคลากรที่ปฏิบัติงานจริง
2. ประชาชนในชุมชนควรร่วมกันในการพัฒนาชุมชนโดยอาศัยปัจจัยภายในและภายนอกที่ค้นพบในงานวิจัยมาพัฒนาต่อยอดเพื่อให้ชุมชนได้เกิดการพัฒนาได้อย่างรวดเร็วเพื่อหาโอกาสใหม่ ๆ ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและบุคลากรของชุมชน
3. หน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน ควรร่วมมือกับประชาชนในการเข้ามาดูแล และให้ความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชน รวมทั้งการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ที่ชุมชนต้องการเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และดำเนินการตามข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาของชุมชนและการกำหนดกิจกรรมของชุมชนในตำบลพิกุล ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ควรดำเนินการจัดทำเวทีประชาคมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมกันจัดทำแผนชุมชนที่ระบุความต้องการในการพัฒนาชุมชน มีการศึกษาเรียนรู้ มีการศึกษาต่อ ของประชาชนในชุมชน และควรดำเนินการจัดการเรื่องผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน การแปรรูปสินค้าต่าง ๆ ให้มีความหลากหลายยกระดับให้ดีขึ้นต่อไป
3. ควรร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาคราชการและเอกชนเพื่อให้คนในชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการพัฒนาชุมชน รวมถึงการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สามารถนำมายกระดับการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- นิพัทธ์ ชัยวรมุขกุล. (2561). การพัฒนา, สืบค้น 17 มีนาคม 2561, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/485293>
- ศิริพร สัจจามันท์. (2561). แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน, สืบค้น 18 มีนาคม 2561, จาก <https://www.stou.ac.th/Stouonline/lom/data/sec/Alternative/01-01-01.html>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัท เซ็นจูรี่.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.

องค์การบริหารส่วนตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. (2562). แผนพัฒนาสี่ปี พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2564, (อัดสำเนา).

การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพันอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม*

ECONOMIC SELF-RELIANCE OF COMMUNITIES IN SAEN PAN

SUB-DISTRICT, THAT PHANOM DISTRICT,

NAKHON PHANOM PROVINCE

พระคำไพ สณญโม (จันทรังษี)

Ven. Khamphai Sanyamo (chanhthalungsy)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Science Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: narongchailopburi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และ 3) เพื่อวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 16 คน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นการรวมตัวกันเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาของตำบล มีการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ของตำบลเพื่อเป็นแหล่งรวมภูมิปัญญา โดยจัดตั้งกลุ่มงาน 3 กลุ่มคือ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์ มีลักษณะดำเนินงาน 5 ประการได้แก่ ความเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการตัดสินใจร่วมกัน มีการจัดการทรัพยากรร่วมกัน มีการสร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน และมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มี 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายของรัฐ การส่งเสริมของหน่วยงานภายนอก และการร่วมมือของเครือข่ายภายนอก และปัจจัยภายใน ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน แผนและยุทธศาสตร์การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

* Received April 29, 2024; Revised April 30, 2024; Accepted April 30, 2024

3. การวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนมตามระบบ TERMS Model พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบเศรษฐกิจที่ดี มีทรัพยากรธรรมชาติที่เพียงพอ มีจิตใจที่พร้อมในงานทุกด้าน และมีสังคมและวัฒนธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

คำสำคัญ: การพึ่งพาตนเอง; เศรษฐกิจ; ชุมชน

ABSTRACT

The objectives of this study consisted of: i) to study the economic self-reliance of communities in Saen Pan Sub-district, That Phanom District, Nakhon Phanom Province; ii) to study the factors affecting the economic self-reliance of communities in Saen Pan Sub-district, That Phanom District, Nakhon Phanom Province; and iii) to analyze Economic system related to self-reliance of communities in Saen Pan Sub-district, That Phanom District, Nakhon Phanom Province. The qualitative research was conducted in this study. The sample group comprised 16 local administrators and people involved. The research tool was an in-depth interview and content analysis was employed for data analysis.

The results of the research were concluded as follows:

1. Economic self-reliance of communities in Saen Pan Sub-district, That Phanom District, Nakhon Phanom Province consisted of 5 aspects, namely local wisdom and local technology, economics, natural resources and environmental, psychological, and social and cultural aspects. There is a central gathering in solving the problems of the sub-district. A sub-district learning center was established as a source of wisdom. Three working groups were set up: farmers group, occupation group and savings group. There are 5 operational characteristics: joint ownership, joint decision making, shared resource management, common identity, and common goals.

2. There are two types of factors affecting the economic self-reliance of communities in Saen Pan Sub-district, That Phanom District, Nakhon Phanom Province: external factors, namely government policies, the promotion of external agencies and cooperation of external networks and internal factors such as leadership of community leaders, development plans and strategies community activities and community participation.

3. The economic system related to the self-reliance of communities in Saen Pan Sub-district, That Phanom District, Nakhon Phanom Province, was analyzed by using the

TERMS Model system revealed that there are good economy, sufficient natural resources, strong spirit ready to work in all areas, and unity of society and culture.

Keywords; Self reliance; Economy; Community

บทนำ

สภาพสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่พึ่งตนเองและมีความเป็นอยู่แบบพอเพียง โดยอาศัยระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ ซึ่งมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกับธรรมชาติ ในระบบเครือญาติที่เกื้อหนุนจนเจือกัน มีการแบ่งปันผลผลิตที่ได้มา มีการประกอบอาชีพเพื่อการอยู่รอด ทำให้ชุมชนในอดีตเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ แต่ในปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างรวดเร็ว จึงทำให้สังคมตกอยู่ภายใต้กระแสวัตถุนิยมขาดความรับผิดชอบ และจิตสำนึกสาธารณะ (ประเวศ วะสี, 2542) การพัฒนาชุมชนทั้งที่เป็นชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของประเทศไทยที่ผ่านมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นทั้งด้านบวกและด้านลบภายใต้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เนื่องจากยุคแรก ๆ ของการพัฒนาประเทศนั้นมุ่งพัฒนาเน้นแต่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หรือเน้นด้านวัตถุมาก คือเน้นภาคอุตสาหกรรมด้านเดียว จึงทำให้เกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ขึ้นในประเทศไทยจากการพัฒนาดังกล่าว ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป จึงเกิดความไม่สมดุลทางชีวิต สังคม ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะชุมชนชนบทในประเทศไทยนั้น “...มีพื้นฐานเป็นสังคมเกษตร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่การทำไร่ ทำนา และทำสวน” (สุจินต์ ชูลักษณ์, 2554)ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์นี้มากที่สุด ก็คือเกิดความเสียหายด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ รวมไปถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พระพรหมคุณุภรณ์ ป.อ. ปยุตโต ได้กล่าวถึงวิกฤตการณ์ที่เกิดจากการพัฒนานี้ มีความว่า ในปัจจุบันนี้ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศระดับผู้นำที่พัฒนาแล้วทั้งหลายได้รู้ตระหนักว่าการพัฒนาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งมุ่งสร้างความเจริญพร้อมทางวัตถุ โดยเน้นความเจริญเติบโตขยายตัวทางเศรษฐกิจ ได้ก่อให้เกิดปัญหามากมายร้ายแรง ทั้งแก่ชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นสุขภาพร่างกาย หรือด้านจิตใจ ทั้งแก่สังคม ทั้งแก่ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม นับว่าเป็นการพัฒนาที่ผิดพลาด ดังที่สรุปกันว่า เป็นการพัฒนาไม่ยั่งยืน จึงจำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนากันใหม่ (ป.อ. ปยุตโต, 2549) ตลอดระยะเวลามากกว่า 30 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตมากมายแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า เพื่อสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะหลักการพัฒนาชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้นั้น พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่ชนบทก่อนพื้นที่อื่นใดทั้งสิ้น ก็เพื่อจะทรงช่วยเหลือและพัฒนาให้ประชาชนในชนบทสามารถพึ่งตนเองได้กล่าวคือมีพระประสงค์จะพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อม และสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดนั่นเอง ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีความตอนหนึ่งว่า “...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวด เพราะผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ ย่อมสามารถสร้างความ

เจริญในระดับสูงขึ้นไป...(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2512 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระบรมราโชวาทชี้แนะแนวทางในการพัฒนาชุมชนชนบทไว้ว่า การรวมกลุ่มประชาชนเพื่อแก้ปัญหาหลักของชนบท ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาเพื่อสู่การพึ่งตนเอง โดยเน้นการรวมตัวกันในรูปของสหกรณ์ ทรงเน้นเสมอถึงความจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่ชุมชน เผชิญอยู่ร่วมกัน หรือเพื่อให้การทำมาหากินของชุมชนโดยส่วนรวมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัดจะเห็นได้ว่ากลุ่มสหกรณ์เป็นโครงการพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จ ในหลายโครงการพัฒนาขึ้นมาจากการรวมตัวกันของราษฎรกลุ่มเล็ก ๆ และพระองค์ทรงเน้นการพัฒนาโดยกระตุ้นผู้นำชุมชนให้เป็นแกนนำในการพัฒนา และทรงพิจารณาผู้นำโดยเน้นในด้านคุณธรรม ความโอบอ้อมอารี ความเป็นผู้นำในท้องถิ่นและรักท้องถิ่น จากนั้นทรงอาศัยโครงสร้างสังคมไทย โดยกระตุ้นผู้นำชุมชนที่มักจะมีฐานะเป็นผู้นำในการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นโดยชาวบ้านที่ยากจนให้ความสนับสนุนร่วมมือด้วย ในที่สุดแล้วผลแห่งความเจริญก็จะเกิดขึ้นแก่ชาวบ้านในชุมชนนั้นทุกคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ในการพัฒนาแบบบูรณาการ หรือแบบองค์รวม โดยมุ่งถึงความสมดุลของชีวิต สังคมรวมถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาในปัจจุบันนี้ ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลและแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นต้นมา ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การพัฒนาประเทศโดยกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งนโยบายการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 นี้ไว้ว่า การกำหนดให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” เป็นเรื่องที่ปรับวิธีคิดให้มีการพัฒนาสู่ความยั่งยืน... ทั้งนี้ การพัฒนาแบบยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของคนบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองได้ อันจะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในสังคมจะเห็นได้ว่า การพัฒนาโดยรอบด้านมีทั้งเหตุและผลผสมผสานกันอย่างเหมาะสมนี้จะเน้นการพัฒนาทั้งในเรื่องคน เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม รวมถึงการเมืองและการปกครอง สามารถที่จะนำไปเป็นแนวทางและเกณฑ์ในการชี้นำชีวิตการเป็นชุมชนเข้มแข็งและชุมชนพึ่งตนเองด้วยปัจจัยที่สำคัญถึง 5 ด้าน คือ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ สังคมจึงสอดคล้องกับทฤษฎีการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท ดังที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวไว้ว่า “การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท สามารถพึ่งตนเองได้ด้วยปัจจัยที่สำคัญ 5 ด้าน หรือ TERMSซึ่งประกอบด้วย Technology, Economic, Resource, Mental and Socio-Cultural” ทั้งนี้ก็สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่สอนให้คนรู้จักพึ่งตนเองเป็นสำคัญว่า “อตตา หิ อตตโนนาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งของตน... อตตนา หิ สุนทนนาถิ ลภติ ทูลลภํ เพราะบุคคลที่ฝึกตนดีแล้วย่อมได้สิ่งที่อันได้โดยยาก” อย่างไรก็ตาม การพึ่งตนเองนี้ จะอาศัยเฉพาะการพึ่งตนเองอย่างเดียวไม่ได้ จะต้องอาศัยปัจจัยจากภายนอกช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความทันสมัย เหมาะสมแก่กาล ภูมิทัศน์ ต่อเหตุการณ์ต่างๆ ด้วย ดังท่านสุเมธ ตันติเวชกุล กล่าวไว้ว่า การพึ่งตนเองไม่ใช่การที่สังคมดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยไม่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ อีกทั้งแบบแผนของการพึ่งตนเองก็ย่อมมีได้หลากหลาย แล้วแต่ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ การพัฒนาอย่างพึ่งตนเองก็คือการลงทุนด้วยการระดมทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ในประเทศ และที่สำคัญที่สุด ก็คือทรัพยากรบุคคลในประเทศนั่นเอง คำถามที่ว่าประเทศหนึ่งๆ สามารถพัฒนาอย่างพึ่งตนเองได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับ

เงื่อนไขที่เราได้ตั้งมาตรฐานหรือระดับของการพึ่งตนเองไว้อย่างไร มาตรฐานดังกล่าว ควรจะสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2559) ในช่วงนี้สภาพอากาศยังคงหนาวเย็นต่อเนื่อง มีอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยที่ประมาณ 14 -15 องศาเซลเซียส ถึงแม้จะส่งผลกระทบต่อชาวบ้านในพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ประสบปัญหาภัยหนาว เนื่องจากมีลมกระโชกแรง แต่ปีนี้กับเป็นผลดีต่อเกษตรกรที่ยึดอาชีพเกษตรพอเพียง ปลูกพืชผักสวนครัว ตามแนวริมฝั่งแม่น้ำโขง โดยเฉพาะปีนี้ถือเป็นโอกาสทองของเกษตรกรริมแม่น้ำโขง เนื่องจากสภาพอากาศเป็นใจ ทำให้ส่งผลดีต่อผลผลิตทางการเกษตรพืชผักสวนครัวได้เร็ว ใช้ระยะเวลาสั้น ในการเก็บผลผลิต อีกทั้ง มีราคาแพง เนื่องจากหลายพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้ง ไม่สามารถปลูกได้ สำหรับพื้นที่ติดแม่น้ำโขง ได้เปรียบเรื่องแหล่งน้ำ สามารถทำการเกษตรได้ตลอดปี ทำให้เป็นที่ต้องการของตลาด ยิ่งในช่วงนี้ พืชผักสวนครัว ประเภท กะหล่ำปลี สลัด คื่นห่อ รวมถึงต้นหอมจะมีราคาแพง เช่นเดียวกันกับชาวบ้านเกษตรกรริมฝั่งแม่น้ำโขงในพื้นที่ตำบลดงขวาง อำเภอเมืองนครพนม และพื้นที่ตำบลแสนพัน อำเภอเมืองนครพนม และในพื้นที่ตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ในช่วงหน้าแล้งทุกปีจะมีการทำเกษตรพอเพียงปลูกผักสวนครัว ไม่ต่ำกว่า 500 ไร่ ตามแนวแม่น้ำโขง ในช่วงนี้กำลังเร่งเก็บผลผลิตต้นหอม มีพ่อค้า แม่ค้า มาจองซื้อ ไปส่งขายทั่วประเทศ ในราคาคงที่โลกรั่มละประมาณ 60 - 70 บาท สามารถทำเงินได้ไร่ละประมาณ 80,000 - 100,000 บาท แล้วแต่ผลผลิต ทำให้เกษตรกรต่างเร่งเก็บผลผลิตส่งขาย สร้างรายได้เงินหมุนเวียนสะพัด ไม่แพ้พืชผัก ประเภท คื่นห่อ สลัด กะหล่ำปลี ซึ่งในปีนี้อากาศหนาวเย็นต่อเนื่อง เป็นผลดีต่อการเจริญเติบโต ทำให้ใช้เวลาปลูกน้อย ประมาณแค่ 2 เดือน จากปกติต้องใช้เวลาประมาณเกือบ 3 เดือน สามารถเก็บผลผลิตขายได้ ลดต้นทุนในการดูแล ในช่วงหน้าแล้งของทุกปี ที่มีสภาพอากาศหนาวเย็น จะเป็นโอกาสทองของชาวบ้านในพื้นที่ ตำบลดงขวาง อำเภอเมืองนครพนม ยาวไปถึงเขต ตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จะปรับพื้นที่ริมแม่น้ำโขงทำการเกษตรปลูกพืชผักสวนครัวตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งไปขายตามท้องตลาด โดยเฉพาะปีนี้ถือว่าพืชผักมีราคาแพงขายได้ราคาดีกว่าทุกปีโดยเฉพาะต้นหอมนั้นถือว่าราคาสูง ตกโลกรั่มละประมาณ 60-70 บาท ซึ่งเกษตรกรจะใช้เวลาปลูกประมาณ 2-3 เดือนเท่านั้น เก็บผลผลิตขายได้แต่ปีนี้อากาศเป็นใจหนาวต่อเนื่องใช้เวลาปลูกประมาณ 2 เดือน ก็เก็บผลผลิตขายได้ (ไทยรัฐออนไลน์, 2559) ส่วนการปลูกต้นหอม จะมีขายเป็น 2 รูปแบบจะขายเป็นต้นสดราคาประมาณ 60 - 70 บาท ส่วนอีกประเภทคือ ขายหอมหัว คือจะใช้เวลานานกว่าประมาณ 3 - 4 เดือน แต่เป็นพันธุ์เดียวกัน แตกต่างที่ระยะเวลาเก็บผลผลิตขายราคาประมาณ กิโลกรัมละ 70 - 80 บาท ซึ่งในพื้นที่ 1 ไร่ เกษตรกรจะสามารถเก็บผลผลิตได้ประมาณ 1 ตันคิดเป็นเงินประมาณ 80,000 - 100,000 บาท ถือว่าราคาดีมาก ทำให้ชาวบ้านเกษตรกรริมโขงยิ้มออก ชดเชยราคาข้าวตกต่ำ คาดว่าปีนี้จะมีเงินหมุนเวียนสะพัดจากเกษตรกรริมโขงปลูกผักหน้าหนาวนั้นไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจการค้าในพื้นที่เงินสะพัดชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย 4 ชุมชน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 4,880 ครัวเรือน และจำนวนประชากรทั้งหมด 4,035 คน โดยแยกเป็นชาย 1,977 คน หญิง 2,058 คน ซึ่งประชากรประกอบอาชีพหลากหลายสาขาอาชีพ แต่ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำสวน ทำไร่ ทำนา และเลี้ยงสัตว์ เพราะเขตพื้นที่ชุมชนจะมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ซึ่งเป็น

แหล่งเพาะปลูกพืชที่ดีแห่งหนึ่งจากหลาย ๆ พื้นที่ของจังหวัดนครพนม ทั้งนี้ชุมชนนี้เป็นเขตพื้นที่อยู่ใกล้กับ
ทรัพยากรแหล่งน้ำที่

สำคัญ คือ แม่น้ำโขง เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรมและใช้สอยในชีวิตประจำวันของประชาชน ซึ่งแต่เดิมนั้น พื้นที่ชุมชนตำบลแสนพันอำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม ยังไม่ค่อยมีหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสนใจในการช่วยพัฒนาชุมชนนี้สักเท่าไร แต่ในปัจจุบัน มีหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาช่วยเหลือในการให้ความรู้แก่ประชาชนด้านวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตาม ในชุมชนตำบลแสนพันก็ยังมีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีพที่ดี ดังนั้น จึงมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความสามัคคีปรองดอง และช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันภายในชุมชนตนเอง โดยใช้ชื่อว่า ศูนย์เรียนรู้การเกษตรบ้านแสนพัน หมู่ที่ 7 ตำบลแสนพัน อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม ดังนั้น จึงมีชาวบ้านหลายชุมชน เช่น หมู่บ้านหมั่นน้อย หมู่บ้านดงขวาง หมู่บ้านศรีนคร เป็นต้น ในตำบลแสนพัน รวมกลุ่มกันทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งและชุมชนพึ่งตนเอง โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกอบรมในโครงการต่าง ๆ อาทิ เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน ต่อมาศูนย์เรียนรู้การเกษตรบ้านแสนพัน ปลูกยาสูบ หอม กระเทียมนี้ ในโครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร จัดว่าเป็นพื้นที่ที่สามารถนำไปเป็นเกณฑ์ในการชี้วัดการเป็นชุมชนเข้มแข็งและชุมชนพึ่งตนเอง ซึ่งเหมาะสมแก่การค้นคว้าวิจัยทั้งหลายตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพึ่งตนเองต่าง ๆ ตลอดจนส่งผลให้ชุมชนนี้กลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ ในขณะที่ชุมชนอื่น ๆ ตั้งอยู่ในเขตท้องถิ่นใกล้เคียง ต่างก็มีปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยประโยชน์ให้เช่นนี้เหมือนกัน แต่ก็เป็นได้เพียงชุมชนปกติธรรมดาทั่วไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรศึกษาการพึ่งพาตนเองของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม เพราะชุมชนนี้เหมาะที่จะทำการศึกษาวิจัย เพื่อจะนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวให้ชุมชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นนี้ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนว่า มีปัจจัยด้านใดบ้าง ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการส่งผลให้เป็นชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการพึ่งพาตนเองของชุมชน แล้วนำผลการวิจัยที่ได้มานี้วิเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการพัฒนาชุมชนนี้และชุมชนอื่นทั่วไปให้สามารถเป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม
3. เพื่อวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบได้แก่

1. รูปแบบการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ **กลุ่มที่ 1** กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแสนพัน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแสนพัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

กลุ่มที่ 2 ประชาชนชาวบ้าน สมาชิกศูนย์การเรียนรู้ประจำตำบลแสนพัน และกลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในเรื่อง “การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม” มีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแสนพัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อดีตผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 7 ท่าน และประชาชนชาวบ้าน สมาชิกศูนย์การเรียนรู้ประจำตำบลแสนพัน และกลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ จำนวน 9 ท่าน รวมทั้งสิ้น 16 ท่าน โดยมีรายนามดังต่อไปนี้

ลำดับที่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ตำแหน่ง
1	นายสมศักดิ์ อุพร	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแสนพัน
2	นางวรารักษ์ พุทธศาสตร์	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแสนพัน
3	นางมะลิวรรณ จันทะรุท	กำนันตำบลแสนพัน
4	นายเทอดศักดิ์ ศรีตา	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2
5	นายจีหวน วังพระราช	อดีตผู้ใหญ่บ้าน
6	นายจันทะรัตน์ มิมาชา	อดีตผู้ใหญ่บ้าน
7	นายสำนวน ต้นสวรรค์	อดีตรองผู้อำนวยการโรงเรียน
8	นางทูลชัย ลานศรี	ประชาชนชาวบ้านในตำบลแสนพัน
9	นางเหรียญทอง จันทะลอย	ประชาชนชาวบ้านในตำบลแสนพัน
10	นางประเพ็ญ สุขมี	ประชาชนชาวบ้านในตำบลแสนพัน
11	นางอารณ์ มิมาชา	ประชาชนชาวบ้านในตำบลแสนพัน
12	นางบุญเรือง ฮมแสน	ประชาชนชาวบ้านในตำบลแสนพัน

13	นางอุมาภรณ์ ต้นสวรรค์	ปราชญ์ชาวบ้านในตำบลแสนพัน
14	นางสมถวิล ไชยงค์	ปราชญ์ชาวบ้านในตำบลแสนพัน
15	นางศรีสะอาด บุญเมือง	ปราชญ์ชาวบ้านในตำบลแสนพัน
16	นางวิภา นาคพงษ์	ปราชญ์ชาวบ้านในตำบลแสนพัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. จัดเตรียมเครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก (Key Informants) จำนวน 16 ท่าน โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
2. ติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือที่จะเข้าสัมภาษณ์
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล
4. การสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับขอเอกสารต่างๆ พร้อมกันนั้นโดยผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเตรียม และศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ซึ่งดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้สนทนาสืบหา ความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้ เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้ง แจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใดผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียง

สรุปผลการวิจัย

1. การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอราทูพนม จังหวัด

นครพนม

ชุมชนในตำบลแสนพันมีลักษณะเป็นการรวมตัวกันเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาของตำบลนั้น มีการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ของตำบลแสนพันเพื่อเป็นแหล่งรวมภูมิปัญญา ระบบความคิดของชุมชน การจัดการกลุ่ม/องค์กรชุมชน กระบวนการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยในปี พ.ศ. 2540 กลุ่มชาวบ้านได้มีแนวคิดในการพัฒนาชุมชนในตำบลแสนพันให้เป็นรูปธรรมมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนในหมู่บ้านเป็นสำคัญ และเน้นการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ

ดำเนินงาน การก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ของตำบลแสนพันมีกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลแสนพัน ประกอบด้วย
กิจกรรมด้าน

เศรษฐกิจพอเพียงโดยเน้นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการประกอบอาชีพเสริมโดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ เป็นแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบ ไม่เน้นการเรียนการสอนในห้องเป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามา ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งพบปะสังสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจความ ร่วมมือในการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

การจัดการการเรียนรู้ในชุมชนมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ของผู้รู้ในชุมชนทั้ง ด้าน ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ด้านวิถีชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของชุมชน ด้านพัฒนาชุมชน ด้านปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง และด้านการฝึกอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัว ได้แก่ การจักสาน หมวกไม้ไผ่ การปลูก ผักสวนครัว การตัดเย็บเสื้อผ้า การทอผ้าตีนจก การทำปุ๋ยน้ำหมัก ชีวภาพการแปรรูปอาหาร การทำกล้วยกวน เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนในตำบลแสนพันยังมีกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ของซึ่งมีความโดดเด่นและคนในชุมชน ให้การยอมรับ มีกระบวนการสื่อสาร การถ่ายทอด ทั้ง ภายในครอบครัว ภายในชุมชน และภายนอกชุมชน จากการลงศึกษาในพื้นที่ พบว่า กลุ่มที่มีการพึ่งพาทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพันนั้นมีจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์ โดยทั้ง 3 กลุ่มจะมีลักษณะที่ร่วมกัน 5 ประการคือ

1. ความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยชาวบ้านตำบลแสนพันมีสิทธิเท่าเทียมกันเสมือนทุกคน แสดงความเป็นเจ้าของและทุกคนสามารถเข้ามาศึกษาค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งพบปะ สังสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการพัฒนาตนเองและชุมชน การเปิดโอกาสให้ ทุกคน ในชุมชนเข้ามาพบปะสังสรรค์หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ให้มี ความรัก ความสามัคคี ความเอื้ออาทรต่อกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน การให้ความร่วมมือ ในงานหรือ กิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์เรียนรู้ทำให้สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของศูนย์เรียนรู้อย่างแท้จริง และมีความรู้สึก อยากร่วมส่วนร่วมในการทำงานของศูนย์ฯ เมื่อมีใครมาขอความร่วมมือก็จะกระทำเป็นอย่างดีแม้ในบางครั้งจะ ไม่ใช่หน้าที่ของตนเองแต่ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบ ในตนเอง สมาชิกที่รู้สึกว่าเป็น เจ้าของศูนย์เรียนรู้จะมีความรับผิดชอบงานที่ได้รับและไม่ทิ้งงานจะทำงานเกินกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ อีกทั้ง ยังแบ่งภาระของคณะกรรมการศูนย์ฯ ได้เป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบสูง เรียกว่าสูงกว่าที่ศูนย์เรียนรู้ มอบหมาย รวมทั้งช่วยกันดูแลและเสนอแนะ

2. มีการตัดสินใจร่วมกัน โดยประชาชนในชุมชนตำบลแสนพันร่วมกันรับผิดชอบและร่วมกัน รับผลประโยชน์ซึ่งในแนวทางนี้ก็คือ ต้องตัดสินใจร่วมกัน ภายในชุมชนแสนพันและศูนย์เรียนรู้ของตำบลแสน พันให้โอกาสสมาชิกทุกคนได้แสดงเหตุผลแต่ละทางเลือกโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันซึ่งเป็นวิธีการ ประชาธิปไตย ซึ่งทุกคนในตำบลรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและยอมรับในการตัดสินใจซึ่งการตัดสินใจร่วมกันบ่ง บอกว่า ร่วมกันคิดพิจารณาไตร่ตรองเพื่อหาสิ่งที่ ดีที่สุดให้เหมาะสมกับชุมชนและศูนย์เรียนรู้ตำบลแสนพันโดย เปิดโอกาสให้ประชาชนในตำบลได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ ร่วม รับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมี ผลกระทบถึงประชาชน โดยทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อดำเนินการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการแต่ละบุคคลร่วมกันวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานในเรื่องต่าง ๆ และ ผู้นำชุมชนต้องมีส่วนช่วยในการวางแผน การบริหารงบประมาณ การดำเนินการ การติดตาม และ ประเมินผล โดยการตัดสินใจจากกลุ่มที่สำคัญ 3 กลุ่ม

3. มีการจัดการทรัพยากรร่วมกัน โดยสมาชิกในชุมชนนำทรัพยากรในตำบลมาบริหารจัดการ โดยใช้กลยุทธ์เชิงรุกที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องกับการบริหารจัดการทรัพยากรใน องค์กรหรือศูนย์เรียนรู้ ซึ่งกล่าวได้ว่า อาจเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จที่ยั่งยืนขององค์กรหรือศูนย์เรียนรู้ซึ่ง ขึ้นอยู่กับคุณภาพของ คนในศูนย์เรียนรู้ที่ช่วยให้คนในชุมชนท้องถิ่นมองเห็นแนวทางของการจัดการที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมาย และระเบียบวิธีที่เกี่ยวข้อง สามารถพึ่งตนเองได้และพึ่งพาอาศัยกันได้ ทั้งความคิด การตัดสินใจ และวิธีการ ปฏิบัติเกิดผลได้จริงอันสามารถก่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่นร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

4. มีความเป็นอัตลักษณ์ กล่าวคือ การเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความพอประมาณ ความมี เหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดี มีความรู้รักสามัคคี มีการประกอบอาชีพ เกษตรกรรมที่สืบทอดภูมิปัญญา มาจากบรรพบุรุษ รวมทั้งการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมและหาแนวทางพัฒนาปรับปรุงเพื่อประยุกต์ใช้แนวทางนั้น ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิตทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนมีความ เข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยยึดถือหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง “เศรษฐกิจพอเพียง”

5. มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน นั่นคือ คนหรือสมาชิกทุกคนได้เข้ามาเกี่ยวข้องในการ วางแผน การดำเนินการ การติดตามผล การปรับปรุงผลปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นลักษณะที่ชี้ชัดเจาะจงว่า อะไร เท่าไหร่ เมื่อไหร่ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ชุมชนร่วมกันกำหนดและมุ่งมั่นหมายร่วม คือ คน/ สมาชิกในชุมชน ได้สร้างจุดหมายหรือจุดที่ต้องพยายามไปให้ถึงกับสิ่งที่หวังในอนาคตซึ่งเป็นเครื่องบอกทิศทางการทำงานว่า ต้องไปให้ถึงจุดนั้น เปรียบเสมือนการกำหนดทิศทางร่วมกัน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอราทูพนม จังหวัดนครพนม

ปัจจัยที่มีผลการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน ประกอบด้วยปัจจัย 2 ประเภทได้แก่

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายของรัฐ การส่งเสริมของหน่วยงานภายนอก และการร่วมมือของเครือข่ายภายนอก

ปัจจัยภายใน ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน แผนและยุทธศาสตร์การพัฒนา รูปแบบ กิจกรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

โดยปัจจัยเหล่านี้จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ 3 กลุ่มกิจกรรม ซึ่งได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์ ได้ขับเคลื่อนการพัฒนาในชุมชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนในตำบลแสน พันรู้สึกรักและมีความเป็นเจ้าของ รู้จักตัดสินใจร่วมกัน รู้จักใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีความเป็นอัตลักษณ์ และมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน

3. การวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของชุมชนในตำบลแสน พัน อำเภอราทูพนม จังหวัดนครพนม

ระบบเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอราทู พนม จังหวัดนครพนม จะวิเคราะห์เศรษฐกิจที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองกับหลัก TERMS Model ซึ่งได้แก่

1. เทคโนโลยี ประชาชนในตำบลแสนพันจะได้รับการแนะแนวทางการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์และสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชนจากหน่วยงานภายนอก โดยการที่เกษตรกรได้เรียนรู้และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ผสมผสานอย่างกลมกลืนกับเทคโนโลยีดั้งเดิมก็จะส่งผลให้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นเพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งยังสร้างความสมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่ายในครอบครัวได้และเป็นช่องทางหนึ่งที่น่าไปสู่การแข่งขันในตลาดอื่นๆได้ ทั้งนี้การใช้เทคโนโลยีจะขึ้นอยู่กับจำนวนเงินทุนของแต่ละกลุ่มที่มีจำนวน ๓ กลุ่ม รวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ไม่ว่าจะเป็นได้รับการสนับสนุนในรูปแบบของสิ่งของ อุปกรณ์ต่าง ๆ หรือได้รับการสนับสนุนเป็นเงินทุน เป็นต้น

2. สภาพเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ เงินทุนของกลุ่มจะมาจากการลงหุ้นของสมาชิกเมื่อสมาชิกเข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งบางกลุ่มก็ได้รับ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกด้วยไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของเงินสนับสนุน และการ สนับสนุนอุปกรณ์ที่ใช้ภายในกลุ่ม และเมื่อเงินทุนของกลุ่มไม่เพียงพอสำหรับการทำกิจกรรม จะมีการไปกู้เงินมาจากกองทุนหมู่บ้าน และธนาคารของภาครัฐ ซึ่งถือว่าเป็นการกู้เงินในระบบ ดังนั้นอัตราดอกเบี้ยในการชำระหนี้ก็ไม่ได้สูงมากเท่ากับการกู้เงิน นอกกระบบทำให้กลุ่มมีความสามารถในการชำระหนี้ได้ในแต่ละรอบ

3. ทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชนแต่ละกลุ่มอาชีพจะไม่ค่อยนำทรัพยากรภายในชุมชน มาใช้มากนัก จะมีแค่บางกลุ่มเท่านั้นที่ใช้ทรัพยากรของชุมชน รวมทั้งมีการส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มปลูกวัตถุดิบอีกด้วย เช่น กลุ่มผลิตเครื่องแกง มีการส่งเสริมให้สมาชิกปลูกพริก ปลูกตะไคร้ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามบางพื้นที่ที่มีปัญหาในด้านของลักษณะพื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสมที่จะปลูก วัตถุดิบเหล่านั้น ซึ่งวิสาหกิจชุมชนที่ใหญ่ ๆ ที่เป็นที่รู้จักของคนทั่ว ๆ ไป และสินค้ามีความ น่าสนใจ ความต้องการสินค้าของกลุ่มดังกล่าวก็มากด้วยเช่นกัน ดังนั้นกลุ่มจะต้องซื้อวัตถุดิบจาก ภายนอกเพื่อผลิตให้ทันตามความต้องการของตลาด นอกจากนี้ในประเด็นการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มไม่ได้ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่มผลิตยางพารา บางกลุ่มจะมีบ่อบำบัดน้ำเสียจากการทำกิจกรรมของกลุ่ม เพื่อไม่ให้ชุมชนได้รับผลกระทบ แต่ชุมชนแต่ละพื้นที่จะไม่ค่อยมีการอนุรักษ์โดยการปลูกต้นไม้ทดแทน

4. สภาพจิตใจ จะพบว่า การดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน สมาชิกทุกคนรู้จักกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การดำเนินกิจกรรมจึงสามารถดำเนินไปได้ อย่างเรียบง่าย และการดำเนินงานกลุ่มก็จะต้องมีการคัดเลือกกรรมการเพื่อเข้ามาบริหารงานภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นหน้าที่ของสมาชิกที่จะเลือกคนที่เหมาะสมเข้ามาบริหารงานกลุ่ม เพราะทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน และเมื่อกลุ่มเกิดปัญหาก็จะมีการเรียกประชุมเพื่อหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน ดังนั้นกลุ่มมีความเข้มแข็ง พร้อมทั้งจะต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคที่เข้ามา เพราะทุกคนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ และหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน

5. สังคมและวัฒนธรรม สมาชิกในกลุ่มมาจากสังคมและวัฒนธรรมเดียวกันจึงง่ายต่อการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเมื่อมีงานภายในชุมชน ทุกคนก็มีความสามัคคีช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน โดยไม่หวังผลตอบแทน และบางกลุ่มก็มีการให้เงินสนับสนุนในงานกิจกรรมของ โรงเรียนในชุมชน เช่น งานวันเด็ก เป็นต้น นอกจากนี้ทุกคนก็ยังช่วยกันสืบสานวัฒนธรรม และประเพณีของชุมชนอีกด้วย โดยสมาชิกจะเข้าร่วมในงานประเพณีของชุมชน เช่น งานเข้าพรรษา งานออกพรรษา งานทำบุญมหาชาติ งานอุทิศให้แก่ผู้วายชนม์

เพื่อทำบุญให้กับบรรพบุรุษ และงานทอดกฐิน ซึ่งบางกลุ่มที่มีการทำบุญในงานทอดกฐินที่เป็นรายนามของกลุ่ม โดยเฉพาะ และบางกลุ่มก็จะหยุดทำการในวันงานบุญ เพื่อให้สมาชิกได้เข้าร่วมอย่างเต็มที่ และเมื่อมีงานต่าง ๆ ของชุมชนทุกคนก็ช่วยกัน ประชาสัมพันธ์ด้วยเช่นกัน และวัฒนธรรมทางภาคอีสานจะมีความเข้มข้นทุกคน จึงเห็นความสำคัญเหมือนกันทั้งหมด

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอดงหลวง จังหวัด

นครพนม

การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการลงภาคสนามเพื่อสอบถามข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะการพึ่งพาตนเองของชุมชนในตำบลแสนพันนี้จะมีการรวมกลุ่มเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีลักษณะเป็นแหล่งรวมปัญญา ระบบความคิดของชุมชน มีการจัดการกลุ่ม/องค์กรชุมชน กระบวนการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ก็เนื่องมาจากสภาพปัญหาของชุมชนที่ต้องการยกระดับงานอาชีพให้มีความเป็นระบบและแก้ปัญหาได้จริง โดยเกิดจากผู้นำชุมชนและสมาชิกที่มีศักยภาพในขณะนั้น โดยการเน้นแนวคิดในการพัฒนาหมู่บ้านในตำบลแสนพันให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมมีการดำเนินชีวิตเพื่อแก้ไขปัญหาด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และเน้นการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

ผู้วิจัยพบว่า การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพันนี้ได้ก่อให้เกิดกลุ่มงานต่าง ๆ ที่ถูกควบคุมโดยศูนย์การเรียนรู้ตำบลแสนพัน มีกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ของกลุ่มซึ่งมีความโดดเด่นและคนในชุมชนตำบลแสนพันให้การยอมรับ มีกระบวนการสื่อสาร การถ่ายทอดทั้งภายในครอบครัว ภายในชุมชน และภายนอกชุมชน โดยมี 3 กลุ่มงาน ได้แก่

1. กลุ่มเกษตรกร โดยกลุ่มนี้มีกิจกรรมหลัก ๆ 3 ด้าน คือ ด้านแรก มีการบริหารจัดการแหล่งทุนและปัจจัยพื้นฐาน คือ การระดมทุนหรือลงทุน การรับฝากเงินกับกลุ่มออมทรัพย์และให้ดอกเบี้ยฝากออมทรัพย์เป็นพิเศษ การจัดหาแหล่งจำหน่ายข้าวในราคาที่ดีให้กับสมาชิกและจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชให้กับเกษตรกร ด้านที่สอง คือ การผลิต การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร รณรงค์ให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินจากที่ดินรกร้างว่างเปล่าให้เป็นพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ได้ แปรรูปข้าวและจำหน่ายให้กับสมาชิกในกรณีที่ไม่สามารถจำหน่ายให้กับโรงสีได้ รวมทั้งส่งเสริมการผลิตให้เป็นสินค้าการเกษตร และด้านสุดท้าย คือด้านส่งเสริมสวัสดิการ คือ จัดให้มีทุนส่งเสริมต่าง ๆ ให้ครอบครัว จัดให้ทุนอื่น ๆ

2. กลุ่มอาชีพหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และสินค้าอื่นๆ ที่กลุ่มรับมาดำเนินการ โดยมีกิจกรรม 3 ด้าน คือ ด้านบริการ คือ การระดมทุนหรือลงทุน การจัดหารายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชน การจัดหาสถานที่จำหน่ายสินค้า ด้านการผลิต คือ การนำวัตถุดิบที่มีในชุมชนมาผลิตเป็นสินค้าเพื่อจำหน่าย จัดหาวัสดุอุปกรณ์และกำลังแรงงานเพื่อการผลิตสินค้า จัดหารูปแบบสินค้าให้ทันสมัย และด้านสวัสดิการ คือ มีเงินสวัสดิการให้กับสมาชิกซึ่งได้มาจากรายได้จากกลุ่ม

3. กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนในตำบลแสนพัน มีกิจกรรม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์เป็นแหล่งเงินทุนให้สมาชิกกู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพเพื่อขยายการผลิตและเพื่อใช้เป็นสวัสดิการในครอบครัว ด้านการพัฒนาระบบการจัดการธุรกิจ เป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน เป็นการฝึกดำเนินการธุรกิจในระบบกลุ่ม และมุ่งหวังผลกำไรไปดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม และด้านสงเคราะห์และสวัสดิการเป็นกิจกรรมที่ทางกลุ่มดำเนินการเพื่อช่วยเหลือสมาชิกและคนยากจนในชุมชน

จากทั้ง 3 กลุ่มนี้จะเห็นได้ว่า ชุมชนในตำบลแสนพัน มีการบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ละกลุ่มจะมีการะงานที่ชัดเจนและเอื้อประโยชน์ให้แก่กันและกัน จนทำให้การพึ่งพาทางเศรษฐกิจในชุมชนเป็นไปอย่างระบบและมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยพบว่า มี 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ซึ่งปัจจัยภายใน ได้แก่ 1. ภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน เป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างในการบริหารจัดการชุมชน รวมทั้งศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในตำบลแสนพัน ในการขับเคลื่อนการดำเนินการต่างๆ ภายในชุมชนและศูนย์เรียนรู้ โดยกำหนดนโยบาย แนวทาง แผนงานส่งเสริม 2. การจำแนกยุทธศาสตร์การพัฒนา คือ แผนและยุทธศาสตร์เกี่ยวข้องกับชุมชนและศูนย์เรียนรู้ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพที่มีคุณภาพและเสมอภาคกันโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ 3. รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ คือ การกำหนดนโยบายแผนการดำเนินการของศูนย์การเรียนรู้ตำบลแสนพันเพื่อพัฒนาและแสวงหาการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการดำเนินการของชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ และ 4. การมีส่วนร่วมของชุมชนคือการเข้ามามีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวก

ปัจจัยภายนอก ที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย 1. นโยบายของรัฐ คือ สิ่งที่กำหนดไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการต่าง ๆ ดังนั้น นโยบายจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด โดยวางนโยบายไว้เป็นแนวทางแล้วจึงกำหนดวิธีการต่อไป 2. การส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ การส่งเสริมหรือสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การลงทุน การศึกษา การให้ความสำคัญและขยายขอบเขตของโครงการหรือกิจกรรมให้มีคุณภาพอย่างสมบูรณ์ขึ้นด้วยหลายปัจจัย เช่น การมีงบประมาณ มีวัสดุอุปกรณ์ในกลุ่มงานต่าง ๆ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3. การร่วมมือของเครือข่ายภายนอก คือ การดำเนินการของชุมชนและศูนย์เรียนรู้นั้น ต้องการความร่วมมือเป็นอย่างดีจากเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ในการผลักดันหรือการช่วยเหลือโดยสมัครใจแม้ไม่มีหน้าที่โดยตรง เช่น การทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยช่วยเหลือด้วยความเต็มใจเพื่อให้งานนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ทั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ (อินธิรา ครองศิริ, 2557) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาเรื่องการศึกษาตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของ ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี”

ผลการวิจัย พบว่า การจัดการชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ของ ตำบลคลองพลู อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1. ผู้นำในชุมชน 2. การร่วมมือกันในชุมชน 3. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 4. การฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 5. การถ่ายทอดความรู้ 6. การดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ 7. กองทุนหมู่บ้าน และ 8. การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สังเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคต่างๆในชุมชนเพื่อนำสู่แนวทางการดำเนินงานที่ยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ของประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่ 1 การดำรงอยู่ของชุมชน ได้แก่ 1. การปรับตัว 2. ระบบความสัมพันธ์ 3. การสร้างจิตสำนึก 4. ทุนชุมชน และองค์ประกอบที่ 2 องค์การสนับสนุน ได้แก่ 1. องค์การในชุมชน 2. องค์การภาครัฐ 3. องค์การภาคเอกชน โดยนำมาปฏิบัติร่วมกับนโยบายพัฒนาชุมชนซึ่งมาจากทั้งองค์การภาครัฐและภาคเอกชน และแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางในการนำพาชุมชนไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการสร้างสังคมที่มีความสุขภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ (ศุภนุช ตรีเนตร, 2557) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ : กรณีศึกษาหมู่บ้านวังแสงใต้ ตำบลวังแสง อำเภอนบพิตำ จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาวบ้านวังแสงใต้ที่ดำเนินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมีการปรับวิถีชีวิตตนเอง ดังนี้

1. ด้านการลดรายจ่าย ชุมชนบ้านวังแสงใต้เกือบทุกครอบครัวปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษไว้หน้าบ้านและเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคภายในครอบครัว เน้นการเกษตรแบบอินทรีย์โดยทำน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และสารสกัดฆ่าแมลงจากธรรมชาติทดแทนการใช้สารเคมีทำให้คนในชุมชน

2. ด้านการเพิ่มรายได้ ชุมชนบ้านวังแสงใต้ปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ เพื่อนำมาบริโภคเป็นอาหารยังสามารถจำหน่ายส่วนเกินซึ่งเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว จนทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีด้านการเพิ่มรายได้ด้านอื่นๆ มีการรวมกลุ่มอาชีพและนำผลิตภัณฑ์จากกลุ่มอาชีพจำหน่าย เช่นการปลูกผักปลอดสารพิษ การทำน้ายาล้างจาน ทอผ้าพื้นเมือง ทำไม้กวาด

3. ด้านการสะสมทุน ชุมชนบ้านวังแสงใต้มีการออมเงินไว้กับกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนทุกเดือนและนำไปปล่อยกู้ให้กับสมาชิกที่ได้รับความเดือดร้อนในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งกองทุนต่าง ๆ ที่ดำเนินงานและประสบความสำเร็จ

6. ด้านการเรียนรู้ ชุมชนบ้านวังแสงใต้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาเป็น “ศูนย์เรียนรู้ชุมชน” ช่วยให้ชาวบ้านแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร มีการประชุมประจำเดือนทุกเดือนเพื่อถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับคนในชุมชนได้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้คนในชุมชนสามารถยึดหลักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักพุทธศาสนา “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน”

5. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านวังแสงใต้มีการปลูกต้นไม้ในแหล่งน้ำสาธารณะของหมู่บ้านและป่าชุมชนทุกปีโดยจะจัดกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชนในวันสำคัญของชาติเช่น วันแม่แห่งชาติวันพ่อแห่งชาติและวันสำคัญทางพุทธศาสนาในแต่ละปีจะจัดให้มี

การประกวดคุ่มต่าง ๆ ที่มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนทำให้คนในชุมชนมีความตื่นตัวในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง

3. การวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอรามัญ จังหวัดนครพนม

ระบบเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอรามัญ จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนตำบลแสนพัน จะมีการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจโดยผูกโยงกับระบบเศรษฐกิจที่มีทั้งหมด 5 ประการได้แก่

1. ด้านเทคโนโลยี โดยจะพบว่า ประชาชนในตำบลแสนพัน มีการใช้เทคโนโลยีค่อนข้างมาก ซึ่งแต่ละประเภทของวิสาหกิจชุมชนจะใช้เทคโนโลยีที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ กลุ่มแปรรูปสินค้าบริโภค กลุ่มแปรรูปสินค้าอุปโภค กลุ่มผลิตสุรา กลุ่มผลิตปุ๋ย กลุ่มผลิตยางพารา กลุ่มเลี้ยงสัตว์ และกลุ่มออมทรัพย์ โดยส่วนใหญ่กลุ่มจะใช้เทคโนโลยีในด้าน การผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ เพื่ออำนวยความสะดวก และเพื่อลดจำนวนแรงงาน ด้านการสื่อสาร และด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มดำเนินกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต ได้แก่ เครื่องบดพริกแกง เครื่องสีข้าว เครื่องจักรสาน เครื่องทอผ้า และเครื่องอัดเม็ดปุ๋ย รวมไปถึงยานพาหนะที่ใช้ในการคมนาคมและการขนส่ง เป็นต้น ส่วนเทคโนโลยีที่ใช้ในการสื่อสารและการบริหารจัดการกลุ่ม ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ เครื่องคิดเลข และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามคอมพิวเตอร์จะมีแค่บางกลุ่มเท่านั้นที่ใช้ ซึ่งมีปริมาณ น้อยมาก โดยเทคโนโลยีที่ใช้ในวิสาหกิจชุมชนของตำบลแสนพัน มีทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัย และ เทคโนโลยีพื้นบ้านที่ทางกลุ่มคิดและประยุกต์ใช้ขึ้นมาเอง เช่น เครื่องอัดกลีบดอกไม้จันทร์ และนอกจากนี้ประชาชนในตำบลแสนพันจะได้รับการแนะแนวทางการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์และสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชนจากหน่วยงานภายนอก โดยการที่เกษตรกรได้เรียนรู้และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ผสมผสานอย่างกลมกลืนกับเทคโนโลยีดั้งเดิมก็จะส่งผลให้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นเพียงพอต่อความต้องการ

2. สภาพเศรษฐกิจ โดยประชาชนตำบลแสนพันมีการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจค่อนข้างมาก เนื่องจากรายได้และรายจ่ายของกลุ่มมีความสมดุลกัน ตลอดจนกลุ่มสามารถออมเงินไว้ใช้ในยามจำเป็น และเมื่อมีหนี้สิน กลุ่มที่มีความสามารถชำระคืนได้ เช่น มีเงินไว้สำหรับการชำระหนี้ในแต่ละรอบ โดยไม่เดือดร้อน นอกจากนี้กลุ่มจะมีตลาดรองรับสินค้าอยู่ตลอด และบางกลุ่มก็ผลิตสินค้าตามรายการสั่งของลูกค้า ทำให้ไม่มีความเสี่ยงด้านการตลาดมาก

3. ทรัพยากรธรรมชาติ โดยประชาชนในตำบลแสนพันแต่ละกลุ่มอาชีพจะไม่ค่อยนำทรัพยากรภายในชุมชนมาใช้มากนัก จะมีแค่บางกลุ่มเท่านั้นที่ใช้ทรัพยากรของชุมชน รวมทั้งมีการส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มปลูกวัตถุดิบอีกด้วย เช่น กลุ่มผลิตเครื่องแกง มีการส่งเสริมให้สมาชิกปลูกพริก ปลูกตะไคร้ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามบางพื้นที่ที่มีปัญหาในด้านของลักษณะพื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสมที่จะปลูก วัตถุดิบเหล่านั้น ซึ่งวิสาหกิจชุมชนที่ใหญ่ ๆ ที่เป็นที่รู้จักของคนทั่ว ๆ ไป และสินค้ามีความ น่าสนใจ ความต้องการ สินค้าของกลุ่มดังกล่าวก็มากด้วยเช่นกัน ดังนั้นกลุ่มจะต้องซื้อวัตถุดิบจาก ภายนอกเพื่อผลิตให้ทันตามความต้องการของตลาด นอกจากนี้ในประเด็นการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การดำเนินกิจกรรมของ

กลุ่มไม่ได้ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่มผลิตยางพารา บางกลุ่มจะมีข้อจำกัดน้ำเสียจากการทำกิจกรรมของกลุ่ม เพื่อให้ชุมชนได้รับผลกระทบ แต่ชุมชนแต่ละพื้นที่จะไม่ค่อยมีการอนุรักษ์โดยการปลูกต้นไม้ทดแทน

4. จิตใจของชุมชน โดยจะพบว่า ประชาชนในตำบลแสนพันมีการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน สมาชิกทุกคนรู้จักกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การดำเนินกิจกรรมจึงสามารถดำเนินไปได้ อย่างเรียบง่าย และการดำเนินงานกลุ่มก็จะต้องมีการคัดเลือกกรรมการเพื่อเข้ามาบริหารงานภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นหน้าที่ของสมาชิกที่จะเลือกคนที่เหมาะสมเข้ามาบริหารงานกลุ่ม เพราะทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน และเมื่อกลุ่มเกิดปัญหาก็จะมีการเรียกประชุมเพื่อหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน ดังนั้นกลุ่มมีความเข้มแข็ง พร้อมทั้งจะต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคที่เข้ามา เพราะทุกคนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ และหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน

5. สังคมและวัฒนธรรม โดยประชาชนในตำบลแสนพันมาจากสังคมและวัฒนธรรมเดียวกัน จึงง่ายต่อการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเมื่อมีงานภายในชุมชน ทุกคนก็มีความสามัคคีช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน โดยไม่หวังผลตอบแทน และบางกลุ่มก็มีการให้เงินสนับสนุนในงานกิจกรรมของ โรงเรียนในชุมชน เช่น งานวันเด็ก เป็นต้น นอกจากนี้ทุกคนก็ยังช่วยกันสืบสานวัฒนธรรม และประเพณีของชุมชนอีกด้วย โดยสมาชิกจะเข้าร่วมในงานประเพณีของชุมชน เช่น งานเข้าพรรษา งานออกพรรษา งานทำบุญมหาชาติ งานอุทิศให้แก่ผู้วายชนม์ เพื่อทำบุญให้กับบรรพบุรุษ และงานทอดกฐิน ซึ่งบางกลุ่มที่มีการทำบุญในงานทอดกฐินที่เป็นรายนามของกลุ่ม โดยเฉพาะ และบางกลุ่มก็จะหยุดทำการในวันงานบุญ เพื่อให้สมาชิกได้เข้าร่วมอย่างเต็มที่ และเมื่อมีงานต่าง ๆ ของชุมชนทุกคนก็ช่วยกัน ประชาสัมพันธ์ด้วยเช่นกัน และวัฒนธรรมทางภาคอีสานจะมีความเข้มข้นทุกคนจึงเห็นความสำคัญเหมือนกันหมดระบบเศรษฐกิจ 5 ประการนี้จะส่งผลโดยตรงการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน เนื่องจากองค์ประกอบเหล่านี้ถือเป็นวงจรและทรัพยากร และวงจรเริ่มต้นของปัจจัยอื่นๆ อีกมากมายที่จะคอยสนับสนุนเศรษฐกิจของชุมชนและเมื่อสิ่งเหล่านี้มีความพร้อมแล้ว การพึ่งพาตนเองของชุมชนย่อมจะมีเสถียรภาพและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ (ธวัชชัย พินิจใหม่ และคณะ, 2559) ได้วิจัยเรื่อง “การพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน” ผลการวิจัย พบว่า 1. การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี กลุ่มใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการถ่ายทอดของบรรพบุรุษควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างสมดุล มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรได้ 5 กลุ่มผลิตภัณฑ์ และกลุ่มได้สร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ของกลุ่มโดยการขอรับรองมาตรฐานการผลิตตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP) และมาตรฐานเลขสารอาหาร (อย.) 2. การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ กลุ่มมีการซื้อขายพืชสมุนไพรภายในชุมชน และกลุ่มได้เปิดโอกาสให้สมาชิกนำ ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่ายต่อ เพื่อเป็นการสร้างรายได้และเกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างสมาชิกและกลุ่ม 3. การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โดยกลุ่มจะมีการปลูกพืชสมุนไพรไว้ใช้เองเป็นหลัก มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชน มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้และมีการซื้อสมุนไพรจากภายนอกชุมชน ถ้าสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชนไม่สามารถผลิตสมุนไพร ชนิดนั้นได้ด้วยตนเอง 4. การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ กลุ่มมีจิตใจที่แน่วแน่ที่ไม่ใช้สารเคมีในการผลิตสมุนไพรสมาชิกมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อ และเสียสละเพื่อส่วนรวม 5. การ

พึ่งตนเองทางด้านสังคม โดยการช่วยเหลือซึ่งกันภายในชุมชน ด้วยการสร้างอาชีพให้กับสมาชิกและคนในชุมชน

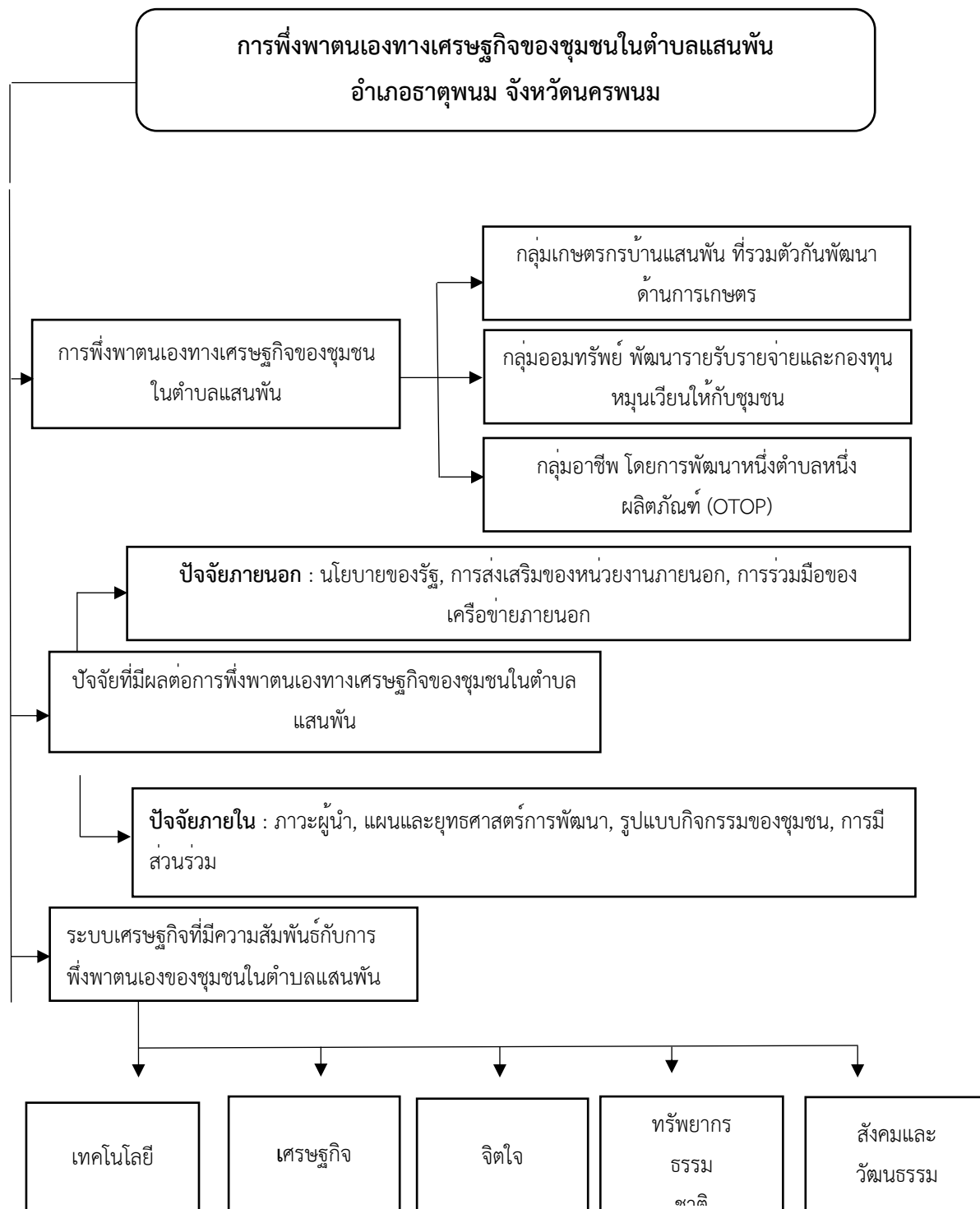
นอกจากนี้ยังได้สอดคล้องกับการวิจัยของ (เหมวรรณ เหมะนัค, 2560) ได้วิจัยเรื่อง “การพึ่งตนเองเพื่อการดำรงชีพที่ยั่งยืนของบ้านนาห้วยแคน อำเภอतालसूम จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัย พบว่า ชาวบ้านนาห้วยแคนมีกิจกรรมการดำรงชีพคือการทำนาข้าวและนาบัว มีการพึ่งตนเองทั้ง 5 ด้านคือด้านเทคโนโลยีด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านจิตใจ รวมทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่วนแนวทางการพึ่งตนเองนั้นพบว่าชาวบ้านนาห้วยแคนมีแนวทางการพึ่งตนเองในแต่ละด้าน ประกอบด้วย 1. แนวทางการพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยีคือใช้เทคโนโลยีที่จำเป็น และเหมาะสม ใช้ภูมิปัญญาในการทำนาข้าวและนาบัว และใช้ปุ๋ยชีวภาพในการทำนาข้าวและนาบัว 2. แนวทางการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจคือใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3. แนวทางการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือรักษากฎระเบียบการใช้ทรัพยากรและแบ่งปันนั้น 4. แนวทางการพึ่งตนเองด้านจิตใจคือยึดถือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า อตตาทิ อตโนนาโถ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และ 5. แนวทางการพึ่งตนเองด้านสังคมและวัฒนธรรมคือเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอและยึดถือปฏิบัติตามจารีตประเพณีอย่างเคร่งครัด

ดังนั้น จากที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงได้พบว่า ระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพย่อมจะเป็นกำลังสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเจริญเติบโตต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากองค์ประกอบต่าง ๆ ย่อมมาจากหน่วยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี การเงิน ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคมและวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยพื้นฐานให้การพึ่งพาตนเองของชุมชนมีเสถียรภาพและมีความมั่นคงยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้วิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอราทูพนม จังหวัด นครพนม” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

แผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอนาตาล จังหวัดนครพนม
นั้นเมืองประกอบ 3 ประการคือ

1. การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน ซึ่งประชาชนในตำบลแสนพันได้รวมกลุ่มกันพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผ่านการสร้างศูนย์การเรียนรู้ โดยเปิดรับให้สมาชิกในตำบลได้เข้ามาร่วมกับศูนย์การเรียนรู้ โดยให้สมาชิกกลุ่มได้สร้างจิตใจระหว่างกัน 5 ประการได้แก่ ความเป็นเจ้าของงานร่วมกัน มีการตัดสินใจร่วมกัน มีการจัดการทรัพยากรร่วมกัน มีการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ร่วมกัน และมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน โดยมี 3 กลุ่มงาน ได้แก่

- **กลุ่มเกษตรกร** จะมีการจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรโดยมุ่งที่จะพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรภายใต้ข้อจำกัดของสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งตัวเกษตรกร การจัดการทรัพยากรธรรมชาติมุ่งเน้นในเรื่องการตลาด คำนวณวิจัยเพื่อหาพันธุ์พืชใหม่ ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจและพืชปรับปรุงดิน

- **กลุ่มอาชีพ** จะมีการร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่ม และมีแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในการหาวัตถุดิบจากธรรมชาติ

- **กลุ่มออมทรัพย์** จะมีระดมทรัพยากรท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเงินเพื่อจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อให้กลุ่มสมาชิกได้รับประโยชน์เท่าเทียมกันสำหรับการผลิตและความจำเป็นในครอบครัวสมาชิก

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน ประกอบด้วย 2 ปัจจัยคือ

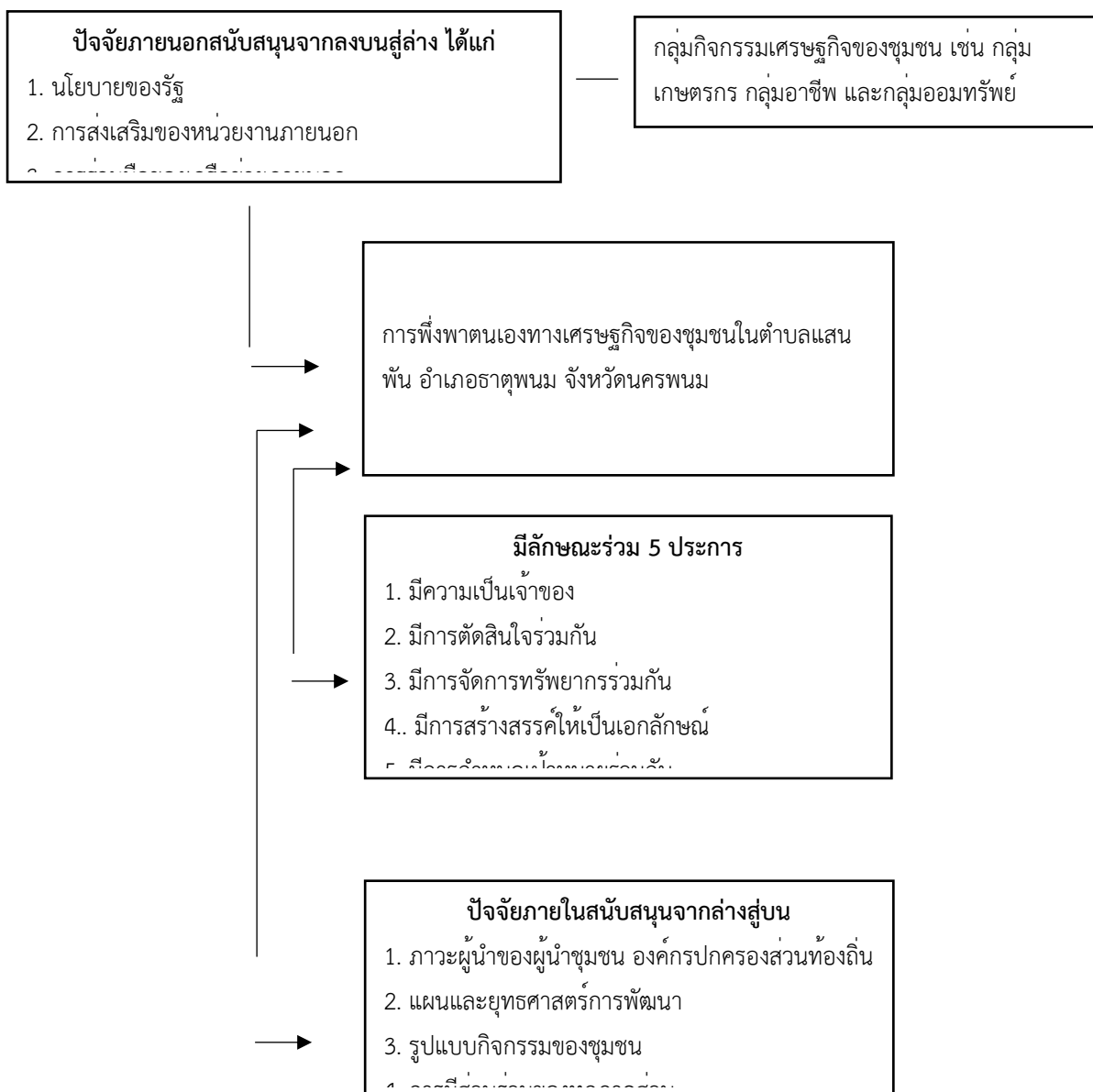
- **ปัจจัยภายนอก** ได้แก่ นโยบายของรัฐ การส่งเสริมของหน่วยงานภายนอก และการร่วมมือของเครือข่ายภายนอก โดยสิ่งเหล่านี้จะระดมมาจากภายนอกเพื่อพัฒนากลุ่มงานต่าง ๆ ของชุมชนในตำบลแสนพัน..

- **ปัจจัยภายใน** ได้แก่ ภาวะผู้นำ แผนและยุทธศาสตร์การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นสิ่งที่สมาชิกและประชาชนของชุมชนในตำบลแสนพันจะต้องร่วมกันพัฒนาเพื่อให้ชุมชนในตำบลแสนพันได้พัฒนางานต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคงและเจริญเติบโตต่อไป

3. ระบบเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของชุมชนในตำบลแสนพัน ประกอบด้วย 5 ประการ ตาม TERMS Model ได้แก่ เทคโนโลยี ระดับเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคมวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของชุมชนในตำบลแสนพันในระดับมากโดยประชาชนจะต้องเข้ามามีบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดนั่นเอง

ซึ่งจากการสังเคราะห์งานวิจัย สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพ แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากแผนภาพแสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยจะพบว่า องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยที่เป็นการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอดงหลวง จังหวัดน่าน จะถูกขับเคลื่อนด้วยปัจจัย 2 ประเภท ได้แก่

1. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายของรัฐ การส่งเสริมของหน่วยงานภายนอก และการร่วมมือของเครือข่ายภายนอก โดยสิ่งเหล่านี้จะระดมมาจากภายนอกเพื่อพัฒนากลุ่มงานต่าง ๆ ของชุมชนในตำบลแสนพัน

2. ปัจจัยภายใน ได้แก่ ภาวะผู้นำ แผนและยุทธศาสตร์การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นสิ่งที่สมาชิกและประชาชนของชุมชนในตำบลแสนพันจะต้องร่วมกันพัฒนาเพื่อให้ชุมชนในตำบลแสนพันได้พัฒนางานต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคงและเจริญเติบโตต่อไปซึ่งปัจจัย 2 ประการนี้จะขับเคลื่อนให้การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพันมีความเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ จะมีลักษณะร่วมกัน 5 ประการคือ

1. ความเป็นเจ้าของ ได้แก่ ประชาชนในชุมชนตำบลแสนพันมีการดำเนินกิจกรรมและช่วยเหลือซึ่งกันและกันและเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนของสมาชิก นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรยังรักใคร่กันและรู้สึกเสมือนตนเป็นเจ้าของกลุ่ม นอกจากนี้ประชาชนยังรู้สึกว่าเป็นเจ้าของกิจการเอง โดยคนภายนอกกลุ่มอาจมีการถือหุ้นได้เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ทำให้มีผลในการร่วมดำเนินการ และมีการปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของกิจการนั้น รวมทั้งมีการส่งเสริมระบบการจัดการทุนของชุมชน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยสมาชิกเข้ามามีบทบาทหน้าที่ สมาชิกรู้สึกเสมือนเป็นเจ้าของสถาบันการเงินของชุมชน

2. มีการตัดสินใจร่วมกัน ได้แก่ ประชาชนที่เป็นเกษตรกรทำงานร่วมกันโดยมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีส่วนร่วมในความคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มและจัดปัญหาโดยวิเคราะห์ร่วมกัน นอกจากนี้ประชาชนที่มีอาชีพทุกคนร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาหรือสถานการณ์และร่วมในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินการ เช่น ศักยภาพด้านการแข่งขัน วิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มอาชีพ และแสวงหากลยุทธ์เพื่อการตัดสินใจ รวมทั้งมีการจัดตั้งคณะกรรมการและสมาชิกที่มีความรู้ ความเข้าใจ วัตถุประสงค์การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์มีการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างมีรูปแบบ กำหนดเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางเดียวกันในการแก้ไขปัญหา การหาข้อมูล การตัดสินใจ โดยยึดเสียงข้างมากในการดำเนินการต่าง ๆ

3. การมีจัดการทรัพยากรร่วมกัน ได้แก่ ประชาชนมีการจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรโดยมุ่งที่จะพัฒนาผลิตผลทางการเกษตรภายใต้ข้อจำกัดของสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งตัวเกษตรกร การจัดการทรัพยากรธรรมชาติมุ่งเน้นในเรื่องการทดลอง ค้นคว้าวิจัยเพื่อหาพันธุ์พืชใหม่ ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจและพืชปรับบำรุงดิน นอกจากนี้มีการร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่ม และมีแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในการหาวัตถุดิบจากธรรมชาติ รวมทั้งมีการได้ระดมทรัพยากรท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเงินเพื่อจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อให้กลุ่มสมาชิกได้รับประโยชน์เท่าเทียมกันสำหรับการผลิต และความจำเป็นในครอบครัวสมาชิก

4. มีการสร้างสรรค์ให้เป็นอัตลักษณ์ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรจะมีอัตลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรคือ งาม นอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ของวิถีเกษตรตำบลแสนพันแล้ว ยังมีจุดเด่นด้านโครงสร้างของเครื่องมือจักสานที่สวยงาม แข็งแรง และเป็นเอกลักษณ์ นอกจากนี้การมีสินค้าโอท็อป คือ สัญลักษณ์ของกลุ่มอาชีพเป็นการสร้างความเจริญให้กับชุมชนและสามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น รวมทั้งการออมซึ่งเป็นลักษณะที่สามารถใช้อธิบายถึงการประหยัดโดยการเก็บเงินที่เหลือไว้เพื่อใช้จ่ายในวันข้างหน้า

5. มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ได้แก่ ได้มีการกำหนดเป้าหมายซึ่งทำให้เกษตรกรมีเป้าหมายเดียวกัน ไม่ซ้ำซ้อน ช่วยประหยัดเวลาและงบประมาณ และร่วมกันพัฒนาและผลักดันให้กลุ่มเกษตรกรมีมาตรฐานที่ดี นอกจากนี้กลุ่มอาชีพก็จะต้องมีความสามัคคีและสนใจในเรื่องเดียวกัน โดยเรียนรู้และเข้าใจในทิศทางเดียวกัน และเป็นการทำงานที่มีเป้าหมายเดียวกัน รวมทั้งกลุ่มออมทรัพย์ที่มีการร่วมตัวกันของประชาชนด้วยความสมัครใจโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการออมเงินอย่างสม่ำเสมอและการเพิ่มประสิทธิภาพและบทบาทสำคัญของชุมชนตำบลแสนพันโดยการตั้งเป้าหมายและจุดมุ่งหมายไปในทิศทางเดียวกัน

โดยสรุปก็คือ ปัจจัยทั้งภายนอกและภายในจะบูรณาการร่วมกันในการขับเคลื่อนการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน ให้มีลักษณะร่วมกัน 5 ประการ ซึ่งได้แก่ ความเป็นเจ้าของ มีการตัดสินใจร่วมกัน มีการจัดการทรัพยากรร่วมกัน มีการสร้างสรรค์ให้เป็นเอกลักษณ์ และมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน โดยลักษณะที่มีร่วมกันทั้ง 5 ประการนี้จะก่อให้เกิดกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนที่มีความแข็งแกร่ง โดยชุมชนในตำบลแสนพันมีตัวอย่างของกลุ่มเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งอย่างน้อย 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มกลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. หน่วยงานของรัฐ ควรมุ่งเน้นให้มีสนับสนุนปัจจัยหลายๆอย่างเพื่อให้การพึ่งพาทางเศรษฐกิจชุมชนได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยพิจารณาจากสภาพความเป็นจริง
2. ประชาชนในชุมชนร่วมกันในการเข้ามาเป็นสมาชิกของศูนย์การเรียนรู้เพื่อรวมกลุ่มกันพัฒนากลุ่มงานอาชีพต่าง ๆ และพัฒนากลุ่มงานตามความถนัดของตน
3. หน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน ควรร่วมมือกับประชาชนในการเข้ามาดูแล และให้ความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน รวมทั้งการสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่ชุมชนต้องการเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และดำเนินการตามข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาของชุมชนและการกำหนดกิจกรรมของชุมชนในตำบลแสนพัน ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ควรดำเนินการจัดทำเวทีประชาคมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมกันจัดทำแผนชุมชนที่ระบุความต้องการในการพัฒนาชุมชน มีการศึกษาเรียนรู้ มีการศึกษาต่อ ของประชาชนในชุมชน และควรดำเนินการจัดการเรื่องผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน การแปรรูปสินค้าต่าง ๆ ให้มีความหลากหลายยกระดับให้ดีขึ้นต่อไป
3. ควรดำเนินการจัดทำโครงสร้างด้านการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มาจากแผนชุมชน โดยกำหนดไว้ในแผนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน และได้รับความร่วมมือจากองค์กรหลายฝ่าย ผลที่ได้ในการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปพัฒนาระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลแสนพันทั้งใน

ด้านเกษตร ด้านกลุ่มงานอาชีพต่าง ๆ ด้านการออมทรัพย์และด้านอื่น ๆ ในอนาคตเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และมีคุณภาพต่อไป

บรรณานุกรม

- ไทยรัฐออนไลน์. (2559). *ชาวสวนต้นหอมนครพนมยิ้ม อากาศหนาวทำผลผลิตดี*. สืบค้น 20 กันยายน 2561, จาก <https://www.thairath.co.th/content/809941>
- ประเวศ วะสี. (2542). *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม*. (น.18). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). *พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก.
- ธวัชชัย พินิจใหม่ และคณะ. (2559). *การพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนาโพธิ์ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน.
- ศุภนุช ตรีเนตร. (2557). *การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ : กรณีศึกษาหมู่บ้านวังแสงใต้ ตำบลวังแสง อำเภอนบพิตำ จังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *พระมหากษัตริย์นักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *เรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คณะทำงานจัดทำหนังสือเรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- สุจินต์ ชูลักษณะ. (2544). *การประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรเกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2559). *ปัจจัยทางสังคมกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของไทย*. (น.214). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เหมวรรณ เหมะนัค. (2560). *การพึ่งตนเองเพื่อการดำรงชีพที่ยั่งยืนของบ้านนาห้วยแคน อำเภอตาลชุม จังหวัดอุบลราชธานี* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

อินธิรา ครองศิริ. (2557). การศึกษาตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของ ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการปกครอง). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

การสร้างแบบจำลองของเทคโนโลยีและนวัตกรรมกับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร*

THE MODELING OF TECHNOLOGY, INNOVATION, AND ORGANIZATIONAL
PERFORMANCE

วริษฐกันย์ ทองดี และ วิชิต อ้วน

Waritdhakan Thongdee and Vichit auan

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Graduate College of Management, Sripatum University

Email: waritd.t@gmail.com

บทคัดย่อ

เทคโนโลยี และการสร้างนวัตกรรมเป็นการออกแบบเพื่อให้เกิดกระบวนการทางธุรกิจที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีความสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่เกิดขึ้นเพื่อกำหนดเป็นเครื่องมือในการดำเนินกลยุทธ์ในการดำเนินงานในองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งในด้านการดำเนินงาน การลดเวลา และเพิ่มมาตรฐานของการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีความจำเป็นอย่างมากกับธุรกิจที่กำลังมีการพัฒนา บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้จากการทบทวนวรรณกรรมเทคโนโลยีและนวัตกรรมกับผลการดำเนินงาน เพื่ออธิบายถึงความหมายและความเป็นมา องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ตัวแปรที่ได้รับความนิยม ได้แก่ การจัดการอาชีพ การฝึกอบรมและพัฒนา การสรรหา และการคัดเลือก ค่าตอบแทน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ในด้านของภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการ ตัวแปรที่ได้รับความนิยม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดเชิงนวัตกรรม ดำเนินการเชิงรุก วิสัยทัศน์ และความกล้าเสี่ยง ซึ่งส่งผลต่อนวัตกรรมองค์กร ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าตัวแปรที่ได้รับความนิยม ได้แก่ นวัตกรรมการบริหาร นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ในด้านการจัดการความรู้ ตัวแปรที่ได้รับความนิยม ได้แก่ คน กระบวนการ เนื้อหาและข้อมูล การกำกับดูแล กลยุทธ์ และเทคโนโลยี ในด้านของ โดยจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่านวัตกรรมองค์กรทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานองค์กร ในด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการนำนวัตกรรมไปใช้ในเชิงพาณิชย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การทบทวนวรรณกรรม; การจัดการทรัพยากรมนุษย์; ภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการ; การจัดการความรู้; นวัตกรรมองค์กร; ประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร

* Received December 26, 2023; Revised February 13, 2024; Accepted April 28, 2024

ABSTRACT

Technology and innovation are designed to make business processes more efficient. It is consistent with the prevailing environment in order to be used as a tool for carrying out operational strategies in the organization in order to achieve efficiency in operations, reducing time, and increasing standards of operations efficiently. Therefore, technology and innovation are very necessary for businesses that are developing. This article aims to present knowledge from a literature review of technology, innovation, and operational results. To explain the meaning and background, the elements include human resource management. Popular variants include career management, training, and development. Recruitment and selection, compensation, and performance evaluation In terms of entrepreneurial leadership, Popular variants include creativity and innovative thinking. Take proactive action, have vision, and take risks. which affects organizational innovation. From the literature review, it was found that the most popular variables were administrative innovations. process innovation, product innovation In the field of knowledge management Popular variables include people, processes, content and information, governance, strategy, and technology. From the literature review, it was found that organizational innovation creates efficiency in organizational operations. In the field of technology development and innovation and the effective use of innovations for commercial use

Keywords; Literature review; Human resource management; Entrepreneurial leadership; Knowledge management; Organizational innovation; Organizational performance

บทนำ

การตัดสินใจใช้โมเดลนวัตกรรมการจัดการองค์การ มักใช้ในการพัฒนาแนวคิดที่ใช้ในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมขององค์กร เช่น โปรแกรม นโยบาย ผลิตภัณฑ์ บริการ กระบวนการ ระบบ และบริการที่เป็นเรื่องใหม่ที่ได้พัฒนาได้ทั้งกระบวนการทำงาน และด้านอื่นๆขององค์กรให้มีความก้าวหน้า (Thompson, 1965) เนื่องจากการเติบโตของเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญซึ่งส่งผลต่อนวัตกรรมที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงกิจวัตรขององค์กรเพื่อปรับปรุงผลผลิต ความยืดหยุ่นในการสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพ และผลกำไรให้กับองค์กร (Battisti and Stoneman, 2010 ; Tavassoli, and Karlsson, 2016)

วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้จากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสร้างปัจจัยองค์ประกอบปัจจัย และความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมองค์การ และประสิทธิภาพการ

ดำเนินงานขององค์การในการศึกษาที่ผ่านมาและสามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยบทความนี้เป็นการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนวัตกรรมองค์การเพื่อกำหนดคุณลักษณะ ระบุปัจจัย แนวคิด เพื่อกล่าวอ้างถึงงานวิจัยในอนาคตของผู้เขียนบทความนี้ประกอบด้วยทบทวนวรรณกรรมของปัจจัยทางด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการ และการจัดการความรู้ โดยเป็นวิธีการศึกษาแบบ Documentary Research โดยใช้บทความทั้งสิ้น 224 บทความ และสามารถนำมาใช้ได้จริง 47 บทความ โดยมีแหล่งที่มาของบทความจากฐานข้อมูล EBSCO Emerald และฐานข้อมูลทางวิชาการต่าง ๆ ทาง Internet แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Content Analysis (คำร้อยละ) และสามารถจำแนกรายละเอียดต่าง ๆ ได้ดังนี้

องค์ความรู้วิจัย

1. การทบทวนวรรณกรรมของตัวแปรทางด้าน ความหมายและองค์ประกอบของตัวแปร

1.1. ตัวแปรการนวัตกรรมองค์การ

จากการทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการนวัตกรรมองค์การ พบว่านวัตกรรมองค์การหมายถึง กระบวนการหรือการพัฒนาวิธีการที่ใช้ในองค์การเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการดำเนินงานและสร้างคุณค่าใหม่ที่สร้างผลกระทบต่อองค์การและผู้ใช้บริการหรือลูกค้าขององค์การนั้น ๆ นวัตกรรมองค์การมีหลายประเภทและรูปแบบ ซึ่งอาจเป็นการพัฒนากระบวนการทำงานใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานหรือลดต้นทุน การสร้างแบบจำลองธุรกิจใหม่ เพื่อสร้างมูลค่าใหม่หรือเปิดโอกาสใหม่ในตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือสร้างความเปลี่ยนแปลงในตลาด (Thompson, 1965; Daft, 1978; Battisti and Stoneman, 2010; Tavassoli, and Karlsson, 2016) โดยนวัตกรรมองค์การมีองค์ประกอบดังแสดงใน ตารางที่ 1 และสามารถอธิบายได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงตัวแปรนวัตกรรมองค์การและแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย/ปี ค.ศ.)	นวัตกรรมผลิตภัณฑ์	นวัตกรรมกระบวนการ การตลาด	นวัตกรรมทางการบริหาร
Dewar, R.D. and Dutton, J.E. (1986)	√	√	√
Oke, A., Burke, G. and Myers, A. (2007)	√	√	√
Schmidt, T. and Rammer, C. (2007)	√	√	√
Akgün, A.E., Keskin, H. and Byrne, J. (2009)	√	√	√

Rowley, J., Bargemen, A. and Sam Brook, S. (2011)	√	√	√
Damanpour, F. (2017)	√	√	√
รวม	6	6	6

1. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เป็นสิ่งที่ช่วยให้นำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ดีกว่าผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในตลาดในปัจจุบัน ในแง่ที่ว่าผลิตภัณฑ์มีฟังก์ชันมากกว่าหรือทำงานได้ดีกว่า (Dewar, R.D. and Dutton, J.E., 1986; Oke, A., Burke, G. and Myers, A., 2007; Schmidt, T. and Rammer, C., 2007; Akgün, A.E., Keskin, H. and Byrne, J., 2009 ; Rowley, J., Bargemen, A. and Sam Brook, S., 2011 ; Damanpour, F.,2017)

2. นวัตกรรมกระบวนการ เป็นการนำวิธีการผลิตมาใช้ หรือการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเทคนิคเฉพาะ อุปกรณ์ และ/หรือซอฟต์แวร์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและการจัดจำหน่าย ปรับปรุงคุณภาพ การผลิตหรือจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ใหม่หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการปรับปรุง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพหรือ ความยืดหยุ่น ของกิจกรรมการผลิตหรือกิจกรรมการจัดหา และเพื่อลดความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อม (Dewar, R.D. and Dutton, J.E., 1986; Oke, A., Burke, G. and Myers, A., 2007; Schmidt, T. and Rammer, C., 2007; Akgün, A.E., Keskin, H. and Byrne, J., 2009; Rowley, J., Bargemen, A. and Sam Brook, S., 2011; Damanpour, F.,2017)

3. นวัตกรรมการบริหาร เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรหรือกระบวนการบริหาร ไปจนถึงการพัฒนาการบริหารโดยมีหลักเกณฑ์ วิธีการ ระบบการจัดการ และโปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับ สมาชิกเพื่อบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนและปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กร (Dewar, R.D. and Dutton, J.E., 1986; Oke, A., Burke, G. and Myers, A., 2007; Schmidt, T. and Rammer, C., 2007; Akgün, A.E., Keskin, H. and Byrne, J., 2009; Rowley, J., Bargemen, A. and Sam Brook, S., 2011; Damanpour, F.,2017)

1.2. การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์

การวิจัยในครั้งนี้จึงสรุปความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า การบริหารจัดการ ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใน องค์กรหรือองค์กรต่างๆ เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างผลการ ดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรได้มากที่สุด(Fisher, Schoenfeldt and Shaw, 2006 ; Byars and Rue, 2008) โดยองค์ประกอบหลักของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ดังแสดงใน ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงตัวแปรการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์และแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย/ปี ค.ศ.)	การสรรหาและการคัดเลือก	การฝึกอบรมและพัฒนา	การประเมินผลการปฏิบัติงาน	การจัดการอาชีพ	ค่าตอบแทน
Schuler and Youngblood (1986)	√	√	√	√	√
Graham and Bennett (1992)	√	√	√	√	√
Huselid (1995)	√	√	√	√	√
Werther and Davis (1996)	√	√	√	√	
Jiang (2012)	√	√	√	√	√
Aswathappa (2017)	√	√	√	√	√
รวม	6	6	6	6	5

1. การสรรหาและการคัดเลือก หมายถึง กระบวนการที่ใช้ในการเลือกบุคคลหรือสิ่งของที่เหมาะสมสำหรับตำแหน่งหรือสภาพการณ์ที่กำหนดมาในการทำงานหรือบริการต่าง ๆ (Schuler and Youngblood, 1986; Graham and Bennett, 1992; Huselid, 1995; Werther and Davis, 1996; Jiang, 2012; Aswathappa, 2017)

2. การฝึกอบรมและพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่องค์กรใช้เพื่อเพิ่มศักยภาพและความสามารถของพนักงาน โดยให้พวกเขาได้รับการเรียนรู้ทักษะ ความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเชี่ยวชาญและสามารถทำงานในระดับที่สูงขึ้นเพื่อสนับสนุนความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว (Schuler and Youngblood, 1986; Graham and Bennett, 1992; Huselid, 1995; Werther and Davis, 1996; Jiang, 2012; Aswathappa, 2017)

3.การประเมินผลการปฏิบัติงาน หมายถึง กระบวนการที่องค์กรใช้ในการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของพนักงานในการทำงานตามตำแหน่งหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อพัฒนาทักษะและประสิทธิภาพในการทำงานในอนาคต (Schuler and Youngblood, 1986; Graham and Bennett, 1992; Huselid, 1995; Werther and Davis, 1996; Jiang, 2012; Aswathappa, 2017)

4. การจัดการอาชีพ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลในองค์กรหรือบุคคลที่ทำงานต้องทำเพื่อวางแผนและพัฒนาอาชีพของตนเองให้มีความสำเร็จและความพึงพอใจในงาน(Schuler and Youngblood, 1986; Graham and Bennett, 1992; Huselid, 1995; Werther and Davis, 1996; Jiang, 2012; Aswathappa, 2017)

ตารางที่ 3 แสดงตัวแปรด้านภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการ และแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย/ปี ค.ศ.)	วิสัยทัศน์	กล้าเสี่ยง	ความคิดเชิงนวัตกรรม	ความคิดสร้างสรรค์	ดำเนินการเชิงรุก
Gupta et al. (2004)	√	√	√	√	√
Gupta (2004)	√	√	√	√	√
Siddiqui (2007)	√	√	√	√	√
Carpenter (2012)	√	√	√	√	√
Renko (2017)		√		√	√
Clark et al. (2019)	√	√	√	√	√
Omeihe et al. (2020)	√		√		
รวม	6	6	6	6	6

5. ค่าตอบแทน หมายถึง การจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับพนักงานที่ทำงานในองค์กร ค่าตอบแทนที่ให้กับพนักงานสามารถรวมถึงเงินเดือน โบนัส ค่าจ้างโครงการพิเศษ สิทธิประโยชน์ เช่น การลาพักร้อน การลาป่วย ประกันสุขภาพ และการเติมเงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Schuler and Youngblood, 1986; Graham and Bennett, 1992; Huselid, 1995; Jiang, 2012; Aswathappa, 2017)

1.3. ตัวแปรด้าน ภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการ

การวิจัยในครั้งนี้จึงสรุปความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า ภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการ หมายถึง ลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำที่มุ่งมั่นที่จะสร้างและพัฒนาธุรกิจใหม่หรือนวัตกรรมใหม่ เพื่อสร้างความสำเร็จทางธุรกิจและการเติบโตให้กับองค์กรของตน (Gupta et al., 2004 ; Kuratko, 2007 ; Leitch et al., 2013; Renko et al., 2015) โดยองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการตามแนวคิดที่ได้กล่าวถึงดังแสดงใน ตารางที่ 3

1. วิสัยทัศน์ หมายถึง ความเชื่อมโยงที่เป็นไปได้ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ และการเป็นผู้ประกอบการได้รับการพิจารณาและให้ความสนใจอย่างมาก มีการวางแผนวิสัยทัศน์โดยแยกแยะพื้นที่ที่ชัดเจนสำหรับพฤติกรรมการแข่งขัน (Gupta, 2004; Siddiqui, 2007; Carpenter, 2012)

2. ความเสี่ยง หมายถึง ความสมดุลของอันตรายเป็นความต้องการและข้อกำหนดของผู้นำ ผู้นำควรประเมินตัวแปรนับไม่ถ้วนที่รวมอยู่ในขณะที่เข้าใจว่าไม่มีใครสามารถคาดการณ์อนาคตด้วยความมั่นใจ ความล้มเหลวในการจัดการช่องโหว่ขัดขวางการเชื่อมโยงจากการบรรลุวัตถุประสงค์

ความคิดริเริ่มเชิงกลยุทธ์ ผู้นำควรมีวิสัยทัศน์และวางแผนเป็นเวลาหนึ่งปีหรือมากกว่านั้นเพื่อบรรลุผลสำเร็จในระยะยาว (Gupta,2004; Siddiqui,2007; Carpenter, 2012)

3. ความคิดเชิงนวัตกรรม หมายถึง การหาสิ่งใหม่ๆ ที่ดีกว่าเดิม (Think to better) หรือสิ่งใหม่ที่ตอบสนอง ความต้องการของกลุ่มบุคคลหรือบุคคลจำนวนมาก ได้ดีกว่าสิ่งที่มีอยู่เดิม (Gupta,2004; Siddiqui,2007; Renko, 2017)

4. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถทางสมองที่คิดในลักษณะอนันต์นำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ ด้วยการคิดดัดแปลง ประยุกต์ ผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ (Gupta,2004; Siddiqui,2007; Renko, 2017)

5. การดำเนินการเชิงรุก หมายถึง แบบอย่างของผู้นำที่มีความสามารถในการกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางบวกในองค์กร พวกเขามักเน้นให้กำลังใจและแรงบันดาลใจให้กับพนักงานของตนเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความกระตือรือร้นในการทำงาน และช่วยส่งเสริมพัฒนาความสามารถและศักยภาพของคนในองค์กรให้มีการเติบโตและพัฒนาเป็นบุคคลที่มีความสามารถที่มีความสำเร็จในองค์กร (Gupta,2004; Siddiqui,2007; Renko, 2017)

1.4. ตัวแปรด้านการจัดการความรู้

การวิจัยในครั้งนี้จึงสรุปความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และจัดการกับความรู้ในองค์กรหรือระบบต่าง ๆ ซึ่งมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมความรู้ที่มีค่าและใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และการพัฒนาความสามารถของบุคลากรที่มีความรู้และทักษะที่เหมาะสม (Skyrme, 2003 ; Becerra-Fernandez& Sabherwal, 2010 ; Liu,Wang et al., 2017) โดยองค์ประกอบหลักของการจัดการความรู้ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตัวแปรด้านการจัดการความรู้และแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย/ปี ค.ศ.)	คน	กระบวนการ	เทคโนโลยี	เนื้อหาและข้อมูล	การกำกับดูแล	กลยุทธ์
Hudson, Cohen, Ficks, & Steger (2015)	✓	✓		✓		
Abu Naser, Shobaki, & Abu Amuna (2016)	✓	✓			✓	

Williams (2016)	√	√	√			
Harper (2019)		√	√	√		√
Hietala (2019)	√		√		√	
รวม	4	4	3	2	2	1

1. คน หมายถึง ผู้รักษาความรู้ที่นำไปใช้กับองค์กรเพื่อการแบ่งปันความรู้ การสร้างพัฒนาการดำเนินงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hudson, Cohen, Ficks, & Steger, 2015; Abu Naser, Shobaki, & Abu Amuna, 2016; Williams, 2016)

2. กระบวนการ หมายถึง การไหลของกิจกรรมภายในองค์กร กระบวนการทำให้ผู้คนสามารถดำเนินการ สร้าง จัดเก็บ รวบรวม จัดระเบียบ และแจกจ่ายความรู้ Abu Naser, Shobaki, & Abu Amuna, 2016; Williams, 2016 ; Harper, 2019)

3. เทคโนโลยี หมายถึง เครื่องมือที่เข้ามาช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรโดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่บุคลากรในเวลาที่เหมาะสมในการตัดสินใจ เทคโนโลยีเป็นผู้เล่นที่สำคัญในการบูรณาการความรู้และกระบวนการขององค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและข้อได้เปรียบในการแข่งขัน (Williams, 2016; Harper, 2019; Hietala, 2019)

4. เนื้อหาและข้อมูล หมายถึง กระบวนการเชื่อมโยงผู้คนที่เหมาะสมเข้ากับเนื้อหาที่ถูกต้องในเวลาที่เหมาะสม (Hudson, Cohen, Ficks, & Steger, 2015 ; Harper, 2019)

5. การกำกับดูแล หมายถึง การอธิบายบทบาทและความรับผิดชอบภายในองค์กร ธรรมาภิบาลเป็นโครงสร้างของอำนาจหน้าที่ที่รับประกันว่าผลประโยชน์ที่คาดหวังและคาดการณ์ไว้ของกระบวนการหนึ่ง ๆ จะได้รับการส่งมอบ (Williams, 2016; Harper, 2019)

6. กลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการวางแผนและคาดการณ์เป้าหมายขององค์กร โดยระบุปัญหา และกำหนดจุดประสงค์/เป้าหมายสำหรับกลยุทธ์ความรู้ (Harper, 2019)

1.5. ตัวแปรด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน

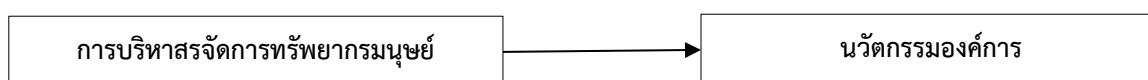
การวิจัยในครั้งนี้จึงสรุปความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงาน หมายถึง เพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินผลการดำเนินงาน และศักยภาพขององค์กร โดยอาศัยตัวชี้วัดเป็นตัวแทนของการวัดความสำเร็จในการดำเนินงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การวัดผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานเพื่อการแข่งขันโดยหวังผลลัพธ์ในด้านของการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงาน เป็นต้น (Akgün, A.E., Keskin, H. and Byrne, J., 2009; Rowley, J., Bargemen, A. and Sam Brook, S., 2011 ; Damanpour, F., 2017)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

2.1. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมองค์กร

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมองค์กรโดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น ผลการศึกษาของ Collins, C. J., & Smith, K. G. (2006) การศึกษานี้สังเกตการณ์ถึงการแลกเปลี่ยนและรวมความรู้ ระหว่างนวัตกรรมและการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจด้านเทคโนโลยีสูง พบว่านวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีความสัมพันธ์กับแผนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีให้ผลกระทบในการพัฒนาสินค้าและบริการในองค์กร ในด้านของLiao, S. H., Wu, C. C., & Hu, D. C. (2009) การวิจัยนี้สืบสวนถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การเรียนรู้ในองค์กร และผลงานองค์กร พบว่าการนำเสนอและสนับสนุนนวัตกรรมในองค์กรมีความสัมพันธ์กับผลงานที่ดีขึ้น และJiménez-Jiménez, D., & Sanz-Valle, R. (2011) การวิจัยนี้สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรม การเรียนรู้ในองค์กร และผลงานองค์กรในองค์กรที่มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่าความเชื่อมั่นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งผลกระทบในการสร้างนวัตกรรมและประสบความสำเร็จในองค์กรโดยผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานได้ ดังภาพที่ 5

H1: การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมองค์กร

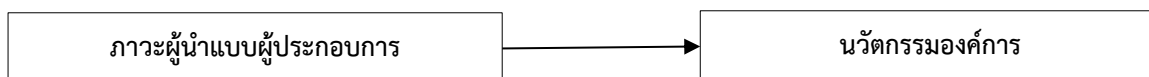
ภาพที่ 5 แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ของสมมุติฐานที่ 5

2.2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมองค์กร

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมองค์กรโดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น Shin, S. J., & Zhou, J. (2007) การศึกษานี้สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างความหลากหลายทางการศึกษาในทีมวิจัยและการนำเสนอนวัตกรรมในองค์กร พบว่าภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการสามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ในทีมที่มีความหลากหลายทางการศึกษามากยิ่งขึ้น ในด้านของ Zhang, X., & Bartol, K. M. (2010) วิจัยนี้สนใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในพนักงาน พบว่าภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการส่งผลให้พนักงานมีความสัมพันธ์ในการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในองค์กรมากขึ้น และHuang, J., Zhu, Z., & Chen, H. (2013) วิจัยนี้รวบรวมผลการวิเคราะห์และเสนอความสัมพันธ์ระหว่างสไตล์ผู้นำและนวัตกรรมองค์กร พบว่าภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการมีผลกระทบในการสร้างนวัตกรรมในองค์กร ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานได้ ดังภาพที่ 6

H2: ภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมองค์การ

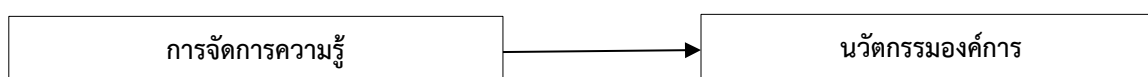

ภาพที่ 6 แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ของสมมุติฐานที่ 2

2.3. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการจัดการความรู้มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมองค์การ

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการจัดการความรู้มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมองค์การโดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น Nonaka, I., & Toyama, R. (2003) งานวิจัยนี้เน้นในทฤษฎีการสร้างความรู้และกระบวนการสร้างความรู้ในองค์กร ทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้และการนวัตกรรมในองค์กร ในด้านของ Zhang, X., & Bartol, K. M. (2010) วิจัยนี้สนใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้และความสร้างสรรค์ในพนักงาน การบริหารจัดการที่ให้ความเป็นอิสระในการคิดและการทำงาน และความหลงใหลในกระบวนการสร้างสรรค์ พบว่าการจัดการความรู้ส่งผลให้พนักงานมีความสัมพันธ์ในการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในองค์กรมากขึ้น และ Jiménez-Jiménez, D., & Sanz-Valle, R. (2011) การศึกษานี้สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรม การเรียนรู้ในองค์กร และผลงานองค์กร พบว่าการจัดการความรู้มีผลกระทบในการสร้างนวัตกรรมและประสบความสำเร็จในองค์กร ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานได้ ดังภาพที่ 7

H3: การจัดการความรู้มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมองค์การ

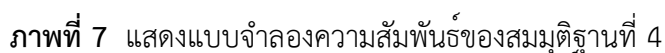

ภาพที่ 7 แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ของสมมุติฐานที่ 3

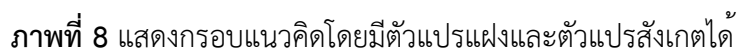
2.4. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนวัตกรรมองค์การมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของนวัตกรรมองค์การมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร โดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น Khazanchi, S., Tanawat Teepapal (2020) วิจัยนี้สนใจถึงผลกระทบของความเชื่อมั่นในองค์กรต่อนวัตกรรมในกระบวนการทำงาน พบว่าวัฒนธรรมในการสนับสนุนนวัตกรรมส่งผลให้มีกระบวนการนวัตกรรมที่ดีขึ้น ในด้านของ Choi, Y., & Lee, S. (2013) งานวิจัยนี้ส่วนใหญ่เน้นในอุตสาหกรรมบริการ ได้สำรวจและเสนอความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมองค์การและผลการดำเนินงานขององค์กร พบว่านวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ส่งผลให้มีผลงานที่ดีขึ้น และ Vila, N., & Vaccaro, I. G. (2016) การศึกษานี้สำรวจและพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมองค์การ

H4: นวัตกรรมองค์การมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทั้งหมดที่กล่าวถึง ผู้วิจัยจึงสามารถสร้างกรอบแนวคิดโดยมีตัวแปรและตัวแปรสังเกตได้ 25 ตัวแปรเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป ดังภาพที่ 8

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นจึงสามารถพบได้ว่า นวัตกรรมองค์การสิ่งที่สำคัญต่อการประกอบด้วยสามปัจจัยหลักด้วยกันคือ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ภาวะการเป็นผู้ประกอบการ และการจัดการความรู้ รวมถึงความสัมพันธ์ที่สะท้อนจากการศึกษาเชิงประจักษ์ที่บ่งชี้การดำเนินงานที่ดียิ่งขึ้นจากการนำไปปฏิบัติ ดังนั้นองค์การใดที่ต้องการขับเคลื่อนผลการดำเนินงานขององค์การให้ดียิ่งขึ้นจึงควรพิจารณาถึงการนำนวัตกรรมองค์การไปปรับใช้ให้เกิดผลสำเร็จ

บรรณานุกรม

- Abu Naser, S. S., Al Shobaki, M. J., & Abu Amuna, Y. M. (2016). Promoting Knowledge Management Components in the Palestinian Higher Education Institutions - A Comparative Study. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 73, 42-53.
- Akgün, A. E., Keskin, H., & Byrne, J. (2009). Organizational emotional capability, product and process innovation, and firm performance: An empirical analysis. *Journal of Engineering and Technology Management*, 26(3), 103-130.
- Altarawneh, I. I., & Ahmed Aseery, A. I. (2016). Training Needs Assessment at Assir General Educational Directorate, Saudi Arabia. *American Journal of Industrial and Business Management*, 6(2), 188-204.
- Battisti, G., & Stoneman, P. (2010). How Innovative are UK Firms? Evidence from the Fourth UK Community Innovation Survey on Synergies between Technological and Organizational Innovations. *British Journal of Management*, 21(1), 187-206.
- Becerra-Fernandez, I., & Sabherwal, R. (2014). *Knowledge Management*. Routledge.
- Byars, L. L., & Rue, L. W. (2007). *Human Resource Management*. McGraw-Hill: Education.
- Carpenter, S. K. (2012). Testing Enhances the Transfer of Learning. *Current Directions in Psychological Science*, 21(5), 279-283.
- Clark, M. A., Springmann, M., Hill, J., & Tilman, D. (2019). Multiple health and environmental impacts of foods. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116(46),
- Collins, C. J., & Smith, K. G. (2006). Knowledge Exchange and Combination: The Role of Human Resource Practices in the Performance of High-Technology Firms. *Academy of Management Journal*, 49(3), 544-560.
- Csoka, L. S., Schuler, R. S., & Youngblood, S. A. (1987). Effective Personnel Management. *Public Productivity Review*, 10(4), 113.
- Daft, R. L. (1978). A Dual-Core Model of Organizational Innovation. *Academy of Management Journal*, 21(2), 193-210.
- Damanpour, F. (2017). Organizational Innovation. Oxford Research Encyclopedia of Business and Management.
- Dewar, R. D., & Dutton, J. E. (1986). The Adoption of Radical and Incremental Innovations: An Empirical Analysis. *Management Science*, 32(11), 1422-1433.
- Fisher, C. D., Schoenfeldt, L. F., & Shaw, J. B. (2006). *Human resource management*. Houghton Mifflin Co.

- Graham, H. T., & Bennett, R. C. (1992). *Human resources management*. Longman.
- Gupta, R., Gupta, N., & Rathi, P. (2004). Bacterial lipases: an overview of production, purification and biochemical properties. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 64(6), 763-781.
- Gupta, V., MacMillan, I. C., & Surie, G. (2004). Entrepreneurial leadership: developing and measuring a cross-cultural construct. *Journal of Business Venturing*, 19(2), 241-260.
- HUSELID, M. A. (1995). The Impact of Human Resource Management Practices on Turnover, Productivity, and Corporate Financial Performance. *Academy of Management Journal*, 38(3), 635-672.
- Ibiyemi Omeihe, Harrison, C., Amon Simba, & Kingsley Obi Omeihe. (2023). The role of the entrepreneurial leader: a study of Nigerian SMEs. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 49(2), 187-215.
- J., H., M., C., B., F., & C., S. (2015). *A Model for Effective Governance of Knowledge Management: A Case Study at the U.S. Nuclear Regulatory Commission*.
- Jiang, K., Lepak, D. P., Hu, J., & Baer, J. C. (2018). How Does Human Resource Management Influence Organizational Outcomes? A Meta-analytic Investigation of Mediating Mechanisms. *Academy of Management Journal*, 55(6), 1264-1294.
- Jiménez-Jiménez, D., & Sanz-Valle, R. (2011). Innovation, Organizational learning, and Performance. *Journal of Business Research*, 64(4), 408-417.
- K Aswathappa. (1997). *Human resources and personnel management*. Tata Mcgraw-Hill Pub.
- Kuratko, D. F. (2007). Entrepreneurial Leadership in the 21st Century. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 13(4), 1-11.
- Lee, I. K., & Choi, J. Y. (2013). Factors Associated with Nurses' Activities for Hospital Fall Prevention. *The Korean Journal of Rehabilitation Nursing*, 16(1), 55-62.
- Leitch, H. G., McEwen, K. R., Turp, A., Encheva, V., Carroll, T., Grabole, N., Mansfield, W., Nashun, B., Knezovich, J. G., Smith, A., Surani, M. A., & Hajkova, P. (2013). Naive pluripotency is associated with global DNA hypomethylation. *Nature Structural & Molecular Biology*, 20(3), 311-316.
- Liu, Y.-Z., Wang, Y.-X., & Jiang, C.-L. (2017). Inflammation: The Common Pathway of Stress-Related Diseases. *Frontiers in Human Neuroscience*, 11(316).
- Mahmood, A., Akhtar, M. N., Talat, U., Shuai, C., & Hyatt, J. C. (2019). Specific HR practices and employee commitment: the mediating role of job satisfaction. *Employee Relations*, 41(3).

- Marcio Valério Effgen, & Augusto. (2022). Urban sprawl and environment in the municipal administrations of Vila Velha between 2009 and 2016. *Cadernos Metrópole*, 24(55), 1123-1142.
- McKenzie, Y. A., Bowyer, R. K., Leach, H., Gulia, P., Horobin, J., O'Sullivan, N. A., Pettitt, C., Reeves, L. B., Seamark, L., Williams, M., Thompson, J., & Lomer, M. C. E. (2016). British Dietetic Association systematic review and evidence-based practice guidelines for the dietary management of irritable bowel syndrome in adults (2016 update). *Journal of Human Nutrition and Dietetics*, 29(5), 549–575.
- Md. Tahidul Islam, Md. Mahadiy Hasan, Rahman, A., Das, S., & Sultana, T. (2021). Floral Diversity of Abandoned Mansions and the Influence of Soil Properties on These Unique Vegetations. *American Journal of Plant Sciences*, 12(10), 1559-1600.
- Nonaka, I., & Toyama, R. (2003). The knowledge-creating theory revisited: knowledge creation as a synthesizing process. *Knowledge Management Research & Practice*, 1(1), 2-10.
- Oke, A., Burke, G., & Myers, A. (2007). Innovation types and performance in growing UK SMEs. *International Journal of Operations & Production Management*, 27(7), 735-753.
- Parhankangas, A., & Renko, M. (2017). Linguistic style and crowdfunding success among social and commercial entrepreneurs. *Journal of Business Venturing*, 32(2), 215-236.
- Renko, M., El Tarabishy, A., Carsrud, A. L., & Brännback, M. (2015). Understanding and measuring entrepreneurial leadership style. *Journal of Small Business Management*, 53(1), 54-74.
- Rowley, J., Baregheh, A., & Sambrook, S. (2011). Towards an innovation-type mapping tool. *Management Decision*, 49(1), 73-86.
- Schmidt, T., & Rammer, C. (2007). Non-Technological and Technological Innovation: Strange Bedfellows? *SSRN Electronic Journal*,
- Shin, S. J., & Zhou, J. (2007). When is educational specialization heterogeneity related to creativity in research and development teams? Transformational leadership as a moderator. *Journal of Applied Psychology*, 92(6), 1709-1721.
- Stone, J. L., Miller, J. M., Koncewicz, R., Stevenson, P., & Strayer, M. R. (2003). *Nuclear matter and neutron-star properties calculated with the Skyrme interaction*. 68(3).
- Tanawat Teepapal. (2020). THE RELATIONSHIP BETWEEN EMPLOYEE INVOLVEMENT, EMPLOYEE ENGAGEMENT AND INNOVATIVE WORK BEHAVIOR AND MEDIATING ROLE OF ORGANIZATIONAL CONTEXT OF EMPLOYEES IN THAI ORGANIZATIONS. *Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology (Humanities and Social Sciences)*, 6(2), 224-241.

- Tavassoli, S., & Karlsson, C. (2015). Innovation strategies and firm performance: Simple or complex strategies? *Economics of Innovation and New Technology*, 25(7), 631-650.
- Thompson, V. A. (1965). Bureaucracy and Innovation. *Administrative Science Quarterly*, 10(1), 1-20.
- Yeşil, S., Koska, A., & Büyükbeşe, T. (2013). Knowledge Sharing Process, Innovation Capability and Innovation Performance: An Empirical Study. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 75, 217-225.
- Zhang, X., & Bartol, K. M. (2018). Linking Empowering Leadership and Employee Creativity: The Influence of Psychological Empowerment, Intrinsic Motivation, and Creative Process Engagement. *Academy of Management Journal*, 53(1), 107-128.
- Zhao, Y., Zuo, X., Li, Q., Chen, F., Chen, Y.-R., Deng, J., Han, D., Hao, C., Huang, F., Huang, Y., Ke, G., Kuang, H., Li, F., Li, J., Li, M., Li, N., Lin, Z., Liu, D., Liu, J., & Liu, L. (2020). Nucleic Acids Analysis. *Science China Chemistry*, 64(2), 171-203.

ทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษา บ้านเรณู หมู่ 2 ตำบลเรณู
อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม*

SOCIAL CAPITAL AND THE STRENGTHENING OF LOCAL COMMUNITIES: A CASE STUDY
OF RENU VILLAGE, VILLAGE 2, RENU SUB-DISTRICT, RENU NAKHON DISTRICT,
NAKHON PHANOM PROVINCE

Kittiphid Voravong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: narongchailopburi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเรณูไท อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม 2. เพื่อศึกษากระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเรณูไท อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม และ 3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเรณูไท อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม โดยงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเรณูไท อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดรองลงมาจากกลุ่มไทลาว ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีแม่น้ำโขงแยกกลุ่มนี้ออกจากภูไทในภาคเหนือของลาว และญวน ชาวภูไทมีประเพณีวัฒนธรรม การแต่งกาย การละเล่นและอาหารประจำถิ่นของตนเอง นับถือพระพุทธศาสนาและนับถือผีตามบรรพบุรุษ ชาวภูไทมีลักษณะความเป็นอยู่แบบครอบครัวใหญ่ในบ้านเดียวกัน เป็นกลุ่มคนทำงานที่มีความขยันขันแข็ง มัธยัสถ์ ทำงานได้หลายอาชีพเช่น ทำนา ทำไร่ ค้าวัว ค้าควาย นำกองเกวียนบรรทุกสินค้าไปขายต่างถิ่นเรียกว่า “นายฮ้อย” เผ่าภูไทเป็นกลุ่มที่พัฒนาได้เร็วกว่าเผ่าอื่น มีความรู้ความเข้าใจและมีความเข้มแข็งในการปกครอง มีหน้าตาที่สวยงาม ผิวพรรณดี กริยามารยาทเข้มข้ม มีอัธยาศัยไมตรีในการต้อนรับแขกแปลกถิ่นจนเป็นที่กล่าวขวัญถึง

* Received April 29, 2024; Revised April 30, 2024; Accepted April 30, 2024

2. กระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภูไท อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม แบ่งเป็นสองช่วงคือ ช่วงอดีตและปัจจุบัน โดยในอดีตชาวภูไทมีทุนทางสังคมทางธรรมชาติที่ดีมาก ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำไหลผ่าน ดำรงชีพเอื้ออาศัยกัน มีความเป็นอยู่แบบพอเพียง ร้อยรัดด้วยวัฒนธรรมประเพณีที่เข้มแข็ง ในปัจจุบันเมื่อโลกพัฒนาขึ้นชาวภูไทได้ปรับตัวเข้ากับโลกสมัยใหม่ มีกลุ่มงานเกิดขึ้นถึง 24 กลุ่ม แต่ที่มีความโดดเด่นและแก้ปัญหาให้กับชุมชนเป็นรูปธรรมได้แก่ กิจกรรมร้านค้าชุมชน กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและผู้สูงอายุ และกิจกรรมเวทีประชุมสภาหมู่บ้าน

3. ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภูไท อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ที่พบในชุมชน ได้แก่ ปัญหาคนภายนอกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ปัญหาการรุกล้ำพื้นที่ทางเกษตร และปัญหาคนรุ่นใหม่หันไปประกอบอาชีพอื่น โดยชุมชนได้แก้ไขโดยการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เน้นให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วม ตลอดจนกระจายกิจกรรมต่างๆ ให้คนรุ่นใหม่ได้บริหารจัดการ เช่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ให้คนรุ่นใหม่ได้เป็นผู้นำในการบริหารจัดการ กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้คนรุ่นใหม่ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น เป็นต้น

คำสำคัญ: ทุนทางสังคม; ความเข้มแข็งของชุมชน; ชุมชนท้องถิ่น

ABSTRACT

This objective of this study is consisted of : 1. to study the history and way of life of Phu Thai community, Renu Nakhon district, Nakhon Phanom Province; 2. to study the process and methods of social capital management and the strengthening of Phu Thai community, Renu Nakhon district, Nakhon Phanom province; and 3. to study the problems and obstacles of the process and methods of social capital management and the strengthening of Phu Thai communities, Renu Nakhon district, Nakhon Phanom province. This research is a qualitative research. Data was collected by in-depth interviews with informants who are local administrators and related persons The tools used in the research were in-depth interviews and content analysis

The results of the research found that

1. History and way of life of the Phu Thai Community, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province It is the largest ethnic group after the Thai Lao people. Most of them live in the Northeast. The Mekong River separates this group from Phu Tai in northern Laos and Vietnam. Respect Buddhism and worship ghosts according to ancestors. The Phu Thai people live like a big family in the same house. It is a group of hardworking, thrifty workers who can work in many occupations such as farming, farming, cattle trading, buffalo trading, bringing carts carrying goods to sell abroad called "Nai Hoy". The Phu Tai tribe is a group that

develops faster than the Phu Tai tribe. another have understanding and strength in government Has a beautiful face, good skin, and good manners. They are hospitable in welcoming foreign guests until they are mentioned.

2. Process and methods of social capital management and strengthening of Phu Thai community, Renu Nakhon district, Nakhon Phanom province. It is divided into two periods: past and present in the past, the Phu Thai people had very good natural social capital. fertile forest a river flows through live together have a self-sufficiency stringed with a strong cultural tradition at present, as the world develops, the Phu Thai people have adapted to the modern world. There are 24 working groups, but the ones that stand out and solve concrete problems for the community are: community shop activities Community learning center activities and the elderly and activities at the village council meeting.

3. Problems and obstacles of the process and methods of social capital management and building strength of the Phu Thai community, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province found in the community were the problems of outsiders becoming part of the community; The problem of encroachment on agricultural land and the problem of the new generation turning to other occupations The community has resolved by promoting the arts and culture of the community to be strong. Emphasize on the new generation to participate. as well as distributing various activities for the new generation to manage such as managing natural resources Let the new generation be the leader in management. group activities that allows the new generation to develop better products, etc.

Keyowrds; Social capital; Community strength; Local community

บทนำ

นับตั้งแต่ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจและผลการพัฒนาประเทศได้สะท้อนความไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน เพราะที่ผ่านมาจะเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของการพัฒนาประเทศไทยตามทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นภาพฝันของแผนการพัฒนาประเทศที่จะกำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตามเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ "ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" หรือตามคติพจน์ "มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน" โดยมีระยะเวลาบังคับนานถึง 20 ปี ตั้งแต่ปี 2560-2579 ตามร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ฉบับสรุป

ยี่ห้อที่เผยแพร่ต่อประชาชนซึ่งมีการแบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 6 ด้าน คือ 1. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 5. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6. ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐโดยเมื่อพิจารณาเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 3 แนวทางสำคัญของการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างยุทธศาสตร์ดังกล่าว ได้แก่ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคมโดยสร้างโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้คนทุกกลุ่มและทุกวัยสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และองค์ความรู้ที่มีความหลากหลายทั้งวัฒนธรรมภูมิปัญญาและองค์ความรู้ใหม่ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนนำวัฒนธรรมที่ดีงาม และค่านิยมของไทยเป็นฐานในการพัฒนาคนและสังคมให้มีความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ในชุมชนการศึกษาความรู้ของชุมชนและชุมชนต้นแบบการจัดการตนเองได้ตามบริบทของชุมชนและการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ช่วยเสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพสนับสนุนให้นำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุซึ่งเป็นคลังสมองของชาติทั้งภาครัฐและเอกชน ปรากฏผู้ชาวบ้านหรือผู้มีความรู้ภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ ส่งเสริมภาคประชาสังคมและองค์กรธุรกิจเอกชนในการทำงานเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกับภาครัฐและส่งเสริมความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนารวมทั้งการใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมในการหล่อหลอมและสร้างค่านิยมที่ดีงาม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) กล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์ที่มีทุนทางสังคมให้มีความสำคัญกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง

ทุนทางสังคมเป็นแนวคิดที่เริ่มมีในสังคมไทยช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 และจากวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนั้นทำให้ประเทศไทยต้องหันมาทบทวนทิศทางการพัฒนาประเทศโดยที่รัฐบาลกำหนดให้มีโครงการเพื่อการลงทุนทางสังคม (Social Investment Program: SIP) โดยได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการและเงินกู้จากธนาคารโลกเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยยึดหลักการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับทุนทางสังคมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแนวคิดทุนทางสังคมจึงได้ถูกนำมากล่าวถึงอย่างจริงจังเริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยได้จัดตั้งสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (Social Investment and SIE) โครงการต่างๆของกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคมดังกล่าวทำให้สังคมไทยมองเห็นคุณค่าที่มีอยู่เป็นทุนเดิมแต่อาจถูกมองข้ามไปรวมทั้งเห็นในสิ่งที่มีอยู่ในตัวบุคคลเช่นความมีน้ำใจความเอื้ออาทรการช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นต้นนอกจากนั้นกองทุนเพื่อสังคมยังได้พิจารณาสิ่งที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพชน เช่น ภูมิปัญญาประเพณีความเชื่อและวัฒนธรรมของชุมชนรวมทั้งศักยภาพในการพัฒนาของชุมชนเช่นผู้นำกลุ่มองค์กรประชาชนเครือข่ายเป็นหนทางในการทุ่มเทและระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาตลอดชีวิตจึงต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ภูมิสังคมของท้องถิ่นและการส่งเสริมงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความสอดคล้องกันอย่างสมดุลและจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมปรองดองทุนทางสังคมอย่างมากเพราะการมีส่วนร่วมของทุนทางสังคมจะทำให้การแก้ไขปัญหาของสังคมสามารถทำได้ง่ายยิ่งขึ้นทำให้สังคมก้าวหน้าและพัฒนาไปได้อย่างราบรื่นเนื่องจากคนในสังคมมีความเชื่อมั่นซึ่งกันและกันและมีความร่วมมือร่วมใจกันตลอดจนเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในสังคมได้ (วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์, 2548)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สำรวจระดับความเข้มแข็งของทุนทางสังคมจากจังหวัดตัวอย่างนำร่องในปี พ.ศ. 2548 รายงานการวิจัยของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นิยามลักษณะของทุนทางสังคมที่เข้มแข็งว่าทุนทางสังคมที่เข้มแข็งต้องประกอบด้วยดัชนีโดยรวมของทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง 6 มิติได้แก่ 1. มิติด้านกลุ่มและเครือข่ายทางสังคม 2. มิติด้านความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 3. มิติด้านกิจกรรมและความร่วมมือ 4. มิติด้านข่าวสารและการสื่อสาร 5. มิติด้านความสมานฉันท์การอยู่ร่วมกันในสังคมความขัดแย้งและความรุนแรงและ 6. มิติด้านเจ้าหน้าที่และกิจกรรมทางการเมืองโดยผลการวิจัยพบว่าประเทศไทยมีสภาพความเข้มแข็งของทุนทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง (สุวรรณี คำมั่น, 2551) แม้ว่าทุนทางสังคมเป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในสังคมไทยตั้งแต่หลังวิกฤตเศรษฐกิจ โดยที่รัฐบาลกำหนดให้มีโครงการเพื่อการลงทุนทางสังคม (Stat vestriant Program SMA) และจัดตั้งสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (Sociatravelestinct utid-SIES แต่กลับพบว่าภาพรวมของทุนทางสังคมไทยมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นในระดับหนึ่งแต่ยังไม่เพียงพอสำหรับการรองรับสถานการณ์ต่าง ๆ ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ดังที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีความจำเป็นที่สังคมไทยต้องมีภูมิคุ้มกันหรือทุนทางสังคมที่มีอยู่มาเสริมสร้างให้เข้มแข็งข้างหน้าเพื่อเตรียมพร้อมให้ประเทศสามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นเสมือนรากฐานของประเทศมากขึ้น

จากการรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่วิจัยพบบ้านเรณู หมู่ที่ 2 ตำบลเรณู อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลาย และได้บริหารจัดการท้องถิ่นโดยนำทุนทางสังคมต่าง ๆ ของชุมชนมาใช้ทั้งที่เป็นเงิน (Money) กองทุน (Fund) และไม่เป็นเงิน ได้แก่ ระบบคิดหรือ วิถีคิดของคนในชุมชน สังคมที่ผ่านการสั่งสมสืบทอดวิธีการปฏิบัติ และนำไปใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ที่มองเห็นเป็นรูปธรรมได้ เช่น วิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิธีการสืบทอดทางภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนผ่านจารีตประเพณีและสิ่งที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความเอื้ออาทรต่อกัน ความรัก ความสามัคคี ความเชื่อ ความศรัทธา ในสิ่งที่ชุมชนสร้างแรงยึดเหนี่ยวและเกาะเกี่ยวความเป็นชุมชนไว้ด้วยกันทำให้ชุมชนมีความเป็นตนเองอย่างมีเอกลักษณ์มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเอง ได้แก่ 1.ทุนมนุษย์ 2. ทุนสถาบัน 3. ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม 4. ทุนธรรมชาติ นำมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมผ่านการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คือการรวมตัวของคนในชุมชน ภูมิคุ้มกันในชุมชน และระบบการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อเกิดการสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่น และสามารถพัฒนาเพื่อเป็นแบบอย่างในการนำทุนทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาชุมชนให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนภูไทปัจจัยที่ส่งผลต่อทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่น โดยใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนและการพึ่งพาตนเอง เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมีทุนทางสังคมที่มั่นคงอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนภูไท อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษากระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภูไท อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภูไท อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษา บ้านเรณู หมู่ 2 ตำบลเรณู อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการจัดงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ครู ราษฎรชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป รวมจำนวน 18 ท่าน มีรายชื่อดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในเรื่อง “ทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษา บ้านเรณู หมู่ 2 ตำบลเรณู อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม” โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ลำดับที่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ตำแหน่ง
1	พระครูสุขุมบุญเขต	เจ้าอาวาส
2	พระเคน รตนโชโต	พระลูกวัด
3	พระวีรภัทร แก้วเรืองไช	พระลูกวัด
4	คุณราชคุณ ราชวัลลพ ยวรัตน์แก่นจัน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2
5	คุณธีรวัฒน์ แขวงเมือง	หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป
6	คุณเวษยันต์ พรหมจันทร์	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
7	สิบเอกโชคก โกลรัตน์	เจ้าพนักงานทะเบียน
8	คุณสุรีย์ ยะสะคะ	ประธานสภาเทศบาลเรณูนคร
9	คุณพิศดาร ผลโยน	ผู้อำนวยการกองศึกษา
10	คุณสุพล ต้นสวรรค์	ครูชำนาญการพิเศษ
11	คุณทวีสุข อุพร	ครูชำนาญการพิเศษ

12	คุณจันทะรัตน์ มิมาชา	อดีตผู้ใหญ่บ้าน
13	อดีต สจ.หาญ มิควาพ	ปราชญ์ชาวบ้าน
14	คุณศิริรัตน์ ชมภูกุล	ปราชญ์ชาวบ้าน
15	คุณสัญญา ต้นสวรรค์	ปราชญ์ชาวบ้าน
16	คุณอลงกต นาคพงษ์	ประชาชนในชุมชน
17	คุณโพธิ์ชัย จันทนนท์	ประชาชนในชุมชน
18	คุณวิภา นาคพงษ์	ประชาชนในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือแต่ละชิ้นรวมทั้งหมด 2 ประเภท ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ครู ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนทั่วไปรวมจำนวน 18 ท่าน โดยมีขั้นตอนลักษณะและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

1. ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดขอบเขตในการวิจัย
3. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
4. ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย และนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขต่อไป
5. ปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญที่ได้ตรวจสอบและแก้ไขเพิ่มเติม
6. จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่สร้างไว้
2. หาความเที่ยงตรง โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม
3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจแก้แล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป
4. นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนญไท อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม 2. เพื่อศึกษากระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนญไท อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม และ 3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนญไท อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนญไท อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

ชุมชนญไท อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดรองลงมาจากกลุ่มไทลาว ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีแม่น้ำโขงแยกกลุ่มนี้ออกจากญไทในภาคเหนือของลาว และญวน กลุ่มญไทกลุ่มใหญ่ที่สุดอาจอยู่แถบลุ่มน้ำโขง และแถบเทือกเขาภูพาน เช่น จังหวัดนครพนม ได้แก่ อำเภอดำชะอี ธาตุพนม เรณูนคร นาแก จังหวัดสกลนคร ได้แก่ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ อำเภอกุฉินารายณ์ เขาวง สหัสขันธ์ ส่วนญไทผู้เข้าสู่ภาคกลางในจังหวัดราชบุรี และเพชรบุรี ในย่านนั้นเรียกว่า “ลาวโซ่ง” ชาวญไท เป็นกลุ่มที่มีความขยันและอดออมเป็นพิเศษ ลักษณะการแต่งกายจะมีความเป็นเอกลักษณ์ เช่น นุ่งผ้าซิ่น เสื้อแขนกระบอก ส่วนผ้าห่มจะทอเป็นผืนเล็ก การละเล่นของชาวญไทจะมีลักษณะเด่นเป็นของตนเอง เช่น ประเพณีการฟ้อนรำแบบดั้งเดิม ฟ้อนรำญไท รำหมอเหยา ประเพณีบายศรีสู่ขวัญสำหรับนักท่องเที่ยว ประเพณีชนช้าง หรือขี่ช้างชนเมือง (ดื่มเหล้าอรณนคร) เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนชาวญไทมีความหลากหลาย เช่น ป่าประวัติศาสตร์ 200 ปี หรือศูนย์การเรียนรู้บ้านนาบัวที่รวบรวมสิ่งของเครื่องใช้สมัยโบราณให้ได้รับชม ในส่วนอาหารการกินของชาวญไทจะมีลักษณะคล้ายหรือเหมือนกับภาคอีสาน ซึ่งได้แก่ ข้าวปุ้นปาแตะโน ปิ้งไก่บ้านเหี้ยงยังมดแดง แจ่วปลาแดก ข้าวหลามแซบ (เผาข้าวหลาม) เป็นต้น

2. กระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนญไท

อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

ชาวญไท อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม มีกระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมาตั้งแต่ครั้งอดีตของการก่อตั้งชุมชน ในอดีตชุมชนญไทมีทุนทางสังคมที่เป็นธรรมชาติ โดยมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งป่าไม้ แหล่งน้ำ และพื้นดินของบ้านเรณูเปรียบเสมือนเป็นตลาดขนาดใหญ่ ที่คนในหมู่บ้านสามารถเข้าไปหาอาหารการกินและเอื้อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้านด้วย เพราะความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ทำให้เกิดแหล่งน้ำและความอุดมสมบูรณ์ของดินแหล่งน้ำและดินที่สมบูรณ์นี้เองก็ช่วยให้คนบ้านเรณูทำนา ทำสวนได้ผลดี แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่อยู่อย่างพอเพียง พึ่งตนเองได้ และพึ่งพิงอิงอาศัยธรรมชาติ ส่วนในปัจจุบัน เข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ สังคมเปลี่ยนไป วิถีชีวิตของคนในชุมชนก็เริ่มเปลี่ยนแปลงโดยไปสัมพันธ์โดยตรงกับวิถีทุนนิยมที่ถาโถมไปทั่วทุกหัวระแหงของประเทศ ชาวญไท บ้านเรณู หมู่ที่ 2 จึงต้องมีการปรับตัวที่จะต้องสร้างกลุ่มงานกลุ่มกิจกรรมที่จะนำมาเป็นทุนทางสังคมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยในปัจจุบันมีถึง 24 กิจกรรม แต่ที่โดดเด่น

และมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างเด่นชัดมี 3 กิจกรรมได้แก่ กิจกรรมร้านค้าชุมชน ที่รวมตัวประชาชนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการเปิดร้านค้า โดยทุกคนสามารถบริหารจัดการและเข้าร่วมกับกิจกรรมร้านค้าได้ กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและผู้สูงอายุที่เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้ทุกคนได้ศึกษาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความเห็นกัน และมีเวทีให้ผู้สูงอายุได้ใช้ประสบการณ์ทั้งหมดของชีวิตได้ถ่ายทอดให้ลูกหลานเพื่อเป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และกิจกรรมเวทีประชุมสภาหมู่บ้าน ที่เปิดโอกาสให้ชาวชุมชนได้มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แจ้งข่าวสารของทางราชการ และระดมความรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน

3. ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภูไท อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมที่ชุมชนภูไท หมู่ที่ 2 บ้านเรณูได้ประสบ รวบรวมได้ 3 ปัญหาสำคัญได้แก่ ปัญหาของคนภายนอกที่เข้ามาอยู่ในชุมชนแล้วไม่ปฏิบัติตามวิถีของชุมชนทำให้ชุมชนขาดความเป็นเอกลักษณ์ และอาจเกิดการแตกแยก ปัญหาการรุกรานพื้นที่เกษตรที่จะก่อปัญหาเป็นมลภาวะต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อชุมชน และปัญหาคนรุ่นใหม่หันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ปล่อยปละละเลยวิถีดั้งเดิม โดยชุมชนจะต้องมีการเร่งแก้ไขปัญหา ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น กิจกรรมที่ให้คนรุ่นใหม่ ได้มีส่วนร่วมในการทำงาน ให้คนรุ่นใหม่เป็นผู้ออกแบบงานและควบคุมการทำงานทั้งระบบเป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนภูไท อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ชาวภูไท บ้านเรณู หมู่ที่ 2 ต.เรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีชาวบ้านกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน มี 5 ตระกูลใหญ่ คือ ตระกูลศรีดี ตระกูลภคพงษ์ ตระกูลดำสนวน ตระกูลเกรียงไกร และตระกูลไธสัทรู จากความยาวนานของการตั้งเป็นหมู่บ้านจึงทำให้ตระกูลทั้งหลายมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ทั้งความสัมพันธ์ที่มาจากตระกูลเดียวกัน และความสัมพันธ์ข้ามตระกูลโดยการแต่งงาน บางครั้งหลาย ๆ รุ่นจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน คนที่มีตระกูลเดียวกันก็กลับมาแต่งงานกันอีก สภาพภูมิประเทศของถิ่นที่อยู่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งป่าไม้ แหล่งน้ำ และพื้นดินของบ้านเรณู เปรียบเสมือนเป็นตลาดขนาดใหญ่ ที่คนในหมู่บ้านสามารถเข้าไปหาอาหารการกินและเอื้อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้านด้วย เพราะความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ทำให้เกิดแหล่งน้ำและความอุดมสมบูรณ์ของดินแหล่งน้ำและดินที่สมบูรณ์นี้เองก็ช่วยให้คนบ้านเรณูทำนา ทำสวนได้ผลดี แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่อยู่อย่างพอเพียง พึ่งตนเองได้ และพึ่งพิงอิงอาศัยธรรมชาติ โดยก่อนจะมีการมาก่อตั้งชุมชนดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ เมื่อครั้งอยู่ที่เมืองวังในแขวงเวียงจันทร์ สภาพภูมิประเทศจะเป็นป่าและเขา การตั้งบ้านเรือนจะใกล้กับสถานที่เพาะปลูก เช่น ทำไร่ ปลูกข้าว เมื่อมีเวลาวางจากการทำไร่ปลูกข้าวก็จะสานไม้เอี้ยะบ้าง สานกะทอบ้าง การซื้อขายผ้าชิ้นในประเทศลาวจะเดินทางไปขายตามเมืองต่างๆ ในแขวงเมืองญวนและซื้อเกลือและหม้อทองเหลืองในเมืองญวนบรรทุกหลังช้างมาขายในประเทศลาว เมื่อชาวภูไทได้เข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทยแล้ว ก็มีวิถีคล้าย ๆ ของเดิม กล่าวคือ

จะตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มชาวภูไทมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย โดยพบว่า จะมีอาชีพหลัก เป็นอาชีพเกษตรกรรม อาชีพรองลงมาคือการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย หมู เป็ด ไก่ เป็นต้น และทำการค้าขาย

ในปัจจุบันชาวภูไทเรณูนครจะมีการดำรงชีวิตให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากความอยู่รอดภายใต้สังคมใหญ่ ที่จะทำให้ชาวภูไทรู้สึกว่าคุณค่าตนเองไม่ได้ถูกแบ่งแยกออกจากสังคม ผู้วิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงจากอดีตไปสู่ปัจจุบันของชาวภูไทนั้นจะเกิดขึ้นสอดคล้องกับวัฒนธรรมดั้งเดิม และขนบธรรมเนียมประเพณี โดยผู้วิจัยอธิบายวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวภูไทในปัจจุบันดังนี้คือ

1. อาชีพชาวภูไทยังยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่การค้าขายเริ่มมีบทบาทมากขึ้น เห็นได้จากการเปิดร้านขายสินค้าพื้นเมือง และการทำเหล้า
2. ลักษณะบ้านเรือนเมื่อเวลาผ่านไปตามยุคสมัย บ้านเรือนของชาวภูไทก็มีลักษณะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่น ปัจจุบันนี้ลักษณะบ้านเรือนกลายเป็นบ้านปูน กิ่งไม้กิ่งปูนแต่มีเค้าโครงบ้านที่เป็นบ้านผู้ไทแท้เอาไว้เหมือนกัน
3. การค้าขาย ชาวภูไทประกอบอาชีพค้าขายมากขึ้นมีการเปิดร้านขายสินค้าพื้นเมือง และมีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นศูนย์หัตถกรรมมากขึ้นเพื่อจำหน่ายสินค้าที่ระลึกพื้นเมือง
4. การละเล่น ในปัจจุบันการละเล่นในการในสมัยก่อนเริ่มที่จะเลือนหาย เนื่องจากเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการดำรงชีวิตมากขึ้น เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ ทำให้การละเล่นในอดีตคงเหลือไว้เพียงส่วนน้อยอย่างเช่น การฟ้อนรำภูไท การเล่นดนตรี
5. การแต่งกาย ชาวภูไทได้นำเอาเครื่องแต่งกายจากสถานที่ต่างๆ มาปรับประยุกต์ใช้กับชุดพื้นเมือง เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สังคม ในปัจจุบัน โดยการนำสิ่งของที่เป็นวัตถุติดั้งเดิม มาปรับใช้ในสิ่งทอสมัยใหม่ และผสมผสานลวดลายทำให้เกิดเป็นศิลปะร่วมสมัย

2. กระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภูไท อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม

กระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภูไท อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนมนั้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถแบ่งพัฒนาการการจัดการทุนทางสังคมที่สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเป็น 2 ช่วงใหญ่ได้แก่ ช่วงอดีต และช่วงปัจจุบัน

ช่วงอดีตของการก่อตั้งชุมชนบ้านเรณู หมู่ที่ 2 อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม พื้นที่ตรงนี้จะมี ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งป่าไม้ แหล่งน้ำ และพื้นดินของบ้านเรณู เปรียบเสมือนเป็นตลาดขนาดใหญ่ที่คนในหมู่บ้านสามารถเข้าไปหาอาหารการกินและเอื้อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้านด้วย เพราะความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ทำให้เกิดแหล่งน้ำและความอุดมสมบูรณ์ของดินแหล่งน้ำและดินที่สมบูรณ์นี้เองก็ช่วยให้คนบ้านเรณูทำนา ทำสวนได้ผลดี แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่อยู่อย่างพอเพียงพึ่งตนเองได้ และพึ่งพิงอิงอาศัยธรรมชาติ มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่แนบแน่นตลอดไปถึงการประกอบอาชีพที่ล้วนเอื้ออาศัยกัน มีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน และสามารถกล่าวต่อกันได้ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันนี้เป็นการกระทำที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีต และยังคงมีให้เห็นอยู่จนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดความรัก ความอบอุ่น ความเอื้ออาทร ซึ่งกันและกันระหว่างพี่น้อง หรือระหว่างคนในหมู่บ้าน ด้วยกัน และยังสะท้อนให้เห็นถึงระบบ

ความสัมพันธ์ของผู้อาวุโสซึ่งเปรียบเสมือนญาติผู้ใหญ่ที่คอยดูแลเอาใจใส่เด็กในชุมชน แสดงให้เห็นว่าระบบอาวุโสจึงเป็นกลไกสำคัญในการเข้าร่วมดูแล จัดการชุมชนมาตั้งแต่อดีตและความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันระหว่างเครือญาติยังมีส่วนสำคัญต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชน กล่าวคือ คนบ้านเรณูสมัยก่อนเกือบทั้งหมดจะประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก เนื่องจากมีพื้นที่ที่เอื้ออำนวยเป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำไหลลงมาจากป่าตอนบนมาสู่ด้านล่างตลอดทั้งปี สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำนา มีบางครอบครัวที่มีสวนยางพารา ซึ่งแสดงถึง ความมีฐานะของคนสมัยก่อน และการทำไร่นานานี้ในอดีตยังไม่มีเครื่องทุ่นแรงหรือเทคโนโลยีเข้ามาจะใช้แรงงานคนและสัตว์ทั้งหมด ดังนั้นการประกอบอาชีพจึงเป็นการช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในช่วงนี้จึงอาศัยทุนทางสังคมระหว่างเครือญาติและบุคคลใกล้ชิด ให้ได้รวมตัวกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา

ประเพณีวัฒนธรรมของชาวภูไทก็เป็นบ่อเกิดให้การทุนทางสังคมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ดังจะเห็นได้จากความเชื่อของคนในชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงอิงอาศัยธรรมชาติในเรื่องของการทำมาหากิน การประกอบอาชีพ เมื่อธรรมชาติเอื้อประโยชน์แก่คนในชุมชน คนในชุมชนก็ไม่ลืมที่จะขอบคุณธรรมชาติด้วยการแสดงออกซึ่งความเคารพนบถ เช่น การแสดงออกผ่านประเพณีอันเชิญผีลอบ ผีกระดัง ประเพณีปฏิบัติของชาวเรณูนอกจากจะสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติแล้วยังสะท้อนถึงลักษณะนิสัยที่รักใคร่กลมเกลียว กตัญญูต่อบุคคลที่ เคารพนบถต่อผู้ใหญ่และบรรพบุรุษ การที่คนในชุมชนมีประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติมานาน มีส่วนช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนให้แน่นแฟ้นสนิทสนมมากขึ้น เนื่องจากพิธีกรรมต่าง ๆ นำพาให้คนทุกเพศ ทุกวัยมารวมตัวกัน พุดคุยไถ่ถามสารทุกข์ทุกครั้งที่มีการร่วมรับประทานอาหารแบ่งปันกับข้าวกับ ปลาหลังจากที่ประกอบพิธีกรรมเสร็จแล้ว และประเพณีก็นำคนให้เข้ามาใกล้ชิดศาสนามากขึ้น โดยศาสนาจะเป็นแหล่งคำสอนให้คนได้รู้จักสามัคคีกัน ไม่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน ดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง พออยู่พอกิน ทั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม (2557) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนปฐมอโศก จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวม ชุมชนปฐมอโศกเป็นชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะ คือ เป็นชุมชนพึ่งตนเอง มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มัคน้อย สันโดษ ถือศีล ปฏิบัติธรรมขัดเกลาตนเองอยู่เสมอ ประกอบสัมมาอาชีพตามที่พระพุทธเจ้าทรงสอน เป็นชุมชนที่ไม่มีอบายมุข เมื่อมีกิจที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ จะนำเข้ามาปรึกษาหารือกันในที่ประชุมเมื่อมีปัญหา ก็จะหยิบยกปัญหาเข้ามาในที่ประชุมและพิจารณาหาทางแก้ปัญหาหรือหาทางออกร่วมกัน สมาชิกชุมชนจะมีศีลมีธรรม เป็นหลักเป็นที่พึ่ง ทุกคนจะถือศีล 5 หรือ ศีล 8 ตามฐานะของแต่ละคน และเพิ่มอธิศีลเพื่อขัดเกลาตนเองให้เจริญขึ้นอยู่เสมอ สมาชิกชุมชนจะฝึกตนจนพึ่งตนได้ จะกระตือรือร้น ขวนขวาย เอาภาระรับผิดชอบในกิจน้อยใหญ่ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกิจวัตร กิจกรรม หรือกิจการต่างๆ ของชุมชน และมีชีวิตอยู่อย่างผู้ให้ ผู้เสียสละ และถ้ากลุ่มตัวอย่างของชุมชนปฐมอโศกมีการรับรู้แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้น ย่อมมีผลทำให้กลุ่มตัวอย่างของชุมชนปฐมอโศกมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า (ผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก) ชุมชนปฐมอโศกเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีการใช้สื่อสารบุญนิยม เช่น แผ่นพับ หนังสือ เสียงตามสายวิทยุ

ชุมชน และสื่อโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม สื่อสารถึงสมาชิกชุมชนอยู่เสมอ เพื่อจะได้รับรู้เรียนรู้ และสามารถน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประพฤติปฏิบัติได้

3. ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภูเก็ต อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางสังคมของชุมชนภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่มาจากปัจจัยภายนอกที่เข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งหลักการเข้ามาของสิ่งใหม่ที่ไม่สามารถควบคุมได้ และที่สำคัญผู้นำชุมชนต้องเตรียมการในการรับมือกับสิ่งเหล่านี้ รวมทั้งปัจจัยภายใน คือ คนรุ่นใหม่เปลี่ยนค่านิยมและแบบแผนการดำเนินชีวิตไป ปัญหานี้จะกระทบความเป็นชุมชนเข้มแข็งได้ต่อไป โดยปัญหาสำคัญได้แก่ ปัญหาคนภายนอกเข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนภูเก็ต ซึ่งการเข้ามาของบุคคลภายนอกนี้ผู้วิจัยเห็นว่า มีลักษณะที่เป็นไปได้ใน 2 ประการ ซึ่งก็คือประการแรกคนภายนอกไม่ยอมรับวัฒนธรรมของชุมชน ไม่ยอมปฏิบัติตามกฎระเบียบ ไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นทั้งจะเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้กับเยาวชนของชุมชนที่จะเอาเยี่ยงอย่างได้ ซึ่งปัญหาแบบนี้ชาวชุมชนจะต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อป้องกันวิถีของชุมชน โดยอาจจะออกเป็นกฎระเบียบ หรือวิถีปฏิบัติก็ได้ หรือให้บุคคลภายนอกนั้นเข้ารับการอบรมจากศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้การประพฤติปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกประการหนึ่งก็คือ คนภายนอกยอมรับปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน และยินดีพัฒนาชุมชนไปพร้อมกับคนในชุมชนซึ่งประการนี้จะเป็นข้อดีที่ได้คนภายนอกมาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ชุมชนจึงควรที่จะสร้างระเบียบปฏิบัติแก่คนภายนอก รวมทั้งใช้ประโยชน์จากศูนย์การเรียนรู้ที่มีอยู่เพื่อพัฒนาคณะบุคคลภายนอกให้เข้าใจวิถีของคนภูเก็ต นอกจากนี้ควรมีมาตรการรองรับที่ได้จากการประชุมสภาหมู่บ้านในกรณีที่คนภายนอกมีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับชุมชน สอดคล้องกับการวิจัยของแพรวณา เรียงริลา (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนเพื่อการพึ่งพาตนเองของโรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมอโศก” ผลการวิจัยพบว่า 1. ในด้านบริบท ความคิด ความเชื่อของครูและนักเรียนโรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมอโศกนั้นทุกคนเคร่งครัดในศีล ระเบียบ รับประทานอาหารมังสวิรัตใช้หลักบุญนิยมในการดำเนินชีวิต เพราะเชื่อว่าการเสียสละให้ผู้อื่นถือเป็นกำไร 2. การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสัมมาสิกขาปฐมอโศกจัดเป็น 2 ประเภท คือ การเรียนการสอนในชั้นเรียน สอนโดยตรงและสอดแทรกลักษณะการพึ่งพาตนเองให้นักเรียน และการเรียนการสอนนอกชั้นเรียน โดยจัดเป็นฐานงานให้นักเรียนฝึกประสบการณ์ ปฏิบัติจริง เป็นการฝึกอาชีพให้กับนักเรียน นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 3. การพึ่งพาตนเองของนักเรียน ได้แก่ 3.1 การพึ่งพาตนเองในชีวิตประจำวันนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นในชุมชน สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในชีวิตประจำวัน 3.2 การพึ่งพาตนเองในการเรียน นักเรียนสามารถช่วยเหลือตนเองในการเรียนได้ มีความรับผิดชอบต่อกันเองและต่อผู้อื่น และ 3.3 การพึ่งพาตนเองทางจิตใจ เมื่อมีปัญหาในการเรียนหรือการทำงาน นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาตนเอง สิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของนักเรียน คือ ตัวของนักเรียนเอง เมื่อเกิดปัญหาไม่คิดที่จะอ่อนวอนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงตอบโจทย์ที่ว่าจะสามารถบริหารจัดการคนภายนอกที่เข้ามาสู่ชุมชนให้มีการยอมรับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนได้อย่างไร ซึ่งก็โดยอาศัยการเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ทั้งโดยตรงและทางอ้อมนั่นเอง

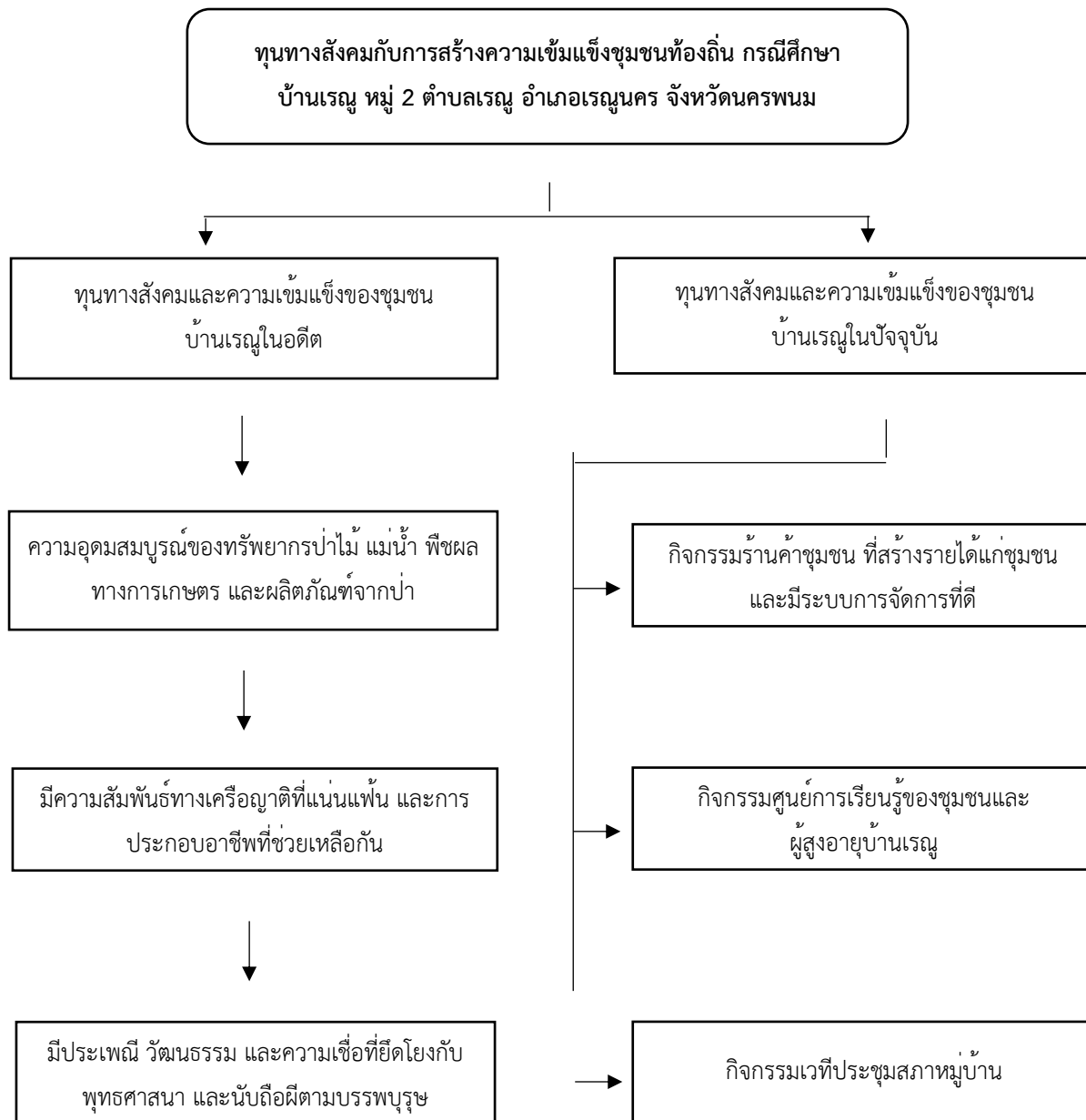
ประเด็นต่อมาได้แก่ ปัญหาการรุกร้าพื้นที่ทางการเกษตร เนื่องจากพื้นที่การเกษตรเป็นพื้นที่สำคัญในการเพาะปลูก เมื่อชุมชนขยายตัวและไม่ได้มีการวางแผนชุมชนไว้ดีพออาจจะสร้างมลภาวะให้กับพื้นที่เกษตรได้ เช่น การปล่อยน้ำเน่าเสียลงสู่คลองสาธารณะ การทิ้งขยะมูลฝอย การใช้สารเคมีเกินอัตราจนทำให้แม่น้ำลำคลองมีสารพิษเจือปน และการเผาขยะจนเกิดสารพิษต่อระบบหายใจ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะต้องมีการบริหารจัดการให้ดี โดยผู้วิจัยพบว่า กระบวนการแก้ปัญหาของชุมชนมีเวทีประชุมสภาหมู่บ้านอยู่แล้ว ดังนั้น ผู้นำชุมชนและประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และระดมความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหา เพื่อให้ชุมชนมีพื้นที่ทางการเกษตรที่ไม่โดนรุกรานอีกต่อไป

ประเด็นปัญหาต่อมาได้แก่ ปัญหาคนรุ่นใหม่หันไปประกอบอาชีพอื่น ไม่สนใจอาชีพดั้งเดิมที่บรรพบุรุษบุกเบิกมา ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า เมื่อกระแสจากภายนอกได้แพร่เข้ามาในชุมชน เยาวชนสมัยใหม่ย่อมมีหนทางใหม่ๆ ในการทำอาชีพได้หลากหลายมากขึ้น ดังนั้นชุมชนจึงต้องมีการจัดเวทีเสวนาของชุมชนเพื่อหาทางออกให้แก่คนรุ่นใหม่เหล่านี้ ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหามีด้วยกันหลายวิธี เช่น เปลี่ยนการบริหารจัดการอาชีพดั้งเดิมให้เป็นวิธีการสมัยใหม่ เพื่อให้คนรุ่นใหม่นำเอาความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้น เช่น เกษตรสมัยใหม่ หรืออุตสาหกรรมทางการเกษตร เป็นต้น เปลี่ยนวิธีการทำงานแบบเดิมสู่ความเป็นสากล และผู้นำชุมชนยอมรับอาชีพสมัยใหม่ที่แพร่หลายเข้ามายังชุมชน พร้อมทั้งให้การสนับสนุนเพื่อให้มีอาชีพที่หลากหลายเกิดขึ้นในชุมชนนั่นเอง

องค์ความรู้วิจัย

การวิจัยเรื่อง “ทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษา บ้านเรณู หมู่ 2 ตำบลเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ทุนทางสังคมกับการสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษา บ้านเรณู หมู่ 2 ตำบลเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยพบว่า บ้านเรณูมีทุนทางสังคมที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านช่วงเวลาที่สำคัญใน 2 ช่วงเวลา ซึ่งได้แก่

ทุนทางสังคมและความเข้มแข็งของชุมชนบ้านเรณูในอดีต โดยในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งหมู่บ้านจนกลายเป็นชุมชนบ้านเรณูนี้ วิธีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนยังเป็นแบบวิถีแห่งความพอเพียง เพราะสภาพภูมิประเทศและทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านมีพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ ที่สามารถดำรงชีพจากการหาของป่า หาผลิตภัณฑ์จากป่าเป็นสินค้าที่ของท้องถิ่นโดยแท้มีแม่น้ำที่มีความสะอาดและหาสัตว์น้ำมาทำอาหารได้ พืชผลทางการเกษตรมีความอุดมสมบูรณ์ ใช้ระบบยืมแรงและใช้ค้ำกันในรูปแบบการทำงาน ชาวเรณูในอดีตจะมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่แน่นแฟ้นจะรู้จักกันทั่วทั้งหมู่บ้าน แยกไปใครมาจะรู้จักกันหมด จึงมีลักษณะที่รักใคร่กลมเกลียวกันและช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่โดยตลอดเวลา ซึ่งลักษณะความแน่นแฟ้นทางเครือญาตินี้จะมีผลต่อการทำงานที่ช่วยเหลือกัน เพราะเมื่อเป็นญาติกันทั้งหมู่บ้านจึงรักใคร่สามัคคีและช่วยเหลือการงานกันอยู่โดยตลอด นอกจากนี้ชาวเรณูจะมีประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อที่ยึดโยงกับพุทธศาสนา และนับถือผีตามบรรพบุรุษกล่าวคือ ชาวบ้านเรณูมีวัฒนธรรมที่เป็นแบบแผนเดียวกันกับชาวลาวในประเทศลาว ที่มีความมั่นคงในการนับถือพระพุทธศาสนา กิจกรรมทุกอย่างจะมีการสักการบูชาพระรัตนตรัยอยู่โดยตลอด และสอดคล้องกับวิถีชีวิตไปทั้งหมด และนอกจากการนับถือพระพุทธศาสนาแล้วยังรับเอาผีบรรพบุรุษมานับถือด้วยซึ่งเป็นความเชื่อแต่โบราณกาลที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

ในส่วนทุนทางสังคมและความเข้มแข็งของชุมชนบ้านเรณูในปัจจุบันที่กลุ่มการงานถึง 24 กลุ่ม ผู้วิจัยได้คัดเลือกเหลือ 3 กลุ่ม ที่มีลักษณะโดดเด่นและมีความเข้มแข็งต่อชุมชน โดยได้แก่

กิจกรรมร้านค้าชุมชน ที่สร้างรายได้แก่ชุมชนและมีระบบการจัดการที่ดี โดยร้านค้าชุมชนนี้ถือวิสาหกิจชุมชนที่สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนสามารถจับจ่ายซื้อของในราคาที่ย่อมเยา สามารถเอาสินค้าที่ตนมีมาวางขายได้ สินค้าที่นำมาขายนอกจากเป็นสินค้าทั่วไปแล้ว ยังมีสินค้าเฉพาะถิ่นที่อาจหาได้จากป่า จากแม่น้ำ หรือจากแหล่งต่าง ๆ ที่คนในชุมชนจะหามาได้เพื่อมาแลกเปลี่ยนค้าขายกันได้อย่างเสรี

กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนและผู้สูงอายุบ้านเรณู ซึ่งถือว่ามีสำคัญอย่างมาก เนื่องจากกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้จะเป็นศูนย์รวมความรู้และให้ชุมชนได้มาศึกษาเรียนรู้งาน สมาชิกในชุมชนสามารถมาใช้บริการได้อย่างหลากหลาย เช่นว่า มาพบปะสังสรรค์เสวนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงาน ขอคำปรึกษาในการทำงาน หรือแม้กระทั่งมาขอความรู้ให้แก่บุคคลอื่น ๆ ที่มายังศูนย์การเรียนรู้ นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ยังส่งเสริมสมรรถภาพของผู้สูงอายุในการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่หลากหลาย ให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทำและถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้ความสามารถให้แก่คนรุ่นหลัง

กิจกรรมเวทีประชุมสภาหมู่บ้าน ที่เป็นกิจกรรมระดับแถวหน้าของบ้านเรณูแห่งนี้ โดยเป็นกิจกรรมที่ทุกคนให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็น ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ประชาชนทั่วไป จะได้เข้ามาแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นอย่างได้เสรี นำมาซึ่งการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้เวทีประชุมแห่งนี้ยังเป็นแหล่งของการเกิดความคิดใหม่ที่จะนำไปสู่การทำกิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป

โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหลายฝ่าย และจะต้องทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เมื่อได้ทราบถึงวิถีชีวิตและประเพณีของชาวภูไทแล้ว ควรจะส่งเสริมวิถีความเป็นอยู่ของชาวภูไทให้มีความแพร่หลายในสังคม ผ่านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ และสื่อสังคมออนไลน์
2. ประชาชนในพื้นที่เมื่อจะพัฒนาชุมชนของตนเอง จะต้องเข้าใจบริบทชุมชนตนเองว่ามีวัฒนธรรมประเพณี ขนบธรรมเนียมที่เป็นเอกลักษณ์ การสร้างกลุ่มงานอาชีพใดๆ อันเป็นทุนทางสังคมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนควรจะต้องอิงบริบทนั้น ไม่ควรนำกลุ่มกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เหมาะกับชุมชนตนเองเข้ามาเป็นกลุ่มอาชีพในชุมชนเนื่องจากจะขาดความเป็นเอกลักษณ์ และวิถีดั้งเดิม
3. ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบในงานวิจัยนี้ ชุมชนมีกลุ่มกิจกรรมที่สามารถระดมความคิดในการแก้ไขปัญหา มีอยู่แล้ว จึงควรนำปัญหาเข้าสู่เวทีประชุมสภาหมู่บ้านเพื่อให้เกิดการรับรู้และเกิดการแก้ปัญหาร่วมกันทั้งชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นมาของชุมชนภูไท บ้านเรณู หมู่ที่ 2 ตำบลเรณู อำเภอร่อนคร จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาจึงควรศึกษาในมิติอื่น ๆ เช่น การสร้างองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ของชุมชนภูไทว่าเกิดจากอะไร หรือฐานรากของชุมชนนั้นเกิดจากอะไรเป็นต้น
2. ทุนทางสังคมและกระบวนการบริหารจัดการในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่เห็นได้จากการพิจารณาจากกลุ่มงานอาชีพที่มีอยู่ของชุมชน แต่ปัจจัยภายนอกและภายในย่อมเป็นสิ่งสำคัญคู่กันในการหล่อหลอมให้เกิดทุนทางสังคมเหล่านั้น ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาครอบคลุมไปถึงปัจจัยเหล่านั้นให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
3. อุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่มีต่อกระบวนการและการจัดการทุนทางสังคมกับความเข้มแข็งของชุมชนยังมีอีกมากแต่การศึกษาถึงการบริหารจัดการปัญหานั้นย่อมเป็นสิ่งที่ดีกว่า ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรชี้ให้เห็นถึงการบริหารจัดการปัญหาและอุปสรรคด้วย

บรรณานุกรม

- ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม. (2557). “การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนปทุมโคก จังหวัดนครปฐม” (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

แพรวนภา เรียงลีลา. (2561) “การจัดการเรียนการสอนเพื่อการพึ่งพาตนเองของโรงเรียนสัปปาสังฆา
ปฐมอโศก” (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). นครปฐม:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์. (2548). *ทุนทางสังคมที่ควรมี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขใจ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). สืบค้น 25 สิงหาคม 2565, จาก
<http://nscr.nesdc.go.th/>

สุวรรณีย์ คำมั่น. (2551). *ทุนทางสังคมที่รัฐต้องจัดการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

แบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพส่วนบุคคล*

MODELING OF FACTORS AFFECTING HUMAN RESOURCE MANAGEMENT
AND INDIVIDUAL PERFORMANCE

นิโลบล ป้องภัย และ ประพันธ์ ชัยกิจจุราใจ

Nilobon Pongphai and Praphan Chaikidurajai

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Graduate Collage of Management, Sripatum University

Email: nilobon.11091997@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้จากการทบทวนวรรณกรรม ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพส่วนบุคคล ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพถูกนำมาใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายของการศึกษานี้ ซึ่งก็คือการสร้างแบบจำลองแนวคิดของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในการทำเช่นนั้น เราใช้ข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้การวิจัยมีประสิทธิผลในการบรรลุวัตถุประสงค์นี้ จำเป็นต้องมุ่งความสนใจส่วนใหญ่ไปที่การจัดการทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพส่วนบุคคล งานวิจัยนี้สำรวจแนวทางสมัยใหม่ในการจัดการความสามารถ ตลอดจนวรรณกรรมทางทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ กฎหมายแรงงาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยี และหัวข้ออื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ วรรณกรรมเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ รวมอยู่ในการทบทวนวรรณกรรมนี้ด้วย ผลการศึกษานี้แสดงข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการทำงานส่วนบุคคลกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวิจัยนี้ดำเนินการเพื่อตรวจสอบ ว่าการจัดการทรัพยากรมนุษย์ซึ่งมีหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยง อาจนำเสนอความเชื่อมโยงระหว่างกฎหมายแรงงาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยี และประสิทธิภาพ และนี่เป็นหนึ่งในเหตุผลหลักว่าทำไมการจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญหนึ่งในเหตุผลสำคัญว่าทำไมการจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญขั้นพื้นฐาน

คำสำคัญ: การจัดการทรัพยากรมนุษย์; กฎหมายแรงงาน; ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; เทคโนโลยี; ประสิทธิภาพส่วนบุคคล

* Received December 26, 2023; Revised April 24, 2024; Accepted

ABSTRACT

The purpose of this article is to report the findings of a literature review study. Various elements that influence the management and effectiveness of human resources. The aims of this study were accomplished via the use of qualitative research. Specifically, the process of developing a conceptual model of the elements that influence human resource management in this manner. An analysis of qualitative data was used by us. In order for research to be successful in relation to the accomplishment of this goal The majority of the administration of human resources need to be done with an emphasis on efficiency. The purpose of this study is to investigate contemporary methods to talent management, as well as theoretical literature on human resource management, legislation, transformational leadership, technology, and other related subjects. about the administration of human resources. In addition, this study provides an analysis of the theoretical literature of human resource management. The findings of this research provide unequivocal evidence that there is a connection between the management of human resources and the productivity of employees in the workplace. For the purpose of determining whether or not human resource management acts as a connecting mechanism, this study was carried out. It is possible that it will demonstrate a connection between performance, leadership, technology, and the law. And this is one of the primary reasons why it is essential to have effective management of human resources. Human resource management is of essential significance for a number of reasons, one of which is the importance stated above.

Keywords; Literature review; Labor law; Transformational leadership; Technology; Human resource management; Individual performance

บทนำ

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management: HRM) เป็นกระบวนการในการวางแผน การจัดหา การพัฒนา การจูงใจ และการบำรุงรักษาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร เพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดขององค์กร ในยุคปัจจุบัน สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง องค์กรจึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อม เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้องค์กรสามารถดึงดูด รักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาของ Schuler, Jackson, & Walker (2014) พบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพขององค์กร โดยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรในด้านต่าง ๆ เช่น ประสิทธิภาพเชิงกลยุทธ์ ประสิทธิภาพเชิงปฏิบัติการ และประสิทธิภาพด้านการเงิน

จากการศึกษาของ Armstrong (2020) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร สภาพแวดล้อมภายในองค์กร และกลยุทธ์ขององค์กร

สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมทางกฎหมาย

สภาพแวดล้อมภายในองค์กร ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร โครงสร้างองค์กร ทรัพยากรขององค์กร และทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร

กลยุทธ์ขององค์กร ได้แก่ กลยุทธ์เชิงกลยุทธ์ กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการ และกลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์

จากการศึกษาของ Armstrong (2020) พบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบันควรให้ความสำคัญกับประเด็นสำคัญ ได้แก่ การมุ่งเน้นไปที่ลูกค้า การให้ความสำคัญกับนวัตกรรม การให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม การให้ความสำคัญกับความหลากหลาย การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะของพนักงาน เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพส่วนบุคคล
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุของการจัดการทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพส่วนบุคคล
3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโมเดลการจัดการทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพส่วนบุคคล

การทบทวนวรรณกรรม

การจัดการทรัพยากรมนุษย์

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารต้องบริหารงานด้านบุคลากร เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการทำงานเข้ามาปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความเจริญเติบโตก้าวหน้าให้กับโรงเรียน ซึ่งบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นสินทรัพย์ที่มีคุณค่ายิ่ง ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องใช้วิธีการดึงดูดใจ การพัฒนา การธำรงรักษาไว้ซึ่งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดี (Gary Dessler, 2022)

Stephen P. (2023) กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) หมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายผ่านการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยทรัพยากรมนุษย์ในที่นี้หมายถึงบุคลากรในองค์กร ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในองค์กร ตั้งแต่การวางแผนและสรรหาบุคลากร การจ้างงานและการฝึกอบรม การบริหารผลการปฏิบัติงาน การให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการ ความสัมพันธ์กับพนักงาน และกฎหมายแรงงาน

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ดีจะช่วยให้องค์กรสามารถดึงดูด พัฒนา และรักษาบุคลากรที่มีทักษะและความสามารถที่จำเป็น เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จในการแข่งขัน

Yu, M. C., Reeder, M. C., Dorsey, D., & Allen, M. T. (2023) กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายผ่านการมีส่วนร่วมของบุคลากร ความหมายนี้เน้นย้ำถึงบทบาทของบุคลากรในองค์กร โดยมองว่าบุคลากรไม่ใช่เพียงปัจจัยการผลิตหรือเครื่องจักร แต่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีจะช่วยให้องค์กรสามารถดึงดูด พัฒนา และรักษาบุคลากรที่มีทักษะและความสามารถที่จำเป็น เพื่อให้บุคลากรสามารถมีส่วนร่วมและสร้างคุณค่าให้กับองค์กร ความหมายนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องทุนมนุษย์ (Human Capital) ซึ่งมองว่าบุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีค่าและสามารถพัฒนาได้ การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กร เพื่อให้องค์กรสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายผ่านการตอบสนองความต้องการของบุคลากร ความหมายนี้เน้นย้ำถึงความต้องการของบุคลากรในองค์กร โดยมองว่าบุคลากรเป็นบุคคลที่มีความต้องการและเป้าหมายของตนเอง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีจะช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากร เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข ความหมายนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) ซึ่งมองว่าความพึงพอใจในงานของพนักงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงาน การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจในงานให้กับพนักงาน เพื่อให้องค์กรสามารถดึงดูด รักษา และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน

ตารางที่ 1 แสดงตัวแปรการจัดการทรัพยากรมนุษย์และแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย / ปี)	การวางแผน ทรัพยากรมนุษย์	การฝึกอบรม และพัฒนา ทรัพยากร มนุษย์	การบริหารผลการ ปฏิบัติงาน	การบริหารค่าตอบแทน และสวัสดิการ
David A. DeCenzo and Stephen P. Robbins (2023)	✓	✓	✓	✓

Mark C. (2022)	✓	✓	✓	✓
Gary Dessler and Randall S. Schuler (2023)	✓	✓	✓	✓
Jeffrey Pfeffer (2022)	✓	✓	✓	✓
John E. Bernardin and Richard W. Beatty (2023)	✓	✓	✓	✓
Dave Ulrich, Wayne Brockbank, and Mike Losey (2018)	✓	✓	✓	✓
Mark R. Kramer, Sally Osberg, and Michael Useem (2019)	✓	✓	✓	✓
Robin J. Ely and David A. Thomas (2020)	✓	✓	✓	✓
Martin Ford (2018)	✓	✓	✓	✓
รวม	10	10	10	10

กฎหมายแรงงาน

Zellars, K. L., Perrewé, P. L., Hochwarter, W. A., & Anderson, K. S. (2006) กล่าวว่า กฎหมายแรงงานเป็นกฎหมายที่ควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยกำหนดสิทธิและหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย รวมถึงแนวทางในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างกัน

Brian Langille (2012) ให้ความหมายว่า กฎหมายแรงงานเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของแรงงานและสร้างสังคมที่เท่าเทียมกันมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับสิทธิของแรงงานในการแสดงออกและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

Jóhannsdóttir, L., Cook, D., Kendall, S., Latapí, M., & Chambers, C. (2022). พูดถึงว่า กฎหมายแรงงานเป็นกฎหมายที่ควบคุมความสัมพันธ์ทางเศรษฐศาสตร์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยให้ความสำคัญกับสิทธิของแรงงานและการสร้างความสมดุลให้กับความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่าย

Sang, K., Calvard, T., & Remnant, J. (2022) นิยามว่า กฎหมายแรงงานเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของแรงงานและสร้างความสมดุลให้กับความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

Brudney, J. J., & Leib, E. J. (2023) กล่าวว่า กฎหมายแรงงานเป็นกฎหมายที่ควบคุมความสัมพันธ์ทางธุรกิจระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยให้ความสำคัญกับสิทธิของแรงงานและการสร้างความสมดุลให้กับความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่าย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า กฎหมายแรงงาน หมายถึง สิ่งที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยกฎหมายแรงงานจะกำหนดสิทธิและหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย รวมถึงแนวทางในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างกัน กฎหมายแรงงานมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิของแรงงานและสร้างความสมดุลให้กับความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

ตารางที่ 2 แสดงตัวแปรกฎหมายแรงงานและแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย / ปี)	สิทธิในการ จ้างงาน	สิทธิในการ ได้รับค่าจ้าง	สิทธิในการ ได้รับ สวัสดิการ	สิทธิในการ ได้รับความปลอดภัยใน การทำงาน
Zellars, K. L., Perrewé, P. L., Hochwarter, W. A., & Anderson, K. S. (2006)	✓	✓	✓	✓
Brian Langille (2012)			✓	✓
Jóhannsdóttir, L., Cook, D., Kendall, S., Latapí, M., & Chambers, C. (2022)	✓	✓		
Sang, K., Calvard, T., & Remnant, J. (2022)	✓	✓	✓	✓
Brudney, J. J., & Leib, E. J. (2023)		✓	✓	
รวม	3	4	4	3

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

James Kouzes and Barry Posner (2020) ให้ความหมายว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจและจูงใจผู้อื่นให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเติบโต

John Kotter (2021) กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือผู้นำที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในองค์กร โดยการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน การสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการอุปสรรคและความขัดแย้ง

Terry Pearce (2022) ให้คำนิยามว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือผู้นำที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมและโลก โดยการสร้างแรงบันดาลใจและจูงใจผู้อื่นให้มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเติบโต

Robert E. Quinn (2023) กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือผู้นำที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมทั้งองค์กรและสังคม โดยการสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมีส่วนร่วม การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรม และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน

Katherine J. Klein (2023) ให้ความหมายว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือผู้นำที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในองค์กร โดยการสร้างวัฒนธรรมแห่งการมีส่วนร่วม ความไว้วางใจ และการทำงานร่วมกัน

Angela Duckworth (2023) กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือผู้นำที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน โดยการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะการแก้ปัญหา และความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัว

Daniel Goleman (2023) ให้คำนิยามว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือผู้นำที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาทักษะทางอารมณ์ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการสร้างความสัมพันธ์

Stephen R. Covey (2023) กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือผู้นำที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง โดยการพัฒนาตนเองและผู้อื่น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเติบโต

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่ ๆ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมักมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้ร่วมเดินทางไปกับวิสัยทัศน์นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมักมีทักษะการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเยี่ยม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมักมีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมักมีความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 3 แสดงตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและแหล่งอ้างอิง

ผู้วิจัย (ปี)	แบบบัญชี ต้น	แบบบัญชี กลาง	แบบบัญชี ปลาย
James Kouzes and Barry Posner (2020)	✓	✓	✓
John Kotter (2021)	✓	✓	✓
Schermuly, C. C., Creon, L., Gerlach, P., Graßmann, C., & Koch, J. (2022).	✓	✓	✓
Robert E. Quinn (2023)	✓	✓	✓
Katherine J. Klein (2023)	✓	✓	✓
Aldana, G. (2023)	✓	✓	✓
Stephen R. Covey (2023)	✓	✓	✓
รวม	7	7	7

เทคโนโลยี

เทคโนโลยี เป็นการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในกิจการต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาสนองความต้องการ หรือเพิ่มความสามารถในการทำงานของมนุษย์ (Sarah Lewis, 2022) เป็นการใช้ความรู้และทักษะต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (Mark C. Smith, 2021) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าใจโลกรอบตัวและสามารถเปลี่ยนแปลงโลกให้ดีขึ้น (K.K. Sharma and M.S. Sharma, 2020) เป็นกระบวนการที่รวบรวมความรู้ ทักษะ และทรัพยากรต่าง ๆ มาสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่ช่วยแก้ปัญหาตอบสนองความต้องการ หรือเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (Mark C. Smith, 2022)

เป็นการใช้ความรู้และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ที่ช่วยแก้ปัญหา ตอบสนองความต้องการ หรือเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (McKinsey Global Institute, 2020) เป็นการนำเอาความรู้และทักษะต่าง ๆ มาสร้างเครื่องมือหรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหา ตอบสนองความต้องการ หรือเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (Sarah Lewis, 2021) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์สามารถใช้ชีวิตได้อย่างสะดวกสบายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (K.K. Sharma and M.S. Sharma, 2021) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์สามารถพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้า (Sarah Lewis, 2018)

เทคโนโลยี หมายถึง การนำเอาความรู้ ทักษะ และทรัพยากรมาสร้างสิ่งของเครื่องใช้ หรือวิธีการผ่านกระบวนการ เพื่อแก้ปัญหา สนองความต้องการ หรือเพิ่มความสามารถในการทำงานของมนุษย์ เทคโนโลยีมีความหลากหลาย แต่โดยรวมแล้ว เทคโนโลยีเป็นการนำเอาความรู้ ทักษะ และทรัพยากรต่าง ๆ มาสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่ช่วยแก้ปัญหาตอบสนองความต้องการ หรือเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของมนุษย์ เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ โดยเทคโนโลยีช่วยให้มนุษย์สามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพิ่มผลผลิต และลดต้นทุน เทคโนโลยียังช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสุขภาพ และปัญหาสังคม เทคโนโลยีจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของสังคมและเศรษฐกิจ

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า เทคโนโลยี หมายถึง การนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ เครื่องจักร และกระบวนการต่าง ๆ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตและการทำงาน เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ โดยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เพิ่มผลผลิต ลดความสูญเสีย และลดต้นทุน ทำให้ผู้คนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างสะดวกสบายและมีคุณภาพมากขึ้น

ตารางที่ 4 แสดงตัวแปรเทคโนโลยีและแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย / ปี)	ปัญญาประดิษฐ์	เครือข่าย	การทำงานแบบอัตโนมัติ
Sarah Lewis (2018)	✓	✓	✓
K.K. Sharma and M.S. Sharma (2020)	✓	✓	✓
McKinsey Global Institute (2020)	✓	✓	✓
Mark C. Smith (2021)	✓	✓	✓
Sarah Lewis (2021)	✓	✓	✓
National Academy of Engineering (2022)	✓	✓	✓
รวม	6	6	6

ประสิทธิภาพส่วนบุคคล

Finkelstein, L. M., & Heslin, P. A. (2020) งานวิจัยนี้นำเสนอกรอบแนวคิดใหม่เกี่ยวกับประสิทธิภาพส่วนบุคคล โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ ประสิทธิภาพตามหน้าที่ (Functional Effectiveness) หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานตามหน้าที่หรือบทบาทที่ได้รับมอบหมาย ประสิทธิภาพตามบริบท (Contextual Effectiveness) หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ประสิทธิภาพในการปรับตัวได้ (Adaptability Effectiveness) หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง กรอบแนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาจากงานวิจัยเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพส่วนบุคคล งานวิจัยพบว่าทั้ง 3 ด้านของประสิทธิภาพส่วนบุคคลมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงาน

Yu, M., & Zhang, Z. (2021) งานวิจัยนี้ศึกษาประสิทธิภาพส่วนบุคคลในบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (VUCA World) งานวิจัยพบว่าประสิทธิภาพส่วนบุคคลในบริบทนี้ต้องเน้นไปที่การปรับตัวได้ (Adaptability) มากกว่าประสิทธิภาพตามหน้าที่หรือประสิทธิภาพตามบริบท งานวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพส่วนบุคคลในบริบทนี้ ได้แก่ ทักษะและความรู้ในการปรับตัว (Adaptability Skills and Knowledge) เช่น ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะและพฤติกรรมที่ยืดหยุ่น (Flexible Attitudes and Behaviors) เช่น ทักษะเชิงบวก ความสามารถในการรับมือกับความเครียด และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

Finkelstein, L. M., & Heslin, P. A. (2021) งานวิจัยนี้ศึกษาผลกระทบของประสิทธิภาพส่วนบุคคลต่อความ well-being ของพนักงาน งานวิจัยพบว่าประสิทธิภาพส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความ well-being ของพนักงาน

งานวิจัยพบว่าองค์ประกอบของประสิทธิภาพส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความ well-being ของพนักงานมากที่สุดคือ ทักษะและความรู้ในการปรับตัว (Adaptability Skills and Knowledge) รองลงมาคือ ทักษะเชิงบวก (Positive Attitude) และทักษะการจัดการตนเอง (Self-Management Skills)

Finkelstein, L. M., & Heslin, P. A. (2022) งานวิจัยนี้ศึกษาบทบาทของประสิทธิภาพส่วนบุคคลในบริบทของการบูรณาการงานและชีวิต งานวิจัยพบว่าประสิทธิภาพส่วนบุคคลมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้พนักงานสามารถบรรลุเป้าหมายทั้งในด้านการทำงานและชีวิตส่วนตัว งานวิจัยพบว่าองค์ประกอบของประสิทธิภาพส่วนบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการบูรณาการงานและชีวิต ได้แก่ ทักษะและความรู้ในการปรับตัว (Adaptability Skills and Knowledge) เช่น ทักษะการจัดการเวลา ทักษะการวางแผน และทักษะการแก้ปัญหาที่คนคิดและพฤติกรรมที่ยืดหยุ่น (Flexible Attitudes and Behaviors) เช่น ทักษะการเชิงบวก ความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ความกดดัน และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

Chen, Y., & Wu, X. (2023) งานวิจัยนี้ศึกษาผลกระทบของประสิทธิภาพส่วนบุคคลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานและความพึงพอใจในการทำงานในบริบทของโลกาภิวัตน์ งานวิจัยพบว่าประสิทธิภาพส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานและความพึงพอใจในการทำงาน

งานวิจัยพบว่าองค์ประกอบของประสิทธิภาพส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมากที่สุดคือ ทักษะทางสังคม (Social Skills) รองลงมาคือ ทักษะการจัดการตนเอง (Self-Management Skills) และทักษะความรู้ (Knowledge Skills)

งานวิจัยพบว่าองค์ประกอบของประสิทธิภาพส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานมากที่สุดคือ ทักษะทางสังคม (Social Skills) รองลงมาคือ ทักษะการเชิงบวก (Positive Attitude) และทักษะการจัดการตนเอง (Self-Management Skills)

Yu, M., & Zhang, Z. (2022) งานวิจัยนี้ศึกษาบทบาทของประสิทธิภาพส่วนบุคคลในบริบทขององค์กรที่ยั่งยืน งานวิจัยพบว่าประสิทธิภาพส่วนบุคคลมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายด้านความยั่งยืน

งานวิจัยพบว่าองค์ประกอบของประสิทธิภาพส่วนบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการบรรลุเป้าหมายด้านความยั่งยืน ได้แก่ ทักษะและความรู้ในการปรับตัว (Adaptability Skills and Knowledge) เช่น ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการสร้างสรรค์

ทัศนคติเชิงบวก (Positive Attitude) เช่น ทัศนคติที่มุ่งเน้นการพัฒนาตนเอง ทัศนคติที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม และทัศนคติที่รับผิดชอบต่อสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ประสิทธิภาพส่วนบุคคล มีองค์ประกอบที่หลากหลาย โดยองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ประสิทธิภาพตามหน้าที่ (Functional Effectiveness) หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานตามหน้าที่หรือบทบาทที่ได้รับมอบหมาย ประสิทธิภาพตามบริบท (Contextual Effectiveness) หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ประสิทธิภาพที่สามารถปรับตัวได้ (Adaptability Effectiveness) หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

ประสิทธิภาพส่วนบุคคลมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต องค์กรควรให้ความสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพส่วนบุคคลของพนักงาน เพื่อให้พนักงานสามารถบรรลุเป้าหมายทั้งในด้านการงานและชีวิตส่วนตัว และเพื่อให้องค์กรสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ งานวิจัยเหล่านี้ยังพบว่า ประสิทธิภาพส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการทำงาน เช่น ประสิทธิภาพการทำงาน ความพึงพอใจในการทำงาน ความผูกพันในการทำงาน และความคิดสร้างสรรค์

ตารางที่ 5 แสดงตัวแปรประสิทธิภาพองค์กรและแหล่งอ้างอิง

อ้างอิง (ชื่อผู้วิจัย / ปี)	ประสิทธิภาพตาม หน้าที่	ประสิทธิภาพตาม บริบท	ประสิทธิภาพที่สามารถ ปรับตัวได้
Finkelstein, L. M., & Heslin, P. A. (2020)	✓	✓	✓
Yu, M., & Zhang, Z. (2021)	✓	✓	✓
Finkelstein, L. M., & Heslin, P. A. (2021)	✓	✓	✓
Finkelstein, L. M., & Heslin, P. A. (2022)	✓	✓	✓
Chen, Y., & Wu, X. (2023)	✓	✓	✓
Finkelstein, L. M., & Heslin, P. A. (2023)	✓	✓	✓
Yu, M., & Zhang, Z. (2023)	✓	✓	✓
Chen, Y., & Wu, X. (2023)	✓	✓	✓
รวม	8	8	8

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับกฎหมายแรงงาน

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับกฎหมายแรงงาน โดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น Xin Yang, Wei Chen, and Jie Li (2023) งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถช่วยเพิ่มความผูกพันพนักงานได้ แต่ความสัมพันธ์นี้อาจแตกต่างกันไปตามบริบททางกฎหมายแรงงาน องค์กรที่มีกฎหมายแรงงานที่เข้มงวดกว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างความผูกพันพนักงานและช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ

Xin Yang and Wei Chen (2022) งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถช่วยเพิ่มนวัตกรรมได้ แต่ความสัมพันธ์นี้อาจแตกต่างกันไปตามบริบททางกฎหมายแรงงาน องค์กรที่มีกฎหมายแรงงานที่เข้มงวดกว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมนวัตกรรมและช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ

Xin Yang, Wei Chen, and Jie Li (2022) งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถช่วยลดความตั้งใจลาออกได้ แต่ความสัมพันธ์นี้อาจแตกต่างกันไปตามบริบททางกฎหมายแรงงานองค์กรที่มีกฎหมายแรงงานที่เข้มงวดกว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีบทบาทสำคัญในการลดการลาออกและช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น การศึกษาของ Xin Yang, Wei Chen, and Jie Li (2023) งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาบทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยเสนอแบบจำลองทฤษฎีที่แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถส่งเสริมให้การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยช่วยให้ผู้บริหารสามารถกระตุ้นให้พนักงานมีแรงบันดาลใจและมุ่งมั่นในการทำงาน สามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง และช่วยให้พนักงานสามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ แบบจำลองทฤษฎีของงานวิจัยชิ้นนี้ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมหลัก ได้แก่ การจูงใจทางจริยธรรม (inspirational motivation) การสร้างภาพลักษณ์ร่วมกัน (idealized influence) การกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (intellectual stimulation) และการมอบอำนาจ (individualized consideration)

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การจัดหาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (recruitment and development) การประเมินผลการปฏิบัติงาน (performance appraisal) การให้รางวัลและผลตอบแทน (rewards and compensation) และการพัฒนาและรักษาบุคลากร (retention)

ผลลัพธ์ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพของงาน (job performance) ความผูกพันของพนักงาน (employee engagement) และวัฒนธรรมองค์กร (organizational culture)

Xin Yang, Wei Chen, and Jie Li (2022) งานวิจัยชิ้นนี้ทำการวิจัยเชิงเมตา (meta-analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ทุกด้าน ได้แก่ การจัดหาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การให้รางวัลและผลตอบแทน

Xin Yang, Wei Chen, and Jie Li (2021) งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับความผูกพันของพนักงาน โดยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความผูกพันของพนักงาน และวัฒนธรรมองค์กรเป็นตัวกลาง (mediator) ของความสัมพันธ์ดังกล่าว

Xin Yang, Wei Chen, and Jie Li (2020) งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับแรงจูงใจของพนักงาน โดยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับแรงจูงใจของพนักงาน และ psychological capital (ทุนทางจิต) เป็นตัวแปรที่ปรับเปลี่ยน (moderator) ของความสัมพันธ์ดังกล่าว

จากงานวิจัยเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถส่งเสริมให้การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านต่อไปนี้ การสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง, การสร้างแรงจูงใจและ engagement ให้กับพนักงาน, การพัฒนาทักษะและความรู้ให้กับพนักงาน, การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารและพนักงาน และการจัดการความขัดแย้งในองค์กร นอกจากนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังสามารถมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์อื่นๆ เช่น ประสิทธิภาพของงาน ความผูกพันของพนักงาน และวัฒนธรรมองค์การ

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยี

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเทคโนโลยีและการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น Yanping Li, Xiaofei Xu, และ Minjie Li (2023) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเทคโนโลยีการยอมรับในองค์กรที่มีประสิทธิภาพองค์กรสูงกว่าในทางกลับกัน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงลบกับเทคโนโลยีการยอมรับในองค์กรที่มีประสิทธิภาพองค์กรต่ำกว่า

Bhutoria, A. (2022) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพร้อมต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมในองค์กรที่มีพนักงานมีความพร้อมต่อเทคโนโลยีสูงกว่า ในทางกลับกัน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความพร้อมต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมในองค์กรที่มีพนักงานมีความพร้อมต่อเทคโนโลยีต่ำกว่า งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถช่วยส่งเสริมนวัตกรรมได้ แต่ความสัมพันธ์นี้อาจแตกต่างกันไปตามบริบทของความพร้อมต่อเทคโนโลยีของพนักงาน

Xing, C., Fu, X., Zhang, Y., Zhang, G., & Borjigin, C. (Eds.). (2021) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเทคโนโลยีการแบ่งปันความรู้ในองค์กรที่มีระดับความไว้วางใจระหว่างผู้นำและสมาชิกสูงกว่า ในทางกลับกัน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงลบกับเทคโนโลยีการแบ่งปันความรู้ในองค์กรที่มีระดับความไว้วางใจระหว่างผู้นำและสมาชิกต่ำกว่า งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถช่วยส่งเสริมเทคโนโลยีการแบ่งปันความรู้ได้ แต่ความสัมพันธ์นี้อาจแตกต่างกันไปตามบริบทของความไว้วางใจระหว่างผู้นำและสมาชิก

2.4 ความสัมพันธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพส่วนบุคคล

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และประสิทธิภาพองค์กร โดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น Ren, X., Wen, W., Fan, X., Hou, W., Su, B., Cai, P., & Zhang, Z. (2021) งานวิจัยนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมเชิงเมตาเกี่ยวกับการวิจัยผลกระทบของแนวปฏิบัติด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HRM) ต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน งานวิจัยพบว่า

แนวปฏิบัติด้าน HRM สามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานได้ทั้งทางบวกและทางลบ ในด้านบวก แนวปฏิบัติด้าน HRM ที่ดีสามารถช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน เช่น แนวปฏิบัติด้าน HRM ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและความสามารถของพนักงาน สามารถช่วยเพิ่มทักษะและความสามารถของพนักงาน ซึ่งสามารถส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานได้ในด้านลบ แนวปฏิบัติด้าน HRM ที่ไม่ดีอาจส่งผลเสียต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน เช่น แนวปฏิบัติด้าน HRM ที่เน้นการควบคุมและบังคับบัญชาพนักงานมากเกินไป อาจทำให้พนักงานรู้สึกไม่มีความสุขในการทำงาน ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานได้ งานวิจัยนี้พบว่าแนวปฏิบัติด้าน HRM ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมากที่สุดคือแนวปฏิบัติด้าน HRM ที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและความสามารถของพนักงาน แนวปฏิบัติด้าน HRM ที่เกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และแนวปฏิบัติด้าน HRM ที่เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพนักงานกับองค์กร

D'Amuri, F., & Petrongolo, B. (2022) งานวิจัยนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมเชิงเมตาเกี่ยวกับการวิจัยผลกระทบของแนวปฏิบัติด้าน HRM ต่อความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน งานวิจัยพบว่าแนวปฏิบัติด้าน HRM สามารถส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานได้ทั้งทางบวกและทางลบ ในด้านบวก แนวปฏิบัติด้าน HRM ที่ดีสามารถช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน เช่น แนวปฏิบัติด้าน HRM ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและความสามารถของพนักงาน สามารถช่วยเพิ่มทักษะและความสามารถของพนักงาน ซึ่งสามารถส่งผลดีต่อความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานได้ ในด้านลบ แนวปฏิบัติด้าน HRM ที่ไม่ดีอาจส่งผลเสียต่อความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน เช่น แนวปฏิบัติด้าน HRM ที่เน้นการควบคุมและบังคับบัญชาพนักงานมากเกินไป อาจทำให้พนักงานรู้สึกเครียดและวิตกกังวล ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานได้ งานวิจัยนี้พบว่าแนวปฏิบัติด้าน HRM ที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานมากที่สุดคือแนวปฏิบัติด้าน HRM ที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและความสามารถของพนักงาน แนวปฏิบัติด้าน HRM ที่เกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และแนวปฏิบัติด้าน HRM ที่เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพนักงานกับองค์กร

จากงานวิจัยข้างต้น พบว่า แนวปฏิบัติด้าน HRM ที่ดีสามารถส่งผลดีต่อประสิทธิภาพส่วนบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น องค์กรควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาแนวปฏิบัติด้าน HRM ที่ดี เพื่อให้สามารถส่งเสริมประสิทธิภาพส่วนบุคคลและบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้

2.5 ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพส่วนบุคคล

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพองค์กร โดยพบความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น Li, Z., Liang, L., Zhang, X., & Li, J. (2023) งานวิจัยนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมเชิงเมตาเกี่ยวกับการวิจัยผลกระทบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน งานวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน งานวิจัยนี้พบว่าปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมากที่สุดคือ การใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence)

รองลงมาคือ การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) และการกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation)

Yin, L., Fan, Y., Lin, X., Zhang, L., Li, N., Liu, J., ... & Xu, H. (2022) งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงกรณีศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในบริษัทซอฟต์แวร์แห่งหนึ่งในประเทศจีน งานวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในบริษัทซอฟต์แวร์ โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยให้พนักงานมีแรงบันดาลใจในการทำงาน มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน และมีความมุ่งมั่นในการทำงาน

Wu, C. H., Li, J., & Chen, C. Y. (2023) งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับบทบาทเชิงสื่อกลางของความผูกพันในการทำงานในความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน งานวิจัยพบว่าความผูกพันในการทำงานเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยให้พนักงานมีความรู้สึกผูกพันในการทำงานมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน

Zheng, J., Gu, Y., Zhang, Z., Xie, H., Li, P., & Li, H. (2023) งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับผลกระทบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในบริบทของปัญญาประดิษฐ์ งานวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในบริบทของปัญญาประดิษฐ์ โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยให้พนักงานปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน

จากงานวิจัยข้างต้น พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยให้พนักงานมีแรงบันดาลใจในการทำงาน มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน และมีความมุ่งมั่นในการทำงาน นอกจากนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังช่วยให้พนักงานปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้น และช่วยให้พนักงานสามารถรับประโยชน์จากวัฒนธรรมองค์กรเชิงสนับสนุนได้อย่างเต็มที่

2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับประสิทธิภาพส่วนบุคคล

Xie, G., Wang, L., Chen, T., Zhou, K., Zhang, Z., Li, J., ... & Jia, W. (2021) งานวิจัยนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมเชิงเมตาเกี่ยวกับการวิจัยผลกระทบของเทคโนโลยีต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน งานวิจัยพบว่าเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน งานวิจัยนี้พบว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมากที่สุดคือ เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) รองลงมาคือ เทคโนโลยีการสื่อสาร (Communication Technology) และเทคโนโลยีการผลิต (Production Technology)

Yang, Y., Ma, M., Wu, H., Yu, Q., Zhang, P., You, X., ... & Shu, H. (2022) งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงกรณีศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของเทคโนโลยีในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในบริษัทซอฟต์แวร์แห่งหนึ่งในประเทศจีน งานวิจัยพบว่าเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม

ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในบริษัทซอฟต์แวร์ โดยเทคโนโลยีช่วยให้พนักงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำงานได้เร็วขึ้น และทำงานได้ถูกต้องมากขึ้น

2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายแรงงานกับประสิทธิภาพส่วนบุคคล

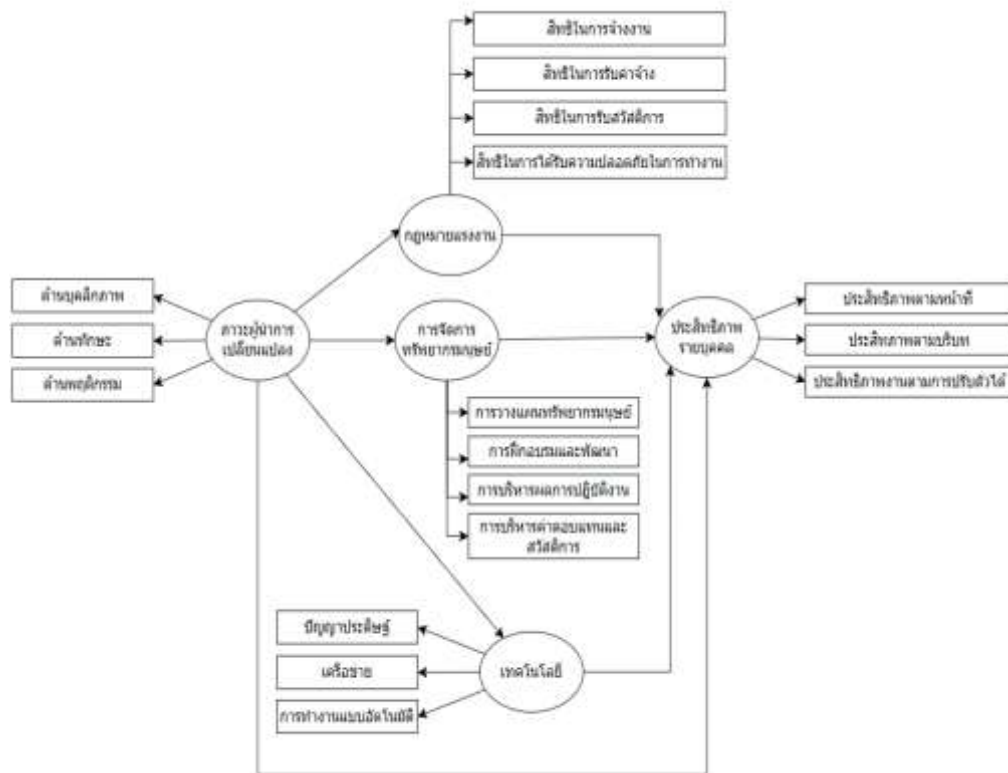
Zhou, S., Xiao, Y., Zhou, C., Zheng, Z., Jiang, W., Shen, Q., ... & Chen, H. (2023) งานวิจัยนี้ศึกษาผลกระทบของกฎหมายแรงงานต่อประสิทธิภาพการทำงานของแรงงานโดยใช้ข้อมูลการสำรวจแรงงานในสหรัฐอเมริกา งานวิจัยพบว่ากฎหมายแรงงานที่เข้มงวดสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของแรงงานได้ทั้งทางบวกและทางลบ ในด้านบวก กฎหมายแรงงานที่เข้มงวดสามารถช่วยปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของแรงงาน ซึ่งส่งผลต่อขวัญกำลังใจและความมั่นคงในการทำงาน แรงงานที่รู้สึกว่าได้ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายแรงงานจะมีแนวโน้มที่จะทำงานอย่างกระตือรือร้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในด้านลบ กฎหมายแรงงานที่เข้มงวดเกินไปอาจส่งผลเสียต่อประสิทธิภาพการทำงานของแรงงานได้ เช่น กฎหมายแรงงานที่กำหนดให้นายจ้างต้องจ่ายค่าจ้างขั้นต่ำที่สูงเกินไปอาจทำให้นายจ้างไม่สามารถจ้างแรงงานได้เพียงพอ หรือกฎหมายแรงงานที่ยุ้งยากซับซ้อนอาจทำให้นายจ้างไม่สามารถบริหารจัดการแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Chen, J., Chen, W., Liu, E., Luo, J., & Song, Z. M. (2022) งานวิจัยนี้ศึกษาผลกระทบของสถาบันตลาดแรงงานต่อผลลัพธ์ของแรงงานโดยใช้ข้อมูลการสำรวจแรงงานในยุโรป งานวิจัยพบว่าสถาบันตลาดแรงงานสามารถส่งผลต่อผลลัพธ์ของแรงงานได้ทั้งทางบวกและทางลบ ในด้านบวก สถาบันตลาดแรงงานที่ดีสามารถช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของแรงงานได้ เช่น สถาบันตลาดแรงงานที่คุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของแรงงานสามารถช่วยสร้างขวัญกำลังใจและความมั่นคงในการทำงานของแรงงานได้ ในด้านลบ สถาบันตลาดแรงงานที่เข้มงวดเกินไปอาจส่งผลเสียต่อผลลัพธ์ของแรงงานได้ เช่น สถาบันตลาดแรงงานที่กำหนดให้นายจ้างต้องจ่ายค่าจ้างขั้นต่ำที่สูงเกินไปอาจทำให้นายจ้างไม่สามารถจ้างแรงงานได้เพียงพอ หรือสถาบันตลาดแรงงานที่ยุ้งยากซับซ้อนอาจทำให้นายจ้างไม่สามารถบริหารจัดการแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากงานวิจัยข้างต้น พบว่ากฎหมายแรงงานสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพส่วนบุคคลได้ทั้งทางบวกและทางลบ กฎหมายแรงงานที่ดีสามารถช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพส่วนบุคคลได้ อย่างไรก็ตาม กฎหมายแรงงานที่เข้มงวดเกินไปหรือยุ่งยากซับซ้อนเกินไปอาจส่งผลเสียต่อประสิทธิภาพส่วนบุคคลได้

บทสรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทั้งหมดที่กล่าวถึง ผู้วิจัยจึงสามารถสร้างกรอบแนวคิดโดยมีตัวแปรแฝง 5 ตัวแปรและตัวแปรสังเกตได้ 17 ตัวแปรเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไปดังแสดงใน **ภาพที่ 6**

ข้อเสนอแนะ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นจึงสามารถพบได้ว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่สำคัญต่อประสิทธิภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วยสามปัจจัยหลักด้วยกันคือ กฎหมายแรงงาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยี รวมถึงความสัมพันธ์ที่สะท้อนจากการศึกษาเชิงประจักษ์ที่บ่งชี้ประสิทธิภาพขององค์กรที่ดีขึ้นจากการนำไปปฏิบัติ ดังนั้นองค์กรใดที่ต้องการขับเคลื่อนผลการดำเนินงานขององค์กรให้ดียิ่งขึ้นจึงควรพิจารณาถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ไปปรับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

บรรณานุกรม

- Armstrong, M., & Taylor, S. (2020). *Armstrong's handbook of human resource management practice*. Kogan Page Publishers.
- Bhutoria, A. (2022). Personalized education and artificial intelligence in the United States, China, and India: A systematic review using a human-in-the-loop model. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 3, 100068.
- Brudney, J. J., & Leib, E. J. (2023). "Any. *Brigham Young University Law Review*, 49(2).
- Chen, J., Chen, W., Liu, E., Luo, J., & Song, Z. M. (2022). The economic cost of locking down like china: Evidence from city-to-city truck flows. *OpenScholar@ Princeton*, 1-43.

- Chen, J., Ding, Y., Liu, Y., Li, F., Zhang, L., Zhang, M., ... & Liang, Y. (2022). ByteHTAP: bytedance's HTAP system with high data freshness and strong data consistency. *Proceedings of the VLDB Endowment*, 15(12), 3411-3424.
- Chen, Y., & Wu, X. (2023). The relationship between personal effectiveness and sustainable career development. *International Journal of Human Resource Management*, 34(7), 1351-1376.
- Chen, Z., Mao, H., Li, H., Jin, W., Wen, H., Wei, X., ... & Tang, J. (2023). Exploring the potential of large language models (llms) in learning on graphs. arXiv preprint arXiv:2307.03393.
- d'Amuri, F., Nizzi, R., & Pereda Fernández, S. (2022). La contrattazione collettiva nelle piccole imprese dell'industria. *Economia & lavoro*, 9(3), 111-124.
- Finkelstein, L. M., & Heslin, P. A. (2020). The three facets of personal effectiveness: A conceptual framework. *Human Resource Management*, 59(2), 277-300.
- Finkelstein, L. M., & Heslin, P. A. (2022). The role of personal effectiveness in the context of work-life integration. *Journal of Organizational Behavior*, 43(3), 425-446.
- Jóhannsdóttir, L., Cook, D., Kendall, S., Latapí, M., & Chambers, C. (2022). Human Resource Management and Institutional Resilience during the COVID-19 Pandemic-A Case Study from the Westfjords of Iceland. *Sustainability*, 14(24), 16988.
- Li, Z., Liang, L., Zhang, X., & Li, J. (2023). Impact of environmentally specific transformational leadership on organizational citizenship behavior for the environment: the role of moral reflectiveness and leader group prototypicality. *Journal of Environmental Planning and Management*, 66(7), 1413-1430.
- Mousazadeh, H., Ghorbani, A., Azadi, H., Almani, F. A., Zangiabadi, A., Zhu, K., & Dávid, L. D. (2023). Developing Sustainable Behaviors for Underground Heritage Tourism Management: The Case of Persian Qanats, a UNESCO World Heritage Property. *Land*, 12(4), 808.
- Ren, X., Wen, W., Fan, X., Hou, W., Su, B., Cai, P., ... & Zhang, Z. (2021). COVID-19 immune features revealed by a large-scale single-cell transcriptome atlas. *Cell*, 184(7), 1895-1913.
- Sang, K., Calvard, T., & Remnant, J. (2022). Disability and academic careers: Using the social relational model to reveal the role of human resource management practices in creating disability. *Work, Employment and Society*, 36(4), 722-740.

- Stephan, P., Langley, C., Winkler, D., Basquin, J., Caputi, L., O'Connor, S. E., & Kries, H. (2023). Directed evolution of piperazic acid incorporation by a nonribosomal peptide synthetase. *Angewandte Chemie International Edition*, 62(35), e202304843.
- Sturman, M. C. (2018). The future of human resource management: Technology, automation, and the rise of the employee experience. *Academy of Management Perspectives*, 32(3), 273-290.
- Wu, C. H., Li, J., & Chen, C. Y. (2023). Using Fuzzy Multiple Criteria Decision Analysis to Explore the Decisive Factors of Charismatic Leadership. In FEMIB (pp. 26-37).
- Xie, G., Wang, L., Chen, T., Zhou, K., Zhang, Z., Li, J., ... & Jia, W. (2021). A metabolite array technology for precision medicine. *Analytical Chemistry*, 93(14), 5709-5717.
- Xing, C., Fu, X., Zhang, Y., Zhang, G., & Borjigin, C. (Eds.). (2021). Web Information Systems and Applications: 18th International Conference, WISA 2021, Kaifeng, China, September 24-26, 2021, (pp. 12999). Springer Nature.
- Yang, X., Chen, W., & Li, J. (2020). The effect of transformational leadership on employee turnover. *Journal of Applied Psychology*, 105(6), 1121-1137.
- Yang, X., Chen, W., & Li, J. (2021). The impact of transformational leadership on employee engagement. *Journal of Organizational Behavior*, 42(4), 537-556.
- Yang, X., Chen, W., & Li, J. (2023). The impact of labor laws on individual performance: A meta-analysis. *Journal of Labor Economics*, 41(3), 507-544.
- Yu, M. C., Reeder, M. C., Dorsey, D., & Allen, M. T. (2023). Administrative records-based criterion measures. *Military Psychology*, 35(4), 351-363.
- Yu, M., & Zhang, Z. (2021). Personal effectiveness in the context of a VUCA world. *Journal of Business Research*, 120, 1-10.
- Yu, M., & Zhang, Z. (2022). The role of personal effectiveness in the context of sustainable organizations. *Sustainability*, 14(12), 6176.
- Yang, X., & Chen, W. (2022). The effect of labor laws on employee productivity: Evidence from a natural experiment. *American Economic Journal: Applied Economics*, 14(2), 259-288.
- Yang, X., & Chen, W. (2022). The impact of transformational leadership on employee acceptance of labor law reform. *Journal of Applied Psychology*, 107(6), 1151-1167.

- Yang, X., Chen, W., & Li, J. (2022). The moderating effect of transformational leadership on the relationship between labor law reform and employee performance. *Human Resource Management*, 61(3), 607-629.
- Yang, X., Chen, W., & Li, J. (2023). The role of transformational leadership in implementing labor law reform. *Journal of Labor Research*, 44(3), 307-334.
- Yang, Y., Ma, M., Wu, H., Yu, Q., Zhang, P., You, X., ... & Shu, H. (2022). 6G network AI architecture for everyone-centric customized services. arXiv preprint arXiv:2205.09944.
- Yin, L., Fan, Y., Lin, X., Zhang, L., Li, N., Liu, J., ... & Xu, H. (2022). Fat mass assessment using the triceps skinfold thickness enhances the prognostic value of the Global Leadership Initiative on Malnutrition criteria in patients with lung cancer. *British Journal of Nutrition*, 127(10), 1506-1516.
- Zellars, K. L., Perrewé, P. L., Hochwarter, W. A., & Anderson, K. S. (2006). The interactive effects of positive affect and conscientiousness on strain. *Journal of Occupational Health Psychology*, 11(3), 281.
- Zheng, J., Gu, Y., Zhang, Z., Xie, H., Li, P., & Li, H. (2023). The relationship between empowering leadership and project performance: a resource perspective. *Engineering Construction and Architectural Management*, 30(7), 2969-2990.
- Zhang, Z., Li, Y., Xu, R., Zhou, W., Li, Y., Oyakhire, S. T., ... & Cui, Y. (2022). Capturing the swelling of solid-electrolyte interphase in lithium metal batteries. *Science*, 375(6576), 66-70.
- Zhou, S., Xiao, Y., Zhou, C., Zheng, Z., Jiang, W., Shen, Q., ... & Chen, H. (2023). Effect of Rivaroxaban vs Enoxaparin on Major Cardiac adverse events and bleeding risk in the Acute phase of Acute Coronary Syndrome: the H-REPLACE Randomized Equivalence and Noninferiority Trial. *JAMA Network Open*, 6(2), e2255709-e2255709.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*

FACTORS AFFECTING PERFORMANCE OF STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM
OF SCHOOLS UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

รชา พูลพวง, ชาญชัย วงศ์สิริสวัสดิ์ และ อรสา จรูญธรรม

Racha Poolpuang, Chanchai Wongsirasawat and Orasa Charoontham

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Valaya Alongkorn Rajabhat University

E-mail: Racha.pool@vru.ac.th, owen_toto@yahoo.com and orasa@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัจจัยการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยง 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.44$) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, $SD = 0.45$) 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย ผู้ปกครองและชุมชน (X_3) ผู้บริหาร (X_1) การพัฒนาบุคลากร (X_4) การนิเทศติดตาม (X_5) ตามลำดับ สมการพยากรณ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในรูปคะแนนดิบ (raw score equation) คือ

$$Y' = 0.705 + 0.174X_3^{**} + 0.363X_1^{**} + 0.200X_4^{**} + 0.111X_5^{**}$$

ส่วน สมการคะแนนมาตรฐาน (standardized equation) คือ

$$Z'_y = 0.186Z_3^* + 0.403Z_1^* + 0.237Z_4^* + 0.139Z_5^*$$

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล; ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา; สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

* Received October 8, 2023; Revised March 7, 2024; Accepted April 27, 2024

ABSTRACT

The objectives of this research article are 1) to study the conditions and factors that affect the operation of the student care and support system of educational institutions. 2) to analyze the factors that affect the operation of the student care and support systems of educational institutions. under the Primary Educational Service Area Office. The sample group consisted 384 teachers and administrators of educational institutions under the Primary Educational Service Area Office. Data were collected using a 5 rating scale were used for data collection. The reliability of the questionnaire were from 0.95. The statistics used in the data analysis were the mean. Standard deviation and stepwise multiple regression analysis. The research findings as follows: Conditions of the Operation of the Student are and Support System of Schools. Overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.44$). The level of factors affecting the Operation of the Student care and Support System of Schools Overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.52$, $SD = 0.45$) and the factors affecting the Operation of the Student care and Support System of Schools. consisting of parents and communities (X_3), administrators (X_1), personnel development (X_4), supervision (X_5), respectively. the Operation of the Student care and Support System of Schools under the Primary Educational Service Area Office In terms of raw scores (raw score equation), it is

$$Y' = 0.705 + 0.174X_3^{**} + 0.363X_1^{**} + 0.200X_4^{**} + 0.111X_5^{**}$$

Standard Score Equation (standardized equation) is

$$Z'_y = 0.186Z_3^* + 0.403Z_1^* + 0.237Z_4^* + 0.139Z_5^*$$

Keywords; Affecting factors; Student Care and Support System of Schools; under the Primary Educational Service Area Office

บทนำ

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) วันอังคารที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 มีความตอนหนึ่งว่า "...เยาวชนทุกคนมีได้ต้องการทำตัวเองให้ตกต่ำหรือเป็นปัญหาแก่สังคมประการใดแท้จริงต้องการจะเป็นคนดี มีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยคำแนะนำ ควบคุมให้ดำเนินไปโดยถูกต้อง ในฐานะหน้าที่ที่เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุดเพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุก ๆ ด้านรองลงมาจากบิดามารดา ..." (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) จากพระบรมราโชวาทแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเยาวชนและเนื้อแท้ของเยาวชนที่ไม่ใช่คนไม่ดี แต่เพียงต้องได้รับโอกาสในการดูแลและช่วยเหลือพร้อมทั้ง

การอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 ด้านการเป็นพลเมืองดี เป็นหน้าที่ของทุกคน ครอบครัว สถานศึกษาและสถานประกอบการ ต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี คือ "เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ" เช่น งานอาสาสมัครงานบำเพ็ญประโยชน์ งานสาธารณกุศล ให้ทำด้วยความมีน้ำใจ และความเอื้ออาทร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กล่าวว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและความเป็นพลโลก มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และได้กำหนดให้มีการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะพลเมืองไทยและเมืองพลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็ปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่าปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อเกิดความทุกข์ ความวิตกกังวลความเครียด การปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่น ๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิต และสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียนซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตองอาจ เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป (กรมสุขภาพจิต, 2551)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับ ดูแลของสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนระดับประถมศึกษาทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และเล็งเห็นถึงความสำคัญ ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการจัดโครงการสร้างเสริม ความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน “การสร้างทักษะชีวิต” (สำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2, 2557) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลและช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอกรวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากสถานศึกษา กระบวนการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเริ่มตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมายลำดับความสำคัญ กำหนดกิจกรรมโครงการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน มอบหมายหน้าที่การ

ดำเนินการตามแผน มีการนิเทศกำกับติดตามและการประเมินผลสถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนและครูมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเพิ่มทักษะ เพื่อนำไปแก้ปัญหาพบว่า ครู บุคลากรที่เกี่ยวข้องและนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เมื่อนำความรู้จากการเข้าร่วมโครงการมาใช้ในสถานศึกษาจึงทำให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่มีคุณภาพและไม่เป็นไปตามที่ต้องการ จากการสรุปผลการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องฝ่ายบริหารกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษา ให้สัมภาษณ์ถึงปัญหาที่ส่งผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษา ดังนี้ นักเรียนมีนิสัยและพื้นฐานทางสังคมแตกต่างกันของกลุ่ม เพื่อนที่คบและสภาพแวดล้อมที่อาศัยเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาต่าง ๆ การจัดระบบการดำเนินงาน ไม่ชัดเจนจึงทำให้ครูไม่เข้าใจและไม่มีความมุ่งมั่นในการทำงานเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และฝ่ายบริหารขาดความเอาใจใส่ และไม่มีการกระตุ้นหรือผลักดันให้ครูเห็นความสำคัญของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (รุ่งทิพย์ กันภัย, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ที่กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารที่เป็นผู้นำในการบริหารงานต่าง ๆ ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานและนักเรียนที่มีบทบาททั้งเป็นผู้รับการช่วยเหลือและให้ความช่วยเหลือแก่สถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปตามที่ต้องการทุกฝ่ายต้องมีความเข้าใจตระหนักถึงความสำคัญและร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงจะสามารถแก้ปัญหาของนักเรียนที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย ทีมผู้นำและทีมประสาน อันได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และหัวหน้างานต่าง ๆ ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงานหรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องต้องมีความตระหนักในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและมีการประชุมใหญ่แต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด ครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงานโดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ จากโรงเรียน การอบรมให้ความรู้และทักษะแก่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้ในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเฉพาะเรื่องจิตวิทยาการแนะแนว การให้คำปรึกษาเบื้องต้น และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน ผู้ปกครองรวมถึงเครือข่ายการร่วมพัฒนาในทุกส่วนของสังคม มีความมุ่งมั่นในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเยาวชนในเชิงบูรณาการอย่างเข้มแข็งจริงจัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546)

จากเหตุผลที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อใช้เป็นสารสนเทศในการกำหนดการดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาใน

การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีสมรรถนะที่พึงประสงค์ และมีความสุขในการดำรงชีวิต เพื่อให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัจจัยการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 230,825 คน ปีการศึกษา 2565

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปีการศึกษา 2565 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้เขตตรวจราชการเป็นชั้น (Strata) แล้วนำมาคำนวณหาสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 5 ขั้นตอน คือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และ 5. ด้านการส่งต่อนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร 2) ปัจจัยด้านครู 3) ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน 4) ปัจจัยด้านการพัฒนาบุคลากร 5) ปัจจัยด้านการนิเทศ ติดตาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

โดยหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยวิธีหา "สัมประสิทธิ์อัลฟา" (α - Coefficient) ของ Cronbach (Cronbach, 1990) โดยมีผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถาม 0.95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี พร้อมแบบสอบถามส่งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ (Google form)

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาดำเนินการวิเคราะห์และสรุปผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรหลายตัว ประกอบด้วย ตัวแปรตาม (Dependent variable) 1 ตัว และตัวแปรอิสระ (Independent variable) จำนวน k ตัว ($k \geq 2$) โดยกำหนดให้ Y เป็นตัวแปรตาม และกำหนดให้ $X_1, X_2, \dots, X_k$ เป็นตัวแปรอิสระ ($k \geq 2$) ดังสมการสำหรับการเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการถดถอยในงานวิจัยนี้ใช้เทคนิค Stepwise โดยมีสมการ สุวิมล ติรภานันท์ (2546)

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.44$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.48$) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.48$)

ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.48$) ด้านการส่งต่อนักเรียน ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.51$) การส่งเสริมและพัฒนาเด็ก ($\bar{X} = 4.52$, $SD = 0.50$) ตามลำดับ

1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.52$, $SD = 0.45$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อยคือ ปัจจัยปัจจัยด้านผู้บริหาร ($\bar{X} = 4.58$, $SD = 0.48$) ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.46$) ปัจจัยด้านครู ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.51$) ปัจจัยด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.52$) และปัจจัยด้านการนิเทศติดตาม ($\bar{X} = 4.45$, $SD = 0.55$) ตามลำดับ

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ปัจจัยด้านนิเทศและติดตาม (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เพิ่มขึ้นเป็น 0.770 แสดงว่า ปัจจัยด้านนิเทศและติดตาม สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านการพัฒนาบุคลากร และปัจจัยด้านการนิเทศติดตาม สามารถพยากรณ์ระบบการดูแลช่วยเหลือของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้ร้อยละ 77.0 ดังรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ลำดับการเข้าสมการของปัจจัยพยากรณ์	R	R^2	Adjusted R^2	F
ผู้ปกครองและชุมชน (X_3)	0.820	0.672	0.671	787.257*
ผู้ปกครองและชุมชน (X_3) ผู้บริหาร (X_1)	0.856	0.733	0.732	526.290*
ผู้ปกครองและชุมชน (X_3) ผู้บริหาร (X_1) การพัฒนาบุคลากร (X_4)	0.874	0.764	0.762	411.827*
ผู้ปกครองและชุมชน (X_3) ผู้บริหาร (X_1) การพัฒนาบุคลากร (X_4) การนิเทศติดตาม (X_5)	0.878	0.770	0.768	319.095*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ปัจจัยด้านการนิเทศติดตาม (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เพิ่มขึ้นเป็น .770 แสดงว่า ปัจจัยด้านการนิเทศติดตาม สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านการพัฒนาบุคลากร และปัจจัยด้านการนิเทศติดตาม สามารถพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้ร้อยละ 77.00

ตารางที่ 2 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยในสมการพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ปัจจัยที่ศึกษา	b	SE _b	β	t	Sig
ผู้ปกครองและชุมชน (X ₃)	0.174	0.053	0.186	3.287	0.001
ผู้บริหาร (X ₁)	0.363	0.041	0.403	8.852	0.000
การพัฒนาบุคลากร (X ₄)	0.200	0.040	0.237	4.978	0.000
การนิเทศติดตาม (X ₅)	0.111	0.034	0.139	3.229	0.001
R = 0.878					
R ² = 0.770					
F = 319.065*					
SE _{est} = 0.109					
a = 0.705					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านการพัฒนาบุคลากร และปัจจัยด้านการนิเทศติดตาม สามารถพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้ร้อยละ 77.0 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรตาม (Y) และตัวอิสระ (X₃, X₁, X₄, X₅) มีค่าเท่ากับ .878 และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .109 โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .174, .363, .200 และ .111 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .186, .403, .237 และ .139 ตามลำดับ สร้างสมการถดถอยของกลุ่มตัวแปรที่ดีที่สุด โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ของการถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ที่อยู่ในรูปของคะแนนดิบ คะแนนมาตรฐานและการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติเพื่อจัดลำดับความสำคัญของตัวแปรอิสระและสร้างสมการที่อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ ดังนี้

สมการพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในรูปคะแนนดิบ (raw score equation)

$$Y' = .705 + .174X_3^{**} + .363X_1^{**} + .200X_4^{**} + .111X_5^{**}$$

สมการพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมการคะแนนมาตรฐาน (standardized equation)

$$Z'_y = .186Z_3^* + .403Z_1^* + .237Z_4^* + .139Z_5^*$$

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีประเด็นที่จะอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ให้ความสำคัญกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ในการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานชีวิตไม่เหมือนกัน สถานศึกษาให้การปรึกษาเบื้องต้นเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นมาแล้วด้วยความเหมาะสม และให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านผู้ปกครองและชุมชน ด้านครู ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ที่กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารที่เป็นผู้นำในการบริหารงานต่าง ๆ ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องใน การดำเนินงานและนักเรียนที่มีบทบาททั้งเป็นผู้รับการช่วยเหลือและให้ความช่วยเหลือแก่สถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปตามที่ต้องการทุกฝ่ายต้องมีความเข้าใจตระหนักถึงความสำคัญและร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงจะสามารถแก้ปัญหาของนักเรียน ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับที่ คลิก (Click, 1991) ศึกษาทัศนคติของอาจารย์ใหญ่จำนวน 47 คน และคณะครูให้คำปรึกษา จำนวน 148 คน ในโรงเรียนประถมศึกษา รัฐเท็กซัส ระหว่างปี ค.ศ. 1969 - 1970 ผลการวิจัยพบว่า ทั้งอาจารย์ใหญ่ และครูที่ปรึกษา มีทัศนคติตรงกันดังนี้ 1. การให้คำปรึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล การให้คำปรึกษาแก่ครูและผู้ปกครองมีความสำคัญมาก ตามลำดับ 2. การให้บริการสารสนเทศทางด้านอาชีพการวางแผนด้านหลักสูตร การเรียน การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาค่าน้ำร่างกาย พบว่า ไม่ใช่หน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษา 3. หน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษา คือ การวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคลและการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาร้ายแรง 4. บริการแนะแนวควรได้รับการปรับปรุงขยายผลในโรงเรียนประถมศึกษาให้มากขึ้น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านการพัฒนาบุคลากร และปัจจัยด้านการนิเทศติดตาม สามารถพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้ร้อยละ 77.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้นั้นในสถานศึกษามีขั้นตอนในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ต้องอาศัยผู้ปกครองและชุมชน ที่มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูนักเรียน สร้างเครือข่ายผู้ปกครองกับทางโรงเรียนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการวางแผน กำหนดนโยบายและมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ มีกระบวนการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาบุคลากร มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การนิเทศกำกับติดตาม เพื่อสร้างความเข้าใจ ติดตามความก้าวหน้า ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ด้วยเทคนิควิธีการที่เหมาะสม ส่งเสริมให้กำลังใจกับผู้ปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ

วรรณภา เียนมนัส (2557) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของครูที่ปรึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของครูที่ปรึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3 ประกอบด้วย ตัวแปรด้านภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง ด้านการทำงานเป็นทีม และด้าน การนิเทศติดตามและประเมินผล ซึ่งในการคัดเลือกตัวแปรที่ร่วมกันมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ให้ประสบความสำเร็จได้ตามบริบทที่แตกต่างของสถานศึกษา ได้นั้น ผู้บริหาร ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางแผนการกำหนดนโยบาย เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ด้านผู้ปกครองและชุมชน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ครูที่ปรึกษาควรได้รับการ พัฒนาความรู้ ความสามารถ เพื่อให้มีความพร้อมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาต้องมีการพัฒนาบุคลากร สถานศึกษาต้องสนับสนุนครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีทักษะและ ทักษะที่ดีในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาควรดำเนินการนิเทศติดตาม อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางทั้งหมดผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนดแนวทางการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความชัดเจน และสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องในสถานศึกษาที่มีการ เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. สถานศึกษาควรสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมช่วยเหลือนักเรียนอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับปัญหาของนักเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนตามความสามารถ ตรงตามความต้องการ และเสริมสร้าง ให้นักเรียนมีคุณภาพเพิ่มขึ้น
2. ผู้บริหารควรพัฒนาเทคนิควิธีการในการนิเทศติดตาม การดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
3. ครู และบุคลากรควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และประสานความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการติดตามความก้าวหน้า แล้วปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. ควรมีการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต. (2551). *คู่มือครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6)* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). *คู่มือครูระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ : กรณีตัวอย่างโรงเรียนไพรบึงวิทยาคม. พริกหวานกราฟฟิค.*
- รุ่งทิพย์ กันภัย. (2565, 20 มกราคม). [บันทึกเทป].
- วรรณภา เย็นมนัส. (2557). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของครูที่ปรึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.*
- Click, W.C. (1991, November). The Elementary School Counseling's Role and Principes. *Dissertation Abstracts International*, 52(5), 1642-A.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (5^{ed}). New York: Haper Collins Publishers.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). *Determining Sampling Size for Research Activities. Journal of Education and Psychooogical Measurement*, 30(3), 308.

Likert, R. (1967). New pattern of management. Englewood New Jersey: Prentice-Hall. McGraw-Hill.

ปัจจัยที่ส่งผลต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา*

FACTORS AFFECTING PERFORMANCE OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE IN
SCHOOL UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE

พัชรา กาจุลศรี, ชัญชัย วงศ์สิริสวัสดิ์ และ อรสา จริญญาธรรม

Patchara Kajunsee, Chanchai Wongsirasawat and Orasa Charoontham

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Valaya Alongkorn Rajabhat University

Email: Patchara.ka@vru.ac.th ,owen_toto@yahoo.com and orasa@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความเที่ยง 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.29$) ปัจจัยที่ส่งผลต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.24$) 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1) การติดต่อสื่อสาร (X_3) โครงสร้างองค์การ (X_5) ทรัพยากรทางการศึกษา (X_2) ตามลำดับ โดยสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (raw score equation) คือ

$$Y' = 0.888 + 0.275X_1^{**} + 0.261X_3^{**} + 0.159X_5^{**} + 0.095X_2^{**}$$

ส่วนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (standardized equation) คือ

$$Z'_y = 0.547Z_1^* + 0.456Z_3^* + 0.204Z_5^* + 0.121Z_2^*$$

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล; งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

* Received October 7, 2023; Revised March 17, 2024; Accepted April 27, 2024

ABSTRACT

The objectives of this research article are 1) Study the conditions and factors affecting quality assurance work within educational institutions. 2) Analyze factors affecting quality assurance work within educational institutions. Under the Primary Educational Service Area Office. The sample group used in the research was 384 teachers under the Primary Educational Service Area Office. The tool used to collect data was a 5-level rating scale questionnaire, reliability 0.94. Statistics used in data analysis include the average. Standard deviation and stepwise multiple regression analysis. Summary of research findings: 1) Conditions of quality assurance operations within educational institutions. Under the jurisdiction of the Primary Educational Service Area Office Overall, it is at a high level. ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.29$). Factors affecting quality assurance work within educational institutions Under the jurisdiction of the Primary Educational Service Area Office Overall, it is at a high level. ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.24$). Factors affecting quality assurance work within educational institutions Under the jurisdiction of the Primary Educational Service Area Office, it consists of leadership (X_1), communication (X_3), organizational structure (X_5), educational resources (X_2), respectively. The forecasting equation in the form of raw scores (raw score equation) is

$$Y' = 0.888 + 0.275X_1^{**} + 0.261X_3^{**} + 0.159X_5^{**} + 0.095X_2^{**}$$

The forecasting equation in the form of standard scores (standardized equation) is

$$Z'_y = 0.547Z_1^* + 0.456Z_3^* + 0.204Z_5^* + 0.121Z_2^*$$

Keywords; Factors Affecting; Internal Quality Assurance in schools; Primary Educational Service Area Office

บทนำ

“การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้คนมีความรู้และคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ช่วยให้คนนั้นอยู่รอดในโลกได้ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมส่วนรวม” (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2545) ดังนั้น คุณภาพการศึกษาจึงสะท้อนถึงคุณภาพคนที่เป็นผลผลิตของการจัดการศึกษา ในบริบทของสังคมไทยปัจจุบัน รูปแบบการศึกษาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในระบบ สถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานการณ์ปัจจุบันสถานศึกษามีความเหลื่อมล้ำแตกต่างกัน ในด้านงบประมาณ คุณภาพ บุคลากร ปัจจัยด้านผู้เรียนและปัจจัยอื่น ๆ การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของสถานศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องดำเนินการไปอย่างเป็นระบบ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561) และในหมวดที่ 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยที่มาตรา 48 ว่า ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบ

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545) ตามที่กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ข้อ 3 กล่าวว่า ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี และข้อใน 4 ได้กล่าวว่าเมื่อได้รับรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแล้วให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา (กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา, 2561) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการตามแนวทางของกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ “ผู้บริหารตระหนักและให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา” เนื่องจากผู้บริหารจะเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย และทิศทางของการบริหารสถานศึกษา และด้วยการประกันคุณภาพการศึกษาไม่สามารถดำเนินการได้ลุล่วง ด้วยบุคคลเพียงคนเดียว หรือกลุ่มคนที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพเท่านั้น แต่ทุกคนในสถานศึกษามีส่วนสำคัญร่วมกัน ซึ่งผู้บริหารที่สนใจ ใส่ใจ จะสามารถสร้างความตระหนักและให้ความสำคัญกับงานประกันคุณภาพเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในภาพรวมของสถานศึกษาได้ และปัญหาที่พบคือ ผู้บริหารและบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ขาดความตระหนักร่วมกันในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสำหรับสถานศึกษาบางแห่งผู้บริหารกับผู้รับผิดชอบงานด้านการประกันคุณภาพมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การผลักดันโครงการหรือแผนงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาไม่ได้รับการสนับสนุน อีกทั้งยังขาดงบประมาณเพื่อดำเนินงานตาม แผนพัฒนาการจัดการศึกษาตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สพฐ. วิถีใหม่ วิถีคุณภาพ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎกระทรวงที่ประกาศไว้ ในการดำเนินการติดตามประเมินผลการขับเคลื่อน นโยบาย จุดเน้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ เป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญของการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นเครื่องมือของการบริหารจัดการที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องจากนโยบายที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ โดยการติดตามประเมินผลจะช่วยกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริงของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกภูมิภาคทั่วประเทศ

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอันส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

ปัจจัยความสำเร็จการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ปัญหาที่เกิดขึ้นจากแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน จากการศึกษางานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการตามแนวทางของกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ “ผู้บริหารตระหนักและให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา” เนื่องจากผู้บริหารจะเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย และทิศทางของการบริหารสถานศึกษา และด้วยการประกันคุณภาพการศึกษาไม่สามารถดำเนินการได้ลุล่วง ด้วยบุคคลเพียงคนเดียว หรือกลุ่มคนที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพเท่านั้น แต่ทุกคนในสถานศึกษามีส่วนสำคัญร่วมกันซึ่งผู้บริหารที่สนใจ ใส่ใจ จะสามารถสร้างความตระหนักและให้ความสำคัญกับงานประกันคุณภาพเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในภาพรวมของสถานศึกษาได้ และปัญหาที่พบคือ ผู้บริหารและบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ขาดความตระหนักร่วมกันในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสำหรับสถานศึกษาบางแห่งผู้บริหารกับผู้รับผิดชอบงานด้านการประกันคุณภาพมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การผลักดันโครงการหรือแผนงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาไม่ได้รับการสนับสนุน อีกทั้งยังขาดงบประมาณเพื่อดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จในระดับมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดความเข้มแข็งและ เป็นระบบอย่างแท้จริง จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เป็นแนวทางให้สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปวางแผน เพื่อพัฒนา ปรับปรุง ส่งเสริม และยกระดับงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยวิเคราะห์แผนกลยุทธ์ด้านงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนางานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบถูกต้อง ขับเคลื่อนสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจำนวน 230,825 ท่านปีการศึกษา 2565

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในปีการศึกษา 2565 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้เขตตรวจราชการเป็นชั้น (Strata) แล้วนำมาคำนวณหาสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สภาพงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert's Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert's Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

โดยหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยวิธีหา "สัมประสิทธิ์อัลฟา" (α - Coefficient) ของ Cronbach (Cronbach, 1990) โดยมีผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถาม 0.94

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี พร้อมแบบสอบถามส่งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ (Google form)

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาดำเนินการวิเคราะห์และสรุปผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และระดับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรหลายตัว ประกอบด้วย ตัวแปรตาม (Dependent variable) 1 ตัว และตัวแปรอิสระ (Independent variable) จำนวน k ตัว ($k \geq 2$) โดยกำหนดให้ Y เป็นตัวแปรตาม และกำหนดให้ $X_1, X_2, \dots, X_k$ เป็นตัวแปรอิสระ ($k \geq 2$) ดังสมการสำหรับการเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการถดถอยในงานวิจัยนี้ใช้เทคนิค Stepwise โดยมีสมการ สุวิมล ติรภานันท์ (2546)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และระดับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.29$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.37$) ด้านจัดทำรายงานประกันคุณภาพการศึกษาประจำปี ($\bar{X} = 4.45$, $SD = 0.33$) ด้านจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.42$) ด้านพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.20$, $SD = 0.57$) ติดตามผลการนำผลการประเมินมาปรับปรุง ($\bar{X} = 4.01$, $SD = 0.75$) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 4.00$, $SD = 0.60$) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.41$) ตามลำดับ

1.2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.24$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อยคือ ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.43$, $SD = 0.37$) ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.37$) ด้านโครงสร้างองค์กร ($\bar{X} = 4.25$, $SD = 0.37$) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ($\bar{X} = 4.19$, $SD = 0.58$) และด้านการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X} = 4.17$, $SD = 0.51$) ตามลำดับ

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เพิ่มขึ้นเป็น 0.752 แสดงว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร และปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา สามารถพยากรณ์งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้ร้อยละ 75.2 ดังรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยพยากรณ์งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ลำดับการเข้าสมการของปัจจัยพยากรณ์	R	R^2	Adjusted R^2	F
ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1)	0.712	0.507	0.505	392.222*
ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X_1) การติดต่อสื่อสาร(X_3)	0.835	0.697	0.695	437.261*
ภาวะผู้นำของผู้บริหาร(X_1) การติดต่อสื่อสาร (X_3) โครงสร้างองค์กร (X_5)	0.860	0.740	0.738	360.762*
ภาวะผู้นำของผู้บริหาร(X_1) การติดต่อสื่อสาร (X_3) โครงสร้างองค์กร (X_5) ทรัพยากรทางการศึกษา (X_2)	0.867	0.752	0.749	287.031*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เพิ่มขึ้นเป็น .752 แสดงว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร และปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา สามารถพยากรณ์งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้ร้อยละ 75.2

ตารางที่ 2 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยในสมการพยากรณ์งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ปัจจัยที่ศึกษา	b	SE _b	β	t	Sig
ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X ₁)	0.275	0.015	0.547	18.590	0.000
การติดต่อสื่อสาร (X ₃)	0.261	0.015	0.456	16.924	0.000
โครงสร้างองค์การ (X ₅)	0.159	0.020	0.204	7.913	0.000
ทรัพยากรทางการศึกษา (X ₂)	0.095	0.022	0.121	4.225	0.000

R = 0.867

R² = 0.752

F = 287.031*

SE_{est} = 0.133

a = 0.888

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ และปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา สามารถพยากรณ์งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้ร้อยละ 75.2 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรตาม (Y) และตัวอิสระ (X₁, X₃, X₅, X₂) มีค่าเท่ากับ .867 และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .145 โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .275, .261, .159 และ .095 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .547, .456, .204 และ .121 ตามลำดับ สร้างสมการถดถอยของกลุ่มตัวแปรที่ดีที่สุด โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ของการถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ที่อยู่ในรูปของคะแนนดิบ คะแนนมาตรฐานและการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติเพื่อจัดลำดับความสำคัญของตัวแปรอิสระและสร้างสมการที่อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ ดังนี้

สมการพยากรณ์งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในรูปคะแนนดิบ (raw score equation)

$$Y' = .888 + .275X_1^{**} + .261X_3^{**} + .159X_5^{**} + .095X_2^{**}$$

สมการพยากรณ์งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษา ในรูปคะแนนมาตรฐาน (standardized equation)

$$Z'_y = .547Z_1^* + .456Z_3^* + .204Z_5^* + .121Z_2^*$$

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาที่มีประเด็นที่จะอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครู และผู้บริหารในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎหมายกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ตามระบบและกลไกการบริหารจัดการในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านบุคลากร ด้านโครงสร้างองค์การ ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ โชคชัย พรหมมา (2561) ศึกษาเรื่องปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารของสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 6 มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านภาวะผู้นำ รองลงมา คือ ด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน ด้านโครงสร้างองค์การ ด้านการติดต่อสื่อสาร และการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับมากในด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการจัดทำรายงาน และกฤษฎา การิษฐ์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยทางการบริหารระดับผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านภาวะผู้นำ ด้านแรงจูงใจ ด้านโครงสร้างองค์การ ด้านการติดต่อสื่อสาร ตามลำดับ และระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ด้านจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และด้านจัดระบบบริหารและสารสนเทศผลการวิเคราะห์ตามลำดับสอดคล้องกับ Murgatroyd & Morgan (1993) ที่กำหนดหลักสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาโดยยึดหลักว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ และเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา โดยที่การประกันคุณภาพต้องประกอบไปด้วยการตรวจสอบ และการ ทบทวน E. Ossiannilsson & L. Landgren (2011) พบว่า 1. ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญในการบริหารคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ บุคคล การเข้าถึงข้อมูล การมีส่วนร่วม ความโปร่งใส กระบวนการผลิต ความยืดหยุ่น และการสื่อสารที่ใช้เป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนานำไปใช้ในการประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในอนาคต

ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ และปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษาสามารถพยากรณ์งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาได้ร้อยละ 75.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า

ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลได้นั้นในสถานศึกษามีขั้นตอนในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎหมายกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 สามารถทำงานร่วมกันโดยง่ายในทุกระดับเกิดจากภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมสร้างความชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคลากรความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน และเปิดโอกาสให้บุคลากรทำงานด้วยความเต็มใจ โดยมีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่มีความหลากหลายในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้เกิดความมั่นใจและเข้าใจตรงกันใช้การติดต่อสื่อสารในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงาน ซึ่งการมีโครงสร้างองค์การที่ยืดหยุ่นทำให้มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ และมีทรัพยากรทางการศึกษารูปแบบประมาณของสถานศึกษา อุปกรณ์ เวลา หรือการให้โอกาสทางการศึกษา ในแง่ของการสละเวลามาให้บริการทางการศึกษาจากบุคคลในสังคม โดยผ่านกระบวนการวางแผนติดตาม ประเมินผล เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน หรือใช้สนับสนุนให้งานประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จในระดับมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษา ในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดความเข้มแข็งและ เป็นระบบอย่างแท้จริง และ Mintzberg's (อ้างถึงใน ประเทืองทิพย์ สุกุมลจันท์, 2557) ที่กล่าวว่า องค์การมีโครงสร้างการทำงานที่มีลักษณะเป็นงานประจำ มีการแบ่งงานกันทำที่ชัดเจน มีมาตรฐานการทำงานที่ชัดเจน ผู้ปฏิบัติงานต้องยึดถือตามกฎ ระเบียบขององค์การ การตัดสินใจสั่งการเป็นไปตามสายการบังคับบัญชา โดยผู้มีอำนาจเหนือกว่าจะสั่งการ ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ปัจจัยด้านภาระงานมีอิทธิพลทางตรงต่อการดำเนินงานในสถานศึกษา

องค์ความรู้วิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ ซึ่งสถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศไว้ ซึ่งสถานศึกษารวบรวมข้อมูลสารสนเทศเพื่อจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีการกำหนดกิจกรรมของโครงการที่ครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในแผนปฏิบัติการประจำปี การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษามีการส่งเสริมแนวคิดเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษากับบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา และติดตามผลการนำผลการประเมินมาปรับปรุง ซึ่งสถานศึกษามีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ได้ประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ปัจจัยที่ส่งผลต่องานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมที่สร้างความชัดเจนในการดำเนินงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ด้านการติดต่อสื่อสารมีการติดต่อสื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้เกิดความมั่นใจ และเข้าใจตรงกัน ด้านโครงสร้างองค์การ สถานศึกษากำหนดความรับผิดชอบในการดำเนินงานอย่างชัดเจน และด้านทรัพยากรทางการศึกษา สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนในรูปงบประมาณของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. สถานศึกษาควรสนับสนุนและส่งเสริมการประเมินผลคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาเชิงคุณภาพที่สะท้อนจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา ผสมผสานกับการประเมินเชิงปริมาณควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง
2. สถานศึกษาควรสนับสนุนและส่งเสริมการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น และให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. ควรมีการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

บรรณานุกรม

- กฤษฎา การิฐุม. (2554). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1. (วิทยานิพนธ์ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โชคชัย พรหมมาก. (2561). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 6. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประเทืองทิพย์ สุกุมลจันทร์. (2557). การพัฒนาตัวแบบประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาใน โครงการหนึ่ง อำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2553). *ประมวลพระราชดำรัสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร*. สอนจิตรลดา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ: กรณีตัวอย่างโรงเรียนไพรบึงวิทยาคม*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุวิมล ติรภานันท์. (2546). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (5th ed.). New York: Haper Collins Publishers.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sampling Size for Research Activities. *Journal of Education and Psychoogical Measurement*, 30 (3), 308.
- Likert, R. (1967). *New pattern of management*. Englewood New Jersey: Prentice-Hall. McGrw-Hill.
- Murgatroyd, S & Morgan, C. (1993). *Total Quality management and the school*. Buckingham: Open University.
- Ossiannilsson, E. & Landgren, L. (2011). *Quality in e-learning – conceptual framework based on experiences from three international benchmarking projects*. Centre for Educational Development and Library Head Office, Lund University, Lund, Sweden. Education. (2nd ed). 7(3), 3865-3873.

รูปแบบการจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสامยออด จังหวัดลพบุรี *

INTEGRATED WASTE MANAGEMENT MODEL OF KHAOSAMYOD

MUNICIPALITY, LOPBURI PROVINCE

สายใจ เลิศวิริยะประภา

Saijai Loetwiriyaaprapha

นักศึกษาปริญญาเอกพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Student, Doctor of Arts Programmer (Social Development),

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากระบวนการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสามยออด 2. พัฒนานวัตกรรมจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสามยออด และ 3. นำเสนอนวัตกรรมจัดการขยะที่ยั่งยืนของเทศบาลเมืองเขาสามยออด จังหวัดลพบุรี เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานทั้งการ วิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร พนักงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสุข ของเทศบาลเมืองเขาสามยออด ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ และตัวแทนผู้ให้ข้อมูลจากผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองเขาสามยออดจำนวน 20 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสามยออด จังหวัดลพบุรี พบว่า กระบวนการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสามยออด เทศบาลประสบปัญหาไม่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย จึงส่งเสริมให้มีการทิ้งขยะลงถัง และจัดตั้งงบประมาณซื้อถังขยะแจกทั้ง 34 ชุมชนต่อมาหน่วยงานกำหนดนโยบายการจัดการขยะมุ่งสู่ “ชุมชนไร้ถัง” นำคณะศึกษาดูงานองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว จังหวัด เชียงใหม่ และนำไปสู่การประกาศ “ปฏิญญาดอนแก้ว”และส่งมอบคืนถังขยะ ช่วงปี พ.ศ. 2555 ได้มีการ ประกาศ “ปฏิญญาท่าดอน” โดยเทศบาลเมืองเขาสามยออดได้ดำเนินการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ควบคู่การลดภาวะ โลกร้อน และพัฒนากระบวนการจาก “ชุมชนไร้ถัง”ไปสู่ “พลังงานทดแทน” ซึ่ง ปรากฏผลว่าปี พ.ศ. 2557 เทศบาลเมืองเขาสามยออด สามารถพัฒนาเป็นเมืองไร้ถัง และขยายผลต่อ ไปสู่การใช้พลังงานทดแทน และ

* Received August 10, 2023; Revised April 20, 2023; Accepted April 30, 2023

ดำเนินการกิจกรรมต่อไปอย่างต่อเนื่องซึ่งจากผลการดำเนินงานดังกล่าว พบว่าปริมาณขยะของชุมชนลดลง 10 ตัน/วัน และปัจจุบันประสบปัญหาในการดำเนินงาน ดังนี้ 1. ปัญหาการคัดแยกขยะต้นทาง 2. ปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น 3. การแปรรูปจำเป็นต้องแปรรูป เพิ่มขึ้น 4. ปัญหาด้านจิตสำนึก 5. ปัญหากระบวนการจัดการเทศบาล ต้องใช้งบประมาณ 6. ปัญหา สถานที่และการกำจัดขยะมูลฝอย 7. ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. การพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสامยอ พบว่าเทศบาลเมืองเขาสามยอได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน และเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน ตลอดจนสามารถตอบสนองการบริหารงานของเทศบาลให้บรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจอำนาจหน้าที่จนสามารถบรรลุถึงเป้าหมาย ซึ่งเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดนโยบาย การตัดสินใจ การวางแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการติดตามตรวจสอบและประเมินผล โดยการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน อันจะนำไปสู่การขยายผลสู่การต่อยอดการพัฒนาในการอื่น ๆ และทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งโดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร

3. การนำเสนอวัตกรรมการจัดการขยะที่ยั่งยืนของเทศบาลเมืองเขาสามยอ ได้รูปแบบการจัดการขยะแบบครบวงจร โดยผู้วิจัยนำเสนอผ่านโมเดลต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ตามเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน” (SDGs) เน้นให้ความสำคัญกับการปรับสมดุลทั้ง 3 มิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วม ทั้งยังคงให้ความสำคัญในเรื่องของความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติ ไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด อยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้ เกิดความมั่นคง และยั่งยืนไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโตเกิดการกระจายรายได้ลงสู่ ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการขยะ; ขยะมูลฝอย; รูปแบบการจัดการขยะแบบครบวงจร

ABSTRACT

This research aims to 1) study the waste management process of Khao Sam Yod Municipality, 2) develop waste management innovations in Khao Sam Yod Municipality, and 3) present innovation in sustainable waste management in Khao Sam Yod Municipality, Lopburi Province. It is mixed research, including documentary research, qualitative research, and action research. The samples were executives, employees, and public health officials of Khao Sam Yod Municipality, government agency executives, and 20 representatives from community

leaders and people in the Khao Sam Yod Municipality area. The research tools were in-depth interviews, focus groups, and data analysis content.

The results of the research can be summarized as follows:

1. Waste management process of Khao Sam Yod Municipality, Lopburi Province revealed that for the waste management process of Khao Sam Yod Municipality, the municipality faced the problem of not having a place to dispose of solid waste, so it encouraged the dumping of waste into the bin. And set up a budget to buy garbage bins distributed to all 34 communities. "Community Without Tanks" led the study group to visit Don Kaew Subdistrict Administrative Organization. Chiang Mai Province and lead to the proclamation "Don Kaew Declaration" and return the trash during the year 2012 was announced. "Thaton Declaration" by Khao Sam Yod Municipality has developed a livable city in conjunction with reducing global warming and develop processes from "Tankless Communities" to "Renewable Energy". As a result, in 2014, Khao Sam Yod Municipality can be developed into a city without tanks and further expanding to use alternative energy and continue activities continuously which from the said performance, it was found that the amount of community waste was reduced by 10 tons/day. and currently experiencing operational problems as follows: 1. Problems of sorting waste at source, 2. The problem of increasing amounts of waste, 3. Privatization requires more privatization, 4. Consciousness problems, 5. Municipal management process problems, 6. Problems of location and disposal of solid waste, and 7. Problems of public participation.

2. For innovation development of integrated waste management of Khao Sam Yod Municipality, it was found that Khao Sam Yod Municipality has given importance to the participation of people who have the potential to solve waste problems in the community and for the benefit of the happiness of people who have the potential to solve waste problems in the community. As well as being able to respond to the administration of the municipality to achieve success in the performance of duties and responsibilities until the goal can be achieved. which is process innovation by participating in the transfer of policies, decision-making, planning for local community development. including monitoring and evaluation by giving importance to the participation of the public. This will lead to the expansion of the results to further development in other areas and strengthen local communities by having success factors in integrated waste management.

3. Regarding presentation of sustainable waste management innovation of Khao Sam Yod Municipality, it indicated that it was a comprehensive waste management model that

researcher presents through upstream, midstream, and downstream models according to the Sustainable Development Goals (SDGs), emphasizing the importance of balancing all 3 dimensions of sustainable development both in economic, social and environmental aspects in an integrated and participative way. It continues to focus on the sustainability of natural resources and the environment. According to the 13th Economic and Social Development Plan, and to promote holistic economic development that will develop the economy in 3 dimensions simultaneously, namely the bioeconomy, circular economy, considering the use of various materials. Come back to use as much as possible under the Green Economy (Green Economy), which is developed in parallel with social development and preserving the environment in a balanced way to achieve stability and sustainable together. To create a BCG economy that grows and distributes income

Keywords; Waste management; Garbage; Integrated waste management model

บทนำ

ข้อมูลสถิติของปัญหาขยะระดับโลกนั้นทำให้ทราบว่าสถานการณ์ขยะโลกกำลังน่าเป็นห่วง เนื่องจากในแต่ละปีมีขยะมูลฝอยชุมชน เกิดขึ้นปีละมากกว่า 2.1 พันล้านตัน แต่มีเพียง 16% หรือราว 323 ล้านตันเท่านั้น ที่ถูกนำไปเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนจำนวน ประชากรต่อปริมาณขยะ คือ สหรัฐอเมริกา ที่มีพลเมืองคิดเป็นเพียง 4% ของจำนวนประชากรโลก ได้ผลิตขยะมูลฝอยชุมชนสูงถึง 239 ล้านตันต่อปี หรือราว 12% ของขยะมูลฝอยชุมชนของโลก สถิติ ยังระบุอีกว่า พลเมืองอเมริกัน 1 คน ผลิตขยะ สูงถึง 773 กิโลกรัมต่อปี สูงเท่ากับอินเดียซึ่งมีจำนวน ประชากรมากกว่าสหรัฐฯ เกือบ 5 เท่า หรือคิดเป็น 18% ของจำนวนประชากรโลก (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม, 2564) ประชาคมโลก ซึ่งมีผู้นำประเทศต่างๆ เป็นตัวแทน ได้ทำข้อตกลงร่วมกัน เพื่อกำหนด “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development Goals - SDGs) โดยประเทศสมาชิกของสหประชาชาติได้รับรองวาระ การพัฒนาอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2573 เป้าหมาย คือ การพัฒนาอย่างยั่งยืน เน้นให้ความสำคัญกับการ ปรับสมดุล ทั้ง 3 มิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบ บูรณาการและการมี ส่วนร่วมเพื่อไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

ในการดำเนินงานเพื่อรองรับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าว ประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งใน สมาชิกของสหประชาชาติ ได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านความมั่นคง 2. ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3. ด้านการพัฒนาและ เสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4. ด้านการสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม 5. ด้านการสร้าง การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 6. ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหาร จัดการภาครัฐ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้กำหนดให้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 12 (พ.ศ.

2560 - 2564) ได้รับการจัดทำขึ้นให้ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากการใช้ ความรู้ ทักษะและการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรมและ การวิจัยและพัฒนา นอกจากนี้ยังเน้นความสมดุลกับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม แผนนี้ยังคงมุ่งเน้นปรัชญา เศรษฐกิจ พอเพียงซึ่งประกอบด้วย 3 หลักการ คือ ความพอประมาณ ความสมเหตุสมผล และความรอบคอบ (กรมประชาสัมพันธ์ รัฐบาลไทย, 2559) ปัจจุบันประเทศไทย อยู่ในระหว่างการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เพื่อใช้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 - 2570 ทดแทนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่กำลังจะสิ้นสุดอายุในปีงบประมาณ 2565 ซึ่งแผนพัฒนาฉบับที่ 13 ยังคงให้ ความสำคัญในเรื่องของความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดหมุดหมาย แห่งการ พัฒนาไว้ ดังนี้ หมุดหมายที่ 10 “ประเทศไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ” และหมุดหมายที่ 11 “ประเทศไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” สถานการณ์การจัดการขยะในประเทศไทย ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี จากการรายงานข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษ “ขยะ” ยังถือเป็นปัญหาที่ หลายฝ่ายต้องร่วมกันจัดการอย่าง เร่งด่วน ประเทศไทยสร้างขยะมากกว่าปีละ 27 ล้านตัน แม้สัดส่วน การนำมาใช้ประโยชน์ในช่วงหลังจะเพิ่มขึ้น จากปี พ.ศ. 2559 จำนวน 5.81 ล้านตัน เป็น 11.93 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2563 แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ได้รับการ กำจัดไม่ถูกต้อง (กรมควบคุมมลพิษ, 2564) ปัญหามูลฝอยในประเทศไทย ได้ปรากฏเด่นชัดมากขึ้นทุกขณะ จะเห็นได้จากปัญหาขยะล้นเมือง การทิ้งกากของเสียอันตรายในพื้นที่ของชาวบ้านโดยไม่ผ่านการบำบัดจาก โรงงานต่าง ๆ ตลอดจนความขัดแย้งของการใช้ที่ดินเพื่อเป็นแหล่งกำจัดมูลฝอย หรือกากของเสียอันตราย ประชาชน โดยทั่วไปเริ่มมีความกังวลใจปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในหลาย ๆ พื้นที่ อาการเช่นนี้ เรียกว่า “Nimby Syndrome” อาการ Nimby (Not in My Back Yard) ในปัจจุบันนี้ ได้ถูกตำหนิจากหลายฝ่ายว่า เป็น อุปสรรคในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้นจำนวนมากเนื่องจากประชาชนต้องการให้แหล่ง กำจัดของเสียอันตรายอยู่ในที่ที่ไม่ใช่บริเวณใกล้ที่อยู่ของตน

ในปี พ.ศ. 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงได้กำหนดให้การแก้ไขปัญหามูลฝอย เป็นวาระแห่งชาติ และเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2557 ได้มีมติเห็นชอบ Roadmap การจัดการขยะมูล ฝอยและของเสียอันตราย และแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ โดยได้รับความเห็นชอบ จากคณะรัฐมนตรีแล้ว ในการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 ซึ่ง Roadmap ดังกล่าวนำไปสู่การจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ของประเทศ (พ.ศ. 2559 - 2564) เพื่อ ขับเคลื่อนการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน (กรมควบคุมมลพิษ, 2560) ซึ่งแผนแม่บทดังกล่าวนำไปสู่การปฏิบัติทั้งในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่น

ในระดับจังหวัดนั้นจังหวัดลพบุรีได้จัดทำแผนพัฒนาจังหวัดลพบุรีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561-2565 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2565) จากประเด็นการพัฒนา บทวิเคราะห์ในด้าน สิ่งแวดล้อม คือการ จัดการปัญหามูลฝอยขยะ อุตสาหกรรมยังขาดการบริหารจัดการที่ดีซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำปัญหามูลฝอย ในพื้นที่จังหวัดลพบุรี พบว่าปัจจุบันมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 795 ตันต่อวัน ทั้งนี้ จากการที่ได้สำรวจ ข้อมูลปัญหาและความต้องการด้านต่าง ๆ ของประชาชนในจังหวัดลพบุรีในด้านทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม ปัญหาหนึ่งที่สำคัญคือปัญหาการจัดการ ขยะ และการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างไม่ถูกวิธี ผลการพัฒนาและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ จังหวัดลพบุรี ในช่วงที่ ผ่านมา ในการดำเนินงานขับเคลื่อนแผนพัฒนาจังหวัดลพบุรี พ.ศ. 2561 - 2565 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2563) (แผนปฏิบัติการราชการจังหวัดลพบุรีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563) จังหวัดได้จัดโครงการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมและสุขภาวะที่ดีของชุมชน กิจกรรมที่ 1 (อำเภอ 1 ศูนย์การเรียนรู้) ต้นแบบด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการเป็นจัดอบรมให้ความรู้การคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางของส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอทั้ง 11 อำเภอ เพื่อเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะ (Zero Waste) กิจกรรมที่ 2 ประกวดการจัดการขยะมูลฝอย ชุมชน "อำเภอ สะอาด" ประจำปี พ.ศ. 2563 เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้กับคนในชุมชน รณรงค์ประชาสัมพันธ์ คุ้มครอง ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การป้องกันและควบคุมการสร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมโดยบังคับ ใช้กฎหมายอย่างจริงจัง สนับสนุนฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการเพิ่มความหลากหลายทาง ชีวภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่มีการบริหารจัดการในการกำจัดขยะให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เช่น การคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง การนำกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์ การทำขยะให้เป็น RDF ส่งจำหน่ายให้กับภาคเอกชน หรือลดการใช้ถุงพลาสติก กล่องโฟมต่าง ๆ เพื่อลดปัญหาขยะล้นเมือง (จังหวัดลพบุรี, 2564)

ในส่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี ได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมจังหวัด ลพบุรี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้สรุปสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมว่าปัญหาขยะมูลฝอยมีแนวโน้ม ที่จะรุนแรงขึ้นเนื่องจากปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นทุกปีโดยเฉพาะในเขตเทศบาลเมือง และชุมชน ขนาดใหญ่ เนื่องจากการขยายตัวของภาคธุรกิจต่าง ๆ การจัดการขยะมูลฝอย มีปัญหาในทุกขั้นตอนตั้งแต่ การคัดแยกจากแหล่งกำเนิด การเก็บรวบรวม การเก็บขนที่มีรถเก็บขนไม่เพียงพอ ทำให้เกิดมูลฝอย ตกค้างตามแหล่งต่าง ๆ และการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล เทศบาล และ องค์กร บริหารส่วนตำบลที่มีการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอย ส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการกำจัดแบบเทกองกับพื้น ผสมไปกับการไถกลบเมื่อเวลาขยะมูลฝอยที่เทกองมีปริมาณมาก สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลที่ยังไม่มีบริการเก็บขนขยะมูลฝอย ประชาชนจะกำจัดขยะเอง ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วิธีการกองสุมแล้วเผา องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีพื้นที่ติดกับเทศบาล บางแห่งจ้างเทศบาลเก็บขนไปกำจัด ซึ่งการกำจัดขยะแบบไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ดินและอากาศ รวมไปถึงเหตุรำคาญ ส่วนเทศบาลที่มีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลก็ยังมีประสบปัญหาด้านงบประมาณในการ ดำเนินการ ทั้งขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ เฉพาะทางในการควบคุมระบบทำให้การ ดำเนินงานไม่เป็นไปตามขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในจังหวัดลพบุรีจากการคำนวณอัตราการเกิดขยะ และจำนวนประชากรตามขนาดของชุมชน ณ ปี พ.ศ. 2563 มีปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งจังหวัดลพบุรี 709.25 ตัน/วัน โดยพบว่าอำเภอเมืองลพบุรี มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละ วันมากที่สุด จำนวน 247.60 ตันต่อวัน (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี, 2564)

ในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นที่การศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอต (ยกฐานะเป็นเทศบาล เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2550) ปี พ.ศ. 2547 องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอต ประสบปัญหาไม่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งมีปริมาณขยะมูลฝอย 30 ตัน/วัน จึงส่งเสริมให้มีการ ทิ้งขยะลงถัง และจัดตั้งงบประมาณซื้อถังขยะแจกทั้ง 34 ชุมชน ในปี พ.ศ. 2549 หน่วยงานกำหนดนโยบายการจัดการขยะมุ่งสู่ “ชุมชนไร้ถัง” นำคณะศึกษาดูงานองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ และนำไปสู่การประกาศ “ปฏิญญาดอนแก้ว” ต่อมาเทศบาลได้กำหนดเทศบัญญัติ จัดการขยะ เพื่อมีระบบจัดการและกำจัดมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ และเมื่อ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2552 ได้มีบันทึกข้อตกลงระหว่างเทศบาลเมืองเขาสามยอตกับชุมชน ในการลดปริมาณขยะและส่งมอบคืนถังขยะ ช่วงปี พ.ศ. 2555 ได้มีการประกาศ “ปฏิญญาท่าตอน” โดยเทศบาลเมืองเขาสามยอต ได้ดำเนินการ พัฒนาเมืองน่าอยู่ควบคู่การลดภาวะโลกร้อน และพัฒนาการกระบวนการจาก “ชุมชนไร้ถัง” ไปสู่ “พลังงานทดแทน” ซึ่งปรากฏผลว่าปี พ.ศ. 2557 เทศบาลเมืองเขาสามยอต สามารถพัฒนาเป็น เมืองไร้ถัง และขยายผลต่อไปสู่การใช้พลังงานทดแทน และดำเนินการกิจกรรมต่อไปอย่างต่อเนื่อง อาทิ โครงการประกวดชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน โครงการชุมชนมีส่วนร่วมจัดเก็บค่าขยะในเขตชุมชน เขาสามยอต โครงการให้ความรู้ในการจัดการขยะ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ในการ จัดการขยะ กองทุนขยะชุมชนเทศบาลเมืองเขาสามยอต ซึ่งจากผลการดำเนินงานดังกล่าว พบว่า ปริมาณขยะของชุมชน ลดลง 10 ตัน/วัน

เทศบาลเมืองเขาสามยอตได้ดำเนินการตามกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดย คณะกรรมการพัฒนาเทศบาลได้กำหนดแนวทางพัฒนาท้องถิ่น มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาไว้ 5 ยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 1. ยุทธศาสตร์คุณภาพชีวิตที่ต้องผ่านเกณฑ์พื้นฐาน 2. ยุทธศาสตร์ เศรษฐกิจที่ดีให้ ความสำคัญกับการพออยู่พอกิน 3. ยุทธศาสตร์สุขภาพเน้นการมีสุขภาวะที่ดี 4. ยุทธศาสตร์การศึกษาที่มุ่งเน้น มาตรฐานการศึกษา 5. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ ที่ทันสมัยและมีมาตรฐานระดับประเทศ ซึ่งในเรื่องของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ที่ 3 สุขภาพ เน้นการมีสุขภาวะที่ดี พันธกิจที่ 3 สร้างเขาสามยอตให้เป็นเมืองที่มีสุขภาวะที่ดี ทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิตและสังคม เทศบาลเมืองเขาสามยอตเป็นพื้นที่ กึ่งชนบท มีประชากร 28,384 คน ประชากรแฝงประมาณ 4,000 - 5,000 คนต่อวัน (ปลดปล่อยก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์มากถึง 96,811.54 ตันคาร์บอนต่อปี) อาศัยอยู่ 34 ชุมชน มีการขยายของชุมชนเมืองอย่าง รวดเร็ว ปัญหา สิ่งแวดล้อมหลากหลายด้านกำลังเป็นปัญหาวิกฤติในพื้นที่เทศบาลเขาสามยอต ได้แก่ ปัญหา การจัดขยะมูลฝอยซึ่งมากถึง 30 ตันต่อวัน ทำให้เสียค่าใช้จ่ายจากการบริหารจัดการขยะราว 120,000 บาท ต่อเดือนอีกทั้งที่ทิ้งและฝังกลบขยะรองรับได้จำกัด ปัญหาการลดลงของพื้นที่สีเขียวในเมือง ปัจจุบันพื้นที่มีประมา น 32.5 ตารางกิโลเมตร (20,148 ไร่) มีพื้นที่สีเขียวคิดเป็น 20% ของพื้นที่ทั้งหมด (4,207 ไร่) ทำให้ไม่ สามารถเก็บสะสมคาร์บอนได้เทียบเท่ากับการปลดปล่อยและกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตก็มีการปล่อย ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เช่นกัน ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้นและผลกระทบอย่างมาก กับประชาชนในพื้นที่เขาสามยอตและข้างเคียงโดยในพื้นที่ เทศบาลเมืองเขาสามยอตจะมีการปล่อย ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ถึงประมาณ 99,647.72 ตัน คาร์บอนต่อปี ในปี พ.ศ. 2565 การดำเนินการเพื่อลด ปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมืองและเป็นการวางแผนในอนาคตเทศบาลเมืองเขาสามยอตจึงวางแผนการดำเนินใน

กิจกรรมในลักษณะการมุ่งสู่เมืองคาร์บอนต่ำเพื่อรองรับและร่วมแก้ไขการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของท้องถิ่นและประเทศสืบต่อไป

จากข้อมูลและสถานการณ์ในการบริหารจัดการขยะ ของเทศบาลเมืองเขาสامยอตนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบันปริมาณขยะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นถึง 20 ตัน/วัน ซึ่งมีเงื่อนไขเกี่ยวกับ สัญญาเช่าพื้นที่สำหรับใช้รองรับการทิ้งขยะ หลากหลายกรณีกลายเป็นสภาพปัญหาที่รุนแรงยิ่งขึ้น และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตประชาชนและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่เทศบาลเมืองเขาสامยอต ซึ่งในอนาคตในฐานะผู้บริหารซึ่งเป็นผู้บังคับการซึ่งมีบทบาทรับผิดชอบโดยตรงเพื่อการหาทางออกโดยวิธีการรองรับการแก้ไขสภาพปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสامยอตให้เกิดความยั่งยืน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนานวัตกรรมเพื่อการจัดการขยะแบบครบวงจรโดยนำรูปแบบการจัดการขยะตามแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกันให้เป็นความสามารถในการแข่งขันด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโตแข่งขันได้ในระดับโลกโดยเกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสامยอต จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสامยอต จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อนำเสนอวัตกรรมการจัดการขยะที่ยั่งยืนของเทศบาลเมืองเขาสامยอต จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยดำเนินการดังนี้

มุ่งเน้นการศึกษารวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการขยะ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากนโยบายรัฐบาล นโยบายของกระทรวงมหาดไทย และนโยบายของจังหวัดลพบุรี รายงานผลการดำเนินงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)
- 1.2 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากนวัตกรรมจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสامยอต อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี
- 1.3 ศึกษาวิเคราะห์และรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสامยอต
- 1.4 ประมวลข้อมูลเชิงสถิติจากกรมควบคุมมลพิษและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานการณ์การจัดการขยะในประเทศไทย แผนพัฒนาจังหวัดลพบุรี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี เป็นต้น

1.5 สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการขยะ เพื่อจัดทำเป็นชุดความรู้ในการนำเสนอ นวัตกรรมการจัดการขยะที่ยั่งยืนของเทศบาลเมืองเขาสامยอต จังหวัดลพบุรี (นวัตกรรมการจัดการ การผลิตภัณฑ์ กระบวนการ)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ดำเนินงานสัมภาษณ์กับคณะผู้บริหารระดับสูง ที่กำหนดนโยบาย และ คณะผู้บริหารระดับนโยบายสู่การปฏิบัติ ในบทบาทของผู้บริหารภาครัฐ จำนวน 10 ท่าน ได้แก่ รองนายกเทศมนตรีที่รับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อม ที่ปรึกษาเทศบาลเมืองเขาสามยอต ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผู้อำนวยการระดับกองที่เกี่ยวข้อง และ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลเมืองเขาสามยอต 1 เพื่อรับทราบข้อมูลสภาพปัญหาขยะ นโยบาย แนวทางการปฏิบัติ กระบวนการ และผลดำเนินการเมื่อครั้งที่ผ่านมาแล้วในเขตพื้นที่การบริหารจัดการ รวม 34 ชุมชน ของเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ดำเนินการจัดให้มีการสนทนากลุ่ม กับผู้แทนจากภาคประชาชน กลุ่มครัวเรือน กลุ่มที่ร่วมสร้างนวัตกรรมหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มเมืองสีเขียว และหรือกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการรักษาระบบชาติและสิ่งแวดล้อมจำนวน 20 ท่าน เพื่อรับทราบข้อคิดเห็นข้อมูลสภาพปัญหาขยะในระดับพื้นที่ แนวทางปฏิบัติ กระบวนการ และผลดำเนินการ ของพื้นที่ใด ๆ ในเขตพื้นที่การบริหารจัดการของเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

2.3 ประมวลข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลในเชิงคุณภาพแล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อให้เห็นนวัตกรรมการจัดการขยะ

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาชุดความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการขยะดังนี้

3.1 การพัฒนาชุดความรู้และสื่อสร้างสรรค์เกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการขยะ เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักต่อปัญหาการจัดการขยะ เพื่อสร้างการพัฒนานวัตกรรมการจัดการขยะ และการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามหลักการแบบ 5 R

3.2 การสร้างความรู้ใหม่ ๆ หรือนวัตกรรม กระบวนการในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการจัดการขยะ

3.3 การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนวัตกรรมการจัดการขยะ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ โดยความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนานวัตกรรมการจัดการขยะที่ยั่งยืน ดังนี้

ต้นน้ำ (ครัวเรือน)	กลางน้ำ (เทศบาล)	ปลายน้ำ (ที่กำลังจัดขยะ)
	เทศบาลดำเนินการจัดเก็บขยะนำนวัตกรรมการจัดการขยะมาใช้ในการบริหารจัดการขยะ ดังนี้ 1. มีการจัดรับซื้อขยะที่ทำการแยกแล้ว เช่น มีจุดรับบริการเคลื่อนที่ เช่น รถรับซื้อขยะพลาสติก 2. การพัฒนาต่อยอดกระบวนการนวัตกรรมมาพัฒนาแพลตฟอร์ม เช่น กลุ่มไลน์ เก็บขยะมีแอปพลิเคชันเพื่อเตือนและนัดหมายเก็บขยะ	1. คิดนวัตกรรมใหม่ นำหรือเลือกใช้ทรัพยากรที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำเคลือบรูปขยะใหม่ 2. รับซื้อขยะ แปรรูปขยะจากที่เดิม ผังกลบเป็นอย่างอื่น 3. ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น พัฒนาให้เป็นชุมชนเมืองสีเขียวการเรียนรู้และการพัฒนาเชิงพื้นที่
เลือกกลุ่มครัวเรือนอาสาสมัครมาเข้าร่วมโครงการ	เทศบาลตั้งคณะทำงานเชิงปฏิบัติการเข้าหน้าที่เทศบาล/อาสาสมัครชุมชน	เจ้าหน้าที่เทศบาล/นโยบายบริหารงานของเทศบาล

ตารางที่ 3.1 นวัตกรรมจัดการขยะแนวใหม่ด้วยการลดขยะในแหล่งต้น

ทางระดับครัวเรือน

3.4 การเสริมสร้างเครือข่ายนวัตกรรมจัดการขยะ โดยเป็นความร่วมมือของเทศบาลเมืองเขาสامยอตและชุมชนในเขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต

3.5 วิเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการและผลลัพธ์ของการกระบวนการพัฒนาชุดความรู้การพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะที่ยั่งยืนของเทศบาลเมืองเขาสามยอต

พื้นที่การวิจัย กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. พื้นที่วิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ พื้นที่การบริหารจัดการของ เทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

2. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยที่การศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการ ขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสามยอต” ดำเนินการวิจัยในลักษณะผสมผสาน (Mixed Method) แบบลำดับ (Sequential Method) โดยวิจัยเชิงเอกสาร(Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แล้วดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งเป็นกระบวนการ ศึกษาวิจัยที่มุ่งพัฒนาชุดความรู้การพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการศึกษาวิจัย จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อการได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน ดังนี้ 1. กลุ่มผู้บริหารเทศบาล

2. กลุ่มส่งเสริมสุขภาพเทศบาล 3. กลุ่มประชาชน/กลุ่มครัวเรือน และ 4. กลุ่มอื่นๆ ที่ร่วมสร้างนวัตกรรม
หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มเมืองสีเขียว ฯลฯ

1. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้นำ, ผู้บริหาร, ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง, ประชาชน ที่ผู้วิจัย
เลือกแบบเจาะจง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยผู้มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในเทศบาลเขาสาม
ยอต ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังนี้ 2.1กลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ รองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษาของเทศบาลเมือง
เขา สามยอต ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม 2.2 กลุ่มส่งเสริมสุขภาพเทศบาล
ได้แก่ ศูนย์บริการส่งเสริมสุขภาพเทศบาลเขาสามยอต ฝ่ายบริการและพัฒนาระบบจัดการมูลฝอย และฝ่าย
การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองเขาสามยอต 2.3 กลุ่มประชาชน/กลุ่มครัวเรือน และ 2.4 กลุ่มอื่น ๆ
ที่สร้างนวัตกรรมหน่วยงานภาครัฐกลุ่มเมืองสีเขียว ฯลฯ

ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ได้แก่ ผู้บริหาร พนักงานและเจ้าหน้าที่
ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสุข (งานบริการและพัฒนาระบบจัดการมูลฝอย) ของเทศบาลเมืองเขาสามยอต
จำนวน 5 ท่าน เพื่อทราบนโยบายแนวทางปฏิบัติ กระบวนการ และผลการดำเนินการของนวัตกรรมการ
จัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	สังกัด/หน่วยงาน
1	นางกัญญา ภูทอง	รองนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองเขาสามยอต	เทศบาลเมืองเขาสามยอต
2	นายสินชัย ขวัญเขียว	ปลัดเทศบาลเมืองเขา สามยอต	เทศบาลเมืองเขาสามยอต
3	นางสาววันเพ็ญ เปรมมาก	รองปลัดเทศบาลเมืองเขา สามยอต	เทศบาลเมืองเขาสามยอต
4	ว่าที่ร้อยโทณรงค์ศักดิ์ พักเขียว	ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม	เทศบาลเมืองเขาสามยอต
5	นางสาวชนัญชิตา เลี่ยมสังข์	นักวิชาการสุขาภิบาล ปฏิบัติการ	เทศบาลเมืองเขาสามยอต

ตารางที่ 3.2 ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ร่วมกับผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐใน
เขตเทศบาลเมืองเขาสามยอต เช่น ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลพบุรี ศูนย์บริการส่งเสริม
สุขภาพเทศบาลเขาสามยอต ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลเมืองเขาสามยอต 1 จำนวน 5 ท่าน เพื่อศึกษาแนว
ทางการพัฒนานวัตกรรม การจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ดังนี้

ตารางที่ 3.3 ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview)

ลำดับที่	ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ	สังกัด/หน่วยงาน
1	ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี
2	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช	โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช
3	นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลพบุรี	สาธารณสุขจังหวัดลพบุรี
4	ศูนย์บริการส่งเสริมสุขภาพเทศบาลเขาสامยอ	เทศบาลเมืองเขาสามยอ
5	ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลเมืองเขาสามยอ 1	เทศบาลเมืองเขาสามยอ

ตารางที่ 3.3 ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลจากผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองเขาสามยอ โดยเป็นตัวแทนของ ผู้นำชุมชน ประชาชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ที่ดำเนินการจัดการขยะในระดับชุมชนจำนวน 20 ท่าน ตารางที่ 3.4 ผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
1	พันเอกสมยศ พลเยี่ยม	ประธานคณะกรรมการชุมชนเทศบาลเมืองเขาสามยอ
2	พันเอกสัจด์ ทับนันท	ประธานชุมชนเขาสามยอ 1
3	นายสุรจิตร กล่าวงศ์	ประธานชุมชนเขาสามยอ 2
4	นายวิชัย พยงงาม	ประธานชุมชนเขาสามยอ 3
5	นายสวัสดิ์ บุญยิ่ง	ประธานชุมชนเขาสามยอ 4
6	นายวรวิทย์ กสิวัฒน์	ประธานชุมชนเขาสามยอ 5
7	นางได๋ วิเศษฤทธิ์	ประธานชุมชนเขาสามยอ 9
8	นายประเสริฐ ธนทองสัมพันธ์	ประธานชุมชนเขาสามยอ 14
9	ร้อยตรีเชลล์ศักดิ์ มีศรี	ประธานชุมชนเขาสามยอ 15
10	พันเอกทองเต็ม ประรามุข	ประธานชุมชนเขาสามยอ 19
11	นางสาววาริน อินทร์เอี่ยม	ประธานชุมชนเขาสามยอ 22
12	ร้อยตรีชวัน คงชนะ	ประธานชุมชนเขาสามยอ 28
13	ร้อยโทประกาย สาโท	ประธานชุมชนเขาสามยอ 29
14	พันโทชัยยศ รัตนมันตาคม	ประธานชุมชนเขาสามยอ 31
15	พันโทสุชาติ แผนคงงาม	ประธานชุมชนเขาสามยอ 33
16	พันเอกทวี พินิจจันทร์	ประธานชุมชนเขาสามยอ 34

17	นาวาอากาศโทสุรนต์ ผาสุข	ตัวแทนภาคประชาชน
18	พันเอกบุญชู จันทร์ไพร	ตัวแทนภาคประชาชน
19	นางเตือนใจ จอกเล็ก	ตัวแทนภาคประชาชน
20	นางประไพศรี ดวงชนะ	ตัวแทนภาคประชาชน

กำหนดเกณฑ์การเลือก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1. ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล
2. กำหนดคุณสมบัติที่เข้าข่าย
3. สามารถให้ข้อมูลได้อย่างเพียงพอ
4. ควรเลือกหลายรายและกระจายให้ครอบคลุมและหลากหลาย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากระบวนการการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสามยอต จังหวัดลพบุรี

จากสภาพปัญหาและปริมาณขยะของเทศบาลเมืองเขาสามยอต องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอต (ยกฐานะเป็นเทศบาล เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2550) ปี พ.ศ. 2547 องค์การบริหาร ส่วนตำบลเขาสามยอต ประสบปัญหาไม่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งมีปริมาณขยะมูลฝอย 30 ตัน/วัน จึงส่งเสริมให้มีการทิ้งขยะลงถัง และจัดตั้งงบประมาณซื้อถังขยะแจกทั้ง 34 ชุมชน ในปี พ.ศ. 2559 หน่วยงานกำหนดนโยบายการจัดการขยะมุ่งสู่ “ชุมชนไร้ถัง” นำคณะศึกษาดูงาน องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ และนำไปสู่การประกาศ “ปฏิญญาดอนแก้ว” ต่อมาเทศบาลได้กำหนดเทศบัญญัติ จัดการขยะ เพื่อมีระบบจัดการและกำจัดมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ และเมื่อ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2552 ได้มีบันทึกข้อตกลงระหว่างเทศบาลเมืองเขาสามยอตกับชุมชน ในการ ลดปริมาณขยะและส่งมอบคืนถังขยะ ช่วงปี พ.ศ. 2555 ได้มีการประกาศ “ปฏิญญาท่าตอน” โดยเทศบาลเมืองเขาสามยอต ได้ดำเนินการพัฒนาเมืองน่าอยู่ควบคู่การลดภาวะโลกร้อน และพัฒนาการ กระบวนการจาก “ชุมชนไร้ถัง” ไปสู่ “พลังงานทดแทน” ซึ่งปรากฏผลว่าปี พ.ศ. 2557 เทศบาลเมืองเขาสามยอต สามารถพัฒนาเป็นเมืองไร้ถัง และขยายผลต่อไปสู่การใช้พลังงานทดแทน และ ดำเนินการกิจกรรมต่อไปอย่างต่อเนื่อง อาทิ โครงการประกวดชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน โครงการชุมชน มีส่วนร่วมจัดเก็บค่าขยะในเขตชุมชนเขาสามยอต โครงการให้ความรู้ในการจัดการขยะ การจัดตั้งศูนย์ การเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ในการจัดการขยะ กองทุนขยะชุมชนเทศบาลเมืองเขาสามยอต ซึ่งจากผล การดำเนินงานดังกล่าว พบว่าปริมาณขยะของชุมชนลดลง 10 ตัน/วันจากข้อมูลและสถานการณ์ในการบริหารจัดการขยะ ของเทศบาลเมืองเขาสามยอต นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบัน ปริมาณขยะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นถึง 20 ตัน/วัน ทั้งมีเงื่อนไขเกี่ยวกับ สัญญาเช่าพื้นที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การจัดการมูลฝอยเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในปัจจุบัน เพราะความหนาแน่นของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการ ดำเนินชีวิตในปัจจุบันที่ต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น ดังนั้น ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย จึง เป็นปัญหาเร่งด่วนที่หน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเร่งดำเนินการแก้ไขให้มีการจัดการ อย่างมีระบบ ถูกสุขลักษณะและ

ไม่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา สำหรับสภาพปัญหาในการจัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองเขาสามยอตสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการคัดแยกขยะต้นทาง การคัดแยกขยะต้นทาง เกิดจากสาเหตุด้านพฤติกรรมของประชาชน คือ ประชาชนทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง ความเคยชินทิ้งขยะ กำจัดขยะไม่ถูกวิธีมีการ เผาถุงพลาสติก ขาดความรู้การกำจัดและจัดการขยะที่ถูกต้อง

2. ปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) แต่ใน ขณะเดียวกันมี มาตรการกำหนดให้ปฏิบัติงาน Work From Home การสั่งอาหารผ่านระบบบริการ ส่งอาหาร (Food Delivery) ส่งผลให้ปริมาณพลาสติกใช้ครั้งเดียว (Single use plastic) เพิ่มขึ้น เช่น กล่องโฟม กล่องพลาสติก ใส่อาหาร ถุงพลาสติกหิ้ว ถุงร้อน-เย็น ถุงเครื่องปรุง ซ้อน ส้อม มีด พลาสติก แก้วพลาสติก จาก ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านสะดวกซื้อ และ Platform ของผู้ให้บริการส่งอาหาร เช่น Grab Food, Line Man, Wongnai, Gojek, Food Panda, Lalamove เป็นต้น จึงมีผลทำให้ปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น

3. การแปรรูปจำเป็นต้องแปรรูปเพิ่มขึ้น การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างสูงสุด ก่อนที่จะกลายเป็นขยะมูลฝอยโดยผ่านกระบวนการ 5R คัดแยกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้อย่างสูงสุด โดยการรีไซเคิลหรือแปรรูป ไซ้ใหม่ (Recycle) ควรมีการแปรรูปเพิ่มมากขึ้น

4. ปัญหาจิตสำนึก ปัญหาด้านจิตสำนึกเป็นปัญหาที่ประชาชนขาดความตระหนักปล่อยปละ ละเลย ชอบทิ้งขยะไม่เลือกที่ โดยไม่คำนึงถึงผลของปัญหาขยะมูลฝอย จนเป็นเหตุให้เกิดปัญหา ตามมาจำนวนมาก

5. ปัญหากระบวนการจัดการเทศบาล ต้องใช้งบประมาณ เกิดจากเทศบาลเมือง เขาสามยอต มีงบประมาณจำนวนจำกัด จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหามูลฝอยได้เพียงลำพังองค์กรเดียว ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบจำนวนมาก ซึ่งยากที่จะทุ่มเทงบประมาณไปยังจุดใดจุดหนึ่ง ได้อย่างเต็มที่ และ เทศบาลไม่สามารถจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายได้เพียงพอ

6. ปัญหาสถานที่และการกำจัดขยะมูลฝอย สถานที่ทิ้งขยะของเทศบาลมีที่ที่จำกัดและ ไม่มีความเหมาะสม กล่าวคือ ที่ฝังกลบตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชนส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของ ประชาชนใน ด้านกลิ่น พาหะนำโรค เป็นต้น

2. ผลการศึกษาการพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาล เมืองเขาสามยอต ซึ่งภายหลังการดำเนินการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกในผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดตาม วัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสามยอต ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าว มาดำเนินการวางแผนในการพัฒนา นวัตกรรมจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสามยอต โดยผู้วิจัยได้มีแผนการลงพื้นที่ ชุมชน ร่วมกับเจ้าหน้าที่ บุคลากรกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

1. ให้ความรู้เรื่องขยะ การจัดทำ “ชุดอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการขยะในครัวเรือน” การจัดทำกิจกรรมให้ความรู้เรื่องขยะและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความตระหนัก

ถึงปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน และเผยแพร่องค์ความรู้ในการจัดการ ขยะในครัวเรือน โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้ครอบคลุมทั้ง 34 ชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชน (โดยคัดแยกขยะที่ต้นทาง) โดยดำเนินกิจกรรม ลงชุมชนเพื่อประชาสัมพันธ์การคัดแยก ขยะให้ครอบคลุมทั้ง 34 ชุมชน วัตถุประสงค์กิจกรรม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการ ขยะในครัวเรือน การคัดแยกขยะ ดังนี้ 1. แยกขยะ เพื่อมีการรับซื้อ 2. ขยะอาหารแปรรูปเป็นปุ๋ย (มี ชุดกิจกรรมเปลี่ยนเศษอาหารเป็นปุ๋ย) ให้กับประชาชนในชุมชนทั้ง 34 ชุมชน เริ่มลงปฏิบัติการเมื่อ วันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2566 โดยการอบรมด้วยชุดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเป็นการจัดอบรมแบบออนไซต์ (Onsite) ซึ่งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมและให้อิสระในการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยจะเริ่มต้นจากการ ละลายพฤติกรรม แสดงความคิดเห็น ร่วมกิจกรรม และในช่วงท้ายกิจกรรมมีการสร้างกลุ่มไลน์เก็บขยะ ขยะ มีแอปพลิเคชันเพื่อเตือนเพื่อนัดหมายเก็บขยะ

เทศบาลเมืองเขาสامยออด เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถือว่าเป็นแบบอย่างระดับประเทศในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความโปร่งใสและ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยได้รับรางวัลด้านการบริหารงานมาแล้วมากมายและ ต่อเนื่องกันหลายต่อหลายปี ประชาชนในเทศบาลเขาสามยออดมีความรู้สึกรัก ผูกพัน ห่วงแหน เทศบาลเสมือนหนึ่งเป็นบ้านของตัวเอง เกิดพลเมืองที่มีจิตอาสาและเสียสละ อยากร่วมกันดูแลให้ บ้านตัวเองดีขึ้น ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และเป็นรากฐาน ของการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

การขยายตัวของเมืองและจำนวนประชาชนที่อาศัยอยู่จำนวนมาก ทำให้ปริมาณขยะนั้นเพิ่มขึ้นทุกปี สาเหตุสำคัญคือเกิดจากพฤติกรรมการใช้วัสดุสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่มีการ เลือกใช้วัสดุที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่ออันอาจเกิดจากการใช้วัสดุ เครื่องใช้สอย ในครัวเรือนที่อำนวยความสะดวกอาจส่งผลต่อการสร้างมลพิษ และเพิ่มปริมาณขยะในชุมชนได้ ประกอบกับปัญหาที่เทศบาลเมืองเขาสามยออดไม่มีสถานที่ทิ้งขยะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ในขณะที่ปริมาณ ขยะที่เกิดขึ้นในตำบลเขาสามยออด มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เทศบาลจึงได้ทำการวิเคราะห์ถึง สาเหตุ พบว่าที่มาของปัญหามาจากขยะครัวเรือน ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะ ที่ถูกต้อง เทศบาลเมืองเขาสามยออดจึงได้ การดำเนินงาน "โครงการชุมชนไร้ถัง" ในปี พ.ศ. 2549 โดย กำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วนของเทศบาลที่จะต้องลดปริมาณขยะให้เป็นศูนย์ โดยการลดการสร้างขยะ และกำจัดขยะจากครัวเรือนซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดขยะโดยมุ่งที่ชุมชนเป็นหลัก

การบริหารจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสามยออดได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน และเพื่อประโยชน์สุขของ ประชาชนที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน ตลอดจนสามารถตอบสนองการบริหารงาน ของเทศบาลให้บรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจอำนาจหน้าที่ จนสามารถบรรลุถึง เป้าหมาย โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดนโยบาย การตัดสินใจ การวางแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการติดตามตรวจสอบและ ประเมินผลการทำงานของเทศบาลเมืองเขาสามยออด โดย การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน อันจะนำไปสู่การขยายผลสู่การต่อยอดการพัฒนา ในการอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาได้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และทำให้ ชุมชน ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งโดยมีปัจจัยแห่ง

ความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจรในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสองยอดโดย มุ่งเน้นที่จะให้เกิดการบริหารจัดการสิ่งปฏิกูลมูลฝอยอย่างเป็นระบบ โดยใช้หลัก 5R พาสะอาด (Reduce Reuse เครื่องข่าย Recycle Repair Reject) เพื่อช่วยปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมเขตเทศบาล เมืองเขาสองยอด ให้เกิดความสมดุล ประชาชนรู้สึกปลอดภัย เกิดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายของประชาชนในการลุกขึ้นมาจัดการสิ่งแวดล้อม โดยการส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของ ประชาชน ให้มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางในระดับครัวเรือน การให้ สุขศึกษา ประชาสัมพันธ์ ธรรมะ ซึ่งทำให้ประชาชนได้ตระหนัก เห็นความสำคัญและมีความสนใจ ใส่ใจที่จะปฏิบัติตามมาก ยิ่งขึ้น รวมถึงการทำให้ประชาชนในใจในการ "นำขยะ มาใช้ประโยชน์" เปลี่ยน ภาระ เป็นพลัง สร้าง รายได้ และสร้างสวัสดิการจากการคัดแยกขยะนำไปฝาก รับประโยชน์ในรูปของสวัสดิการชุมชน ผลิต เป็นปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ นำมารีไซเคิล เป็นสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน ให้ขยะเป็นผู้สร้าง ในการสร้าง บุญ สร้างทุน สร้างครัว สร้างรายได้ สร้างธรรมชาติและสร้างพลังงาน ให้ชุมชนได้เกิดความเข้มแข็ง ยั่งยืนและเป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนน่าอยู่ และประชาชนมีความสุข

สรุปได้ว่า การพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสองยอดเทศบาลเมืองเขาสองยอดได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน และเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหา ขยะในชุมชน ตลอดจนสามารถตอบสนองการบริหารงานของเทศบาลให้บรรลุผลสำเร็จในการ ปฏิบัติงานตามภารกิจอำนาจหน้าที่จนสามารถบรรลุถึงเป้าหมาย โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดนโยบาย การตัดสินใจ การวางแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการทำงานของเทศบาลเมืองเขาสองยอด โดยการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชน อันจะนำไปสู่การขยายผลสู่การต่อยอดการพัฒนาในการอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาได้ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และทำให้ชุมชนท้องถิ่น มีความเข้มแข็งโดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร ซึ่งเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการการประยุกต์ใช้แนวคิด วิธีการ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ที่ส่งผลให้กระบวนการ จัดการขยะและการทำงานโดยรวมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น รวมถึงการพัฒนาแนวทาง วิธีการ กระบวนการจัดการขยะและการบริการประชาชน ให้มีรูปแบบใหม่ที่ทันสมัยมากขึ้นเป็นการลดขั้นตอนกระบวนการจัดการขยะให้รวดเร็วมากขึ้น การพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะ แบบแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสองยอดเป็นรูปแบบที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งในการจัดการขยะ การสร้างรายได้ให้ครัวเรือนในการคัดแยกขยะ นำขยะมาแปรรูป ตลอดจนการตั้งกองทุน ขยะ เพื่อสวัสดิการและการสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการดูแลช่วยเหลือกันและกัน เป็นรูปแบบที่สามารถ นำไปใช้ได้จริง มีความเหมาะสมไม่ยุ่งยากซับซ้อนสามารถต่อยอดการพัฒนาไปได้อีก และที่สำคัญคือ ประชาชนในชุมชน ตลอดจนแกนนำชุมชน หน่วยงานในภาครัฐเอกชนในพื้นที่ให้มีส่วนช่วยในความร่วมมือดำเนินการ

3. ผลการศึกษาการนำเสนอแนวคิดการจัดการขยะที่ยั่งยืนของเทศบาลเมืองเขาสامยอ

การวิจัยเรื่อง เรื่อง “รูปแบบการจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสามยอ จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยได้ทำการการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลจาก ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองเขาสามยอ โดยเป็นตัวแทนของ ผู้นำชุมชน ประชาชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ที่ดำเนินการจัดการขยะในระดับชุมชน จำนวน 20 ท่าน ได้ผลการวิเคราะห์ ข้อมูล ดังนี้ ต้นน้ำ (ระดับครัวเรือน)

การคัดแยกขยะในครัวเรือน (ตามหลักการบริหารจัดการขยะตามหลักการ 5R) สร้าง การตระหนักรู้กับชุมชน โดยทำความรู้ตามหลักการ 5R ให้ความรู้ครัวเรือน สร้างเครือข่ายชุมชน โดยมีกิจกรรมเชิญชวนคัดแยกขยะดังนี้ 1. แยกขยะ เพื่อมีการรับซื้อ 2. ขยะอาหารแปรรูปเป็นปุ๋ย (มีชุดกิจกรรมเปลี่ยนเศษอาหารเป็นปุ๋ย) ซึ่งประชาชนสามารถลดปริมาณขยะในบ้านได้ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมชีวิตให้ สอดคล้องตามหลัก 5R ซึ่งประกอบไปด้วย

Reduce คือ การคิดก่อนใช้หรือการลดปริมาณขยะที่กำลังจะเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น การใช้ ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การใช้กล่องข้าวแทนกล่องโฟม การใช้ผ้าเช็ดหน้าหรือผ้าเช็ดโต๊ะแทนกระดาษ ทิชชู การกินอาหารที่ร้านแทนการห่อกลับบ้าน รวมถึงการหลีกเลี่ยงผลิตภัณฑ์ที่ใช้ได้ครั้งเดียว เช่น แก้ว พลาสติก จาน กระดาษ การหลีกเลี่ยงสารเคมีที่จะก่อให้เกิดขยะอันตราย การเลือกสินค้าที่บรรจุภัณฑ์ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การไม่รับถุงเมื่อซื้อของเพียงไม่กี่ชิ้น และการใช้ผลิตภัณฑ์ชนิดเติมแทนการซื้อ ใหม่ด้วย

Reuse คือ การนำของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำให้คุ้มค่า ตัวอย่างเช่น การนำถุงพลาสติกไปใส่ขยะ การนำขวดพลาสติกไปทำเป็นแจกัน การนำขวดแก้วเก่าไปใส่ของอย่างอื่น การนำเศษผ้ามา เย็บรวมกันเป็นชิ้น การใช้กระดาษให้ครบทั้งสองหน้า การใช้ภาชนะที่สามารถใช้ซ้ำได้ การใช้ถ่านที่ สามารถชาร์จได้ รวมถึงการใช้ของมือสองด้วย

Repair คือ การซ่อมของที่พังแล้วให้กลับมาใช้ได้อีกครั้ง แทนที่จะทิ้งเป็นขยะอย่างเปล่าประโยชน์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพวกเครื่องใช้ไฟฟ้า โทรศัพท์ พัดลมต่าง ๆ หรือไม่เช่นนั้น พวกเฟอร์นิเจอร์ที่ชำรุด ทรุดโทรม ก็สามารถตกแต่งใหม่ และนำกลับมาใช้ได้อีกครั้งเหมือนกัน

Recycle คือ การแปรรูปสิ่งของต่าง ๆ ให้กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้อย่างสร้างสรรค์ โดยหลักการง่าย ๆ ให้เราเลือกใช้แต่ผลิตภัณฑ์ที่สามารถรีไซเคิลได้ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ และ อะลูมิเนียม จากนั้นเวลาเก็บทิ้งก็คัดแยกออกต่างหาก แล้วนำไปขายหรือบริจาค เพื่อนำเข้าสู่ กระบวนการรีไซเคิลต่อไป

Reject คือ การงดใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก ทำลายยาก นำไปรีไซเคิลยาก หรือพวกผลิตภัณฑ์ใช้ได้แค่ครั้งเดียว เช่น โฟม แก้วพลาสติก แก้วกระดาษ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการขยะ คือ การจัดการกับเศษสิ่งของใด ๆ ที่เหลือจากการอุปโภคบริโภคที่เกิดขึ้นในครัวเรือนและชุมชน ซึ่งมีเศษอาหาร เศษผัก กระดาษ และ พลาสติกเป็น ส่วนประกอบหลัก หน่วยงานที่รับผิดชอบในท้องถิ่นจำเป็นต้องจัดการหรือ ปฏิบัติในการดำเนินการ แก้ปัญหาโดยคำนึงถึงหลักสุขภาพ และคุณค่าหรือประโยชน์ ใช้สอยร่วมกัน และเหลือใช้วิธีในการ กำจัดขยะที่มีความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่และได้ผลดี ต้นน้ำ (ระดับเทศบาล)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากระบวนการการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสامยอต จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษากระบวนการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขาสามยอต จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้ การบริหารจัดการขยะเทศบาลเมืองเขาสามยอต เน้นรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบูรณาการของทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่ร่วมคิดร่วมทำสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่โดยเข้ามามีส่วนร่วม กิจกรรมในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะด้านขยะหรือขยะอันตรายทุกสิ่งล้วนมีผลกระทบต่อคนในชุมชน นอกจากจะเป็นการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ อบรบให้ความรู้แก่คนใน ชุมชนแล้วยังเป็นการปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชน คนในชุมชน รู้จักในการคัดแยกขยะครัวเรือนก่อนที่ จะนำไปทิ้ง และทำความเข้าใจกับประชาชน คนในชุมชน ให้ความสำคัญของการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่นของตนเองเป็นการช่วยสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน ได้เกิด ความตระหนักเห็นคุณค่าของคนในชุมชน สะดวก สะอาด ปลอดภัย นั้นมีสุขอนามัยและสภาพแวดล้อมที่ดี การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการบริหารจัดการขยะในพื้นที่เทศบาลเมืองเขาสามยอต พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 พบว่า ผลจากการประเมินความพึงพอใจของประชาชนด้านการมีส่วนร่วม มีระดับ ความพึงพอใจมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ การปลูกจิตสำนึกคนในชุมชนทั้งเด็ก เยาวชน ทุกคนในชุมชน มีส่วนร่วมในการเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน ร่วมตรวจสอบ ร่วมดูแลรักษาสุขภาพอนามัย ของคนในชุมชน รวมทั้งการบริหารจัดการขยะในครัวเรือน โดยการคัดแยกประเภทขยะทั่วไปออกจากขยะรีไซเคิล หรือขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ ขยะเศษอาหาร หรือขยะอันตราย การอบรมให้ ความรู้แก่ประชาชนในการลดปริมาณขยะและการคัดแยกขยะมูลฝอย ขยะอันตราย และการส่งเสริม การนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในครัวเรือนสามารถนำขยะไป ขายได้เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในการบริหารจัดการขยะ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคนใน ชุมชนรวมทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ จัดให้มี ภาชนะรองรับ ขยะมูลฝอยให้เพียงพอและเหมาะสมกับประเภทปริมาณขยะในสถานที่แห่งนั้นด้วย โดยอย่างน้อย ต้องมีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยทั่วไป และขยะเป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อให้ชุมชนสะอาดถูกสุขลักษณะตาม หลักสุขาภิบาล เป็นต้น ประชาชนต้องการให้เทศบาลเมืองเขาสามยอต ด้านการบริหารจัดการ สิ่งแวดล้อมในทุกด้าน เช่น แหล่งน้ำ ป่าไม้ ขยะ เป็นสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาให้กับคนในชุมชนจำเป็นต้องร่วมมือกัน รวมทั้งเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน ชุมชน ที่ใกล้ชิด โดยการบริหารจัดการขยะอันตรายร่วมกับเครือข่ายฯ ในชุมชน เสนอให้มีกล่องรับขยะพิษโดยตรง นอกเหนือจาก ถังคัดแยกขยะทั่วไป และที่สำคัญคนในครัวเรือน ชุมชนมีจิตสำนึก ต้องรู้จักคัดแยก ขยะในครัวเรือนของตนเอง เพื่อง่ายและสะดวกในการรวบรวม เก็บ และนำไปกำจัดให้ถูกวิธี ทำให้คน ในชุมชนมีสุขอนามัยที่ดี บ้านเมืองสะอาดสิ่งแวดล้อมดี เพื่อชุมชนในตำบลเขาสามยอตจะได้เป็นชุมชนปลอดภัยไร้ขยะ สอดคล้องกับ วิฑูรย์ เอี้ยการนา (2020) กล่าวว่า ปัญหาที่ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย คือ การขยายตัวของเมือง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ทางกายภาพของโครงสร้างเมือง ปัจจัยการจัดการขยะมูลฝอย

ประกอบด้วย นโยบายในการจัดการ ขยะมูลฝอย การสนับสนุนการจัดการขยะแบบครบวงจร กระบวนการสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของ คนในชุมชน การส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง เช่น การคัดแยกขยะที่ครัวเรือน การคัดแยกขยะจากเจ้าหน้าที่ประจำรถเก็บขนขยะ และการคัดแยกขยะ จากบริเวณสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ส่วนกิจกรรมอย่างอื่น เช่น การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำ ธนาครขยะ ทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล ฯลฯ เขมภัทท์ เย็นเปี่ยม; อานุกาฬ รักษ์สุวรรณ และดนุสรณ์ กาญจนวงศ์ (2020) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการจัดการขยะของเทศบาลเมืองหัวหิน ศึกษาแนวทางการพัฒนา ประสิทธิภาพการจัดการขยะของเทศบาลเมืองหัวหิน ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวทางการพัฒนา ประสิทธิภาพการจัดการขยะคือควรเริ่มต้นจากการลดปริมาณขยะ (Reduce) ซึ่งเทศบาลเมืองหัวหิน ควรมุ่งเน้นการลดปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น และเทศบาลเมืองหัวหินควรมีบทบาทหน้าที่เป็นตัวกลาง (Connector) โดยเป็นผู้ประสานภาคเอกชนและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะเพิ่มมากขึ้น วงศ์วรรณ บุญวัฒน์ และเพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ (2019) ได้ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จการจัดการ ขยะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่าความชัดเจนของ นโยบาย อำนาจเด็ดขาดของรัฐบาลทำให้เจ้าหน้าที่ สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว และสมรรถนะองค์การที่มีประสิทธิภาพที่สามารถกำหนดหลักเกณฑ์และการวางแผนในการจัดสรร ทรัพยากรให้เพียงพอต่อการจัดการขยะ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิดและการให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ในทุกด้านของประชาชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การนำนโยบายการ จัดการขยะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปปฏิบัติได้สำเร็จ ญาณิศา เพื่อนเพาะ และ ประสพชัย พสุนนท์ (2021) ได้ศึกษาทบทวนพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยของนวัตกรรม เชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชน การอภิปรายปรากฏการณ์จากผลลัพธ์ของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นดังต่อไปนี้ ความหมายของนวัตกรรมและนวัตกรรมชุมชน องค์ประกอบของนวัตกรรมชุมชน การเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชน และความยั่งยืนของชุมชน โดยในบทความนี้ ความหมายนวัตกรรมชุมชน คือ การสร้างความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์เพื่อการแก้ไขปัญหาในชุมชน ต่อยอดความรู้หรือ ภูมิปัญญา ชาวบ้าน รวมถึงการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน ทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การศึกษา และการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสมดุล องค์ประกอบของนวัตกรรมชุมชน 3 ประการ คือ 1. นวัตกรรมเกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาหรือส่งเสริมชุมชน 2. การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชน และ 3. ความสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมการจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสามยอต จังหวัดลพบุรี จากการพัฒนาการจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสามยอต จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้ การพัฒนานวัตกรรมการจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสามยอต เทศบาลเมืองเขาสามยอตได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีศักยภาพในการแก้ไข ปัญหาขยะในชุมชน และเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน ตลอดจนสามารถตอบสนองการบริหารงานของเทศบาลให้บรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติงานตาม ภารกิจอำนาจหน้าที่ จนสามารถบรรลุถึงเป้าหมาย โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดนโยบาย การตัดสินใจ

การวางแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการทำงานของเทศบาลเมืองเขาสามยอต โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอันจะนำไปสู่การขยายผลสู่การต่อยอดการพัฒนาในการอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างสอดคล้องกับ ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และทำให้ชุมชนท้องถิ่น มีความเข้มแข็งโดยมีปัจจัยแห่ง ความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร ซึ่งเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการ ผู้วิจัยได้ ดำเนินการการประยุกต์ใช้แนวคิด วิธีการ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ที่ส่งผลให้กระบวนการจัดการขยะ และการทำงานโดยรวมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น รวมถึงการพัฒนาแนวทาง วิธีการ กระบวนการจัดการขยะและการบริการประชาชน ให้มีรูปแบบใหม่ที่ทันสมัยมากขึ้น เป็นการลด ขั้นตอนกระบวนการจัดการขยะให้รวดเร็วมากขึ้น การพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสามยอตเป็นรูปแบบที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งในการจัดการขยะ การสร้างรายได้ให้ครัวเรือนในการคัดแยกขยะ นำขยะมาแปรรูป ตลอดจนการตั้งกองทุนขยะ เพื่อสวัสดิการและการสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการดูแลช่วยเหลือกันและกันเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้จริง มีความเหมาะสมไม่ยุ่งยากซับซ้อน สามารถต่อยอดการพัฒนาไปได้อีก และที่สำคัญคือประชาชนใน ชุมชน ตลอดจนแกนนำชุมชน หน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชนในพื้นที่ให้มีส่วนช่วยในความร่วมมือ

3. ผลการศึกษาการนำเสนอวัตกรรมการจัดการขยะที่ยั่งยืนของเทศบาลเมืองเขาสามยอต จังหวัดลพบุรี จากการนำเสนอวัตกรรมการจัดการขยะที่ยั่งยืนของเทศบาลเมืองเขาสามยอต จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้ การคัดแยกขยะในครัวเรือน (ตามหลักการบริหารจัดการขยะตามหลักการ 5 R) สร้างการตระหนักรู้กับชุมชน โดยทำความเข้าใจตามหลักการ 5 R ให้ความรู้ครัวเรือน สร้างเครือข่ายชุมชน โดยมีกิจกรรมเชิญชวนคัดแยกขยะดังนี้ 1. แยกขยะ เพื่อมีการรับซื้อ 2. ขยะอาหารแปรรูปเป็นปุ๋ย (มี ชุดกิจกรรมเปลี่ยนเศษอาหารเป็นปุ๋ย) ประชาชนสามารถลดปริมาณขยะในบ้านได้ด้วยการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมชีวิตให้สอดคล้องตามหลัก 5R การบริหารจัดการขยะ คือ การจัดการกับเศษ สิ่งของใด ๆ ที่เหลือจาก การอุปโภค บริโภคที่เกิดขึ้นในครัวเรือนและชุมชน ซึ่งมีเศษอาหาร เศษผัก กระดาษ และ พลาสติกเป็นส่วนประกอบ หลักหน่วยงานที่รับผิดชอบในท้องถิ่นจำเป็นต้องจัดการ หรือ ปฏิบัติในการดำเนินการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงหลัก สุขภาพ และคุณค่าหรือประโยชน์ ใช้สอย ร่วมกัน และเหลือใช้วิธีในการกำจัดขยะที่มีความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่และได้ผลดี สอดคล้องกับ อีรพงษ์ เพิ่ม (2019) ได้ศึกษาบริบทชุมชนและปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนพรุพืหา แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยแบบ 5R's และสรุปผลที่ได้รับจากการจัดการขยะมูลฝอยแบบ 5R's เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผลการวิจัย มีดังนี้ 1. จากการศึกษาบริบทชุมชนบ้านพรุพืพบว่า เป็นชุมชน ขนาดใหญ่ที่มีประชากรหนาแน่น เป็นตลาดค้าขายขนาดใหญ่ในเขตเทศบาล มีปัญหาขยะมูลฝอยจาก ตลาดและการค้าขายเป็นปริมาณมากทุกวัน 2. จากแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย 4 ขั้นตอนจากการทำประชาคมบ้านพรุพื ทำให้ได้แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยแบบ 5R's ชุมชนพรุพื ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ 3. จากการวิจัยเรื่องนี้ได้ค้นพบว่า การศึกษาดูงานการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต้นแบบ (Best Practice) เป็นประโยชน์ต่อการนำไปเป็นตัวอย่างของครัวเรือนเป็นอย่างมาก การนำเสนอวัตกรรมการจัดการขยะที่ยั่งยืนของเทศบาลเมืองเขาสามยอต ได้รูปแบบ การจัดการขยะแบบครบวงจรตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

(Sustainable Development Goals - SDGs) เน้นให้ความสำคัญกับการปรับสมดุลทั้ง 3 มิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วม ทั้งยังคงให้ความสำคัญในเรื่องของความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาฉบับที่ 13 “ประเทศไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ และส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติ ไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการนำวัสดุต่างๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจ นี้ อยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการ พัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่าง สมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน ให้เป็นความสามารถในการแข่งขันด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโตเกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำชุมชน เข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งองค์ประกอบของนวัตกรรมชุมชน 3 ประการ คือ 1.นวัตกรรมเกิดขึ้นเพื่อ แก้ปัญหาหรือส่งเสริมชุมชน 2. การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชน และ 3. ความสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน โดยการเชื่อมโยงของเศรษฐกิจชุมชนนั้น เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน สวัสดิการของชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน การ วางแผนเพื่อความยั่งยืนของชุมชนในประเทศไทย ควรมองความสมดุลกันระหว่าง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การศึกษา โดยไม่ลืมนวัตกรรมรากฐานของชุมชน โดยมีการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และ วิถีชีวิต ผลการศึกษานี้ช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนได้แนวทางการสร้างและพัฒนา นวัตกรรมชุมชนเพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนสู่ความยั่งยืนต่อไปสำคัญ : นวัตกรรม นวัตกรรม ชุมชน การเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนความยั่งยืน

องค์ความรู้วิจัย

แผนภาพแสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษา รูปแบบการจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสامยอมนั้นสามารถอธิบายถึงนวัตกรรมการจด การขยะที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการ โดยสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ข้อมูล & ความรู้ (Data & knowledge)
2. แนวคิดสู่การประดิษฐ์ (Conceptual of invention)
3. สร้างสรรค์สู่ต้นแบบ (Creative to prototype)
4. การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะ (Development Model)
5. นวัตกรรม (Innovation)
6. การประยุกต์ใช้ (Implement/ Promte)

7. หาคำรู้เพิ่มเติม (Learnling More)

โดยแต่ละองค์ประกอบมีขั้นตอนการปฏิบัติ วิธีการดำเนินการที่ได้จากการศึกษารูปแบบการจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสวยอด มีขั้นตอนการปฏิบัติ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลของเทศบาลเมืองเขาสวยอด

- สภาพปัญหาและปริมาณขยะของเทศบาลเมืองเขาสวยอด

2. การกำหนดนโยบาย วางแผนการพัฒนา กระบวนการ ดำเนินการ

3. การคัดแยกขยะในครัวเรือน (ตามหลักการบริหารจัดการขยะตามหลักการ 5 R)

- สร้างการตระหนักรู้กับชุมชน ให้ความรู้
- สร้างเครือข่ายชุมชน อบรบผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำชุมชน อสม./วิทยากรตัวคูณ
- ชุมชนสร้างแนวคิดต้นแบบ อาทิเช่น ชุมชนเขาสวยอด 8

4. การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะ

- ให้ความรู้เรื่องขยะ
- เผยแพร่แนวคิดปฏิบัติในชุมชน
- การนำหลัก 5 R มาใช้
- การพัฒนาบุคลากร/ทีมงาน
- การจัดเตรียมเครื่องมือ/อุปกรณ์
- การสร้างกิจกรรมรณรงค์ 5 R (ระดับครัวเรือน)
- การพัฒนาระบบการจัดเก็บ
- การแปรรูป
- การทำลาย
- การสร้างระบบแบบครบวงจร

5. นวัตกรรม

- นวัตกรรมจัดการขยะแนวใหม่ด้วยการลดขยะในแหล่งต้นทางระดับครัวเรือน
- นวัตกรรมชุมชนไร้ถังสู่พลังงานทดแทน

6. การประยุกต์ใช้

- การพัฒนาต่อยอดการนำนวัตกรรมมาพัฒนา Platform เช่น กลุ่มไลน์

มีแอปพลิเคชัน

7. ถ่ายทอดความรู้ เกิดชุมชนต้นแบบ เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. จากผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมืองเขาสวยอดควรพัฒนา ปรับปรุง กระบวนการพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสวยอดโดยกำหนดแผนงาน/โครงการที่เปลี่ยน

ภาระ เป็นพลัง สร้างรายได้ เปลี่ยนขยะเป็นเงิน และสร้างสวัสดิการจากการคัดแยกขยะนำไปฝาก รับประโยชน์ในรูปแบบของสวัสดิการชุมชน ผลิตเป็น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ นำมารีไซเคิล เป็นสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน ให้ขยะเป็นผู้สร้าง ในการสร้างบุญ สร้างทุน สร้างครัว สร้างรายได้ สร้างธรรมชาติและสร้างพลังงานให้ชุมชนได้เกิดความเข้มแข็งยั่งยืน และดำเนินการกิจกรรมต่อไปอย่างต่อเนื่อง อาทิ จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ในการจัดการ ขยะ กรมธรรม์กองทุนขยะชุมชนเทศบาลเมืองเขาสามยอต

2. สร้างแนวคิด องค์ความรู้ให้คนในชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกของชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าการพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะที่ยั่งยืนของเทศบาลเมืองเขาสามยอต

3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกระบวนการพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะ แบบครบวงจรของเทศบาลเมืองเขาสามยอต สร้างชุมชนต้นแบบเพิ่มและพัฒนาเครือข่ายชุมชน ต้นแบบ นำหลักพุทธธรรมให้ประชาชนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้มากขึ้น อาทิ หลักอหิที่ปัจจัยตา นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการจัดการขยะเพื่อนำเสนอวัตกรรมการจัดการขยะที่ยั่งยืน
2. วิจัยรูปแบบการจัดการขยะแบบครบวงจร ระดับอำเภอ หรือ ระดับจังหวัด
3. ศึกษาแบบการจัดการขยะแบบครบวงจร เพื่อพัฒนาต่อยอดให้เกิดนวัตกรรมจัดการขยะที่ยั่งยืน ในรูปแบบโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG Economy) หรือ BCG โมเดล

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม. (2564). ข้อมูลสถิติ...ถูกใจสำคัญไขปัญหาขยะ.
- กรมประชาสัมพันธ์ รัฐบาลไทย. (2559). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทยและนโยบายประเทศไทย 4.0
- กรมควบคุมมลพิษ. (2564). สถานการณ์การจัดการขยะในประเทศไทย.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2560). แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 - 2564), หน้า 3-4.
- จังหวัดลพบุรี. (2564). แผนพัฒนาจังหวัดลพบุรีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561-2565
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี. (2564). แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566
- เทศบาลเมืองเขาสามยอต. (2562). บรรยายสรุปผลการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะเทศบาลเมืองเขาสามยอต (กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองเขาสามยอต)

- เชมภัทท์ เย็นเปี่ยม อานุภาพ รัชส์สุวรรณ และดนุสรณ์ กาญจนวงศ์. (2020). แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการขยะของเทศบาลเมืองหัวหิน. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 16(1), 19-33.
- วิฑูร เอี้ยการนา. (2020). การศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยภายในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 15(2), 87-99.
- วงศ์วรรณ บัญวัฒน์ และเพชรรัตน์ ไสยสมบัติ. (2019). การนำนโยบายการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 15(3), 147-160.
- ธีรพงษ์ เพิ่ม. (2019). การจัดการปัญหาขยะมูลฝอยตามหลัก 5 R's ของ ชุมชนพรุพี ตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 9(2), 107-117.
- Phuanpoh, Yanisa and Prasopchai Pasunon. (2021). นวัตกรรมชุมชนเชื่อมโยง เศรษฐกิจ ชุมชนสู่ความยั่งยืน. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 8(2), 32-44.
- Phromnoi, Siriwadee (2020). ขะ โหยด โมเดล: นวัตกรรมจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมชุมชนบ้านบึงวังจั่ว จังหวัดอุตรดิตถ์. *Area Based Development Research Journal*, 12(1), 41-58.

ชุมชนคุณธรรม: ต้นแบบการ แก้ไขปัญหาสังคมแบบยั่งยืน: กรณีศึกษา ชุมชนราชทรัพย์
แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร*

MORAL COMMUNITIES: A MODEL FOR SOLVING SUSTAINABLE SOCIAL PROBLEMS:
A CASE STUDY RATCHASAP COMMUNITY, BANG SUE SUBDISTRICT,
BANG SUE DISTRICT, BANGKOK

LITSAVANH CHITTAKHAME

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและปัญหาอุปสรรคของชุมชนคุณธรรมต้นแบบ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร 2. เพื่อศึกษากระบวนการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนต้นแบบ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร 3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการแก้ไขปัญหาและตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนต้นแบบ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร. โดยงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหารชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องโดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมาและปัญหาอุปสรรคของชุมชนคุณธรรมต้นแบบ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร พบว่า ในอดีต เมื่อ 60 ปีที่ผ่านมาเป็นสวนปลูกผลไม้ เช่นกล้วย มะพร้าว สะเดา เมื่อก่อนไม่มีทางเข้าเพื่อการเดินทางมีเพียงแผ่นไม้วางเป็นสะพาน. ยังไม่เจริญคนในชุมชนไม่ค่อยมีการติดต่อค้าขายอาศัยการสัญจรทางน้ำ หลังจากมีถนนคอนกรีตในซอยราชทรัพย์ ส่งผลให้เกิดความเจริญอย่างรวดเร็วในชุมชนจากการเลี้ยงชีพด้วยการทำสวนผู้คนในชุมชนเริ่มออกมาทำงานนอกพื้นที่ ใช้วิถีชีวิตแบบคนเมือง มีบ้านพักอาศัยมากขึ้น มีคนต่างถิ่นมาอาศัยจำนวนมากและในปี พ.ศ. 2551 ชุมชนขอดำเนินการจัดตั้งอย่างเป็นทางการจากสำนักงานเขตบางซื่อเป็น “ชุมชนราชทรัพย์”

2. กระบวนการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนต้นแบบ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร พบว่า การทำงานที่ครอบคลุมในทุกด้านมีแนวทางในการพัฒนาและการดำเนินงานของชุมชนอย่างมีทิศทางตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้เป็นไปตามความต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนได้ร่วมกันคิด กำหนดแนวทาง กิจกรรมพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอกด้วยการคำนึงถึง

* Received April 29, 2024; Revised April 30, 2024; Accepted April 30, 2024

ศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชน นำปัญหาความต้องการของคนในชุมชนที่ได้จากเวทีประชาคมมาจัดทำแผนงาน/โครงการ มีการบริหารจัดการชุมชนต้นแบบ เป็นชุมชนที่โดดเด่นในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ประกอบกับมีผู้นำ ที่ได้รับการยอมรับ สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเดียวกัน มีเครือข่ายร่วมพัฒนาที่เข้มแข็ง ชุมชนมีการวางแผนร่วมกับเครือข่ายในการจัดทำแผนชุมชน มีการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของการแก้ไขปัญหา หรือสร้างเครือข่ายที่สามารถเจรจากับชุมชนได้อย่างดี ทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชนได้สำเร็จ และด้วยพลังคนในชุมชนที่มีความสามัคคีและมีส่วนร่วมรับรู้ข่าวสาร ร่วมคิดไตร่ตรองและแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมประเมิณผล มีผู้นำมีชุมชน

3. องค์ประกอบการแก้ไขปัญหาและตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนต้นแบบ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีการศึกษาที่ดี นโยบายที่ดี ผู้นำดี มีภาครัฐส่งเสริม มีเทคโนโลยีเข้ามาช่วย มีกิจกรรมร่วมกัน มีวัฒนธรรมชุมชน และชุมชนได้ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยราชการเป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษาแนะนำในการทำงานเท่านั้นส่วนประชาชนสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาทั้งในบริบทของพื้นที่และแบบองค์รวมในชุมชน เป็นการร่วมกันจัดการศึกษาตลอดชีวิตแก่ชุมชน สามารถอยู่ในสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: ชุมชนคุณธรรม; คุณธรรม; ชุมชนคุณธรรมต้นแบบ

ABSTRACT

This research objectives consisted of: 1) to study the history and problems and obstacles of the model moral community, Bang Sue Subdistrict, Bang Sue District, Bangkok, 2) to study the problem-solving process and model community development, Bang Sue Subdistrict, Bang Sue District, Bangkok, and 3) to analyze the components of problem solving and indicators. Measuring the success of the model community, Bang Sue Subdistrict, Bang Sue District, Bangkok. Qualitative research method was carried out in this study. Data was collected by in-depth interviews with informants who are community administrators and those involved. The tool used in the research was in-depth interviews and content analysis technique was used for data analysis.

The results showed that:

1. The history and problems and obstacles of the moral community model, Bang Sue Subdistrict, Bang Sue District, Bangkok revealed that in the past 60 years ago, it was an orchard planted with fruit such as bananas, coconuts, and neem. There was no bridge. There was no outside trading in the community. They relied on water traffic After having a

concrete road in Choi Ratchasap resulting in rapid growth in the community from making a living by gardening. People in the community began to work outside the area, live the urban lifestyle. There were many houses There were many immigrants to live and in 2008 the community asked for an official establishment from Bang Sue District Office to be called "Ratchap Community"

2. The problem solving process and model community development in Bang Sue Subdistrict, Bang Sue District, Bangkok indicated that comprehensive work in all aspects with guidelines for the development and operation of the community with a direction based on the vision that meets the community needs and it could solve problems that the community has jointly thought, set guidelines for community development activities by adhering to the principle of self-reliance, reducing external dependence by considering the resource potential, wisdom, way of life, culture and environment in the community. They took the problems and needs of people in the community from the community forum to create plans/projects. There was a model community management. It was an outstanding community in systematic administration, together with a leader being accepted by the community. Members have the same goal. There was a strong joint development network. The community plans together with the network in preparing the community plan. Problems were analyzed and prioritized. There was creating a network that can negotiate well with the community, allowing to solve various problems in the community successfully and with the power of people in the community who are united and participate in receiving news collaborate in thinking and expressing opinions, decision-making, action, evaluation.

3. The components of problem solving and indicators of success of the model community, Bang Sue Subdistrict, Bang Sue District, Bangkok revealed that there was good education, good policies, good leaders, good supports by government. There was technology, joint activities, a community culture. They could join, think together, do, and jointly solve problems on their own. The government is only a consultant to advise on the work only. People could analyze the problems and needs of the community to lead to solutions in both local and holistic contexts in the community. It was a joint management of lifelong education for the community, resulting people in community to live happily in society.

Keywords; Moral community; Moral; Model Moral community

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านวัตถุแต่เกิดความเสื่อมทางด้านจิตใจค่านิยมสังคมคนไทยนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่แสดงถึงความเสื่อมทางจิตใจอย่างเห็นได้ชัดเจนหลายประการ เช่น นิยมวัตถุนิยมความหรูหราฟุ่มเฟือยยกย่องคนรวยโดยไม่คำนึงถึงว่าจะร่ำรวยมาได้โดยวิธีใดเกิดการแข่งขันเอาเปรียบไม่คำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรมการเบียดเบียนเอาเปรียบนั้นนอกจากจะเบียดเบียนกันเองแล้วยังเบียดเบียนรุกรานธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ที่ดิน ป่าไม้ แม่น้ำ สภาพธรรมชาติ ถูกรุกราน ยึดครอง ถูกทำลาย สภาพน้ำเน่าเสีย สภาพคนจนอยู่ใน สลัมท่ามกลางตึกสูงอันหรูหราใหญ่โตสภาพความยากจนแร้นแค้นของคนในชนบท และสภาพเสื่อมโทรมทางสังคม อันเกิดจากความเสื่อมทางจิตใจมีมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้จากปัญหายาเสพติดโสเภณีโรคเอดส์และปัญหาอื่น ๆ รวมถึงการละเลยด้านศาสนา และประเพณีเป็นต้นผลจากการพัฒนาประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมา มีความก้าวหน้าทางวัตถุและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในมิติทางด้านสังคมของประเทศไทย ประกอบกับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามีบทบาท ส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมไทย เกิดเป็นปัญหาสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น ค่านิยมของระบบคุณธรรมจริยธรรมเกิดความสับสนให้ความสำคัญกับมูลค่าที่เป็นวัตถุแทนคุณค่าของคุณงามความดี ขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลต่อความมั่นคงของชาติ จึงมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนการขับเคลื่อนโครงการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามแผนแม่บทฉบับดังกล่าวสนับสนุนทุก ๆ กิจกรรมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมปลูกฝังคุณธรรมสร้างคนดีสังคมดีให้ “คุณธรรมนำการพัฒนา” ที่มีความโดดเด่น 3 ประการกล่าวคือ คนในชุมชนปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมไทยที่งดงามโดยใช้มิติทางวัฒนธรรมในการสร้างความเข้าใจเข้าถึงและพัฒนาบูรณาการการทำงานกับทุกพื้นที่โดยใช้กลไกพลังบวรและกลไกประชารัฐส่งเสริมและพัฒนาชุมชน ขณะนี้เกิดเป็นชุมชนคุณธรรมกว่า 22,000 ชุมชนทั่วประเทศ” ในจำนวนนี้เป็นชุมชนคุณธรรมต้นแบบชุมชนที่มีความพอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กว่า 3,000 แห่งที่คนในชุมชนเคารพเทิดทูนสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความเป็นเครือญาติเอื้ออาทรแบ่งปันไม่มีการทะเลาะวิวาทไม่มีการลักขโมยลดละเลิกอบายมุขปลอดยาเสพติดและอาชญากรรมมีกลุ่มจิตอาสาทำความดีชีวิตเรียบง่ายรู้จักใช้ รู้จักออมรวมกลุ่มอาชีพสร้างรายได้เพิ่มให้กับครอบครัวเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงานได้และคนในชุมชนเป็นเจ้าบ้านที่ดีพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน” ปลัดกระทรวงวัฒนธรรมกล่าวในโอกาสต่อไป กระทรวงวัฒนธรรมจะขอเสนอตัวอย่างชุมชนคุณธรรมฯ ที่มีเสน่ห์แห่งวิถีชีวิตงดงามด้วยวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและอบอุ่นด้วยน้ำใจไมตรีแบบคนไทยที่เมื่อท่านได้รู้จักแล้วต้องอยากไปเยี่ยมเยือนชุมชนเหล่านั้นอย่างแน่นอน (กฤษศญพงษ์ศิริ, 2565) ความคืบหน้าการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่ากระทรวงวัฒนธรรมเดินทางขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องโดยมอบหมายให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทั่วประเทศดำเนินการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลัง “บวร” (บ้าน-ชุมชน/วัด-ศาสนาสถาน/โรงเรียน-ราชการ) โดยมีข้อปฏิบัติหลัก 3 ประการคือปฏิบัติตามหลักศาสนาน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตนำไปสู่ความมั่นคง 3 สถาบันหลักคือชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

(ยุพา ทวีวัฒนะกิจบวร, 2565) ตามหลักระบบเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินให้ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตามกำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน สาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในขณะนี้ เพราะสภาพการดำรงชีวิตของสังคมทุนนิยมในปัจจุบันได้ถูกปลูกฝัง สร้าง หรือกระตุ้น ให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัว ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี เช่น การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ความสวຍความงาม การแต่งตัวตามแฟชั่น การพนันหรือเสี่ยงโชค เป็นต้น ตามหลักการนั้น จำเป็นต้องมีความรู้และคุณธรรมประกอบด้วยความรู้ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม เช่น ความรู้ในการประกอบวิชาชีพช่วยให้ธุรกิจและการงานเจริญก้าวหน้า หรือความรู้ในการลงทุนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้ทันลงทุน ทั้งนี้ ความรู้และประสบการณ์ จะช่วยให้เราตัดสินใจได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ถึงแม้ว่า พื้นฐานความคิดและประสบการณ์ที่แตกต่างกันอาจทำให้เหตุผลของแต่ละคนนั้นแตกต่างกัน แต่หากทุกคนยึดมั่นอยู่ในหลักคุณธรรม ก็จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข (Krungrsri Plearn เพลิน, 2466) โดยรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นั้นมีเป้าหมายพัฒนาประเทศอย่างมั่นคง มั่งคั่งยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสมดุลทั้งทางวัตถุและจิตใจ สอดคล้องกับแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559 - 2564) ที่เน้นพัฒนาคนทุกช่วงวัยทุกมิติให้เป็น คนดี คนเก่ง มีคุณธรรมและพลเมืองที่มีคุณภาพ อารงไว้ซึ่งความเป็นชาติ ศรัทธายึดมั่นในศาสนาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีมอบหมายให้กระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำพลัง “บวร: บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ” มาขับเคลื่อน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งพัฒนาจิตใจจิตสำนึกด้านจริยธรรมและกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนทุกระดับการบูรณาการทุกภาคส่วนขับเคลื่อน “ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวร” จำนวน 22,540 แห่งทั่วประเทศสร้างชุมชนเข้มแข็งรายได้เพิ่มขึ้นปัญหาต่างๆ ลดลงและดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมที่ดีงามส่งผลให้คนในชุมชนมีความสุขพึ่งพาตนเอง และเพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติ และขวัญกำลังใจแก่ชุมชนคุณธรรมและผู้เกี่ยวข้องจึงได้คัดเลือก 100 สุดยอดชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลัง บวร ต้นแบบ และ 150 หน่วยงานหรือบุคคลที่สนับสนุนการขับเคลื่อนพลัง “บวร” ประจำปีงบประมาณ พุทธศักราช 2563 ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่ชุมชนบุคคล และหน่วยงานอื่นๆ เข้ารับโลรางวัลของนายกรัฐมนตรี (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2565)

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเรื่องคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยได้ส่งเสริมให้เกิดเวทีพื้นที่และกิจกรรมต่างๆ ให้กับเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะการส่งเสริมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนเพื่อปลูกฝังค่านิยมที่ดีด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีกำลังสำคัญในการขยายความงามความดีเกิดองค์ความรู้ สื่อการสอน และพัฒนาระดับให้เกิดมาตรฐานคุณธรรมในสถานศึกษาทั่วประเทศจึงดำเนินงานด้านโรงเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่องโดยเชื่อมโยงและพัฒนาความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนให้เกิดการดำเนินงานที่สอดคล้องกับ

นโยบายชาติ เช่น คุณธรรมนำความรู้ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงคิดอย่างสร้างสรรค์ให้ทันสถานการณ์โลกพัฒนาความคิดในเชิงสร้างสรรค์รวมถึงวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณธรรมโดยนำองค์ความรู้จากการปฏิบัติมาเป็นแนวทางการขยายผลสร้างโรงเรียนคุณธรรมให้เต็มแผ่นดินโดยตระหนักว่าเด็กและเยาวชนเป็นฐานในการพัฒนาประเทศเนื่องจากเมื่อเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองและต้องมีบทบาทหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และทำประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ให้กับประเทศชาติ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในประเด็น “ชุมชนคุณธรรม: ต้นแบบการแก้ไขปัญหาสังคมแบบยั่งยืน: กรณีศึกษา ชุมชนราชทรัพย์ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร” โดยมุ่งศึกษากระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมของชุมชนราชทรัพย์ที่ประสบความสำเร็จ โดยชุมชนราชทรัพย์มีความเกี่ยวกับการเสริมสร้างชุมชนคุณธรรมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดกับคนในชุมชนตลอดจนวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาในแง่หลักธรรมที่ปรากฏอยู่ในชุมชนคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนราชทรัพย์เขตบางซื่อ ขั้นตอนการเสริมสร้างชุมชนคุณธรรมวิธีการและแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปเป็นแบบอย่างยั่งยืนพลังที่สำคัญในสังคมที่จะสามารถเป็นกลไกในการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็งก่อให้เกิดกระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมอย่างยั่งยืนในทุกพื้นที่ในกรุงเทพมหานครโดยให้ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนาร่วมวางแผนดำเนินการพัฒนาให้เป็นชุมชนคุณธรรมโดยโรงเรียนมีบทบาทในการสร้างเยาวชนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขขณะเดียวกันชุมชนราชทรัพย์ก็มีบทบาทและความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งศูนย์การเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมประเพณีช่วยเหลือชุมชนราชทรัพย์ให้มีค่านิยมของสังคมและวัดก็มีบทบาทหน้าที่ที่จะให้การอบรมกล่อมเกลาสมาชิกในชุมชนราชทรัพย์การขับเคลื่อนเพื่อให้เกิด “ชุมชนคุณธรรม สู่สังคมคุณธรรม” ในทุกพื้นที่เขตบางซื่อที่มีหลักการสำคัญ คือ การประสานสัมพันธ์การมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน (ชุมชน) วัด (ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์) โรงเรียน หรือ บวร ซึ่งเป็นองค์กรหลักในชุมชนที่เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็งก้าวสู่ “สังคมคุณธรรม” โดยความร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนคุณธรรมต้นแบบและศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนต้นแบบ และ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนต้นแบบในชุมชนราชทรัพย์ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานครกรณีศึกษา: ชุมชนคุณธรรมต้นแบบการแก้ไขปัญหาสังคมแบบความยั่งยืนฯ อันจะนำไปสู่การพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและปัญหาอุปสรรคของชุมชนคุณธรรมต้นแบบ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษากระบวนการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนต้นแบบ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการแก้ไขปัญหาและตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนต้นแบบ แขวง บางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative Research) โดยการทบทวนเอกสารต่างๆ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับ แนวคิดคุณธรรม แนวคิดการพัฒนาชุมชน แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่มเฉพาะ และบุคคลโดยการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้นำชุมชนราชทรัพย์ ชาวบ้าน วัด ภาครัฐ

นอกจากนี้ เพื่อทราบถึงเพื่อประวัติความเป็นมาของชาวชุมชนราชทรัพย์ และได้เป็นชุมชนราชทรัพย์ แขวงบางโพ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร เพื่อทราบถึงความเป็นมาของชุมชนคุณธรรม และ จริยธรรมในชุมชนราชทรัพย์ และ ปัญหาของชุมชนราชทรัพย์ โดยการใช้ภูมิปัญญา

พื้นที่การวิจัย

ชุมชนราชทรัพย์ เขตบางโพ อำเภอบางซื่อ จังหวัดกรุงเทพมหานครพื้นที่เมืองเป็นศูนย์รวมของการเรียนรู้หรือชุมชนคุณธรรม, ชุมชนราชทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษาเทคโนโลยีหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งเมืองเป็นแหล่งรวม “ความเจริญ” ทางวัตถุ พร้อมกับเป็นแหล่งรวมของปัญหาหลากหลายรูปแบบ วิถีชีวิตของผู้คนในเมืองต่างเร่งรีบ มีความเป็นปัจเจกสูง ซึ่งเป็นเรื่องท้าทายสำหรับคนทำงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่เมืองในพื้นที่เมืองผู้น้อยอยู่ร่วมกันอย่างมีหลักคุณธรรมหรือชุดคุณค่าที่ยึดโยงผู้น้อยให้อยู่ร่วมกันได้จากคำถามนี้มาสู่การทำ “โครงการศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนเมือง: ชุมชนราชทรัพย์ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร” โดยทีมวิจัยและจัดการความรู้ ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) โดยมองผ่านบทเรียนของชุมชนราชทรัพย์ ชุมชนเมืองที่มีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนามาอย่างเข้มข้นชุมชนราชทรัพย์ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ย่านบางโพ พื้นที่รอยต่อระหว่างกรุงเทพฯ และนนทบุรี วันที่พวกเราเข้าไป ศูนย์การศึกษา นวัตกรรมและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตบางซื่อ มาจัดโครงการฝึกอบรมทำน้ำหมักชีวภาพในชุมชน คุณรุจิรัตน์ หาญวิกุลนันท์ หรือพี่แหม่ม ประธานชุมชนราชทรัพย์ และคุณ ธนิดา ทองสุข ประธานกลุ่มหมู่บ้านพร้อมกับสมาชิกกลุ่มกำลังเตรียมสถานที่ และอาหารอย่างขะมักเขม้นที่ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) คัดเลือกโดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนราชทรัพย์ เขตบางโพ อำเภอบางซื่อ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือวัด ผู้นำชุมชน ภาครัฐ ประชาชน ซึ่งเป็นบุคคลบริหารชุมชนราชทรัพย์ บางโพ บางซื่อ ประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยการเจาะจง จำนวน 20 รูป/คน

กลุ่มที่ 1 แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (วัดบางโพธิ์อามวาส)

ลำดับ	ชื่อนายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
1	พระมหาสมักร มหาวิโร	เจ้าอาวาส
2	พระมหาสันติ นาควโร	ลูกวัด
3	พระมหาทรงพล โฆสิตวณโณ	ลูกวัด
4	พระมหาสุพจน์ สุวณฺชโย	ลูกวัด
5	พระสุจินดา สุทธิจิตโต	ลูกวัด

กลุ่มที่ 2 แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก(ผู้นำชุมชนราชทรัพย์)

ลำดับ	ชื่อ/นามสกุล	ตำแหน่ง
1	นาง รุจิรัตน์ หาญรวิกุลนันท์	ประธาน
2	นาย วินัย ขำศิริ	เลขา
3	นาย วิชัย ตระกูลดแก้ว	เหรัญญิก
4	นาง ธนิตา ทองสุข	ผู้ช่วยเลขา
5	นาง ชุติศรี ชมรุ่ง	ประชาสัมพันธ์

กลุ่มที่ 3 แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (ฝ่ายพัฒนาชุมชน)

ลำดับ	ชื่อ/นามสกุล	ตำแหน่ง
1	นางสาว พานณี บุญดวง	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
2	นายศุภมิตร บัวซอน	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
3	นางกมลวรรณ เสาร์สุวรรณ	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
4	นางชนิกานต์ ทรัพย์รุ่งวัฒนา	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
5	ว่าที่ร้อยตรีหญิงภัทรนิษฐ์ คงเจริญ	นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ

กลุ่มที่ 4 แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (ประชาชนทั่วไป)

ลำดับ	ชื่อ/นามสกุล	ตำแหน่ง
1	นาย มานัต ชูนาค	ประชาชน
2	นาง สมจิตร วงษ์ทาว	ประชาชน
3	นางสาว จรรยา เขี่ยมสะอาด	ประชาชน
4	นาย สมศักดิ์ จันทร์ผลหอม	ประชาชน
5	นางศตร ทองสุข	ประชาชน

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือโดยดำเนินการตามกรอบแนวคิด ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่ม บุคคล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์และ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ประเด็นสำคัญของเนื้อหา การวิจัยและวิเคราะห์สาระสำคัญจากนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการแล้วได้ร่าง แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบคุณภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาของข้อคำถาม
2. โครงสร้างของประเด็นเนื้อหาคำถามที่ครอบคลุมสาระสำคัญในเรื่อง ชุมชนคุณธรรม การพัฒนาชุมชน การพัฒนาแบบยั่งยืนและ การแลกเปลี่ยนในสังคมไทย คุณธรรมและวิเคราะห์ชุมชนคุณธรรมประจำจังหวัด ฐานองค์กรพัฒนาจิตใจและปัญญาของบุคคล และสังคม เพื่อให้ครอบคลุมกับกรอบแนวคิด
3. กรอบประเด็นและข้อคำถามครอบคลุมเนื้อหาสำคัญที่ต้องการตาม วัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนราชทรัพย์ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

ชุมชนราชทรัพย์ เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนราชทรัพย์ที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชนราชทรัพย์เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสืบทอดภูมิปัญญาวัฒนธรรมค่านิยมและเอกลักษณ์ของชุมชนราชทรัพย์อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนราชทรัพย์ด้านต่างๆเช่นการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชนราชทรัพย์โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนราชทรัพย์เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมก่อให้เกิดชุมชนราชทรัพย์แห่งเรียนรู้และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเองเป็นศูนย์กลางของประชาชนที่ดำเนินการโดยประชาชนและเพื่อประชาชนที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนราชทรัพย์อย่างยั่งยืน

2. ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาและปัญหาอุปสรรคของชุมชนคุณธรรมต้นแบบ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

การเรียนรู้ชุมชน

การพัฒนาคนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาจากภายใน (ทัศนคติ แรงจูงใจ อุปนิสัย) สู่อการพัฒนาภายนอก (ความรู้ ทักษะ พฤติกรรม) เพราะถ้าเราสามารถพัฒนาสิ่งที่อยู่ภายในใจของคนได้แล้วการพัฒนาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของคนก็สามารถทำได้ง่ายขึ้นอย่างแน่นอน"จิตใจ คือจุดการพัฒนาคนแบบยั่งยืน"

ชุมชนราชทรัพย์มีศูนย์แห่งการเรียนรู้มีการจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนสามารถนำไปใช้พัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริงเนื่องจากเป็นสิ่งที่กลุ่มคนหรือชุมชนที่ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้มีกิจกรรมมีการสนับสนุนและผลักดันเพื่อให้เกิดการสร้างการถ่ายทอดและการใช้องค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญในการทำให้เกิดกระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้เมื่อนำองค์ประกอบต่างๆของชุมชนแห่งการเรียนรู้มาใช้กระบวนการมีส่วนร่วมทำให้สมาชิกในชุมชนรู้จักคิดวิเคราะห์

ด้วยเหตุผลใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาส่งเสริมให้คนในชุมชนฝึกฝนทักษะต่างๆและการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา โดยจัดให้มีบรรยากาศและบริบทที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของคนในชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและหลากหลายตาม ศักยภาพของแต่ละคนโดยกระบวนการเหล่านี้เองคือการพัฒนาชุมชนเพราะเป็นกระบวนการที่ใช้พัฒนา ความรู้ของคนในชุมชนโดยการรวมกำลังระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆร่วมมือกันมีการวางแผนเพื่อ นำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้เช่นการปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจสังคมหรือวัฒนธรรมของชุมชนนั้นเป็นการ ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นซึ่งเมื่อคนในชุมชนนำกระบวนการของ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ไปใช้นั้นทำให้มีความรู้และทักษะแล้วจะสามารถพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความ เข้มแข็งและยั่งยืนจะเห็นได้จากกรณีศึกษาที่กล่าวไปข้างต้นการที่จะพัฒนาชุมชนเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลง วิธีการทำงานแบบเดิมได้นั้นทำได้โดยนำแนวคิดการบูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้กับการพัฒนาชุมชนมา ปรับใช้โดยมองในภาพของความสัมพันธ์ของงานอย่างเป็นระบบและทำให้งานด้านการพัฒนามีประสิทธิภาพ มากกว่าเดิมได้ในการบริหารราชการของภาครัฐ

3. ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนต้นแบบแขวงบางซื่อเขตบางซื่อกรุงเทพมหานคร

3.1 กระบวนการวางแผนของชุมชนต้นแบบโดยจุดหมายที่สำคัญของการวางแผนส่งเสริม คุณธรรมคือการเสริมสร้างสังคมให้มีคุณธรรมความดีซึ่งสังคมคุณธรรมก็คือสังคมที่ประกอบด้วยคนมีคุณธรรม ครอบคลุมมีคุณธรรมองค์กรหน่วยงานมีคุณธรรมชุมชนมีคุณธรรมทุกภาคส่วนมีคุณธรรมในทุกระดับสังคมนั้น ย่อมเป็นสังคมที่มีคุณธรรมด้วยเนื่องจากความดีงามทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมเกิดจากการที่คนครอบคลุม องค์กร/หน่วยงานชุมชนและสังคมมีหลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจสามารถนำมาใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและตามวิถีวัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามมีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันเป็นสังคมที่ดีงามและอยู่เย็นเป็นสุขเป็นสังคม แห่งความพอเพียงและสันติสุขซึ่งการประเมินผลสำเร็จของชุมชนคุณธรรมและ องค์กรหน่วยงานคุณธรรมจะมี ตัวชี้วัดชุมชนและองค์กรหน่วยงานตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินชุมชนและองค์กรหน่วยงานคุณธรรมที่ ชัดเจนในขั้นตอนของการประเมินผลสำเร็จ

3.2 กระบวนการพัฒนาชุมชนต้นแบบการคัดเลือกหลักคุณธรรมไปปรับใช้ในการพัฒนา คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนไม่เป็นการบังคับชุมชน สามารถคัดเลือกส่งเสริมคุณธรรมที่เหมาะสมกับสภาพ บริบทเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน โดยอาจให้ความสำคัญกับคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต อสสา ข้อใดข้อหนึ่ง หรือนำมาปฏิบัติทั้ง 4 ข้อ ภายใต้คุณธรรมทั้ง 4 ข้อ หรืออาจมีคุณธรรมอื่นๆ ที่สำคัญ สำหรับชุมชน ซึ่งชุมชนสามารถนำมาส่งเสริมให้เกิดเป็นชุมชนคุณธรรมได้ สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงคนและชุมชนให้ดีขึ้น โดยใช้พลังและความร่วมมือจาก คนในชุมชนและ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรในชุมชน เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความก้าวหน้าทั้ง ในด้านคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

3.3 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนราชทรัพย์ซึ่งการศึกษาตามอัธยาศัยโดยได้รับการสนับสนุน จากรัฐและการยอมรับจากสังคมผู้จบการศึกษาสามารถเลือกรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาและการอาชีวศึกษา

หรือเลือกที่จะมีอาชีพอิสระมีสถานประกอบการและหากต้องการกลับเข้าสู่การศึกษาในระบบก็สามารถเทียบความรู้และประสบการณ์โดยองค์กรเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ที่สามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างเป็นองค์รวม ชุมชนเป็นการเพิ่มความสำคัญของเอกชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนชุมชนชุมชนสถาบันศาสนาและสถาบันสังคมอื่นๆโดยเฉพาะสถาบันครอบครัวต้องหันมาให้ความสำคัญกับเยาวชนและบุตรหลานโดยร่วมกันปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมมารยาทประเพณีและวัฒนธรรมภายในครอบครัวและชุมชนโดยรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งเป็นฐานรากของสังคม การศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ กระบวนชุมชนคือหัวใจของการพัฒนาแผนการพัฒนาของชุมชนเป็นแผนอย่างบูรณาการคือเศรษฐกิจจิตใจสังคมวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมสุขภาพการศึกษาและประชาธิปไตยเพราะเชื่อว่าการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติจะนำไปสู่ชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่ดีเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดไม่ใช่การทอ้งวิชาการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติทำให้ชีวิตเศรษฐกิจและสังคมพัฒนาอย่างบูรณาการจะเห็นว่าแนวคิดในการจัดการศึกษาฐานชุมชนเป็นการจัดการศึกษาทางเลือกที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งฐานรากที่จำเป็นโดยภาคประชาชนเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นการศึกษาที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้งเพื่อสุขภาวะทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาและสังคมเป็นการจัดการศึกษาแบบบูรณาการที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐและชุมชนชุมชนช่วยกันทำให้การศึกษาเป็นกลไกปลูกฝังคุณค่าและชีวิตที่ดีงามเพราะกระบวนการชุมชนคือหัวใจของการพัฒนาโดยมีหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาดังหัวข้อต่อไป

3.4 กระบวนการบริหารจัดการชุมชนราชทรัพย์ต้นแบบซึ่งองค์กรคุณธรรมคือองค์กรที่ผู้บริหารและสมาชิกองค์กรแสดงเจตนารมณ์และมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมคุณธรรมในองค์กรและเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างคุณธรรมโดยมีแนวทางหลักการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบแบบแผนส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกขององค์กรมีคุณธรรมเป็นฐานในการดำเนินชีวิตทั้งในที่ทำงานครอบครัวและชุมชน การบริหารจัดการองค์กรเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี รัตนรงค์และสนับสนุนการส่งเสริมคุณธรรมให้กับประชาชนชุมชนและสังคมที่เกี่ยวข้อง การบริหารจัดการมีความหมายใกล้เคียงและอาจใช้แทนกันได้กับคำว่าการบริหารและการจัดการคำว่าการบริหารส่วนใหญ่ใช้ในภาครัฐหรือหน่วยงานภาครัฐ ขณะที่คำว่า การจัดการนิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจสำหรับคำว่าบริหารจัดการในที่นี้หมายถึงแนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใดของบุคลากรและหน่วยงานทุกภาคไม่ว่าจะเป็นภาครัฐภาคเอกชน ภาคธุรกิจภาคที่ไม่สังกัดภาครัฐ และภาคประชาชนนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาหรือสร้างความสุขความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชนและประเทศชาติด้วย

3.5 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนราชทรัพย์ ดังนั้น ทางภาครัฐและภาคชุมชนควรมีการสร้างหลักการมีส่วนร่วมเข้าด้วยกันเพื่อให้ต่างฝ่ายได้รับรู้ถึงปัญหาและความต้องการไปพร้อมกันชุมชนก็จะมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นในการทำกิจกรรมและการพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นเพราะการมีส่วนร่วมเป็นหลักประกันที่สำคัญที่จะทำให้ชุมชนทุกคนดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องใช้วิธีการสื่อสารในรูปแบบต่างๆที่เหมาะสมในการนำพาข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐบาลหรือเอกชนไปสู่ประชาชนผู้เป็นเป้าหมายสิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการสื่อสารนั้นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม

ร่วมของประชาชนเพราะถือว่าเป็นส่วนช่วยให้กระบวนการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์หรือแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในสังคมเป็นไปได้โดยสะดวกขึ้นกล่าวคือประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิดร่วมทำร่วมพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาของสังคมและประเทศชาติได้

3.6 กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนราชทรัพย์ซึ่งกิจกรรมนี้มีความตั้งใจสนับสนุนให้เกิดโมเดลการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดยชุมชนเพื่อชุมชน โดยมีเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติร่วมเป็นกระบอกเสียง และมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางเพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการขยะในระดับชุมชนที่จะสามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน และสิ่งแวดล้อมไปในคราวเดียวกัน นับเป็นกิจกรรมดีๆ ที่ประสบความสำเร็จจากการทำงานร่วมกันของภาครัฐ และเอกชน และชุมชน อีกทั้งยังเป็นการต่อยอดและยกระดับโครงการเยาวชนเจ้าบ้าน สืบสานวัฒนธรรม สู่การปลูกฝังการรักษาสิ่งแวดล้อม การลดและคัดแยกขยะก่อให้เกิดวัฒนธรรมการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

4. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนต้นแบบแขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

4.1 องค์ประกอบผู้นำของชุมชนชุมชนราชทรัพย์ซึ่งผู้นำความสามารถช่วยให้ผู้อื่นหรือชุมชนได้มีข้อตกลงร่วมกันและพยายามหาทางออกเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้พฤติกรรมของผู้นำนั้นจะมีอิทธิพลเหนือบุคคลทั่วไปเพื่อก่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงานโดยมุ่งความสำเร็จเป็นสำคัญหรืออาจกล่าวได้ง่าย ๆ คือผู้ที่มีอำนาจหรืออิทธิพลทางสังคมสามารถชักจูงคนในสังคมของตนได้แนวทางในการแก้ไขปัญหา นั่นคือการที่ผู้นำชุมชนจะต้องสร้างความเชื่อมั่นแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของตนเองที่สามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริงมิใช่เป็นเพียงการเข้ามารับตำแหน่งเพื่ออำนาจบาบริมีเพียงเท่านั้นจะต้องสร้างแนวคิดทัศนคติใหม่ให้ชาวบ้านได้เห็นและเกิดการยอมรับหากว่าผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งมีศักยภาพแล้วคนในชุมชนก็ย่อมอยากที่จะให้ความร่วมมือเชื่อถือตัวผู้นำมากยิ่งขึ้นทำให้เกิดการพัฒนาในแนวทางต่อไป

4.2 องค์ประกอบการมีส่วนร่วม บวร ชุมชนราชทรัพย์ บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตามมีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก, มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเองรักษาเอื้ออาทรต่อกันและมีความรักชุมชนรักชุมชน, มีอิสระในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ, มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ, มีการเรียนรู้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ, มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง, มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี

4.3 องค์ประกอบการส่งเสริมสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ “บวร” เมื่อมีผู้ศรัทธาและจะได้รับคำแนะนำในศาสนา รู้จักการรำลึกถึงหลักเศรษฐกิจของเศรษฐกิจตามบทความนี้โดยเหตุปัจจัยต่างๆ มากมายซึ่งประกอบไปด้วยข้อกำหนดต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับระบบปฏิบัติการ เศรษฐกิจของระบบ ข้อตกลงร่วมกันซึ่งรวมถึงผลกระทบที่ตามมาซึ่งจะทำให้สังคมนี้สร้างสิ่งที่ตั้งตามมีขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับที่เกื้อกูลต่อชีวิตที่ดำรงด้วยดังนั้นต่อจากนี้ที่แน่นอนเป็นกระบวนการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตของความต้องการ ผลลัพธ์ของวิถีการใช้ชีวิตที่เริ่มต้นขึ้นใหม่หลักจากที่จะเกิดขึ้นตลอดไปแบบองค์รวมและหลักที่อาจจะมาจากด้านล่างของแหล่งที่มาของทรัพยากรซึ่งจะทำหน้าที่คอยรวบรวมข้อมูล (บ้านวัดโรงเรียน)

อย่าลืมให้พลังที่สำคัญสำหรับสิ่งที่ต้องการเป็นเป้าหมายที่จะไม่ได้รับชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อชุมชนสร้างสังคมให้ดียิ่งขึ้นหน้าที่เป็นแกนกลางที่จะร่วมกันวางแผนดำเนินการพัฒนาให้ชุมชนและโดยโรงเรียนที่เป็นผู้สร้างขึ้นเพื่อชุมชนที่ดีสังคมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบโดยหน่วยงานส่วนกลางและจังหวัดผู้นำชุมชน ครูผู้นำชุมชนนักเรียนมาศึกษาชุมชน เรายังคงต้องขอพลัง “บวร” ที่ประสบความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกัน เพื่อเป็นตัวอย่างแนวทางปฏิบัติที่ดีที่จะต่อยอดชุมชนเข้มแข็งให้ชุมชนน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนเป็นเบื้องต้นควรมีหน่วยงานของรัฐเข้าร่วมสภาองค์กรชุมชนและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนที่มีชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายภาคประชาชนโดยอย่าลืมระวังของกลุ่มเป้าหมายที่ชุมชนมีการจัดการด้วยตนเองในทุกมิติ

4.4 องค์ประกอบภาครัฐส่งเสริม (สำนักงานเขตบางซื่อฝ่ายพัฒนา) ภาครัฐมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนในด้านกายภาพเศรษฐกิจสังคมอนามัยและจิตใจดำเนินการจัดระเบียบชุมชนสนับสนุนเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพชุมชนผู้นำชุมชนขององค์กรชุมชนต่างๆในพื้นที่การส่งเสริมการจัดตั้งและการดำเนินงานกองทุนชุมชนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนแม่ของแผ่นดินการพัฒนาศักยภาพของกองทุนและเครือข่ายให้มีขีดความสามารถสูงสุดในการดำเนินงานประสานระดมเงินทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนในชุมชนส่งเสริมการสร้างรายได้และการบริหารเงินออมเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดการส่งต่อผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดและกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างเป็นปกติสุขจะมีโครงการการป้องกันและแก้ไขปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองการจดทะเบียนองค์กรชุมชนการจัดตั้งลานกีฬาและส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกายอันเป็นการส่งเสริมสุขภาพที่ดีแก่ประชาชนตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนนำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4.5 องค์ประกอบภาคนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยในการสื่อสารสามารถนำเทคโนโลยีที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลเป็นการนำเทคโนโลยีโทรคมนาคมมาใช้ในการสื่อสารข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์การสื่อสารข้อมูลเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่มีองค์ประกอบพื้นฐานคือผู้ส่งหรือเครื่องส่งและผู้รับหรือเครื่องรับสื่อที่ใช้ในการรับส่งและข้อมูลที่รับส่งผ่านสื่อในรูปของรหัสดิจิทัลสื่อที่ใช้ในการรับส่งข้อมูลจะเป็นสื่อสัญญาณซึ่งแบ่งได้ ๒ ประเภทคือเทคโนโลยีและการสื่อสารข้อมูลทางสายและไร้สายเนื่องจากไอซีที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วมีทั้งเทคโนโลยีรุ่นเก่าและเทคโนโลยีรุ่นใหม่และมีรูปแบบที่หลากหลายไอซีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเกือบจะเรียกได้ว่ามองไปทางไหน ๆ ก็ต้องพบเจอกับประโยชน์และความสะดวกสบายของสิ่งที่เรียกว่าไอทีปัจจุบัน

ประชาชนปรับเปลี่ยน และทำให้เกิดความยั่งยืน หรือเอาไปเผยแพร่ต่อ หรือเติบโตเป็นการสร้างธุรกิจชุมชนต่อไป รวมทั้งไม่ควรวัดผลของเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพียงแค่ผลผลิตเท่านั้น แต่ควรวัดที่ผลการเรียนรู้หรือการยอมรับเทคโนโลยีและปรับใช้ในบริบทของตัวเอง รวมทั้งเอาไปปรับใช้ในบริบทของคนอื่นได้ ไปถ่ายทอดได้เป็นวัตรเองได้ และกล่าวนั่นย้ำ ทิ้งท้ายว่า "เทคโนโลยีที่เหมาะสมต้องเริ่มจากบริบท ต้องเริ่มจาก

เป้าหมาย ไม่ได้เริ่มจากเทคโนโลยี ที่สำคัญควรต้องคำนึงถึงสิทธิ์และความเป็นเจ้าของในภูมิปัญญาชาวบ้านด้วย

4.6 องค์ประกอบความสำเร็จของชุมชนราชทรัพย์ อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดการพัฒนา หรือ ตัวชี้วัดความสุข และ ความพอใจ และความสำเร็จที่ได้ริเริ่มสนับสนุนให้คนพื้นที่ตำบลปฏิบัติการณ์นำร่องในเขตจังหวัดภาคตะวันตก ขับเคลื่อนเป้าหมายและตัวชี้วัดความสุขของชุมชน และขยายผลสู่ตำบลต่าง ๆ ในช่วงเวลาต่อมา รวมถึงการขยายผลพื้นที่ริเริ่มทำเพิ่มเติม เป็นสิ่งยืนยันได้ว่า หากชุมชนกำหนดความสุขของตนเองได้ ความสุขจะกำหนดการพัฒนา ซึ่งการกำหนดการพัฒนาโดยชุมชน ด้วยการจัดทำเป้าหมายตัวชี้วัดการพัฒนาหรือตัวชี้วัดความสุขก็เป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันได้อย่างแน่นอน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนราชทรัพย์ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

ในอดีตพื้นที่ชุมชนราชทรัพย์ เป็นพื้นที่ของท่านขุนสุวรรณและได้ถวายให้กับพระมหากษัตริย์พื้นที่มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ เดิมที่มีบ้านเรือนอยู่จำนวนทั้งสิ้น 3 หลัง 1 ใน 3 หลังนั้น เป็นสวนผลไม้ที่มีเนื้อที่มากและเป็นร่องสวน สมัยนั้นยังไม่เป็นชุมชน การสัญจรไปมาลำบากมาก ผู้คนสัญจรทางน้ำ (คลอง) สภาพพื้นที่เป็นลุ่มดิน มีคลองสัญจรไปมาจนถึงถนนใหญ่ และมีแม่น้ำเจ้าพระยาที่กว้างใหญ่ แต่สามารถที่จะว่ายข้ามฝั่งตรงข้ามกันได้ สมัยนั้นใช้เรือเป็นยานพาหนะในการเดินทางมีเรือเมล์ เรือพ่วง เรือเขียว มีการค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้ากัน อาทิเช่น มีแขกขายเนื้อต้ม มีขายปลาหู ขายหอยแมลงภู่ ถือเป็นแบบวิถีชีวิตสมัยนั้น ใช้น้ำคลองในการดำรงชีวิต มีกุ้ง หอย ปู ปลา ในลำคลอง เวลาจะทำกับข้าวก็จะลงไปงมและไปช้อนมาเพื่อประกอบอาหาร

ในสมัยนั้นใช้ระบบเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีอะไรก็มาแลกเปลี่ยนกัน ไม่ว่าจะเป็น คนบ้านใกล้เคียงรอบข้าง แต่ผ่านมาสักระยะหนึ่งเริ่มมีคนภายนอกมาจับจอง ทำการปลูกบ้านเพิ่มมากขึ้น เริ่มมีการขายพื้นที่สวนผลไม้เพื่อสร้างบ้าน แต่ก็ยังมีวิถีชีวิตเดิม ๆ อยู่บ้าง สามารถเก็บผลหมากรากไม้ของแต่ละบ้านและรวมตัวมาขายซึ่งกันและกัน แต่ถ้าบ้านไหนค่อนข้างที่จะยากจน ก็จะนำผลไม้หรือสินค้าที่มีอยู่ที่บ้านของตนเองมาแลกเปลี่ยนกับบ้านอื่น ซึ่งเป็นการถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน สถานที่รอบข้างก็จะเป็นวัดบางโพธิ์มาส ที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งมีอายุยาวนานนับร้อย ๆ ปี ตั้งอยู่ในพื้นที่ 8 ไร่เศษๆ เดิมชื่อวัดโพธาราม ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเสียใหม่ว่า "วัดบางโพธิ์อมาวาส" เมื่อราวปี พ.ศ. 2482 สมัยอาจารย์ห้อย วุฒิญาณ (มงคลฤกษ์) เป็นเจ้าอาวาส แต่จะสร้างขึ้นเมื่อใด ใครเป็นผู้ริเริ่มไม่ได้ปรากฏ เพราะไม่มีผู้ใดได้ทำประวัติขึ้นไว้ จึงสืบหาประวัติที่แท้จริงไม่ได้เท่าที่สอบถามคนเฒ่าคนแก่ก็หาไม่ ผู้ใดให้ความกระจ่างแจ้งเกี่ยวกับเรื่องนี้ไม่ ทราบเพียงว่านับจากปี พ.ศ. 2440 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ พ.ศ. 2552 รวม 115 ปี มีเจ้าอาวาสปกครองวัดรวม 10 รูป ซึ่งที่ดินบริเวณนี้แบ่งเจ้าของเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นของวัด ส่วนที่ 2 เป็นเจ้าของส่วนบุคคลมีตำแหน่งเป็นถึงระดับขุนนางในสมัยนั้นนามว่า "ขุนสุวรรณ" ต่อมาที่ดินผืนนี้ได้ถูกเปลี่ยนมือมาสู่ลูกหลานและที่นาจับตามองคือที่ดินผืนนี้ เคยโดนลูกกระเบิดลงในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อครั้งญี่ปุ่นเข้ามาสู้รบปรบมือกับแผ่นดินสยามในยุคนั้น นางสมจิตร วงษ์ท้าว เล่าว่า

ทหารญี่ปุ่นนั้นชอบกินผลไม้ของประเทศสยามเรามาก ถึงขั้นเอาอาหารกระป๋องมาแลกกับผลไม้ของเราไปกิน แต่ด้วยนิสัยคนไทยมีจิตใจที่โอบอ้อมอารีถึงเขาจะทำร้ายเราอย่างไร แต่เมื่อพวกเขาเหล่านั้นมาขออาหารเราก็พร้อมจะแบ่งปันให้เสมอโดยไม่คิดมูลค่าหรือนึกถึงสิ่งตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น นางสมจิตร วงษ์ท้าว เล่าต่ออีกว่า ที่ดินผืนดังกล่าวข้างต้นนี้ ไม่รู้จักปลัดจับผลูอย่างไร ที่ดินผืนนี้ถึงได้ตกมาเป็นของพระมหากษัตริย์ได้ บ้างก็เล่าว่า ท่านขุนสุวรรณ (เจ้าของที่ดินเดิม) ยกให้กับพระมหากษัตริย์ บ้างก็เล่าว่า ลูกหลานเล่นการพนันแล้วเสียพนันจนหมด ทรัพย์สินเลยตกเป็นของรัฐบาล (ในสมัยนั้น) แต่ที่รู้ปัจจุบันที่ดินผืนนี้ได้ถูกเปลี่ยนมือมาเป็นทรัพย์สินสมบัติของพระมหากษัตริย์อย่างถูกต้องเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและปัญหาอุปสรรคของชุมชนคุณธรรมต้นแบบ แขวง บางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

ชุมชนราชทรัพย์ได้มีการจัดกิจกรรมไม่ว่าจะเป็น การเรียนรู้ชุมชน, การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน, การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม, การมีส่วนร่วมในชุมชนราชทรัพย์, การจัดการรูปแบบของการมีส่วนร่วม, การพัฒนาคนในชุมชนราชทรัพย์, บุคคลต้นแบบชุมชนในราชทรัพย์, กิจกรรมสำคัญในชุมชนกิจกรรมการออกกำลังกาย, กิจกรรมพัฒนาสังคม, การสร้างเสริมความปลอดภัยในชุมชน และการสร้างเสริมกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขและในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักการของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์ มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับครอบครัว คือ สามารถจัดสรรรายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และยังมีเงินเหลือเก็บออม มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความประหยัดและคุ้มค่า สอดคล้องกับงานวิจัย ดวงพร ศรีวิชัย “เรื่อง การศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนเตรียมทหาร” พบว่านักเรียนเตรียมทหารนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมไปปฏิบัติมากโดยเรียงลำดับการปฏิบัติดังนี้ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี จันทร์ชลอ และคณะ “เรื่อง พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ในภาพรวมพบว่าประชาชนมีพฤติกรรมด้านการใช้จ่ายพอประมาณมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้งถึงเป็นประจำด้านความรอบคอบมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ด้านความมีเหตุผลมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ด้านการช่วยเหลือครอบครัวมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ให้แก่คนที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน เพื่อนำความรู้ที่ได้กลับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่ง สอดคล้องกับการวิจัยของ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) ได้ศึกษา “เรื่องจริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่” ได้กล่าวว่า คุณธรรม ถึงอุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิตอุปนิสัยที่ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ทศนา แหมมณี, 2546) “เรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม” ได้กล่าวว่าแนวคิดการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมนั้นสำคัญที่องค์ประกอบ คือ คนสิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ เพราะถ้าในชุมชน มีคนดี มีสิ่งแวดล้อมดี สถานการณ์ในชุมชนก็จะดีตามไปด้วยจะทำให้ชุมชนน่าอยู่ มีความสงบสุข ประชาชนก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีในที่สุด ส่งผลให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อยู่ดีมีสุข อยู่อย่างพึ่งตนเอง อยู่อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (รุ่งอรุณ เขียวพุ่มพวง, 2557) ที่กล่าวว่า ความสามารถในการรวมตัวเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนโดยชุมชน ซึ่งอาจ

เป็นทุนในรูปแบบความสัมพันธ์เดิม หรือการสร้างใหม่ขึ้นมาบนความสัมพันธ์แบบใหม่ก็ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรพันธ์ ชัยนนธ์ ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) จึงเป็นพลังที่สำคัญในสังคมที่จะสามารถนำมาเป็นกลไกในการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็งก่อให้เกิดกระบวนการสร้างชุมชนคุณธรรมอย่างยั่งยืนในทุกพื้นที่ ซึ่งคำกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (พระอธิการโสภณ ปิยะมโหม (กิ่งแก้ว), 2564) ได้ศึกษาวิจัย “เรื่อง พลังบวร : พลังหลักของชุมชนคุณธรรม:” พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในภาพรวม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรอบรู้สามารถคิดวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบระมัดระวัง และปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน เพียรพยายาม แบ่งปัน มีสติปัญญา มีวินัย พึ่งตนเองแบ่งปัน เอื้ออาทร รับผิดชอบ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นนำไปความสุขและยั่งยืน

3. เพื่อศึกษากระบวนการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนต้นแบบ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ

กรุงเทพมหานคร

แนวคิดกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) นั้นเป็นพลังที่สำคัญในสังคมที่จะสามารถนำมาเป็นกลไกในการพัฒนาและสร้างชุมชนคุณธรรมต้นแบบให้เข้มแข็งก่อให้เกิดกระบวนการสร้างชุมชนคุณธรรมอย่างยั่งยืนในทุกพื้นที่ โดยวัดทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการร่วมกันทางชุมชนราชทรัพย์เพื่อการพัฒนาได้มีการร่วมกันวางแผน, การดำเนิน, การพัฒนา, การเรียนรู้, การบริหาร, การจัดการชุมชน, การมีส่วนร่วม และงานจัดการสิ่งแวดล้อม การพัฒนาให้เป็นชุมชนคุณธรรม โรงเรียนมีบทบาทในการสร้างเยาวชนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ขณะเดียวกันชุมชนก็มีบทบาทและความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสอดคล้องงานวิจัยของ นัยนา อรรถนาทร, อำนวย อรรถนาทร และอรนิต ประนมไพร “เรื่อง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดเลย: กรณีศึกษาตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย” พบว่า การเป็นแหล่งเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของสังคม สอดคล้องงานวิจัยของ พระมหาชานนท์ ชัยมงคล “เรื่อง การศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดปริณายกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร” พบว่า วัดก็มีบทบาทหน้าที่ที่จะให้การอบรมกลุ่มเยาวชนในชุมชน ดังนั้น หากการประสานการทำงานของสามประสาน คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพก็จะทำให้เกิดชุมชนคุณธรรมเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยเริ่มจากการเปิดพื้นที่ในชุมชนวัด ศาสนสถานให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในงานด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะพบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั้นมีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ที่มีความเข้าใจมากจะนำมาประยุกต์ใช้มาก ส่วนผู้ที่เข้าใจน้อยก็นำมาใช้น้อยเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ใช้ชีวิตพออยู่ พอกิน พอเพียง มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่เหมาะสมตามสภาพของชุมชนและวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ กิจกรรมทางศาสนาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตลอดจนเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชนสอดคล้องงานวิจัยของ พระธวัชชัย สอนติธม

โม (วรรณานวิน) “เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว” พบว่าการมีส่วนร่วมและความเสียสละของคนในชุมชนที่จะร่วมขับเคลื่อนให้ชุมชนคุณธรรมก้าวสู่ “ชุมชนคุณธรรม” มีหลักธรรมทางศาสนาและความเชื่อความศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข โดยดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตามวิถีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันเป็นสังคมที่ดีงามและอยู่เย็นเป็นสุข เป็นสังคมแห่งความพอเพียงและสันติสุข ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมการศาสนา, ชุมชนคุณธรรมต้นแบบวัดวาปีสุภทวาราส, “เรื่องการดำเนินการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมภายใต้พลัง “บวร” บ้าน วัด ศาสนสถานโรงเรียน พบว่า บุคคลให้เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความมั่นคงทางด้านอาชีพ รายได้ รู้จักการออม มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อสร้างสังคมหรือชุมชนให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพและคุณธรรม เป็นสังคมน่าอยู่ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม โดยการนำพลังประชารัฐและพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มาสร้างสังคมหรือชุมชน ให้เป็น “สังคมคุณธรรมที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายใน เพื่อให้ทุกคน ทุกครอบครัว ทุกชุมชน ทุกองค์กร และทุกหน่วยงานมีคุณธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ได้ดำเนินนโยบายขับเคลื่อนโครงการชุมชนคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขับเคลื่อนด้วยพลังบวรตามแผนแม่บทฉบับดังกล่าวสนับสนุนทุกๆ กิจกรรมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมปลูกฝังคุณธรรม สร้างคนดี สังคมดี ให้ “คุณธรรมนำการพัฒนา” ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเร่งส่งเสริมสร้างให้เป็นคนดีมีศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ด้วยการส่งเสริม นานพลังบวร บ้านวัด โรงเรียนร่วมสร้างสังคมคุณธรรม เนื่องจากเป็นสถาบันหลักทำสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การส่งเสริมให้เกิดชุมชนคุณธรรมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังจากสถาบันในชุมชน ที่มีบ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ รวมเรียกว่า “พลังบวร” เป็นสถาบันหลักในการขับเคลื่อนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทำให้เด็ก เยาวชน ประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี และมีภูมิรู้ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากต้องมีการส่งเสริมการขับเคลื่อนนานพลังบวรสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา กลิ่นรัตน์ ได้ศึกษา การบริหารพลศึกษาและการจัดการธุรกิจ ได้กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นโดยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน และควรเป็นความคิดริเริ่มของประชาชนเองด้วย แต่ถ้าประชาชนไม่รู้จักริเริ่ม ก็ให้ใช้เทคนิคกระตุ้นเตือนให้เกิดความคิดริเริ่มวารสารปัญญาปณิธานร่วมสร้างสังคมคุณธรรมที่เข้มแข็งแล้วต้องมีการประสานความร่วมมือไปยังภาคส่วนต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการส่งเสริมการสร้างคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่คนในสังคมทุกพื้นที่ เพื่อให้คนไทยมีความเข้มแข็งทำคุณธรรมจริยธรรม สังคมไทยเกิดความสงบสุขร่มเย็นและประเทศชาติเกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่มุ่งให้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตที่พอดี พออยู่พอกิน พอใช้ ไม่ให้เดือดร้อนทั้งตัวเองและผู้อื่น โดยที่ต้องสร้างพื้นฐานแก่ตัวเองให้ดีเสียก่อน ไม่มุ่งหวังแต่เพียงความเจริญแต่เพียงอย่างเดียว มีความขยันหมั่นเพียร รู้จักการประมาณตนเองและดำรงชีวิตอย่างมีเหตุมีผลอาศัยตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ให้ความสำคัญในการรวมกลุ่มในชุมชนและดำรงชีวิตให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน

4. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการแก้ไขปัญหาและตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนต้นแบบ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบผู้นำของชุมชนชุมชนราชทรัพย์, องค์ประกอบชุมชนและความร่วมมือบรรดาในชุมชนราชทรัพย์, องค์ประกอบส่งเสริมสร้างแห่งการเรียนรู้, องค์ประกอบภาครัฐส่งเสริมชุมชนราชทรัพย์ และองค์ประกอบการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการสื่อสาร นอกจากนั้นยังมีนโยบายต่างๆเข้ามาเพื่อให้ชุมชนได้รับผลสำเร็จจนกระทั่งได้รับรางวัลชุมชนคุณธรรมและรางวัลอื่น ๆ สอดคล้องงานวิจัยของ ศิริภัทร ดุษฎีวิวัฒน์ “เรื่อง ภาวะผู้นำที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่” พบว่า องค์ประกอบของผู้นำในภาพรวมเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จที่มีโดยกลุ่มมีผู้นำที่มีความสามารถในการสร้างความสามัคคีให้เกิดในหมู่สมาชิก กลุ่มมีผู้นำที่กล้าตัดสินใจเด็ดขาดเมื่อได้พิจารณาเรื่องต่างๆ อย่างรอบคอบ และกลุ่มมีผู้นำที่เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วโรสรีน ภาวะเวชค้นพบได้กล่าวว่า ปัจจัยด้านองค์กรที่มีผลกระทบต่อคุณภาพของงานตรวจสอบภายใน ในมุมมองของผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้นำกลุ่มควรเป็นผู้นำที่แท้จริง เป็นผู้ริเริ่มให้มีการรวมกลุ่มและเป็นผู้มีศิลปะจูงใจให้บุคคลปฏิบัติตามคำสั่งของตนเองอย่างไม่มีข้อแม้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ที่ค้นพบว่าการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ต้องเป็นผู้นำทางความคิด นำปฏิบัติ จูงใจให้สมาชิกทำกิจกรรมต่าง ๆ สร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ชักถามและให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ได้อย่างเสรีในการดำเนินกิจกรรมสอดคล้องงานวิจัยของนายธงชัย สุรินทร์วรานุ “เรื่องการพัฒนาแนวทางเพื่อพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับการจัดการความรู้ในองค์กรธุรกิจขนาดกลาง” พบว่าสามารถประยุกต์ใช้กับกลุ่มอาชีพชุมชนที่ต้องการให้กลุ่มประสบความสำเร็จในประเด็นการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำให้เป็นผู้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยี มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ความสามารถด้านเทคนิค ด้านการตัดสินใจและด้านความคิดรวบยอด มีศิลปะในการพูดการสื่อสารโน้มน้าวสมาชิกให้ปฏิบัติตาม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเสียสละประโยชน์ส่วนตนจะส่งผลต่อชุมชนคุณธรรมต้นแบบการพัฒนาแบบยั่งยืน

องค์ประกอบมีส่วนร่วม ในภาพรวมเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จโดยมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับและข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม ร่วมในการวางแผนดำเนินงานกลุ่ม มีการคัดเลือก/แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่ม และร่วมรับผลผลิตที่ได้จากกลุ่มไปบริโภค/อุปโภคในครัวเรือนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมจินตนา คุ่มภัย พบว่าการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มสิ่งสำคัญคือการปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่มจะทำให้กลุ่มสามารถประสบความสำเร็จและกลุ่มจะต้องมีองค์ประกอบของกลุ่มเพื่อเป็นการดำเนินงานร่วมกัน เช่น เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบที่บูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช ” มีแบบแผนต่อกันความรับผิดชอบหน้าที่บทบาท และมีผลประโยชน์ร่วมกัน ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ สามารถประยุกต์ใช้กับกลุ่มอาชีพชุมชนที่ต้องการให้กลุ่มประสบความสำเร็จในประเด็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกโดยการพัฒนาความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เทคนิคการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีกิจกรรมพบปะสังสรรค์กันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันในการวางแผนการดำเนินงาน การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ และได้รับรับ

ผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญและมีคุณค่ากล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และให้ความร่วมมือในกิจกรรมของกลุ่ม เครือข่ายความร่วมมือ ในภาพรวมเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จที่ โดยภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน มีการศึกษาดูงานจากกลุ่มอาชีพที่ประสบความสำเร็จและซึ่งสอดคล้องกับ วิถีชีวิต ยึดมั่น และ อุษณกร ทาวเวอร์ ได้ศึกษาแล้วพบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนสูงสุด โดยที่ผ่านมาชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านต่างๆ ทั้งด้านองค์ความรู้ การวางแผน การพัฒนาแผนชุมชน ด้านงบประมาณและลงไปช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนที่เกิดจากความต้องการของชุมชนเอง ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้สามารถประยุกต์ใช้กับกลุ่มอาชีพชุมชนที่ต้องการให้กลุ่มประสบผลสำเร็จในประเด็นการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ

จัดอบรมพัฒนาความรู้ให้ที่เป็นประโยชน์กับกลุ่มอาชีพของตนเองเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในด้านต่างๆ ซึ่งจะเป็นแรงเสริมให้กลุ่มประสบความสำเร็จการพัฒนาชุมชนมีลักษณะความเฉพาะของตนเองโดยมีหลักการ วิธีการและกระบวนการในการดำเนินงานที่ชัดเจนแนวทางในการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนนั้นมุ่งเน้นที่จะทำงานร่วมกันกับชาวบ้านมากกว่าทำให้ชาวบ้านนั้นหมายความว่าถึงกรให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกขั้นตอน โดยใช้กระบวนการพัฒนาชุมชนที่มีความต่อเนื่องกันสอดคล้องงานวิจัยของ พรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ “เรื่อง แนวทางในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน” เริ่มตั้งแต่การศึกษาชุมชน การให้การศึกษาแก่ชุมชน การวางแผนหรือโครงการ สอดคล้องงานวิจัยของ กิ่งแก้ว สุวรรณศิริ, นพพร จันทรนาชู, นรินทร์ สังข์รักษา, “เรื่อง รูปแบบการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อการจัดทำแผนชุมชน” การดำเนินงานตามแผนหรือโครงการที่วางไว้และการติดตามประเมินผล ในท้ายที่สุดแล้วประชาชนจะเป็นเจ้าของผลงานด้วยตัวเองซึ่งจะก่อให้เกิดความรักและความหวงแหนในผลงานของตนเองที่เกิดขึ้นสอดคล้องงานวิจัยของ บุญโชค บุญมี และธ นัสสา โรจนตระกูล “เรื่อง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย” พบว่าปรัชญาแนวความคิดและหลักการของการพัฒนาชุมชนที่เชื่อมั่นในศักยภาพของคนและให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนานอกจากนี้ยังมีการพัฒนาด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาสังคม การพัฒนาเมืองและการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้งานพัฒนาชุมชนดำเนินไปได้ด้วยดีและประสบความสำเร็จตามต้องการ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจะมีการทำวิจัยเรื่อง ของชุมชนและหน่วยงานรัฐในการบริหารจัดการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในการสนับสนุน การบริหารจัดการชุมชนราชทรัพย์ และสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดการชุมชนในพื้นที่ชุมชนราชทรัพย์

2. ชุมชนราชทรัพย์ ที่มีความสนใจ สามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดเพื่อเป็นแนวทางการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ด้วยการขับเคลื่อนด้วยพลังบวรในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาป้องกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนราชทรัพย์ หรือ องค์กร และเพื่อเป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในด้านอื่นๆของชุมชนขับเคลื่อนสู่ชุมชนคุณธรรมต้นแบบต่อไป

3. ควรมีการศึกษารูปแบบการแนวทางการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร โดยมุ่งเน้นไปที่แต่ละ หน่วยงานในชุมชนได้แก่ การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวรของสถาบันการศึกษา, องค์กรปกครอง, หน่วยงานราชการรัฐวิสาหกิจ สู่การเป็นองค์กรคุณธรรม โรงเรียนคุณธรรม หน่วยงานคุณธรรม เพื่อให้ได้ ข้อมูลในการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร ในบริบทที่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า กลุ่มชุมชนราชทรัพย์ที่ต้องการให้กลุ่มประสบผลสำเร็จควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการปัจจัยด้าน ดังนี้

1. ลักษณะผู้นำ ควรพัฒนาผู้นำให้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหา กล้าตัดสินใจ มีความรู้ด้านการบริหารจัดการ มีความสามารถในการติดต่อประสานงาน การใช้เทคโนโลยี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเสียสละ

2. การมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด วางแผนการดำเนินงาน กำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับร่วมกัน มีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อให้เกิดความชัดเจน และรับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน

3. เครือข่ายความร่วมมือ ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มควรสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับหน่วยงานภายนอก สร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ สนับสนุนเครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือ ควรสร้างแรงจูงใจ ชี้แจงถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ และส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการ บริหารและการพัฒนาเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนและของชุมชน.

บรรณานุกรม

กฤษฎพงษ์ ศรี. (2565). *ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้น 23 สิงหาคม

2565, จาก https://www.m-culture.go.th/th/article_view.php?nid=27016

ทิตินา แหมมณี. (2546). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: เมธีพิส.

พระอธิการโสภณ ปิยธมโม (กิ่งแก้ว). (2564). *พลังบวร: พลังหลักของชุมชนคุณธรรม*.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). *จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

ยุพา ทวีวัฒนะกิจบวร. (2565) *กระทรวงวัฒนธรรม การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญา*

ของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยพลัง "บวร". สืบค้น 23 เมษายน 2565, จาก

https://thainews.prd.go.th/th/news/print_news/TCATG201125093154073

รุ่งอรุณ เขียวพุ่มพวง. (2557). *กิจกรรมนันทนาการเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็ก*. กรุงเทพฯ: เอส ออฟเซ็ทกราฟฟิคดีไซน์.

สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. (2565). สืบค้น จาก <https://gnews.apps.go.th/news?news=69190>
Krungsri Plearn. (2466). *เพลิน, แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาเศรษฐกิจที่ทำได้จริง*. สืบค้น
24 พฤษภาคม 2466, จาก <https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/practical-self-sufficient-economy-philosophy>

ความเสี่ยงของสตรีชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าสถานบันเทิงในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย*

THE RISK OF TOURISTS TO EMOTIONAL BENEFIT NIGHTCLUB FOR FOREIGN FEMALE
TOURISTS IN THAILAND

ภัทรหทัย โกมลหิรัญย์, สรลดา จันทวงษ์, รัตนภรณ์ นันทิ และ ศรัณย์ วิทยากรบัณฑิต

Patarahathai Komonhiran, Saranda Chanthawong, Rattanaporn Nanthi and Saran Widtaylorbundit

คณะมนุษยศาสตร์ สาขาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ

Kasetsart Integrated Tourism Management, Kasetsart University

Email: earnnypk@gmail.com

ABSTRACT

This research aims to study about the factors that influence the foreign female tourists intention to visit the nightclubs in Bangkok, Thailand. The main aspect of focusing includes the environment of the nightclubs and surrounding areas, the risk perception of the female tourists toward the nightclub. It was conducted for the potential results by applied for quantitative method. The study took a day survey trip in Khao San Road, Bangkok, Thailand through multiple groups of foreign female tourists for a data collection. The findings shown that the group of Asian female tourists age between 18-25 have the highest level of emotional benefit on sexual harassment, security risk perception toward nightclubs in Bangkok. The sexual harassment and security risk influence to emotional benefit for night tourism as 0.01 significant level. This research contributes to tourism research related to foreign female tourists for more data about nightclubs in Bangkok, Thailand. The study potentially identifies the risk and benefits for female tourists that aim to visit the nightclubs. The result of the research can help female tourists acknowledge the risks in the nightclub in order to prevent any damages both physically and mentally. Furthermore, this research will identify the benefits and risks for foreign female tourists about nightclubs in Bangkok, Thailand.

Keywords; Theft; Sexual harassment; Travel risk; Night tourism; Foreigner tourist

* Received April 10, 2023; Revised April 20, 2023; Accepted April 30, 2024

Introduction

A tourism has a positive effect on the economy of many countries and is one of the main incomes of Thailand. The revenue from tourism is worth 2 trillion baht in 2019, before the outbreak of the COVID-19 virus and one of the forms of tourism that generate income for Thailand, that is, "entertainment tourism" (Hoskin, 1988; Howard, 2009). The entertainment establishment is a place to look for the fun of the night. When foreigners come to use it, it is more expensive than Thai people. Female expatriates are considered to be at a higher risk of being committed than males because drinking alcohol or intoxication may result in unconsciousness and likely to cause problems such as: a problem of drugs, sexual harassment, theft, kidnapping etc. Most people think it's okay just for fun, but in fact, a woman's night out is difficult. They do not know each other well or trust the opposite person. When visiting entertainment venues, be careful as much as possible to prevent adverse events for yourself.

The first issue of risk is drugs, which are now alcohol-based and illicit forms of recreation, which allow users to quickly enter party moods, endure hours of dance or go from club to club, lose their grip. Alcohol often comes with drugs that are mixed in glass of water without being careful. As a result, more hallucinations and want to have sex may occur. It can distinguish between those which are voluntary and those carried out against one's will among sexual practices. Examples of the latter would be sexual harassment or rape. (Choi & Sirakaya, 2005; Hadfield & Newton, 2010; Lee, Kim, & Kang, 2003; McGehee & Andereck, 2004).

There is currently increasing social alarm about the rise. in cases of harassment and even sexual abuse in the nightlife context, which is associated with unwitting intoxication with illegal substances (put into the victim's drink when they are not looking). The truth is that social perceptions do not always correspond to empirical reality. The fact of having been the object of abuse to the involuntary ingestion of the drug (Beynon et al, 2008). The alcohol is indeed the omnipresent substance in all cases. A possible explanation for this phenomenon of false attribution is that victims try to offer some explanation for their lack of sexual control, finding it in having being drugged by someone else without their knowledge; in this way they avoid the cognitive dissonance between the distress over their experience and their own responsibility. In any case, what emerges is that alcohol abuse is one of the principal causes of these problems. (Hadfield & Newton, 2010; Roy Henkel, Pattaya Henkel, Wendy Agrusa, Jerome Agrusa, &

Tanner, 2006) However, this is not the only problem related to risk sexual behaviors that is associated with nightlife recreational activity. It is also important to take into account the fact that women get drunk more easily than men with the same quantity of alcohol, and that they more easily lose control in sexual encounters as a consequence of alcohol use. (Panuwat & Chakkapan, 2014).

The second issue of risk is getting home. Once alcohol has been taken, it may be unconscious. Only one way to get back is by taxi because the entertainment facilities are closed late at night and public transportation is closed. Foreigners who ride with their drivers late at night may cause dangerous incidents to themselves. If you rent a car or drive back after a trip to an entertainment establishment, it can lead to accidents. The study found that in Thailand at least 50% of these deaths are the result of road traffic accidents (Zimmerman and Bauer, 2006). Most such accidents for this age range occur on weekends at night or early in the morning, usually when nightclubs are closed. Drivers are often under the influence of alcohol or other addictive substances, mostly marijuana or cocaine. It can be said that one of the major risks associated with this recreational model is reflected in the rate of accidents at night. (Burkhard et al., 2017)

In conclusion, the researchers were interested and encouraged to study the risks of foreign women entering entertainment venues in Thailand. The study also examined the behavior of entertainment venues and factors affecting foreigners using entertainment venues, as well as factors affecting problems such as drug abuse, sexual abuse and accidents etc. The results of this study will get advantages to those involved to find ways to prevent and solve problems that will benefit students and society.

Literature review

2.1 Nightclub Environment

Currently, it has responded to people in society by providing a meeting place for workers. by meeting socially at night, which responds well to those who visit these places of service By providing services in various forms, such as having singers and playing music to get pleasure together with the sale of alcohol, food and other intoxicants as well. The service of the nightclub will start from 8 p.m. until 3.00 a.m. Including being able to continue sitting until the

time you want to return (for nightclubs in some areas) (Nantaya Kongprapan, 2000 referenced in Kantharos Pholyaem, 2002, page 19). Nightclubs are a popular destination for many young people. (John Zaremba 2013) stated that "nightclub is an image of a swanky ballroom with an orchestra, perhaps a torch singer, and wealthy clientele in tuxedos and evening gowns," (Cariaga, 2014, 9). According to Andrew Kline, clubbing is one of the best ways to spend a night out with friends (Cariaga, 2014). In modern terms, night club, often defined as nightlife, is a place of entertainment associated with food, liquor, music and dance. Many young people decide to attend night clubs to get a 3 break from busy and tiring weeks. As a result, night clubs become a stress releasing tool for most young people.

The degree of interest and inclusion in recreational nightlife has expanded essentially, particularly among youngsters on weekends evenings. (BJS, 2002) Summer celebrations have turned out to be imperative social settings in which young people can interact with each other. They have turned into the place and time to meet companions and potential sexual accomplices, dancing, drinking, taking the drug, and taking part in other unsafe activities (Calafat et al., 2010)

2.2 Risk perception from the nightclub of the women tourists.

Nightclubs are a context for experiences that health researchers typically view as risk behaviours (Miller, Byrnes, Branner, Voas, & Johnson, 2013). However, behaviours identified from a public health perspective may not be considered risky by the individuals involved (Zinn, 2015). Like other public music venues (Wiedermann, Niggli, & Frick, 2014), individuals purposely choose the nightclub context to engage in behaviours like drug and alcohol use even if they know that those experiences may lead to physical harm. Yet these risks are not experienced uniformly across all patrons.

Several crimes happened in the nighttime of the entertainment areas of the city. Most of these offenses occur after midnight on the weekends and include young adults, with the level of risk was increased after 3.00 am. Liquor is typically a huge factor for the two offenders and victims. Therefore, people who travel at night may commit to the hazard more than people who go in the day time (Cooley-Strickland et al., 2009) From literature, found that most of the nightlife dangers are caused by alcohol and drug used, along with dark places. It often caused by travel at night. There are risks such as the risk of crime, the risk of sexual abuse,

car accident, etc. (Calafat et al., 2010; Calafat & Juan, 2004; Flatley et al., 2010; Hughes et al., 2011). This study focused on risk perception that may impact female perception and make them feel unsafe while traveling in nightlife areas. The safety and security issues related to the destination has turned into an increasing concern among tourists (Poon & Adams, 2000). Risk perception is often considered on safety research (e.g. Fuchs & Reichel, 2006; Lepp & Gibson, 2003; Mansfeld & Pizam, 2006; Reichel et al., 2007; Sönmez & Graefe, 1998a, 1998b). Perceived risks are important in travelers' process of deciding on the destination as it can adjust coherent making a decision relating to destination selection (Reichel et al., 2007; Sönmez & Graefe, 1998a). Risks refer to the perception of consumers about the possibility that action may put them into danger, which may affect their decision to travel if perceived danger exceeds acceptable levels (Mansfeld & Pizam, 2006; Reichel et al., 2007). Possible risks may arise concerning potential losses (Stone & Grønhaug, 1993).

Although patterns of drinking vary between countries, links between alcohol and violence exist across many countries and are increasingly highlighted by health and criminal justice studies. For instance, national survey data from England and Wales show that nearly half of victims of violence believe the perpetrator to have been drinking alcohol at the time of assault (Kershaw, Nicholas, & Walker, 2008). In Germany, the Federal Ministry of the Interior reported that in 2006 more than a quarter of violent assaults were committed under the influence of alcohol (Bundesministerium des Innern, 2006).

2.3 Intention to visit the nightclub of women tourists

A further potential reason behind why people go to nightclubs has been suggested to be the expression of oneself. When a person goes on a night out it is highly likely that they will dress up and make sure that they look their best. Given this intention and given that most people going to a nightclub are likely to be aware of the need for a dress code and code of conduct it is not surprising that a lot of scrutiny of others occurs. (Gartner, 1993) For this reason people who know that they are attending a place where appearance plays a high role are likely to take this as an opportunity to express themselves - both as individuals and as part of a group. People find it important to express their personality and character through the way they dress and style themselves but also generally wish to remain as part of a community. This community can be expressed as the people attending a certain venue with most clubs having

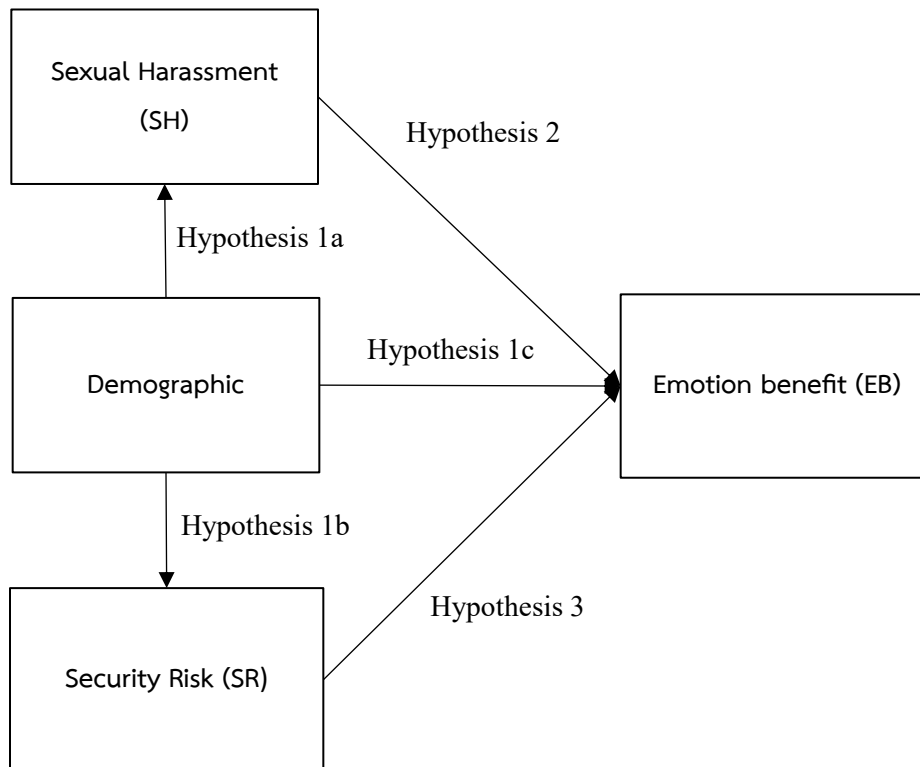

some kind of theme or target audience. It is natural that visitors would have something in common and therefore form a type of temporary community in these clubs. (Beerli & Martin, 2004; Prebensen, 2007; San Martin & Del Bosque, 2008). Therefore people may go to nightclubs to pronounce their style and personality. Studies have also shown that some people view nightclubs and going out as a form of escapism from everyday life. A nightclub is a place where temporary communities are formed where people can act out fantasies, pretend to be someone they are not and for a certain period of time essentially escape their everyday lives. People therefore view the clubbing experience as a method of enjoying themselves in a form which is separate to the rest of their lives and this is another reason for why people go to nightclubs. (An et al., 2010; Chen et al., 2009; Chew & Jahari, 2014; Floyd et al., 2004; Kozak et al., 2007; Rittichainuwat & Chakraborty, 2009; Sohn et al., 2016; Sönmez, 1998).

Methodology

This research explores the impact of traveling nightlife in Bangkok. The study was a quantitative research using a survey method. This data collection is based on data collected from foreign tourists questionnaires. The questions were divided into 2 types: Emotion Benefits and Security risks. The survey subjects were female tourists who had visited night clubs in Thailand. This study applies a purposive sampling strategy for survey. The questionnaire is a measurement tool for this study.

Figure 1: Research model

Inferential analysis of statistical data for hypothesis testing as follows:

Hypothesis 1a: Foreign tourist demographic has direct influence on sexual harassment for night tourism in Bangkok.

Hypothesis 1b: Foreign tourist demographic has direct influence on security risk for night tourism in Bangkok.

Hypothesis 1c: Foreign tourist demographic has direct influence on emotional benefit for night tourism in Bangkok.

Hypothesis 2: Sexual Harassment has direct influence on emotional benefit for night in Bangkok.

Hypothesis 3: Security risk has direct influence on emotional benefit for night in Bangkok.

Questionnaire design

The researcher has studied information from various documents and research. The questionnaire was used as a guideline for constructing questions for this research. The researcher used the questionnaire as a tool used to collect data and measure the factors related to the behavior and trends of tourists. The Questionnaire consists of two filter questions: nationality, age (≥ 18), income and education. The information are decided from foreign female tourists, the question are closed-ended, multiple-choice questions, and the most appropriate answer. The risks of foreign women travelers for night club areas in Bangkok, Thailand and performance results which seem like a question on a classification scale (selected category scale) by giving influence levels and giving a score or rating scale. It is a measure of interval scale data with criteria for scoring by using 1-7 (never - always).

Data collection procedure and sampling

Nowadays, Thailand is a country that is popular with foreign tourists to come to vacation. Thailand is the fourth destination after the end of COVID-19 after the United States, United Kingdom, and India. Meanwhile, the most popular tourist destinations in Thailand from online searches are Bangkok, Phuket, Chiang Mai and Hua Hin. Bangkok is a popular destination for tourists and is also the capital city of Thailand. There are many tourist attractions in Bangkok. This destination has a lot of places to travel in the afternoon and the evening such as temple, museum, pub, bar or shopping mall and there is also a lot of food for foreign tourists. Thailand's nightlife destinations that do the survey are in the center of Bangkok. The locations for data collection at night will be Khao San Road, Cowboy Road, Jood Fair, Yaowarat Road, with tourists entering the service from approximately 17:00-3:00 a.m. During daytime, the location where data can be collected is temples, shopping malls, and Chatuchak Market, starting at 10:00 - 17:00 (We are not doing the same day, we will select one destination per day). Bangkok is an interesting place to do the survey sexual harassment in nightclubs and there are also has groups of foreigner tourists. The survey time was from 4 July - 4 June 2566. Which will take approximately 10 minutes to complete the assessment questionnaire.

Among the total 247 respondents, the majority (54.7%) are aged between 18-25, the aged between 26-35 (23.9%), the aged between 36-45 (4.9%), the aged between 46-55 (7.7%),

and the aged are above 56 (8.9%). More than half of the respondents have taken the bachelor's degree course (61.5%). The monthly income of young women who participate in night activities mostly belongs to a middle and high income, with the highest monthly income ranging from US\$801 to US\$1,300 (30.4%). The number of tourists have been to Thailand mostly 1-2 times (53.4%). The Nationality of young women that do the survey, the highest is Asia (58.5%), and the second is European (27.1%).

The reliability testing evaluated the consistency of the measurement items from the literature review. If the Cronbach Alpha coefficient is close to 1.00, it means items have more reliability. The Alpha criteria is higher than or equal between 0.7-0.6, the reliability is determined high for items. The result of Cronbach Alpha is 0.660-0.835 which is considered a normal level. The calculation outcomes shown reliability level were greater than 0.6.

Data analysis

The essential facts about the sample are explained through descriptive analysis of statistical data. Part1 of the questionnaire's information on the respondent's personal traits, including age, education, income, nationality, and experience. It is displayed as a percentage and uses frequency distribution analysis (Frequency) to examine the individual traits of the research samples.

Table 2	Demographic profile of the respondents (n=247)	
Variable	n	%
Age		
18-25	135	54.7
26-35	59	23.9
36-45	12	4.9
46-55	19	7.7
above 56	22	8.9
Education		
Associate degree/diploma or below	59	23.9
Bachelor degree	152	61.5
Master or above	36	14.6
Income		
Less than 140	15	6.1
141-400	38	15.4
401-800	55	22.3
801-1300	75	30.4
1301-1800	39	15.8
Above 1801	25	10.1
Visting in Thailand		
1-2 times	132	53.4
3-4 times	70	28.3
More than 4 times	45	18.2
Nationality		
Asian	145	58.7
European	67	27.1
American	19	7.7
Other	16	6.5

Results

The study of "The Risks of Foreign Women Traveler for Night Club Area in Bangkok, Thailand" is the main subject of this investigation. Analysis of the data and interpretation of the findings. A variety of symbols used in data analysis have been defined by the researcher. The researcher described descriptive analysis and a quantitative research approach termed research methodology. The procedure is a quantitative research approach that includes the following procedures to gather data to support the quantitative research method and produce more high-quality research results.

The results are using the personal characteristic factor analysis and personal characteristics, including age, education, income, frequency visiting Thailand, and nationality. The demographic response is showing the percent of results (n= 241). As shown in table 2

Table 4.1 shows the results of data analysis on personal characteristics and factors related to the risk of visiting nightclubs in Thailand. There were 241 respondents in this study, classified according to the following variables. The respondents of age 18-25 are 135 which is the highest number, representing 54.7 percent, 26- 35 are 59 which is a second, representing 23.9 percent, 36-45 are 12, representing 4.9 percent, 46-55 are 19, representing 7.7percent, and above 56 are 22, representing 8.9 percent. For education the maximum response was Bachelor degree 152 (61.5%), the second is associate degree/diploma or below 59 (23.9) and the last is master degree 36 (14.6%). The highest income of respondents are 801-1300, which represents 30.4 percent. 140 represents the least income which is 6.1 percent. 53.4 percent represents 1-2 times visiting Thailand, and more than 4 times has the lowest percentage of 18.2. The last category is Nationality. The respondents of other nationalities are 58.7 percent, which is the highest number. The lowest number of respondents represent 6.5 percent of Asians.

Table 2 Mean, standard deviation and factor loading			
Item	Description	mean	SD
EMB1	Nightclub tourism drove my interest and excitement.	3.3441	.97894
EMB2	I felt at ease and secure as I approached the nightclub.	3.2834	.93305
EMB3	The nightclub tourism has given me a lot of great times	3.4737	1.02326
EMB4	I can speak with my friends and families about my clubbing experience in Bangkok.	2.4980	.56937
EMB5	The nightclubs' tourism made an impression on me.	2.5061	.59037
SH1	I worry that travelling women frequently experience sexual harassment near nightclubs.	3.2510	1.04461
SH2	I believed that when men are inebriated, they always abuse women.	3.1822	1.17356
SH3	I felt men often using harass words towards women at the nightclubs.	3.0445	.93381
SH4	I don't feel safe or comfortable entering a nightclub dressed openly or in revealing clothing.	2.4980	.56937
SR1	I was concerned that I may be attacked, which frequently occurs to foreign female tourists at the nightclubs.	3.0445	.93381
SR2	I was concerned about theft-related crimes involving items like phones, bags, and pocket money.	3.3158	1.01085
SR3	I was worried that the stranger would try to get other female travelers in the nightclubs intoxicated.	3.2510	1.04461
SR4	At the clubs, I was concerned about being kidnapped.	2.9757	1.09295
SR5	I was concerned that the stranger in the nightclubs might poison me.	3.1862	1.17119
Satisfied	When tourists visit Thailand, they feel satisfied.	4.1579	1.00171

Assessment of measurement model

As shown in Table 2, the maximum of the emotional benefits for the mean is 3.4737 and the standard deviation is 1.02326, if compared the minimum number of mean is 2.4980 and standard division is 0.56937. The number of sexual harassment, the maximum mean is 3.2510 and standard deviation is 1.04461, and minimum mean numbers is 2.4980 and standard deviation 0.56937. The number of security risks, the maximum mean is 3.1862 and standard deviation is 1.17119 and minimum means is 2.9757 and standard deviation is 1.09295.

According to the data that have been conducted shown that the perception of the women tourist age between 18-25 (.417) have higher interest and excitement (EMB) on nightlife tourism more than the women tourist age above 56 (.000) for the mean difference equals to 0.62613*. It shown that the group of women tourist age 46-55 (.999) have interest and impress by nightlife tourism (EMB) more than the women tourist age above 56 (0.14) are 0.666999*. The group of women tourist age 18-25 (.986) have higher concern on security risk (SR) and crime during the nightlife travel more than the women tourist age between 46-55 (.021) for the mean of .67602*. For the sexual harassment (SH) concern it shown that the women tourist age between 18-25 (.863) have higher levels of sexual harassment concern compare to the group of tourist age between 46-55 (.005) which have mean of 0.63021*. From the observation shown that the satisfaction level of nightlife tourism of tourist age between 18-25 (0.999) were higher than the group of tourist age above 56 (.000) which the mean difference is 1.22020*. Furthermore, another women tourist group that also concern on sexual harassment in the nightclub are the group of age between 26-35 (.999) compare to the group that have age above 56 (.000) which the mean is 1.18028*.

According to our observation it was shown that the Asian tourists have higher level of interest and have better nightlife experience than the European tourists which the mean is -.34477* and the significant value is (sig) .002. It was shown that Asian tourists have higher level of security and crime concern (SR) than the European tourist for the mean of .50693* which have the significant value of (sig) .000. Lastly, the Asian tourists have higher concern level of sexual harassment (SH) in the nightclub more than the European tourists which have mean difference at .34228* and the significant value at (sig) .007.

Table 3

Multiple Comparisons				
Schefft				
Dependent Variable	(I) AGE	(J) AGE	Mean Difference(I-J)	Sig.
EMB Total	18-25	Above56	.62613*	.000
	46-55	Above56	.66699*	.014
SR Total	18-25	46-55	.67602*	.021
SH Total	18-25	46-55	.63021*	.005
Satisfied	18-25	Above56	1.22020*	.000
	26-35	Above56	1.18028*	.000
EMB Total	Asian	European	-.34477*	.002
SR Total	Asian	European	.50693*	.000
SH Total	Asian	European	.34228*	.007

Table 4

Multiple regression analysis for emotional benefit for tourist's nightlife tourism.

Variable items		Emotional benefit			
	B	S.E	β	t	Sig
Constant	2.588	.170	-	15.185***	.000
Sexual harassment	-.772	.125	-1.018	-6.164***	.000

Security risk	.958	.152	1.040	6.296***	.000
R = .376, R ² = 0.142, Adjusted R ² = 0.135					
S.E. = .577, F = 20.143***, Sig = .000					
*** Significant level at.001					

From Table...., the result presents the tourists who have awareness on sexual harassment and security risk during nightlife tourism in Bangkok, these variables have a statistically significant influence on emotional benefit of tourists at .001. Sexual harassment and security risk on nightlife tourists' effect to emotional benefit awareness at 13.5% with the error in estimating at .376, the study was accepted for alternative hypothesis (H1) which is hypothesis 2 and 3.

The tourist who considered for risk in emotional benefit, when influenced to the standardized coefficient (β), the variables have different effect on emotional benefit. If tourists feel negative on sexual harassment, the awareness of emotional benefit will decrease at -.772 ($\beta = -1.018$). However, if tourists feel positive about security risk, the awareness of emotional benefit will increase at .958 ($\beta = 1.040$). The equations can be written as follows:

$$\text{Emotional benefit} = 2.588 - .772 (\text{sexual harassment}) + .958 (\text{security risk})$$

Discussion

The research results that female tourists aware of the overall physical risk at the moderate level, and some areas perceived at a high level, namely, risks of being hit by a car and motorcycle, crime, cheating, theft, and sexual harassment, while perceived risk of tourists should be at a low level (Aqueveque, 2006; Kozak et al., 2007; Quintal & Polczynski, 2010). Additionally, tourists attempt to avoid going to visit the place if they reconsider it risky or unsafety (Chew & Jahari, 2014), supported by (Azim 2010) stated if tourism destination considered as unsecured, female tourists tend to cancel travel plans. In addition, women tend to have various needs (Saewang, 2012). In particular, the most critical need is safety (TAT, 2015). Likewise, considering the needs of women and the importance of decision-making in traveling (Burkhard et al., 2017)

Women pay attention to public transportation, and they are aware of sexual harassment (Gilmartin, 1997; Wilson & Little, 2008). Traveling long distances, they must ensure that they are safe from crime (Matheson, 2017). The improvement of safety in nightclubs is a fundamental need for tourists. The experts should manage not only the recreational properties for their customers but also be aware of security and safety management in the areas. Therefore, in the Bangkok nightlife context, involved stakeholders should be concerned about this issue and find out the way how to reduce the physical risk perception of tourists to make tourists' confidence in the safety and attract them to traveling in nightclubs.

Nightlife is an important tourist destination for the Thai tourism industry. However, Thailand ranked at 132th out of 141 countries with a score of 3.75 out of 7.00 (WEF, 2015) and in 2017 has been ranked 118 out of 136 countries with a score of 4.00 out of 7.00. (WEF, 2017) It means that Thailand is ranked as one of the 20 most dangerous countries in the world, and 7 out of 8 ASEAN countries have been ranked (WEF, 2017). According to previous work, it was stated that nightlife tourists must ensure that they are in a secure location to travel (Khan, 2017), while earlier study reported that several crimes happen in the night time of the entertainment areas of the city. Most of these offenses occur after midnight on the weekends and include young adults, with the level of risk was increased after 3.00 am. Liquor is typically a huge factor for the two offenders and victims. Therefore, people who travel at night may commit to the hazard more than people who go in the day time (Cooley- Strickland et al., 2009)

This study resulted that female tourists perceived the risk of accidents from being hit by car or motorcycle while traveling in nightlife areas, offense, and hygiene at a high level that those may affect tourists' satisfaction and behavioral intention. Therefore, to build tourist's satisfaction and behavioral intention should enhance the nightlife tourism safety policy for attracting the tourists traveling in the areas with confidence. The cooperation from all sectors is essential in forming strategies. They should work together to develop an effective tourism safety policy. Safe destinations can create a quality experience for tourists.

Limitation and Future Study

The main focus of this research were the women travelers in the nightclubs and surrounding areas in Bangkok. Firstly, focus on the nightclub environment in Bangkok and how it potentially influences the motivations to visit the nightclub of women tourists. Secondly, this

research aims to study about the risk perception in the nightclub of the women tourist which related to the sexual harassment in the nightclub of men towards foreign female tourists in various aspects. Moreover, this research aims to study the safety perception towards nightclubs. For the matter of fact that this research mainly focuses on the nightclubs environment and the perception of women travelers towards nightlife tourism it potentially leads to the risk and limitations of conducting the questionnaire in the nightclubs areas since the security and safety need to be considered. The risk includes the possibility of getting lost or encountering the accident. Thirdly, future research aims to evaluate the intention to visit nightclubs in Bangkok of women travelers after the risk and safety considerations. Future research can delve into the influential factors that affect the motivation to visit nightclubs of foreign female tourists.

REFERENCE

- Aqueveque, C. (2006). Extrinsic cues and perceived risk: The influence of consumption situation. *Journal of Consumer Marketing*, 23(5), 237-247.
- Artuğer, S. (2015). The effect of risk perceptions on tourists' revisit intentions. *European Journal of Business and Management*, 7(2), 36-43
- Bellis MA, Hughes K, Bennett A, and Thomson R (2003). The role of an international nightlife resort in the proliferation of recreational drugs. *Addiction*, 98, 1713-21
- Bellis MA, Hughes K, Korf DJ et al. (2005). Violence in general places of entertainment. Drugs and alcohol: violence and insecurity? In Council of Europe (eds). *Drugs and alcohol: violence and insecurity?* Strasbourg: Council of Europe
- Chew, E. Y. T., & Jahari, S. A. (2014). Destination image as a mediator between perceived risks and revisit intention: A case of post-disaster Japan. *Tourism Management*, 40, 382-393
- Chon, K. S. (1992). The role of destination image in tourism: An extension. *The Tourist Review*.
- Cooley-Strickland, M., Quille, T. J., Griffin, R. S., Stuart, E. A., Bradshaw, C. P., & Furr-Holden, D. (2009). Community violence and youth: Affect, behavior, substance use, and academics. *Clinical Child and family Psychology Review*, 12(2), 127-156.

- Graham K, Osgood W D, Zibrowski E, Purcell J, Gliksman L, Leonard K, Pernanen K, Saltz R F. and Toomey T L (2004). The effect of the Safer Bars programme on physical aggression in bars: results of a randomized controlled trial. *Drug and Alcohol Review*, 23, 31-41.
- Hughes K, Bellis M, Whelean G, Calafat A, Juan. M, and Blay N (2009). Alcohol, drugs, sex and violence: health risks and consequences in young British holidaymakers to the Balearics. *Adicciones*, 21, 265-278.
- Hughes K, Downing J, Bellis MA, Dillon P, and Copeland J (2009). The sexual behaviour of British backpackers in Australia. *Sex Transm Infect*, 85, 477.
- Jones L, Atkinson A, Hughes K, Whelan G, and Bellis MA (2010). Reducing harm in drinking environments A systematic review of effective approaches. Liverpool: Centre for Public Health.
- Kodjo, C. M., Auinger, P. & Ryan, S. A. (2004). Prevalence of, and factors associated with, adolescent physical fighting while under the influence of alcohol or drugs. *Journal of Adolescent Health*, 35, 346.e11-346.e16.
- Kriston L, and Berner M (2010). Drinking before going out--a predictor of negative nightlife experiences in a German inner city area. *International Journal of Drug Policy*, 21, 251.
- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (2002). World report on violence and health. Geneva: World Health Organization.
- Lippa, R. A. (2008). Sex difference and sexual orientation differences in personality: Findings from the BBC Internet survey. *Archives of Sexual Behaviour*, 37, 173-187.
- Lomba L, Apóstolo J, and Mendes F (2009). Drugs and alcohol consumption and sexual Viours in night recreational settings in Portugal. *Adicciones*, 31, 309-326.
- Wahl S, Maser, B., & Weiermair, K. (1998). Travel decision-making: From the vantage point of perceived risk and information preferences. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 7(4), 107-121.
- Mischowitz, R., Möller, M. R., & Hartung, M. (1996). Gefährdungen durch Drogen: Blutprobenuntersuchungen zur Prävalenz und Wirkung von Drogen- und Medikamentenbeeinflussung im Straßenverkehr und bei Kriminaldelikten [Exposure by drugs: Blood tests about prevalence and effects of illicit drugs and medicaments within road traffic and criminal delicts]. Wiesbaden, Germany.

- Moracco, K. E., Runyan, C. W., Bowling, J. M., & Earp, J. A. L. (2007). Women's experience with violence: A national study. *Women's Health Issues*, 17, 3-12.
- Norström, T. (2000). Outlet density and criminal violence in Norway, 1960-1995. *Journal of Studies on Alcohol*, 61, 907-911.
- Peterson, J. B., Rothfleisch, J., Zelazo, P. D., & Pihl, R. O. (1990). Acute alcohol intoxication and neuropsychological functioning. *Journal of Studies on Alcohol*, 51, 114-122.
- Macdonald, S., Cherpitel, C. J., Borges, G., DeSouza, A., Giesbrecht, N., & Stockwell, T. (2005). The criteria for causation of alcohol in violent injuries based on emergency room data from six countries. *Addictive Behaviors*, 30, 103-113.
- Macdonald, S., Erickson, P., Wells, S., Hathaway, A., & Pakula, B. (2008). Predicting violence among cocaine, cannabis and alcohol treatment clients. *Addictive Behaviors* 33 201-205
- Macintyre S and Homel R (1997). *Danger on the dance floor: a study of interior design, crowding and aggression in nightclubs*, in Homel R (ed.) *Policing for prevention: reducing crime, public intoxication and injury*. New York: Criminal Justice Press.
- Quigley, B. M., Leonard, K. E., & Collins, R. L. (2003). Characteristics of violent bars and bar patrons. *Journal of Studies on Alcohol*, 64, 765-772.
- Reichel, A., Fuchs, G., & Uriely, N. (2007). Perceived risk and the non-institutionalized tourist role. The case of Israeli student ex-backpackers. *Journal of Travel Research*, 46(2), 217-226
- Rittichainuwat, B. N., & Chakraborty, G. (2009). Perceived travel risks regarding terrorism and disease: The case of Thailand. *Tourism Management*, 30(3), 410- 418
- Roehl, W. S., & Fesenmaier, D. R. (1992). Risk perceptions and pleasure travel: An exploratory analysis. *Journal of Travel Research*, 30(4), 17-26.
- Sohn, H.-K., & Yoon, Y.-S. (2016). Verification of Destination attachment and moderating effects in the relationship between the perception of and satisfaction with tourism destinations: A focus on Japanese tourists. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 33(5), 757-769.
- Sönmez, S., Apostolopoulos, Y., Theocharous, A., & Massengale, K. (2013). Bar crawls, foam parties, and clubbing networks: Mapping the risk environment of a Mediterranean nightlife resort. *Tourism Management Perspectives*, 8, 49-59.

- Sonmez, S. F. (1996). An exploratory analysis of the influence of personal factors on international vacation decisions within the context of terrorism and/or political instability risk (Doctoral dissertation). Pennsylvania State University, Pennsylvania
- Suwannanon, A. (2012). Analyze and produce reports. Crime statistics public sector Swanson, S. R.,
- The Pattaya News. (2020). Thailand center for Covid-19: Bars, nightlife and entertainment venues will likely open in early to mid June- IF the Covid-19 situation stays under control [Press release]. Retrieved from <https://thepattayanews.com/2020/05/20/thailand-center-for-covid-19-bars->
- T. J., & Yoon, Y.-S. (2016). Relationship between perceived risk, evaluation, satisfaction, and behavioral intention: A case of local-festival visitors. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 33(1), 28-45.
- Tutenges S and Hesse M (2008). Patterns of Binge Drinking at an International Nightlife Resort. *Alcohol & Alcoholism*. 43, 595-599.